Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Hain *9239
Pro. 2383
(Sp. Drach)

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cult. G. 266

Malleus male ficarum

Conventus B. Mariae Pacis ord. s. Crucis

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Apologia auctoris in malleum maleficarum.

Cum inter ruentis ſeculi calamitates. quas prochdolor nō tam legimus q̄ꝫ paſſim
experimur. vetus oriens damno ſue ruine irrefragabili diſſolutus eccleſiam quam
nouus oriens homo xp̄s ih̄s aſperſione ſui ſanguinis fecūdauit licet ab initio va
rijs hereſum contagionibus inficere non ceſſat. illo tamen precipue in tempe his conat᷑. quā
do mūdi veſpere ad occaſum declinante ⁊ malicia hominū excreſcente. nouit in ira magna.
vt Joh. in Apocal. teſtatur. ſe modicum tempus habere. Quare ⁊ inſolitam quandam here
ticam prauitatem in agro dominico ſuccreſcere fecit. hereſim inquā maleficarum. a princi=
paliori in quo vigere noſcitur ſexu. denotando. Que dum innumeris machinatur inſultibꝫ
hoc tamen in ſingulis. quod cogitatu terribile. deo nimiū abominabile. ⁊ omnibꝫ xp̄ifideli=
bus odibile cernitur. operibꝫ expletur. Ex pacto em̄ cū inferno ⁊ federe cum morte. fetidiſſi=
me ſeruituti. pro eaꝝ prauis explendis ſpurcitijs ſe ſubijciūt. Preterea ea q̄ in quotidianis
erūnis. hominibꝫ. iumentis ⁊ terre frugibꝫ ab eis deo ꝑmittente ⁊ virtute demonū concurrē=
te inferūtur. Inter que mala. nos inquiſitores Jacobꝫ ſprenger. vna cū chariſſimo ab apo=
ſtolica ſede in exterminiū tam peſtifere hereſis ſocio deputato. licet inter diuinoꝝ eloquioꝝ
profeſſores ſub p̄dicatoꝝ ordine militantiū minimi. Pio tamen ac lugubri affectu penſan=
tes quid remedij quid ve ſolaminis mortalibꝫ ipſis ꝓ ſalutari anthidoto foret adminiſtran=
dum. huic operi pre cūctis alijs remedijs. pios ſubmittere humeros dignum iudicauimus
cōfiſi de melliflua largitate illius. qui dat omnibus affluenter. ⁊ qui calculo ſumpto de alta=
ri. forpice tangit ⁊ mūdat labia imꝑfectoꝝ. in finem optatum cūcta perducere. Uerum cū in
operibus hominū nil fiat adeo vtile ⁊ licitum. cui non poſſit aliqua pernicies irrogari. In=
geniola etiā noſtra ad acumen non perueniūt veritatis. niſi lima alterius prauitatis pluri=
mū fuerint abraſa. Jdeo qui de nouitate operis nos redarguendos eſtimat. ad certamē illi
us confidenter accedimus. Sciat tamen hoc ipm̄ opus nouū eſſe ſimul ⁊ antiquū. breue pa=
riter ⁊ prolixum. antiquū certe materia ⁊ auctoritate. nouū vero partiū compilatione earūq;
aggregatione breue ꝓpter plurimoꝝ auctoꝝ in breuem perſtrictionem. longum nihilomi=
nus ꝓpter immenſam materie multitudinem ⁊ maleficaꝝ imperſcrutabilem maliciam. Nec
hoc dicimus ceteroꝝ auctoꝝ ſcriptis p̄ſumptuoſe derogando noſtrumq; opus iactanter ⁊
inaniter extollendo. cum ex noſtro ingenio pauca ⁊ quaſi nulla ſint addita. Unde nō noſtrū
opus. ſed illoꝝ potius cenſetur quoꝝ ex dictis fere ſunt ſingula cōtexta. Qua ſimul ex cau=
ſa nec poemata condere nec ſublimes theorias cepimus extendere. ſed excerptoꝝ more ꝓce=
dendo. Ad honorem ſumme trinitatis ⁊ indiuidue vnitatis. ſuper tres partes principales.
originem. progreſſum ⁊ finem. Maleficaꝝ malleum tractatum nūcupando aggredimur. re
collectionem operis ſocio. executionem vero his quibꝫ iudicium duriſſimū imminet. eo ꝙ in
vindictam maloꝝ. laudem vero bonoꝝ conſtituti cernūtur a deo. cui omnis honor ⁊ gloria
in ſecula ſeculoꝝ Amen.

KGL. LANDES-BIBLIOTHEK ZU DÜSSELDORF

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Tenoꝛ bulle apoſtolice aduerſus hereſim maleficarum cum approbatione ⁊ ſubſcriptione doctoꝝ alme vniuerſitatis Colonien̄. in ſequentem tractatum Incipit feliciter.

Innocentius ep̄us ſeruus ſeruoꝝ dei. Ad futuram rei memoꝛiã. Summis
deſiderantes affectibꝫ ꝓut paſtoꝛalis ſollicitudinis cura requirit. vt fides catholica noſtris
potiſſime tp̄ibꝫ. vbiqꝫ augeat̃ ⁊ floꝛeat. ac omnis heretica prauitas. de finibꝫ fideliũ ꝓcul pel-
latur. ea libenter declaramus. ac etiã de nouo concedimus. ꝑ que hm̄oi piũ deſideriũ noſtrũ
votiuũ ſoꝛtiatur effectũ. cũctiſqꝫ ꝓpterea ꝑ noſtre opationis miniſteriũ. quaſi per ꝓuidi opa
toꝛis ſarculũ. erroꝛibꝫ extirpatis. eiuſdẽ fidei zelus. ⁊ obſeruantia in ipoꝝ coꝛda fideliũ foꝛ-
tius imprimatur. Sane nuꝑ ad noſtrã nõ ſine ingenti moleſtia ꝑuenit auditũ. ꝙ in nõnul-
lis ꝑtibꝫ Alamanie ſuꝑioꝛis. necnõ in Moguntin̄. Colonien̄. Treuerẽſi. Saltzburgen̄. ⁊
Bremen̄. ꝓuincijs. ciuitatibꝫ. terris locis ⁊ dioceſibꝫ. quãplures vtriuſqꝫ ſexus perſone. ꝓprie
ſalutis immemoꝛes ⁊ a fide catholica deuiantes. cum demonibꝫ incubis ⁊ ſuccubis abuti. ac
ſuis incantationibꝫ. carminibꝫ. ⁊ cõiurationibꝫ alijſqꝫ nephandis ſuꝑſtitijs ⁊ ſoꝛtilegijs. ex-
ceſſibꝫ. criminibꝫ ⁊ delictis. mulierũ ꝑtus. animaliũ fetus. terre fruges. vinearũ vuas. ⁊ arboꝝ
rũ fructus. nec nõ homines mulieres. iumenta. pecoꝛa. pecudes. ⁊ alia diuerſoꝝ generũ ani-
malia. Vineas quoqꝫ pomeria. prata. paſcua. blada. frumẽta ⁊ alia terre legumĩa perire ſuffo-
cari. ⁊ extingui facere ⁊ ꝓcurare. ipaſqꝫ hoĩes mulieres. iumenta. pecoꝛa. pecudes. ⁊ animalia.
diris tam intrinſecis q̃ȝ extrinſecis doloꝛibꝫ ⁊ toꝛmentis afficere ⁊ excruciare ac eoſdẽ hoĩes
ne gignere. ⁊ mulieres ne concipe. viroſqꝫ ne vxoꝛibꝫ. ⁊ mulieres ne viris. actus coniugales
reddere valeant impedire. Fidem ꝑterea ipam quã in ſacri ſuſceptione baptiſmi ſuſceperũt
oꝛe ſacrilego abnegare. Aliaqꝫ quãplurima nefanda. exceſſus. ⁊ crimina inſtigante humani
generis inimico cõmittere ⁊ ꝑpetrare nõ verentur. in animarũ ſuaꝝ ꝑiculum. diuine maieſta
tis offenſam. ac ꝑniciouſum exemplũ ⁊ ſcandalũ plurimoꝝ. Quodqꝫ licȝ dilecti filij. Henrici in
ſtitoꝛis in p̄dictis ꝑtibꝫ Alamanie ſuꝑioꝛis. ĩ quibꝫ etiã ꝓuincie. ciuitates. terre. dyoc̄. ⁊ alia
loca hm̄oi cõpꝛehenſa foꝛe cenſentur. necnon Jacobus ſpꝛenger ꝑ certas partes linee rheni
oꝛdinis fratrũ p̄dicatoꝝ ⁊ theologie ꝓfeſſoꝛes. heretice prauitatis inq̄ſitoꝛes. ꝑ lr̄as apoſto
licas deputati fuerint. ꝓut adhuc exiſtũt. tñ nõnulli clerici ⁊ layci. illarũ ꝑtiũ q̄rentes plura
ſapere q̃ȝ opoꝛteat. ꝓ eo ꝙ in litteris deputatõnis hm̄oi. ꝓuincie. ciuitates. dyoc̄. terre ⁊ alia
loca p̄dicta. illarũqꝫ ꝑſone. ac exceſſus hm̄oi. noĩatim ⁊ ſpecifice expꝛeſſa nõ fuerunt. illa ſub
eiſdem ꝑtibus minime cõtineri. ⁊ ꝓpterea p̄fatis inq̄ſitoꝛibꝫ. in ꝓuincijs ciuitatibus. dyoc̄.
terris ⁊ locis p̄dictis. hm̄oi inq̄ſitionis officiũ. exequi nõ licere. ⁊ ad ꝑſonarũ earũdem. ſuper
exceſſibus ⁊ criminibus antedictis. punitionẽ. incarceratione. ⁊ coꝛrectionẽ admitti nõ de-
bere ꝑtinaciter aſſerere nõ erubeſcũt. Propter q̄d in ꝓuincijs. ciuitatibus. dyoc̄. terris ⁊ lo-
cis p̄dictis exceſſus ⁊ crimina hm̄oi. nõ ſine animarũ earũdem euidẽti iactura. ⁊ eterne ſalu-
tis diſpendio remanẽt impunita. Nos igitur impedimẽta q̄libet q̄ per ipoꝝ inquiſitoꝝ offi
cij executio. quomõlibet retardari poſſet de medio ſubmouere. ⁊ ne labes heretice prauitatis
alioꝝũqꝫ exceſſuũ hm̄oi in ꝑniciem alioꝝ innocentũ ſua venena diffundat. opoꝛtunis reme-
dijs ꝓut noſtro incũbit officio ꝓuidere volentes. fidei zelo ad hoc maxime nos impellente.
ne ꝓpterea ꝯtingat. Prouincias. ciuitates. dyoc̄. terras. ⁊ loca p̄dicta ſub eiſdẽ ꝑtibus Ala-
manie ſuꝑioꝛis debito inquiſitõnis officio carere eiſdẽ inquiſitoꝛibus. in illis officiũ inqui
ſitionis. hm̄oi exequi licere. ⁊ ad ꝑſonarũ earũdem ſuꝑ exceſſibus ⁊ criminibus p̄dictis. coꝛ-
rectionẽ incarceratione. ⁊ punitionẽ admitti debere. Perinde in omnibus ⁊ ꝑ omnia. ac ſi in
litteris p̄dictis ꝓuincie. ciuitates. dyoc̄. terre ⁊ loca ac ꝑſone ⁊ exceſſus hm̄oi noĩatim ⁊ ſpeci
fice expꝛeſſa foꝛent. auctoꝛitate ap̄lica tenoꝛe p̄ſentiũ ſtatuimus. Proqꝫ potioꝛi cautela. litte-
ras ⁊ deputationẽ p̄dictas. ad ꝓuincias ciuitates dyoc̄. terras ⁊ loca. necnõ ꝑſonas. ⁊ crimi-
na hm̄oi extendẽtes. Prefatis inq̄ſitoꝛibus. q̄d ipi ⁊ alter eoꝝ. accerſito ſecũ dilecto filio Jo-
hanne gremper clerico Conſtan̄. dyoc̄. magiſtro in artibus eoꝝ moderno. ſeu quouis alio
notario publico. ꝑ ipos ⁊ quemlibet eoꝝ ꝓ tp̄e deputando in ꝓuincijs ciuitatibus dyoc̄. ter
ris. ⁊ locis p̄dictis. ꝯtra quaſcũqꝫ ꝑſonas. cuiuſcũqꝫ cõditionis ⁊ p̄eminentie fuerint. hm̄oi
inq̄ſitionis officiũ exequi. ipaſqꝫ ꝑſonas quas in p̄miſſis culpabiles reperierint. iuxta earũ
demerita. coꝛrigere incarcerare. punire. ⁊ mulctare. Necnõ in ſingulis ꝓuinciaꝝ hm̄oi par

rochialibꝫ eccleſijs verbū dei fideli populo quotiens expedierit ac eis viſum fuerit. ꝓponere
⁊ p̄dicare. omniaqꝫ alia ⁊ ſingula in premiſſis. ⁊ circa ea neceſſaria ⁊ oportuna facere ⁊ ſimili-
ter exequi libere ⁊ licite valeant. plenā ac liberam eadē auctoritate de nouo concedimus fa-
cultatem. Et nihilominus venerabili fratri noſtro. Epo Argentiñ. ꝑ apoſtolica ſcripta mā
damus. quatenus ipe per ſe vel aliū ſeu alios p̄miſſa. vbi quādo ⁊ quotiens expedire cogno-
uerit. fueritqꝫ ꝓ parte inq̄ſitoꝝ hmōi. ſeu alterius eoꝝ legitime requiſitus. ſolenniter publi-
cans. nō ꝑmittat eos ꝑ quoſcūqꝫ ſuper hoc ꝯtra p̄dictarū ⁊ p̄ſentiū litteraꝝ tenorem quauis
auctoritate moleſtari. ſeu alias quōlibet impediri. moleſtatores ⁊ impedientes ⁊ contradicto-
res quoſlibet ⁊ rebelles cuiuſcūqꝫ dignitatis. ſtatus. gradus. p̄eminentie. nobilitatis ⁊ excellē
tie aut cōditionis fuerint. ⁊ quocūqꝫ exemptionis priuilegio ſint muniti. Per excōicatōnis
ſuſpenſionis ⁊ interdicti. ac alias etiā formidabiliores. de quibꝫ ſibi videbiť ſentētias cenſu
ras ⁊ penas. omni appellatione poſtpoſita cōpeſcendo. ⁊ etiā legitimis ſuper his per eum ſer-
uandis ꝓceſſibꝫ. ſententias ipas quotiens opus fuerit aggrauare ⁊ reaggrauare. auctorita-
te noſtra procuret. Inuocato ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſecularis. Non obſtanti-
bus p̄miſſis ac conſtitutionibꝫ ⁊ ordinationibꝫ apoſtolicis cōtrarijs quibuſcūqꝫ. Aut ſi ali
quibꝫ cōmuniter vel diuiſim ab apoſtolica ſit ſede indultū. ꝙ interdici. ſuſpendi. vel excōica
ri non poſſint per litteras apoſtolicas. nō facientes plenam ⁊ expreſſam. ac de verbo ad ver-
bum de indulto hmōi mentionē. ⁊ qualibet alia dicte ſedis indulgentia generali vel ſpeciali
cuiuſcūqꝫ tenoris exiſtat. ꝑ quā p̄ſentibꝫ nō exp̄ſſam. vel totaliter nō inſertam. effectus hmōi
gratie impediri valeat quōlibet vel differri. ⁊ de qua cuiuſqꝫ toto tenore habenda ſit in nr̄is
litteris mentio ſpecialis. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā noſtre declaratio
nis. extenſionis cōceſſionis ⁊ mandati infringere. vel ei auſu temerario contraire. Si quis
aūt hoc attemptare p̄ſumpſerit. indignationem omnipotentis dei ac beatorū Petri ⁊ Pauli
apoſtoloꝝ eius ſe nouerit incurſurū. Datum Rome apud ſanctū Petrū. Anno incarnatio-
nis dominice Milleſimoquadrinteſimooctuageſimoquarto. noñ. decemb. Pontificatus
noſtri Anno primo.

¶ Sequitur in ſequentem tractatum approbatio ⁊ ſubſcriptio doctorum alme vniuerſitatis
Coloniēñ. iuxta formam publici inſtrumenti.

In nomine domini noſtri ihu xpi Amen. Nouerint vniuerſi p̄ſens publicū inſtru-
mentū lecturi. viſuri ⁊ audituri. Qđ āno a natiuitate eiuſdē dñi nr̄i. Mcccclxxxvij.
Indictioñ. q̄nta. Die vero ſabbati. decimanona menſis maij. hora q̄nta poſt meridiē
vel quaſi pontificatus Sanctiſſimi in xp̄o patris ⁊ domini noſtri domini Innocentij diui
na ꝓuidentia pape octaui. Anno tercio. In mei notarij publici ⁊ teſtium infraſcriptorū ad
hoc ſpecialiter vocatorū ⁊ rogatorū p̄ñtia. perſonaliter cōſtitutus. Venerabilis ⁊ religioſus
frater Henricus inſtitoris ſacre theologie ꝓfeſſor ordinis p̄dicatorū heretici prauitatis in-
quiſitor. A ſancta ſede ap̄lica vna cū Venerabili ⁊ religioſo fratre Jacobo ſprenger etiā ſa
cre theologie ꝓfeſſore. ac ꝯuentus p̄dicatoꝝ coloniēñ. priore collega ſuo ſp̄aliter deputatus.
ꝓ ſe ⁊ dicto collega ſuo ꝓpoſuit atqꝫ dixit ꝙ modernus ſummus pontifex. ſ. dñs Inno. papa
p̄fatus. ꝑ vnā patentē bullā. ꝯmiſit ipis inq̄ſitoribꝫ. Henrico ⁊ Jacobo ordinis p̄dicatorū ⁊
ſacre theologie ꝓfeſſoribꝫ p̄dictis. facultatē inq̄rēdi ap̄lica auctoritate ſuꝑ quaſcūqꝫ hereſes.
p̄cipue aūt ſuꝑ hereſim maleficarū modernis ꝑibꝫ vigentem. ⁊ hoc ꝑ q̄nqꝫ eccleſias Metro
politanas. videlicet Moguntinā. Coloñ. Treuereñ. Saltzburgeñ. ⁊ Bremeñ. cū omni fa
cultate cōtra tales ꝓcedendi. vſqꝫ ad vltimū exterminiū. iuxta tenorē bulle ap̄lice. quā ſuis
habebat in manibꝫ. ſanā. integrā. illeſam. ⁊ nō viciatā. ſed omī prorſus ſuſpicioñ. careñ. Cu-
ius q̄dē tenor bulle ſic incipit. Innoceñ. epūs ſeruus ſeruoꝝ dei. Ad futurā rei memoriam
Summis deſiderātes affectibꝫ. ꝓut paſtoralis ſollicitudinis cura req̄rit vt fides catholica no
ſtris potiſſime ꝑibꝫ vbiqꝫ augeať ⁊ floreat. ⁊c̄. Finit aūt ſic. Datū Rome apud ſctm̄ Petrum
Anno incarnatioñ. dñice. Milleſimoquadringenteſimooctuageſimoquarto. nonas decē-
bris. Pontificatus noſtri Anno primo. ¶ Et qꝛ nōnulli aīarū rectores ⁊ verbi dei p̄dicato-
res. publice in eoꝝ ſermonibus ad ꝓplm̄. aſſerere ⁊ affirmare nō verebātur. maleficas nō eſſe. Nota
aut ꝙ nihil in nocumētū creaturarū q̄cūqꝫ opatōne efficere poſſent ex q̄bus incautis ſermo-
nibus nōnunq̄ꝫ ſeculari brachio. ad puniendū hmōi maleficas amputabatur facultas ⁊ hoc

in maximū augmentū maleficarū ⁊ cōfortationē illius hereſis. Jdeo p̄fati inq̄ſitores totis eoꝝ viribꝫ. cūctis ꝑiculis ⁊ inſultibꝫ obuiare volentes. tractatū quendam non tam ſtudioſe q̄ꝫ ⁊ laborioſe collegerūt. Jn quo nō tam hm̄oi p̄dicatoꝝ ignorantiā. ꝓ catholice fidei cōſeruatione repellere niſi ſunt. quantū etiā in exterminiū maleficarū debitos modos ſentētiādi ⁊ eaſdē puniēdi. iuxta dicte bulle tenorē. ⁊ ſacroꝝ canonū inſtituta laborarūt. At qm̄ ꝯſonū rōni eſt. vt ea q̄ ꝓ cōmuni vtilitate fiūt. etiam cōi approbatione doctoꝝ roborētur. Jdeo ne p̄fati rectores diſcoli. ⁊ p̄dicatores ſacrarū litterarū ignari. eſtimarēt p̄dictū tractatū ſic vt p̄mittiꝛ collectū. minus bene doctoꝝ determinationibꝫ ⁊ ſententijs fulcitū. eundē alme vniuerſitati Colonieñ. ſeu nōnullis ibidē ſacre pagine ꝓfeſſoribꝫ. ad diſcutiendū ⁊ collationandū obtulerūt. vt ſi qua reꝑhenſibilia. ⁊ a catholica veritate diſſona reperirētur eorum iudicio ſic refutarētur. qđ tñ̄ ꝯſona catholice veritati approbarētur. qđ ſubſcriptꝭ modis factū fuit.

¶ Jn primis Egregius dn̄s Lambertus de monte manu ſua ꝓpria ſe ſubſcripſit ꝓut ſeq̄tur. Ego Lambertus de monte. ſacre theologie humilis ꝓfeſſor. Decanus ꝓ tp̄e facultatis ſacre pagine eiuſdē ſtudij Colonieñ. fateor hac manu mea ꝓpria. iſtū tractatū triptitū. ꝑ me luſtratū ⁊ diligenter collationatū quo ad eius ꝑtes primas. nihil cōtinere ſaltim meo humili iudicio. qđ ſit ꝯriū. aut ſentētijs nō errantiū ꝑhoꝝ. aut ꝯtra veritatē ſancte catholice ⁊ apoſtolice fidei. aut cōtra doctoꝝ determinationes a ſctā eccl̄ia approbatoꝝ aut admiſſoꝝ. Tercia etiā ꝑs vtiq̄ꝫ ſuſtinēda ⁊ approbanda q̄ ad illoꝝ hereticoꝝ punitōnes de q̄bꝫ tractat inq̄ꝫtū ſacris canonibꝫ nō repugnat. Jterū ꝓpter experimēta in hoc tractatu narrata. q̄ vtiq̄ꝫ ꝓpter famā tantoꝝ viroꝝ p̄cipuoꝝ etiā inq̄ſitoꝝ credūtur ēē vera. Conſulendum tñ̄ videꝛ. q̄ iſte tractatus doctis ⁊ viris zeloſis. q̄ ex eo ſana varia ⁊ matura ꝯſilia in exterminiū maleficaruꝫ cōferre pñt cōicetur. ſimul ⁊ eccl̄iarū rectoribꝫ timoratis ⁊ cōſciētioſis dūtaxat ad quoꝝ doctrinā ſubditoꝝ corda in odiū tam peſtifere hereſis incitari poterūt. ad cautelā bonoꝝ ꝑiter ⁊ maloꝝ inexcuſabilitatē atq̄ꝫ punitionē. vt ſic miſericordia in bonis ⁊ iuſticia in malis luce clarius pateat. ⁊ in oībꝫ deus magnificeꝛ ipo p̄ſtante cui laus ⁊ gloria. ¶ Deinde ad idem venerabilis mgr̄ Jacobꝫ de ſtralen. etiā ꝓpria manu ſua ſe ſubſcripſit in hunc modū. Ego Jacobꝫ de ſtralen ſacre theologie ꝓfeſſor minimus. poſt viſitationem tractatus memorati. ſentio cōformiter ꝑ oīa his q̄ ꝑ venerabilē mgr̄m noſtrū Lambertū de mōte decanum ſacre theologie. ſuꝑius annotata ſunt. qđ atteſtor hac ſcriptura manus mee. ad dei laudē. ¶ Pariformiter eximius mgr̄ Andreas de ochſenfurt. etiam ꝓpria manu ſe ſubſcripſit vt infra. Conformiter mihi andree de ochſenfurt. ſacre theologie ꝓfeſſori nouiſſimo. Videꝛ cenſendū de materia oblati rractatus. q̄ꝫtum prima facie apparuit. qđ cōteſtor manus mee ſcriptura. ad finē in eodem expreſſum ꝓmouendū. ¶ Conſeq̄nter aūt Egregius mgr̄ Thomas de ſcocia. ſimiliter ſe ꝓpria manu ſua ſubſcripſit ꝓut ſeq̄tur. Ego Thomas de ſcocia ſacre theologie doctor. licet immeritus cōformiter ſentio ꝑ oīa venerabilibꝫ mgr̄is nr̄is p̄cedentibꝫ. in materia p̄fati tractatus. ꝑ me examinati. qđ atteſtor manu ꝓpria mea. ¶ Subſeq̄nter ⁊ ſcđa ſubſcriptio cōtra p̄fatos p̄dicatores incautos ſic acta fuit. Jn primis poſiti fuerunt articuli prout ſeq̄tur. Primo inq̄ſitores heretice prauitatis deputatos auctoritate ſedis aplice. iuxta formā canonū. ꝯmendāt magiſtri ſacre theologie ſubſcripti ⁊ hortātur qđ dignētur ꝓſeq̄ cū zelo eoꝝ officiū. ¶ Secūdo q̄ maleficia poſſe fieri ꝑmiſſione diuina. ex coopatione diaboli ꝑ maleficos aut maleficas nō ē cōtrariū fidei catholice. ſed conſonū dictis ſacre ſcripture immo neceſſariū ē. iuxta ſn̄ias ſctōꝝ doctoꝝ. illa q̄nq̄ꝫ poſſe fieri admittere. ¶ Tercio p̄dicare ergo maleficia nō poſſe fieri erroneū ē. q꞉ ſic p̄dicātes impediūt q̄ꝫtū in eis ē opus piū inq̄ſitoꝝ in p̄iudiciū ſalutis aīarū. ſecreta tñ̄ q̄ q̄nq̄ꝫ ab inq̄ſitoribꝫ audiūtur. nō ſunt oībꝫ reuelanda. ¶ Vltimo exhortādi veniūt omēs principes ⁊ q̄cūq̄ꝫ catholici. vt aſſiſtere dignentur tam pijs votis inq̄ſitoꝝ ꝓ defenſione ſctē catholice fidei. ¶ Demum ſ̄o ſubſcripti ⁊ ſupraſcripti doctores p̄dicte facultatis theologie. manibꝫ ꝓprijs ſe ſubſcripſerūt. prout ego Arnoldus notarius infraſcriptus ex reuelatōne honeſti Johānis vorda. de Mechlinia alme vniuerſitatis Colonieñ. bedelli iurati. q̄ mihi hoc retulit audiui. ⁊ vt ex manibꝫ etiaꝫ ſupra ⁊ infraſcriptis apparuit vidi in hūc q̄ ſeq̄tur modū. Ego Lambertus de monte ſacre theologie humilis ꝓfeſſor. ita ſentio vt p̄ſcribiꝛ. teſte hac manu mea ꝓpria ꝓ tp̄e decanus. ¶ Ego Jacobꝫ de ſtralen. ſacre theologie ꝓfeſſor minimus. ita ſentio vt ſupra ſcribitur. qđ teſtificor manu mea ꝓpria. ¶ Ego Vdalricus kridiviꝛ de eſlingen ſacre theologie profeſſor nouiſſimus vt p̄ſcriptū ē ita ſentiendū. hac manus ꝓprie ſcripturā cenſeo. ¶ Et ego Conradus de

Nota bene

campis ſacre theologie ꝓfeſſor hūilimus ꝓut ſupra cū maiorib⁹ meis in idē ꝯcurro iudiciū
¶ Ego Cornelius de breda minimus ꝓfeſſor ita ſentio vt p̄ſcriptum ē. qđ teſtificor manu
mea ꝓpria. ¶ Ego Thomas de ſcocia. ſacre theologie ꝓfeſſor licȝ immeritus ꝯformiter ſen
tio venerabilib⁹ ꝓfeſſorib⁹ p̄ſcriptis teſte manu mea ꝓpria. ¶ Ego Theodericus de hūmell
ſacre theologie hūilimus ꝓfeſſor ita ſentio ſicut ſcriptū eſt ꝑ magiſtros meos p̄ſcriptos. qđ
teſtor manu mea ꝓpria. ¶ In aſſertōne articuloꝝ p̄ſcriptoꝝ ꝯformis iudicij ſum cū venerā
dis mgr̄is noſtris p̄ceptorib⁹ meis. ¶ Ego Andreas de ochſenfurt. ſacre theologie faculta
tis ꝓfeſſor. ac theologorū vniuerſitatis Colonieñ. collegij minimus. ¶ Nouiſſime aūt ⁊ fi=
naliter iam dictus venerabilis ⁊ religioſus frater Henricus inſtitoris inq̄ſitor. habuit ⁊ te=
nuit in ſuis manib⁹ q̄ndam aliā litterā ꝑgamenā. Sereniſſimi regis romanoꝝ. ſigillo ſuo
rubeo rotūdo in capſa cere glauce impſſa. impſſula ꝑgameni inferi⁹ impendeñ. ſigillatam ſa
nam ⁊ integrā. nō viciatā nō cancellatā neqȝ in aliq̄ ſui ꝑte ſuſpectam. ſed omni ꝓrſus vicio ⁊
ſuſpicioñ. careñ. Ita q̄ in faciliorē expeditionē huius negocij fidei idē Sereniſſimus dn̄s
Romanoꝝ rex p̄fatus ipam candē bullā aplicam ſupra tactaȝ. tanq̄ꝫ xp̄ianiſſimus princeps
tueri ⁊ defendere voluit atqȝ vult ⁊ ipos inq̄ſitores in ſuā oīmodā ꝓtectionē ſuſcipit. Man=
dans ⁊ p̄cipiens oīb⁹ ⁊ ſingulis romano impio ſubditis vt in executōe taliū negociorū fidei
ipis inq̄ſitorib⁹ omnē fauorē ⁊ aſſiſtentiā exhibeāt. ac alias faciāt ꝓut in eadē littera pleni⁹
ꝯtinet ⁊ habet. Cui⁹ quidē littere regalis principiū ⁊ finis hic infra annotātur in hūc modū
Maximilian⁹ diuina fauēte clemētia Romanorū rex ſꝑ augustus. Archidux Auſtrie. dux
burgūdie. Lothar. Brabantie. Lymburgie. Lutzenburgie ⁊ Gelrie. Comes flandrie ⁊c̄.
Finis vero. Datū in oppido noſtro bruxelleñ. noſtro ſub ſigillo. mēſis nouembris die ſexta.
Anno domini Milleſimoquadringenteſimooctuageſimoſexto regni noſtri Anno primo.
¶ De ⁊ ſuꝑ premiſſis oīb⁹ ⁊ ſingulis iam dictus venerabilis ⁊ religioſus frater Henricus
inquiſitor ꝓ ſe ⁊ collega ſuo antedicto ipis a me notario publico ſupra ⁊ infraſcripto fieri ⁊
confici vnū vel plura publicū ſeu publica inſtrumentū ⁊ inſtrumēta in meliori forma petijt
Acta ſunt hec Coloñ in domo habitatioñ. venerabilis magiſtri Lamberti de monte p̄dicti
infra emunitatē eccleſie ſancti Andree Coloñ. ſit. in camera negociorū ⁊ ſtudij eiuſdē magi
ſtri Lamberti inferius Sub anno dn̄i. indictioñ. menſis. die horis. ⁊ pontificatu quibus
ſupra p̄ſentib⁹ ibidē p̄dictis magiſtro Lamberto ⁊ Johanne bedello Necnō honeſtis viris
Nicolao cuper de venroide. venerabilis curie. Coloñ. notario iurato. ⁊ Criſtiano īvintzē de
enſkirchen clerico coloñ. dyoc̄. teſtib⁹ ad p̄miſſa fidedignis rogatis ⁊ requiſitis.

¶ Et ego Arnoldus kolich de enſkirchen clericus Coloñ. iuratus. Quia pre=
miſſis omnib⁹ ⁊ ſingulis dum ſic vt p̄mittit fierēt ⁊ agerētur vnacū p̄nomina
tis teſtibus p̄ns fui. Eaqȝ ſic fieri vidi ⁊ vt p̄fertur ex relatione bedelli audiui.
Idcirco p̄ns publicū inſtrumētū manu mea ꝓpria ſcriptū ⁊ ingroſſatū exinde
confeci ſubſcripſi publicaui ⁊ in hanc publicā formā redegi. Signoqȝ ⁊ nomi
ne meis ſolitis ⁊ conſuetis ſignaui rogatus ⁊ requiſitus in finem ⁊ teſtimoniū
omniū ⁊ ſingulorum premiſſorum.

¶ Sequitur tabula ſubſequentis operis ſeu tractatus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Super bullā ergo Innocentij octaui aduerſus hereſim maleficaꝝ nouiſſime emanatam q̄ſtiones quadragintaocto diſcutiēde. tria principaliter habēt declarare. Primo originē. ſecūdo progreſſum. tercio finale remediū. Originem quo ad multiplicatōnem. finale remediū quo ad illius hereſis exterminiū. Prima pars ſup tria q̄ ad maleficialē effectū cōcurrunt. vt ſunt demon. maleficus ꝛ diuina permiſſio. continet in numero q̄ſtiones decem ꝛ octo. quarū quatuor ſuper potentiam demonis reliq̄ ſup eorum opera. Eſt autē prima ꝛ totius opis introductoria. An aſſerere maleficas eſſe ita cenſetur catholicū ꝙ eius oppoſitū ptinaciter defendere omnido ſit hereticū. Secūda an catholicū ſit aſſerere. ꝙ ad effectum maleficialē. ſemp habeat demon cū malefico cōcurrere. vel ꝙ alteꝝ ſine adminiculo alterius talem effectum poſſit pducere. Tercia an catholicū ſit aſſerere. ꝙ hmōi effectus per incubos ꝛ ſuccubos demones ſic pcurantur. ꝙ etiam veri homines in multiplicationē ꝛ originem maleficoꝝ p tales demones procreātur. Quarta q̄ſtio. an catholicū ſit aſſerere ꝙ actus incuboꝝ ꝛ ſuccuboꝝ demonū tantūmodo infimis ſpiritibus conueniat. Quinta an quoq̄ modo poſſit catholice cenſeri. ꝙ origo ꝛ multiplicatio maleficoꝝ operum ex influentijs procedat corpoꝝ celeſtiū. abſq; adminiculo demonū. Seu a ſubſtantijs ſepatis vt ſunt motores orbium celeſtium. Seu etiam a malicia hominū cōcurrente ad voces ꝛ verba quacūq; virtute ſtellarum. Sexta quo ad maleficos cū demonibꝰ cōcurrentes. Cur mulieres amplius inueniuntur hac hereſi infecte q̄ꝫ viri. Cuiuſmodi etiam mulieres p̄ ceteris ſunt inuolute declaratur p quinq; ſeq̄ntes q̄ſtiones. Septima an malefice virtute demonū mentes hominū ad odiū vel amorem inordinatū incitare valeant. ꝛ de modo ꝓponendi hmōi materiaꝫ in ſermonibꝫ ad populum. Octaua an generatiuam potentiā ſeu actum venereū impedire ꝛ maleficiare poſſunt. cum quadam incidentali queſtione. cur interdum actus ille impedit reſpectu vnius ꝛ nō reſpectu alterius pſone. Nona an preſtigioſa illuſione membra virilia quaſi ſint a corporibꝫ euulſa auferre ſolēt. cum certis alijs annexis difficultatibꝫ. Decima an homines in beſtiales formas poſſint tranſmutare. cū incidentali alia difficultate. Undecima de obſtetricibꝫ maleficis cōceptꝰ in vtero ꝛ extra diuerſimode iterimētes. Duodecima ſuper permiſſionē diuinam que ad demonem ꝛ maleficam habet cōcurrere. An diuinam pmiſſionem in his operibꝫ maleficarū cōmendare ita ſit catholicum ꝙ eius oppoſitum. ſ. illam redarguere omnino ſit hereticum. Tredecima etiam incidentalis ſup duas diuinas permiſſiones. circa caſum diaboli ꝛ primoꝝ parentum. ex quibꝫ cūcta maleficoꝝ opera iuſte permittūtur. Quartadecima an premiſſis non obſtantibus peccata maleficoꝝ grauiora ſunt peccatis maloꝝ angeloꝝ ꝛ prioꝝ parentum. ꝛ eſt tota materia pdicabilis. cum declaratōne ꝙ grauiſſimas mererentur penas etiam in preſenti vltra omnes flagitioſos mundi. Quintadecima an propter peccata maleficoꝝ innoxij ſepe maleficiātur Sextadecima. an hereſis maleficarum oēs alias ſuperſtitionis ſpecies excedat. Decimaſeptima eſt declaratiua quartedecime grauitatem criminis in maleficis ad peccata quecūq; demonū compando. Decimaoctaua cōtra quinq; argumenta laicorum ꝙ deus non permittat tantā poteſtatem diabolo ꝛ maleficis ꝛ in hac materia cōiūgitur finis ſuo principio. dum hec vltima q̄ſtio annectit prime.

Secunda pars operis cōtinet ſedecim capitula ſub duabus q̄ſtionibꝫ quaꝝ vna in principio ꝛ altera in fine ponitur. ꝛ prima ſuper remedia preſeruatiua. altera ſuper remedia maleficia ammouētia. capitula autem intermedia modum procedēdi maleficorum in maleficijs inferendis pertractant. Prima queſtio. An quis poſſit per bonos āgelos ita beneficiari ꝙ a maleficis ꝛ demonibꝫ non poſſit maleficiari. Capitulū primū de diuerſis medijs quibꝫ demones ad augmentum illius perfidie alliciūt per maleficas innoxios ꝛ honeſtas puellas. Secundū capitulum de modo ſacrilege pfeſſionis eaꝝ cū delcaratōne omagij preſtādi diabolo. Terciū ſup modū quo de loco ad locū corpaliter tranſferūtur. Quarto de modo quo ſe incubis demonibꝫ ſubijciūt. in quo etiam tractat qualiter ex his multiplicātur. ꝛ an ſemp cū deciſione ſeminis incubꝫ maleficā aggreditur. ꝛ an potius vno tempe q̄ꝫ altero ꝛ ſimiliter de loco. ꝛ an viſibiliter illas ſpurcitias agitant. cū maiori vel minori venerea delectatione. ꝛ an incubi tantummō mulieres ex eaꝝ ſpurcitijs pcreatas aggrediūtur. Quintū capitulum de mō generali quo p ſacramenta eccleſie ſua maleficia exercent. ꝛ de ſex modis quibus omnibꝫ creaturis corporalibꝫ. demptis corporibꝫ celeſtibꝫ veras infirmitates licꝫ nō veras ſanitates virtute naturali inferre pn̄t. Sextum de modo quo vim generatiuā impedire ſolent. Septimū de mō quo membra virilia auferre ſolēt. qꝛ ea q̄ i prima pte tacta

ſunt ſuper potentiã faciendi. iam ꝑ modos
operãdi declarãtur. vñ nõ eſt eadem vtrobiqȝ
materia. Octauũ de mõ quo homines in be-
ſtiales formas tranſmutant. Nonũ de mõ q̃
demones itra corpa ſine leſione exiſtũt q̃n ꝑ-
ſtigioſas opant̃ trãſmutationes. Decimũ de
mõ quo demones ſubſtãtialiter ꝑ maleficarũ
opationes homines inhabitant. Undecimũ
de modo quo om̃e genus infirmitatis infer-
re pñt. hoc tamẽ in generali tractatur. In ſpe
ciali vero ſeq̃nti duodecimo caplõ quo gra-
uiores infirmitates inferũt. Terciũdecimũ
ſup modũ quo malefice obſtetrices p̄ omnibꝫ
alijs maiora damna inferũt infantes aut in-
terimendo. aut demonibus offerẽdo. Quar-
tũdecimũ ſup modum quo iumẽtis varia no
cumẽta inferũt. Quintũdecimũ ſup modum
quo grãdines ⁊ tempeſtates concitare ac ful-
gura fulminare ſolent. Sedecimũ ſuper tres
modos quo viri repiũtur maleficijs infecti ⁊
nõ mulieres. Et primo de maleficis ſagitta-
rijs. Secũdo de incantatoribus q̃ per carmi
na ſacrilega arma leſiua cõtra q̃cunqȝ nocu-
menta incantare ſciũt ⁊ hoc ꝑ verba. Tercio q̃
per breuia ſcripta.

SEd quo ad remedia maleficia amouẽ-
uentia. qđ eſt ſecundũ principale hu
ius ſecũde ptis. Primo ponitur q̃ſtio
Utrum ſit licitum maleficia ꝑ alia maleficia
aut ꝑ illicita tollere. Et habet capitula nouẽ
Primũ ſup remediũ eccleſiaſticũ cõtra incu-
bos ⁊ ſuccubos demones. Secũdum ſup re
media cõtra vim generatiuã maleficiatã. Ter
ciũ ſup remedia cõtra maleficiatos ſup amo-
rem vel odiũ inordinatũ. Quartũ ſup reme-
dia vbi p̄ſtigioſa arte membra virilia auferũ
tur. ⁊ vbi homines in beſtiales formas trãſ-
mutant̃. Quintũ ſup remedia cõtra obſeſſos
ex maleficio. Sextũ ſup remedia cõtra quaſ-
cũqȝ infirmitates a maleficis illatas. ⁊ hoc ꝑ
licitos exorciſmos. Septimũ ſuper remedia
contra grandines ⁊ fulmina. ac etiam ſup iu-
menta maleficiata. Octauũ ſup remedia q̃dã
occulta cõtra quaſdam occultas demonũ in-
feſtationes. Nonum ſup remedia ꝓ illis q̃ ſe
demonibꝫ intuitu alicuius cõmodi tpalis to-
taliter deuouiſſent.

TErcia pars operis ſup remedia vl-
tima nõ tam ꝯtra eaꝝ opera q̃ꝫ pſo
nas maleficaꝝ ſuper ipoꝝ extermi-
niũ ꝯtinet tres ptes principales. ſ.
modũ inchoandi. ꝓceſſum iudicij. ⁊ moduȝ
cõtinuandi. ⁊ modũ ſententiandi puniendi ⁊
plectendi q̃ſtiones. Et prima pars cõtinet q̃-
ſtiones quinqȝ. Secũda duodecim. Tercia
viginti. Et prima ⁊ omniũ ſeq̃ntiũ q̃ſtionum
introductoria ẽ. Utrũ malefice ⁊ eaꝝ fauto-
res receptatores ⁊ defenſores ita ſubijciuntur
tam eccleſiaſtico q̃ꝫ ciuili iudicio. qꝛ ab earuȝ
inquiſitõne valeant heretice prauitatis inq̃-
ſitores eſſe exonerati. Demũ ſuper modũ in-
choandi ꝓceſſum. Prima q̃ſtio. Quis ſit mo
dus cõpetens iudici ad inchoandũ ꝓceſſum
fidei contra maleficas. Secũda q̃ſtio de nu-
mero teſtiũ. Tercia quotiens poſſint exami-
nari. Quarta de cõditione teſtiũ. Quinta an
inimici capitales ad teſtificandũ admittunt̃.
Sup ſecũdam ptem. qualiter ꝓceſſus talis ẽ
cõtinuandus ẽ queſtio ſexta. Et primo quali
ter teſtes ſunt citandi ⁊ interrogandi. Secũ-
do qualiter interrogatoria generalia ꝓ p̄mo
actu maleficis ꝓponũtur. Tercio qualiter in
terrogatoria pticularia. Queſtione ſeptima
varia dubia ſup reſpõſiones negatiuas ma-
leficaꝝ declarant̃. ⁊ quãdo poteſt incarcerari
quãdo etiam ꝓ manifeſte dep̄henſa in hereſi
maleficaꝝ ſit habenda. ⁊ eſt actus ſecundus.
Queſtio octaua quomõ ſit capienda ⁊ incar-
ceranda. erit actus tercius. Nona q̃ſtio. An
deponẽtiũ nomina ſint ei poſt captionem ma
nifeſtanda. actus quartus. Decima. qualiter
defenſiones ſunt cõcedende cuȝ deputatione
aduocati. actus q̃ntus. Undecima quid fa-
ciet aduocatus cũ ſibi teſtiũ nomĩa nõ publi
cantur. actus ſextus. Duodecima magis de
claratiua quõ ſit capitalis inimicitia inter de
latam ⁊ teſtes inueſtiganda. ⁊ eſt actus ſepti-
mus iudicis. Tredecima q̃d faciet iudex vbi
delatus vult eũ recuſare. actus octau⁹. Quar
tadecima de his q̃ iudex habet aduertere añ
locũ carceris ⁊ torture. ⁊ qꝛ nõ ſit facilis ad ex
ponendũ maleficam tormentis ꝓpter malefi-
ciũ taciturnitatis actus nonus. Quintadeci
ma de modo ſententiãdi delatam ad q̃ſtões.
⁊ qualiter prima die ſit q̃ſtionanda. Sedeci-
ma quõ q̃ſtiões ſunt cõtinuãde. Et de ſignis
ex q̃bꝫ malefica cognoſcitur. ⁊ quõ ſunt abra
dende. Et de varijs cautelis ſup maleficiũ ta
citurnitatis. ⁊ eſt actus vndecimus iudicis.
Decimaſeptima de tempe ⁊ de ſecũdo modo
interrogandi. ⁊ de cautelis extremis a iudice
obſeruandis.

SUper modos vero ſententiãdi vi-
ginti in numero eſt prima q̃ſtio. an
ſuper examen ⁊ iudiciuȝ candentis
ferri vbi ad illud appellant poſſint
ſententiari. Secunda de his que generaliter
iudex debet obſeruare tam circa ſententias in-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

terlocutorias ꝗ̃ diffinitiuas. Tercia. Quot modis iudex poteſt delatū habere ſuſpectū ⁊ ſuper quib⁹ poteſt ferre ſententiam. Quarta. Quomodo ſit ſententia ferenda ſuper perſonam. ſed immunem totaliter. Quinta. qualiter ſit ferenda ſuper delatam ⁊ diffamatam generaliter. Sexta. qualiter ſup̱ delatā. diffamatam queſtionib⁹ tamen ⁊ tormentis exponendam aliqualiter. Septima. qualiter ſup̱ ſuſpectā de illa hereſi leuiter. Octaua. Qualiter ſuper ſuſpectam vehementer. Nona. q̃liter ſuper ſuſpectam violēter. Decima. Qualiter eſt ferenda ſup̱ diffamatam ⁊ ſuſpectam inſimul ⁊ cōmūiter. Undecima. Qualiter ſuper confeſſam illam hereſim ſed nō relapſam ⁊ penitentem. Duodecima qualiter ſup̱ confeſſam hereſim ⁊ penitentē ſed relapſam ꝓbabiliter. Tredecima. Qualiter ſup̱ confeſſam ⁊ impenitentem. ſed relapſam realiter. Quartadecima. qualiter ſuper cōfeſſam hereſim ⁊ impenitentē atq̧ relapſā certitudinalit̄. Quintadecima. Qualiter ſuper non confeſſam ſed cōuictam de hereſi legitimis teſtib⁹ ⁊ alias iudicialiter. Sedecima. qualiter ſup̱ cōuictam ſed fugitiuam vel ſe abſentantē cōtumaciter. Decimaſeptima. Qualiter ſuper delatam ab alia malefica incinerata. ſed nō cōfeſſam. Decimaoctaua. Qualiter ſuper delatam nō maleficia inferentem ſed tollentem. Decimanona. Qualiter ſuper ſagittarios maleficos. armorum incantatores. ⁊ quoſcūq̧ nigromanticos. Uiceſima ſuper obſtetrices maleficas omnes alias in maleficijs excedentes. Concludendo de remedio appellationis vbi delata quecunq̧ ad illud confugeret. quid iudici eccleſiaſtico ſeu ciuili ſit faciendum.

Prima queſtio in ordine.

Utrum aſſerere maleficos eſſe ſit adeo catholicum ꝙ eius oppoſitū ꝑtinaciter defendere omnino ſit hereticum. Et arguitur ꝙ nō ſit catholicū quicq̧ de his aſſerere. xxvi. q. v. epi. Qui credit poſſe fieri aliquā creaturam aut in melius deteriuſue tranſmutari. aut in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem tranſformari ꝗ̃ ab ipo omniū creatore. pagano ⁊ infideli deterior ē. Talia aūt cum referūtur fieri a maleficis ideo talia aſſerere non eſt catholicum ſed hereticum. Preterea nullus effectus maleficialis eſt in mūdo. Probatur. Quia ſi eſſet operatione demonū fieret. Sed aſſerere ꝙ demones poſſint corporales trāſmutationes aut impedire aut efficere nō videtur catholicum. quia ſic perimere poſſent totum mundū. Preterea om̄is alteratio corporalis puta circa infirmitates aut ſanitates procurandas reducitur in motum localē. patet ex ſeptimo phyſicorum. Quorūcunq̧ eſt motus celi. Sed demones motum celi variare nō poſſunt. Dyoniſius in epiſtola ad Policarpum. Quia hoc ſolius dei eſt. ergo videtur ꝙ nullam trāſmutationem ad minus veram in corporibus cauſare poſſunt. ⁊ ꝙ neceſſe ſit huiuſmodi traſmutationes in aliquam cauſam occultā reducere. Preterea ſicut op⁹ dei ē fortius ꝗ̃ opus diaboli. ita ⁊ eius factura. Sed maleficium ſi eſſet in mūdo eſſet vtiq̧ opus diaboli contra facturam dei. ergo ſicut illicitum eſt aſſerere facturam ſuperſticioſam diaboli excedere opus dei. ita illicitū eſt credere vt creature ⁊ opera dei in hominibus ⁊ iumentis valeant viciari ex operibus diaboli. Preterea id quod ſubiacet virtuti corporali non habet virtutē imprimendi in corpora. Sed demones ſubduntur virtutibus ſtellarum quod patet ex eo. ꝙ certi incantatores conſtellationes determinatas ad inuocādum demones obſeruant. ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora. ⁊ ſic multominus malefice. Itē demones non operantur niſi per artem. Sed ars non poteſt dare verā formā. vñ in. c. de mineris dicit̄ Sciāt auctores alchimie ſpēs tranſmutari nō poſſe. Ergo ⁊ demones ꝑ artē oꝑantes veras q̄litates ſanitatis aut īfirmitatis īducere nō pñt. ſed ſi vere ſunt hñt aliquā aliā cauſā occultā abſq̧ ope demonū ⁊ maleficorū. Sꝫ contra in decre. xxxiij. q. i. ſi per ſortiarias atq̧ maleleficas artes non nunq̧ occulto iuſto dei iudicio permittente ⁊ diabolo preparante. ⁊c̄. loquitur de impedimento maleficiali

quo ad actus cõiuga'es tria cõcurrere.ſ.ma-
leficam.diabolum ⁊ dei permiſſionem. Prete
rea fortius agere poteſt in id quod ẽ minus
forte. Sed virtus demonis ẽ fortior virtute
corporali. Job.xl. Non eſt poteſtas ſup ter-
ram q̃ ei valeat compari.qui creatus eſt vt ne
minẽ timeret. Rñſio. Hic impugnandi ſunt
tres errores hereticales quib9 reprobatis ve-
ritas patebit. Nam q̈dam iuxta doctrinaz.ſ.
tho.in.iiij.di.xxiiij.vbi tractat de impedimẽ
to maleficiali conati ſunt aſſerere maleficiuz
nihil eſſe in mũdo niſi in opinione hominuz
q̃ naturales effectus quoꝝ cauſe ſunt occul-
te maleficijs imputabãt. Alij q̈ maleficos cõ-
cedũt ſed ad maleficiales effectus illos tantũ
modo imaginarie ⁊ fantaſtice concurrere aſſe
rũt. Tercij q̈ effectus maleficiales omĩno di-
cunt eſſe fantaſticos ⁊ imaginarios.licet de-
mon cũ malefica realiter cõcurrat. Hoꝝ erro
res ſic declarant̃ ⁊ reprobantur. Nam primi
omnino de hereſi notãtur ꝑ doctores in.iiij.
p̃fata di.p̃cipue ꝑ ſctm̃ Tho.in.iij.ar.⁊ in cor
pore.q.dicens illam opinionem eſſe omnino
ↄtra auctoritates ſanctoꝝ ⁊ ꝓcedere ex radi-
ce infidelitatis. Quia vbi auctoritas ſcriptu-
re ſacre dicit ꝙ demones habẽt poteſtatẽ ſu-
pra corꝑalia ⁊ ſupra imaginationẽ hoĩm qñ
a deo ꝑmittũtur.vt ex multis ſcripture ſacre
paſſib9 notatur. Ideo illi q̈ dicunt maleficiũ
nihil eſſe in mũdo niſi in eſtimatione hoĩm.
Etiã nõ credũt eſſe demones niſi in eſtima-
tione vulgi tm̃ vt terrores quos homo ſibi ipſi
facit ex ſua eſtimatione imputet demoni. Et
ꝙ etiã ex imaginatione vehemẽti aliq̃ figure
apparent in ſenſu tales quales hõ cogitat ꝙ ⁊
tũc creduntur demones videri dicamus vel
etiã malefici. Et qm̃ hec vera fides repudiat
ꝑ quã angelos de celo cecidiſſe ⁊ demones eẽ
credimus. Ideo ⁊ fatemur ipſos ex ſubtilita-
te ſue nature multa poſſe q̃ nos nõ poſſum9.
Et illi q̈ eos ad talia faciẽda inducũt malefi-
ci vocãtur.hec ibi. Quia v̾o infidelitas in ba
ptiſato hereſis nomĩatur ideo tales de hereſi
rep̃henduntur. Alij duo errores demones ⁊
eoꝝ naturalẽ potentiã nõ negantes ſed inter
ſe quo ad effectum maleficialẽ ⁊ ipſam malefi
cam diſſidentes inquãtũ vnus ↄcedit malefi
cam realiter cooꝑari ad effectũ nõ tamẽ verũ
ſed fantaſticũ. Alter vero ꝑ ↄtrariũ effectũ re-
alem in leſo ↄcedens ſed maleficam fantaſti-
ce putat cooꝑari. Fundamentũ erroris ex du
obus paſſibus canonũ.q̈ hñtur.xxvi.q.v.epi.
ſumpſerũt. vbi p̄mo rep̃hẽdũtur mulieres q̃
credũt ſe cũ dyana vel herodiana nocturnis
horis equitare. Inſpiciat̃ ibi canon. Et q2 ſepe

fantaſtice ⁊ imaginarie talia ſolummodo fi-
unt.ideo ⁊ illi errantes de omnibus alijs ef-
fectibus ita fieri iudicant. Secundo. Quia
ibi continetur ꝙ qui credit vel aſſerit poſſe fi
eri aliquam creaturam aut in melius deteri-
uſue immutari aut transformari in aliam ſpe
ciem vel ſimilitudinem q̃ꝫ a deo omniũ cre-
atore.infidelis eſt ⁊ pagano deterior. Unde
propter hoc quod ibi dicitur deteriuſue im-
mutari dicunt illum effectum non eſſe realez
in maleficiato ſed tantũmodo fantaſticum.
Sed ꝙ hi errores hereſim ſapiant ⁊ contra
ſanum intellectum canonis militant. oſten-
ditur primo tam per legem diuinam q̃ꝫ etiaz
eccleſiaſticam ⁊ ciuilem. ⁊ hoc in generali. de-
mum in ſpeciali verba canonis exprimendo
licet etiam in ſequenti queſtione clarius hoc
deduceretur. Nam lex diuina in pleriſq3 lo-
cis precipit maleficas non ſolum eſſe vitan-
das ſed etiam occidendas.cuiuſmodi penas
non imponeret ſi nõ veraciter ⁊ ad reales ef-
fectus ⁊ leſiones cum demonibus concurre-
rent. Mors enim corporalis non infligit̃ ſi-
ne corꝑali ⁊ graui peccato licet aliud de mor
te anime que ex fantaſtica illuſione ſeu etiam
tentatione oriri poteſt. Hec eſt ſententia ſan-
cti. Tho.in.ij.diſtin.vij.in queſtione. An vti
auxilio demonũ ſit malum. Nam Deutroñ.
xviij.precipitur omnes maleficos ⁊ incanta
tores interfici. Leuitici etiã.xix.dicitur. Ani
ma que declinauerit ad magos ⁊ ad ariolos
⁊ fornicata fuerit in eis ponam faciem meaz
contra eam ⁊ interficiam eam de medio popu
li mei. Et iterum.xx. Uir vel mulier in q̈bus
phitonicus vl' diuinus ſp̄us fuerit moriatur
lapidibus obruẽt eos. Et dicũtur phitones
in quibus demon operatur miros effectus.
Preterea hec ſunt ꝙ ꝓpter hoc pctm̃ ochozi-
as infirm9 mortu9 fuit.iiij. Reg.i. ⁊ ſaul.i.pa-
ralipo.x. Diuinorũ deniq3 eloq̈oꝝ tractato-
res q̈d aliud in eoꝝ ſcriptis ſuꝑ.ij.diſti.vij. ⁊
viij.tradiderũt de ptãte demonũ ⁊ magicis ar
tibus eoꝝ ſcripta inſpiciãtur cuiuſcũq3 do-
ctoris ſuꝑ.ij.li.ſen. ⁊ inueniet nullo diſcrepã-
te magos ⁊ maleficos virtute demonũ ꝑmit-
tente deo miros effectus nõ fantaſticos poſ-
ſe ꝓducere. Taceo de varijs alijs locis in q̈-
bus ſanctus Tho.diffuſe de hmõi opibus ꝑ
tractat vt in ſumma cõtra genti.li.iij.c.i.⁊.ij.
in prima parte.q.cxiiij.ar.iiij. Et in ſecunda
ſecunde.q.xcij.⁊.xciij. Inſpiciantur deniq3
poſtillatores ⁊ gloſatores de magis pharao
nis. Exodi.vij. Inſpiciantur ⁊ dicta Augu
ſtini.xviij.de ciuitate dei.ca.xvij. Et in ſecũ-
do de doctrina chriſtiana. Similiter aliorũ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

doctorum quibꝰ omnibus cõtradicere valde
abſurdũ ē nec a vicio hereſis excuſari pt ĩmo
in iure hereticus cēſetur ꝗcũqꝫ errat in expo=
ſitõne ſacre ſcripture. xxiiij. q. i. hereſis. Et ꝗ=
cunqꝫ aliter ſentit de his ꝗ̃ fidē ꝯcernũt ꝙ̃ ro
mana tenet ecclia. e. c. ⁊. q. Hec ē fides ꝙ de=
niqꝫ ꝯtra ſanũ intellectum canonis militant
oſtēdiť ꝑ legem eccleſiaſticaꝫ. Nam ⁊ canonũ
doctores ſup. c. Si ꝑſortiarias ⁊ maleficas
artes. xxiiij. q. i. ⁊ extra de frigidis ⁊ maleficia
tis. ꝗd aliud ꝓ̃tendũt niſi de maleficiali impe
dimento circa actus ꝯiugales declarare quõ
dirimit ꝯtractũ aut ꝯtrahendũ matrimoniũ.
Dicũt em̃ ſicut ⁊ Tho. in. iiij. vbi ſupra. ꝙ ſi
maleficiũ ſupueniat matrimonio añ carnalē
copulaꝫ. tũc ſi ē ꝑpetuũ impedit ⁊ dirimit ma
trimoniũ ꝯtractũ. cuiuſmõi ſentētia nõ dare
tur ſup illuſoriũ ⁊ fantaſticũ effectum vt de ſe
patet. Videatur Hoſti. in ſumma copioſa. ſi
militer Gotfri. ⁊ Raymũdus ꝗ etiã nullibi le
guntur difficultaſſe. An talis effectus poſſet
cenſeri imaginarius ⁊ nõ realis. ſed hoc tan=
ꝙ̃ ꝑ ſe notũ relinꝗbant. Et quõ poſſet cēſeri
ꝑpetuus vel tempalis declarãt ſi poſt triēniũ
duraret nec dubitabãt an imaginarie ꝑ male
ficam ſeu illuſorie intromitteret. Sed ꝙ ve=
re ⁊ realiter põt talis defectus ꝓcurari virtu=
te demonis ꝓpter pactũ cũ eo initum. vel etiã
ꝑ ipm̃ demonē abſqꝫ malefica. licet hoc rariſſi
me fiat in eccleſia vbi ſacramentũ matrimo=
nij meritoriũ exiſtit. ſed ꝙ inter infideles hoc
cõtingat hoc ē q2 iuſto titulo illos poſſidere
ſe cernit vt petrus de palude in ſuo quarto re
citat de ſponſo ꝗ deſponſauerat ydolũ ⁊ ni=
hilominus cõtraxerat cũ quadaꝫ iuuencula.
quã tñ cognoſcere nõ potuit ꝓpter diabolum
ꝗ ſemꝑ ſe in corꝑe aſſumpto iterpoſuerat. cũ
tamē in eccleſia diabolus conatur potius ꝑ
maleficas ꝓpter ſuũ lucrũ in ꝑditionē aĩaruꝫ
tales effectus intromittere. ⁊ qualiter hoc fa
cere põt ⁊ quibꝰ medijs inferius declarabiť.
vbi de ſeptē modis nocēdi hominibꝰ ꝑ conſi
miles effectus tractabiť. Ex alijs etiã queſtio
nibus quas theologi ⁊ canoniſte circa hanc
materiã mouent hoc idem patet. diſcutiētes
quõ poſſit tolli ⁊ an licitum ſit ꝑ aliud malefi
ciũ tollere ⁊ ꝗd ſi malefica mortua ſit ꝑ quam
maleficiũ eſt immiſſum. De quo caſu Gotfri
dus in ſua ſumma mentionem facit. de ꝗbus
in ꝗ̃ſtionibus tercie ꝑtis patebit. Cur deniqꝫ
tam diligēter canoniſte varias penas ꝓmul
gaſſent diſtinguendo de occulto ⁊ manifeſto
peccato maleficoꝝ ſeu potius diuinatoꝝ cuꝫ
noxia ſuperſticio varias habeat ſpecies vt ſi
notoriũ ſit eukariſtia denegeť. Si occultuꝫ
penitentia. xl. dierũ. de conſe. di. ij. ꝓ dilectõe.
Iteꝫ ſi clericus ꝙ deponēdus ⁊ i monaſterio
detrudendus. Si laycus excõmunicandus.
xxvi. q. v. Non oportet. Item ꝙ tales infa=
mes debeant cenſeri ⁊ qui ad eos concurrũt
immo nec ad accuſationem debent admitti.
ij. q. viij. quiſquis nec. Sed ⁊ per legem ciui
lem hoc idem oſtēditur. Nam Azon in ſum
ma ſuper. ix. libro Codicis Rubrica de male
ficis. l. poſt corneliam. de ſiccarijs ⁊ homici=
dijs dicit. Sciendũ ꝙ omnes illi quos vul=
gus maleficos vocat ⁊ etiam illi qui artem di
uinandi ſciunt patiuntur capitalem penam.
vt. l. nemo. C. de maleficis. Item inferunt pe
nam. l. culpa. l. nullus. Hec enĩ leges his ver=
bis vtuntur. Nemini permittitur diuinare
alioquin ſupplicium capitis gladio vltore fe
ret proſtratus ⁊ ſubdit. Sunt ⁊ alij qui arte
magica vite innocentum inſidiãtur animos
mulierum ad libidinem flectunt. et hi beſtijs
obijciuntur vt co. C. l. multi. Decernũt etiaꝫ
leges ꝙ ad eorum accuſationem quilibet ad=
mittatur ſicut ⁊ canoñ. in ca. in fauorem fi=
dei. libro. vi. de here. Unde ſubditur ibidem
Ad hanc accuſationem quilibet admittitur
quaſi in crimine leſe maieſtatis. Ipſam eñ
prope modum pulſant maieſtatem diuinam.
Item ꝙ queſtionibus ad interrogãdũ ſubij=
ciant ſubdit. Et quilibet nulla dignitate ob=
ſtante queſtioni ſubijcitur ⁊ qui conuincitur
vel ſi detegat facinus ſuuꝫ ſit eculeo deditus
vngulíſqꝫ ſulcantibus latera perferat penas
dignas ſuo facinori vt co. C. l. ſi ex. ⁊c̃. Nota
ꝙ olim duplici pena talis plectebantur. capi
tis ⁊ vngulis ad dilacerationeꝫ corporis ſeu
ad deuorandum beſtijs obijciendo. Iam au
tem cremantur forte propter femineũ ſexum.
Item prohibent participationē. Unde ſub=
ditur. ſed nec permittantur tales ad limē alte
rius accedere alioquin concremantur bona.
nec aliquis debet eos ſuſcipere vel conſulere
alioquin deportantur in inſulam ⁊ om̃ia bo
na publicantur. Hic notatur pena exilij cuꝫ
amiſſione omniũ bonorum qui tales conſu=
lunt aut ſuſcipiunt. Has penas vbi predica
tores populis ⁊ rectoribus terrarum publi=
cant. plus aduerſus maleficas ꝙ̃ ex alijs ſcri
pturarum allegationibus marceſcunt. Prete
rea ⁊ per leges cõmendantur qui eorum ma=
leficijs obſtant. Uñ vbi ſupra. l. eoꝝ. Alij au=
tem qui faciunt id ne labores hominũ vento
rũ grandiniſqꝫ lapidatione ſternũtur. nõ pe=
na ſed ꝑmio digni ſunt. Qualiter aũt ſit lici=
tũ talia impedire inferiꝰ patebit vt priꝰ tactũ
ē. Omnia autem hec negare aut friuole illis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

reſiſtere quō pōt ſcrupulo heretice prauitatis
carere. Judicet vnuſquiſqꝫ niſi fortaſſis euꝫ
ignorātia excuſabit. ſed cuiuſmōi ignorantia
excuſat ſtatim inferius patebit. Concluden-
do ex omnibus p̄miſſis catholicam ⁊ veriſſi-
mam aſſertionē ꝙ malefici ſunt qui demonū
auxilio propter pactum cum eis initum ma-
leficiales reales effectus ꝑmittente deo ꝓcu-
rare poſſunt nō excludendo quin ⁊ preſtigio
ſos effectus ⁊ fantaſticos etiam ꝑ media p̄ſti-
gioſa producere valeant. Sed quia preſens
ſpeculatio ſuper maleficiales effectus verſat̄
qui plurimū ab alijs differunt. ideo per hoc
nihil ad ꝓpoſitum. cum tales potius ſortilegi
vel incantatores dicūtur qꝫ malefici. Demuꝫ
quia fundamentū ſui erroris capiunt ex ver
bis canonis precipue duo vltimi errores nō
loquendo de primo qui ſeipſum condemnat
dum nimiū contra veritatem ſcripture exor
bitat. Jdeo ad ſanū intellectum canonis eſt
procedendum. ⁊ primo contra primū erroreꝫ
dicentis mediū eſſe fantaſticuꝫ ſed extrema eē
realia. Ubi notanduꝫ ꝙ dum quatuordecim
ſunt ſpecies capitales in genere ſupſtitionis
quas recitare cauſa breuitatis nō expedit. tū
quia clare recitantur ab Jſido. viij. ethimol̄.
⁊ ſecūda ſecūde per ſanctū Tho. q. xcij. Tuꝫ
etiam quia inferius vbi de grauitate hui⁹ he
reſis tractabitur de ipis mentio erit. ⁊ hoc q̄-
ſtione vltima huius prime partis. Et ſpecies
ſub qua hmōi mulieres continētur vocat̄ ſpe
cies phitonū in quibus demon vel loquitur
vel mira operatur. Et eſt ſepius prima in or-
dine. Species aūt ſub qua malefici continē
tur vocatur ſpecies maleficoꝝ. Et quia inter
ſe plurimū diſtant. nec oportet ꝙ qui in vna
ſpecie laborat ꝙ etiam ſub alijs cōprehendat̄
Jdeo ſicut canon de illis mulierculis men-
tionē facit ⁊ nō de maleficis. ita falſe canoneꝫ
interp̄tatur qui hmōi imaginarias deductō
nes corporū ad totum genus ſupſtitionis ⁊
omnes ſpecies eius reducere velint vt ſic ille
mulieres imaginarie ſolū ita ⁊ oīes malefi-
ce tranſferant̄. ⁊ ꝑamplius canoneꝫ falſificat
q̄ ex illo arguere vellet maleficam ſolūmodo
imaginarie ad effectum maleficialem egritu-
dinis vel morbi cōcurrere. Preterea tales ſic
errantes ꝑamplius rep̄hendūtur dum extre
ma concedunt realia. ſ. demonem oꝑantem ⁊
effectum morbi realem. mediū autem inſtru-
menti. ſ. perſonam maleficam dicūt fantaſti-
ce concurrere cum tamen mediū ſemꝑ natu-
ram participat extremoꝝ. Nec valet ſi dicat̄
ꝙ etiam fantaſia ſit quid reale quia ſicut fan
taſia vt talis nil poteſt efficere nec concurre-
re ad demonis operationē niſi per pactū ini-
tum cuꝫ demone. in quo pacto malefica ſe to
tam obtulit ⁊ aſtrinxit diabolo vere ⁊ realiter
⁊ non fantaſtice ⁊ imaginarie ſolum. ita etiaꝫ
oportet ꝙ cooperetur diabolo vere ⁊ corpora
liter. Nam ⁊ ad hoc ſunt omnia maleficoruꝫ
opera vbi ſemper aut per pactum aut per vi
ſum. aut per locutionem ſeu per alicuius ma
leficij inſtrumēti repoſiti ſub limine domus
operatione ſua maleficia exercent. prout in ſe
quenti q̄ſtione patebit. Preterea ſi quis ver-
ba cano. diligenter inſpiciet cōſiderabit qua-
tuor que predicatores ⁊ ſacerdotes ꝑ eccleſi-
as ſibi cōmiſſas omni cū inſtantia populo p̄
dicare deberent. ſ. ꝙ extra vnū deū nemo ar-
bitretur aliq̄d eſſe numinis vel diuinitatis.
Secūdo ꝙ cū dyana vel herodiade equita-
re eſt cum diabolo qui ſe ita fingit ⁊ nominat
tranſmeare. Tercō ꝙ talis equitatura fit tūc
fantaſtice. quādo diabolus mentē ꝑ infideli-
tatem ſibi ſubiectam agitat taliter vt ea q̄ ſo-
lo ſpiritu fiant. corporaliter fieri creduntur.
Quarto ꝙ tali domine habeāt in oīb⁹ obe-
dire. Unde ad maleficiales actus hec ꝟba ex
tendere eſt abſurdum. cum ſint diuerſe ſpēs.
An autem malefici etiam localiter trāſferan-
tur in ſua ſpecie ſupſtitōnis vel ſolum imagi
narie ſicut phitones. tractabit̄ de illo in capi
tulis ſecunde partis capitulo tercō ꝙ vtroqꝫ
modo. Et ſic ſecūdus error cum primo elidi
tur quo ad fundamētum ⁊ ſanum intellectuꝫ
canonis. Tercius inſuper qui ex verbis ca-
nonis effectum maleficialem aſſerit fantaſti-
cum ex verbis canonis etiam eliditur. Nam
in eo ꝙ dicit qui credit poſſe fieri aliquā crea
turam aut in melius deteriuſue tranſmutari
aut in aliam ſpeciem vel ſimilitudinē trāſfor
mari qꝫ ab ipo omniū creatore ⁊c̄. infideli de
terior ē. Hec tres partes ſi nude intelligantur
ſunt cōtra ꝓceſſum ſcripture ⁊ determinatio-
nem doctoꝝ. Nam poſſe fieri aliquas creatu
ras a maleficis vt pote vera aīalia impfecta.
inſpiciat̄ ſeq̄ns canō. nec mirū poſt allegatū
canoñ. epi. q̄d Auguſti. determinat de magis
pharaonis q̄ virgas in ſerpētes verterūt in-
ſpiciat̄ glo. ſuꝑ illud Exo. vij. Uocauit pha
rao ſapientes. inſpiciat̄ ⁊ alia glo. ſtrabi. ꝙ de
mones diſcurrūt ꝑ mūdū qñ ꝑ incantatōem
malefici ꝑ eos aliq̄d efficere conāt̄ ⁊ colligūt
diuerſa ſemīa. ⁊ ex coꝝ adaptione pnt ꝓrūpe
diuerſe ſpēs. Jnſpiciat̄ ⁊ Alb. in de aīalib⁹.
Jnſpiciat̄ ⁊ ſ. tho. i. ꝑ. q. c. xiiij. ar. iiij. Quoꝝ
dicta breuitatis cā obmitūt̄. ſolum hoc ſupeſt
vt intelligat̄ ibi fieri pro creari. Scdōm etiam
ꝙ in melius deteriuſue valeat tranſmutari

intelligatur ſolummodo a deo auctoritate ⁊
ad correctionē ſeu etiā punitionē. ſepi⁹ tñ iſta
miniſterio demonū exercētur. Et ſic de pmo
dr. dñs pcutit ⁊ ipe medeẛ. ⁊ ego occidā ⁊ ego
viuere faciā. Ita de ſcdo dr immiſſionē p an
gelos malos vt ſup tactū ē. In pfato deniq͡ʒ
ca. nec mirū. inſpiciātur verba auguſti. q̄ di-
cūtur malefici ⁊ cuiuſmōi coꝝ opationes q̄n
hoibꝰ īterdū nō ſolū īfirmitates ſed eẽ mor
tē inferūt. Terciū eẽ ſane intelligere expedit
cū moderni malefici ſepi⁹ ope demonū trāſ-
formāẛ ī lupos ⁊ alias beſtias. Sʒ canon lo-
q̇tur de reali trāſformatōe ⁊ eēntiali. ⁊ nō de p
ſtigioſa q̄ ſepi⁹ fit. de q̄ eẽ aug⁹. xviij. d ci. dei.
c. xvij. inſra refert vt de famoſiſſima maga cir
ces. ⁊ de ſocijs dyomedis ⁊ de pre pſtancij.
De q̄ materia ī caplis ſcdē ptꝭ patebit. Et an
ſemp ſunt pñtes vel abſentes malefici ⁊ an il-
lam formā diabolus aſſumat vel ipſe hō p ſe
videatur talis. caplo. vi. ⁊ vij.

SEd qꝛ ſcda ps q̄onis dic̄ ꝙ hiis oppo
ſitū aſſerere ptinaciter ſit hereticum.
Querit̃. an tales debeāt hr̄i tāq͡ʒ ma-
nifeſte dephenſi ī heretica prauitate. vel ſolū
vt de hereſi vehemēter ſuſpecti. Et vr̄ ꝙ pmo
mō. nā Berñ. ī glo. ordīaria ī. c. ad abolendā.
§. pñti. ⁊ ver. dephenſi. extra de here. Pñti ni
hilomin⁹ ordīatione ſancim⁹ vt q̇cūq͡ʒ mani
feſte fuerint in hereſi dephenſi ⁊c. declarat ꝙ
trib⁹ modis q̇s ceſeẛ maīfeſte dephēſus. facti
videlʒ euidētia. puta qꝛ publice pdicat here-
ſim vl' legitīa pbatōe p teſtes. vl' et ſua ꝯfeſſi
one. Et qꝛ tales publice pdicāt ſeu temere ꝯ
pfata oīa ſe opponūt aſſerētes maleficas n̄ eẽ.
aut ꝙ nullo mō valeāt hoib⁹ nocere. iō tanq͡ʒ
maīfeſte dephenſi ī tali prauitate ſub hac di-
ſtinctōe ꝯtinētur. Ad eūdem eẽ ſenſum ē eiuſ
dem Berñ. glo. in. c. excōicam⁹. ſcdo ſup ver
bo dephenſi publice. Ad idē eẽ facit. c. ſup q̇-
buſdā. extra de ver. ſig. Inſpiciat ibidē lector
c. ⁊ repiet veritatē. Sʒ ꝯ. qꝛ hoc nimis durū
vr̄. tū pter penā annexā q̄ notaẛ in. c. ad abo-
lendā. §. pñti. extra de here. vbi ī clerico poni
tur degradatio. ⁊ ꝙ ſecularis relinq̄tur arbi
trio ptātis ſecularis aīaduerſione debita pu-
niēdus. tū eẽ pter ignorātiā ⁊ mltitudinē eo-
rū q̄ culpabilis ī tali errore cerniẛ. Et ex mlt-
titudine tali rigor iuſticie ē tempand⁹. diſ. xl.
vt ꝯſtitueret̃. Rñ. Cū nr̄a ſit intentio poti⁹ a
vicio hereſis hmōi pdicatores p poſſe excu-
ſare q͡ʒ incuſare cū vt dr extra de pſump. c. lit
teras. §. q̄ circa. mandam⁹ q̇ten⁹ cū pter ſolā
ſuſpitōem quāuis vehementē nolum⁹ illum
de tam graui crimīe ꝯdēnari ⁊c. vbi glo. ſup
ver. ꝯdemnari. Procedi pt ꝯ talē ſic vehemē
ter ſuſpectū ſed nō debʒ ꝑpterea ꝯdēnari. ni-
ſi aſſit vt ibidē declaraẛ violēta ſuſpitio. attñ
quia ſuſpitionem excludere non poſſumus.
⁊ hoc propter friuolas eoꝝ aſſertiones con-
tra fidei veritatem. Et cum hoc triplex ſit ſu
ſpitio. leuis. vehemens. ⁊ violēta. de quibus
in ca. accuſatus. ⁊. ca. cum contumacia. lib.
vi. de here. ⁊ per notata per Archidiaconum
⁊ Jo. andree. ſuper ca. accuſatus ⁊ verbo ve-
hemens. ⁊ de preſump. ca. litteras. De violen
ta etiam loquitur canon. diſtin. xxxiij. quo-
rūdam. Ideo querendum cuiuſmodi ſuſpi-
tioni talis predicans ſubiacet. Et quidē cuʒ
talia dogmatizantes non equaliter ſe ad hu-
iuſmodi errores habere noſcuntur. eo ꝙ ali-
qui ex ſimplici ignorantia iuris diuini. aliq̄
etiam ſufficienter informati adhuc fluctuant
facillando ⁊ plene aſſentire nolunt. ⁊ cum er-
ror in mente hereticum non faciat niſi aſſit p
tinacia voluntatis. oportet etiaʒ dicere ꝙ ad
ſuſpitionem ſuper crimen hereſis nō ſe equa
liter habeant. Attamen quia per ignorantiaʒ
putant ſe poſſe euadere. Aduertant paululuʒ
q͡ʒ grauiter peccant qui ex huiuſmodi igno-
rantia delinquūt. Nā licet multiplex ſit igno
rantia. tamen in rectoribus animarum igno
rantia quecunq͡ʒ ſit non poteſt dici ignoran-
tia inuincibilis ſeu ignorantia particularis
ſm philoſophos que a iuriſtis ⁊ theologis
dicitur facti. Sed cenſetur in eis ignorantia
vniuerſalis que eſt ignorantia iuris diuini.
quia eſt eorum que quis de iure ex lege diui-
na ſcire tenetur. diſtin. xliij. Nicolaus papa.
Diſpenſatio celeſtis ſeminis nobis iniuncta
eſt. Ve ſi non aſperſerimus. Ve ſi tacuerim⁹
Tenentur enim habere ſcientiam ſacre ſcri-
pture di. xxxvi. per totum. Et ad hoc ad ſub-
ditorum animas informandas eadem diſti.
ca. ij. §. ecce. ⁊. §. ſi q̇s vult. licet ſm Ray. Ho
ſtien. Tho. non requiratur ꝙ habeat ſcien-
tiam eminentem. ſed ꝙ habeat cōpetentem id
eſt ſufficientem ad ſuū officium exequenduʒ.
Attamen pro eorum aliquali cōſolatione dū
modo damna precedentia lucris ſequentibꝫ
deinceps recōpenſant eſt eis aduertendum.
Que hec ignorantia iuris licet dicatur inter-
dum affectata craſſa ⁊ ſupina. Dicitur tamē
affectata id eſt voluntaria dupliciter. Quia
interdum cum ſcientia intentionis. Inter-
dum cum ignorantia tentionis. Prima licet
in nullo excuſat ſed damnat. De qua Pſal.
noluit intelligere vt bene ageret. Secunda
tamen diminuit voluntarium ita ⁊ pecca-
tum. Quia fit quando quis tenetur aliquid
ſcire ſed neſcit quod teneatur. Que etiam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fuit in paulo.i.thi.i. Miam cõſecutus ſum
qꝛ ignorãs feci in incredulitate. Quia tñ di-
citur affectata indirecte.qꝛ propter alias oc-
cupationes negligit addiſcere ea que ſcire te
netur.nec vult laborare in ſtudio ad ſciendū
illa ⁊ excuſat non a toto ſed a tanto. Et etiam
iuxta Ambroſium ſuper illud Roma.ij. An
ignoras ꝙ benignitas dei ad penitentiam te
adducit. dicit Grauiſſime peccas ſi ignoras
grauiſſime.i. valde ꝑiculoſe. Ideo ꝓſertim iā
in tꝑibus ad ſuccurredū aiaꝝ periculis oēm
ignorantiā repellamus ⁊ duriſſimū iudiciuꝫ
qꝺ nobis imminet ſuꝑ diſtrictā rōneꝫ ⁊ talē-
tū nobis creditū ſꝑ pre oculis habeamus ne
ipa ignorātia etiam in nobis notet̄ craſſa vel
ſupina per methaphoraꝫ hominis craſſi vel
ſupini qui nō videt etiā ea que corā ipo ſunt.
Dicit eñ cancellarius in floribus regularuꝫ
moraliū. ⁊ in ſecunda regula. ꝙ culpabilis
ignorantia iuris diuini nō cadit in facienteꝫ
quod in ſe eſt. Ratio ē. Quia ſpūſſanctus ta-
lem hominē de neceſſarijs ad ſaluteꝫ q̄ vires
eius excedūt docere immediate ꝑatus ē. Ad
primū argumentū ſolutio patꝫ ꝑ ſanū intel-
lectū canonis. Ad ſecūdū dicit Pe. de tharā.
ꝑimeret vtiq̄ ex magna ſua inuidia qua ad-
uerſus hoiem agitat̄.ſi a deo ꝑmitteretur. Qꝫ
aūt deus ꝑmittit ſibi aliqua ⁊ aliqua nō. hoc
cedit in maioreꝫ ipius diaboli ꝯtumeliam ⁊
diſplicentiā.ꝙ deus in omībus vtitur eo cō-
tra ſuā volūtatem ad manifeſtationeꝫ glorie
ſue. Ad terciū dicitur ꝙ alte rōnem egritudi
nis aut alterius effectus maleficialis ſemꝑ ꝑ
cedit aliquis motus localis inquantuꝫ demō
ꝑ maleficā colligit determinata actiua q̄ vide
licet ledere pñt ⁊ apponit determinatis paſſi-
uis ad inferendū dolorē vel nocumentū aut
actū aliquē ſpurciſſimū. Et ſi q̄ritur an mo-
tus ille rerū a demone localis reducatur ī mo
tū celeſtem. Dicendū ē ꝙ non. Quia non mo
uent̄ ex virtute naturali ſed mouētur ex obe-
dientia naturali qua ſubijciūtur virtuti demo
nis qui habet hoc ex virtute nature ſue ꝙ ꝑt
ſupra corpora. Poteſt dico nō ꝙ poſſit influe
re rebus materialibus aliquā formā vel ſub
ſtantialem vel accidentalem abſq̄ amminicu
lo alterius rei naturalis. Sꝫ quia poteſt deo
ꝑmittente res localiter mouere ⁊ ex rebus cō
iūctis dolorē vel aliquā qualitatem ꝓducere
Unde effectus maleficialis non ſubijcit̄ mo
tui celi ſicut nec ipe demon licet res ille ⁊ in-
ſtrumēta ſubijciant̄. Ad quartū dicendum.
Opus dei ꝑt ope diaboli viciari ꝓut ad pñs
loq̄mur de effectu maleficiali. Sꝫ qꝛ hoc nō
pōt niſi diuina ꝑmiſſione.ideo non ſeq̄tur ꝙ
diabolus ſit deo fortior.demum qꝛ nō viciat
opa dei ꝑ violētiā cū ſic etiaꝫ deſtruere poſſet
Ad q̄ntū ſimplr̄ notū ē ꝙ corꝑa celeſtia non
hñt ꝟtutē impꝑmendi in demones cum nihil
agat vltra ſuā virtutē.ſed ꝙ a magis aduoca
ti ſub certa ꝯſtellatōne veniūt. duplici ex cau
ſa hoc facere vident̄. Prio qꝛ ſciūt virtutē il-
lius ꝯſtellatōis iuuare ad effectū quem magi
optāt. Scdo faciūt vt hoies inducāt ad ve-
nerandū aliqꝺ numē ī ſtellis. ex q̄ veneratio
ne etiā añ tꝑa ritus ydolatrie ꝓceſſit. Ad vlti
mū q̄ſtū ad terminos argumēti ſuꝑ aurū al-
chimicū. dicendū ſm ſctm̄ tho.in.ij.diſ.vij.ī
ſolutione vni⁹ argumēti. vbi declarat de ꝟtu
te demonū in oꝑando. Qꝛ licꝫ q̄dā forme ſub
ſtantia[illegible]es ꝑ artē induci poſſint ꝟtute natura
lis agentis vt q̄ñ forma ignis inducit̄ ꝑ artē
in lignū hoc tñ nō pōt fieri vniuerſaliter eo ꝙ
ars nō pōt inuenire ſꝑ ſeu ꝯiū gere ꝓpria acti-
ua ꝓprijs paſſiuis pōt tñ facere aliq̄d ſil'e ⁊ ſic
alchimiſte faciūt aliq̄d ſil'e auro q̄ſtū ad acci
dentia exteriora ſed tñ nō faciūt veꝝ aurū.qꝛ
forma ſubalis auri nō ē ꝑ calorem ignis quo
vtūt̄ alchimiſte ſed ꝑ calorē ſolis ī loco deter
miato vbi viget ꝟtus mineralis.⁊ iō tale au-
rū nō hꝫ oꝑatōeꝫ ꝯſeq̄ntē ſpēm ⁊ ſil'e ē de alijs
coꝝ oꝑatōibus. Ad ꝓpoſitū. Demones oꝑan
tur ꝑ artē circa effect⁹ maleficiales ⁊ ideo abſ-
q̄ āminiculo alteri⁹ agētis nullā formā ſub-
ſtantialē vl' accidētalē inducere pñt ⁊ qꝛ nō di
cimus ꝙ maleficia inferat ꝑtē abſq̄ ammini
culo alteri⁹ agētis.iō eē cuꝫ tali āminiculo ꝑt
veras q̄litates egritudinis aut alteri⁹ paſſio-
nis inducere.ſꝫ q̄lit̄ hec āminicula ſeu āmi-
niſtratōes inſtroꝝ hñt ad effectū maleficialē
cum demonibus cōcurrere vel nō patebit ꝑ
ſequentia. Secūda queſtio.

Ancatholicū ſit aſſerere ꝙ ad effectuꝫ
maleficialē ſꝑ habeat demō cū malefi
co ꝯcurrere vl' ꝙ vn⁹ ſine altero vt de
mon ſine malefico vl' econuerſo talē effectum
poſſit ꝓducere. Et arguit̄ ꝑmo ꝙ demō ſine
malefico. Aug⁹.i.li.lxxxiij.q. Oia q̄ viſibilit̄
fiunt etiā ꝑ inferiores ꝑtātis aeris fieri poſſe
credūtur. Sed oīa nocumenta corꝑalia non
ſunt inuiſibilia ſed poti⁹ ſenſibilia. igit̄ etiā a
demonibus fieri pñt. Preterea ex ſcripturis
nocumēta iob illata vbi ignis de celis ceci-
dit ⁊ familiā cū gregib⁹ pecoꝝ vno impetu cō
ſumpſit ⁊ turbo domū deijciēs liberos occi-
dit demō ꝑ ſe abſq̄ maleficis ꝯcurrēte tm̄mō
diuina ꝑmiſſione oꝑat⁹ ē.ḡ a ſili ī alijs q̄m a-
leficis aſcribūtur.patꝫ ⁊ de.vij.viris ſare vir
ginis q̄s demō occidit. Preterea q̄cq̄d ꝑt vir
tus īferior abſq̄ āminiculo virtut̄ ſuꝑioris

poteſt ꝛ virtus ſupioꝛ abſqꝫ amminiculo vir
tutis inferioꝛis. Sed virtus inferioꝛ pōt cō
citare grandines ꝛ inducere infirmitates abſ=
qꝫ auxilio virtutis ſupioꝛis. Dicit eñ Alber
tus de ꝓꝛietatibꝫ rerꝫ ꝙ ſaluia putrefacta cer
tis modis vt ibidem ponit ſi ꝓiecta fuerit in
fontē mirabiles ꝯcitabit in aere tempeſtates
Preterea ſi dicatur. ꝙ demon vtit̄ maleficio
nō ꝓpter indigentiā ſed ꝓpter eius quā querit
ꝑditionem. Contra Ariſtoteles.iij. ethicoꝝ.
Malicia ē voluntariū. qd̄ pꝛobat per hoc ꝙ
nullus opatur iniuſte volūtarie nō velle in=
iuſtū eſſe. ꝛ voluntarie ſtupꝛantē nō velle in=
continentē eſſe. ꝛ ꝑ hoc etiam legiſlatoꝛes pu=
niūt malos quaſi volūtarie mala operantes.
Demon ergo ſi opatur ꝑ maleficā opatur tā=
ꝗꝫ ꝑ inſtrumentū. ꝛ cū inſtrumentū depēdet
ad volūtatē pꝛincipalis agentis ꝛ nō volūta=
rie agit ſi cōcurrit nō erit ei actio imputanda
nec per ꝯſequēs punienda. Sed cōtra ꝙ ni=
hil poſſit efficere in inferioꝛibꝫ abſqꝫ malefi=
cis. Primo de generatione. Omnis actio eſt
ꝑ contactum. Et quia nō eſt aliquis cōtactus
demonis ad coꝛpa cū nihil habeat cū eis cō=
mune. ergo vtit̄ aliquo inſtrumēto illi influē
do virtutē ledendi ꝑ contactum. Iuxta hoc
etiā ꝙ maleficia poſſint fieri abſqꝫ ope demo=
nū. pꝛobatur per textum ꝛ glo. ad Gala.iij. O
inſenſati gallate quis vos faſcinauit veritati
non obedire. glo. quidam habēt oculos vrē=
tes qui ſolo aſpectu inficiunt alios ꝛ maxime
pueros. Eſt ad hoc etiam Auicen. vi. natura
lium. li.iij. ca. vlti. ita dicens. Multotiēs aūt
anima opatur in coꝛpoꝛe alieno ſicut in pꝛo=
pꝛio quemadmodū eſt opus oculi faſcinātis
ꝛ eſtimationis opantis. Et eandem ſententiā
etiam ponit Algazel libꝛo. v. ſuo phyſicoꝛū.
ca.ix. Putat etiam Auicenna licet non teneat̄
in illo ꝙ virtus imaginatiua etiaꝫ abſqꝫ viſu
poſſit extranea coꝛpa īmutare. vbi nimis ex=
tendit virtutem imaginatiuam. ꝛ capimꝰ hic
virtutem imaginatiuam nō inquantū diſtin
guitur contra alias virtutes ſenſitiuas inte
rioꝛes vt eſt ſenſus cōmunis ꝛ fantaſia ꝛ eſti
matio. ſed inquātū includit omnes illas vir=
tutes interioꝛes. Sed bene verū ꝙ talis vir=
tus imaginatiua poteſt tranſmutare coꝛpus
coniūctum. ſcilicet illud in quo eſt. ſicut ho=
mo poteſt ambulare ſupꝛa trabem ꝗ eſt in me
dio vie. Si vero poſita fuerit ſuper aquā ꝓ=
fundam nō audebit ambulare ſuper eam. eo
ꝙ imaginabitur in eius anima foꝛma caden
di vehemēter impꝛeſſa cui obedit materia eiꝰ
ꝛ virtus membꝛoꝝ eius ꝛ non obediūt eiꝰ cō
trario. ſ. ad directe ambulandū. In hoc ergo

conuenit hec immutatio cū oculo faſcinātis
inquātū immutat̄ coꝛpus ꝓpꝛium pꝛimo ſed
nō coꝛpus alienū de qua immutatōne iam lo
quimur. Preterea ſi dicat̄ ꝙ talis immutatio
cauſat̄ a coꝛpe viuo mediante aīma in aliud
coꝛpus viuū. Contra. quia ad ꝑſentiam in=
terfectoꝛis manat ſanguis ex vulneribꝫ occi
ſi ergo etiam abſqꝫ virtute aīe coꝛpa pñt mi=
rabiles effectus ꝓducere. Item homo viuēs
ꝛ ꝓpe cadauer hominis occiſi tranſiēs etiam
nō ſentiendo illud adhuc terroꝛe cōcutit̄. pꝛe
terea ſicut res naturales hñt quaſdā virtutes
occultas quaꝝ ratio ab hoīe aſſignari nō po
teſt. ſicut ꝙ adamas trahit ferrū ꝛ multa que
Auguſti. enumerat. xx. de ci. dei. Ita mulie=
res ad immutationes faciendas in coꝛpoꝛi=
bus alienis certis rebꝫ vti pñt. abſqꝫ auxilio
demonū ꝗ etiā noſtrā rōnem excedunt. Et qꝛ
excedūt nō debemus ꝓpterea demonibꝫ qua
ſi ex maleficis inſimul cōuerſantes aſcribere
Preterea malefici certis vtūtur imaginibus
ꝛ rebꝫ inſtrumentalibꝫ quas interdum ponūt
ſub limine oſtij domus aut ad certa loca. vbi
pecudes cōueniūt aut etiā hoīes ꝗ maleficiā
tur ꝛ interdū moꝛiūtur. Sed qꝛ hmōi effectꝰ
pñt euenire ex imaginibꝫ illis inquantū hñt
quaſdam influentias a coꝛpibꝫ celeſtibꝫ rece=
ptas. pꝛobatur. Nam ſicut coꝛpa naturalia
ſubdūtur coꝛpoꝛibus celeſtibꝫ. ita ꝛ artificia
lia. Sed coꝛpa naturalia poſſunt recipe ꝗſ=
dam virtutes occultas. g̃ ꝛ c̄. ꝛ artificialia. vñ
videtur ꝙ coꝝ opera poſſent ꝑ tales impꝛſſio
nes pꝛacticari ꝛ non per demones. Preterea
ſi vera miracula pñt fieri ex poteſtate nature
in eo ꝗ opatur. ita ꝛ miranda ꝛ ſtupenda opa
ex virtute nature. ꝓbat̄. Nā Grego. dicit. ij.
dyalo. Sancti miracula faciūt aliqñ ex p̄ce.
aliquādo ex poteſtate. exemplū dat̄ de vtroqꝫ.
Petrus oꝛando ſuſcitauit thabitā moꝛtuam.
Ananiam ꝛ ſaphiram mentientes moꝛti in=
crepando tradidit abſqꝫ pꝛece. ergo ꝛ homo
ꝑ virtutem ſue anime poterit materiā coꝛpa=
lem in altero etiam trāſmutare ſeu immutare
de ſanitate in infirmitatē ꝛ ecōuerſo. Preterea
coꝛpus humanū eſt nobilius ꝗꝫ alia coꝛpo=
ra inferioꝛa. ſed ꝓpter appꝛehenſionē aīe hūa
ne īmutat̄ coꝛpus hūanū ad caloꝛeꝫ ꝛ frigus
vt patꝫ in iraſcētibꝰ ꝛ timētibus. immo etiaꝫ
hec immutatio ꝑtingit qñqꝫ vſqꝫ ad egritudi
nē ꝛ moꝛtē. g̃ multomagis p̄t ſua virtute ma
teriā coꝛpalē immutare. Sed ꝯtra eſt. Sub
ſtantia ſpūalis nō pōt imprimere aliquā foꝛ=
mā niſi āminiculo alteriꝰ agētis vt ſup̄ tactū
ē. vñ ꝛ augꝰ. in p̄fato li. Nō eſt putandū iſtis
trāſgreſſoꝛibus angelis ad nutū ſeruire hanc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

viſibilium rerum materiaȝ. ſed ſoli deo. ergo
multominus homo ex poteſtate naturali effi
cere poteſt effectus maleficiales. Reſpōdēdo
quia non deſunt errantes in hac materia ma
leficas excuſantes ꝛ demones tantummō aut
inculpantes aut quibuſdam naturalibꝰ trāſ-
mutationibꝰ eaꝝ facta aſcribentes. Jdeo ho
rum falſitas oſtenditur primo ꝑ deſcriptio-
nem maleficoꝝ. De qua Jſido. viij. ethimo.
c. ix. Malefici dicūtur ob facinoꝝ magnitu-
dinem. ſ. mala pre cūctis malefactoribꝰ effici
entia. vnde ſubdit. hi elementa concutiūt ope
ſcȝ demonū ad grandines ꝛ tempeſtates cōci-
tandas. Jtem dicit. Mentes hominū tur-
bant. intellige ad amentiam odiū ꝛ amorē in-
ordinatum. Jtem ſubdit. Ac ſine vllo veneni
hauſtu violentia tantū carminis animas in
terimūt. Ad idem. xxvi. q. v. c. nec mirum. ꝛ
ſunt verba Auguſtini in de ciui. dei. vbi de-
claratur qui dicūtur magi ꝛ malefici. Magi
ſunt qui vulgo dicūtur malefici ꝛ ob facinoꝝ
magnitudinem ſic nūcupantur. hi ſunt q̄ ꝑ-
miſſu dei elementa concutiunt. hominū tur-
bant mentes minus confidentiū in deo ac ſi
ne vllo veneni hauſtu violentia tantū carmi-
nis interimūt homines. Unde ꝛ Lucanus.
Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni in-
cantata perit demonibꝰ eñ accitis audent vē
tilare vt quoſqȝ ſuos perimāt malis artibus
inimicos. Ex quibꝰ patet ꝙ in hmōi operibꝰ
ſemꝑ habent demones cum maleficis cōcur
rere. Secūdo quia cuȝ quadruplices effectꝰ
penales aſſignare poſſumus. ſ. miniſteriales.
noxiales. maleficiales ꝛ naturales. Et mini-
ſteriales dicūtur q̄ miniſterio bonoꝝ angelo
rū ſicut noxiales maloꝝ ſpirituū immittunť.
Moyſes eñ egyptum in. x. plagis miniſte-
rio bonorū ꝑcuſſit vbi magi in. ix. tantū per
malos ſpūs cōcurrerunt ꝛ triduam peſtem ꝓ
pter peccatum dauid circa numerationē po-
puli ꝯmiſſum. ꝛ de. lxxij. milibꝰ hominū vna
nocte proſtratis de exercitu ſennacherib vti-
qȝ hic ꝑ angelos domini id ē per bonos do-
minū venerantes ꝛ cognoſcentes peracta fue
runt. Noxiales vero effectus cū in ſcripturis
nominātur. Jmmiſſiones ꝑ angelos malos
ſm quas populus ille i deſerto ſepe ꝑcuſſus
fuit. Et maleficiales effectus dicūtur quādo
demon per maleficos ꝛ ꝑ magos operatur. ſi
cut ꝛ naturales q̄ ex influentijs corpoꝝ cele-
ſtiū in iſtis inferioribꝰ circa mortalitates ſte-
rilitates terraꝝ ꝛ grandines ꝛ his ſimilibꝰ cau
ſantur. Et inter hos effectus magna ſit diffe
rentia. ideo cum Job noxiali plaga fuit a de-
mone percuſſus ꝛ non maleficiali ideo nihil
ad ꝓpoſitum. Si quis vero curioſius inſta-
ret ſicut plerūqȝ hec materia curioſas patiť a
maleficaꝝ defenſoribꝰ inſtātias. ſemꝑ in cor-
tice verboꝝ aerem verberantes ꝛ medullā ve-
ritatis nūqȝ penetrantes. Cur Job nō male
ficiali effectu ꝑ demonem ſicut noxiali ꝑcuſ-
ſus fuit. His curioſe etiam reſpōderi poteſt.
ꝙ Job fuit percuſſus a diabolo ſolum. ꝛ nō
mediante malefico vł malefica. Quia hoc ge
nus ſuꝑſtitionis vel nonduȝ erat inuentum.
vel ſi erat inuentum. diuina tamē prouiden-
tia voluit vt poteſtas demonis mūdo ad pre
cauendum eius inſidias ꝓ dei gloria innote
ſceret cū nihil niſi a deo ꝑmiſſus efficere pōt.
Et de tempe quidē quo primū genus ſuꝑſti-
tionis inuentum fuit. Et dico primuȝ genus
quo ad demonū inuocationē nō quo ad pu-
ram ydolatriam. Dicit Uincentius in Spe.
hyſto. allegans plures doctores ꝙ primꝰ in-
uentor artis magice ꝛ mathematice fuit zora
ſtres q̄ dicitur fuiſſe Cham filius Noe. hic
ſm Auguſti. de ciui. dei. ſolus riſit naſcendo
ꝛ hoc non niſi ope diaboli. Hic etiaȝ cū eſſet
rex ſuperatus eſt a nino filio beli qui edifica-
uit niniuē. vel amplius ſub quo cepit regnū
aſſyriorū tempe Abrae. Hic etiam ninus ob
inordinatum amoreȝ patris fecit fieri imagi-
nem patri mortuo ad quā quicūqȝ confugie-
bant malefactores liberi erant ab omni puni
tione debita. Et ex hoc ceperunt hoīes ima-
gines adorare vt deos. ſed hoc poſt primam
etatem. quia ſub illo tempe nō erat ydolatria.
propter recentem memoriam creationis mū-
di. vt dicit ſanctꝰ Tho. ſecūda ſecūde. q. xcv.
ar. iiij. vel etiam incepit a Nembroth. qui co
gebat homines ignem adorare. ꝛ ſic in ſecun
da etate incepit ydolatria. que eſt primū ge-
nus ſuꝑſtitionis. ſicut diuinatio ſecundū. ꝛ
obſeruantia terciū. Maleficoꝝ aūt ritus re-
ducitur ad ſecūdum genus ſuꝑſtitionis. ſci-
licet ad diuinationem que fit ꝑ expreſſam de-
monū inuocationem. cuius etiā ſunt tria ge-
nera. ſ. nigromātia. planetarij ſeu potius ma
thematici. ꝛ diuinatio ꝑ ſomnia. hec ideo po
ſui vt prius lectoꝝ intelligat noxias illas ar-
tes non ſubito ſed ꝑceſſu tempis fuiſſe inuen
tas nec abſonū eſſe aſſerere maleficas tempo-
re Job nō fuiſſe. Sicut eñ ꝑ incrementa tē-
porū vt Grego. in moralibꝰ dicit creuit ſcien-
tia ſanctoꝝ ita ꝛ noxie artes demoniorū. Et
ſicut iam repleta ē terra ſciētia dñi. Eſaie. xi.
Jta iam mūdi veſpere ad occaſum declinan-
te ꝛ malicia hominū excreſcente ꝛ charitate re
frigeſcente ſupabundat omnis maleficorum
iniquitas. Jpe tū zoraſtres cum eſſet intētus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illis actibus ⁊ ſolūmodo cōſiderationi aſtro
rum a diabolo ſucceſus eſt. Hec vbi ſupra.
De tempoꝛe autem quo malefici leguntur cū
demonibus ad maleficia inferenda cōueniſſe
tactum eſt ſupra. ⁊ habetur Exodi. ſeptimo.
quo ad magos pharaonis qui in plagis ſuꝑ
egyptum demonum aſſiſtentia ſicut moyſes
miniſterio bonoꝛum angeloꝛum ſigna pluri
ma ꝑpetrarunt. Unde concluditur veritas
catholica videlicet ꝙ ad effectum maleficia⸗
lem licet nō ad effectum noxialem ſemꝑ habꝫ
maleficus cum demone cōcurrere. Et ꝑ hec
patet reſponſio ad argumenta. Nam ad pri
mū non negatur quin effectus noxiales que
viſibiliter cernūtur ſuꝑ homines iumēta ter
re fruges. ⁊ que etiam ex influentijs coꝛpoꝝ
celeſtium ſepe proueniunt etiam a demonibꝰ
deo permittente inferūtur. Dicit enī Augu⸗
ſtinus. iij. de ciui. Demonibꝰ ſubſunt ignis ⁊
aer quantum eis a deo permittitur. patet ⁊ ꝑ
gloſam ſuper illud Immiſſiones per ange⸗
los malos que dicit. Deus punit per malos
angelos. Ex quibus etiaꝫ patet reſponſio ad
ſecūdū de Iob ⁊ ex his que prius tacta ſunt
de initio artis magice. Et ad tercium de ſal⸗
uia putrefacta ⁊ in puteū proiecta dicit̃. Ꝙ li
cet ſequatur effectꝰ noxialis abſqꝫ auxilio de
monis. licet non abſqꝫ influentia coꝛpoꝛis ce⸗
leſtis. Loquimur autem de effectu maleficia
li vnde non eſt ſimile. Ad quartum dicit̃ ve⸗
rum eſſe ꝙ demones vtūtur maleficis tantū⸗
modo propter eoꝛū perditiontm. Et cū infer
tur quod nō eſſent puniendi. quia concurrūt
tanqꝫ inſtrumenta q̄ mouentur ad nutum nō
ꝓprium ſed principalis agentis. Rūdetur ꝙ
ſunt inſtrumenta animata ⁊ libere agentia. ⁊
licet poſt expreſſum pactum initū cū demoni
bus nō iam ſint ſue libertatis. quia vt ex earū
faſſionibꝰ accepimus. ⁊ loquoꝛ de muliercu
lis combuſtis ad plurima maleficia coacte ſi
verbera demonū ſubterfugere volūt coope⸗
rantur. prima tm̄ profeſſione qua ſponte ſe de
monibus ſubiecerūt manent ligate.

AD alia vero argumenta in quibus ꝓ
batur maleficiales effectus poſſe abſ⸗
qꝫ ope demonū a vetulis ꝓcurari. Di
cendū ꝙ ex vno ꝑticulari cōcludere vniuer⸗
ſale eſt diſſonū rōni. Et cuꝫ in tota vt videtur
ſcriptura ſacra nō inuenitur tale niſi hic vbi
agitur de faſcinatōne ſeu inuultuatione ve⸗
tulaꝝ. Ideo non valet per hoc concludere ꝙ
ſemꝑ habeat ita euenire. Inſuꝑ eſt etiam du⸗
biū ꝑ gloſam. An abſqꝫ opere demonū talis
faſcinatio fieri poſſit eo ꝙ ex gloſis ibi elicit̃
ꝙ faſcinatio capitur tripliciter. Uno mō di⸗
citur ludificatio ſenſuū que fit per artem ma
gicam ⁊ ſic poteſt fieri miniſterio demonū. ni
ſi prohibeantur a deo immediate mediāte vł
miniſterio ſanctoꝛum angeloꝛum. Secūdo
modo poteſt dici inuidia. vt vbi Apoſtolus
dixit. Quis vos faſcinauit id eſt tanto odio
perſecutus eſt. Tercio ꝙ ex tali odio fiat im⸗
mutatio ad maluꝫ in coꝛpoꝛe alicuius ꝑ ocu
los alterius aſpiciētis in eum. Et de faſcina⸗
tione hoc modo dicta cōmuniter loquuntur
doctoꝛes ſm̄ quem modum etiam Auicēna
⁊ Algazel vt in argumentis deducitur locu⸗
ti ſunt. Nam ⁊ ſanctus Tho. hanc faſcinatio
nē declarat. prima parte. q. cxvij. per hūc mo
dum. Ex forti inquit imaginatione anime im
mutantur ſpiritus coꝛpoꝛis coniuncti. Que
quidem immutatio ſpirituum maxime fit in
oculis ad quos ſubtilioꝛes ſpiritus proueni
unt. Oculi enim inficiunt aerem continuuꝫ
vſqꝫ ad determinatum ſpacium per queꝫ mo
dum ſpecula ſi ſint noua ⁊ pura contrahunt
quandā impuritatē ex aſpectu mulieris mē⸗
ſtruate. vt Ariſtoteles dicit in lib. de ſomno ⁊
vigił. Sic igitur cum aliqua anima fuerit ve
hementer cōmota ad malitiam ſicut maxime
vetulis contigit efficitur ſm̄ modum predi⸗
ctum. Aſpectus eius venenoſus ⁊ noxius ⁊
maxime pueris qui habent coꝛpus tenerum
⁊ de facili receptiuū impreſſionem. Subdit
tamen ꝙ poſſibile eſt etiam ꝙ dei permiſſio⸗
ne vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad
hoc malignitas demonum cum quibus ſoꝛ⸗
tilege vetule pactum aliquod habent.

SEd pro ampliori intellectu ſolutio⸗
num aliqua dubia mouentur ex quo
rum ſolutione veritas magis patebit
Uidetur enim obſtare primo illud quod ſu⸗
perius dictum eſt. Ꝙ ſubſtantie ſpirituales
non poſſunt tranſmutare coꝛpoꝛa ad aliquā
naturalem foꝛmam niſi amminiculo alteri⸗
us agētis ergo multominus hoc poterit effi
cere imaginatio quantumcūqꝫ foꝛtis in ani⸗
ma. Preterea eſt articulus condemnatus in
pleriſqꝫ vniuerſitatibus precipue tamen pa⸗
riſienſi. ꝙ incātatoꝛ aliquis proijcit camelū
in foueam ſolo viſu eo ꝙ ſicut intelligētie ſu
perioꝛes imprimūt inferioꝛes. ſic anima in⸗
tellectiua imprimit in aliam ⁊ etiaꝫ in animā
ſenſitiuam. Item ad hoc eſt articulus condē
natus. ꝙ materia exterioꝛ obedit ſubſtantie
ſpūali ſi intelligatur ſimpliciter ⁊ ſm̄ omnem
modum tranſmutationis. Quia ſic ſoli deo
vt prius patuit obedit. His viſis faſcinatio
de qua loquimur qualiter ſit poſſibilis ⁊ qua
liter non. declaratur. Non enim eſt poſſibile

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

homini ꝙ per naturalem virtutē anime ſue
ꝑ oculos talem virtutem emittat que nō me-
diante tranſmutatione ꝓprij corporis neqꝫ
medij nocumentuꝫ inferre poſſit corpori ho
minis quid aſpicit maxime cum ſm opinio-
nem cōmuniorem videamus intra ſuſcipien
tes nihil extra mittentes. Non eſt etiam poſ-
bile homini ꝙ ꝑ virtutē naturalem anime ſue
pro volūtate ſua tranſmutationeꝫ faciat ima
ginando in oculis ſuis que mediante tranſ-
mutatione medij .ſ. aeris poſſit corpus homi
nis quem aſpicit in aliquā tranſmutare qua
litatem ſm quod ſibi placuerit. Et quia ſm
hos duos modos predictos non poteſt vnꝰ
homo alium faſcinare cuꝫ nulli hominū po-
teſt ineſſe talis virtus per naturalem virtutē
anime ſue. Ideo velle probare quod malefici
ales effectus poſſent prodiri ex naturali aliq̄
virtute ſuper ad infringendum opera male-
ficiorum que virtute demonū fiunt eſt pluri-
mū alienū a veritate. quia etiam ſm hos du-
os modos faſcinatio reprobatur ſicut ⁊ pre-
fati duo articuli. Qualiter tamen ſit poſſibi-
lis licet ſuperius tactum ſit tamē clarius ſic
deducitur. Poteſt enim contingere ꝙ homo
vel mulier aſpiciens corpus alicuiꝰ pueri mo
ueat ipſum mediante viſu ⁊ imaginatione vel
aliqua paſſione ſenſibili. Et quia paſſio ſenſi
bilis eſt cum quadam immutatione corpora
li ⁊ oculi ſunt tenerrimi ꝓpter quod ſunt im-
preſſionis multum receptiui. Ideo quando-
qꝫ contingit ꝙ per aliqꝫ paſſionem interiorē
tranſmutantur oculi in aliqꝫ malam qualita
tem maxime cooperante ad hoc aliqua ima-
ginatione cuius impſſio cito redūdat in ocu-
los ⁊ propter eoꝝ tenerritudinē ⁊ propter vi-
cinitateꝫ radicis ſenſuū particulariū ad ima
ginationis organū. Cum autem oculi ſunt
tranſmutati in aliquā qualitatem nociuā cō-
tingere poteſt quod trāſmutent aerem ſibi cō
tiguū aliquam qualitatem malaꝫ ⁊ illa pars
aliquē ⁊ ſic vſqꝫ ad aerem cōtiguū oculis pue
ri qui aſpicitur ⁊ ille aer cōtiguus poterit qn̄-
qꝫ in materiam diſpoſitam quā non diſpoſi-
tam cui conſonat tranſmutare oculos ipſius
pueri in aliam qualitatem malam ⁊ median-
tibus oculis ipſius pueri aliquas alias par-
tes interiores. Unde nec cibum digerere nec
in membris fortificari aut augmentari pote
rit. Experimētuꝫ huius rei manuductiuū
eſt. Quia videmus hominē patiētem in ocu-
lis quādoqꝫ ex aſpectu ſuo ledere oculos euꝫ
aſpicientis quod cōtingit ex hoc ꝙ oculi ma
la qualitate infecti inficiūt aerem medium ⁊
aer infectus inficit oculos directos ad ocu-
los infirmos eo ꝙ ſm rectam lineam infectō
illa deriuatur in directuꝫ ad oculos inſpiciē-
tium cooperante ad hec multum imaginatō
ne eius qui aſpiciēdo oculos infirmos ima-
ginatur ſe ledi. Plura poſſent exempla manu
ductiua adduci que breuitatis cauſa obmit-
tuntur. Concordat his quedam. glo. ſup il-
lud pſal. Qui timēt te videbunt me ⁊c. dicēs
Magna virtus i oculis eſt qd̄ in naturalibꝫ
apparet animal eni viſum prodeſt ytericis pri
or videns lupis vocem aufert vel ſic. Baſili-
ſcus ſi prior videt occidit ſi prior videtur oc
ciditur. Et ratio quare baſiliſcus vidēdo oc-
cidit hominem niſi ꝙ ex aſpectu ⁊ imaginatō
ne excitatur in eius corpore materia veneno
ſa per quam oculi primo inficiūtur ⁊ demuꝫ
aer contiguus ⁊ ſic alia ⁊ alia pars aeris vſqꝫ
ad aerem homini contiguū quem aerem per
aſpiratōnem cum homo attraxit intoxicatur
⁊ moritur. Prior autem viſus ab homine vbi
homo volens baſiliſcum occidere circūmu-
nit ſe ſpeculis ex quibꝫ dum baſiliſcus inſpi
cit ex reuerberatōne aer inficitur ⁊ ſic vſqꝫ ad
baſiliſcum ꝑtingit ⁊ occiditur. Sed dubiū.
Cur homo occiſor beſtie nō moritur ⁊ hic oc
cultam quandam cauſam opinari neceſſe eſt
Hec ſine preiudicio ⁊ temeraria aſſertione di
cta ſunt tantūmodo dictis ſanctoꝝ inheren-
tes catholicam veritatem concludamus qd̄
ad maleficiales effectus de quibꝫ ad preſens
loquimur malefici cum demonibꝫ ſemper cō
currere ⁊ vnum ſine altero nihil poſſe effice-
re. Ad argumenta patet reſponſio de faſcina
tione ad primū. Ad ſecundū dicitur. Iuxta
Uincen. in ſpecu. natu. c. xiij. Ex vulnus in-
fectum ſpiritibꝫ interficientis ex forti imagi-
natione illud vulnus trahit aerem infectum
tranſeūtem iam interfectore ſanguis ebuliēs
extra manat. quia ad preſentiam interfecto-
ris aer incluſus in vulnere ſicut ab īterfecto-
re intrauit. Ita ad eius p̄ſentiam ꝯmouetur.
ex qua cōmotione ſanguis erūpit. Sunt q̄-
dam alias cauſas allegantes quaſi illa ebul-
litio ſanguinis ſit eius clamor de terra ſuper
homicidā preſentē. ⁊ hoc ꝓpter maledictōnem
prime homicide cayn. ad illud de horrore. di
cendū hoc ꝙ homo trāſiens ꝓpe cadauer ho-
minis occiſi horrore concutiat̄. licet illud nō
ſentiat. hoc fit ex ſpiritu ꝯſtumlacīiqꝫ infectio
nem recipiente ⁊ eam anime repſentante. Sꝫ
hec nihil concludunt aduerſus opera malefi
coꝝ cum omnia illa naturaliter vt dictum eſt
fieri valeant. Ad terciū ſicut dictuꝫ eſt ſupra
maleficorū ritus deducūtur ad ſecūdum ge-
nus ſupſtitōnis quod dicit̄ diuinatio. rebus

vero ſupſtitioſe vti in obſeruantijs q̈uſdaꝫ
reducitur ad terciū genus. ideo argumentuꝫ
nō eſt ſimile. demū etiam qꝛ reducūtur nō ad
quālibet diuinationē ſed ad illā q̄ fit ꝑ expreſ
ſam demonū inuocationeꝫ. Et hoc etiā cum
multis modis fieri poſſit. ſ. ꝑ nigromanciaꝫ.
geomanciā. idromanciā ⁊c̄. Inſpiciat̄ ſe. ſe.
q. xcv. ar. v. Ideo hec diuinatio maleficoꝝ
vbi maleficijs ſunt intenti. ſicut ſupmū gra-
dum in flagitijs tenet ita ⁊ aliud iudicium de
eo exiſtit. Vn̄ qn̄ arguitur ꝙ qꝛ occultas reꝝ
virtutes cognoſcere nō poſſumus ⁊ malefici
etiam occultis reb⁹ intendūt. Dicit̄ ꝙ ſi inten
derēt reb⁹ naturalib⁹ ad aliquos effectus na-
turales ex naturali virtute ꝓcedēdos hoc li-
citū foret vt de ſe patet. Vel etiā ꝯcedendo ꝙ
ſi intenderent ſupſticioſe reb⁹ naturalib⁹. vt-
pote reb⁹ hmōi certas caracteres vel aliq̄ no
mina ignota inſcribendo. ⁊ illis ꝓ acquiren-
da ſanitate vel amicitia ⁊ ꝓ aliqua vtilitate ⁊
nō ꝓ nocumento aliquo inferendo vterētur.
tūc licet abſq₃ expreſſa demonū inuocatione
licet nō abſq₃ tacita fieri iſta poſſent ⁊ illicita
iudicantur. Quia tn̄ hec ⁊ his ſimilia reducū
tur ad terciū genus ſupſtitionis. ſ. ad obſer-
uantiā vanitatū vt dictū eſt. ideo nihil ad ꝓpo
ſitum. ſup hereſim maleficoꝝ fortificat̄. Etiā
ſolutio ꝙ huic tercō generi q̈tuor aſſignātur
ſpecies. Quia vel vtitur q̄s obſeruantijs ad
ſcientiā acquirendā vel ad ꝯiecturas ſumen-
das fortunioꝝ vel infortunioꝝ. vel ad ſuſpē-
ſiones ſacroꝝ verboꝝ. vel ad corpa immutā
da in melius. Vn̄ ⁊ notanter ſctūs Tho. in ti
tulo illo q̈ſtionis vbi q̈rit. An obſeruatōnes
ordinate ad corpoꝝ immutationē ſint licite.
q. xcvi. in ſumma p̄fata. ar. ij. addit. puta ad
ſanitatem. obſeruationes ergo maleficoꝝ cū
hic locū habēt ſed vt dictū eſt ſub ſecūdo ge-
nere cōtinent̄ ſupſtitionis ideo nihil ad ꝓpoſi
tū. Ex his etiā ad quartū argumentū rn̄det̄.
ꝙ qꝛ duplices i his obſeruatijs fieri poſſunt
imagines nigromantice ⁊ aſtronomice ⁊ int̄
hec talis eſt differentia. Qꝛ in nigromanticis
ſemꝑ fiūt expſſe inuocationes demonū ꝓpter
expreſſa pacta cū eis inita. Inſpiciat̄ ſolutio
ſecūdi argumenti p̄fate q̈ſtionis. In aſtrono
micis vero ſunt pacta tacita. ⁊ ideo nulla in-
uocatio niſi fortaſſis tacita. puta ꝓpter figu-
rarū ⁊ caracteꝝ ſigna q̄ eis inſcribūtur. ⁊ ite-
rū imagines nigromantice vel fiūt ſub certis
cōſtellatōnib⁹ ad recipiendū certos influxus
⁊ impſſiones celeſtiū corpoꝝ. etiā certis figu-
ris ⁊ caracterib⁹ inſigniti vt in anulo. lapide.
vel aliqua p̄cioſa materia. vel fiūt ſimplr̄. abſ
q₃ obſeruātia cōſtellationū. ſed indifferenter
ex quacūq₃ materia etiā vili ad inferendū ma
leficia vbi ⁊ qn̄ ad aliqua loca reponūtur. Et
de his effectib⁹ cū ſuis imaginib⁹ iam ſmo ē
⁊ nō de alijs. Ideo argumentū nō facit ad ꝓ-
poſitū. Qualiter deniq₃ certe imagines ſuper
ſtitioſe. de q̈bus tactū ē nullā hn̄t efficaciam
inq̈ntum ſunt artificialia ſolū. licet forte ma-
terialia in eis ꝯſiderata poſſent hr̄e efficaciaꝫ
ſi ⁊ inq̈ntū haberēt naturalē aliquā virtutē ex
impſſione corpoꝝ celeſtiū. ſi cui placet. docto
rem ibidē inſpiciat. Semꝑ tn̄ dicit eſſe illici-
tū imaginibus vti. Imagines v̄o maleficaꝝ
abſq₃ naturali aptitudine ad effectū fiūt. ſolū
mō aūt ex iuſſu demonū reponūt ⁊ applicāt vt
manualiter ad effectū ꝯcurrant in maiorē cō
tumeliā creatoris vt ⁊ ꝑ amplius irritat⁹ ma
la q₃ fieri in flagitioꝝ taliū vindictā amplius
ꝑmittat. Vn̄ ⁊ ſacratioribus āni tpib⁹ hmōi
fieri ꝓcurant. Ad q̈ntum dicendū ꝙ Grego.
ibi intellexit ꝑtātem grē nō nature. Vn̄ ⁊ ibi-
dem ſubdit. Qui filij dei ptāte ſunt vt Iohā.
dicit. Quid mirū ſi ſigna ex ptāte faciūt. Ad
vltimū dicendū ꝙ ſilitudo nō valet. qꝛ alia ē
actio aīe circa corp⁹ ꝓpriū. ⁊ alia circa corpus
alienū. Nā qꝛ corpi ꝓprio vnit̄ aīa vt forma.
⁊ appetitus ſenſitiuus ē actus alicuius orga-
ni corꝑalis. Ideo ad apprehenſionē aīe hūa-
ne p̄t ꝯmoueri appetitus ſenſitiuus cū aliqua
immutatione corꝑali calorē ⁊ frigus. vel etiā
vſq₃ ad mortē. Ad exteriora v̄o corpa immu-
tanda nulla apprehenſio aīe hūane ſufficit ni
ſi mediāte immutatōne ꝓprij corꝑis ſicut de
faſcinatōne dictum ē. Vn̄ ⁊ malefici ex nulla
ptāte naturali ſed ſolūmō auxilio demonū. ⁊
ipi demones āminiculo alicui⁹ alterius rei vt
ꝑ ſpinas oſſa crines ligna ferrū ⁊ hmōi qn̄ in
tromittūt. aut inſtr̄m aliqđ reponūt vt ſuceſſi
ue patebit maleficiales effectus procurant.

Einde magis in ſpirituali tenori bul
le apl̄ice inherendo ꝯſiderandū eſt de
origine maleficoꝝ ⁊ eoꝝ opeꝝ multi
plicatione. ⁊ primo de ipis maleficis. ſecūdo
de eoꝝ opib⁹. Ubi notādū ꝙ qꝛ ad hmōi effe
ctū tria hn̄t cōcurrere. ſ. demon. malefica. ⁊ di
uina ꝑmiſſio. xxiij. q. i. ſi ꝑ ſortiarias. Augu.
etiam dicit ꝙ ex peſtifera ſacietate hoīm ⁊ de
monū hec ſupſtitioſa vanitas adinuenta eſt.
Ideo origo ⁊ multiplicatō huius hereſis ex
peſtifera hac ſacietate ſumit̄ ꝙ etiā ex alijs eli
citur. Nā attēto ꝙ hec hereſis maleficoꝝ nō
ſolū differt ab alijs hereſibus in hoc ꝙ ipa ꝑ
pacta nedū expſſa. verūetiaꝫ placita ac federa
ta in omnē creatoris ac ſue creaturaꝝ ꝯtume
liam ⁊ nocumentū inſanit cū tn̄ oēs alie ſim
plices hereſes ꝑ nullū pactū tacitum vel ex-

pꝛeſſum cū demonibꝫ initū licet nō abſq̨ in-
ſtinctu ſatoꝛis oīs infidie. erroꝛibꝫ ꝓpter diffi
cultatē credendoꝛū aſſentiūt. Verūtamē dif-
fert ab omni noxia ⁊ ſuperſticioſa arte in hoc
ꝙ ſup oīa genera diuinationū ipa malefico-
rū hereſis ſupremū attinet gradū malicie qđ
etiā nomē a maleficiēdo ſeu male de fide ſen-
tiendo ſibi vſurpat vt prius tactū ē. Attento
etiā ꝙ inter alios actus habent ꝓ augmento
illius ꝑfidie q̃tuoꝛ exercere videlicet. fidē ca-
tholicam in toto vel in pte oꝛe ſacrilego ab-
negare ſeipſos in coꝛpe ⁊ aīa deuouere. In-
fantes nondum renatos ipi maligno offerre
ſpurcitijs diabolicis ꝑ carnales actus cū in-
cubis ⁊ ſuccubis demonibꝫ inſiſtere q̄ oīa vti
nam aliena ab omni veritate ⁊ figmenta foꝛēt
dicenda. Dummō eccleſie a tāta labe infectio
nis exiſteret immunis. cui tamē heu obſtat ⁊
aplice ſedis ꝑ bullā determinatio verū ⁊ ex-
perientia rer̄ magiſtra q̄ nos ex ꝓpꝛijs carū
faſſionibꝫ ac flagitijs ꝑpetratis intantū certi
ficauit ꝙ abſq̨ diſpendio ꝓpꝛie ſalutis iā ab
coꝝ inq̇ſitionibꝫ deſiſtere neq̇mus. Ideo de
illoꝝ oꝛigine ⁊ multiplicatione peſtifera tra-
ctaturi. qꝛ laboꝛioſum exiſtit. ideo a legentibꝫ
ſic ſumma cū diligentia ſingula ſunt ꝑſcru-
tanda ꝙ ⁊ admittēda q̄ rōni ꝯſona ⁊ ſcriptu-
rarū traditionibꝫ nō diſſona inueniūtur. Et
qꝛ inter oīes actus ad multiplicationē coꝝ
deſeruientibꝫ duo coꝝ plurima coopant̄. ſcꝫ
incubi ⁊ ſuccubi demones ⁊ infantiū ſacrile
ge oblatōnes. Ideo de ipis ſpāliter tractabi-
mus. ita tñ vt pꝛimo de ipis demonibꝫ. ſecun
do de ipis maleficis. ⁊ tercio de ipa diuina ꝑ-
miſſione mentio habeat̄. Et qꝛ demones per
intellectū ⁊ volūtatem opantur ⁊ potius ſub
vna conſtellatione q̄ꝫ ſub altera ad hoc vt ſe-
men ad ꝑlis ꝓcreationē vigoret̄. Inq̇rendū
erit de ipis ꝯſtellationibꝫ a demonibꝫ obſer-
uatis. Et ita pꝛincipaliter q̄runtur tria. Pꝛi
mo an hec hereſis ꝑ cōpatōnem ad demones
incubos ⁊ ſuccubos poſſit oꝛiginaliter mul-
tiplicari. Secūdo an ne ꝑ ꝯpationem ad coꝛ
poꝛa celeſtia q̄ etiā cauſe ſunt hūanoꝛū actuū
coꝝ opa poſſint vigoꝛari. Tercio an ne ꝑ ob
lationes ſacrilegas infantes demonibꝫ offe-
rentes poſſit ipa hereſis augmētari. tñ infra
ſecūdam ⁊ terciā tractabit̄ ſecūda q̄ſtio pꝛinci
palis. ſ. de influentijs coꝛpoꝛū celeſtiū. ⁊ hoc
ꝓpter decentē cōtinuationē ſup opera malefi
coꝛum. Circa pꝛimū tres erūt difficultates.
Vna generalis de incubis illis demonibus.
Altera ſpālis a quibus demonibꝫ hmōi act⁹
exercent̄. Tercia ſingularis quo ad ipas ma
leficas demonibꝫ ſe ſubijcientibus.

Tercia queſtio pꝛime partis.

Ad pꝛimū videtur ꝙ nō ſit catholicū
aſſerere ꝙ per incubos ⁊ ſuccubos de
mones poſſint homines pꝛocreari. ꝓ
creatio hominū inſtituta eſt ante peccatū a
deo in hoc ꝙ homini mulierē in adiutoꝛiū
de coſta foꝛmauit. Quibus ⁊ dixit. Creſcite ⁊
multiplicamini. Geñ. i. Et iter̄. Adam inſpi
ratus dixit. Erūt duo in carne vna. Geñ. ij.
Similiter ⁊ poſt peccatū i lege nature dictū
eſt ad Noe. Creſcite ⁊ multiplicamini. Geñ.
ix. In tempe etiam noue legis a xpo hec con
iunctio cōfirmata. Math. xix. Nō legiſtis ꝙ
ab initio q̇ fecit homines maſculū ⁊ feminam
fecit eos. ergo alij modi homines pꝛocreādi
nō debent aſſignari. Si dicatur ꝙ demones
cōcurrunt nō vt pꝛincipia naturalia ſed vt ar
tificialia quādo ſtudioſe cooperant̄. ad natu-
rales conceptus hominū ſemen recipiendo.
⁊ iterum tranſfundendo. Contra. Quia aut
hoc poſſꝫ diabolus in oīm ſtatu videlicet ma
trimoniali ⁊ extra. aut in vno tantum. Non
pꝛimo modo. quia tūc opus diaboli eſſet foꝛ-
tius q̄ꝫ opus dei qui quemlibet ſtatum inſti-
tuit aut confirmauit. puta continentiū ⁊ con
iugatoꝛum. Nec ſecūdo modo. quia de hoc
nullubi legitur i ſcripturis vt ex vno ſtatu ⁊
non ex altero huiuſmodi hominum fieret ꝓ
creatio. Preterea pꝛocreare hominē eſt actus
viui coꝛpoꝛis. ſed demones aſſumptis coꝛpo
ribus non dant vitam. quia illa tantummo-
do foꝛmaliter fluit ab anima que ē actus coꝛ-
poꝛis phiſici oꝛganici potentia vitam habē-
tis. ij. de anima. ergo ꝑ huiuſmodi aſſumpta
coꝛpoꝛa opera vite exercere non poſſunt. Si
dicatur ꝙ aſſumunt coꝛpus non vt vitā tri-
buant ſed vt ſemen naturale retineant ⁊ trāſ-
fundant. Contra. In operibus angeloꝛum
bonoꝛum ⁊ maloꝛum ſicut nihil ē ſuperfluū
nec etiam in operibus nature. Sed cum de-
mon naturali virtute qua etiam omnē virtu
tem coꝛpoꝛis excedit poſſit inuiſibiliter ⁊ ſe-
men colligere ⁊ iterum applicare. Igitur aut
ratio dabitur. ꝙ non poſſit inuiſibiliter hoc
facere. aut ſi poteſt alterum erit ſuperfluū. foꝛ
tificatur ratio. Nam in libꝛo de cauſis dicit̄.
ꝙ virtus intelligentie eſt infinita inferius q̄ꝫ
uis ſit finita ſuperius. ſed omnia coꝛpoꝛalia
ſunt infra intelligentias ergo ⁊ infinitate ſue
virtutis poteſt ea qualitercūq̨ vult immuta
re. Sed intelligentie ſunt angeli ſiue boni ſi
ue mali. ergo poſſunt abſq̨ hoc ꝙ coꝛpa aſſu
mant tranſmutationes in ſeminibus facere.
Preterea ſemen recipere ab vno ⁊ trāſfundere

in alium fieret per motum localem: ſed demones non poſſunt corpora mouere localiter. ꝓbatur. Anima eſt ſubſtantia ſpūalis ſicut ⁊ demon. ſed anima non poteſt localiter mouere corpus niſi a ſe viuificatum. Unde ſi aliquod membrū mortificetur redditur immobile ergo ⁊ demones aliquod corpus mouere localiter. niſi ab eis viuificatum non pñt. Dictum eſt autem ⁊ quaſi per ſe notum ꝙ demones non viuificant aliquod corpus. ergo nec ſemen poterūt mouere localiter de loco ad locum. Preterea. omnis actio eſt per cōtactum vt dicitur primo de generatione. Nō videtur autem ꝙ poſſit eſſe aliquis cōtactus demonis ad corpora cum nihil habeat cum eis cōmune. Cum ergo ſemē immittere ⁊ mouere localiter ſit quoddaꝫ agere videtur ꝙ demones illa facere nō poſſint. Preterea demones non poſſunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine nature. vt ſunt celeſtia. ergo nec alia magis diſtātia. Antecedēs probatur. Quia cum mouens ⁊ motum ſint ſimul. ſecūdo phyſicoꝝ. Sequereť ꝙ demones mouentes corpora celeſtia eſſent in celo. ꝙ neqꝫ ſm̄ nos neqꝫ ſm̄ platonicos habet veritatem. Sed contra. Auguſtinus. iij. de trinitate. Demones colligunt ſemina que adhibent ad corporales effectus. hoc autē ſine motu locali fieri non poteſt. ergo demones pñt ſemina recepta ab aliquibus in alios transfundere. Item gloſa ſtrabi ſuper iſtud Exo. vij. Uocauit pharao ſapiētes ⁊c̄. Dicit ꝙ demones diſcurrunt per mundum ⁊ colligunt diuerſa ſemina. ⁊ ex eoruꝫ adaptione poſſunt prorūpere diuerſe ſpēs. Uideatur etiā gloſa ibidē ſuper illa verba. Uocauit pharao. Itē Geneſ. vi. ſuper illud. Uidentes filij dei filias hominū ⁊c̄. gloſa duo dicit. Primo ꝙ per filios dei filij ſeth intelligūtur. ⁊ per filias hominum filie cayn. Secundo dicit ꝙ non eſt incredibile non ab hominibus ſed a quibuſdam demonibus q̇ mulieribus ſunt improbi huiuſmodi homines id eſt gigantes eſſe ꝓcreatos. de quibus in littera dicitur. Gigantes autem erant ſuper terram. Quia ⁊ poſt diluuiū corpora non ſolum virorum ſed etiaꝫ mulierum incredibilis pulcritudinis extiterunt.

Reſponſio. Quia de poteſtate ac operibꝫ diaboli circa maleficiales effectꝰ plura oportet cauſa breuitatis obmittere. ideo pio lectori tanq̄ ꝑ ſe nota relinquūtur. vel ad minus ſi noſcere velit in ſcriptis docto. ſuper. ij. ſen. diſtin. v. ſingula ad vnguem elucidata inueniet. Conſpiciet enim ꝙ cūcta opera ſua per intellectum ⁊ voluntatem demones exequūtur. Item ꝙ hec data naturalia non ſunt immutata. Sed iuxta Dioniſium. iiij. ca. de di. nomi. manſerunt integra ⁊ ſplendidiſſima q̄uis eis vti ad bonum virtutis nō valeant inueniet etiam q̄tum ad intellectum ꝙ triplici acumine ſcientie vigēt. ſcilicet. ſubtilitate nature. experientia temporum ⁊ reuelatione ſupernorum ſpirituum. inueniet etiam in quibus ⁊ qualiter condictiones ⁊ naturales hominū impreſſiones ex influentijs corpoꝝ celeſtium predominantes agnoſcūt vnde ⁊ eliciunt aliquos magis eſſe diſpoſitos ad maleficia exequenda quam alios quos etiam p̄ ceteris ad huiuſmodi exequenda magis infeſtant. Quantum vero ad eius voluntatē reperiet ipſam immobiliter malo inherere ſemper peccare peccatis. ſupbie inuidie ⁊ ſumme diſplicentie. quod deus pro ſui gloria eo vtitur contra ſuam voluntatem. Cognoſcet q̄liter ex his duobus ſcilicet intellectu ⁊ volūtate mira operatur ita ꝙ nō eſt poteſtas in terra que eis poteſt compari. Job. xli. Non eſt ſuper terram poteſtas. que ei valeat compari qui factus eſt vt neminem timet. vbi glo. Et licet neminem timet meritis tamen ſanctorū ſubiacet. inueniet etiaꝫ qualiter cognoſcit cogitationes cordium noſtrorum qualiter etiā poſſit tranſmutare corpora adminiculo alterius agentis ſubſtantialiter ⁊ accidentaliter qualiter etiam poſſit mouere corpora localiter immutare etiam ſenſus exteriores ⁊ interiores ad aliquid cogitandum qualiter etiaꝫ poſſit immutare hominis intellectum ⁊ voluntatem licet indirecte que omnia licet ad preſentem noſtram deſeruirēt ſpeculationem volumus tamen ex illis ſolummodo eorum proprietates concludere. vt ad queſtionis diſcuſſionem procedatur. Sunt autem proprietates a theologis aſſignate ꝙ ſunt ſpiritus impuri. licet non immūdi ex natura qꝛ in eis ſm̄ Dioniſium ineſt furor irrationalis. amens concupiſcentia. fantaſia proterua intellige quo ad peccata eorum ſpiritualia. ſ. ſuperbiam. inuidiam. ⁊ iram. Unde ſunt humani generis inimici. mente rationales abſqꝫ tamen diſcurſu intelligentes. in nequicia ſubtiles nocendi cupidi ſemper in fraude noui. immutant ſenſus. inquinant affectus. vigilantes turbant. dormientes per ſomnia inquietant. morbos inferunt. tempeſtates cōcitant. in lucis angelos ſe tranſformāt. ſemper infernum ſecum portant. erga maleficos diuinum cultum ſibi vſurpant. magice artes ꝑ eos fiunt. ſuper bonos dominari appetunt ⁊

amplius pro poſſe infeſtant electis ad exerci
tium dantur. ſemper fini hominis inſidian=
tur. Et licet mille nocendi habeant modos ⁊
artes. xvi. q. ij. vtpote qui conatur a princi=
pio ruine ſue vnitatez eccleſie reſcindere. cha
ritatem vulnerare. ſanctorum operum dulce
dinem inuidie felle inficere. ⁊ omnibus mo=
dis humanum genus euertere ⁊ perturbare.
poteſtas tamē eius in lumbis ⁊ vmbelico ma
net. Job penl'. Quia videlicet per luxuriam
carnis multum dominantur hominibus. ſe
des enim luxurie in viris eſt in lumbis. quia
inde deciditur ſemen ſicut mulieribus ab vm
belico. His preſuppoſitis ad intellectum que
ſtionis de incubis ⁊ ſuccubis demonibus di
cendū. q' aſſerere per incubos ⁊ ſuccubos de
mones homines interdum procreari intan=
tum eſt catholicum q' eius oppoſitum ē aſſe=
rere nedum dictis ſanctorum ſed ⁊ traditōni
ſacre ſcripture contrarium quod ſic deduci=
tur. Nam Auguſtinus hanc queſtionem nō
quidem quo ad maleficos ſed q̄tum ad ipas
operationes demonum ⁊ ad fabulas poeta=
rum in vno loco mouet ⁊ ſub dubio reliquit.
Licet poſtea q̄tum ad proceſſum ſacre ſcri=
pture determinat. Nam libro. iij. de ciui. dei
capitulo. ij. dicit. Utrum potuerit venus ex
cōcubitu anchiſis enea m parere in medio re
linquamus. Nam pene talis queſtio in ſcri=
pturis oritur. qua queritur. Utrum preua=
ricatores angeli cum filiabus hominum con
cubuerunt. Unde natis gigantibus id ē ni=
mium grandibus ⁊ fortibus viris tunc ter=
ra repleta eſt. Sed libro. v. ca. xxiij. queſtio=
nem determinat in hec verba. Creberrima fa
ma eſt multiq; ſe expertos vel ab eis qui exp=
ti erant de quorum fide dubitandum non eſt
ſe audiſſe cōfirmant ſiluanos ⁊ faunos quos
vulgus incubos vocant improbas extitiſſe
mulieribus ac earum appetiſſe ac peregiſſe cō
cubitum. Et quoſdam demones quos duſi=
os galli nūcupant aſſidue hanc immūditiaz
⁊ tēptare ⁊ efficere pluries taleſq; aſſeuerant.
vt hoc negare impudentie videatur. Hec ille
Poſtea ibidem determinat ſecundam queſtō
nem videlicz q' illud Geñ. Uidentes filij dei
id eſt ſeth filias hominum id eſt Cayn. non
de incubis ſolum intelligitur. Quod autem
incubos eſſe non ſit credibile. Ad illud ibidē
eſt gloſa que ſic dicit vt prius tactum eſt. Nō
eſt incredibile non ab hominibus ſed ab an=
gelis vel quibuſdam demonibus qui mulie
ribus ſunt improbi eiuſmodi homines. id ē
gigantes eſſe procreatos de quibus in litte=
ra dicitur. Gigantes autem erant ſuper terrā
qui ⁊ poſt diluuium ⁊c. vt ſupra. Ad idem eſt
gloſa Eſaie. xiij. vbi pphēta deſertionem ba=
bilonice ciuitatis predicit ⁊ monſtra in ea ha
bitanda. Ibi inquit habitabūt ſtrutiones ⁊
piloſi ibi ſaltabūt. Demones intellige ibi lo=
co piloſi. Unde gloſa dicit. Piloſi ſunt ſilue=
ſtres homines. hiſpidi. qui incubones vl' ſa
tiri certa genera demonum. et Eſaie. xxxiiij.
ſuper illo vbi pphētat deſolationem terre idu
meorum qui perſequebātur iudeos. Erit in=
quit cubile draconum ⁊ paſcua ſtrutionum.
⁊ occurrent demonia. Gloſa interlinealis. id
eſt monſtra demonū adinuicem. Et gloſa be
ati Gregorij ibidem. Qui alio piloſi nomine
figurantur. non hi quos greci panos latini
vero incubos vocant. Ad idē eſt beatus Iſi
dorus. libro. viij. capitulo vltimo ſic dicens.
Piloſi qui grece paniti. latine incubi appellā
tur. Uñ ⁊ incubi dicūtur ab incubando hoc
eſt ſtuprando. Sepe enim improbi exiſtunt
etiam mulieribus ⁊ earum peragunt concu=
bitum quos demones galli duſios nūcupāt.
quia aſſidue hanc peragunt immunditiam.
Quem autem vulgo incubonem vocant. hūc
romani faunum ficarium dicunt. Ad quem
Oratius dixit. faune nymp harū fugientiū
amator per meos fines ⁊ aprica rura lenis in
cedas. Inſuper illud apoſtoli. i. Corinth. xi.
Mulier debet habere velamen ſup caput ſu=
um propter angelos. Multi catholici expo=
nunt quod ſequitur ppter angelos id eſt incu
bos. Ad idem eſt Beda in hiſtorijs angelorū.
Item Guil'. in libro de vniuerſo. parte vlti.
tracta. vi. multipliciter. Preterea hoc deter=
minat ſanctus doctor prima parte. q. xv. Et
in ſecūdo ſcripto. diſtin. viij. Et quolibe. vij.
q. x. atq; ſup Eſaiaz. capitulis. xiij. ⁊. xxxiiij.
Unde talia negare dicit Thomas. imprudē=
tie eſt. Id enim quod multis videtur non po
teſt omnino falſum eſſe. ſcḋm philoſophum in
de ſomno ⁊ vigilia in fine. ⁊ in. ij. ethico. Si=
leo de hiſtorijs multis. ⁊ auctenticis tam ca=
tholicorum q̄z ethnicorū qui incubos eſſe pa
lam aſſeuerūt. Cauſa autem quare demones
ſe incubos faciūt vel ſuccubos non delecta=
tionis eſt cauſa cum ſpiritus carnez ⁊ oſſa nō
habeat. Sed hec eſt potiſſima vt per luxurie
vicium vtriuſq; hominis naturā ledant cor=
poris videlicet ⁊ anime vt ſic ad omnia vicia
homines proniores exiſtant. Nec dubiū q̄n
⁊ ſub certis conſtellationibꝫ ſemina vigorare
ſciunt ſub quibus homines etiam concepti
ſemper malicijs exiſtunt deprauati. Unde ex
enumeratis p altiſſimum multis luxurie vi=
cijs a quibus ſuū populum mūdum eſſe vo=

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

luit ⁊ quibus infideles irretiti erant. ait Le-
uitici. xviij. Ne polluamini in omnibus his
quibꝯ cõtaminate ſunt gẽtes quas ego eijciã
ante conſpectum veſtrum e quibus polluta ē
terra cuius ſcelera ego viſitabo. Dicit glo. ſu
per verbo gentes. Demones inquit qui ꝓpter
multitudinem dicũtur gentes vniuerſi ꝙ cuꝫ
omni peccato gaudent. precipue tamen forni
catione ⁊ idolatria. quia ĩ his ⁊ corpus ⁊ ani
ma maculatur ⁊ totus homo qui terra dici-
tur. Omne enim peccatum quodcũqꝫ fecerit
homo extra corpus eſt. qui autem fornicatur
in corpus ſuum peccat. Si cui libet intueri
hiſtorias de incubis ⁊ ſuccubis inſpiciat. vt
ſupra Bedam in hiſtorijs angelorũ. ⁊ Guil-
helmũ. Thomam deniqꝫ brabãtinũ in libro
qui de apibus intitulatur. Ad argumenta
Ad primum de naturali ꝓpagatione inſtitu-
ta a deo inter marem ⁊ feminam dicitur. Qꝫ
ſicut dei permiſſione ſacramentum matrimo
nij poteſt opere diaboli viciari per maleficia
vt ſupra patuit. Ita a ſimili ⁊ a fortiori in ꝗ-
libet alio actu venereo inter marem ⁊ feminã.
Sed ſi queritur. Quare potius in actu ⁊ ſu-
per actum venereum diabolo permittitur ma
leficia exercere ꝙꝫ ſuper alios humanos actꝰ
Dicitur ꝙ multiplex cauſa aſſignatᷓ a docto-
ribus de quibus inferius ſub illa pte vbi de
permiſſione diuina diſcutitᷓ. Ad preſens ſuf-
ficit cauſa que prius tacta eſt ſcilicet ꝙ pote-
ſtas demonis ē in lumbis hominũ. Quia in
ter omnia certamina duriora ſunt prelia cer-
taminis vbi continua pugna ⁊ raro victoria
Nec valet vbi dicitur. ꝙ tunc opus diaboli
eſſet fortius opere dei cum actus matrimo-
niales a deo inſtitutos poſſet viciari. quia nõ
viciat per violentiam. imo cum nihil valeat
inficere niſi a deo permiſſus. Ideo magis ꝑ
hoc eius impotentia concluditur. Ad ſe-
cundum. verum eſt ꝙ procreare hominem ē
actus viui corporis. Sed cum dicitur ꝙ de-
mones non poſſunt dare vitam. quia illa flu
it formaliter ab anima. Iterum verum eſt ſed
quia materialiter diſcinditur a ſemine ⁊ de-
mon incubus illud immittere poteſt deo per
mittente per coitum ⁊ non tanqꝫ ab eo deſci-
ſum ſed per ſemen alicuius hominis ad hoc
acceptum vt dicit ſanctus doctor in prima ꝑ
te. q. li. ar. iij. vtpote quod idem demon qui ē
ſuccubus ad virum fiat incubus ad mulierẽ
ſicut etiam aliarum rerum ſemina aſſumunt
ad aliquarum rerum generationẽ. vt Augu-
ſtinus dicit. iij. de trini. Unde ſi queritur cu-
ius filius ſic natus extitit. Patet ꝙ non eſt fi
lius demonis ſed illius hominis cuius ē ſe-
men acceptum. Sed cum inſtatur. quod ni-
hil eſt ſuperfluum in operibus angelorum ſi
cut ⁊ nature. conceditur. Sed cum infertur
ꝙ demon poteſt inuiſibiliter ſemen ⁊ recipe-
re ⁊ infundere. verum eſt. hoc autem potius
operatur viſibiliter vt ſuccubus ⁊ incubus
vt ſic per talem ſpurcitiam inficiat corpus et
animam ⁊ in vtroqꝫ homine mulieris ſcilicet
⁊ viri vt in corpore. q. tactum ē. Preterea plu
ra poſſent demones inuiſibiliter qui tamen
non permittuntur etiam ſi vellent exercere. ꝑ
mittuntur autem viſibiliter vel in exercitiuꝫ
bonorum vel correctionem malorum. Poſ-
ſet deniqꝫ cõtingere quod loco demonis ſuc-
cubi alter ſemen reciperet ab eo. et incubum
loco alterius demonis ſe faceret ⁊ hoc tripli-
ci ex cauſa. Puta quia demon deputatus mu
lieri reciperet ſemen ab altero demone depu-
tato viro. vt ſic vnuſquiſqꝫ circa ſibi a prin-
cipe demoniorum commiſſum habeat male-
ficium exercere cum vnicuiqꝫ proprius de-
putetur angelus etiam a malis vel propter
feditatem actus quã demon vnus facere ab-
horreret. cum vt in ſequenti queſtione pate-
bit certi demones ex nobilitate nature certos
actus ⁊ ſpurcitias facere abhorrerent. vel ꝙ
inuiſibiliter loco viri ſeminis. ſuum ſemẽ id
eſt ꝙ incubus recepit inuiſibiliter ſe interpo
nendo mulieri intromittat. quam interpoſi-
tionem facere non eſt contra eius naturam.
aut virtutem cum etiam in corpore aſſum-
pto inuiſibiliter ⁊ incontrectabiliter ſe inter-
ponere poteſt ſicut ſupra de illo iuuene qui
ydolum deſponſauerat patuit. Ad terciũ.
Hoc qꝺ dicitur ꝙ virtus angeli ē infinita re
ſpectu ſuperiorum. hoc eſt quia eius virtus
comprehendi non poteſt ab inferioribꝯ quin
ſemper ſuperexcedit eam. ita ꝙ non limitatur
ad vnum effectum tãtum. Et hoc ideo. quia
ſuprema in entibus habent virtutes maxime
vniuerſales. Unde propter hoc ꝙ eſt infini-
ta ſuperius non poteſt dici ꝙ poſſit indifferẽ
ter in omnem effectum illum ad producen-
dum. quia ſic etiam diceretur infinita inferi-
rius ſicut ſuperius. Demũ quia inter agens
⁊ patiens debet eſſe ꝓportio. ⁊ nulla poteſt eſſe
ꝓportio inter ſubſtantiam pure ſpũalem ⁊ cor
poralem. ideo nec ipſi demones poſſent in ali
quem effectũ niſi mediãte aliquo alio princi-
pio actiuo. Inde eſt ꝙ ſeminibꝯ rerꝫ vtuntur
ad effectus producendos. iuxta Augꝰ. iij. de
trini. Unde hoc argumentum redundat in
ꝓcedẽs nec ꝑ illud fortificatur niſi quis vel-
let declarationẽ eius hr̃e. quare intelligentie

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aſſerūtur habere virtutes infinitas ſupiꝰ ⁊ nō
inferius. ⁊ daretur ſibi ex ordine rerum cor-
poralium ⁊ corporum celeſtium. qui ſm ſe in
plures ⁊ infinitos effectus influere poſſent.
Hoc autem non fit propter debilitatem infe
riorum. Concluditur ꝙ demones licet abſqꝫ
hoc ꝙ corpora aſſumant poſſint tranſmuta-
tiones in ſeminibus facere. hoc nihil arguit
contra hoc quod hic intenditur de incubis ⁊
ſuccubis quorum actus exercere nō poſſunt.
niſi in aſſumptis corporibus ſm ꝙ ſupra ta-
ctum eſt. ¶ Ad quartū. ꝙ demones non pn̄t
mouere corpora localiter. vnde nec ſemen ⁊c̄.
probaturqꝫ ibi de anima per ſimilitudinem.
Dicendū ꝙ aliud eſt loqui de ſubſtantia ſpi-
rituali ipſius angeli aut demonis ⁊ aliud de
ipſa anima. Hoc em̄ ꝙ anima non poteſt mo
uere corpus localiter niſi viuificatum ab ea.
vel per contactum corporis ad aliud corpus
non viuificatum hoc eſt quia tenet infimum
gradum in ordine ſubſtantiarum ſpiritua-
lium ex quo etiam contingit. ꝙ illud corpus
quod habet mouere etiā per contactū opor
tet ꝙ ſit ꝓportionatum nō ſic autem eſt de de-
monibus quorum virtus omnino corpora-
lem virtutem excedit. ¶ Ad quintum dicen-
dum ꝙ contactus demonis ad corpus ſemi
nis vel cuiuſcūqꝫ alterius non eſt contactus
corporalis ſed virtualis ⁊ fit ſm proportio-
nem conuenientem tam mouenti quam mo
bili ita ꝙ illud corpus quod mouetur nō ex-
cedat proportionē virtutis demonis vt ſunt
corpora celeſtia ⁊ etiam tota terra vel elemen
ta mundi. Et quare illa excedunt dicere poſ-
ſumus vt dicit ſanctus Thomas in queſtio
nibus de malo. q. x. de demonibus. Ex hoc ē
vel propter conditionem nature. vel propter
damnationem culpe. Eſt em̄ ordo rerum ſi-
cut ſm naturam ipſarum ita ⁊ ſm motum. et
ſicut ſuperiora corpa celeſtia mouētur a ſupe
rioribus ſubſtātijs ſpiritualibus. vt ſunt an
geli boni. Ita inferiora corpora moueri pn̄t
a ſubſtātijs ſpiritualibꝰ inferioribus vt ſunt
demones. Et ſiquidem hoc contingit eis ſm
conditionem nature. ſm ꝙ aliqui ponebant
demones non eſſe ex illis ſuperioribus ange
lis. Sed ex illis que pficiūtur a deo huic ter
reſtri ordini vt erat philoſophorum opinio.
vel etiam ſi contingit ex pena peccati vt theo
logorum ſententia eſt tūc a celeſtibus ſedibꝰ
detruſi in hunc aerem tanqꝫ ad penā non pn̄t
ipſum aut terrā cōmouere. Hec addita ſunt
propter duo argumenta que tacite ſoluūtur.
ſcilicet de corporibus celeſtibus ꝙ illa etiam
poſſent mouere. Si poſſent corpora locali-
ter mouere. quia ſunt eis magis propinqua.
vt etiam vltimū argumentum pretendit. Re
ſpondetur enim ꝙ non valet. quia illa corpo
ra excedunt proportionem virtutis eorum. ſi
quidem prima opinio locum habet. Si ve-
ro non ſed ſecunda tunc iterum non poſſunt
mouere propter penam peccati. Eſt etiam ad
argumētum vbi quis obijceret. ꝙ idē eſt mo
tus totius et partis ſicut totius terre et glebe
in .iij. phiſico. Unde ſi demones poſſent mo
uere partē terre poſſent etiam mouere terram
non valet vt patet intuenti diſtinctionē. Col
ligere autem ſemina rerum ⁊ applicare ad cer
tos effectus non excedit eorum virtutem na
turalem deo eis permittente. vt de ſe patet.
Summarie concludatur ꝙ nō obſtante qḋ
quidam dicunt. demones in aſſumptis cor-
poribus nullo modo poſſe generare. ⁊ ꝙ per
filios dei ſignificentur filij ſeth. ⁊ non ange
li incubi. ſicut ⁊ per filias hominum ille que
de ſtirpe Cayn deſcenderant. Quia tamē cō
trarium a multis vt patuit aſſeritur ⁊ ꝙ mul
tis videtur non poteſt omnino eſſe falſum.
ſm philoſophum in ſeptimo ethicoꝝ ⁊ in fi
ne de ſomno ⁊ vigil̄. Jam etiam modernis
temporibus atteſtantur facta ⁊ dicta malefi-
carum talia vere ⁊ realiter exequentiū. Ideo
dicimꝰ tria. Primo ꝙ ꝑ tales demones ſpur
ciſſimi actus venerei nō delectationis ſed in
fectionis anime ⁊ corporum quibus ſuccu-
bunt aut incubunt cauſa exercentur. Secū-
do ꝙ per talem actum completa conceptio ⁊
generatio a mulieribus fieri poteſt. inquan-
tum ſemen humanū apponere poſſunt in lo
co cōuenienti ventris mulieris ad materiam
proportionatam ibidem preexiſtentem. Aſi
mili. ſicut ⁊ ſemina aliarum rerum colligere
poſſunt ad cōplendū aliquos effectus. Ter-
cio ꝙ demonibus attribuitur in talium gene
ratione illud tantum ꝙ eſt motus localis nō
autem ipa generatio cuius principium non ē
virtus demonis aut corporis ab eo ſumpti.
ſed virtus illius cuius ſemen fuit. vnde ⁊ ge
nitus non demonis ſed alicuius hominis fi
lius eſt. Et per hec patet reſponſio ad argu-
mēta vbi quis arguere vellet. ꝙ demones ge
nerare non poſſent ꝓpter duo. Primo ꝙ gene
ratio cōpletur per virtutem formatiuam que
eſt in ſemine corpe viuo reſoluto. Et corpus
a demonibꝰ aſſumptū. qꝛ nō eſt tale ꝗ ⁊c̄. Pa
tet reſpōſio. quia demon virtute ſeminis for
matiuam reponit ad locū debitū ⁊c̄. Secun
do. ſi dicatur ꝙ ſemen nō habet virtutē gene
randi niſi qꝺdiu calor aīe in eo retinet̄. quē tn̄
exalare neceſſe ē ꝑ magnā diſtantiā delatum.

Eſt enim reſponſio ꝙ demones poſſunt aliq̄ reponere ad conſeruationem ſeminis ne calor vitalis euaporet. Uel etiam quia velociſſime mouentur propter victoriam mouentis ſuper rem motam. Ideo non poterit euaporari tam faciliter.

¶ Quarta queſtio a quibus demonibus huiuſmodi exercentur.

Utrum catholicuꝫ ſit aſſerere ꝙ actus incuborum ⁊ ſuccuborum demonuꝫ cōueniat omnibus ſpiritibus immūdis indifferēter ⁊ equaliter. Et videtur ꝙ ſic. quia oppoſitum aſſerere eſſet ordinem quendam bonū inter eos affirmare. probatur. Sicut ad ratōnem boni pertinet modus ⁊ ordo. Auguſtinus in libro de natura boni. ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sꝫ in angelis bonis nihil eſt inordinatū. ergo ⁊ in malis nihil poteſt eſſe ordinatum. Unde indifferenter huiuſmodi actibus habēt inſiſtere. Inde etiā illud. Ubi nullus ordo ſed ſempiternus horror inhabitat in terra videlicet miſerie ⁊ tenebrarum. Job. x. Preterea ſi nō omnes indifferenter his actibꝰ inſiſtunt hoc eis competit vel ex natura vel ex culpa vl' pena. Nō ex natura. quia poſt peccatum om̄es indifferenter vt in precedenti queſtione tactū eſt. ſunt in natura ipſorum ſpiritus impuri licet non immundi q̄ſtum ad diminutionem naturalium bonorum. In nequicia ſubtiles nocendi cupidi. per ſuperbiam tumidi ⁊c. ergo competit eis quo ad culpam vel penam. Tunc ſic. Ubi eſt maior culpa ibi maior pena. ſed ſuperiores angeli magis peccauerunt ergo in eorum penam magis his ſpurcitijs habent inſiſtere. Si hoc non eſt. dabitur ratio alia. cur non illis actibus indifferēter inſiſtant. Preterea. vbi non eſt ſubiectio ⁊ obedientia ibi omnes indifferenter operātur. ſed in demonibus nulla eſt ſubiectio ⁊ obedientia. probatur. Quia illa ſine concordia haberi non poſſunt. ſed in demonibus nulla ē cōcordia. Prouerbioꝝ. xiij. Inter ſuperbos ſp ſunt iurgia. Preterea ſicut equaliter om̄es ꝓpter culpam poſt diem iudicij in infernū detrudentur. ita ⁊ ante illud tempus in aere caliginoſo propter officium eorum detinentur nec legitur eſſe inequalitas ex parte mancipationis ergo nec inequalitas ex parte officij ⁊ temptationis. Sed contra. gloſa. i. ad Cor. xv. Quādiu durat mundus angeli angelis homines hominibꝰ. demones demonibꝰ p̄ſunt. Item Job. xl. dicitur de ſquamis leuiathan per quas membra diaboli ſignificātur, ꝙ vna vni adheret.. ergo inter eos eſt diuerſitas ⁊ ordinis ⁊ actionis. Incidentaliter q̄ritur. An a bonis āgelis ipſi demones ab huiuſmodi eorum ſpurcitijs exequendis interdum impediantur vel non. Et dicendum ꝙ quia poteſtates dicūtur angeli quorum ditioni virtutes aduerſe ſubiecte ſunt vt Gregorius dicit. ⁊ Auguſtinꝰ. iij. de trini. Spiritus vite deſertor atqꝫ peccator regitur ꝑ ſpiritum vite rationalem pium ⁊ iuſtum. Et ſicut ille creature ſuper alias influentiam habent que ſunt perfectiores ⁊ deo ꝓpinquiores eo ꝙ totus ordo prelationis primo ⁊ originaliter ē in deo ⁊ participatur a creaturis ſꝫm ꝙ ei magis ꝓpinquant. Ideo etiam boni angeli qui maxime appropinquant deo propter eiꝰ fruitionem qua demones carent ſuper ipſos demones habent p̄lationem ⁊ per eos reguntur. Et cū inſtatur ꝙ demones premiſſis medijs multa mala faciunt. aut ergo non impediūtur quia non ſubſunt bonis angelis. qui eos impedire poſſent. aut ſi ſubſunt tunc cuꝫ ad negligentiam preſidentis pertinere vidētur ea que per ſubditos male fiunt. Uidetur ꝙ in angelis bonis ſit aliqua negligētia. Reſpondetur ꝙ ſancti angeli ſunt miniſtri diuine ſapientie. Unde ſicut diuina ſapientia ꝑmittit aliqua mala fieri per malos angelos. vel homines propter bona q̄ ex eis elicit. Ita et boni angeli nō totaliter cohibent malos a nocendo ſiue hoīes ſiue demones. Rñſio. catholicū ē aſſerere q̄ndam ordinē actionū interioꝝ ⁊ exterioꝝ. etiā per quādā p̄lationeꝫ eſſe in demonibꝰ. Uñ ⁊ q̄dam ſpurcitie ab aliquibus infimis ꝑpetrātur a quibus ſupiores ꝓpter nobilitatē nature ſecludūtur. Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici ꝯgruentia qua talia cōgruūt eoꝝ nature diuine ſapientie ⁊ proprie nequitie. Demū magis in ſpeciali. Ex natura quidē. Nā ꝯſtat ꝙ a principio creationis ſemꝑ q̄dā alijs ſupiores fuerūt ex natura cum inter ſe differant ſpecie nec duo angeli vnius ſpeciei exiſtant cōmuniorem opinionē ſequendo q̄ etiaꝫ dictis phoꝝ cōcordat ⁊ Dioniſius q̄ ponit. x. ca. celeſtis ierarchie in eodem ordine eſſe primos medios ⁊ vltimos cui etiam neceſſario oportet aſſentire. tum ex immaterialitate eorum. tum etiaꝫ ex incorporalitate. Inſpiciat q̄ vult dicta doctoris in. ij. di. ij. Et quia peccatum naturam nō tollit. ⁊ demones poſt caſuꝫ data naturalia nō amiſerūt vt ſup tactū ē ⁊ opatōnes reꝝ ſequūt̄ naturales eaꝝ ꝯditōes. iō ſic̄ i natura ſic ⁊ in operationibꝰ ſunt varij ⁊ multiplices.

Congruit etiam hoc diuine ſapientie vt ea q̄
ab ipſo ſunt ordinata ſint.ꝯ Roma. xiij. que a
deo ſunt ordinata ſunt. Et qꝛ demones ſint
a deo deputati ad exercendum homines ⁊ ad
puniēdum damnatos. Ideo in exercitijs eo
rū ab extra quo ad homines ſunt varij ⁊ mul
tiplices. Congruit etiam ⁊ nequitie ipſorum
Quia eñi humano generi aduerſantur. ideo
cum ordinate impugnāt. ideo magis homi
nibus nocere eſtimant ſicut faciūt. Unde cō
ſtat ſpurcitijs illis nephandiſſimis nō equa
liter inſiſtunt qḋ etiam magis ſpecificatur ta
li ratione. Nam cum operatio ſequitur natu
ram rei vt dictum eſt. quorumcunꝙ ſunt na
ture ſubordinate. oportet ꝙ etiam operatōes
ſibiinuicem ſubordinentur ſicut patet in re=
bus corporalibus. Quia enim inferiora cor
pora naturali ordine ſunt infra corpora cele
ſtia. actiones ⁊ motus eorum ſubduntur acti
onibus ⁊ motibus celeſtium corporum. ⁊ qꝛ
vt dictum eſt demones naturali ordine inter
ſe differunt. Ideo etiam naturalibus actio=
nibus intrinſecis et extrinſecis preſertim in
huiuſmodi ſpurcitijs peragendis. Ex quib⁹
cōcluditur ꝙ quia huiuſmodi ſpurcitie plu
rimū preter nobilitatē angelice nature exer
centur cū etiam in actibus humanis infimi
⁊ fetidiſſimi actus in ſe quidem conſideran
do non q̄ꝫtum ad officium nature ⁊ procreatō
nis reputantur. Demū cum de quolibet ordi
ne aliqui cecidiſſe credūtur non eſt inconue=
niens aſſerere ꝙ illi demones qui de infimo
choro ⁊ iterum illi qui infimi in illo exiſtunt
his ſpurcitijs ⁊ ab alijs deputantur ⁊ inſiſtūt
Hoc etiam plurimū eſt aduertendum. ꝙ licꝫ
de incubis ⁊ ſuccubis mulierib⁹ infeſtos ſcri
ptura tradit. tamen nuſq̄ꝫ legitur in vitijs q̄=
buſcunꝙ contra naturam loquendo non ſo
lum de ſodomitico ſed etiam de quocūꝙ alio
peccato extra vas debitum perpere agendo ſe
incubos ⁊ ſuccubos feciſſe. In quo maxima
illorum peccaminū enormitas oſtenditur cū
indifferenter omnes demones cuiuſcūꝙ or=
dinis illa peragere abhorrent ⁊ verecundum
eſtimant. Et hoc videtur velle gloſa ſup Eze
chielem. xix. vbi dicitur. Dabo te in manus
paleſtinorum id eſt demonū. qui etiā erube
ſcunt de via tua ſcelerata vicium contra na=
turam intelligens. ⁊ intuenti patet. ꝙ de de=
monib⁹ oportet auctoritatē intelligere. Nul
lum eñi peccatū tam ſepe deus reproba mor=
te in multis condemnauit. Dicunt etiam nō
nulli ⁊ veraciter creditur ꝙ nullus talis vicij
poſtq̄ꝫ tēpus mortalis vite xp̄i qḋ ad annos
xxxiij. extenditur in hoc ſcelere pſeuerans ex

ceſſerit niſi ſpeciali gratia redemptoris pote
rit liberari qḋ ex eo ptꝫ ꝙ octogenarijs ⁊ cen
togenerijs iſto crimine inueniūtur ſepe irre=
titi quibus tempus xp̄i qꝛ vite morū diſcipli
na fuit. et ideo illo ſpreto vix vnq̄ꝫ ſine diffi=
cultate per maxima ab hoc ſcelere continebit
Sed ⁊ ꝙ ordo ſit inter eos etiā ad officia ex
teriora quo ad impugnatōnes demonſtrant
eorum nomina. Nam licet vnum ⁊ idem no
men. ſcꝫ diabolus multipliciter exprimatur
in ſcripturis ⁊ hoc propter diuerſas eorū p=
prietates. Tamen his immundis operibus
vnus preſidere in ſcripturis tradit̄ ſicut etiā
⁊ certis alijs vitijs. Eſt eñi vſus ſcripture ⁊
locutionis quemlibet immūdum ſpiritū no
minare diabolū a dya quod duo ⁊ bolus qḋ
eſt morſellus. quia duo occidit. ſcꝫ corpus ⁊
animā. ⁊ ſm ethimologiam. licet grece inter=
pretatur diabolus clauſus ergaſculo ⁊ hoc ſi
bi conuenit cum non permittitur ſibi nocere
q̄ꝫtum vellet. Uel diabolus quaſi defluens.
quia defluxit id eſt corruit ſpecialiter ⁊ locali
ter. Nominat̄ etiam demon id ē ſapiēs ſuper
ſanguinē. vel ſanguineus. ſ. ſuper peccata q̄
ſitit ⁊ procurat triplici ſcientia qua viget. ſcꝫ
ſubtilitate nature experientia tempoꝝ ⁊ reue
latione bonoꝝ ſpirituū. Nominat̄ etiā beli=
al qḋ interp̄tat̄ abſq̄ꝫ iugo vel abſq̄ꝫ dominio
qꝛ ꝑpoſſe pugnat ꝯtra eū cui deberet eē ſubie
ctus. Uocat̄ etiā beelzebub qḋ interp̄tat̄ vir
muſcarū id ē animaꝝ peccantiū q̄ reliquerūt
verum ſponſum xp̄m. Item ſathanas id eſt
aduerſarius. Unde. i. Pe. v. Aduerſarius ve
ſter diabolus circuit ⁊c̄. Item vehemoth id
ē beſtia. qꝛ facit homines beſtiales. Ipe tamē
demon fornicationis ⁊ princeps illius ſpur
cicij dicit̄ aſmodeus. qḋ interpratur factura
iudicij. qꝛ propter hmōi vicium factum fuit
terribile iudiciū ſup ſodomā ⁊ quatuor alijs
ciuitatibus. Sicut ⁊ demon ſupbie dicitur
leuiathan. quod interp̄tatur additamentum
eorum. quia ⁊ lucifer tentans primos paren
tes de ſuperbia promiſit eis additamentum
diuinitatis. De quo ⁊ per Eſaiam dn̄s Uiſi
tabo ſup leuiathan ſerpentem veterē ⁊ tortuo
ſum. ⁊ demon auaricie ⁊ diuitiarum dicitur
māmona. Quē ⁊ xp̄s ī euāgelio exp̄ſſit. mat.
vi. Nō poteſtis deo ſeruire ⁊c̄. Ad argumēta
ad primū. ꝙ qꝛ bonū pōt inueniri ſine malo.
ſed malū nūq̄ꝫ inuenit̄ ſine bono. qꝛ fundat̄
ſuper creaturam q̄ in ſe bona eſt. Et ideo de=
mones inq̄ꝫtū habēt naturā bonam ordinati
ſunt ī naturalib⁹ ⁊ in eoꝝ actionib⁹. ad illud
Job. x. p̄t dici. ꝙ demones ad exercitiū depu
tati nō ſunt ī inferno ſed iſto aere caliginoſo.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Unde hic habent ordinem inter ſe quē tunc
in inferno non habebunt. Uel etiam dici po
teſt ꝙ etiam iam om̄is ordo in eis ceſſat quo
ad ipſam beatitudinem conſequendam cum
a tali ordine irrecuperabiliter ceciderunt. Et
dici poteſt ꝙ etiam in inferno erit inter eos
ordo poteſtatis ⁊ penarum afflictionis inq̃ꝫ-
tum aliqui ad affligendum animas deputa-
buntur ⁊ non alij. Sed hic ordo magis erit a
deo q̄ꝫ ab ipſis ſicut etiam ⁊ eorum tormenta
Ad tercium cum dicitur ꝙ ſuperiores demo
nes. quia magis peccauerunt ⁊ magis puniū
tur etiam his actibꝫ immūdis amplius debe
rent inſiſtere. Reſpondetur. quia culpa ordi
natur per penam ⁊ non per nature actum ſeu
operationem. ideo non inſiſtunt illis immū
ditijs ꝓpter nobilitatem nature non ꝓpter eo-
rum culpam aut penam. Et licet omnes ſunt
ſpiritus impuri ⁊ ad nocendū cupidi tamen
vnus amplius altero inquantū potiora na-
turalia ſunt obtenebrata. Ad quartum dicit
ꝙ eſt concordia inter demones non amicitie
ſed nequitie ex qua homines odiūt ⁊ dei iuſti
cie repugnat q̄ꝫtum poſſunt. Talis enim cō-
cordia inter impios reꝑitur vt eis ſe adiūgāt
⁊ ſubijciant ad ꝓpriam nequitiam exequendā
quos potiores viribus vident. Ad quintuꝫ
licet carceralis mancipatio omnibꝫ equaliter
deputetur iam in aere ⁊ poſt in inferno. nō ta
men ex hoc naturalia in eis ſunt equaliter ad
equales penas ⁊ officia eq̄lia ordinata. imo
q̄ꝫto ſunt nobiliores in natura et potiores in
officio. tanto etiam grauiori ſubiecti tormen-
to. Unde Sapiē. vi. Potentes potenter tor-
menta patientur.

Eſt ergo queſtio ſuper influentias corpo-
rum celeſtiū in qua tres alij errores reproban
tur. ⁊ eſt quinta in ordine.

Sed pro ampliori premiſſoꝝ declaratio-
ne etiam obuiandum quibuſcunqꝫ pretenſis
obiectionibus. Queritur de maleficorū ope-
ribus quo ad quintuplicem cauſam. quatu-
or ex illis reprobando ex quibꝫ influere non
poſſunt. quintam vero concludendo. ſ. virtu
tem intellectiuam ex qua fluere habent q̄ ⁊ li-
cet bona ſit ſm̄ naturam. eſt tamen mala ſm̄
volūtatem. quatuor aūt cauſe reprobant cō-
tra illos q̄ aut maleficas aut eoꝝ opa eſſe ne-
gant. ⁊ ſunt corpoꝝ celeſtiū influentie. illorū
corpoꝝ ⁊ orbiū motores mouētia. hominum
excreſcens malitia. ⁊ imaginum ac caracteꝝ ⁊
verboꝝ efficacia.

An poſſit quoqꝫ modo catholice cenſe-
ri ꝙ origo ⁊ multiplicatio maleficorū
operum proceſſerit ex influentijs cor-
porum celeſtium ſeu ex ſuperabundanti ma-
licia hominum ⁊ non ex ſpurcitijs incuborū
⁊ ſuccuborum demonum. ⁊ videtur ꝙ ex ꝓ-
pria malicia. Nam Auguſtinus in li. lxxxiij.
q. dicit ꝙ ad hominis volūtatē cauſa depra-
uationis eius redit ſiue aliq̄ ſiue nullo ſua-
dente deprauata ſit. Sed maleficus deprauā
tur ꝑ peccatum. ergo cauſa illius non eſt dia-
bolus ſed volūtas humana. Ad ideꝫ dicit de
lib. arb. ꝙ quilibꝫ eſt cauſa ſue malicie. quod
etiam ꝓbat̄ rōne. Peccatū hominis ex li. ar.
ꝓcedit. ſed diabolus nō p̄t li. ar. mouere. hoc
em̄ libertati repugnaret. ergo diabolus non
pōt eſſe cauſa. nec illius cuiuſcūqꝫ alteriꝰ pctī
Preterea in li. de eccleſiaſticis dogmatibꝫ dr̄
Non om̄es cogitatōnes noſtre male a diabo
lo excitant̄ ſed aliquotiens ex noſtri arbitrij
motu emergūt. Demū ꝙ ex influentijs cor-
poꝝ celeſtiū poſſint oriri ⁊ nō a demonibꝫ ꝓ-
batur. Sicut om̄is multitudo reducitur ad
vnū. ita omne multiforme reducitur in aliqḋ
vniforme principiū. Sed actꝰ humani ſunt
varij ⁊ multiformes tam ad vicia q̄ꝫ ad virtu
tes. ergo videtur ꝙ reducātur in aliqua prin
cipia vniformiter mota ⁊ mouentia. Sed ta
lia non poſſunt aſſignari niſi ex motibus ce-
leſtium qui ſunt vniformes. ergo illa corpo-
ra ſunt talium actōnum cauſe. Preterea. ſi ce
leſtia corpora non eſſent humanorum actuū
ad virtutes ⁊ vicia cauſe. aſtrologi non adeo
frequenter vera predicarent de bellorum euē
tibus ⁊ alijs humanis actibus. ſunt ergo ali
quo modo cauſa. Preterea corpora celeſtia
mouentur a ſubſtātijs ſpiritualibus ſm̄ the-
ologos ⁊ philoſophos omnes. Sed illi ſpi
ritus ſunt ſuperiores animabus noſtris ſi-
cut ⁊ corpora celeſtia corporibus noſtris. er-
go ambo inſimul habent imprimere in ani-
mam ⁊ corpus hominis ad cauſandam q̄ſ-
cunqꝫ actus humanos. Preterea corpora ce-
leſtia poſſunt imprimere ī ipſos demones ad
cauſandū certa maleficia. ğ a fortiori ī ipſos
homīes. Aſſumptū ꝓbat̄ ex tribꝫ. Nam certi
homines q̄ lunatici dicūtur infeſtantur a de
monibꝫ plus vno tp̄e q̄ꝫ alio qḋ non facerent
ſed potius omni tp̄e moleſtarent niſi in cer-
tis lunationibꝫ etiam ipīs demones inquie-
tarentur ad inferendum huiuſmodi. proba-
tur etiam ex nigromanticis qui certas con-
ſtellationes obſeruant ad inuocandū demo-
mones ꝙ nō facerēt niſi ſcirēt illos demones
corpibꝫ celeſtibꝫ eē ſubiectos. Probat̄ etiaꝫ ex
illo ꝙ demones ſm̄ augꝰ l. x. de ci. dei. q̄buſ-
dā corpibꝫ inferioribꝫ arcent̄. ſ. herbis. lapidi
bus. animantibꝫ. ⁊ ſonis quibuſdam certis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et vocibus ⁊ figurationibus. ſed cum corpora
celeſtia ſint virtuoſiora q̃ꝫ corpora inferiora.
Ideo multomagis actionibus corporum ce
leſtium. Et iterum amplius malefici ſubijci-
untur vt eorum opera ex influentijs illoruꝫ
corporum ⁊ non ex aſſiſtentia ſpirituũ malo
rum proueniant. Fortificatur argumentum
ex. i. Regũ. c. xvi. vbi ſaul qui vexabatur a de
mone alleuiabatur quando dauid cytharaꝫ
percutiebat coram eo ⁊ ꝙ recedebat ſpiritus
malus. Sed contra. Impoſſibile eſt effectuꝫ
ſine cauſa ſua producere. ſed opera malefico
rum ſunt talia ꝙ non poſſunt niſi opere de-
monũ fieri. patet ex deſcriptione operum ma
leficorum. ex Iſido. libro. viij. ethimol'. Ma
lefici dicũtur ob magnitudinem facinorum.
Hi eñ elementa cõcutiunt. mentes hominũ
turbãt ⁊ abſqꝫ vllo veneni hauſtu ſola vi car
minũ animas interimũt ⁊c̃. Huiuſmodi au
tem effectus non poſſunt ex influentijs cor-
porum celeſtium mediante homine cauſari.
Preterea philoſophus in ethi. Difficile inq̃-
rit quid ſit principium operatõnis in anima
Et oſtendit ꝙ oportet eſſe aliquod extrinſe-
cum. Omne enim quod incipit de nouo ha-
bet aliquã cauſam. Incipit enim homo ope-
rari quia vult. Incipit autem velle. quia p̄cõ-
ciliatur. ſi auteꝫ preconciliatur ꝓpter aliquod
concilium precedens. aut ergo eſt procedere
in infinitũ. aut oportet ponere aliquod prin
cipiũ extrinſecũ quod primo mouet hominẽ
ad cõciliandũ niſi forte aliquis dicat ꝙ hoc
eſt a fortuna ex quo ſequeretur omnes actus
humanos eſſe fortuitos. quod eſt abſurdum.
Principiuꝫ ergo in bonis ad bona dicit eſſe
deum qui non eſt cauſa peccati. In malis au
tem cum homo incipit agere velle ⁊ concilia-
ri ad peccandũ oportet ꝙ huius etiam ſit ali-
qua cauſa extrinſeca. ⁊ non poteſt eſſe alia ni-
ſi diabolus p̄ſertim in maleficiis vt ſupra pa
tuit qꝛ corpus celeſte nõ poteſt ad tales actus
influere. ergo patet veritas. Preterea cuiꝰ po-
teſtati ſubiacet motiuũ. eius poteſtati ſubia-
cet ⁊ motus qui a motiuo cauſat̃. Motiuum
autem voluntatis eſt aliquid apprehenſum ꝑ
ſenſum vel intellectum quoꝝ vtrũqꝫ ſubiacet
poteſtati diaboli. Dicit eñ Auguſtinus in li
bro. lxxxiij. q. Serpit hoc malum. ſ. quod eſt
a diabolo per omnes additus ſenſuales. dat
ſe eſſe figuris accomodat ſe coloribꝫ adheret
ſonis. latet in ira ⁊ in fallacia ſermonis. odo-
ribus ſe ſubijcit infundit ſaporibꝫ. ⁊ q̃buſdã
nebulis implet omnes meatus intelligentie.
ergo videtur ꝙ in poteſtate diaboli eſt moue
re volũtatem q̃ eſt directe cauſa peccati. Pre-

terea omne quod ſe habet ad vtrũlibet indi-
get aliquo determinãte ad hoc ꝙ exeat ĩ actũ
ſed lib. arbi. hominis ad vtrũlibet ſe habet. ſ.
ad bonuꝫ ⁊ malũ. ergo ad hoc quod exeat in
actum peccati indiget ꝙ ab aliquo determi-
netur ad malum. Maxime autem hoc vide-
tur fieri a diabolo preſertim in operibꝫ male-
ficorum cuꝫ eius volũtas eſt determinata ad
malum. ergo videtur ꝙ mala voluntas dia-
boli eſt cauſa male volũtatis precipue in ma-
leficiis. ⁊ poteſt fortificari ratio per hoc ꝙ ſi-
cut bonus ãgelus ſe habet ad bonum. ita ma
lus angelus ad malum. Sed ille reducit ho
mines ad bonum. ergo iſte ad malum. eſt eñ
dicit Dyoniſius lex diuinitatis immobiliter
ſtabilita vt yma a ſummis perficiantur.
Reſponſio. quia queſtio quo ad originẽ ma-
leficorum operum fundatur. ſuper influen-
tiam luminarium celeſtium oſtenditur per re
probationem trium errorum qui hoc aſſere-
re conantur. ſcilicet planetarioꝝ genetaliaco
rum. ⁊ fatalium ordinem ponentiũ hoc non
eſſe poſſibile quo ad primũ. Nam ſi queritur
an ex impreſſione luminarium celeſtiũ cauſe
tur in hominibus vicium maleficorum tunc
ad diuerſitatem morum attendendo ⁊ verita
tem fidei ſaluãdo oportꝫ ſub diſtinctõne diſ-
ſerere videlicet ꝙ mores hominũ a ſideribus
cauſari poteſt intelligi dupliciter. Aut neceſ
ſario ⁊ ſufficienter. Aut diſpoſitiue ⁊ contin-
genter. Si dicatur primo modo tunc nõ ſo-
lum eſt falſum imo hereticum. eo ꝙ chriſtia-
ne religioni adeo repugnat ꝙ etiam veritas
fidei in tali errore ſaluari non poteſt. Ratio.
Dum enim ponit omnia a ſideribus neceſſa-
rio euenire. iam tollit meritum ⁊ per conſe-
quens demeritum. Tollit ⁊ gratiam ⁊ ꝑ con
ſequens gloriam. Tum quia honeſtas moꝝ
per hunc errorem preiudicium patitur dum
culpa peccantis in ſydera refunditur licẽtia
maleficiendi ſine reprehenſione conceditur.
⁊ homo ad orandum ⁊ colendum ſydera in-
curuatur. Si autem dicatur mores hominũ
a diſpoſitionibus ſyderum variari diſpoſi-
tiue ⁊ contingenter ſic poteſt habere veritatẽ
quia nec rõni nec fidei repugnat. Planũ eñ
eſt ꝙ diſpoſitio corporis varia multum facit
ad variationem affectionũ ⁊ moꝝ anime. vt
plurimuꝫ eñ anima complexiones corporis
imitatur. vt dicit̃ in ſex principijs. Vñ ⁊ co-
lerici ſunt iracundi ⁊ ſanguinei ſunt benigni
⁊ melãcolici ſunt inuidi. flegmatici pigri. hoc
autẽ nõ ẽ neceſſario. anima eñ dominat̃ ſuo
corpꝰi ⁊ maxime quando eſt adiuta per grãm
Multos eñ videmus colericos manſuetos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et melancolicos benignos. Quoniam ergo
virtus corpoꝝ celeſtiuꝫ oꝑatur admixtionē
et qualitatē complexionū. Hinc eſt ꝙ ꝑ con=
ſequens quodāmodo oꝑatur ad qualitatem
morum valde tñ de longinquo. Plus enī fa
cit ad qualitatē ꝯplexionis virtus nature in
ferioris ꝗ̃ virtus ſideris. Unde Augꝰ. v. de
ci. dei. in ſolutōne cuiuſdā queſtionis de du=
obus fratribꝰ qui ſimul infirmabanť et cura
bantur: cum querebatur vnde hoc eſſet ma=
gis cōmendat rōem ipocratis ꝗ̃ aſtronomi.
Ipocras enī reſpondit ꝙ hoc erat ꝓpter ſimi=
litudinem cōplexionis. Et aſtronomus re=
ſpondit ꝙ erat ꝓpter idemptitatē conſtellatio
nis. Melius enī reſpondit phiſicus. qꝛ cau=
ſam reddit magis ꝓpriam et magis ꝓpinquā.
Sic ergo dicendū ꝙ impreſſiones ſiderum
aliquo modo diſponūt ad maliciam malefi=
corum: ſiquidē aliqua influentia in eoꝝ cor=
poribus predominatur potius ad hmōi ne=
phanda ꝗ̃ ad alia oꝑa quecunqꝫ viciosa ſeu
virtuoſa. que tñ diſpoſitio nō debet dici ne=
ceſſaria ꝓxima et ſufficiens. ſed remota ⁊ cō=
tingens. Nec valet ſi quis obijceret phm li.
de ꝓprietatibus elementoꝝ. vbi dicit ꝙ regna
vacua facta ſunt et terre depopulate apud cō
iunctioneꝫ iouis et ſaturni. arguendo quaſi:
qꝛ talia ex libero arbitrio dependebant hoīm
ergo etiā influentie luminariū ſuꝑ li. ar. habe
rent efficaciā. Rñdetur enī ꝙ phus ꝑ hoc di
ctum nō vult innuere ꝙ hoīes illi non pote=
rant reſiſtere illius influentie conſtellatōnis
ad diſſenſionē inclinantis. ſed qꝛ noluerunt
quia ſicut ptolomeus in almageſti. Sapiēs
homo dñabitur aſtris. Quis enī cōiunctio io
nis ⁊ ſaturni eo ꝙ ſaturnus habet influentiā
melancolicā et malam et iupiter valde bonā
poſſit ad rixam vel diſcordiā hoīes inclina=
re. illi tñ inclinationi hoīes ꝑ libertatē arbi=
trij pñt reſiſtere et valde faciliter cum adiu=
torio gratie dei. Nec iterum valet ſi quis ob
ijceret dictum Dama. li. ij. c. vi. vbi dicit. con
ſtituuntur multotiens comete ⁊ ſigna quedā
mortis regum. Reſpondetur enim ꝙ etiam
ſequendo opinionem Dam̄. qui fuit vt patet
in predicto libro cōtrarie opinionis vie phi
loſophice ſiue non: nihil ꝑ hoc concluditur
quo ad neceſſitatem actuum humanoꝝ. opi=
natur enim Dam̄. ꝙ cometa nec naturaliter
generatur nec eſt vna de ſtellis in firmamen
to poſitis. vnde nec eius ſignificatio eſt na=
turalis nec influentia. Dicit enī ꝙ comete nō
ſunt ex his que a principio genita ſunt aſtra.
ſed diuina iuſſione ſ'm ipm̄ tempus conſtitu
untur et rurſus diſſoluuntur. hec Damaſce.

Prenunciat aūt deus ꝑ tale ſignū morteꝫ re=
gis magis ꝗ̃ alioꝝ. tum quia eſt ꝑſona com=
munis. tum qꝛ pt̄ ex hoc oriri turbatio regni
De cuius cuſtodia magis ſollicitanť angeli
ꝓpter cōmune bonū quoꝝ etiaꝫ miniſterio et
generantur et diſſoluunť. Sed nec phorum
opinio obſtat qui dicunt ꝙ ſtella cometa ſit
impreſſio calida et ſicca generata in ſuperio=
ri ꝑte aeris ꝓpe ignem: ex cuius vapore cali=
do et ſicco globus illius vaporis adunatus
apparet corpus ſtelle. Partes aūt illius vapo
ris diſcontinuate circa illū globum et longū
ꝓtenſe in ſuis extremitatibꝰ illi globo cōiun
cte ſunt quaſi eius come. et ſ'm hanc poſitio=
nem ſignificat et cauſat non ꝑ ſe ſed per acci
dens mortalitatē ꝓuenientē ex infirmitatibꝰ
calidis et ſiccis. Et quia vt plurimū diuites
nutriunť calidis et ſiccis. Ideo illo tp̄e mul
ti diuites moriuntur inter quos mors reguꝫ
et principum eſt magis notabilis. et hec poſi
tio nec diſtat a poſitōe Dama. ſi quis bene cō
ſiderat: niſi quo ad operationē ⁊ coopationeꝫ
angeli quā nec phi excludere poſſunt: immo
vbi vapores nunqꝫ in ſua ſiccitate et calidi=
tate ad generandū cometā ꝯcurrerent adhuc
oꝑatione angeli ſepe cōcurrere habent cauſis
ꝑdictis ſicut et ſtella que ſancti Thome do=
ctoris tranſitū indicauit que vtiqꝫ nō ex ſu=
peris in firmamēto poſitis proſilijt ſed oꝑa=
tione angeli ex materia aliqua preiacente for
mata et officio pacto iterū reſoluta fuit. Un
de videmus ꝙ ſ'm quācunqꝫ iſtarū opinio=
num nullū penitus habēt celi luminaria do
minium ſuꝑ li. arbitriū. Unde nec ꝯſequen=
ter ſuꝑ malitiā ⁊ mores hoīm. Nota inſuper
quare aſtronomi vt ſepius vera predicunt et
ꝙ eorum iudicia vt plurimū ſuꝑ vnam pro=
uinciam aut gentē vnius terre eueniūt. Hu
ius rō eſt. qꝛ enī ſua iudicia ſumunt ex aſtris
que etiā habent maiorē influentiā capiendo
ꝓbabiliorē non neceſſitantē in actibꝰ tam na
ture ꝗ̃ voluntatis et in actibꝰ hoīm generali
bus ſicut vnius gentis vel ꝓuincie ꝗ̃ in pti
cularibus vnius ꝑſone: quia maior effectus
ſtellaꝝ imprimitur in totā vnam gentē ꝗ̃ in
vnum hoiem: et qꝛ maior pars gentis vnius
magis ſequiť affectus naturales corporis ꝗ̃
vnus ſingularis homo. ideo ⁊c̄. ſed hoc inci=
dentaliter eſt tactū. Secunda via per quam
prefata noſtra catholica aſſertio declarať eſt
ꝑ reprobationē errorū genitaliacoꝝ. et deam
fortune colentiū mathematicoꝝ. De quibus
Iſiḋ. viij. ethi. c. ix. genetaliaci dicūtur ꝓpter
nataliū conſiderationē ſiderū qui vulgo ma
thematici dicuntur. Fortuna vero vt ibideꝫ

dicit.c.ij.a fortuitis nomen habere dicitur q̄
ſi deam quandā res humanas varijs caſib⁹
et fortuitis illudentem. Unde et cecam appel
lant eo ꝙ paſſim in quoſlibet incurrens ſine
vllo examine meritoꝝ et ad bonos et ad ma=
los venit. hec Iſidorus. Sed talem deā cre=
dere aut ꝙ leſiones in corꝑibus et creaturis
que ex maleficoꝝ operib⁹ inferuntur non ab
ipſis maleficis ſed ab ipſa dea fortune ꝓueni=
rent: ſicut eſt idolatria. ita et aſſerere malefi=
cas ipſas ad hoc eſſe natas vt talia per eas in
mūdo exerceri poſſint. ſimiliter a fide alienuz
exiſtit immo et a cōmuni phoꝝ traditōne. ſi
cui placet inſpiciat doctorē ſanctū. li. iij. ſum
me fidei cōtra gentiles. q. lxxxvij. et ſequenti
bus. et inueniet plura. licet hoc vnicuz ꝓpter
eos qui fortaſſis copiam libroꝝ non habent
nō videtur obmittendū. ꝙ quia in hoīe tria
ſunt vt ibi notatur que a tribus celeſtib⁹ cau
ſis diriguntur. voluntatis actus. intellectus
actus et corꝑis actus. quoꝝ principiū a deo
tm̄ et immediate. ſecundū ab angelo. et terciū
a celeſti corꝑe dirigitur. Nam electōes et vo=
luntates immediate a deo in bonis opib⁹ di=
riguntur. dicente ſcriptura ꝓuerb. xxi. Cor
regis ſupple. qđ maiori potentia videtur poſ=
ſe reſiſtere eo minus alij nō poſſunt: q2 in ma
nu dn̄i et quocūq3 voluerit inclinabit illud.
Et apl's. Deus eſt qui oꝑatur in nobis velle
et ꝑficere ꝓ bona voluntate. Cognitio vero
humana intellectiua a deo mediantib⁹ ange=
lis ordinatur. Ea vero que ad corꝑalia per=
tinēt ſiue ſint exteriora ſiue interiora in vſuz
hoīs venientia a deo mediantib⁹ angelis et
celeſtib⁹ corꝑibus diſpenſant᷑. Dicit eni beatus
tus Dioniſius. iiij. de diui. no. ꝙ corꝑa cele=
ſtia ſunt cauſe eoꝝ que in hoc mundo fiunt:
non tn̄ neceſſitatē inferentia. Et cum homo
ſit ordinatus ſcḋm corpus ſub corꝑibus cele=
ſtibus. ſcḋm intellectum vero ſub angelis. ſcḋm
voluntatē aūt ſub deo poteſt cōtingere ꝙ ho
mo ſpreta inſpiratōne dei ad bonū et illumi=
natione boni angeli ducatur affectōe corpo=
rali ad ea ad que influentia luminarium celi
inclinant vt et ſic tā voluntas q̄3 intellectus
malicia et erroꝛib⁹ inuoluantur. Non eſt aūt
poſſibile hmōi erroꝛib⁹ quibus malefici irre
titi ſunt ex influentijs luminariū celi inuol=
ui licet ad fundendū ſanguinē vel furta aut
latrocinia vel etiā incōtinentias peſſimas ꝑ=
petrare poſſit quis ex illis inclinari ſicut etiā
ad alia quedā naturalia. Etiā vt Guil'. in de
vniuerſo dicit. Ex ꝑ experientiā habetur ſi me=
retrix nititur plantare oliuam non efficitur
fructifera que tn̄ ꝑ caſtam plantata fructifera
efficitur. Et aliquis etiam medicus in ſanan
do. et agricola in plantando. ⁊ miles in expu
gnando aliqua ex impreſſione celeſtis corꝑis
efficiunt que alij etiā eaſdem artes habentes
efficere nō poſſunt. Tercia via ſumitur ex re=
probatione fatalium effectuū. Ubi notandū
ꝙ fatū eſſe aliquid vno modo catholice aſſe=
ritur. Alio modo aſſerere eſt omnino hereti=
cum. Si eni fatum eſtimetur eſſe ſcḋm eſtima=
tionem quorundā gentilium et etiā quorun
dam mathematicorū qui putabāt ꝙ ex vi po
ſitōis ſiderū cauſaretur infallibiliter diuer=
ſitas morum: ita ꝙ talis efficeretur neceſſario
maleficus vel virtuoſus in morib⁹ quia talē
eum eſſe cauſaret vis que in diſpoſitōne ſide=
rum ſub qua talis vel conceptus vel natus
eſſet cōprehenderetur. Et iſtam vim vocaue=
runt noīe fati. Sed quia iſta opinio non tm̄
eſt falſa immo heretica et om̄ino deteſtanda
ꝓpter incōuenientia que neceſſario ſequeren=
tur vt ſupra tactū eſt circa reprobationē pri=
mi erroris. q2 videlicz tolleretur rō meriti et
demeriti imo gratie et glorie et ꝙ deus malo
rum noſtroꝝ auctor eſſet et plura alia. Ideo
fatum ſic om̄ino refutatur q2 nihil eſt. ſcḋm
quam acceptionē etiā Grego. dicit in Omel'.
epiph. Abſit a fidelium cordib⁹ vt fatum ali
quid eſſe dicant. et licet hec opinio videatur
eadem eſſe cum prima que eſt planetarioꝝ. et
hoc ꝓpter eadem incōuenientia que vtrobiq3
cernuntur. tn̄ ſunt diuerſe quantū inter ſe di
uerſificantur vis ſiderum ⁊ influxus genera
lis ſeptē planetaꝝ. Si aūt eſtimetur fatū eſſe
ſcḋm quandā diſpoſitionē ſiue ordinationem
cauſarum ſecundaꝝ ad ꝓducenduz effectus
diuinitus prouiſos. Hoc modo fatum vere
eſt aliquid eo ꝙ ꝓuidentia dei ꝑ cauſas me=
dias exequitur ſuos effectus. In illis videli
cet q̄ ſcḋis cauſis ſubdunt᷑ licet in alijs non
vt eſt creatio: animaruz glorificatio: et gratie
collatio. Licz etiā angeli ad gratie infuſionē
cooperari poſſunt intellectū et voluntatis ca
pacitatem illuminando et diſponendo. et ſic
quedam ordinatio effectuū vna et eadem di=
citur ꝓuidentia et etiā fatum. Si eni conſi=
deratur vt eſt in deo ſic dicitur ꝓuidentia. ſi
autez ſcḋm ꝙ eſt in cauſis medijs ordinatis a
deo ad effectus aliquos ꝓducendos ſic ha=
bet rationem fati. Et hoc modo Boetius lo
quens de fato. iiij. de conſol'. dicit. Fatum eſt
rebus mobilibus inherens diſpoſitio ꝑ quā
ꝓuidentia ſuis queq3 nectit ordinib⁹. Sed
tamen ſancti doctores hoc nomine vti recu=
ſauerunt propter eos qui illud ad vim poſi=
tionis ſiderū retorquebant. Unde Aug⁹. v.

de ciui. dei dicit. Si propterea quiſq̄ʒ res hu-
manas fato tribuit. quia ipſam dei volunta-
tem vel poteſtatem fatum vocat ſententiam
teneat et linguam corrigat. Patet etiam ex p̄-
miſſis tacita reſponſio ad queſtionē. an om-
nia fato ſubdantur et an etiam maleficorum
opera illi ſubdantur. Quia ſi fatum dicitur
ordinatio cauſarum ſecundaruʒ ad effectus
diuinitus prouiſos id eſt vbi deus diſpoſu-
it per cauſas ſecundas producere effectus ta-
les. ſic inquaʒ ſubduntur fato id eſt ſubdunt
cauſis ſecundis: ſic a deo ordinatis vt ſunt
influentie corporum celeſtium. Ea vero que
immediate a deo fiunt vt eſt creatio rerū. glo
rificatio ſubſtantiarum ſpiritualium et alia
huiuſmodi non ſubduntur Et hoc eſt quod
dicit Boetius vbi ſupra ꝙ ea que ſunt pri-
me deitati propinqua fatalis ordinis mobi-
litatem excedunt. Unde maleficorum opera
quia non ſubſunt ſecundis cauſis cum talia
preter curſum cōmunem ⁊ ordinē nature eue
niunt. Ideo nec fato ſed cauſis alijs quo ad
coꝝ originē neceſſario ſubduntur.

Conſequenter ꝙ nec huiuſmodi ma-
leficorum opera poſſint oriri aut cau
ſari a ſubſtantijs ſeparatis que ſunt
motores orbium ſeu corporibus celeſtium:
cuius opinionis fuit Auicen̄. et ſui ſequaces
hac ratione moti. quia enim ſubſtantie ille ſe
parate altioris ſunt virtutis animabus no-
ſtris et ab ipſa anima interdum cum fuerit
in ſua imaginatione ad ſolam quandā appre
henſionem interiorem circa aliquod extrin-
ſecum immutatur corpus proprium. inter-
dum etiam alienum ſeu extrinſecū. verbi gra
tia. Aliquis ambulans ſupra trabem in alto
poſitam cadit de facili. quia imaginatur ca-
ſum ex timore. nō autem caderet ſi eſſet trabes
illa poſita ſuper terram vbi caſum timere nō
poſſet. Item ad ſolam apprehenſionem ani-
me incaleſcit corpus vt in concupiſcentibus
vel iratis: aut etiā infrigidatur ſicut in timen
tibus. poteſt etiaʒ immutari ad aliquam egri
tudineʒ puta febrem vel lepram ex forti ima
ginatione et apprehenſione ad tales egritu di
nes. et ſicut circa corpus proprium ita et cir-
ca alienum vt illud immutetur ad ſanitateʒ
vel egritudinem. et hic ponit cauſam etiam
faſcinatōnis de qua ſuperius tactum eſt. Et
quia ſcd̄m iſtam poſitionem effectus malefi-
carum haberent reduci ad motores orbium
licet non preciſe ad ipſa corpa celeſtia. Ideo
vltra illa que ibi tacta ſunt Dicamus adhuc
ꝙ talia ſic contingere eſt impoſſibile. quia cū
motores orbium ſint ſubſtantie intellectua-
les et bone nō tam ſm̄ naturam q̄ʒ et ſm̄ vo-
luntatem quod patet ex earum operationibꝫ
ad bonum totius vniuerſi. Illa autem crea-
tura cuius ope magice operationes fiunt: et
ſi ſit bona ſm̄ naturaʒ non tamen poteſt eſſe
bona ſcd̄m voluntatem. Ideo non poteſt eſ-
ſe idem iudiciū de ambabus ſubſtantijs. Et
ꝙ non poteſt eſſe bona ſm̄ voluntatem pro-
batur. Nam preſtare patrocinium aliquibꝫ
in his que ſunt contraria virtuti non eſt ali-
cuius intellectus bene diſpoſiti: talia autem
fiunt in huiuſmodi operationibus malefico
rum. fiunt enī vt in ſecunda parte operis pa-
tebit plurima homicidia. fornicationes. pue
rorum et iumentorum occiſiones et alia ma
leficia procurantur. vnde vtentes his artibꝫ
malefici a malefaciendo vocantur. non eſt er-
go bene diſpoſita ſcd̄m virtutem talis intel-
lectualis natura cuiꝰ auxilio huiuſmodi ar-
tes maleficaruʒ innituntur: licet ſit bona ſm̄
naturam. quia habet eſſe et illud omnia appe-
tunt vt cuilibet intuenti patet. Item non eſt
intellectus bene diſpoſiti familiarem eſſe ſce
leratis et eis patrociniū exhibere et non qui-
buſdam virtuoſis. Huius autem operibus
maleficoruʒ vtuntur homines ſcelerati quia
a fructibus eorū cognoſcuntur. Auxilio au
tem ſubſtantiarum orbes mouentium: in bo
num quelibet creatura inclinatur a natura.
licet corrumpatur per accidens ſepe. ergo il-
le ſubſtantie non poſſunt eſſe originalis cau
ſa maleficaꝝ. Preterea intellectus bene diſpo
ſiti eſt reducere homines in ea que ſunt ho-
mini propria bona que quideʒ ſunt bona ra
tionis. abducere ergo ab iſtis et ꝑtrahere ad
alia minima bona eſt intellectus indecenter
diſpoſiti. Per huius autem artes non adipi
ſcuntur homines aliquem profectum in bo-
nis rationis que ſunt ſcientie et virtutes ſed
in quibuſdam minimis vt ſunt deprehenſi-
ones et exercitia latronum et mille nocumen
torum. ergo origo non eſt a ſubſtantijs ſepa-
ratis ſed ab aliqua alia virtute non bene diſ-
poſita ſcd̄m virtutem. Preterea non eſt bene
diſpoſitus ſm̄ intellectuʒ qui per aliqua ſce
lera cōmiſſa prouocatur ad auxiliuʒ alicui fe
rendum. Hoc autem fit in iſtis artibus ma-
leficorum. nam vt patebit in executione ha-
rum fidem abnegant innocentes pueros oc-
cidunt. Subſtantie enim ſepate que ſunt or
bium motores: propter ſuam bonitateʒ non
his maleficijs auxiliū preſtant. Concluden-
do ꝙ huiuſmodi artes ſicut nō poſſunt a cor
poribus celeſtibus ita nec ab eorū motoribꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

oꝛiri. et cū neceſſe habent oꝛiri ex aliqua vir-
tute alicui creature collate. et illa etiā non po
teſt eſſe bona ſcōm voluntatē. licet ſit bona
ſcōm naturā. et huiuſmodi creature ſint ipſi
demones: relinquitur ꝙ eoꝝ virtute huiuſ-
modi fiant niſi foꝛtaſſis adhuc obſtat friuo-
la eſtimatio ꝙ ex hominū malicia concurren
te ſuper maleficoꝝ verba cōminatoꝛia ⁊ ima
gines repoſitas ad certū locū virtute quadā
ſtellarū ſequerentur. vt verbi gratia: quando
maleficus diceret imaginē aliquā reponen-
do. faciā te cecam aut claudā et hoc eueniret.
Tunc ideo eueniret ꝙ talis a ſua natiuitate
ex virtute ſtellarū ſoꝛtiretur pre ceteris homi
nibus talem virtutē. quantūcunqꝫ alij talia
verba pꝛoferrent et eſſent inſtructi per diſci-
plinam ad pꝛoferendū. adhuc tñ efficaces in
huiuſmodi operibꝫ eſſe non poſſent. Ad que
ſingula reſpondendo declarabitur. Pꝛimo
ꝙ ex malicia hoīm huiuſmodi effectus cau-
ſari non poſſunt. Secundo ꝙ nec ex vocibꝫ
quoꝛūcunqꝫ hominū concurrente quacunqꝫ
conſtellatōe etiā ad quaſcūqꝫ imagines.

Et pꝛimo ꝙ non ex malicia quantū-
cunqꝫ hūana poſſint oꝛiri hmōi male
ficoꝛū opera ſic declaratur. Nam ma
licia hoīs ſiue ſit habitualis inquantū quis
ex frequentatis actibus acquirit habitū in-
clinantē ad perpetrandū peccata nō ex igno
rantia nec infirmitate. vnde cenſetur peccare
ex malicia. Vel ſit actualis malicia que dicit̄
ipſa mali electio que etiā ponitur peccatū in
ſpiritū ſanctū. nunqꝫ poteſt circa ipſum ma-
leficū tantū efficere ꝙ talia opera vt ſunt im-
mutatōnes elementoꝝ ⁊ leſiones circa coꝛpo
ra indifferenter hominū et iumentoꝛū abſqꝫ
aſſiſtentia alicuius altioꝛis virtutis pꝛoueni
ant quod declaratur pꝛimo ex parte cauſe. ſe-
cundo ex parte effectus maleficialis. Nam ħ
quod non poteſt homo efficere abſqꝫ malicia
puta per ſua naturalia imminuta: minus po
teſt per ipſa naturalia iam diminuta. Patet
cū iam ſit virtus actiua etiā diminuta. Sed
homo per peccata qualitercunqꝫ per malitiā
cōmiſſa diminuitur in bonis naturalibus. ꝓ
batur auctoꝛitate et ratione. Nam Dio. iiij.
ca. de diui. no. dicit. Malū eſt defectus natu
ralis habitudinis. et loquitur de malo cul-
pe. Unde et nemo noſcens malū operatur il-
lud: quod ſi operatur ex defectu operat̄. Ra-
tio ſic. Sicut ſe habet bonū gratie ad malū
nature ita ſe habet malū culpe ad bonū natu
re. ſed per gratiā diminuitur malū nature vt
fomes qui eſt inclinatio ad culpam. ergo per
culpam a foꝛtioꝛi diminuitur bonum natu-
re. Nec obſtatur ſi dicatur de faſcinatōe que
interdū pꝛocuratur ex inuultuatione ſeu in-
ſpectione alicuius vetule malicioſe puerum
aſpicientis vnde puer immutatur et faſcina-
tur. quia ſicut ſupꝛa tactū eſt: hoc tantūmo-
do contingere poteſt circa pueros pꝛopter te
nerā ꝯplexionē. Hic autē loquimur de coꝛ-
poꝛum quoꝛūcunqꝫ hominū et iumentoꝛū
ac etiā elementoꝝ ad grandiues immutatio-
nes. Si quis velit latius intelligere: inſpici
et doctoꝛē ſanctū in queſtionibus de malo.
Utrū peccatū poſſit coꝛrūpere totū bonū na
ture. ⁊c̄. Ex parte deniqꝫ effectuū maleficiali
um declaratur. Nā ex effectibus deuenitur
in cognitionē cauſe. Unde ſicut illi effectus
quo ad nos qui fiunt pꝛeter oꝛdinē nature
create nobis note per virtutē creature nobis
ignote. licet non ſint pꝛopꝛie miracula ſicut
illa que fiunt pꝛeter oꝛdinē totius nature cre
ate qualia ſm̄ poteſtatē operatur ille qui eſt
ſupꝛa omnē oꝛdinē totius nature create qui
eſt deus benedictus: ſcōm quā acceptionē di
citur. Tu es qui facis mirabilia magna ſo-
lus. ita et maleficiales effectus dicuntur mi-
raculoſi inquantū fiunt ab aliqua cauſa no-
bis ignota et pꝛeter oꝛdinē nature create no-
bis note. Ex quibus elicitur ꝙ virtus coꝛ-
poꝛalis hoīs ad huiuſmodi opera cauſan-
da nō ſe extendere poteſt que ſemper hoc ha-
bet vt cauſa cum ſuo effectu naturali nota ſit
naturaliter abſqꝫ admiratione. et ꝙ effectus
maleficiales poſſunt aliquo modo dici mira
cula inquantū noticiā humanā excedunt pa
tet ex ſe ipſis cum naturaliter non fiunt. patꝫ
et per om̄es doctoꝛes. pꝛeſertim Auguſtinū.
in li. lxxxiij. q. vbi dicit. Ex magicis artibus
fiunt miracula plerūqꝫ ſimilia illis miracu-
lis que fiunt per ſeruos dei. Et iterū in codē
dicit. Magi faciunt miracula per pꝛiuatos
contractus. boni chꝛiſtiani per publicā iuſti
ciam. mali chꝛiſtiani per ſigna publice iuſti-
cie que omnia ſic declarantur. Nam iuſticia
diuina eſt in toto vniuerſo ſicut lex publica
in ciuitate. Uirtus autē creature cuiuſlibet
in vniuerſo ſe habet vt virtus alicuius pꝛi-
uate perſone in ciuitate. Ideo boni chꝛiſtia-
ni inquantū per diuinā iuſticiā miracula fa-
ciunt dicuntur facere miracula per publicā
iuſticiā. Magus autē quia operatur ex pa-
cto inito cū demone: dicitur operari per pꝛi-
uatum contractū quia operatur per demonē
qui ſua naturali virtute poteſt facere aliquid
pꝛeter oꝛdinē nature create nobis note ꝑ vir-
tutem creature nobis ignote. et erit miraculū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quo ad nos ſed non ſimpliciter. quia nõ poteſt operari preter ordinẽ totius nature create et ꝑ omẽs virtutes creaturarũ nobis ignotarum. Sic eñi ſolus deus dicitur facere miracula. Iuxta illud. Tu es deus qui facis mirabilia magna ſolus. Mali autez chriſtiani faciunt per ſigna publice iuſticie. ſicut inuocando nomẽ chriſti vel exhibendo aliqua ſacramẽta. ſi cui placet inſpiciat ſanctũ Tho. in prima parte. q. cxi. ar. iiij. poteſt etiã attendere ea que in ſecunda parte operis. c. vi. deducẽtur inferius. Conſequenter ꝙ nec ꝑ voces et verba cõcurrente virtute ſtellaꝝ.

Demum ꝙ nec ex vocibus quorũcunqȝ hominũ cõcurrente quacunqȝ conſtellatione ſuper quaſcũqȝ imagines. Nam cum intellectus hoĩs huius diſpoſitionis eſt ꝙ eius cognitio ex reb⁹ cauſatur cũ intelligentez neceſſe ſit fantaſmata ſpeculari. Non eſt eius conditio ꝙ ex ſua conceptione ſeu intellectuali operatõne intrinſeca vbi illam ſolam per verba exprimeret res ab extra habeat cauſare. aut ꝙ conceptio intellectus expreſſa per verba haberent corpora immutare. Tales eñi hoĩes qui talem haberent virtutem nõ eſſent nobiſcũ vnius ſpeciei: ſed equiuoce dicerentur hoĩes. Preterea. ſi dicatur ꝙ illa efficiunt per verba cõcurrente virtute ſtellaꝝ a natiuitate vnde contingit ꝙ pre ceteris hominib⁹ dum ꝓferunt verba ꝙ per illa aliquid efficiunt cum tamen alij etiã ꝓferentes eadẽ non poſſent aliquã tranſmutationẽ efficere: quia virtus ſtellarũ a natiuitate eis non deſeruit. Patet ex precedentib⁹ illa eſſe falſa ex reprobatione triũ erroꝝ. planetariorum. genetaliacoꝝ. et fatalem ordinẽ ponentium. Preterea cum verba exprimũt mentis conceptũ. et corpora celeſtia non poſſunt imprimere intellectũ nec etiaz coꝝ motores niſi per ſe abſqȝ motione corpoꝝ celeſtiũ intellectum vellent illuminare et hoc ſolũmodo fieret ad opera bona. quia ad mala perpetranda nõ illuminatur intellectus ſed obumbratur ꝙ non eſt officiũ bonoꝝ ſpirituũ ſed malorum. Ideo patet ꝙ ſi verba coꝝ aliquid efficiũt hoc nõ eſt vigore alicuius corpis celeſtis ſed aſſiſtentia alicuius virtutis intellectiue que etiã et ſi ſit bona ſcd̃m naturaz non tñ poteſt eſſe bona ſcd̃m voluntatẽ inquantum ſemper ad malũ machinatur. et talis erit demon vt ſupra oſtenſum eſt. Et ꝙ nec per imagines poſſint talia efficere quaſi corpora celeſtia ſuper ipãs aliquid influerent quia hmõi imagines quantũcunqȝ caracterib⁹ et figuris ſint inſignite ſunt effectus hominis operantis per artem. Celeſtia autẽ corpora effectus cauſant naturales cuiuſmodi non ſunt effectus maleficoꝝ qui dicuntur maleficiales. vtpote in malũ creaturaꝝ preter conſuetum ordinẽ nature ꝓſilientes: vnde nihil ad ꝓpoſitum. Preterea ſupra oſtenſum eſt etiã ꝙ duplices ſunt imagines. aſtrologice et magice. que etiã ad bonum aliquod priuatũ obtinendum et non ad corruptionẽ ordinantur. Maleficoꝝ aũt imagines ſunt om̃ino alterius cum ſemꝑ ad nocumentũ creaturaꝝ et ex demonũ iuſſu ad aliquẽ locum occulte reponuntur vt deſuper ambulantes aut dormientes ledantur vt ipſe malefice fatentur. vnde et ab ipſis demonibus efficiunt quicquid cauſant et non ex corpoꝝ celeſtiũ influentijs. Ad argumenta. Ad primũ dictum Auguſtini eſt intelligendũ ꝙ cauſa deprauatõis hominis redit ad hoĩs voluntatẽ ſicut ad cauſam effectuz perficientẽ. que ꝓprie dicitur eſſe cauſa. non ſic aũt eſt cauſa effectũ ꝑmittentez vel diſponentẽ vel conciliantẽ aut precipiẽtem quibus modis ſcz conciliatiue. diſpoſitiue. et preceptiue diabolus dicitur cauſa peccati et deprauatõnis. Deus aũt ſolũmodo ꝑmiſſiue qui mala permittit ꝓpter bona. Iuxta Auguſtinũ in ench. Diabolus aũt diſponit interius ſuggerendo ꝑſuadit interius et exterius acrius ſtimulando. Precepit autez his qui ei totaliter ſe ſubdiderunt vt ſunt malefici quibus non eſt opus interius inſtigari ſed tm̃ exterius ⁊c. Et per hoc etiã ad ſecunduz ꝙ quilibet eſt cauſa ſue malicie directe intelligendo. et ad probatõnes patet eadem reſponſio. quia licet repugnat libero arbitrio moueri per modũ ꝑcipientis: non aũt per modum diſponentis. Ad terciũ. Motus ad virtutes aut ad vicia diſpoſitiue poſſunt cauſari ab influentijs corpoꝝ celeſtiuz. et capitur motus pro quadã naturali inclinatõne ad virtutes humanas et vicia. opera aũt maleficoruz q̃ excedunt cõmunem ordinẽ nature. ideo illis influentijs ſubiacere non poſſunt. Ad quartum idem patet. quia ſunt cauſe humanoruz actuũ corpora celeſtia. ſed illa opera nõ ſunt humanitus adinuenti. Ad quintũ ꝙ motores orbium poſſint imprimere in animas ſi intelligatur immediate ſic imprimũt illuminando ad bonum et non ad maleficia vt ſupra tactũ eſt. Si autem intelligatur mediate tunc iuxta influentiã corpoꝝ celeſtiũ imprimunt indirecte et diſpoſitiue. Ad ſextuz. hoc ꝙ demones ſ̃m certa augmenta lune homines vexant. ꝯtingit ꝓpter duo. Primo quidẽ

ad hoc vt infament creaturam dei ſcꝫ lunam
vt Hiero⁹. et Criſoſto. dicunt. Secundo qꝛ
cum nõ poſſint opari niſi mediantibꝫ natura
libus virtutibꝫ vt ſupra dictũ eſt. Ideo con=
ſiderant corpoꝝ aptitudines ad effectus in=
ducendos et qꝛ cerebrũ eſt humidiſſimũ oĩm
ꝑtium corporis vt Ariſto. dicit et naturales
omnes. Ideo maxime ſubijcitur operatõi lu
ne que ex ſua ꝓprietate habet mouere humo=
res. In cerebro autẽ ꝑficiuntur vires aĩales.
Et ideo demones ſᷠm certa augmenta lune
ꝑturbant hoĩs fantaſiam quando ꝯſiderant
cerebrũ ad hoc diſpoſitũ. Ad aliud ꝙ demo=
nes aduocati in certis ꝯſtellatõibꝫ aduenĩũt
faciũt ꝓpter duo. Primo vt hoĩes in hunc er
rorem inducant ꝙ credunt aliqͦd numen eſſe
in ſtellis. Scdͦo qꝛ ꝯſiderant ſᷠm aliquas cõ
ſtellationes materiam corꝑalem magis eſſe
diſpoſitã ad effectus pro quibus aduocant̃.
Ad terciũ ꝙ ſicut dicit Aug⁹. xxxvi. de ciui.
dei. Per varia genera lapiduꝫ herbaꝝ ligno=
rum aĩalium carminũ et inſtrumentoꝝ mu=
ſicorum demones alliciuntur nõ vt anima=
lia cibis ſed vt ſpũs ſignis inquantũ ſcꝫ hec
eis exhibentur in ſignum diuini honoris cu
ius ipſi ſunt cupidi. Tamen quia ſepe obijci
tur ꝙ demones poſſunt impediri ꝑ herbas
et armonias a vexatione hoĩm vt in argumẽ
to allegatur de ſaul ꝑ armoniã citharis. Un
de nituntur defendere ꝙ aliqui poſſent effe=
ctus maleficiales ꝓducere ꝑ certas herbas ⁊
occultas cauſas abſqꝫ auxilio demonũ tan=
tũmodo ex influentia corporũ celeſtium que
plus poſſunt imprimere in hmõi res corpo=
rales ad effectus corꝑales quã in ipos demo
nes ad ꝓducendum hmõi effectus maleficia
les. Ideo latius cum ſit reſpondendũ eſt ad=
uertendum ꝙ herbe vel armonie nõ poſſunt
ſua naturali virtute totaliter excludere vexa
tionem qua diabolus poſſit hoĩem vexare ſi
ſibi ꝑmitteret̃ a deo vel angelis bonis. poſ=
ſunt tñ illam vexationẽ mitigare et ita parua
poſſet eſſe vexatio illa ꝙ poſſent eam penitus
excludere. ſꝫ hoc facerent nõ agendo in ipm
demonẽ cum ſit ſpũs ſeꝑatus in quẽ non po=
teſt naturaliter agere quodcunqꝫ corpus. ſed
agendo in ipm vexatũ a demone. Omnis eñi
cauſa limitate virtutis ꝓducere poteſt effe=
ctum intenſiorẽ in materiam diſpoſitã q̃ꝫ non
diſpoſitam. cui ⁊ conſonat illud philoſophi
ij. de anima. Actus actiuoꝝ ſunt in patiente
prediſpoſito. Demon aũt eſt agens limitate
virtutis. ergo vexationẽ intenſiorem facere
poteſt diabolus in hoĩe diſpoſito ad illã ve=
xationem ſiue ad illud ad qͦd diabolus intẽ=

dit adducere quam in homine diſpoſitionis
cõtrarie. Puta diabolus poteſt vexare inten=
ſius paſſione melancolica hominẽ diſpoſitũ
ad illam quã hoĩem contrarie diſpoſitionis
Certum eſt autem ꝙ herbe et armonie mul=
tum poſſunt immutare diſpoſitionẽ corpo=
ris. et ex ꝯſequenti motus ſenſualitatis. hoc
patet de herbis cum quedam inclinant ad le
ticiam quedaꝫ ad triſticiã. et ſic de alijs. Hoc
etiam patet de armonijs ꝑ phm. viij. pollit.
vbi vult ꝙ diuerſe armonie habent ꝓuocare
diuerſas paſſiones in homine. Hoc etiam re
fert Boetius in muſica ſua. Et autor de or=
tu ſcientiarũ vbi loquens de vtilitate muſice
dicit. ꝙ valet ad curandum vel alleuianduꝫ
diuerſas infirmitates. Et ita patere poteſt ꝙ
ceteris paribus fit vexatio debilior. Non au
tem video quomodo herbe vel armonie poſ=
ſint in homine diſpoſitionẽ aliquam cauſa=
re ꝓpter quam homo nullo modo poſſet a de
mone vexari ſi tamen ꝑmitteretur. quia dia=
bolus mouendo ſolum motu locali vapores
et ipſos ſpiritus inordinato motu poſſet ho=
minem multum vexare. Herbe auteꝫ vel ar=
monie nullam diſpoſitioneꝫ cauſare poſſent
in homine ſua naturali virtute per quam ꝓ=
hibetur demon predictã cõmotionem facere
Contingit tamen quandoqꝫ ꝙ diabolo non
ꝑmittitur hominem vexare niſi vexatõne ita
parua ꝙ ꝑ aliquam fortem diſpoſitioneꝫ ad
contrarium tolleretur totaliter. et tunc alique
herbe vel armonie poſſent corpus hominis
ita ad contrariũ diſponere ꝙ illa vexatio to=
taliter ammoueretur. Vbi gratia. Diabolus
quandoqꝫ poſſet hoĩem vexare vexatione tri
ſticie ita debiliter ꝙ per aliquas herbas vel
armonias que haberent cauſare dilatationẽ
et diffuſionẽ ſpirituum qui ſunt motus cõ=
trarij triſticie totaliter ammouertur illa triſti
cia. Qꝫ aũt Aug⁹. li. ij. de doctri. chriſtia. con
demnat ligaturas et quedam alia de quibus
ibi diffuſius ſcribit hoc attribuens arti ma=
gice. hoc eſt quantũ ad illud ꝙ non poſſunt
ex ſua naturali ꝟtute. quod patꝫ ex hoc ꝙ di
cit ſic. Ad hoc genus ꝑtinent omnes ligatu
re atqꝫ remedia que medicoꝝ condemnat di=
ſciplina. In quo ſatis patet ꝙ illa cõdemnat
quantũ ad vſum reſpectu cuius non habent
aliquã efficaciã ex ſua naturali virtute. Quã
tum aũt ad illud quod. i. Regum. c. xvi. habe
tur. Qꝫ ſaul qui vexabatur a demone alleuia
batur quando dauid cytharam ꝑcutiebat co
ram eo et ꝙ ſpũs malus recedebat ⁊c̃. Sci=
endum ꝙ bene verum eſt ꝙ per tactũ cythare
virtute naturali illius armonie alleuiabatur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aliquantulum afflictio ſaulis inquantum il-
la armonia aliqualiter dulcorabat appetituʒ
eius per auditum: per quam dulcorationem
reddebatur minus aptus ad illam vexatio-
nem. Sed ꝙ ſpiritus malus recederet quan
do dauid cytbariſabat hoc erat propter vim
crucis quod ſatis expreſſe dicitur in glo. vbi
ſic dicit. Erat dauid in canticis muſicis eru
ditus diuerſorum ſonoruʒ rationabilis mo-
deratuſqꝫ cōcentus. Unitatem eſſentie ſigni
ficat que varijs modis quotidie reſonat. Da
uid malignum ſpiritum in cythara compe-
ſcuit: non quia tanta eſſet vis in cythara ſed
in ſigno crucis qui in ligno crucis et corda-
rum extenſione id eſt venaruʒ gerebatur que
iam tunc demones effugebat.

Sequitur quo ad ipſas maleficas de-
monibus ſe ſubijcientibus. Et eſt ſexta
quo ad queſtionē ⁊ ſecundum membrū.

Pro tercia et annexa difficultate q̄
ad ipſas maleficas demonibus ſe
ſubijcientibus plura ſuper modū
aggrediendi huiuſmodi ſpurciti-
as poſſunt difficultari. Primo ex ꝑte demo-
nis et corporis ab eo aſſumpti ex quo elemē-
to ſit illud formatum. Secundo ex parte a-
ctus. an ſemper cum infuſione ſeminis ab al-
tero recepto. Tercio ex parte temporis et loci
an potius in vno tempore q̄ꝫ in altero exerce-
at. Quarto an viſibiliter quo ad circumſtan
tes ſe agitat. Ex parte mulierum an tantum-
modo ille que ex huiuſmodi ſpurcicijs pro-
creantur a demonibus frequentantur. Se-
cundo an ille que ab obſtetricibus tempore
partus demonibus offeruntur. Tercio an re
miſſior ſit in talibus ipſa venerea delectatio:
Ad que omnia ad preſens cum nō ſit reſpon
dendum eo ꝙ tantūmodo generalitati ſtude
mus. ⁊ in ſecunda parte operis illa ſingula ꝑ
eorum opera explanantur vt patebit in quar
to capitulo vbi de ſingulis modis fiet men-
tio. ideo ad ſecundum principale tendamus
Et primo cur in tam fragili ſexu hoc genus
ꝑfidie inuenitur amplius q̄ꝫ in viris. Et erit
queſtio prima generalis quo ad conditōnes
generales mulierum. Secunda ſpecialis cu
iuſmodi mulieres amplius inueniuntur ſu-
perſtitioſe ⁊ malefice. Tercia ſingularis quo
ad ipas obſtetrices que oēs alias in malicia
excedunt.

Quo ad primum. cur in ſexu tam fra-
gili mulierum maior multitudo ma-
leficarum reperitur q̄ꝫ inter viros. et
quidem in contrarium argumenta deduce-
re nō expedit: cum ipſa experientia preter ver
borum et fidedignorum teſtimonia talia fa-
cit credibilia. Dicamus ſexum non deſpici-
endo in quo deus ſemper magna fecit fortia
vt confundet. ꝙ diuerſe a diuerſis ſuper hec
aſſignantur rationes. Semꝑ tamen in prin
cipali concordantes. vnde et pro mulierum
auiſamento ipſa materia bene eſt predicabi-
lis affectantqꝫ audire vt experientia ſepe do-
cuit dūmodo diſcrete proponatur. Nam ali
qui doctores hanc rationem tradunt. Dicūt
enim tria eſſe in rerum natura. lingua. eccle-
ſiaſticus et femina. que medium in bonitate
aut malicia tenere neſciunt. ſʒ vbi limites ſue
conditionis excedunt. ibi quendam apicem
et ſupremum gradum in bonitate aut mali-
cia vendicant. In bonitate quidem quando
a bono reguntur ſpiritu vnde ⁊ optima ſunt
In malitia vero quando a malo ſpiritu regū
tur vnde et peſſima efficiunt. De lingua eniʒ
patet cum eius miniſterio plurima regna fi-
dei chriſtiane ſunt ſubiugata vnde et apoſto
lis chriſti in igneis linguis ſpirituſſanctus
viſus eſt. Patet et in alijs ſapientibus predi
catoribus quotidie lingua canum vulnera ⁊
vlcera languentis lazari lingentes. Iuxta il
lud. Lingua canum tuoruʒ ex inimicis ani
mas eripientes. Unde et dux et pater predi-
catorum ordinis in figura catuli latrantis
et accenſam faculam in ore geſtantis premon
ſtratus eſt vt ſuo latratu vſqꝫ in preſens ha-
beat lupos hereticos arcere a gregibus oui-
um chriſti. Patet et ex quotidiana experien-
tia ꝙ vnius viri prudentis lingua interduʒ
infinitorum hominum ſtrages prepeditur.
propter que non immerito in eius cōmenda-
tionem Salomon ꝓuerb. decimo. plura ce-
cinit. In labijs ſapientis inuenitur ſapien-
tia. Et iterum. Argentum electum lingua iu
ſti: cor impiorum pro nihilo. Iterum Labia
iuſti erudiunt plurimos: qui autem indocti
ſunt in cordis egeſtate morient. Cuius cau-
ſa ibidem. xvi. ſubditur. quia hominis eſt p̄-
parare animum et deum gubernare linguā.
De mala vero lingua inuenies Ecci. xxviij.
lingua tercia multos cōmouit et diſperſit il-
los a gente in gentem. ciuitates munitas de-
ſtruxit. et domos magnatoruʒ effodit. Et di-
citur lingua tercia eorū qui inter duas par-
tes contrarias incaute vel maculoſe loquit.
De ſecūdo ſcʒ eccleſiaſticis intellige clericos
et religioſos in vtroqꝫ ſexu. Criſo. ſuꝑ illud.
Eiecit vendētes et ementes de tēplo. Sicut

omne bonum a ſacerdotio ita omne malum
ab eo egreditur. Hiero⁹ in ep̄la ad Nepocia
num. Negociatorē clericū ex inope diuitem
ex ignobili glorioſum quaſi quandā peſtem
fuge. Et beatus Bernardus Omel. xxiij. ſu
per Cant. loquēs de clericis dicit. Si inſur
geret apertus hereticus mitteret foras ⁊ arc=
ſceret. ſi violentus inimicus abſconderent ſe
forſitan ab eo boni. Nūc vero quomō abij=
cient aut quo abſcondent ſe. Omnes ami=
ci et tamen omnes inimici omnes domeſti=
ci et nulli pacifici omnes proximi et omnes
que ſua ſunt querunt. Et alibi noſtri prelati
facti ſunt pilati. noſtri paſtores facti ſunt tō=
ſores. Et loquitur etiā de prelatis religioſo=
rum qui onera grauia inferioribꝫ imponunt
digito aūt ſuo minimo nō tangerent. Et gre
go. in paſto. dicit. Nemo amplius in eccleſia
nocet ꝙ qui ꝑuerſe agens nomen vel ordinē
ſanctitatis habet: delinquentē nanqꝫ hunc re
darguere nullus preſumit. et in exemplū cul
pa vehementer extenditur qn̄ pro reuerentia
ordinis peccator honorat̄. De religioſis etiā
dicit beatus Aug⁹. ad Vincentiū donatiſtā.
Simpliciter fateor charitati veſtre corā do=
mino deo noſtro qui teſtis eſt ſuper animam
meā ex quo deo ſeruire cepi quoniā difficile
ſum expertus peiores ſicut et nō meliores ꝙ
qui in monaſterijs defecerunt aut ꝓfecerunt
De mulierum vero malicia diſſeritur. Ecci.
xxv. Non eſt caput nequius ſuꝑ caput colu=
bri. et nō eſt ira ſuper iram mulieris. Cōmo=
rari leoni ⁊ draconi pl⁹ placebit ꝙ habitare
cū muliere neqꝫ. Et inter plura que ſequnt̄ ⁊
p̄cedunt ibidem de muliere nequam ꝯcludit
Breuis eſt omnis malicia ſuꝑ maliciā muli=
eris. Hinc Criſoſto. ſuꝑ Matth. xix. Nō ex
pedit nubere. Quid aliud eſt mulier niſi ami
cicie inimica. ineffugabilis pena. neceſſariū
malū. naturalis tentatio. deſiderabilis cala=
mitas. domeſticū ꝑiculum. delectabile detri=
mentum. malū nature bono colore depicta:
ergo ſi dimittere illam peccatū eſt cum opor
tet tenere iam vere tormentū neceſſarium eſt:
vt aut dimittentes adulteria faciamus aut q̄
tidianas pugnas habeamus. Tullius deni=
qꝫ. ij. rhetorice dicit. Viros ad vnūquodqꝫ
maleficium ſingule id eſt plures cupiditates
impellūt. mlīeres ad oīa maleficia cupiditas
vna ducit. muliebriū eni vicioꝝ oīm funda=
mentū ē auaricia. et Sene. in ſuis tragedijs
Aut amat aut odit mulier nihil terciū dediſ=
ſe eſt: flere feminā eſt mendaciū. Duo genera
lachrymaꝝ habentur in oculis feminaꝝ. ve
ri doloris vnum. inſidiarū aliud. mulier cū
ſola cogitat mala cogitat. De bonis aūt mu=
lieribus tanta laus eſt vt etiā beatificaſſe vi=
ros legantur et ſaluaſſe gentes terras ⁊ vrbes
Patet de Judith Delbora et Heſter. Hinc
ap̄lus. i. Corinth. vij. Siqua mulier habet
virum ⁊ hic conſentit habitare cum illa non
dimittat virum: ſanctificatus eſt eni vir infi=
delis per mulierē fidelem. Ideo Ecci. xxvi.
dicit̄. Mulieris bone beatus vir numerus
eni annoꝝ duplex. Multa ibi narrat lauda=
biliſſima ꝑ totum pene capitulū de excellen=
tia bonarum. Et ꝓuerb. vlti. Ve mulieri for
ti. que omnia etiā in nouo teſtamento in femi
nis claruerunt vt in virginibus et alijs ſan=
ctis feīs que ꝑfidas gentes et regna ab ido=
latrie cultu ad chriſtianā religionē deduxe=
runt. Siquis inſpicere velit Vinc. in ſpe.
hiſto. li. xxvi. c. ix. de regno vngarie per gil=
lam chriſtianiſſimā. Et de regno francorum
per lothlidē virginē et clodoueo deſponſatā
inſpiciat ⁊ mira inueniet. Unde quecūqꝫ vi=
tuperatōes legunt̄ in ꝯcupiſcentiā carnis in
terptari pn̄t vt ſꝑ mulier ꝓ carnis ꝯcupiſcen
tia intelligatur. Juxta illud. Inueni amari=
orem morte mulierē. et bona mulier ſubiecta
carnis ꝯcupiſcentia. Sunt et alij alias rōes
aſſignātes cur in maiore multitudine reꝑian=
tur femine ſuperſtitioſe ꝙ viri. et dicunt eſſe
tres cauſas. Prima eſt. qꝛ prone ſunt creden
dum. et qꝛ principaliter demon querit corrū
pere fidem. ideo potius eas aggredit̄. Vn̄ et
Ecci. xix. Qui cito credit leuis eſt corde ⁊ mi
norabitur. Scd̄a cauſa eſt qꝛ a natura ꝓpter
fluxibilitatē ꝯplexionis faciliores ſunt imp̄ſ=
ſionis ad reuelatōes capiendas ꝑ imp̄ſſionē
ſeꝑatoꝝ ſpirituū qua ꝯplexione etiā cū bene
vtuntur multū bone ſunt: cum male peiores
ſunt. Tercia cauſa qꝛ lubricā habent linguā:
et ea que mala arte ſciūt eis ꝯparibꝫ feminis
vix celare poſſunt. ſecꝫ occulte cū vires non
habeant ꝑ maleficia vindicare querunt: facili
ter. Vn̄ Ecci. xxv. vt ſupra. Cōmorari leoni
et draconi plus placebit ꝙ habitare cū muli
ere nequā. breuis omnis malicia ſuꝑ maliciā
mulieris. Item poteſt et addi illa cum fluxi=
biles ſunt ideo citius pueros demonibꝫ of=
ferre poſſunt ſicut et faciunt. Sunt et tercij
alias rōnes aſſignantes quas predicatores
caute debent ꝓponere et dicere. ꝙ licet in vete
ri teſtamento ſcripture vt plurimū mala lo=
quantur de mulieribus et hoc ꝓpter primam
preuaricatricē mulierē ſcilicet euam et imita
trices eius tamen ex poſt in nouo teſtamen=
to propter mutationē nominis vt eua in aue
Et vt ait Hieronymus. Totū quod intulit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mali maledictio eue: totum abſtulit benedi=
ctio marie. Unde plurima et ſemper laudabi
lia ſunt de ipſis predicanda. Sed qꝛ adhuc
modernis tpibus hec pfidia amplius in mu
lieribus q̃ȝ in viris inuenitur vt ipſa experi=
entia docet. curioſius cauſam inueſtigando
vltra premiſſa dicere poſſumus qꝫ in omib9
viribus tam anime q̃ȝ corporis cū ſint defe=
ctuoſe non mirū ſi plura maleficia in eos q̃s
emulantur fieri procurant. quantū eni ad in
tellectum ſeu ad intelligendū ſpiritualia al=
terius videntur eſſe ſpeciei a viris cui aucto=
ritas et ratio cum varijs ſcripture exemplis
alludit. Therentius ait. Mulieres ferme vt
pueri leui ſententia ſunt. Et Lactantius. iij.
inſtitutionū. Nunq̃ȝ aliquā mulierē philo=
ſophiam ſciuiſſe niſi temeſtes. Et Prouerb.
xi. quaſi deſcribens mulierē dicit. Eſt circu=
lus aureus in narib9 ſuis: mulier pulcra ꝛ fa
tua. Ratio naturalis eſt. quia plus carnalis
viro exiſtit vt patet in multis carnalib9 ſpur
citijs. qui etiā defectus notantur in formati=
one prime mulieris cum de coſta curua for=
mata fuit id eſt de coſta pectoris que eſt tor=
ta et quaſi ꝯtraria viro. Ex quo defectu etiaȝ
procedit qꝫ cum ſit animal imperfectū ſemꝑ
decipit. Propter quod ſemꝑ decipit Catho
inſtruit: inſidias lachrymis ꝛc̄. et illud. Duȝ
femina plorat: viruȝ decipere laborat. Patet
in vxore Sampſonis que multū infeſtans
cum ad declarandū ſibi probleuma ꝓpoſituȝ
ſodalibus ab eo expoſituȝ eis reuelauit et ſic
decepit. Patet et in prima muliere qꝫ ex natu
ra minorē habent fidē cum dixit ſerpenti in=
terroganti. quare non ederent de omi ligno
paradiſi. reſpondit. de omī ꝛc̄. ne forte mori
amur in quo oſtendit ſe dubitare et nō fidem
habere ad verba dei que omīa etiā ethimolo
gia nois demonſtrat. Dicitur eni femina fe. ꝛ
minus. quia ſemper minorē habet et ſeruat fi
dem et hoc ex natura quo ad fidelitatē. licet
ex gratia ſimul et natura fides in beatiſſima
virgine nunq̃ȝ defecerat cum tamen in omi=
bus viris defeciſſet temꝑe paſſionis chriſti.
Mala ergo mulier ex natura cū citius in fi=
de dubitat etiā citius fidem abnegat quod eſt
fundamentū in maleficiis. Quantum deniq̃ȝ
ad aliam potentiā anime ſcilicet voluntateȝ.
ex natura cum odit aliquē quem prius ama=
uit tunc eſtuat per iram et impatientiā. et ſi=
cut maris eſtus ſemper bulit ꝛ currit: ſic talis
eſt tota impatiens. Alludit huic rationi au=
ctoritas diuerſa Ecci. xxv. Non eſt ira ſuꝑ
iram mulieris. Et Sene. traged. viij. Nul=
la vis flamme tumidiq̃ȝ venti tanta nec teli
metuenda torti quanta cum coniunx viduā=
ta tedis ardet et odit. patet in muliere que fal
ſe accuſauit ioſeph et incarcerare fecit qꝛ no=
lit ſibi in ſcelus conſentire adulterij. Geneſ.
xxx. Et reuera potiſſima cauſa deſeruiens in
augmentū maleficaꝝ eſt doloroſum duelluȝ
inter maritatos et non maritatas feminas et
viros. immo et inter ipſas feminas etiā ſan=
ctas: quid tunc de ceteris. Uides eni in Ge=
neſi. quanta fuit impatientia et inuidia ſare
ad agar poſtq̃ȝ concepit. Geneſ. xxi. Quan=
ta Rachel ad Lyam propter filios quos nō
habebat Rachel Geneſ. xxx. Quanta anne
ad fenennam fecundā ipſa ſterili exiſtente. i.
Regum. i. Quanta marie ad Moiſen. Nu=
meri. xij. Unde murmurauit et detraxit mo
iſi ꝓpter quod et lepra percuſſa. Quanta mar=
the ad magdalenā ipſa ſedente et martha mi
niſtrante. Luce. x. Unde et ecci. xxxvij. Tra
cta cum muliere de his que emulatur. quaſi
dicat. non eſt tractandū cum ea quia ſemper
emulatio id eſt inuidia eſt in mala muliere.
Et que inter ſe ſic agitantur quanto magis
aduerſus viros. Quare etiā vt narrat Uale=
rius. Foroneus rex grecoꝝ die qua mortu=
us eſt dixit Leoncio fratri ſuo. ad ſummā fe
licitatē nihil mihi deeſſet ſi mihi ſemꝑ vxor
defuiſſet. Cui leoncius. Et quomodo vxor
obſtat felicitati: Et ille. Mariti hoc oēs ſci=
unt. Et Socrates phus interrogatus ſi du
cenda eſſet vxor. Reſpondit. Si non capies
ſolitudo arbitrans excipiet. hic generis inte
rius hic heres alienus. Sed ſi ceperis illic
perpetua ſollicitudo: conqueſtus querularū:
dotis exprobratio affiniū graue ſuperciliuȝ:
garrula ſocrus lingua. ſucceſſor alieni matri
monij incertus liberoruȝ euentus: hec dixit
vt expertus. Nam vt ait Hieronymus con=
tra Iouinianuȝ. Hic ſocrates duas habuit
vxores quas ingenti patientia ſuſtinens nō
potuit tn̄ ab carū cōtumelijs clamorib9 ꝛ vi=
tuperationib9 liberari. Unde quadā die ipis
querulantib9 contra eum et ipſe domū egreſ=
ſus vt carū moleſtias euitaret et ante domuȝ
ſederet: ꝓiecerunt ille mulieres ſuper eū aquā
immundaȝ ſuper quo ipſe non perturbatus
quia phus ait. Sciebā qꝫ poſt tonitrua plu=
uie ſequerentur. Et de quodā legitur cuius
vxor ſubmerſa erat in fluuio qꝫ cū quereret
cadauer ei9 ad educendū de aq̄ ibat ꝑ fluuium
ꝯtra aquā: et interrogatus cauſam cū res gra
ues deſcendant infra ꝛ nō ſupra quare quere=
ret contra aquā. Reſpondit. Mulier iſta in
vita ſemper fuit contraria dictis et factis ſi=
ue mandatis meis, ideo quero contrario mo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

do ſi forte etiam mortua contrariam volun-
tatem vltra conſuetum tenuiſſet. Et quidem
ſicut ex primo defectu intelligentie abnega-
tionem fidei facilius viris incurrūt. Ita ex
ſecundo ſcꝫ inordinatis affectōibꝰ ⁊ paſſioni
bus varias vindictas querunt excogitant et
infligūt ſiue p̱ maleficia ſiue alijs quibuſcū-
qꝫ medijs. Unde nō mirū tantā multitudinē
maleficaꝝ in hoc genere exiſtere. Quantū in
ſup̱ defectū in memoratiua potentia cū hoc
ſit in eis ex natura viciū nolle regi ſed ſuos ſe
qui impetus ſine quacūqꝫ pietate ad hoc ſtu-
det et cuncta memorata diſponit. Uñ theo-
phraſtus. Si totam domū ei ꝯmiſeris ſerui
endū: et ſi aliquid tuo arbitrio reſeruaueris
etiā minimū vel magnū fidem ſibi adhiberi
nō putabit et iurgia concitet ei niſi cito cōſu-
leris parat venena aruſpices ⁊ ariolos cōſu
lit. ecce maleficia. Sꝫ quale ſit dominiū mu
lierū audi Tulliū in paradoxa. Nūquid il-
le liber eſt cui mulier impat leges imponit p̄-
ſcribit iubet vetat quod ei videtur nec ille im
peranti aliq̄d negare pt vel audet. Ego iſtuꝫ
non modo ſeruū ſed nequiſſimū ſeruoꝝ ap-
pellandum puto licꝫ ampliſſima familia na-
tus ſit. Uñ et Seneca in pſona furioſe me-
dee. quid amodo ceſſas ſequere felicē impetū
pars iſta vltionis qua gaudes quota eſt ⁊c̄.
vbi multa ponit oſtendens ꝙ mulier nō vult
regi ſed ſuo impetu ꝓcedere etiā in damnuꝫ
ſuū ſicut de multis legitur mulieribꝰ que vel
ob amorē vel dolorē. qꝛ vindictas facere nō
potuerūt: ſeipſas occiderūt ſicut et de laodice
narrat Hieronimꝰ ſup̱ danielē. que exiſtens
vxor regis Anntiochi regis ſyrie. zelans ne
plus amaret beronicem quam etiam habebat
vxorem beronicem et filiū eius ex dicto anti-
ocho prius fecit occidi et poſt ſe ipam vene-
no occidit. Unde qꝛ nō vult regi et ſuo im-
petu ꝓcedere. Ideo Criſoſto. non immerito
dicit. O malū omni malo peius mulier ma-
la ſiue illa paup̱ ſit ſiue diues. Si eni vxor
diuitis ſit nō ceſſat nocte et die virū calidum
ſtimulare ſermonibꝰ blanda nequiter et im-
portuna violenter. Si vero pauperē virum
habet ipm quoqꝫ ad iracundiā et rixas inci-
tare non deſinit. Et ſi vidua ſit ipa p̱ ſemet-
ipam omnes deſpicit paſſim et ad omnē au-
daciam ſpū ſup̱bie inflāmatur. Queramus
inuenimus fere oīa mundi regna ꝓpter muli-
eres fuiſſe euerſa. Primū eni ꝙ fuit regnū fe-
lix ſcꝫ Troye ꝓpter raptum vnius femine ſcꝫ
helene deſtructū eſt multis milibꝰ grecoꝝ oc
ciſis. Regnum iudeoꝝ multa mala et exter-
minia habuit ꝓpter peſſimam reginā iezabel

et filiam eius Athaliam reginam in regno
iude que occidi fecerat filios filij vt eo mor-
tuo ipſa regnaret ſed vtraqꝫ occiſa. Regnum
romanoꝝ multa mala ſuſtinuit ꝓpter Cleo-
patram reginam egypti peſſimaꝫ mulierem.
Et ſic de alijs. Unde et non mirum ſi mun-
dus iam patitur ob malitiam mulierū. De-
mum inſpiciendo corporis ipſius carnalia
deſideria. Unde innumera nocumenta vite
humane contingunt vt merito cum cathone
vticeñ. dicere poſſimꝰ. Si abſqꝫ femina poſ-
ſit eſſe mundus conuerſatio noſtra non eſſet
abſqꝫ dijs cum reuera ſi mulierum nō eſſent
nequicie etiam tacendo de maleficis adhuc
ab innumeris periculis mundus remaneret
exornatus. Ualerius ad Rufinum. Chime
ram mulierē eſſe neſcis ſed ſcire debes ꝙ mō-
ſtrum illud triforme inſigni venuſtetur facie
leonis olentis maculetur ventre capre viru-
lente cauda vipere armetur. vult dicere. Q̄
eſt aſpectus eius pulcer. tactus fetidus. con-
uerſatio mortifera. Audiamus et aliam pro-
prietatem per vocem. Nam ſicut eſt mendax
in natura ſic et in loquela. Nam pungit et ta
men delectat. vnde et earum vox cantui ſyre
narum aſſimilatur que dulci melodia tranſe
untes attrahunt et tandem occidunt. Occi-
dunt quidem quia et marſupia euacuant. vi-
res auferunt. et deum perdere cogunt. Iterū
Ualerius ad Rufinū. Hec loquens placet
delectatio et pungit delictū. flos veneris roſa
eſt. qꝛ ſub eiꝰ purpura multi latitant aculei.
Prouerb. v. Nitidius oleo guttur eius id ē
locutio nouiſſima eiꝰ amara quaſi abſinthe-
um. Audiamus et aliam in eius inceſſu ſta-
tu et habitu ibi eſt vanitas vanitatum. Non
eſt homo in mundo qui tantum ſtudet place
re deo benigno quantū mulier etiam medio-
cris ſuis vanitatibus ſtudet hominibꝰ place
re. De quo exemplū in vita pelagie quando
dedita mundo diſcurrebat per anthiochiam
ornata nimis: quam ſanctus pater nomius
nomine videns flere cepit et dixit ſocijs ꝙ to
to tempore vite ſue tantam diligentiā nunq̄
adhibuerat deo placere ⁊c̄. que demum ꝯrati
onibus eius conuerſa eſt. Hec eſt de qua Ec
cle. vij. et de qua iam eccleſia lamentatur pro
pter ingentem multitudinem maleficarum.
Inueni amariorem morte mulierem que la-
queus eſt venatorum ſagena cor eius. vincu
la ſunt manus eius: qui placet deo fugiet il-
lam. qui autem peccator eſt capietur ab ea.
Amarior eſt morte id eſt diabolo. Apoc̄. vi.
Nomē illi mors. Nam licet diabolus indu-
xit euam ad peccandū; eua tñ ſeduxit adam.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et ſicut peccatum eue non induxiſſet nobis
mortem anime ⁊ corpis niſi ſubſecuta fuiſſet
culpa in adam ad quā induxit eua et nō dia-
bolus. ideo amarior morte. Iteruȝ amarior
morte. quia hec naturalis ⁊ interimit tm̄ cor
pus ſed peccatum a muliere inchoatum occi
dit animā priuando gratia et corpus ſimili-
ter in penam peccati. Iterum amarior morte
quia mors corporalis eſt inimicus manife-
ſtus et terribilis. ſed mulier inimicus blan-
dus et occultus. Et ideo amarior et pericu-
loſior laqueus iam non dicitur venatorum
ſed demonuȝ. quia iam capiuntur hoies nō
ſolum per carnalia deſideria eas videndo au
diendo cum earum facies ſit ventus vrens
et vox ſerpentis ſybulus. Iuxta Bernardū.
Uerum etiā innumeros maleficiendo homi
nes et iumenta. Sagena dicitur cor eius id
eſt inſcrutibilis malicia que in cordib᷒ earuȝ
regnat. Et manus ſunt vincula ad detinen-
dum vbi manum ad maleficiendū creaturā
apponunt tunc diabolo cooperante hoc effi-
ciunt quod pretendūt. Concludamus. Om
nia p̄ carnalē concupiſcentiā. que quia in eis
eſt inſatiabilis ꝓuerb. penul'. Tria ſunt inſa
tiabilia ⁊c̄. et quartū quod nunq̄ȝ dicit ſuffi-
cit' ſcȝ os vulue. Unde et cum demonib᷒ cau
ſa explende libidinis ſe agitāt. Plura hic de-
duci poſſent ſed intelligētibus ſatis apparet
nō mirum ꝙ plures reperiuntur infecti here-
ſi maleficoꝝ mulieres q̄ȝ viri. Unde et conſe
quenter hereſis dicenda eſt nō maleficoꝝ ſed
maleficarum vt a potiori fiat denominatio.
Et benedictus altiſſimus qui virilem ſpeciē
a tanto flagitio vſq; in preſens ſic preſeruat
in quo vtiq; cum ꝓ nobis naſci et pati volu
it: ideo et ipm̄ priuilegiauit.

Cuiuſmodi mulieres amplius inueni untur ſuperſtitioſe et malefice.

Quo ad ſecundum cuiuſmodi mulie
res pre ceteris inueniuntur ſupſtitio-
ſe et maleficijs infecte. Dicendū vt ex
precedenti queſtione patuit. ꝙ quia tria gene
ralia vicia. ſcȝ infidelitas. ambitio. et luxuria
precipue in malis mulierib᷒ regnare videnť.
Ideo ille pre ceteris maleficijs intendunt q̄
pre ceteris illis vicijs dedite ſunt. Iterū quia
inter illia tria vltimū amplius predominať.
ideo quia inſatiabile ⁊c̄. ideo et ille inter am-
bitioſas amplius infecte ſunt que ꝓ explen-
dis ſuis prauis cōcupiſcentijs amplius inar
deſcunt vt ſunt adultere fornicarie et magna
torum concubine. et hoc ex ſeptemplici ma-
leficio vt in bulla tangitur: venereum actum
et conceptus in vtero varijs inficiendo male
ficijs. Primo mentes hominum ad inordi-
natum amorem ⁊c̄. immutando. Secundo
vim generatiuam impediendo. Tercio mem
bra illi actui accomoda auferendo. Quarto
homies preſtigioſa arte in beſtiales formas
mutando. Quinto vim generatiuaȝ quo ad
femellas deſtruendo. Sexto aborſum procu
rando. Septimo infantes demonibus offe-
rendo abſq; alijs animalibus et terre frugi-
bus quib᷒ varia nocumenta inferunt. de qui
bus in ſequentib᷒ tractabitur. ſed ad preſens
de nocumentis hominum demus rationes.
Et primo concluſio ſuper eos quos malefi-
ciunt ad amorem vel odium inordinatum et
poſt eadem materia pro maiori intelligentia
ſub difficultate eſt diſcutienda. concluſio aūt
hec eſt. Nam ſanctus Tho. in. iiij. di. xxxiiij.
de impedimento maleficiali ꝑtractans ſicut
oſtendit quare permittitur diabolo a deo ma
ior poteſtas maleficij ſuper actus venereos
hois q̄ȝ ſup̄ alios: rōnes aſſignando. Ita di-
cere a ſimili oportet ꝙ he mulieres amplius
infeſtantur que his actibus amplius deſer-
uiunt. Dicit enim ꝙ quia corruptio peccati
prima per quam homo factus eſt ſeruus di-
aboli in nos per actum generantem deuenit.
Ideo maleficij poteſtas permittitur diabo-
lo a deo in hoc actu magis q̄ȝ in alijs ſicut
etiam in ſerpentibus magis oſtenditur vir-
tus maleficiorum vt dicitur q̄ȝ in alijs ani-
malibus. quia per ſerpentem diabolus tanq̄ȝ
per ſuum inſtrumentum mulierem tentauit.
Unde etiam vt poſtea ſubdit. licet matrimo-
nium ſit opus dei tanq̄ȝ ab eo inſtitutum. ad
huc per opera diaboli interdum deſtruitur.
Non quidem per violentiaȝ quia cenſeretur
ſic fortior deo. Sed ex diuina permiſſione ꝓ
curando impedimentū actus coniugalis vel
temporale vel perpetuum. ex quibus hoc qď
experientia docet: dicamus ꝙ propter huiuſ
modi ſpurcitias explendas tam erga ſe q̄ȝ et
ſeculi potentes cuiuſcunq; etiam ſtatus ⁊ cō
ditionis innumera maleficia pertractant eo-
rum animos ad amorem hereum vel philo-
captionem adeo immutando vt nulla con-
fuſione aut perſuaſione ab eis deſiſtere vale-
ant. Ex quibus etiam et exterminium fidei
ſeu periculuȝ intolerabile quotidie imminet
ꝙ eorum animos immutare taliter ſciunt ꝙ
eis nullum nocumentum ſiue per ſe ſiue ab
alijs fieri permittant ſicq; quotidie creſcunt
Et vtinam experientia nos minime edocu-
iſſet: immo et odia talia etiam in ſacramento

matrimonij coniunctis ſuſcitata ꝑ maleficia et ſimiliter infrigidatões generatiue potentie. vt nec redditionẽ nec exactionẽ debiti matrimonialis locum ꝓ prole habere valeant. Sed quia amor et odium in anima exiſtunt quã etiã demon intrare nequit: ne alicui hec quaſi incredibilia videantur ſub queſtione ſunt diſcutienda cũ etiã oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt.

Queſtio: an malefice mentes hoĩm ad amorẽ vel odiũ valeant immutare? Et eſt ſeptima in ordine.

Queritur an demones ꝑ ipſas maleficas mentes hoĩm ad amorem vel odiũ inordinatũ immutare et incitare valeant? Et arguitur ꝙ non ſm̃ p̃miſſa. Tria ſunt in hoĩe voluntas. intellectus et corpus. Primũ deus ſicut habet ꝑ ſe regere. q2 cor regis in manu domini. ita ſecundũ ꝑ angelũ illuſtrare et ipm̃ corpus ꝑ influx⁹ celeſtiũ corporꝝ dirigere. Preterea intra corpa demones nõ pñt eſſe illa immutando. ergo minus infra animaꝫ eius potentijs odium vel amorẽ immittendo. Patet ↄña. q2 ex natura maiorẽ habent poteſtatẽ ſupra corporalia ꝙ̃ ſupra ſpiritualia. et quidẽ ꝙ non pñt immutare ſupra patuit in pleriſqꝫ locis quia nullã formam ſubſtantialẽ vel accidentalem inducere pñt niſi adminiculo alicuius alterius agentis. ſicut etiã quilibet alius artifex. eſt etiã ad idem. c. xxvi. q. v. epi. in fi. Qui credit aliquã creaturaꝫ poſſe tranſmutari in melius vel in deterius niſi ab ipo oĩm creatore infideli et pagano deterior eſt. Preterea. omne agens ex ꝓpoſito cognoſcit ſuũ effectũ Si igitur diabolus poſſet mentes hoĩm immutare ad odiũ vel amorem: poſſet internas cogitatões anime videre ꝙ eſt cõtra illud qd̃ in li. de eccleſiaſticis dogmatib9 dicit̃. Diabolus internas cogitatões nõ p̃t videre. Et iterum ibidem. Non om̃es cogitatões noſtre male a diabolo excitantur. ſed aliquotiẽs ex noſtri arbitrij motu emergunt. Preterea. amor et odium ſunt circa voluntatẽ que radicatur in anima. ergo non pñt cauſari a diabolo quacunqꝫ arte. tenet ↄſequentia. q2 illabi anime. vt dicit Auguſtin⁹. illi ſoli eſt poſſibile qui eam creauit. Preterea. ſi dicatur ꝙ poteſt mouere ſenſitiuas interiores et ſic cõſequenter voluntatẽ nõ valet. quia vis ſenſitiua eſt dignior ꝙ̃ vis nutritiua. Sed diabolus nõ poteſt formare actũ virtutis nutritiue vt formet carnem aut os. ergo etiã non p̃t cauſare aliquẽ actum interiorũ virium anime. Sed cõtra. Diabolus non ſolũ viſibiliter ſed etiã inuiſibiliter hoĩes tentare dicitur hoc aũt falſum eſſet niſi interius circa aĩam et eius potentias aliquid cauſare poſſet. Preterea. Damaſce. in ſuis ſententijs. Dis malicia et omnis immundicia a diabolo excogitata ſunt. Et Dio. iiij. c. de di. no. multitudo demonũ cauſa oĩm malorũ et ſibi et alijs eſt.

Reſponſio. Hic primo danda eſt diſtinctio de cauſa. et ſecundo qualiter p̃t interiores potentias anime immutare que dicunt̃ ſenſitiue interiores. et ſic tercio ↄcludetur ꝓpoſituꝫ. Quo ad primũ ↄſiderandũ eſt ꝙ cauſa alicuius p̃t aliquid dici dupliciter. Uno modo directe. Alio modo indirecte. Indirecte quidẽ ſicut cum aliqd̃ agens cauſat aliquã diſpoſitionem ad aliquẽ effectũ dicitur eſſe occaſionaliter et indirecte cauſa illius effectus. ſicut ſi dicatur ꝙ ille qui ſecat ligna eſt occaſio cõbuſtionis ipſorꝝ. et hoc modo dicerere poſſumus ꝙ diabolus eſt cauſa oĩm peccatorꝝ noſtrorum. q2 ipe inſtigauit primum hoĩem ad peccanduꝫ ex cuius peccato conſecuta eſt in toto genere humano quedã pronitas ad oĩa peccata. et ſic intelligenda ſunt verba Dam̃. et Dio. Directe aũt dicitur aliquid eſſe cauſa alicuius inquantuꝫ opatur directe ad illud: et hoc modo diabolus nõ eſt cauſa om̃is peccati. Non enĩ oĩa peccata cõmittuntur diabolo inſtigante ſed quedam ex libertate arbitrij et carnis corruptõne. Quia vt Orige. dicit. Etiã ſi diabolus nõ eſſet hoĩes haberent appetitũ cibi et venereorꝝ et hmõi. circa que inordinatões multe ↄtingunt niſi ꝑ rõnem talis appetitus refrenetur. et maxime p̃ſuppoſita corruptõne nature. Refrenare aũt et ordinare hmõi appetituꝫ ſubiacet li. ar. ſuꝑ quem etiã diabolus minus habet poteſtatem. Sed quia ꝑ hanc diſtinctionẽ nõ poſſumus diſcernere qualiter interdũ amor hereos ſeu philocaptio ꝓcurari p̃t. Eſt vlterius aduertenduꝫ ꝙ diabolus licet nõ poſſit eſſe cauſa illius inordinati amoris directe cogendo hoĩs voluntatem poteſt tñ eſſe ꝑ modum ꝑſuadentis Et hoc iterũ dupliciter. ſcꝫ viſibiliter et inuiſibiliter. Uiſibiliter ſicut cum in aliqua ſpecie hoĩs ſenſibiliter apparet etiã ipis maleficis et eis ſenſibiliter loquitur ⁊ ꝑſuadet peccatũ ſicut tentauit primos parentes in paradiſo in ſpecie ſerpentis: chriſtum in deſerto in aliqua ſpecie viſibiliter ei apparens. Et quia nõ eſt putandũ ꝙ ſolũ ſic ꝑſuadeat hoĩem. q2 ſequeretur ꝙ nulla alia peccata fierẽt ex inſtructione diaboli niſi que diabolus viſibiliter

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

apparens pſuaderet. Ideo dicendū eſt ꝙ etiā
inuiſibiliter inſtigat hoīem ad ꝑeccandū. qđ
quidē fit dupliciter. ꝑ modū pſuaſionis et ꝑ
modū diſpoſitōis. Per modū pſuaſionis ſi=
cut cū ꝓponit̃ aliqđ virtuti cognitiue vt bo=
nū. et h̃ pt fieri tripliciter. qꝛ vel ꝓponit̃ q̃tuȝ
ad intellectū vel quantū ad ſenſuȝ interiorē.
vel quantū ad ſenſum exteriorē. Quantū ad
intellectū quidē. qꝛ intellectus hūanus pt ad
iuuari ab angelico intellectu bono vel aliqđ
cognoſcendū ꝑ modū illuminatōis cuiuſdā
vt Dio. dic̃. Rō qꝛ ſicut intelligere ſm phm
eſt quoddā pati. Ideo pt imprimere in intel=
lectū aliquā ſpeciē: vñ actus intelligendi eli=
citur. Et ſi dicat̃ ꝙ etiā diabolus hoc facere
poſſꝫ ſua ꝟtute naturali q̃ nō eſt diminuta. vt
pꝫ ex p̃cedentib9. Dicendū ꝙ nō pt ꝑ moduȝ
illuminatōis ſꝫ ꝑ modū pſuaſiōis. Rō. qꝛ in=
tellectus hoīs eſt iſtius ꝯditōis: ꝙ quāto ma
gis illuminat̃ tāto magis cognoſcit verū: et
quāto magis cognoſcit verū tāto mag̃ pt ſi=
bi cauere a deceptōe. Et qꝛ hāc deceptōȝ dia=
bolus finaliter intēdit. ideo queċūqꝫ ei9 pſua
ſio nō pt dici illūiatio licȝ poſſit dici reuela
tio inq̃tū ꝑ impſſionē quandā in vires ſenſi=
tiuas interiores aut exteriores vbi viſibiliter
pſuaderet aliqđ impmeret. vñ intellectualis
cognitio pſuaderet̃ ad aliquē actū exercendū
qđ q̃liter fieri pt videlicȝ vt in vires interio=
res aliqđ impmere poſſit. Aduertendū eſt ꝙ
qꝛ corpalis natura nata eſt naturalit̃ moueri
localiter a ſpūali. Patꝫ h̃ in corpib9 nr̃is que
ab aīab9 mouent̃ ſil'r in corpib9 celeſtib9. Nō
eſt aūt apta nata formari ab ea īmediate. et lo
quimur p̃cipue de formis a foris manendo
nō ab informādo vñ oportꝫ ꝙ ꝯcurrat aliqđ
corpale agēs. vt ꝓbat̃ in. vij. meth. Materia
corpalis naturalit̃ obedit bono vel malo an
gelo ad motū localē q̃ ſtāte qꝛ demones ſic ꝑ
motū localē ſemina colligere pñt ꝛ ꝯiungere
ſeu adhibere aliqb9 effectib9 mirabilit̃ facien=
dis vt de magis pharaonis ꝯtigit vbi ꝓdu=
xerūt ſerpētes ꝛ vera aīalia vbi debita actiua
debitis paſſiuis ꝯiungebāt. Ideo q̃cunqꝫ ex
motu locali materie corpali accidere pñt ni=
hil ꝓhibet ꝑ demones fieri niſi diuinit9 im=
pediant̃. Quo iterū ſtāte ſi volum9 intellige
re quō pt fantaſiā hoīs ꝛ interiores potētias
ſenſitiuas incitare ad apparitōes ꝛ impetuo=
ſos actus ꝑ motuȝ localē. Notandū ꝙ ſicut
phs in li. de ſom. et vigil̃. aſſignat cauſam ap
paritōis ſomnioꝝ ꝑ motuȝ localē ex eo ꝙ cū
aīal dormit deſcendente plurimo ſanguine
ad principiū ſenſitiuū ſil'r deſcendunt motus
ſiue impſſiones relicte ex ſenſibiliū motōib9
p̃teritis et que ꝯſeruate fuerūt in ſpiritib9 ſiue
virtutib9 ſenſibilib9 interiorib9 q̃ ſunt fanta=
ſia ſeu imaginatio q̃ idē ſunt ſm ſanctū tho.
vt patebit. Eſt enī fantaſia ſeu imaginatio q̃
ſi theſaurus quidā formaꝝ ꝑ ſenſum accepta
rum. Vñ ꝯtingit ꝙ ita mouēt principiū ap=
prehenſiuū. i. potentiā ꝯſeruatoriā ſpecieꝝ ꝙ
apparēt in fantaſijs ita recenter ac ſi tūc prin
cipiū ſenſitiuū a reb9 ipis exteriorib9 recenter
immutaret̃. Verū eſt ꝙ nō oēs hec intelligūt:
ſꝫ ſi quis ſe occupare vellet ꝯſiderare haberet
numerū ꝛ officiū ſenſuū interioꝝ. q̃ ſm Aui=
cen̄. in li. de aīa licet dicat eſſe quinqꝫ. ſcȝ ſen=
ſum ꝯmunē: fantaſiā: imaginatiuā: extimati=
uam: memoriā. Tñ ſm beatū Tho. in prima
pte. q. lxxix. dicit eſſe quattuor tm̄ eo ꝙ potē=
tiam imaginatiuā ꝛ fantaſiā ponit vnā: timet̃
ꝓlixitas ideo obmittit̃ declaratio. eo ꝙ etiaȝ
qꝛ in pleriſqꝫ locis de his ptractat̃. tantūmo
do hoc qđ dictū eſt fantaſiā eſſe theſaurū for
marū ꝛ alicui videret̃ memoratiuā eſſe hmōi:
diſtingue. qꝛ fantaſia eſt theſaurus ſeu ꝯſer=
uatoriū formaꝝ ꝑ ſenſum acceptaꝝ. memo=
ria aūt theſaurus intentionū q̃ ꝑ ſenſum nō
accipiunt̃. Quis enī videns lupū fugit non
ꝓpter indecentiā coloris aut figure q̃ ſunt for
me recepte a ſenſibus exteriorib9 ꝛ repoſite in
fantaſia: ſed fugit qꝛ inimicus nature et hoc
habet ꝑ quandā intentionē ꝛ apprehenſionē
ex eſtimatiua q̃ apprehendit vt nociuū ꝛ canē
vt amicū. ſꝫ ꝯſeruatoriū illaꝝ intentionuȝ eſt
memoria. qꝛ recipe ꝛ retinere in corpalib9 re=
ducuntur ad diuerſa principia. nā humida
bñ recipiūt ꝛ male retinēt. ecōtrario aūt eſt de
ſiccis. Ad ꝓpoſitū hoc qđ ꝯtingit in dormi=
entib9 de apparitōib9 ſomnioꝝ et ſpirituū. i.
ſpecieꝝ in ꝯſeruatorijs repoſitaꝝ ꝛ hoc ex na
turali motu locali ꝓpter ꝯmotōeȝ ſanguinis
et humoꝝ ad principia illa. i. ad virtutes ſen
ſitiuas interiores. et dicimus motu locali in
trinſeco in capite et in cellulis capitis. Hoc
etiā pt accidere ex ꝯſili motu locali ꝑ demo=
nes ꝓcurato. et nō tm̄ in dormientib9 ſꝫ ꝛ vi=
gilantibus in quib9 demones pñt admouere
et cōmouere interiores ſpūs et humores vt
ſpecies ꝯſeruate in cōſeruatorijs educant̃ de
theſauris ad p̃ncipia ſenſitiua. i. ad virtutes
illas imaginatiuā ꝛ fantaſticā vt res aliquas
habeat talis imaginare. et talis dicetur inte=
rior tentatio et nō mirū ꝙ demon hoc poſſit
ſua naturali virtute cū quilibet hō ꝑ ſe vigi=
lans et vſum rōnis hñs per voluntariā com
motionē ſpecieꝝ ꝯſeruataꝝ educere pt de ſu=
is theſauris ſcȝ ꝯſeruatorijs hmōi ſpecies vt
res aliquas ad ſuū placituȝ imaginetur. quo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſtante vt iam clare intelligit᷑ materia de amore heroos. Nam q₂ demones vt dictū ē ꝯmouere pñt hmōi ſpecies ⁊c̄. faciūt iſta dupliciť Aliqñ abſq₃ ligamine vſus rōnis vt de tentatione dictū eſt et ꝑ exemplū de volūtaria adheſione que interdū fit. aliqñ aūt q̄ totaliter vſus rōnis ligef. et hoc etiā poſſumus exemplificare ꝑ naturales quoſda₃ defectus vt in freneticis ⁊ ebrijs. ergo nō mirū q̄ demones ſic ligare pñt deo ꝑmittente vſum rōnis. et tales dicunt᷑ arreptity ⁊ inde arrepticius ab arripio pis. q₂ arreptū a demone et hoc dupliciter. vel abſq₃ malefica ⁊ maleficio. vel cū ea abſq₃ maleficio. q₂ vt phs in p̄fato li. dicit q̄ aliq̄s in paſſione exiſtēs a modica ſilitudine mouet᷑ ſicut amās ex modica ſilitudine amati ⁊ ſic etiā odiū habenti. Ideo demones qui ꝑ actus hoīm expiunt᷑ quib₉ paſſionib₉ magis ſubdunt᷑ illos ad hmōi amorē vel odiu₃ inordinatū inſtigāt eo fortius in eoꝝ imaginationē et efficacius imprimēdo hoc qd̄ intēdunt quāto etiā id facilius pñt. Facilius aūt pñt quanto etiā amās facilius ſpeciē reſeruatā ad principiū ſenſitiuū. i. imaginatōꝫ educit ⁊ in eius cogitatōe delectabilius moratur Cū maleficio vero qñ talia ꝑ maleficas ⁊ ad maleficaꝝ inſtantiā ꝓpter pactū initū cū eis ꝓcurat. de quib₉ enumerare pre multitudie ta₃ in ſpūalib₉ q̄₃ ſecularib₉ nō ē poſſibile. Quot enī adulteri pulcerrimas vxores dimitentes in fetidiſſimas alias inardeſcūt. Nouimus vetulā tres ſucceſſiue abbateſ vt publica oīm fratrū fama in illo monaſterio etiā in hodiernum diē refert nō ſolū in his maleficiaſſe ſ₃ ⁊ interemiſſe: et quartū iam ſili mō dementaſſe qd̄ et ipa publica voce fatef nec veretur dicere feci et facio nec deſiſtere a meo amore poterūt quia tantū de meis ſtercorib₉ comederūt quantitatē ꝑ extenſu₃ brachiū demonſtrādo. Fateor aūt q₂ nobis nō aderat vlciſcendi et inquirendi ſuꝑ eā facultas ideo adhuc ſupeſt Et q₂ dictū fuit in p̄ncipio diſtinctōis q̄ inuiſibiliter inſtigat diabolus hoīem ad peccādum nō ſolū ꝑ modū ꝑſuaſionis vt dictū eſt: imo etiā ꝑ modū diſpoſitōis. lic₃ nō deſeruit ad ꝓpoſitū tñ ſic declaraf. Per ꝯſilem enī admotionem ſpirituū ⁊ humoꝝ facit aliq̄s magis diſpoſitos ad iraſcendū vł ꝯcupiſcendū vel ad aliq̄d huius. Manifeſtū eſt enī q̄ corpore aliq̄liter diſpoſito eſt hō magiſ pronus ad ꝯcupiſcentiā ⁊ iram ⁊ hmōi paſſiōes: quibus inſurgentib₉ hō diſponitur ad ꝯſenſum S₃ q₂ p̄cedentia difficile eſt p̄dicare ideo faciliori modo ꝓ ꝑpli auiſamento ſunt declarāda. et quib₉ remedijs poſſint tales maleficiati liberari tractatur in tercia ꝑte.

Modus ꝓponendi premiſſa de amore hereos in ſermonib₉ ad ꝑplm.

PRedicator de ſupradictis ſic mouet queſtionē. An catholicū ſit aſſerere q̄ malefice valeant ad amorē alienaꝝ feminarū inordinatū mentes hoīm immutare et eoꝝ corda ſic ſuccendere vt nulla ꝯfuſione plagis verbis aut factis ad deſiſtendū valeāt cogi: et ſilr ad odiū inter mr̄imonialiter coniunctos incitare vt nec redditōis nec exactionis debiti mr̄imonialis locū ꝓ prole habere valeāt: quinimo interdū eos oportet currere ad amaſias in tempeſte noctis ſilentio ꝑ multa terraꝝ ſpacia: Suꝑ que ſi voluerit argumēta aliqua ex p̄cedenti q̄ſtione ſumat. ſi nō. dicat tñmodo q̄ queſtiōes iſte patiunt᷑ difficultates ꝓpter amorē ⁊ odiu₃ qui cū fundant᷑ in voluntate q̄ in ſuo actu ſemꝑ libera eſt nec cogi p̄t ꝑ aliquā creaturā niſi a deo qui eā regere p̄t. vñ nec demon vel malefica eius virtute ad amorē vel odiū voluntatē cogere videtur. Itē q₂ volūtas ſicut et intellectus ſubiectiue exiſtunt in aīa. et illabi aīe illi ſoli eſt poſſibile qui eā creauit. ideo difficultatē patitur queſtio quo ad veritates enucliandas in ſuis ꝑtib₉. his tñ nō obſtantib₉ dicendū eſt primo ſuꝑ philocaptōꝫ ⁊ odiū. ſcd̄o ſuꝑ maleficiū generatiue potentie. De primo q̄ licet in intellectū ⁊ voluntatē hoīs immediate demon nequeat oꝑari tñ ſ̄m oēs doctores theologos in. ij. ſen. de virtute demonis in oꝑando in corpus ⁊ in potētias corpis ſiue corpi alligatas ſiue ſint ſenſus interiores ſiue exteriores ꝑmittente deo agere valēt. Hoc ꝓbaf auctoritate ⁊ rōe ex p̄cedenti queſtione ſi placet inueniet: ſi non. dicat auctoritatē ⁊ rōnem Job. ij. Demoni dixit de⁹. Ecce in manu tua id eſt in ꝑtāte eſt Job. et hoc erat quo ad corpus. qd̄ ꝑ₃. q₂ in aīam noluit dare. vñ dixit. verūtñ aīa₃ eius ſerua. i. illeſam ſerua. Rō q₂ enī dedit in corpus dedit etiā ſuꝑ oēs potentias corpi alligatas. vt ſunt quinq₃ exteriores ⁊ q̄tuor interiores. ſc₃ ſenſus cōis. fantaſia ſiue imaginatiua. eſtimatiua ⁊ memoratiua. ſi nō p̄t aliter declarari detur de porcis et ouib₉ exemplū: vbi porci ꝑ memoratiuā redire ſciūt. et oues lupū ⁊ canē diſcernūt ex naturali imaginatōe: vnū tanq̄₃ inimicū: alterum tanq̄₃ amicū ſue nature. Conſequenter cum oīs nr̄a cognitio intellectiua ortū habet a ſenſu: cū intelligentē iuxta phm in. iij. de aīa. neceſſe ſit fantaſmata ſpeculari. Ideo ſicut demon p̄t interiorē fantaſiam immutare ſic etiā intellectū obtenebrare. Et hoc quide₃ nō erit

ſimmediate agere in aīam ſed mediantibꝫ fan-
taſmatibꝫ. Item q2 nihil amatur niſi cogni-
tum. dentur exempla ad placitū de auro qḋ
amat auarus q2 intelligit eius virtutem ⁊c̄.
Ideo obtenebrato intellectu obtenebraẜ ⁊ vo-
luntas in ſuis affectōnibꝫ. Hec aūt pt facere
demon ⁊ abſqꝫ malefica et cū malefica: imo et
accidere pn̄t ex ſola īcautela oculoꝝ. et de ſin-
gulis trademus exempla. Nam vt Jaco. i. di-
citur. Unuſquiſqꝫ tentatur a ꝯcupiſcētia ſua
abſtractus ⁊ illectus. Deinde ꝯcupiſcētia cū
ꝯcepit parit peccatū: pc̄c̄m vero cū ꝯſumma-
tum fuerit generat mortē. Sic ſychem cū vi-
diſſet Dinam exeuntē ad videndū mulieres
regionis adamauit eam et rapuit ⁊ dormiuit
cū illa et ꝯglutinata eſt aīa eius cū ea. Geneẜ.
xxxiiij. et ſm̄ glo. Infirme aīe ſic accidit qn̄
poſtpoſitis ꝓprijs vt dina aliena negocia cu-
rat ſeduciẜ ꝯſuetudine et fit vna vnitate ſen-
ſus cū illicitꝭ. De ſcḋo ꝙ etiā abſqꝫ maleficis
oriaẜ interdū ex tentatōe demonū principa-
liter ſic declaraẜ. Nam amon ſororē ſuā tha-
mar ſpecioſiſſimā adamauit et deperiat in ea
valde ita vt ꝓpter eius amorē egrotaret. ij. Re-
gum. xiij. Nō enī in tantū facinus ſtupri ꝗs
ꝓſiliret niſi in toto corruptꝰ ⁊ a diabolo gra-
uiter tentatus. Unde glo. ibidē. Hoc monet
nos et ideo deus ꝑmiſit vt ſemper caute aga-
mus ne vicia in nobis dominenẜ ⁊ princeps
peccati qui falſam pacē ꝑiclitantibꝫ ſpondet:
nos ꝑatos inueniens improuiſe trucidet. De
hoc ſcḋo genere amoris refertus eſt liber ſan-
ctoꝝ patrū qui refert ꝙ licet omnē tentatōeꝫ
carnalis ꝯcupiſcētie ſibi ſubtraxiſſent tn̄ vl-
tra q̄ꝫ credi pt tentabanẜ aliq̄tiens amore mu-
lierum. Un̄ et. ij. Corinth. xij. apl's dicit. Da-
tus eſt mihi ſtimulus carnis mee angelus ſa-
thane qui me colaphiſet. vbi glo. Tentando
ꝑ libidinē datus eſt mihi. Tentatio autē cui
nō ꝯſentitur nō eſt peccatū ſed materia exercē-
de virtutis. et hoc intelligiẜ de tentatōne que
ab hoſte nō a carne que ſꝑ eſt ad minus pec-
catum veniale etiā ſi ei non ꝯſentiaẜ. Poterit
p̄dicator aliqua exempla deducere ſi placue-
rit. De tercio ꝙ amor hereos ꝓueniat ex ma-
leficijs demonū diſcuſſuꝫ eſt ſupra. et de hac
loquimur tentatōne. Et ſi quis diceret quō
poſſet diſcerni ꝙ nō ex diabolo ſꝫ ſolū ex ma-
leficio talis amor inordinatus ꝓcedit. Dicē-
dum ꝙ ex multis. Primo ſi taliter tentatus
pulcrā et honeſtā habeat vxorē et oppoſitum
ꝯſtat de altera ⁊c̄. Scḋo ſi iudiciū rōnis om-
nino ligatur ꝙ nullis plagis ſeu verbis aut
factis aut etiā ꝯfuſionibꝫ ad deſiſtendū ab ea
induci valeat. Et tercio potiſſime qn̄ ſe ꝯtine-
re non pt quin interdū inopinate ſe etiā ꝑ lon-
gum ſpaciū nō obſtante aſperitate itineris ꝑ-
ut ex taliū ꝯfeſſione quiſqꝫ ſentire pt ſe tranſ-
ferre habeant ſiue de die ſiue de nocte. Nam
ſicut dicit Criſoſto. ſuꝑ Matth. xx. de aſina
quā chriſtus equitauit. ꝙ cū demon volun-
tatem hoīs pc̄c̄o poſſidet quaſi ad libitū tra-
hit quo placet. exemplū dans de naui in ma-
ri perdito gubernaculo q̄ ad libitū venti ꝓij-
citur. et ſicut qui equo potenter inſidet et rex
tyranni hn̄s poſſeſſionē. Quarto diſcernitur
in eo ꝙ inopinate ⁊ ſubito vehunẜ et immu-
tantur interdū vt nihil eis obſtare poſſit. Eli-
citur etiā ex ipſius perſone infamia. et anteq̄ꝫ
ad vlteriorē queſtionē de maleficijs circa po-
tentiam generatiuā ꝓcedamus q̄ etiā annexa
eſt: primo ſoluenda ſunt argumenta

Sequunẜ ſolutōes argumentoꝝ.

Ad argumenta aūt rn̄dendo. Ad pri-
mum ꝙ voluntas hoīs regaẜ a deo:
ſicut intellectus ab angelo bono. Pa-
tet ſolutio. Intellectus enī ſicut tm̄modo il-
luſtratur ab angelo bono ad cognitōeꝫ veri.
Un̄ ſequitur amor boni. q2 verū et ens ꝯuer-
tuntur. ita etiā intellectus pt a malo obtene-
brari in cognitionē veri apparentis. et hoc ꝑ
ꝯfuſionē ſpecieꝝ principijs ſenſitiuis. i. vir-
tutibus ⁊ potentijs ſenſitiuis interioribꝫ re-
preſentatis. vn̄ ſequiẜ amor inordinatus ap-
parentis boni puta corꝑalis delectatōis quā
etiā tales querūt. Ad ſecundū argumentū ꝙ
intra corꝑa nō pn̄t eſſe illa immutando. par-
tim eſt verū partim nō. et hoc quo ad triplicē
immutationē. Nō enī poſſunt illa immutare
quantū ad eductōꝫ alicuius forme ſiue ſub-
ſtantialis ſiue accidentalis: que etiā potius di-
cenda eſt ꝓductio q̄ꝫ immutatio ſine admini-
culo alicuius alterius agentis aut etiam ſine
diuina ꝑmiſſione. Si aūt loquamur de im-
mutatione qualificatiua vt de ſanitate ⁊ in-
firmitate ſic vt ex p̄cedentibꝫ patꝫ pn̄t varias
infirmitates etiā vſqꝫ ad ligamen rōnis im-
mittere. et ſic odiū et amorē inordinatū ꝓcu-
rare. Poteſt etiā addi tercia immutatio q̄ fit
qn̄ angelus bonus vel malus illabiẜ corꝑi ſi-
cut dicimus ꝙ deus tm̄modo illabitur aīe.
id eſt eſſentie aīe. Sed vbi dicimus ꝙ ange-
lus illabiẜ corꝑi p̄cipue malus vt in obſeſſis
ibi nō illabiẜ infra terminos eſſentie corꝑis.
q2 ſic ille ſolūmodo qui dat eſſe ſcꝫ deus crea-
tor illabi pt: et ꝯtineẜ tanq̄ꝫ qui habet intrinſe-
cam operatōeꝫ aīe. Diciẜ tn̄ illabi corpori qn̄
aliquid oꝑatur circa corpus. quia ibi eſt vbi
operaẜ. vt dicit Dam̄. et tūc operaẜ infra ter-
minos corꝑalis quātitatis ⁊ infra terminos

eſſentie corꝑis. Unde elicitur ꝙ corpus ha-
bet terminos duplicis rõnis quantitatis et
eſſentie. Et eſt diſtinctio ſicut inter ſuppoſitũ
et naturã. Unde ſicut corpori illabi pñt ita et
potentijs affixis organis corꝑalib⁹ ⁊ ꝑ cõſe-
quens pñt impreſſiones facere in potentias.
vñ ꝑ accidens talis oꝑatio et impreſſio reſul-
tat in intellectũ cum eius obiectũ ſit fantaſ-
ma ſicut color viſus vt dicit᷑ in. iij. de aĩa. et
ꝯſequenter ꝑ accidens vſq; ad voluntatẽ qꝛ
voluntas ſuum obiectũ recipit ab intellectu
ſub rõne boni ſ᷑m ꝙ intellectus apprehendit
aliquid in rõne boni veri et apparentis. Ad
terciũ argumentũ cognoſcere cogitatões cor-
dis eſt dupliciter. vel in ſuo effectu vl' vt ſunt
in intellectu. Primo modo nõ ſoluʒ angelus
ſed etiã homo cognoſcere pt: licʒ angelus ſub-
tilius vt patebit. Nam interdũ cogitatio co-
gnoſcitur non ſolũ ꝑ actũ exteriorẽ ſed etiaʒ
ꝑ immutationẽ vultus. et etiaʒ medici aliq̃s
affectões animi ꝑ pulſum cognoſcere pñt.
Vñ Aug⁹ in li. de diuinatõe demonũ. dicit.
ꝙ aliqñ hoĩm diſpoſitões nõ ſolũ voce ꝓla-
tas ſed etiã cogitatõe ꝯceptas cum ſigna que-
dam ex animo exprimunt᷑ in corꝑe tota faci-
litate ꝑdiſcunt. q̃ꝫuis in libro retractationuʒ
hoc dicat nõ eſſe aſſerendũ. quõ ħ fiat eſtimo
ꝙ retractat. Si quis diceret eum ſenſiſſe ꝙ
cogitatões demon cognoſceret in intellectu.
Alio modo pñt cognoſci cogitões ꝓut ſunt
in intellectu et affectões ꝓut ſunt in volun-
tate. et ſic ſolus deus cogitatões cordium et
affectões voluntatũ cognoſcere pt. Cuius
rõ eſt. qꝛ voluntas creature rõnalis ſoli deo
ſubiacet: et ipſe in eam ſolus oꝑari pt qui eſt
principale eius obiectum ⁊ vltimus finis. et
ideo ea que in voluntate ſunt vel ex volunta-
te ſola dependent: ſoli deo ſunt nota. Mani-
feſtũ ẽ aũt ꝙ ex ſola volũtate depẽdet ꝙ actu
aliquis aliq̃ ꝯſideret. qꝛ cum aliq̃s habet ha-
tum ſcientie vel ſpecies intelligibiles in eo ex-
iſtentes vtitur eis cum vult. Probat᷑ etiaʒ ex
his que dicta ſunt. qꝛ angelus non pt illabi
aĩe ergo nõ pt ꝑ naturã videre ea que ſunt in
aĩa. et q̃ꝫ diu ſunt in intimo anime. Unde qñ
arguitur. Demon non pt videre cogitatões
cordiũ. ergo non pt corda ſeu mentes hoĩm
ad amorẽ vel odiuʒ incitare. Dicitur ꝙ ſicut
cognoſcit ſcʒ ꝑ effectus ⁊ ſubtiliori modo q̃ꝫ
homo: ita etiaʒ ſubtiliori modo pt immutare
ad odiũ vel amorẽ cõmouendo fantaſmata ⁊
intellectũ obtenebrando. Eſt etiã aliquid ti-
moroſis ꝯſcientijs ⁊ virtuoſis ꝓ eoꝝ ꝯſola-
tione aduertendũ ꝙ immutatio ſenſibilis ex-
terior ⁊ corꝑalis que ꝯcomitatur cogitatões
hoĩs qñq; eſt ita exilis et indeterminata ꝙ di-
abolus ꝑ eam in certã ꝯgnitionẽ cogitatõis
venire nõ pt. preſertim qñ ſtudijs aut bonis
oꝑibus vacant interpellatim et tales tunc in
ſomnis plus vexat. expientia hec docet. Qñ-
q; eſt ita fortis et determinata ꝙ ꝑ illaʒ pt co-
gnoſcere cogitationẽ quantũ ad ſpeciẽ vt ꝙ
cogitat de inuidia vel de luxuria. ſed an ꝑ eã
poſſit certitudinaliter ꝯgnoſcere quantũ ad
oẽs circũſtantias vt videlicʒ ſuꝑ talem vel ta-
lem ſub dubio dimittamus ſicut et repimus.
niſi qꝺ verũ eſt ꝙ tales circũſtantias ex acti-
bus poſtmodũ cognoſcere pt. Ad quartũ pa-
tet qꝛ licet illabi aĩe tm̃ ꝯueniat deo: tm̃ illabi
corpori ⁊ ꝑ ꝯſeq̃ns potentijs affixis corpori
modo ſupra tacto. hec pt cõuenire angelo ſi-
ue bono ſiue malo: vnde amor et odiũ in tali
hoĩe cauſari pñt. Ad illud ꝙ virtus ſenſitiua
ſit dignior q̃ꝫ nutritiua que tm̃ non pt immu-
tari ab eo. Dicendũ ꝙ imo ſuꝑ vim nutriti-
uam etiã poſſet ita vt aliquid citius vel tar-
dius dirigeret in os vel in carnẽ. ſed ad illud
nõ cooperat᷑ ſicut ad impediendũ vel agitan-
dum vires ſenſitiuas interiores vel exterio-
res et hoc ꝓpter ſuũ lucrum qꝺ ex ſenſuũ de-
ceptione et intellectus illuſione plurimũ ꝓ-
curat.

Queſtio octaua. An generatiuã potentiã
ſeu actũ venereũ malefice impedire pñt qꝺ
maleficiũ in bulla cõtinetur.

SEcundo eadeʒ veritas ſcʒ ꝙ adultere
fornicarie ⁊c̃. amplius exiſtunt male-
fice oſtendit᷑ ꝑ impedimentũ malefici-
ale ſuꝑ actũ generatiue potentie et vt veritas
magis luceſcat arguit᷑ primo. ꝙ nõ ſit poſſi-
bile. qꝛ ſi tale maleficium eſſet poſſibile poſſet
etiã maritatis ꝯtingere. qꝺ ſi ꝯceditur tũc cũ
matrimoniũ ſit opus dei ⁊ maleficium opus
diaboli fortius erit opus diaboli opere dei.
Si vero ꝯceditur ꝙ tm̃modo fornicarijs et
nõ maritatis tunc redibit opinio ꝙ malefici-
um nihil ſit in re: ſed tm̃ in opinione hoĩm cu-
ius oppoſitũ in prima. q. tactũ eſt. aut dabitur
rõ cur iſtis ⁊ nõ illis ꝯtingere pñt. et cum nõ
videtur ſubeſſe alia ratio niſi qꝛ opus dei ma-
trimoniũ exiſtit. Et illa rõ ſ᷑m theologos nõ
ꝯcludit. vt ptʒ in. iiij. di. xxxiiij. de impedimẽ-
to maleficiali. manet adhuc argumentum ꝙ
opus diaboli erit fortius opere dei. et cũ hoc
ſit incõueniens aſſerere. ergo etiã inconueni-
ens eſt aſſerere per maleficiuʒ poſſe impediri
actum venereũ. Item diabolus nõ pt impe-
dire actus aliaꝝ virium naturaliũ vt come-
dendi. ambulandi. erigendi. qꝺ videtur eſſe
verũ ex eo qꝛ interimere poſſent totũ mundũ.

Preterea cum actus venereus equaliter ſe ha
bet ad oēm mulierē ſi impeditur. impeditur
etiam ad oēm mulierē. ſed hoc eſt falſum. er=
go et primum. ꝙ falſum ſit docet experientia
cum tales qui dicunt ſe maleficiatos ſunt po
tentes ad alias. licet nō ad illas quas cogno=
ſcere nō poteſt. quia videlicet nō vult. vnde
nihil poteſt in re. In cōtrarium et ꝓ veritate
eſt. c. Si ꝑ ſortiarias. xxxiij. q. viij. Item om
nium theologoꝝ ⁊ canoniſtaꝝ ſententia vbi
tractant de maleficiali impedimento matri=
monij. Item ratio alludit cuꝫ maior ſit ptās
demonis q̄ȝ hoīs. et hō impedire pt potentiā
generatiuā ſiue ꝑ herbas frigidiſſimas ſiue ꝑ
alia impedimenta ⁊c̄. vt quiſꝫ imaginari pt
ergo et demon qui acutioris ſcientie exiſtit h̄
facere ꝑamplius poteſt. Reſponſio ex duobꝫ
que ſupra tacta ſunt veritas ſatis patere po=
teſt licet modus impediendi nō ſit ſpeculati=
ue declaratus. Nam tactum eſt ꝙ maleficiū
non eſt ſolū in opinione hoīm quaſi nihil in
re. immo effectus innumeri maleficiales ac=
cidere pñt vere et realiter deo ꝑmittēte. Oſten
ſum eſt etiā ꝙ deus amplius permittit ſuper
vim generatiuā ꝓpter maiorem eius corrupti
onem q̄ȝ ſuꝑ alios actus humanos. Sed de
modo quo tale impedimentum ꝓcuratur eſt
aduertendū ꝙ nō ꝓcurat ſolū circa vim gene
ratiuam ſed etiam circa vim imaginatiuā ſeu
fantaſiam et ſuper hoc notat. Pe. de palu. in
ſuo. iiij. diſt. xxxiiij. quinꝫ modos. Dicit enī
ꝙ quia demon ex hoc ꝙ eſt ſpūs habet pote=
ſtatem ſuꝑ creaturā corꝑalem ad motum lo=
calem ꝓhibendū vel faciendūꝫ. Ideo poteſt
corpora impedire ne ſibi appropinquant di=
recte vel indirecte interponendo ſe q̄nꝫ in
corꝑe aſſūmpto. ſicut accidit ſponſo qui de=
ſponſauerat idolum. et nihilominus cōtra=
xerat cum iuuencula. nec ꝓpter hoc poterat eā
cognoſcere. Secundo modo hoīem inflam=
mare ad actum illum vel etiā refrigerare ab
actu illo adhibendo occulte virtutes rerum
quas optime nouit ad hoc validas. Tercio
modo turbando eſtimationē ⁊ imaginationē
qua reddit mulierē exoſam. quia poteſt vt di
ctum eſt in imaginationē imprimere. Quar=
to reprimendo directe rigorē membri fructi=
ficationi congruenti. ſicut etiā motum localē
reprimere pt. Quinto ꝓhibendo miſſionem
ſpirituū ad membra in quibꝫ eſt virtus moti
ua: quaſi intercludendo vias ſeminis ne ad
vaſa generatōnis deſcendat vel ne ab eis re=
cedat. vel ne excidat vel emittatur et multis
alijs modis. Et ſubdit hoc quod ſupra actū
eſt ab alijs doctoribꝫ ꝯcordando dicēſ. Plus
enim permittit deus ſuper hūc actum ꝑ quē
primū peccatū diffundit q̄ȝ ſuꝑ alios actus
humanos. ſicut et ſuꝑ ſerpentes qui magis
incantationibꝫ deſeruiūt q̄ȝ alia animalia. et
poſt pauca dicit. Idem etiā de muliere eſt. qꝛ
poteſt imaginationē eius ſic dementare vt ex
oſum habeat virū ꝙ ꝓ toto mundo nō ꝑmit
tit ſe cognoſci. Poſt vult dare rōnem quare
plus maleficiunt viri circa talem actū q̄ȝ mu
lieres. et dicit ꝙ quia tale impedimentū fit in
terdum per obſtruſionē vaſis. vel etiā ꝑ mo=
tum localē reprimendo rigoreꝫ membri. que
potius et facilius in viris ꝯtingere pñt. ideo
plures viri maleficiātur q̄ȝ mulieres. Poſſet
etiā quis dicere ꝙ ideo quia plures mulieres
ſuperſtitioſe ſunt q̄ȝ viri. ⁊ potius allicere cu
piunt viros q̄ȝ mulieres. vel etiā in deſpectuꝫ
hoc faciunt mulieris cōiuncte vt vtrobiꝫ fa
ciant occaſionē adulterandi. dum vir alias
cognoſcere pt et nō ꝓpriam. et ſimiliter vxor
etiam alios habeat querere amatores. Addit
etiā ꝙ deus permittit amplius ſeuire in pec=
catores q̄ȝ in iuſtos. Vn̄ angelus dixit Tho
bie. In illos qui libidini vacant accipit de=
monium ptātem. licet etiā aliq̄n in iuſtos ſi=
cut in Iob. ſed nō circa vim generatiuā ꝓpter
que debent facere cōfeſſiones et alia bona ne
ferro manente in vulnere fruſtra ſit medicinā
apponere. hec Pe. ſed de ammotione talis ef=
fectus patebit in tercia parte operis.

Incidentaliter aliqua dubia declarantur.

INcidentaliter vero ſi queritur. Qua
re actus ille aliq̄n impeditur reſpectu
vnius mulieris. et nō reſpectu alteri=
us? Reponſio ſm̄ Bonauē. hec eſt. vel quia
ſortilegus ſeu malefica ad hoc reſpectu ꝑſo=
ne determinate diabolū immutauit. vel quia
deus reſpectu ꝑſone cuiuſlibet impedire nō
permittit. Occultū enī dei iudiciuꝫ hic latet:
vt patet in vxore thobie. Et addit. ſi querit.
quomodo diabolus hoc facit. Dicendum ꝙ
impedit generatiuā nō impedimento extrin=
ſeco ledendo organum ſed extrinſeco impe=
diendo vſum. Unde qꝛ eſt impedimentū ar
tificiale nō naturale. ideo pt impedire ad vnā
q̄ nō ad alias. vel tollendo excitationē ꝯcu
piſcentie ad illam et nō ad aduerſus aliaꝫ et
hoc ꝑ virtutē ꝓpriam vel herbā. vel lapidem
vel ꝑ aliquā naturā occultam. Et hec ꝯueni
unt cum dictis Pe. de palude. Preterea cum
in potentia talis actus beneꝫ ex frigiditate
nature ſeu naturali defectu ꝯtingit. Si que=
ritur quō pt diſcerni ꝙ ex malificio vel non

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

maleficio contigerit. Reſpondit Hoſtienſ̄. in
ſumma. licet hoc non ſit predicandū publice
qñ virga nullatenus mouetur et nunq̄ꝫ po-
tuit cognoſcere. hoc eſt ſignū frigiditatis. ſed
qñ mouetur ⁊ erigitur ꝑficere aūt non poteſt
eſt ſignū maleficij. Notandū inſuꝑ ꝙ nō ſo-
lum fit maleficiū ne quis actū illum exercere
valeat. ſed etiā aliquando fit ne mulier conci
piat vel vt aborſum faciat. Sed nota ſm̄ ca-
nonum ſanctiones. ꝙ quicūqꝫ ꝓpter vindicte
libidinē explendam. vel ꝓpter odiuꝫ aliquid
fecerit viro vel mulieri ꝓpter quod nō poſſet
generare vl̄ ꝯcipe reputaꝛ homicida. extra d̄
homic. ſi aliqs. Et nota ꝙ cōiter loquiꝛ. c. de
amatoribꝫ ſeculi qui ſuis amaſijs per pocula
ne ꝯfuſionē incurrant talia ꝓcurant. vel etiā
ꝑ certas herbas naturam nimiū infrigidan-
tes abſqꝫ auxilio demonū. vnde penitentes ſi
cut homicide ſunt puniendi. Malefici aūt ꝑ
maleficia talia ꝓcurantes ſunt ſm̄ leges vlti
mo ſupplicio puniende. vt ſupra in prima q̄-
ſtione tactum eſt. Et ꝓ ſolutione argumento
rum vbi difficultatur an mr̄imonialiater cō-
iunctis talia cōtingere poſſint. Eſt vlterius
aduertendū ꝙ licet ex his que tacta ſunt non
pateat ſuꝑ hoc veritas tñ vere et realiter illis
in matrimonio ſicut ⁊ extra ꝯtingere pn̄t. Et
prudens lector qui copiam librorū habet in-
ueniet tam apud theologos q̄ꝫ canoniſtas p̄
cipue. extra. et in materia de frigid̄ et malefi-
ciatis. et in. iiij. di. xxxiiij. mutuo cōcordan-
tes. et duos errores reprobantes: preſertim
circa matrimonialiter cōiunctos qui ſentire
videbantur ꝙ tale maleficiū non poſſet con-
tingere inter matrimonialiter cōiunctos mo
tis illis rōnibus ꝙ diabolus nō poſſet opera
dei deſtruere. Et primus error qui ab eis re-
probatur eſt cōtra illos qui dicebant malefi-
cium nihil eſſe in mundo. ſed tm̄ eſſet in opi-
nione hoim̄ qui ex ignorantia cauſarū occul-
tarum. et quas etiā nullus hoim̄ ſcire poteſt
aliquos effectus naturales maleficijs impu-
tabant. quaſi illos efficerent nō occulte cauſe
ſed demones ꝑ ſe vel maleficos. Et hic error
licet ab omnibꝫ alijs doctoribꝫ ſub ſimplici
falſitate reprobatur. tm̄ a ſancto Tho. acrius
impugnatur vbi ipſum tanq̄ꝫ hereſim cōde-
mnat dicens. ꝙ hic error ex radice infidelita
tis ꝓcedit. Et qꝛ infidelitas in chriſtiano he
reſis dicit. ideo tales vt heretici merito ſunt
ſuſpecti. De quā tamen materia etiā in prima
queſtione tactū eſt. licet ibi nō taliter ſit decla-
ratum. Nam ſi quis alia dicta doctoris ſan-
cti in alijs locis ꝯſiderat. rōnes inuenit. qua-
re aſſerit talem errorem ex radice infidelitatis
procedere. Nam in queſtionibꝫ de malo vbi
tractat de demonibꝫ. et in. q. i. an demones ha-
beant corpora naturaliter ſibi vnita: Inter
alia que ibi recitanꝛ mentio de illis qui ſin-
gulos effectus ad virtutes celeſtiū corporū.
quibus et ſubeſſe dicebāt occultas cauſas ef-
fectuum inferiorū dicens. Conſiderandū eſt
ꝙ paripatetici ariſtotelis ſectatores nō poſu-
erunt demones eſſe ſed ea que attribuunꝛ de-
monibus dicebant ꝓuenire ex virtute cele-
ſtium corporū et aliarū naturaliū rerum. Vñ
Aug⁹ dicit. x. de ci. dei. porphirio viſum fu-
iſſe ꝙ herbis et lapidibus et animantibꝫ ac ſo
nis certis et vocibꝫ ac figurationibꝫ atqꝫ fi-
gmentis quibuſdā etiā obſeruatis in celi con
uerſione motibꝫ ſideruꝫ fabricari in terra ab
hominibꝫ poteſtates ſideruꝫ idoneas varijs
effectibus exequendas. Ex quibꝫ apparet er-
ror ꝙ oīa reducebant in cauſas occultas ſide
rum et demones tm̄modo fabricarenꝛ ex opi
nione hoim̄. Sed ꝙ hec poſitio ſit falſa ma-
nifeſte probat ſanctus Tho. ex hoc ibideꝫ. ꝙ
repiuntur alique operatōnes demonum que
nullo modo pn̄t ex aliq̄ naturali cauſa ꝓce-
dere. puta ꝙ aliquis obſeſſus a demone loq̄-
tur linguā ignotam. et multa alia inneniunꝛ
oꝑa demonū tam in arreptitijs q̄ꝫ nigroman
ticis artibꝫ. q̄ nullo modo pn̄t niſi ex aliq̄ in-
tellectu ꝓcedere. ad minus bona ſm̄ naturā
licꝫ mala ſm̄ volūtatē. Et ideo coacti fuerūt
ꝓpt̄ incōueniētia tacta alij phi ponere demo-
nes eſſe. licet poſt in varios errores inciderūt
alijs putantibꝫ aīas hoim̄ a corꝑibꝫ exeunti-
bus demones fieri. Vñ et multi aruſpices
pueros occiderūt vt aīas eorū ſuos coopato-
res haberent. et plures alij ibi errores recitā-
tur. Vñ ptꝫ ꝙ nō immerito doctor ſcūs dicit
talem opinionē ex radice infidelitatis ꝓcede
re. Si cui placet legat Aug⁹. in. viij. et. ix. de
ci. dei. ſuꝑ varios errores infideliū circa na-
turam demonū. quare etiaꝫ cōmunis rō oīm
doctorū que in p̄fata diſtinctōe allegaꝛ cōtra
hmōi errantes ſcꝫ qui maleficiū aliquid eſſe
negantes magne eſt efficacie in ſententia licꝫ
breuis ſit in verbis. vbi dicūt ꝙ qui malefici-
um nihil eſſe in mundo aſſerunt. ꝯtrariantur
oīm doctorū ſententijs ⁊ ſacre ſcripture decla
rantis demones eſſe et demones habere pote
ſtatem ſupra corꝑa et ſupra imaginatōes ho
minū deo ꝑmittente. vñ et ꝑ eos malefici mi-
ra oꝑari pn̄t circa creaturas. Unde et merito
ipſorū demonū inſtrumenta et ad quorū inſtā
tiam demones interdum ad creaturarū nocu
menta oꝑantur malefici dicunꝛ. Et quidē ꝙ
ꝑ reprobatōꝫ huius ꝑmi erroris a doctoribꝫ

non ſit mentio de matrimonialiter ꝯiunctis.
tā ꝑ reprobationē ſecundi erroris hoc patet.
Dicunt enī ꝙ alioꝝ error erat ꝙ licet malefi-
cium eſſet et abundaret in mundo etiā cōtra
carnalē copulā. tñ qꝛ nullū tale maleficiū pt
cenſeri ꝑpetuū ideo nunq̄ʒ dirimeret mr̄imo-
nium iam ꝯtractū. Ecce ꝙ mentio fit de ma-
trimonialiter ꝯiūctis. Improbando aūt hūc
errorē licet hoc declarare nō deſeruiat ad ꝓ-
poſitū. tñ ꝓpter eos qui copiā libroꝝ nō ha-
bent. Notandū ꝙ improbant ꝑ hoc ꝙ talia
aſſerere dicunt eſſe ꝯtra experimentū et ꝯtra iu-
ra antiqua ⁊ noua. Unde dant talē catholici
doctores diſtinctōʒ ꝙ impotentia ex malefi-
cio ꝓcurata aut eſt tꝑalis aut ꝑpetua. Si tē-
poralis tūc nō impedit. Tunc aūt p̄ſumitur
eſſe tꝑalis qñ infra ſpaciū triū annoꝝ coha-
bitantes et quantū pñt operam dantes ſiue ꝑ
eccleſiaſtica ſacramenta ſiue ꝑ alia remedia ſa
nari pñt. Si vero nō ſanentur aliquo reme-
dio extunc p̄ſumitur eſſe ꝑpetua. et tūc aut p̄
cedit matrimonij ꝯtractōeʒ ⁊ ꝯſummatōeʒ et
ſic impedit matrimoniū ꝯtrahendum et diri
mit iam ꝯtractū. aut ſequit̄ matrimonij con-
tractionem ſed nō ꝯſummatōʒ et ſic etiā vt di
cunt aliqui dirimit matrimoniū iam ꝯtractū
dicit̄ enī. xxxiij. q. i. c. i. ꝙ ꝯiugiū ꝯfirmat̄ of-
ficio ſcʒ carnis. vt dicit glo. aut ſequit̄ matri
monium ꝯſummatū ⁊ tūc vinculū matrimo
niale nō dirimit. plura ibi notantur. extra de
frigid. ⁊c̄. ꝑ Hoſtieñ. et Goffre. et doctores.
etiā theologos vbi ſup̄. Ad argumenta. Ad
primū ſatꝭ ptʒ ex his q̄ dicta ſūt. Nam p̄mo
ꝙ dei opa pñt deſtrui ꝑ opera diaboli ſi ma-
leficium poſſet inter ꝯiugatos cōtingere. nō
valet inſtantia immo oppoſitū patet cū nihil
poſſit diabolus niſi deo ꝑmittente. Item qꝛ
nō per violentiā deſtruit vti tyrannus. ſed ꝑ
quandaʒ artē extrinſecā vt ſupra patuit. Ad
ſecundū patuit ſupra quare potius deus ꝑ-
mittit ſup ꝑ hunc actū venereū q̄ʒ ſuper alios
actus p̄t etiaʒ ſuper alios qñ deus permittit.
Unde nō valet ꝙ perimat mundū. Ad terci-
um ſimiliter patet ex dictis.

**Queſtio nona. An malefice p̄ſtigioſa illu-
ſione operant̄ circa membra virilia quaſi
illa omnino ſint a corporibus euulſa?**

Tercio eadē veritas declaratur per
diabolicas operatōnes circa mem
brū virile. cuius rei veritas vt ma-
gis eluceſcat querit̄. An malefice
valeant mēbra virilia virtute demonū vere ⁊
realiter vel ſolūmodo preſtigioſa apparitōne
auferre? et arguitur ꝙ vere et realiter ꝑ argu-
mentuʒ a fortiori. Maiora pñt demones vt
hoīes occidere vel localiter transferre. vt ſu-
pra patuit de iob. et thobie. vij. viris occiſis.
ergo etiā pñt membra hoīs vere ⁊ realiter au
ferre. Preterea. glo ſup ꝑ illud. p̄s. Immiſſio-
nes per angelos malos. Deus punit per ma
los angelos ſicut populū iſraeliticū ſepe pu-
niuit varijs languoribꝫ vere et realiter corpo
ribus immiſſis. ergo et hmōi infirmitates cir
ca membrū tale immittere p̄t. Si dicatur ꝙ
poteſt diuina ꝑmiſſione tūc ſic in p̄cedentibꝫ
dictū eſt. ꝙ deus amplius ꝑmittit vim gene-
ratiuam maleficiari ꝓpter primā corruptōem
peccati que per actū generantē in nos deue-
nit. ergo etiā amplius permittit ſup ꝑ membrū
illius potentie generatiue vt ip̄m totaliter au
ferat. Preterea maior fuit conuerſio vxoris
loth in ſtatuā ſalis. Geñ. xix. q̄ʒ auferre mem-
brum virile. ſed illa fuit vera ⁊ realis et nō ap
parens ꝯuerſio. qꝛ adhuc viſibiliter vt dicit̄
ſupereſt illa ſtatua Et facta fuit per malū an
gelum vt coacti a bonis q̄ prius cecitate eos
percuſſerant vt hoſtiū domus inuenire non
poſſent ſicut etiā alie punitōes ſodomitaꝝ. qꝛ
et glo. ibidem aſſerit ip̄am etiā illo vicio infe-
ctam. ergo et iſta facere pñt. Preterea. quicun
q̄ʒ p̄t inducere formā naturalē p̄t et illā aufer
re. Sed demones formas naturales plures
induxerūt vt patʒ de magis pharaonis qui
virtute demonū ranas et ſerpentes fecerunt.
Iteʒ Aug⁹. in li. lxxxiij. q. dicit ꝙ oīa que vi
ſibilit̄ fiūt etiā ꝑ inferiores ꝑtātes aeris Hec
nō abſurde fieri poſſe credunt̄. ſʒ h̄ pñt facere
hoīes vt aliq̄ arte vel inciſione membrū aufe
ratur. g̃ ⁊ demones iſta facere inuiſibilit̄ q̄ᵒ
alij viſibiliter pñt. ſʒ ꝯ̄ Aug⁹. xviij. de ci. dei.
Nō eſt credendū etiā hoīs corpus demonuʒ
arte vel ꝑtāte in beſtiali lineamēta poſſe ꝯuer-
ti. g̃ etiā a ſili nō p̄t auferre h̄ qᵒ ad veritatem
corꝑis hūani defuit. Itē. iij. de tri. dicit. Nō
eſt putandum iſtis trāſgreſſoribꝫ angelis ad
nutū ſeruire hāc viſibiliū reꝝ materiā ſʒ ſoli
deo. Rñſio. Nulli dubiū quin malefice q̄dā
mira opant̄ circa mēbra virilia vt ex viſis et
auditꝭ plurimoꝝ īmo ⁊ ex ip̄a publica fama
ꝯſtat de h̄ ꝙ ꝑ ſenſum viſus aut tactus veri-
tas illi⁹ mēbri ꝯgnoſcebat̄. qᵒ q̄liter fieri p̄t
Dicendū ꝙ lʒ dupliciter fieri poſſit. ſ. v̄e ⁊ rea-
liter vt argumēta prima tetigerūt ⁊ p̄ſtigioſa
opatōe. ea tñ q̄ a maleficꝭ fiūt circa hmōi non
fiūt niſi p̄ſtigioſa illuſione. q̄ tñ illuſio nō hʒ
locū in imaginatōne patiētis. qꝛ imaginatio
ei⁹ p̄t vere ⁊ realiter eſtimare aliquā rē nō eſſe
preſentem licet ꝑ nullam operationeʒ ſenſus
exterioris ſcilicet viſum aut tactum percipit
eſſe preſentem Unde poteſt dici vera ablatio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

membri ex parte imaginationis patientis li‑
cet nõ ex parte rei. quod qualiter fit ſunt plu‑
ra notanda. Primo duo modi quib⁹ iſta fie‑
ri pñt. Nõ mirũ ꝙ diabolus ſenſus hũanos
exteriores decipe pt qui interiores de quib⁹
ſupra tactũ eſt illudere pt formas reſeruatas
educendo ad principia ſua ſenſitiua. decipit
aũt eos in ſua naturali opatõe. vt qḋ viſibile
eſt fit illi inuiſibile. tangibile intangibile. au‑
dibile inaudibile. et ſic de alijs. Hec aũt ve‑
ritas ita nihil ponit ex pte rei ꝙ oĩa fiunt ex
immutatõne organoꝝ deſtruentiũ ad viſum
auditum ⁊c̃. vt ſunt oculi ⁊ manus quib⁹ im‑
mutatis iam fallit̃ ſenſus iudiciũ. Poſſum⁹
iſta ex naturalib⁹ quibuſdã demonſtrare. nã
ſicut vinũ dulce ꝓpter infectõez lingue in fe‑
bricitãte videt̃ amarũ. vñ guſtus decipit̃ nõ
ex pte rei ſ; ex pte humoꝝ. Ita et ibi nulla de
ceptio ex pte rei quin ibi ſit virga adherens.
ſed deceptio ex parte organi ſenſus. Iterũ ſi‑
cut ſupra dictũ eſt de vi generatiua illã impe
diendo p impoſitõz alicuius alteriuſ corpis
eiuſdẽ coloris ⁊ apparẽtie. ita ⁊ aliqḋ corpus
planum figuratũ colore carneo interponere
pñt inter viſum ⁊ tactu; oculoꝝ et manuũ et
inter ipſum verũ corpus patientis ita ꝙ ſuo
iudicio nihil valeat videre ⁊ ſentire niſi cor‑
pus planum et nullo membro interruptum.
Videant̃ dicta ſancti Tho. in. ij. di. viij. art.
v. de pſtiogis illuſionib⁹. et ſimiliter ſ̃a ſ̃e. q.
xci. et in queſtionib⁹ de malo. frequenter alle
gans illud Aug⁹. in lib. lxxxiij. q. ſerpit hoc
malum domonis per oẽs additus ſenſuales.
dat ſe figuris. accomodat ſe colorib⁹. adheret
ſonis. odorib⁹ ſe ſubijcit. infundit ſe ſaporib⁹
Preterea alludit ratio ꝙ nõ ſolum p interpo
ſitionẽ alicuius corporis plani nõ membra‑
to talis illuſio pſtigioſa in vidente et tangen
te fiat imo et p modũ quo certi ſpũs ſeu ſpeci
es reſeruati educunt̃. ad ſua principia ſenſi‑
tiua interiora ſc; ad imaginationẽ et fantaſi‑
am vnde cõtingit aliquid imaginari ac ſi pri
mo eliciatur ex ſenſu exteriori. Nam vt in p‑
cedenti queſtione tactũ eſt. Demones virtute
ꝓpria pñt localiter corpa mutare. ex tranſmu
tatione aũt ſpirituũ et humoꝝ etiã ſ̃m natu‑
re operationẽ contingunt. aliqua ſ̃m imagi‑
nationem vel ſenſum videri naturaliter dico.
qꝛ ⁊ phs in de ſom. et vigil̃. aſſignans cauſa;
apparitionis ſomnioꝝ dicit. ꝙ cum aĩal dor‑
mierit deſcendẽte plurimo ſanguine ad prin
cipium ſenſitiuũ ſimul deſcendunt motus ſi
ue impreſſiones relicte ex ſenſibiliũ motioni
bus que in ſpiritib⁹ ſenſibilibus conſeruant̃
Termini fuerũt ſuperius declarati ita ꝙ tũc

aliqua apparcant ac ſi tunc primo a reb⁹ ex‑
terioribus ſenſus immutarentur. Et qꝛ hoc
natura facere poteſt a fortiori diabolus for‑
mas ſeu ſpecies corpis plani et non membro
virili organiſato educere poteſt ad vim fan‑
taſticam et imaginatiuã vt inde ſenſus iudi‑
cent ac ſi in reꝝ veritate ita eſſet. Per hũc etiã
modũ vt patebit inferius hoĩes vident̃ ani‑
malia cum tñ nõ ſint in reꝝ veritate.

Secundo notandi ſunt alij modi faci
liores ad intelligendũ et predicandũ
Nam qꝛ preſtigiũ nihil aliud eſt ſ̃m
Iſido. viij. ethimol̃. c. ix. ꝙ̃ ſenſuũ quedã de
luſio et pſertim oculoꝝ. Unde et dicitur a p‑
ſtringo qꝛ aciem oculorũ pſtringit ita vt res
videantur aliter eſſe ꝙ̃ ſint. Et vt alexander
de ales dicit parte. ij. Preſtigiũ ꝓprie ſumptũ
eſt illuſio demonis que non habet cauſam ex
parte mutationis rei ſed ſolũmodo ex parte
cognoſcentis qui deluditur ſiue quantu; ad
interiores ſenſus ſiue quantũ ad exteriores.
Unde in genere loquendo etia; de humana
preſtigioſa arte dicamus. Tribus modis po
teſt fieri. Una abſq; demonib⁹. et illa potius
dicit̃ deluſio. qꝛ artificialiter fit agitatõe ho‑
minum oſtendentiũ vel occultantiũ aliquas
res. ſicut fit in traiectõnib⁹ p ioculatores vel
per mimos. Alius modus fit etiã ſine virtu‑
te demonũ vtpote naturaliter virtute corpo‑
rum naturaliũ vel etiã mineraliũ que qui ha
bent poſſunt ſ̃m quandã virtutem hmõi re‑
bus inditam rem oſtendere vel facere appare‑
re nõ ſicut eſt. Unde Tho. prima pte. q. cxiiij
arti. iiij. et ſcḋm alios plures. quedam herba
ſuccenſa ſeu accenſa fumigãs facit trabes ap‑
parere ſerpentes. Tercius modus deluſionis
eſt qui fit p demones deo tamen permittente
Habent enim demones ex natura vt patuit
quandã poteſtatẽ ſuper quaſda; res inferio‑
res q̃s pñt exercere circa illas qñ deus ſinit
vt tunc etia; res appareant aliter ꝙ̃ ſint. Pro
quo notandũ tercio ꝙ demon pt quinq; mo‑
dis illudere aliquem ꝙ iudicat rem aliter ꝙ̃
eſt. Primo artificiali traiectõne vt dictum eſt
quia quicquid homo ſcit per artem melius
ipſe ſcire poteſt. Secũdo modo naturali ap‑
plicatione alicuius rei ꝓut dictum eſt per in
terpoſitionem alicuius corporis vt alterum
occultetur vel etiã ex fantaſijs hoĩm illas p‑
turbando. Tercio modo vt qñ in aſſumpto
corpore oſtendit ſe eſſe aliquam rem que nõ
eſt. ſicut Grego. in primo dialogorũ. narrat
de moniali que comedit lactucam que tamẽ
vt ipſe demon faſſus fuerat lactuca non ſed

demon in lactuce spẽ aut in ipſa lactuca erat.
vel etiã cõtigit Anthonio in maſſa auri quã
in deſerto repperit. vel etiã qñ hoiem verũ te-
git et facit vt brutũ aĩal videatur ꝓut iam di
cetur. Quarto modo vt qñ turbat organum
viſus vt videat̃ res nubiloſa que eſt clara vl'
ecõuerſo vt vetula appareat iuuencula. Nam
et poſt fletũ apparet aliter lumẽ ꝙ̃ ante. Quin
to modo vt in imaginatiuã potentiã operan
do ⁊ transmutatõꝫ ſpecieꝝ ſenſibiliũ ꝑ cõmo-
tionem humoꝝ vt ſupra tactuꝫ eſt faciendo
vt tunc quaſi recentes et noue apparitões in
ipſis potentijs ſenſitiuis cauſent̃. Et ſic tribꝫ
vltimis modis demon illudere pt̃ p̃ſtigioſa
arte ſenſus hoĩs. et etiã ſcõo modo. Vñ nul-
la difficultas quin membrũ virile occultare
p̃ſtigioſa arte velit. Euidens indiciũ ſuit ex-
perimentum qđ nobis in officio inquiſitõis
exiſtentibꝫ reuelatũ fuit infra ponetur vbi de
his et alijs factis plura recitant̃ in ſcõa par-
te tractatus.

¶ Quomodo maleficium a defectu naturali pt̃ diſcerni.

Incidentalis queſtio cum certiſ alijs
difficultatibꝫ. Ex ſi querit̃. Petro ab-
latum eſt membrũ ignorat aũt an per
maleficiũ ſeu al's diuina ꝑmiſſione ꝑ demo-
nis potentiã ſit ablatũ ſunt ne modi cogno-
ſcendi et diſcernendi inter iſta? Rñderi pt̃ ꝙ
ſic. Primo ꝙ tales quibꝫ accidunt vt pluri-
mum ſunt adulteri ſeu al's fornicarij. Vñ dũ
amaſijs nõ ad nutum ſeruiunt ſeu eas relin-
quere volunt alijs adherendo tũc in vindi-
ctam talia ꝓcurãt. aut al's potentiã illius mẽ
bri amputant. Scõo cognoſcit̃ ꝑ hoc ꝙ nõ
eſt durabile. Nam ſi nõ ſit ex maleficio tunc
nõ eſt durabile ſed qñq3 redibit. Sed hic ite
rum ſuboritur dubitatio an hoc ſit ex natu-
ra maleficij ꝙ nõ ſit durabile. Rñdetur ꝙ pt̃
eſſe perpetuũ et durare vſq3 ad mortem. ſicut
etiã de impedimento maleficiali in matrimo-
nio. Judicant canoniſte ⁊ theologi. ꝙ reperit̃
tpale ⁊ ꝑpetuũ. Nã dicit Goffre. in ſumma.
Maleficiũ nõ pt̃ ſolui ſemꝑ ꝑ illuꝫ qui fecit.
vel qꝛ eſt mortuus vel qꝛ neſcit delere ipſum
vel qꝛ maleficiũ eſt ꝑditum. Unde a ſimili di
cere poſſumus ꝙ maleficiũ petro illatuꝫ erit
ꝑpetuũ. vel qꝛ illa malefica que fecit nõ pt̃ eũ
ſanare. Sunt eñi malefice in triplici genere.
Nam quedã ſanant ⁊ ledũt. Quedaꝫ ledũt ſꝫ
ſanari nequeũt. Quedã tñmodo ſanare vidẽ
tur. i. leſiones ãmouere vt inferius patebit.
Sic eñi nobis ꝯtigit. Nã due malefice mu-
tuo rixantes dum vna alteri improperaret:
vna dixit. Non ſum tam peſſima ſicut tu qꝛ
quos ledo ſanare ſcio. Vel etiaꝫ durabit vbi
ante eius ſanationẽ malefica diſcederet vel lo
cum mutando vel ab hac vita diſcedendo.
Nam et ſcũs Tho. dicit. Maleficiũ quodli
bet ita pt̃ eſſe ꝑpetuum ꝙ nõ pt̃ habere huma
num remediũ. qꝛ ⁊ ſi habet remediũ: nõ eſt tñ
hoc homini notũ vel licituꝫ. licet deus poſſit
preſtare remediũ ꝑ ſanctũ angelũ demonẽ li-
cet nõ maleficã cogendo. Veruntamẽ ſum-
mum remediũ ꝯtra maleficiũ eſt penitẽtie ſa
cramentum. extra de frigiđ. Nam et infirmi-
tas corꝑalis ſepe ꝓuenit ex peccato. extra de
peni. cum infirmitas. qualiter etiã maleficia
ſint auferenda patebit in tercia pte tractatus
et in ſcõa pte. capitulo. vi. tres alie differentie
tanguntur.

¶ Solutões argumentoꝝ.

Patet ad primũ. ꝙ nulli dubiuꝫ quin
ſicut deo ꝑmittente occidere pñt ho-
mines. ita et membrũ illud ſeu alia au
ferre pñt vere et realiter. Sed tunc demones
nõ operant̃ ꝑ maleficas. de quibꝫ iam men-
tio habet̃. Et ꝑ hec etiã ad ſecundũ ptꝫ ſolu-
tio. Sed ad illud ꝙ qꝛ deus amplius ꝑmit-
tit vim generatiuaꝫ maleficiari ꝓpter ⁊c̃. ergo
etiã ꝑmittitur vt illud membrũ vere et reali-
ter auferatur. nõ valet vt ſemꝑ hoc fiat. qꝛ nõ
eſſet per modũ maleficij hoc fieri. nec etiã ma
lefice hoc affectant dum talia operant̃ ꝙ non
habeant poteſtatẽ reſtituendi membrũ quan
do volunt ⁊ ſciunt. Ex quo patet ꝙ nõ vere:
ſed p̃ſtigioſa arte aufertur. Ad terciũ de con-
uerſione vxoris loth dicimus vera fuit et nõ
p̃ſtigioſa arte. nunc aũt loquimur de arte p̃ſti
gioſa. Ad quartũ ꝙ demones poſſunt indu-
cere aliquas formas ſubſtantiales. ergo etiaꝫ
auferre. Dicitur quantũ ad magos pharao-
nis ꝙ fecerunt veros ſerpentes: et pñt demo-
nes circa aliquas imꝑfectas creaturas admi
niculo alicuius alterius agentis aliquos ef-
fectus ꝓducere que non poſſunt circa hoĩes
de quibus deo magis eſt cura. Juxta illud.
Nunquid deo cura eſt de bobus. Poſſunt tñ
ſemꝑ vt dictũ eſt deo ꝑmittente hoĩbꝫ etiã no
cere vere et realiter. aut etiã p̃ſtigioſa arte. et ꝑ
hec etiã ptꝫ ſolutio ad vltimũ argumentũ.

¶ Queſtio. x. An malefice operant̃ circa homines in beſtiales formas preſtigioſa arte illos transmutando?

Quarto ipſa veritas declarat̃. vbi
etiã hoĩes transformant in beſtias.
quod qualiter fiat arguit̃ ꝙ nõ ſit
poſſibile hoc fieri. xxvi. q. v. Epi.
ex concilio acquirenſi. Quiſquis credit poſſe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fieri aliquam creaturam. aut melius aut de-
terius immutari aut tranſformari in aliam
ſpēʒ: vel aliā ĩ ſilitudinē niſi ab ipſo creatore
qui oīa fecit et per quē oīa facta ſunt: pculdu
bio infidelis eſt ⁊ pagano deterior. et vtamur
argumentis ſancti Tho. in. ij. ſent. diſt. viij.
An demones poſſint impmere in ſenſus cor
porales pſtigijs deludendo: Ubi primo ar-
guit q̄ nō. Nam illa forma beſtie que videt
oportet q̄ ſit alicubi. ſed nō pt eſſe tm̄ in ſen-
ſu. q2 ſenſus nō habet aliquā ſpeciē niſi a reb9
acceptā. et ibi nō eſt vera beſtia p auctoritateʒ
cañ. allegatā. nec iterū pt eſſe in re que videt:
ſicut q̄ mulier videatur beſtia. q2 due forme
ſubſtantiales nō pñt eſſe in eodem ſimul ⁊ ſe-
mel. ergo cū illa forma beſtie que videt nulli
bi poſſit eſſe ideo nulla preſtigioſa illuſio in
oculo videntis fieri pt. cū viſio p aliquā for-
mam neceſſario habeat terminari. Preterea
ſi dicatur q̄ forma illa ſit in aere circumſtan
te. hoc nō pt eſſe. tum quia aer nō eſt ſuſcepti
uus alicuius forme ſeu figure. tum etiā quia
nō ſemp vnus ⁊ idem aer circa illā pſonā p-
pter fluxibilitatē manere pt p̄cipue qñ moue-
tur. tum etiā q2 ſic videretur ab omnib9 talis
tranſformatio qđ tm̄ nō fit q2 demones nō vi
dentur ad minus ſanctoꝝ viroꝝ viſiones de
cipere. Preterea ſenſus viſiuus ſeu potentia
viſiua eſt potentia paſſiua. ſed omne paſſiuū
mouet ab actiuo ſibi pportionato. actiuū aūt
pportionatū ſenſui eſt duplex. Unū q̄ſi ori-
ginās actū ſcʒ obiectū. Aliud aūt q̄ſi deferēs
ſicut mediū. ſed forma illa que videtur nō pt
eſſe obiectū ſenſus: neqʒ etiā mediū quaſi de-
ferens. De primo ſcʒ q̄ nō pt eſſe obiectuʒ. q2
a nulla re ſumi pt vt in p̄cedenti argumento
tactū eſt cum non ſit in ſenſu a re accepta. nec
in ipſa re nec etiā in ipſo aere quaſi in medio
deferente vt prius tactū eſt in tercio argumē-
to. Preterea ſi demon mouet vim cognitiuaʒ
interiorē aut hoc facit ſe obijciendo virtuti
cognitiue. aut hoc facit immutando ipaʒ. nō
autē hoc facit ſe ei obijciendo. q2 oporteret q̄
vel aſſumeret corpus: et ſic nō poſſet interius
ingredi ad organū imaginatōis. cū duo cor-
pora nō ſint ſimul in eodē loco: neqʒ in aſſu-
mēdo fantaſma. qđ eē eſſe nō pt. q2 fantaſma
nō eſt ſine quantitate. Demon aūt omni quā-
titate caret: ſilr etiā non pt hoc facere immutā
do. quia aut immutaret alterando qđ vide-
tur nō poſſe facere: q2 omnis alteratio fit per
qualitates actiuas quibus demones carent.
Aut immutaret tranſmutando ſiue localiter
mouendo qđ videtur eſſe incōueniēs duab9
rōnibus. Primo quidē q2 tranſmutatio or-
gani nō poſſet fieri ſine ſenſu doloris. Scđo
quia ſm hoc demon non oſtenderet homini
niſi nota. cum tñ Aug9 dicit. q̄ oſtendit hoī
formas et notas ⁊ ignotas. ergo videt q̄ de-
mones nullo modo pñt imaginatōʒ vel ſen-
ſum hoīs decipe. Sed cōtra Aug9. xviij. de
ci. dei. dicit q̄ tranſmutatōes hoīm in aīalia
bruta que dicunt arte demonū facte nō fue-
runt ſm veritatē ſʒ ſolū ſm apparentiā. Hoc
aūt fieri nō poſſet ſi demones hūanos ſenſus
trāſmutare nō poſſent. Preterea alludit et au
toritas Aug9. in li. lxxxiij. q. que etiaʒ prius
allegata fuit. ſerpit hoc malū demonis p oēs
additus ſenſuales ⁊c̄. Rñſio ſi lector volue-
rit ſup modū tranſmutādi inſpicere inueni-
et in ſcđa pte opis. ca. vi. varios modos. Ad
pñs tm̄modo ſcholaſtice pcedendo. dicam9
triū doctoꝝ ſñias ɔcordantes in eo q̄ diabo
lus pt fantaſiam hoīs decipere. vt hō verus
aīal videatur. inter quas etiā vltima ſubtili-
or ceteris. q̄ et ſcti Tho. eſt. Et prima eſt dñi
Anthonini in prima pte ſumme. ti. v. c. v. §.
v. declarantis q̄ diabolus fantaſiaʒ hoīs ad
decipiendū qñqʒ opatur: et p̄cipue circa illu-
ſionem ſenſuū. et declarat naturali rōne. ca-
nonis auctoritate ⁊ experimentoꝝ multiplici-
tate. Primū ſic. Corpa naturaliter ſubdunt
et obediūt nature angelice quantū ad motuʒ
localē. Angeli aūt mali etiā ſi amiſerint grati
am nō tñ virtutem naturalē. vt ſepius ſupra
tactum eſt. Cum aūt potentia fantaſtica ſiue
imaginatiua ſit corporalis id eſt affixa orga
no corporeo naturaliter ſubditur etiā malis:
vt poſſint eam trāſmutare cauſando varias
fantaſias ex deſcenſione humoꝝ et ſpirituuʒ
ad principiū ſenſitiuū pcurata ab eis. hec il-
le. et ſubdit. Patet et ex hoc canone. xxvi. q. v
epiſcopi. Illud nō eſt obmittendū q̄ quedaʒ
ſcelerate mulieres poſt ſathan retro conuerſe
demonum illuſionib9 ⁊ fantaſmatib9 ſeducte
credunt ſe et pfitent cū dyana horis noctur-
nis dea paganorum. vel cum herodiade ⁊ cū
innumera multitudine mulieꝝ equitare ſup
quaſdam beſtias. et multa terraruʒ ſpacia in
tempeſte noctis ſilentio pertranſire. et infra.
Qua propter ſacerdotes predicare debēt po
pulo dei vt nouerint omnino hec falſa eſſe. et
non a diuino ſed a maligno ſpiritu talia fan-
taſmata mentibus fidelium irrogari. ſiquidē
ipe ſathanas tranſformat ſe in diuerſarum p
ſonarum ſpecies atqʒ ſimilitudines ⁊ mentē
quam captiuā tenet in ſomnis deludendo p
deuia queqʒ deducit. Et quidem intellectus
huius canonis in prima q̄ſtione tactus eſt q̄
ad q̄tuor q̄ p̄dicanda ſunt. Sed q̄ nō valeāt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

etiam vbi vbi hoc affectant et non impedi=
untur diuina virtute. ſic nō eſſet verus intel=
lectus. q2 ſepiſſime hoīes inuiti et nō malefi=
ci ꝑ multa terraꝝ ſpacia corꝑaliter trāſferant.
Sed q2 vtroqꝫ modo pt fieri ſequit̄ in p̄fata
ſumma. et in. ca. nec mirū. ea. q. Aug⁹ narrat
ꝙ in libris gentiliū legit̄ de quadā maga di=
cta circeo que ſocios vlixis mutauerat in be=
ſtias qd̄ magicis p̄ſtigijs potius fingebat̄ q̄3
in reꝝ veritate ꝯpleretur alterando fantaſias
hoīm. Patet hoc etiā ꝑ plura exempla. Legit̄
eni in vitaſpatrū ꝙ quedā iuuencula q2 aſ=
ſentire noluit cuidaȝ iuueni de turpitudine
eā ſollicitanti ipe iuuenis turbatus et hoc a
quodā iudeo ꝓcurauit maleficiū fieri ꝯtra il
lam. quo pacto: mulier cōuerſa eſt in equam.
que ꝯuerſio nō fuit ſ͛m rei veritatē ſȝ ſ͛m lu=
dificationē demonis immutantis fantaſiā et
ſenſum ipius mulieris ⁊ aſpicientiū eā vt vi=
deretur equa q̄ erat vera mulier: vn̄ ducta ad
beatum Macharium nō potuit diabolus ita
oꝑari ꝙ illuderet ſenſus eius ſicut alioꝝ ꝓ=
pter ſuā ſanctitatē. nam ſibi videbat̄ mulier
vera nō equa. cuius tandē orōne liberata eſt
ab illa illuſione. dicēs hoc ſibi accidiſſe q2 nō
vacabat diuinis nec frequētabat ſacramenta
vt dicebat: ideo diabolus ptātē habuerat ſu
per eā. et ſi alias eſſet honeſta. Poteſt igit̄ dia
bolus ꝑ ꝯmotōȝ interioꝝ ſpirituū ⁊ humoꝝ
oꝑari ad immutandū actū ⁊ potentiā nutriti
ue. ſenſitiue ⁊ appetitiue et cuiuſcūqꝫ potentie
corꝑalis organo vtentis. ſ͛m btm̄ Tho. i. pte
q. cxi. Sicut credi pt fuiſſe geſtū ſuꝑ ſimo=
nem magū in incantatōibꝫ ſuis q̄ de eo nar=
rantur. Sȝ nihil hoꝝ pt diabolus facere ni=
ſi deo ꝑmittente qui cum angelis ſuis bonis
frequenter repꝛīmit maliciā eius decipe nos
et nocere querentis. Vn̄ dicit Aug⁹. loquēs
de maleficiis. Hi ſunt qui ꝑmiſſu dei elemen
ta ꝯcutiūt: hoīm mentes ꝑturbant minus cō=
fidentiū in deo. xxvi. q. v. nec mirū. Hoꝝ eti
am oꝑatōe ꝑ maleficā artē fit qn̄qꝫ vt vir non
poſſit videre vxorē ⁊ ecōuerſo. et hoc ꝑ immu
tationē fantaſie repſentando ei talē vt rē odi
bilem ⁊ horribilē. Ipe etiā diabolus vigilāti
bus ⁊ dormientibꝫ ſuggerit repſentatōes tur
pium fantaſie ad decipiendū ⁊ inducendum
ad malū. Verū q2 pcc̄m nō ꝯſiſtit in imagi=
natōne ſȝ in volūtate. ideo ex hmōi fantaſijs
ꝑ diabolū ſuggeſtis ⁊ alteratōnibꝫ varijs hō
nō peccat niſi voluntate ꝓpria pcc̄o aſſentiat.
Scd̄a ſentētia ad idem modernoꝝ doctoꝝ
declarantes primo quid ſit preſtigiū et quot
modis demon pt hmōi illuſiones cauſare.
Hic nota ꝙ Anthonius allegat ea que in p̄=
cedenti. q. ix. tacta ſunt. vn̄ nō eſt opus illa re
nouare. Tercia ſententia eſt ſancti Tho. et eſt
reſponſiua ſuꝑ argumentū quo queritur vbi
ſit illa forma beſtie q̄ videt̄. Aut in ſenſu aut
in re. aut in aere circūſtante. et eſt talis. ꝙ illa
forma beſtie que videt̄ nō eſt niſi in ſenſu pri
mo interiori ⁊ ꝑ fortē imaginatōȝ reſultat in
ſenſum exteriorē quodāmodo. et ꝙ ibi ſit pt
ꝑ demonis oꝑationē contingere dupliciter.
Vno mō vt ſpēs aīalium dicamus que ſunt
in theſauro imaginatōis reſeruate fluāt ope=
ratione demonū ad organa ſenſuū interiorū:
ſic etiā in ſomno ꝯtingit ꝓut ſupra declara=
tum eſt. Et ideo qn̄ ille ſpēs ꝯtingūt organa
ſenſus exterioris puta viſus vident̄ ac ſi eſ=
ſent res p̄ntes extra: et actu ſentirent̄. Alius
modus pt eſſe ex immutatōe organoꝝ interi=
orum quibꝫ mutatis fallit̄ ſenſus iudicium
ſicut patȝ in eo qui habet guſtū corruptū cui
oīa dulcia vident̄ amara. ⁊ parū differt a pri
mo. Hoc aūt facere p̄nt etiā hoīes virtute q̄=
rundam reꝝ naturaliū ſicut ad vaporatōem
cuiuſdā fumi trabes domus vident̄ ſerpen=
tes. et multa experimenta huius inueniunt̄. vt
etiā ſupra tactū eſt.

¶ Solutiones argumentoꝝ.

Ad argumenta ptȝ ad primū ꝙ textus
ille ſepe allegatur et male intelligitur
Nam quo ad h̄ ꝙ loquit̄ de tranſfor=
matione in aliā ſpeciē vel ſilitudinē declara
tum eſt q̄liter hoc fieri pt p̄ſtigioſa arte. Sed
quo ad hoc ꝙ dicit ꝙ nō poſſit fieri aliq̄ crea
tura virtute demonis. ſi capit̄ fieri ꝓ creari:
manifeſtū eſt ꝙ nō. ſi vero capit̄ fieri ꝓ natu=
rali ꝓductōe ſic certū eſt ꝙ p̄nt facere aliquaſ
creaturas impfectas. qd̄ qualiter fit declarat
ſcūs Tho. vbi. s. Nam dicit ꝙ oēs tranſmu
tatōes corꝑaliū reꝝ q̄ p̄nt fieri ꝑ aliquas vir=
tutes naturales ad q̄s ptinent ſemina que in
elementis huius mūdi inueniunt̄ puta in ter
ra vel aquis ſicut relinquūt ſua ſemina ſerpē
tes et rane et his ſilia p̄nt fieri ꝑ oꝑatōnes de
monum hmōi ſeminibꝫ adhibitis. ſicut cum
aliqua res tranſmutatur in ſerpentes vel ra=
nas que per putrefactionē generari poſſunt.
Ille vero tranſmutatōes corꝑaliuȝ reꝝ que
nō p̄nt virtute nature fieri nullo modo oꝑa=
tione demonū ſ͛m rei veritatē ꝑfici p̄nt. ſicut
ꝙ corpus humanuȝ mutet̄ in corpus beſtie.
aut ꝙ corpus mortui reuiuiſcat. qd̄ ſi fieri vi
deatur apparentia eſt p̄ſtigioſa. aut diabolus
in aſſumpto corꝑe ſe agitat corā hoībꝫ. forti=
ficant̄ iſta. Nā albert⁹ i li. de aīalibꝫ vbi q̄rit
An demōes ſeu eē dicam⁹ malefici poſſint fa
cere v͛a aīalia. Rn̄dit ꝙ ſic deo ꝑmittēte. et h̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quo ad imꝑfecta animalia. ſed nõ poſſunt in inſtanti ſicut deus facere: ſed motu quodã licet ſubito ſicut p̄tꝫ de maleficis. Exod. vij. ſuper iſto. Vocauit pharao ſapiẽtes dicit. Demones diſcurrũt ꝑ mundũ ⁊ colligũt diuerſa ſemĩa ⁊ eoꝝ adaptatõe pñt ꝓrumpe diuerſe ſpẽs. Et glo. ibidẽ ſic dicit. Dũ ꝑ incantatione demonũ malefici aliq̃d efficere conant͛ diſcurrũt ꝑ mundũ ⁊ ſemina ſubito eoꝝ de quibus hoc agitãt afferũt. et ſic ex illis ꝑmittẽte deo nouas ſpecies reꝝ ꝓducũt. Hec etiã ſuperius tacta ſunt. At vbi ſi difficultas ſuborit͛. An talia facta demonũ eſſent oꝑa miraculoſa dicenda. Rñſio patuit ex p̄cedentibꝫ. ꝙ etiã demones aliq̃ v͛a miracula facere pñt ad q̃ virtus nature ꝑticularis ſe extendere p̄t Et licꝫ talia ſint vera nõ tñ ad veri cognitõꝫ ab eo fiũt. ſ̃m quẽ ſenſum oꝑa antixp̄i pñt dici ſigna mendacia: qꝛ ad ſeductõꝫ hoim fiũt. Patet et ſolutio ad aliud argumentũ de ſubiecto forme dicamꝰ. Beſtie forma q̃ videt͛ nõ eſt in aere nec in ip̄a re: vt patuit. ſꝫ in ip̄o ſenſu. ꝓut ex ſnĩa ſci Tho. vt ſupius declaratũ eſt. Ad illud ꝙ omñe paſſiuũ mouet͛ ab actiuo ſibi ꝓportionato ꝯcedit͛. Et qñ ſubinfert͛: ꝙ forma illa q̃ videtur nõ p̄t eſſe obiectũ originans actũ ſeu eliciẽs eo ꝙ a nulla re ſumat͛ Dicit͛ ꝙ imo a re qꝛ a ſpecie ſenſibili in imaginatõe reſeruata quã educere p̄t et imaginationi ſeu etiã ſenſitiue potẽtie offerre p̄t vt ſupra dictũ eſt. Ad vltimũ dicendũ. ꝙ demon nõ immutat potentiã ſenſitiuã et imaginatiuam ſe ei obijciendo vt oſtenſum eſt: ſed eam trãſmutando. nõ quidẽ alterando niſi q̄tũ ad motũ localẽ. qꝛ nõ p̄t de ſe imprimere nouas ſpẽs vt dictũ eſt. immutat aũt tranſmutando. i. localiter mouendo. et hoc iterũ facit nõ ſubam organi diuidendo vt ſic cõſequat͛ ſenſus doloris. ſꝫ mouẽdo ſpũs ⁊ humores. Qꝫ autẽ vlterius obijcitur. ꝙ ſequeret͛ ꝙ ſ̃m hoc demon nõ poſſit aliq̃d noui homini demonſtrare ſ̃m imaginatiuã viſionẽ. Dicendum eſt ꝙ nouũ aliq̃d p̄t intelligi dupliciter Uño modo totaliter nouũ et ſ̃m ſe et ſ̃m ſua principia. et ſ̃m hoc demon nõ p̄t aliq̃d nouum hoĩ ſ̃m viſionẽ imaginariã demonſtrare. non enĩ p̄t facere ꝙ cecus natus imaginet͛ colores vel ꝙ ſurdus natus imaginet͛ ſonos Alio modo dicitur aliquid nouũ ſ̃m ſpeciẽ totius. puta ſi dicamꝰ eſſe nouũ in imaginatione ꝙ aliquis imaginetur montes aureos quos nunq̃ꝫ vidit qꝛ tñ vidit ⁊ aurũ ⁊ montẽ p̄t naturali motu imaginari fantaſmata aurei montis. et hoc modo p̄t demon aliq̃d noui imaginationi offerre.

Quid de lupis interdũ homines et pueros ex cunabulis rapientes ⁊ comedentes ſentiendũ ſit: an etiã preſtigioſa arte per maleficas.

Incidentalis queſtio de lupis interdum hoĩes ⁊ pueros e domibꝫ rapiẽtes ⁊ cõmedentes ⁊ cũ magna aſtucia diſcurrẽtes ita vt neq̃ꝫ aliq̃ arte aut potentia ledi aut capi valeãt. Dicendũ eſt ꝙ hoc interdum hꝫ naturalẽ cauſam. interdũ vero p̄ſtigioſam artẽ dũ ꝑ maleficas ꝯtingũt. De primo Albertus in de aĩalibꝫ dicit ꝙ ex quinq̃ꝫ cauſis ꝓuenire p̄t. Aliqñ ꝓpter famis augmẽtum. ſicut ⁊ cerui aliqñ et alie beſtie hoĩbꝫ appropinquãt. Aliqñ ꝓpter ferocitatẽ virium et hoc in regionibꝫ frigidis. et etiã qñ hñt catulos. Sed quia de his nihil ad ꝓpoſitũ: dicimus. ꝙ demonũ illuſione fiunt. qñ deus ꝓpter peccata punit aliquẽ ꝓplm. Juxta illud Leuit͛. xvi. Si nõ feceritis mãdata mea mittam in vos beſtias agri que ꝯſumant vos et pecora vr̃a. et Deutro. xxxij. Dentes beſtiaꝝ immittã in eos cũ furore ⁊c̃. Per quẽ aũt modum. An ſint veri lupi vel demones in formis ſic aꝑparentibꝫ: dicitur ꝙ ſunt veri lupi ſed obſidentur a demonibꝫ vel agitant͛ dupliciter modo. Uno modo abſq̃ꝫ maleficoꝝ oꝑatione ſicut quadragintaduobꝫ pueris ꝯtigit a duobꝫ vrſis de ſilua exeuntibꝫ q̄s iugulauerunt ꝓpter irriſionẽ factã heliſeo ꝓphete dicendo: aſcende calue ⁊c̃. Et de leone qui ꝓphetaꝫ dei iuſſum nõ implentẽ occidit. iij. Reg. xiij. Et hiſtoria de ep̄o vienenſi: qui letanias minores inſtituerat ante aſcenſionẽ dñi eo ꝙ lupi ciuitates intrantes hoĩes vorauerũt publice. Alio mõ etiã maleficoꝝ illuſione. Sicut Guil͛. vbi ſup̄ narrat de quodaꝫ viro qui ſe cõuerti putabat in lupũ certis tp̄ibꝫ quibꝫ in antris latitabat. Illuc enĩ certo tp̄e iuit et ſibi interim cũ fixus maneret videbat͛ ꝙ lupus ip̄e factus circũiret pueros deuorando. et cũ illud realiter ſolũ demon quendã lupuꝫ poſſidens faceret putabat falſo ſe ſomnians circũire: et ſic tam diu dementatus fuit quouſq̃ꝫ inuentus eſt iacere in ſilua raptus. Delectatur in his demon vt paganoꝝ errorem qui hoĩes et vetulas in beſtias mutari credebant: inducat. Unde diſcernit͛ ꝙ ex ſingulari dei ꝑmiſſione ⁊ demonũ ope talia eueniũt: et non ex naturali aliq̃ defectu. qñ nulla arte aut potẽtia ledi aut capi pñt. ſicut etiã Vinc̃. in ſpe. hiſto. li. vi. c. xl. narrat. In gallia inq̃t ante xp̄i incarnatõꝫ et añ bellũ punicũ: lupus vigile vagina gladiũ abſtulit.

Queſtio. ix. Qꝫ obſtetrices malefice conceptus i vtero diuerſis modis interimūt aborſum ꝓcurāt. ⁊ vbi hoc nō faciūt demonibus natos infantes offerunt.

Quinto ſexto ⁊ ſeptimo inſimul veritas ſupradicta ꝓbaꝛ per q̄tuoꝛ horrēdos actus quos circa infantes in vtero ⁊ ex vtero matris exercent q̄ cū ꝑ mulieres demones exercere hn̄t ⁊ nō ꝑ viros ideo potius mulieres q̄ꝫ viros ſibi aſſociare ille inſatiabilis homicida ſatagit ⁊ ſunt hm̄oi opera Nā canoniſte pluſ q̄ꝫ theologi de maleficiali impedimēto tractantes vbi ſupra. Dicunt ꝙ maleficiū fit nō ſolū ne q̄s actū carnalē exercere valeat de quo ſupra tactū ē. Sed etiam fit ne mulier ꝯcipiat vel ſi ꝯcipit. ꝙ tūc aborſuꝫ faciat. Et addiꝛ tercius modus cū quarto ꝙ vbi aborſum nō ꝓcurant ꝙ tūc infantē ꝯſumūt vel demoni offerūt. De primis duobus modis nō eſt dubiū cuꝫ ꝑ naturalia hō abſq̄ꝫ demonū auxilio vt ꝑ herbas vel alia impedimenta ꝓcurare poſſet ꝙ mulier nō poſſet generare vel ꝯcipere vt ſupra tactum ē. Sed de alijs duobꝫ ꝙ etiā a maleficis ꝓcurātur diſſerendū ē nec opus ē argumenta deducere vbi euidentiſſima indicia ⁊ experimēta hec reddūt credibilius. Et de primo ꝙ certe malefice cōtra hūane nature inclinatōem imo aduerſus oīm beſtiarꝫ cōditōnes lupina dūtaxat ſpecie excepta infantes deuorare ⁊ comedere ſolent. Eſt inq̄ſitoꝛ cumanus de q̄ ſupra mentio habita ē q̄ hec nobis retulit ꝙ ea de cā ab incolis comitatus burbie vocatus ad inq̄ſitionē faciendā. eo videlꝫ ꝙ q̄dam cū puerꝫ ex cunis amiſiſſet ⁊ explorādo ꝯuentionē mulierꝫ nocturno tp̄e vidiſſet ⁊ ꝑpendiſſet infantē occidi ⁊ liquore ebibito deuorare. Ideo vt prius tactū ē vnico āno q̄ ⁊ fuit ānꝰ ꝓxime elapſus xl. ⁊ vnā maleficas igni tradidit certis alijs ad dominiū archiducis auſtrie Sigiſmūdi fugā capientibꝫ. aſſunt ꝓ ꝯfirmatione huius ſcripta q̄dā Johannī. nider i ſuo formicario cuiꝰ vtiq̄ꝫ ⁊ eorꝫ q̄ ſcripſit recens memoria ſupeſt. vn̄ nō incredibilia ſicut apparēt exiſtūt. ſed ⁊ hoc ꝙ maiora dāna in his oībꝫ obſtetrices malefice ꝓcurāt ꝑut malefice penitentes nobis ⁊ alijs ſepius retulerūt dicentes. Nemo fidei catholice amplius nocet q̄ꝫ obſtetrices vbi eñ pueros nō interimūt tūc quaſi aliq̄d acturi foris extra camerā infantē deferunt ⁊ ſurſum in are eleuantes demonibꝫ offerunt. Modus aūt in hm̄oi flagitijs qui obſeruaꝛ in .ij. iam ꝑte patebit. ⁊ ca. vij. quā ⁊ aggredi neceſſe eſt prius vnica dūtaxat deciſione q̄ſtionis de ꝑmiſſione diuina p̄miſſa. Dictū eſt eñ a principio tria neceſſario ad maleficialeꝫ effectū cōcurrere. demonem. cū malefica ⁊ diuinam permiſſionem.

Deinde conſiderandū eſt de ipa ꝑmiſſione diuina. circa quā quatuoꝛ q̄runꝛ Primo an neceſſariū ſit ipam ꝑmiſſionem ad maleficialē effectū cōcurrere. Secūdo ꝙ deus iuſte ꝑmittit creaturam ex natura peccabilē etiam actū maleficialē ⁊ talia horrēda flagitia perpetrare alijs duabꝫ ꝑmiſſionibus preſuppoſitis. Tercō ꝙ maleficioꝝ flagitia cūcta mala q̄ deus fieri ꝑmittit excedunt. Quarto q̄liꝛ hec materia ſit ꝑ p̄lo publicāda.

Circa terciū principale huius p̄me partis tangens diuinā ꝑmiſſioneꝫ queritur. An diuinā ꝑmiſſionē in his opibus maleficoꝝ cōmendare ita ſit catholicū ꝙ eius oppoſitū. ſ. redarguere illaꝫ omnino ſit hereticū. ⁊ arguitur ꝙ nō ſit hereticū aſſerere. ꝙ deus tantam poteſtatē nō ꝑmittat diabolo in hm̄oi maleficijs. refutare eñ illa q̄ in contumeliam creatoris poſſunt cedere eſt catholicū ⁊ non hereticū. Sꝫ aſſerere ꝙ diabolo nō permittatur talis poteſtas nocendi hominibꝫ ē catholicuꝫ. ꝓbatur. quia oppoſitum aſſerere videtur cedere in cōtumeliam creatoris. Nam ſeq̄tur ꝙ nō oīa ſint ſubiecta diuine ꝓuidentie eo ꝙ oīs ſapiens prouiſoꝛ excludit defectū ⁊ malū quantum poteſt ab his quoꝝ curam gerit. Cū aūt ea que ꝑ maleficia fiūt ſi a deo ꝑmittūtur ab eo nō excludūtur. ⁊ ſi ab eo nō excludūtur nō erit ſapiens ꝓuiſoꝛ ipſe deus ⁊ ſic nō ſubſunt omnia ſue ꝓuidentie. qḋ quia falſum ē ideo hoc falſum ꝙ deus ꝑmittat. Preterea ille aliquid ꝑmittit fieri qḋ poſſet impedire ſi vellet aut ꝙ non poteſt impedire etiam ſi vellet. ſed neutrū illoꝝ deo poteſt cōuenire. Nō primū qꝛ talis iudicatur inuidus. nō ſcḋm quia talis iudicaꝛ impotēs. Tūc q̄ritur incidentaliter. hoc maleficiū petro accidit ⁊ deus potuit impedire ⁊ nō fecit. ergo deus ē inuidus ſeu nō habet curam de oībꝫ. Si vō nō potuit impedire etiā ſi vellet tūc nō eſt omnipotēs q̄ oīa ſicut incōueniēs ē aſſerere. ſ. deū nō habere curā oīm ⁊ c̄. ḡ ⁊ hoc ꝙ maleficia ex dei permiſſione ꝯtingūt. Preterea. q̄cūq̄ꝫ dimittiꝛ ſibi ⁊ ē dn̄s actuū ſuoꝝ nō ſubeſt ꝑmiſſioni aut ꝓuidētie alicuiꝰ gubernātis. ſed hoīes ſibi ipis dimittūtur a deo ſm̄ illud Eccī. xv. Deꝰ ab initio cōſtituit hoīem. ⁊ reliq̄t eū in manu conſilij ſui. ſpāliter etiā mali in ſuis opibꝫ relinquūtur ſm̄ illud. Dimiſit eos ſcḋm deſideria cordis eorū. igiꝛ nō oīa mala diuine ꝑmiſſioni ſubdūtur. Preterea Augꝰ. dicit in

Encheri. ſicut etiam phūs in. ix. meth. Me-
lius ē q̄dam neſcire q̄ȝ ſcire vt vilia. ſed om̄e
qđ ē melius ē deo attribuendū. ergo de⁹ non
impedit ſe de illis viliſſimis maleficoꝝ opi-
bus vt illa permittat vel nō. Ad idē apl's. ij.
Corinth. ix. Nō eſt deo cura de boƀ. ꝛ eadē
rōne de alijs irrōnaliƀ creaturis. vn̄ qn̄ ma-
leficiatur vel nō. nō eſt deo cura. nec etiā eius
ꝑmiſſioni q̄ ex eius ꝓuidentia ꝓcedit ſubdū-
tur. Preterea q̄ ex neceſſitate cōtingunt ꝓui-
dam permiſſionem nō requirūt ſicut nec pru-
dentiā. patet hoc ꝑ phm in. vi. ethi. Pruden-
tia ē recta ratio contingentiū de quiƀ ē con-
ſiliū ꝛ electio. ſed plures effectus maleficia-
les ex neceſſitate cōtingūt. puta qn̄ ex aliqua
cauſa ꝛ influentia corporū celeſtiuȝ accidunt
infirmitates vel aliqua alia q̄ nos iudicam⁹
maleficia vn̄ nō ſemꝑ ſubduntur diuine per-
miſſioni. Preterea ſi ꝑmiſſione diuina homi-
nes maleficiātur tūc q̄ritur. Cur potius ſuꝑ
vnū q̄ȝ ſuꝑ aliū. Si dicatur q ꝓpter peccata.
q̄ magis abundāt in vno q̄ȝ in altero. hoc vi-
detur eſſe falſum q2 tunc maiores peccatores
amplius maleficiarētur. cuius cōtrariū dum
apparet eo q minus in mūdo ſicut puniūtur
Juxta illud. Bene eſt om̄iƀ q̄ p̄uaricant̄ ita
etiā maleficiātur. Patet deniqȝ ex eo q inno-
centes pueri ꝛ alij iuſti amplius maleficiun-
tur. Sed ꝯtra deus ꝑmittit licet nō velit ma-
lum fieri ꝛ hoc ꝓpter ꝑfectionē vniuerſi. Dio-
niſius. iij. ca. de di. no. Erit malū ad om̄es id
ē ꝑfectionē vniuerſi ꝯferēs. ꝛ Aug⁹. in ench.
Ex om̄iƀ bonis ꝛ malis cōſiſtit vniuerſita-
tis admirabilis pulcritudo. Jn quātū etiam
illud qđ malū dicit̄ bene ordinatum ꝛ in loco
ſuo poſitū eminentius cōmendat bona ꝛ illa
magis placeant ꝛ laudabiliora ſint dū cōpa-
rant̄ malis. Jtem ſctūs Tho. improbat opi-
nionē illoꝝ. q licet deus nō velit mala q2 ne-
qȝ creatura aliqua appetit malū ſiue appetitu
naturali ſiue animali ſiue intellectuali que ē
volūtas cuius obiectū eſt bonū. vult tn̄ mala
eſſe vel fieri. hoc dicit eſſe falſum. q2 deus ne-
qȝ vult mala fieri neqȝ vult mala nō fieri. ſed
vult ꝑmittere malū fieri ꝛ hoc eſt bonū ꝓpter
ꝑfectionē vniuerſi. Quare aūt ſit erroneū di-
cere. Deus vult mala eſſe vel fieri ꝓpter bonū
vniuerſi dicit. Quia nihil ē iudicandū bonū
niſi ſcđm id qđ competit ei ꝑ ſe ꝛ nō per acci-
dēs. ſicut virtuoſus iudicat̄ bonus in intel-
lectuali creatura ꝛ nō animali. Malū aūt nō
ordinatur ad bonū ꝑ ſe ſed ꝑ accidēs. q2 pre-
ter intētionē eoꝝ q̄ malū op̄atur reſultat bo-
nū. ſicut p̄ter intentionē maleficoꝝ aut preter
intentionē tirannoꝝ fuit q ex eoꝝ perſecutō-
ne clareſceret patiētia martyrū. Rn̄ſio. Que-
ſtio quanta vtilior ad p̄dicandū tanto etiam
difficilior ad intelligendū exiſtit. Eſt em̄ in-
ter argumenta hoc p̄cipuū nō tam laicorū q̄ȝ
ꝛ quorūdam ſapientū. Maleficia tam horrē-
da vt ſuperius tacta ſunt non permitti a deo
cauſas diuine ꝑmiſſionis huius ignorātes.
ex qua etiā ignorantia q2 malefice nō ſuppri-
mūtur ꝑ vltionem debitam iam totā xp̄ianī-
tatem depopulare videtur. vt ergo ad vtran-
qȝ viā iuxta theologoꝝ ſententiā docto ꝛ in-
docto ſatiſfiat ꝑ diſcuſſiones duaꝝ difficulta-
tū eſt reſpondendū ꝛ primo. Qꝫ mūdus diui-
ne ꝓuidentie ita ſubiacet q ipſe imediate oiƀ
prouidet. Secūdo q vniuerſitatē malorū q̄
fiūt ſiue in malis culpe ſiue pene ſiue damni
ex duaƀ primis ꝑmiſſioniƀ circa caſum an-
geloꝝ ꝛ primoꝝ parentuȝ iuſte ꝑmittit. vnde
et patebit q in his diffidere ꝑtinaciter here-
ſim ſapit cū erroriƀ infideliū talis ſe impli-
cat. Quo ad primū notandū. q p̄ſuppoſito il-
lo q prouidentia deo cōueniat. Juxta illud
Sapien. xiiij. Tu autē pater gubernas oīa
prouidentia. oportet etiam aſſerere q omnia
ſint ita ſubiecta ſue prouidentie q etiā om̄iƀ
immediate prouideat quod vt pateat oſtēda-
mus primo per reprobationem cuiuſdam cō-
trarij erroris. Nam ſuꝑ illud Job. xxij. Nu-
bes latibulum eius ꝛ circa cardines celi per-
ambulat nec noſtra conſiderat. Quidā opi-
nati fuerunt iuxta doctrinam ſancti Tho. i.
parte. q. xxij. Ponere tantummō incorrupti-
bilia ſubiacere diuine prouidētie. prout ſunt
ſubſtantie ſeparate ꝛ corpora celeſtia cum ſpe-
ciebus rerum inferiorum que etiam ſunt in-
corruptibilia. Jndiuidua vero ſpecierum q2
ſunt corruptibilia dicebāt nō ſubiacere. Vn̄
ſic diuine prouidentie dicebāt ſubiacere oīa
inferiora que in mundo aguntur. in vniuer-
ſali tantū ꝛ non in particulari ſeu ſingulari.
Sed quia hoc alijs videbatur inconueniēs.
vt de homine nō eſſet amplior deo cura q̄ȝ de
alijs animalibus. Jdeo rabbi moyſes volēs
mediū tenere dixit concordando cū primis.
Corruptibilia om̄ia ſicut ſunt indiuidua re-
rum omnino non ſubiacere diuine guberna-
tioni ſed tantūmodo vniuerſalia ꝛ alia q̄ ta-
cta ſunt. Hominem vero ab illa generalitate
corruptibiliū excepit. ꝛ hoc propter ſplendo-
rem intellectus quo participant cum ſubſtā-
tijs ſeparatis. ꝛ ſic ſc̄m iſtam opinionem q̄c-
quid hominibus accideret in maleficijs eſſet
ex permiſſione dei non autem quicq̄d anima-
libus aut alijs terre frugiƀ eueniret. Et hec
opinio licet ſit veritati ꝓpinquior q̄ȝ illa que

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

omnino prouidentiam dei de reb⁹ mundi ne
gabat aſſerens mũdum caſu eſſe factum ſicut
fuerunt Democritus ⁊ epicuri. tamẽ etiã nõ
caret magna falſitate eo ꝙ neceſſe ẽ dicere oĩa
diuine prouidentie ſubiacere. nõ in vniuerſa
li tantũ ſed etiam in particulari. vt non ſolũ
maleficia hominũ ſed ⁊ iumentoꝝ ⁊ terre fru
gum ex diuina ⁊ prouida ꝑmiſſione eueniũt
quod ſic patet. Ad tantum ſe extendit proui
dentia ⁊ ordinantia rerum in finem quantũ
ipa cauſalitas ſe extendit. ſicut a ſimili in re-
bus alicuius dominio ſubiectis que intãtũ
ſubiacent eius prouidentie inquantum ſibi
exiſtunt ſubiecte. Cum autem cauſalitas dei
que eſt primũ agens extendit ſe ad omnia en
tia non ſolum quantum ad principia ſpeciei
ſed etiam quãtum ad principia indiuidualia
⁊ non ſolum incorruptibiliũ ſed etiam cor-
ruptibilium. Ideo ſicut omnia habent eſſe a
deo ita omnia ſunt prouiſa ab eo id eſt ad ali-
quem finem ordinata. Et hoc tangit apoſto-
lus ad Roma. xiij. Que a deo ſunt ordinata
ſunt. quaſi dicat. Sicut oĩa a deo ſunt. ita
etiam omnia ab ipo ordinata ſunt. ⁊ ꝑ conſe
quens prouidentie eius ſubiecte. quia ꝓui-
dentia dei nihil aliud eſſe noſcitur ꝗ̃ ratio. id
eſt cauſa ordinis rerũ in finem. Omnia ergo
inquantũ participant de eſſe intantũ etiã ſub
duntur diuine prouidẽtie. Item deus oĩa
cognoſcit non ſolum in vniuerſali ſeu vniuer
ſalia imo ⁊ in particulari ſeu particularia. Et
cum dei cognitio cõparatur ad res creatas ſi
cut cognitio artis ad artificiata. Ideo ſicut
omnia artificiata ſubdũtur ordini ⁊ prouidẽ
tie artis ita oĩa ſubdũtur ordini ⁊ prouidẽ-
tie dei. Sed qꝛ per hec non ſatis fit vt intelli
gatur ꝙ deus iuſte permittat mala fieri. ⁊ ma
leficia in mũdo licet intelligamus hoc ꝙ ipe
ſit ꝓuiſor omnia gubernans qđ quia conce-
ditur ideo etiam deberet oĩe malum ab his
quoꝝ curam gerit excludere. Inter homĩes
eñ videmus ita fieri ꝙ ſapiens ꝓuiſor exclu
dit defectum ⁊ malũ quantũ poteſt ab his q̃-
rum curam gerit. ideo ad intelligenduꝫ iſta.
cur non omnia mala deus excludit. Notan-
dum ꝙ aliud eſt loqui de ꝓuiſore particula-
ri ⁊ aliud de prouiſore vniuerſali. Prouiſor
eñ particularis neceſſe habet malum exclu-
dere quãtum poteſt quia non poteſt ex malo
elicere bonũ. Deus aũt cum ſit vniuerſalis ꝓ
uiſor totius mũdi ⁊ poteſt ex particularibus
malis plurima bona elicere ſicut ex ꝑſecutio
ne tyrannoꝝ patientia martyrum. ⁊ ex operi
bus maleficoꝝ purgationem ſeu ꝓbationeꝫ
fidei ⁊ iuſtoꝝ vt patebit. Ideo non habet de⁹
oĩa mala impedire ne multa bona deeſſe cõ
tingat vniuerſo. Ubi Auguſtinus in enchee.
Adeo miſericors eſt omnipotens deus ꝙ nõ
ſineret aliquod malum eſſe in operibus ſuis
niſi adeo eſſet omnipotens ⁊ bonus vt bene-
faceret etiam de malo. Et huius exemplũ eti-
am habemus in actionib⁹ rerum naturaliuꝫ.
Nam corruptiones ⁊ defectus qui accidunt
in reb⁹ naturalib⁹. licet ſint contra intentõnẽ
nature particularis illius videlicet cui talis
corruptio contingit vt ꝙ fur ſuſpendatur vel
ꝙ animalia in cibũ hominis occidãtur. ſunt
tamẽ de intentione nature vniuerſalis. vt vi
delicet conſeruantur homines in vita ⁊ i bo-
nis vt ⁊ ſic bonũ vniuerſi conſeruetur. vt eñ
ſpecies rerum conſeruantur oportet vt corru
ptio vnius ſit conſeruatio alterius. Occiſio
nes enim animaliũ conſeruat vitaꝫ leonum.

Declaratur ſuper permiſſionem diuinam
ꝙ deus non potuit cõferre creature vt ex na-
tura eſſet impeccabilis.

Quo ad ſecundum ꝙ vniuerſitatem
maloꝝ ſiue in culpis ſiue in penis
iuſte deus permittat ⁊ preſertim iã
refrigeſcente ⁊ mundo ad occaſum
declinante declaratur ex duabus ꝓpoſitioni
bus neceſſario preſupponẽdum quarum pri-
ma ꝙ deus nõ poteſt facere ſiue melius vt cũ
timore dei loquamur. non eſt poſſibile vt na-
tura creata vt eſt homo vel angelus haberet
hoc ꝙ ex conditione ſue nature peccare non
poſſet. Secũda ꝙ deus iuſte permiſit homi
nem peccare vel temptari. quibus ſtantibus
cum ad diuinã prouidentiam pertinet vt vna
queqꝫ creatura in ſua natura relinquatur di-
cere oportet. ꝙ ex premiſſis impoſſibile eſt ꝙ
deus non permittat maleficia fieri virtute de
monũ. Et primũ quidem ꝙ non fuit poſſibi-
le creature cõmunicare ꝙ peccare non poſſet
ex conditione nature. oſtẽditur a doctore ſan
cto in. ij. di. xxiij. ar. i. quia ſi hoc fuiſſet ꝯmu-
nicabile alicui creature deus vtiqꝫ communi
caſſet eo ꝙ omnes alie cõmunicabiles bonita
tes ⁊ ꝑfectõnes creaturaꝝ ſunt communicate
ſaltim in genere vt vnio ꝑſonalis duaꝝ na-
turaꝝ in xpo. maternitatis ⁊ virginitatis in
maria. vnio gratuita in viatoribus. vnio be-
atifica in electis ⁊ ſic de alijs. Cũ ergo nõ le-
gimus hoc alicui creature cõicatuꝫ quia nec
homini nec ãgelo. iuxta illud. Et in angelis
ſuis repperit prauitatẽ. certuꝫ ẽ ꝙ homi a deo
nõ põt cõicari hoc ꝙ ex natura ſit impeccabi
lis licet hoc ꝑ grãm inueniãt. Secundo ad

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

idem qꝛ ſi eſſet cōmunicabile ⁊ non cōicaret
vniuerſum nō eſſet ꝑfectum. cuius ꝑfectio in
hoc cōſiſtit vt om̄es bonitates creaturarū cō
municabiles in genere ſint cōicate. Nec valet
argumētū ꝙ deus cū ſit ſumme potēs ⁊ alias
ad ſuaꝫ ſimilitudinē hoīes et āgelos creauit
ꝙ etiam hoc conferre potuerit ꝙ creatura ex
conditione ſue natrue haberet ꝙ peccare non
poſſet. Uel etiā ꝙ faceret vt habitus ille gra-
tie q̄ ꝯfirmationem in bono cauſat eſſet pars
eſſentialis nature āgeli vel hoīs vt ſic ſcd̄m
naturale ſuū principiū ⁊ naturalē ꝯditionem
haberet ꝯfirmationē in bono. vt peccare nō
poſſet. Nam primū argumentū nō cōcludit.
qꝛ licet deus ſit ſumme potēs ſicut ⁊ ſumme
bonus nō tamē hoc cōferre pōt nō ex impfe-
ctione ſue potentie. ſed ex impfectōne creatu-
re. q̄ imperfectio cōſideratur primo. ꝙ hoc re
cipere nō poteſt nec potuit homo vel āgelus.
Ratio qꝛ cū ſit crtatura eſſe ſuum dependet a
creatore. ſicut cauſatū a cauſa ſui eſſe ⁊ creare
eſt aliquid ex nihilo facere ideo ſi ſibi relinq̄
tur deficit. ꝯſeruatur aūt q̄ꝫdiu cauſe influen
tiam recipit. Exemplū ſi vis de candela q̄ tā
diu lucet q̄ꝫdiu habet cerā. Quo ſtante notuꝫ
ē ꝙ deus creauit hominē. ⁊ reliquit eū in ma-
nu cōſilij ſui. Ecc̄i. xvij. Et ſimiliter angelū a
principio creatōnis. Et hoc factū eſt ꝑ liberū
arbitriū cuius ſicut ꝓpriū eſt facere vel obmit
tere ita ꝓpriū eſt a ſua cauſa recedere ⁊ nō rece
dere. Et qꝛ hoc ē poſſe peccare: poſſe ex liber-
tate arbitrij a deo recedere. iō non potuit hoc
homo vel angelus recipe. nec ei potuit a deo
cōicari vt ex natura haberet libertatē arbitrij
⁊ etiā ex natura haberet nō poſſe peccare. alia
impfectio ex qua hoc non potuit homini vel
angelo cōicari eſt. qꝛ implicat ꝯtradictōnem
q̄ quia in ſe nō ſunt factibilia dicimus deus
nō poteſt illa facere. Sed potius dicendū ꝙ
creature non pn̄t iſta recipere. vt videlꝫ aliq̄d
ſit viuū ⁊ mortuū ſimul ⁊ ſemel. Ita etiā im-
plicat vt aliq̄s habeat liberꝫ arbitrium ex quo
poſſit cauſe ſue inherere vel nō inherere ⁊ ꝙ
poſſit nō peccare qꝛ ſi nō poteſt peccare nō pt
cauſe ſue nō inherere cū peccatū ſit ſpreto in-
cōmutabili bono reb9 mutabilibus inherere
Spernere aūt vel nō ſpernere eſt ex libertate
arbitrij. Secundū etiā argumentū nō valet.
quia ſi gratia ꝯfirmationis verteret̄ creature
in naturā ita ꝙ ex principijs eſſentialib9 ha-
beret nō poſſe peccare. tūc non haberet ex ali-
quo dono accidentali ⁊ gratia non poſſe de-
ficere ⁊ peccare ſed haberet hoc ꝑ naturam ⁊
tunc eſſet deus qd̄ ē abſurdum. Hanc ſolutō
nem tangit ſanctus Tho. vbi ſupra in ſolu-
tione vltimi argumēti. cum dicit ꝙ qn̄cunq̄
alicui nature ꝯuenit aliqd̄ accidēs qd̄ ex in-
fluentia ſupioris tantūmō ineſt. nō pōt infe-
rior natura illud accidēs ꝑ ſe habere niſi effi
ceretur nature ſupioris. ſicut ſi aer illumina
tur in actu ꝑ ignē nō pōt eſſe ꝙ ſit de natura
ſua lucidus in actu niſi fiat ignis. Dico ergo
ꝙ cū ꝯfirmatio inſit creature rōnali ſolum ꝑ
gratiā q̄ eſt quoddā ſpūale lumen ⁊ ſimilitu-
do increati luminis. nō pōt eſſe ꝙ aliqua cre-
atura ex natura ſua ꝯfirmationeꝫ habeat vel
gratiā niſi efficeret̄ diuine nature ꝑ eſſe dica-
mus eiuſdē nature. qd̄ ē omnino impoſſibile
Concludamus ꝙ nō poſſe peccare ꝑ naturaꝫ
deo tantūmō ꝯuenit eo ꝙ ſicut ab eſſe defice-
re nō poteſt cū dat om̄ib9 eſſe ita nec a rectitu-
dine bonitatis deficere cū hoc ei ꝯueniat per
ꝯditionē ſue nature.. Om̄ibus autē alijs qui
hoc habēt vt peccare nō poſſint cōfert̄ ex hoc
ꝙ cōfirmant̄ ꝑ grām in bono. ex qua filij dei
efficiūtur ⁊ quodāmō diuine nature ꝯſortes.

Declaratur q̄ſtio ſup duas ꝑmiſſiones di-
uinas quas deus iuſte ꝑmiſit videlꝫ diabo-
lum actorem omnis mali peccare ſimul ⁊ pri-
mos parentes cadere et quib9 maleficoꝝ ope
ra iuſte ꝑmittūtur. ⁊ eſt tredecima in ordine
prime partis.

Secūda q̄ſtio ſimul ⁊ ꝓpoſitio ꝙ de9
iuſte ꝑmiſit quaſdā creaturas āge-
licas quas aliter condere nō potu-
it niſi qd̄ peccare poſſent etiaꝫ actu
peccare. Et quaſdaꝫ ſimili mō creatas ꝑ gra
tiam ꝑſeruare ⁊ hoc abſq̄ prauia temptatōe.
hominē vero iuſte ꝑmiſit ⁊ temptari ⁊ pecca-
re. q̄ omnia ſic declarant̄. Nam ad prouiden
tiam diuinā ꝑtinet vt vnūquodq̄ in ſua na-
tura relinquatur ⁊ in ſuis naturalib9 oꝑibus
nō omnino impediat̄. qꝛ vt Dioniſius dicit.
iiij. ca. de di. no. Prouidentia nō eſt corrupti
ua nature ſed ſaluatiua. quo ſtante cū mani-
feſtū ſit ꝙ ſicut bonū gentis diuinius q̄ꝫ bo-
nū vnius. i. ethi. Ita ⁊ bonū vniuerſi excedit
bonū ꝑticulare cuiuſcūq̄ nature create in ꝑ-
ticulari. Ideo etiā attēdere oportet ꝙ ſi pecca
tū oīno impediret̄ ꝑ hoc multi gradus tolle-
rent̄ ꝑfectionis. tolleret̄ em̄ natura illa q̄ pōt
peccare ⁊ nō peccare. Et ſi dicat̄. tn̄ habuiſſet
hō ex cōditione nature vt prius tactū ē. Rn̄-
detur. Si nullū pcc̄m fuiſſet ſubſecutū i actu
ſed ſtatim cōfirmatio tūc ſemꝑ lateret q̄d grē
deberet̄ in bonis erga deū ⁊ q̄d ptās peccādi
potuiſſet ⁊ plura alia q̄b9 ablatis vtiq̄ vni-
uerſi multū detraheret̄. Decuit etiaꝫ vt nullo
ſuggerente ab extra peccaret. ſed occaſionem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

peccandi ex ſeipſo ſuſcipet qꝺ ⁊ fecit vbi deo
equalis eſſe voluit. qꝺ eſt intelligenduꝫ non
ſimpliciter ⁊ directe nec indirecte. ſed ſolum
ſm q̇d. ⁊ hoc declarat̃ ꝓpter auctoritatē Eſaie.
xiiij. In celū aſcendā ⁊ ſimilis ero altiſſimo.
nō eīm ſimpliciter ⁊ directe. q꞉ ſic habuiſſet in-
tellectū ligatū ⁊ erroneū appetendo aliq̇d qꝺ
ſibi erat impoſſibile. Cognouit eīm ſe eſſe cre-
aturam ⁊ a deo creatū. ⁊ ideo equalē fieri crea-
tori cognouit hoc ſibi eſſe impoſſibile. Nec
etiā indirecte q꞉ cū totū bonū angeli ⁊ creatu-
re ē in hoc ꝙ deo ſubeſt. ſicut tota claritas ae-
ris eſt ī hoc ꝙ ſubijcit̃ radijs ſolis. ideo hoc
ab angelo nō potuit appeti. q꞉ appetijſſet ꝯtra
bonū nature ſed appetijt dei equalitatē nō ab-
ſolute ſed ſcđm q̇d. hoc ſic ē. cū deus habet ꝑ
naturā ſuā duo. beatitudinem ⁊ bonitatem ⁊
aliud ⁊ ꝙ ab iꝓo omnis creature beatitudo ⁊
bonitas tranſfundit̃. vidēs āgelus dignita-
tem nature ſue qua creaturis cūctis ꝓ̄emine-
bat voluit ⁊ appetijt a ſe ī oīa inferiora beati-
tudinē ⁊ bonitatē deriuari. ⁊ hoc ꝑ ſua natu-
ralia ita ꝙ iꝓe primo illa ex natura haberet ⁊
ſic alie creature ex nobilitate ſue nature acci-
perent. Et q꞉ etiā illa appetijt a deo ⁊ ſub deo
volens eſſe dūmō iſta haberet ideo nec etiam
q̄ntū ad modū habendi deo equipari voluit.
ſed tantūmō ſm q̇d. Nota inſuꝑ ꝙ quia ſuū
deſideriū attētauit vt ad actū ꝑduceret. ideo
ſubito ſuū deſideriū alijs expoſuit. Et q꞉ ſu-
bito etiā fuit aliorꝫ āgelorꝫ viſio deſiderij ⁊ cō-
ſenſus ꝯuerſus ſui deſiderij. Ideo peccatum
primi angeli aliorꝫ peccata exceſſit ⁊ preceſſit
quātitate culpe ⁊ cauſalitate. nō tū duratōne.
ita ꝙ illud. Apoca. xij. Draco de celo cadens
traxit terciā ꝑtem ſtellarꝫ. Et in figura leuia-
than habet̃. Iꝓe ē rex ſuꝑ oīes filios ſuper-
bie ⁊ rex. ſm phm. v. metha. d꞉ principiū in-
quātum mouet ꝑ ſuā volūtatem ⁊ imperiū ſi-
bi ſubiectos. Ideo ⁊ ſuū peccatū aliorꝫ occa-
ſio peccandi fuit. ita ꝙ iꝓe primus a nullo ex-
trinſeco temptatus alios extrinſece tempta-
uit. Et q̇dem qꝺ dictū ē ꝙ inſtantenea oꝑatō
in oībꝫ illis fuit exemplificat̃ hoc ex ſenſibi-
libus. Nā ſimul tꝑe ſunt illuminatio aeris.
viſio coloris. ⁊ diſcretio rei viſe. Hec ad lon-
gum poſui vt ꝯſiderando tam ſtupendā per-
miſſionē diuinā ſuper nobiliſſimas creatu-
ras ꝓpter vnū dūtaxat peccatū ābitōnis quō
nō ꝑticulares ꝑmiſſiones ſuꝑ maleficorꝫ ope-
ra ꝓpter maiora pctā q̄ꝫtum ad aliquas cir-
cūſtantias admittet. Naꝫ maleficorꝫ peccata
in varijs circūſtantijs pctm̄ angeli ⁊ primorꝫ
parentū excedūt vt iam in ſecūda q̄ſtione pa-
tebit. Sed ⁊ hoc ꝙ ꝓuidentia dei iuſte ꝑmi-
ſit primū hoīem temptari ⁊ peccare ex his q̄
dicta ſunt de tranſgreſſoribꝫ āgelis ſatis pa-
tere pōt. Sicut eīm ad eundē finē homo ⁊ an-
gelus creati fuerūt ⁊ ī libertate arbitrij relicti
Ideo vt beatitudinis ꝓ̄miū nō abſqꝫ merito
perciperēt ideo ſicut āgelus a caſu nō fuit ꝓ-
ſeruatus vt poteſtas peccandi ex vno. ⁊ ptās
gratie ꝯfirmatōnis ex altero ad decorem vni-
uerſi pateſceret. ita ⁊ circa hoīem ſeruari opor-
tuit. Vñ ⁊. ſ. Tho. in. ij. di. xxiij. arti. ij. Illud
ex quo deus apparet laudabilis nō debet pe-
nitus impediri. ſed in peccatis etiā deus ap-
paret laudabilis cū ꝑ miſericordiā parcit ⁊ ꝑ
iuſticiā punit. vñ nō debuit peccatū impedi-
re. tantūmodo breuiter ⁊ recapitulādo ad ꝓ-
poſitum redeamus dicamus. Ex iuſta dei ꝓ-
uidentia homo in his ꝑmiſſus eſt multis rō-
nibus. Prima vt oſtendatur dei potentia qui
ſolus inuertibilis ē omnis aūt creatura mu-
tabilis. Secūda aūt rō vt declaret̃ dei ſapien-
tia q̄ ex malo ſcit elicere bonū. qꝺ non potuit
fieri niſi deus creaturam peccare permiſiſſet
Tercia vt manifeſtet̃ dei clementia. in q̄ xp̄s
ꝑ mortē ſuā hominē ꝑditū liberauit. Quar-
ta vt oſtendatur dei iuſticia q̄ nō ſoluꝫ reddit
bonis premia ſed ⁊ malis ſupplicia. Quinta
vt homo nō ſit peioris conditionis q̄ꝫ alie cre-
ature quas omnes ſic deꝰ adminiſtrat vt eas
agere ꝓprijs motibus ſinat. Vnde ⁊ hominē
proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta ē
laus hūana laus eīm viri iuſti ꝙ potuit ⁊ nō
eſt tranſgreſſus. Septima eſt decor vniuerſi.
quia ſicut triplex maluꝫ culpe pene ⁊ damni
inuenitur ita ex oppoſito triplex bonū. ſ. ho-
neſtū bonū delectabile ⁊ vtile. decorat̃. Nam
culpa decorat̃ honeſtas. ꝑ penā delectabili-
tas. ꝑ damnū ſumma vtilitas. Et ꝑ hec patet
reſponſio ad argumenta.

¶ Solutiones argumentorꝫ.

Iam ad primū vbi dicit̃ aſſerere ꝙ dia-
bolo ꝑmittat̃ ptās nocēdi hominibꝫ ſit
hereticū. Oppoſitū potius patꝫ. q꞉ ſi-
cut aſſerere ꝙ deus nō ꝑmittat hoīem ex liber-
tate arbitrij peccare qū vult ē hereticū. ita aſ-
ſerere ꝙ deus pctm̄ dimittat inultū. hoc autē
fit ꝑ ptātem nocēdi hoībꝫ in vindictā malorꝫ
⁊ ad decorē vniuerſi. iuxta illud Auguſ. in li.
ſoliloq̇orū. Iuſſiſti dn̄e ⁊ ita ē vt nūq̄ꝫ dedecꝰ
culpe ſit ſine decore vindicte. Probatio deni-
q̄ꝫ argumēti nō valet de ſapiente ꝓuiſore qui
excludit defectū ⁊ malū q̄ntū pōt. q꞉ aliud eſt
de eo q̇ habꝫ curā ꝑticularē ⁊ de ꝓuiſore vni-
uerſali. Nam primꝰ ex malo nō ꝑt elicere bo-
nū ſicut vniuerſalis ꝓuiſor facit vt ꝑ ꝓcedē-
tia patuit. Ad ſecundū patuit ꝙ tam potētia

ꝙ bonitas ⁊ iuſticia diuina pateſcūt in hoc ꝙ mala ꝑmittit. vn̄ qn̄ dicit. Aut deus poteſt mala impedire aut nō. Dicit ꝙ pōt impedire ſed nō debuit rōnibꝰ ꝓtactis. Nec valet inſtantia ſi dicat ergo vult mala fieri cū poteſt impedire ⁊ nō vult. qꝛ vt in argumentis ꝓ veritate tactū eſt. Deus nō poteſt velle mala neqꝫ vult mala fieri neqꝫ vult malū nō fieri. ſed vult ꝑmittere malū fieri ⁊ hoc ꝓpter ꝑfectōnē vniuerſi. Ad terciū Auguſ. ⁊ phs loquūtur de cognitione hūana cui melius ē nō cognoſcere mala ⁊ vilia duplici de cauſa. Primo qꝛ ꝑ ea impedimur interdū a cōſideratione maloꝝ ⁊ hoc contingit qꝛ non poſſumus ſimul multa intelligere. Etiā ⁊ ea de cauſa ꝙ cogitatio maloꝝ ꝑuertit interdū voluntatem in malū. Hec aūt in deo locū nō habent qui intelligunt oīa opera hoīm ⁊ maleficorū abſqꝫ aliq̄ defectu. Ad quartū apl'us curam dei a bobꝰ remouit. vt oſtēdat ꝙ quia creatura rōnalis habet ꝑ liberū arbitriū dominiū ſui actus vt dictum ē. Ideo vt ei imputet aliq̄d ad culpā vel ad merituꝫ ⁊ reddat ei iuxta hoc pena vel ꝓmiū. habet deus ſpecialē de eo ꝓuidentiaꝫ ſcōm q̄ irrōnabilia nō ꝓuidentur. Velle aūt aſſerere ꝙ indiuidua irrōnabiliū creaturarū ex illa auctoritate nō ꝑtinerent ad diuinā ꝓuidentiā eſſet hereticū. qꝛ eſſet aſſerere ꝙ non omnia ſubiecta eſſent diuine ꝓuidentie ꝯtra ſcripture ſacre ꝯmendationē ſup diuinā ſapientiā q̄ attingit a fine vſqꝫ ad finē fortiter ⁊ diſponit oīa ſuauiter. ⁊ eſſet error rabbi moyſes vt in argumētis ꝓ veritate patuit. Ad q̄ntum qꝛ homo nō eſt inſtitutor nature. ſed vtitur naturalibꝰ opibꝰ artis ⁊ virtutis ad ſuuꝫ vſum. Ideo ꝓuidentia humana nō ſe extendit ad neceſſaria que ex natura ꝓueniūt. vt ꝙ cras ſol oriatur. ad q̄ tn̄ ſe extendit ꝓuidētia dei eo ꝙ ipſe ē actor nature. Vnde ⁊ defectus naturales. etiā ſi ex curſu reꝝ naturaliū ꝓuenirent adhuc diuine ꝓuidentie ſubiacerent. quare ⁊ Democritus ⁊ alij phi naturales errauerūt attribuentes ſoli neceſſitate materie quicq̄d inferioribꝰ accideret. Ad vltimū licet oīs pena infligit a deo ꝓpter peccata non tamen ſemꝑ maioribꝰ peccatoribꝰ maleficia infligūtur. vel qꝛ diabolus nō vult vt illos affligat ⁊ tēptat q̄s iuſto titulo poſſidere ſe cernit. vel ideo vt nō ad deū accelerant. iuxta illud. Multiplicate ſunt infirmit. poſtea accelerauerūt ⁊c̄. Et ꝙ omnis pena infligit a deo ꝓpter peccata patꝫ ex ſeq̄ntibꝰ. qꝛ iuxta Hieronimū. Quicq̄d patimur peccatis noſtris meremur.

Declaratur ꝙ peccata maleficoꝝ grauiora ſunt peccatis maloꝝ angeloꝝ ⁊ primoꝝ parentū. Vn̄ ſicut innocentes puniūtur ex culpis parentū. ita ⁊ iam plures innoxij damnificant ⁊ maleficiūtur ꝓpter peccata maleficoꝝ.

Queſtio decimaquarta. ⁊ eſt tots maetria predicabilis.

Sed ſup enormitatē criminū q̄ritur An maleficorū flagitia cūcta mala q̄ deus fieri ſinit ⁊ vſqꝫ in pn̄s a principio mūdi fieri ꝑmiſit tam in culpis q̄ꝫ in penis ⁊ damnis excedūt. Et videtur ꝙ nō ꝓcipue q̄ ad culpā. Naꝫ peccatū qd̄ q̄s cōmittit qd̄ faciliter vitare potuiſſet excedit peccatū qd̄ alter ꝯmittit ꝙ ita faciliter vitare nō potuit. Patꝫ ꝑ Auguſ. in de ci. dei. Magna ē in peccando iniq̄tas vbi ē tanta in non peccando facilitas. Sed adam ⁊ plures q̄ ex aliquo ſtatu ꝑfectōis ſeu etiā grē peccauerūt. Facilius ꝓpter aſſiſtentiā grē peccata vitare potuiſſent. ꝓſertim adam q̄ in grā creatus fuerat q̄ꝫ plures malefice q̄ hmōi dona non ꝑceperūt. ergo illoꝝ peccata omnia maleficoꝝ flagitia excedūt. Preterea quo ad penam. maiori culpe maior pena debet. ſed peccatū ade grauiſſime punitū fuit in hoc qd̄ vt ptꝫ in oīes poſteros eius pena cū culpa oſtendit in trāſfuſione originalis peccati ergo eius peccatū grauius ē omnibꝰ alijs peccatis. Preterea q̄ ad damnū. Nam iuxta Auguſ. Ex hoc aliq̄d ē malū qꝛ adimit bonū. ergo vbi plus de bono amittitur ibi maior culpa ꝓceſſit. ſed peccatū primi parentis maius damnū tam in naturalibus q̄ꝫ in gratuitis intulit vbi nos innocentia ⁊ immortalitate priuauit quod nulluꝫ aliorū ſequentiū peccata intulit. ergo ⁊c̄. Sꝫ contra. id quod plures ratōnes mali includit magis eſt malum. ſed peccata maleficarꝝ ſunt huius. Nam omnia mala in bonis nature ⁊ fortune procurare poſſunt deo ꝑmittente. vt ex bulla pape deducit. Preterea adam peccauit ſolummō faciendo illud qd̄ eſt vtroqꝫ mō malū qꝛ probibitū. ⁊ qd̄ nō erat malū ſm̄ ſe. Sed melefici ⁊ alij peccatores peccant faciendo illud qd̄ eſt vtroqꝫ mō malū ⁊ ſm̄ ſe ⁊ prohibitum. vt homicidia ⁊ alia multa inhibita. Vnde coꝝ peccata grauiora ſunt alijs peccatis. Preterea pctm̄ qd̄ ē ex certa malicia ē grauius pctō qd̄ ē ꝑ ignorantiaꝫ. ſed malefice ex magna malicia ꝯtemnūt fidem ⁊ ſacramenta fidei ꝓut plures ꝯfeſſe ſunt. Rn̄ſio. ꝙ mala q̄ a modernis maleficis perpetrant cuncta alia mala que deus vnq̄ꝫ fieri permiſit ſcōm quod in titulo queſtionis tangitur excedunt. ⁊ hoc

quo ad peccata q̄ contingunt in peruerſitate
moꝝ. licet ſecus ſit de peccatis q̄ opponūtur
alijs virtutibꝫ theologicis. poteſt oſtendi tri-
plici via. Primo in generali compando coꝝ
opera indifferēter ad q̄cunq̄ꝫ flagicia mundi
Secūdo in ſpeciali compando ad ſpecies ſu
perſtitionis ex quocūq̄ꝫ pacto cū demonibus
inito. Tercio compando illa ad peccata ma-
loꝝ angeloꝝ aut etiā primoꝝ parentū. Pri-
mū ſic. Nam cū triplex ſit malum. videlꝫ. cul
pe. pene. damni. eo ꝙ triplex ſit bonū cui illa
opponūtur. ſ. honeſtuꝫ. delectabile ꝛ vtile. Et
culpe opponitur honeſtū. Pene delectabile.
Damno vtile. Ex culpa maleficarum excedit
cūcta alia peccata ſic apparet. Nam iuxta do
ctrinam ſancti Tho. in. ij. di. xxij. ar. ij. Licꝫ
in peccato multa poſſint ꝯſiderari ex quibus
peccati grauitas vel etiā leuitas trahi poteſt.
Vñ ꝛ contingit ꝙ idem peccatū ꝙ ſcđm vnū
coꝝ eſt grauius ſcđm aliud leuius inueniaꝛ
prout dicere poſſumus. In fornicatione iu-
uenis peccat. ſenex inſanit. Tamē illa ſimpli
citer grauiora ſunt q̄ plures ꝛ potētiores ha-
bent nō dico circūſtantias ſoluꝫ ſed in ſpecie
ꝛ quātitate peccati eſſentiali. peccati grauita-
tem. Et ſic dicere poſſumus ꝙ licet peccatuꝫ
ade q̄ꝫtum ad aliquas circūſtantias grauius
ſit omnibꝫ alijs peccatis q̄ꝫtum ad hoc ꝙ mi-
nori temptatione pulſatus cecidit. qꝛ videli-
cet tantū ab extrinſeco. Et etiaꝫ quia facilius
reſiſtere potuiſſet ꝓpter originalē iuſticiam in
qua creatus erat. Tamē q̄ꝫtum ad ſpeciem ꝛ
quātitatem peccati ꝛ etiā q̄ꝫtum ad alias cir-
cūſtantias q̄ peccatum magis aggrauant ſi-
cut multa grauiora peccata ſunt ſecuta ita et
inter illa oīa maleficoꝝ excedūt qđ etiā cla-
rius ex duobꝫ deduciꝛ. Nam ſicut vnū pec-
catū diciꝛ maius altero vel cauſalitate vt pec
catū luciferi. vel generalitate vt peccatū ade.
vel deformitate vt peccatū iude. Vel difficul
tate remittendi vt peccatū in ſpūmſanctum.
Vel ꝑiculo vt peccatū ignorātie. Vel inſepa
bilitate vt peccatū cupiditatis. Vel pronita-
te vt peccatum carnis. Vel diuine maieſtatis
offenſione vt peccatū idolatrie ꝛ infidelitatis
Vel expugnandi difficultate vt ſupbia. Vel
mentis cecitate vt ira. Ita ꝛ poſt peccatū luci
feri oīa alia peccata maleficoꝝ opa excedūt
tam in deformitate crucifixū abnegantes. q̄ꝫ
ꝛ pronitate ſpurcitias carnis cū demonibus
exercentes. Ac mentis cecitate in oīe nocu-
mentū tam animaꝝ quam corpoꝝ hominū ꝛ
iumētoꝝ toto malignitatis ſpiritu debachā-
tes. ꝓut ex ſupradictis patuit. Qđ etiā iuxta
Iſido. nomen oſtendit. Dicūtur eñ malefici

ob facinoꝝ magnitudinem ꝛc̄. vt ſupra pa-
tuit. Deducitur ꝛ ex iſto. Nam cum duo ſunt
in peccato auerſio ꝛ ꝯuerſio. Iuxta illud Au
guſtini. Peccatum eſt ſpreto incommutabili
bono rebus mutabilibus inherere. Et ipſa
etiaꝫ auerſio a deo ſit tanq̄ꝫ formale ſicut ipa
conuerſio tanq̄ꝫ materiale. Ideo tanto aliqđ
peccatum eſt grauius quanto magis homo
per ipſum a deo ſeparatur. Et quia per infi-
delitatem homo maxime a deo elongatur. iđ
ꝛ maius omnibus peccatis maleficium infi-
delitatis exiſtit. Et hoc declaratur per nomē
hereſis quod eſt etiam apoſtaſia a fide ſimul
ꝛ ꝙ tota earum vita peccatum eſt. De primo.
Nam cum peccatum infidelitatis cōſiſtat in
renitendo fidei. Et hoc poteſt dupliciter fieri
vel quia renititur fidei nondum ſuſcepte aut
ſuſcepte. Si primo modo tūc eſt infidelitas
paganorum ſeu gentilium. Si ſecundo mo
do tunc iterum dupliciter. quia aut renititur
chriſtiane fidei ſuſcepte in figura aut in ipſa
manifeſtatione veritatis. Primo modo ē in-
fidelitas iudeorum. Secūdo modo infideli
tas hereticoꝝ. Unde patet ꝙ hereſis malefi-
carū inter tres ſpecies infidelitatis grauiſſi-
ma exiſtit. quod etiā ratione ꝛ auctoritate cō-
probatur. Nam. ij. Petri. ij. diciꝛ. Melius
erat illis viaꝫ veritatis nō cognoſcere q̄ꝫ poſt
cognitam retrorſum conuerti. Ratione. Nā
ſicut grauius peccat qui non implet quod ꝓ
miſit q̄ꝫ ille qui non implet hoc quod nunq̄ꝫ
promiſit. Ideo infidelitas hereticoꝝ qui pro
fitentur fidem euangelij ꝛ tamen ei renitun-
tur corrumpentes ipſam grauius peccant q̄ꝫ
iudei ꝛ pagani. Et iterū. Iudei grauius pec-
cant q̄ꝫ pagani quia ſuſceperūt fidei chriſtia-
ne figuram in veteri lege quā male interpre-
tantes corrumpūt quod pagani non faciunt
ideo etiam ipoꝝ infidelitas eſt grauius pec-
catum q̄ꝫ infidelitas gentilium qui nunq̄ꝫ fi-
dem euangelij ſuſceperunt. De ſecundo ꝙ ꝛ
apoſtate nuncupantur. Nam ſm Tho. ſe. ſe.
q. xij. Apoſtaſia importat quandā retroceſſi-
onem a deo ꝛ religione q̄ fit ꝑ diuerſos mo-
dos quibus homo coniūgitur deo. vel per fi
dem. Vel per ſubiectam ad obediendum vo
luntatem Vel per religionem. et clericatum.
Secunduꝫ quod etiam dicit Raymūdus ꝛ
Hoſtiē. ꝙ apoſtaſia eſt temerarius a fidei ſta
tu vel obedientie vel religionis exceſſus. Et
cum remoto priori remouetur poſterius ſed
non econuerſo. Ideo ꝛ prima alias duas ex-
cedit. ſcilicet apoſtaſia a fide precedit a religi
one. de qua. xlviij. diſt. quantūlibet. ꝛ. xvi. q.
i. legi nō debet. Tamē ſm Ray. nō iudicatur

apoſtata ſeu fugitiuus etiaꝫ ſi ad longinqua diu euagetur. niſi poſteꝗ ſic viuit ꝙ animum redeundi ſe depoſuiſſe oſtendit. ff. de re mili. l. deſertorem. Et hoc fieret ſi vxorem duceret vel ſimile tale. Similiter ꝛ apoſtaſiam inobedientie vbi quis ſponte cōtemnit precepta eccleſie ꝛ prelatoꝝ. de qua. iij. q. iiij. alieni. Qui etiam infamis efficitur repellitur a teſtimonio ꝛ debet excōmunicari. xi. q. iij. Si auteꝫ. Unde ꝛ apoſtaſia de qua loquimur ſuꝑ apoſtaſiam maleficarū dicitur apoſtaſia perfidie ꝗ ꝛ tanto grauioꝛ. quanto ꝛcuꝫ inimico fidei rationis ſalutis ꝑ pactum expreſſum pagit̄. Hoc eñ habent facere malefice ꝛ hoc inimicus ille exigit vel in toto vel in parte. Reperte ſunt eñ ꝑ nos inquiſitores ꝗ omnes fidei articulos abnegauerant. quaſdam vero certas in numero ſemꝑ tamē confeſſionē veram ꝛ ſacramentalem habeāt abnegare. Unde ꝛ Juliani apoſtate perfidia non videtur tanta fuiſſe licet in alijs aduerſus eccleſiam maiora exercuiſſet. de qua ꝛ. ij. q. vij. nō poteſt. Si quis vero incidētaliter quereret. Quid ſi mēte ꝛ corde fidem tenerent quorū ſcrutatoꝛ ſolum deus eſt. ꝛ non quecūꝫ angelica creatura vt ſupra patuit. facerent tamē reuerentiā ꝛ obedientiam diabolo ꝑ actus exterioꝛes. Dicendum videtur ꝙ cū apoſtaſia perfidie dupliciter poteſt fieri. per actus infidelitatis exterioꝛes abſꝫ expſſo pacto cū demone inito. ſicut qui in terris infideliū mahumeticā vitam aſſumeret aut in terris xpianoꝝ cum expreſſo pacto ꝛc̄. Primi vbi mente retinent fidem. actu tñ exterioꝛi negāt. licet nō ſint apoſtate nec heretici tñ moꝛtaliter peccant. Sic eñ ſalomon dijs ſuaꝝ vxoꝛum reuerentiā exhibuit. Nec eñ aliquis excuſatur ſi ex metu hoc faceret. quia ſm̄ Auguſtinū. Sanctius eſt moꝛi fame ꝗꝫ veſci idolaticis. aliqui habēt Sacius. xxxij. q. iiij. Sacius. Malefice aūt quantūcunꝫ fidem retinent coꝛde ꝛ abnegāt oꝛe apoſtate tamē iudicantur eo ꝙ fedus cuꝫ moꝛte ꝛ pactum cum inferno pepigerūt. Unde ſanctus Thomas in. ij. diſ. iiij. ar. vltimo. Loquens de ſimilibꝫ operibꝫ magicis. Et ꝗ quocūꝫ modo auxilium petunt a demonibꝫ dicit. Jn omnibꝫ eſt apoſtaſia a fide ꝑpter pactum initum cum demone vel verbotenus ſi inuocatio interſit vel facto aliquo etiam ſi ſacrificia deſint. nō eñ poteſt homo duobꝫ dominis ſeruire. Ad idem Albertus vbi ſupra diſ. viij. vbi queritur. Utrum magicis ꝛ mathematicis intendere ſit peccatum ꝛ apoſtaſia a fide. Jta reſpondit. Jn talibꝫ eſt ſemper apoſtaſia verbi vel operis. Si eñ inuocationes fiant tunc apertum pactuꝫ initur cum demone ꝛ tunc eſt aperta apoſtaſia verboꝛum. Si autem non ſit niſi opere ſimplici tunc ē apoſtaſia operis. Et quia in his omnibꝫ ſemper eſt fidei contumelia quia expectatur a demone quod expectandum eſt a deo ideo ſemper apoſtaſia iudicatur. Ecce ꝗꝫ clare duplicem apoſtaſiam ponunt terciam ſubintelligētes ſcilicet coꝛdis que ſi deſit tamen malefice verbis ꝛ operibꝫ apoſtatrices iudicantur. Penis ergo vt patebit ꝛ hereticoꝛum ꝛ apoſtatarū ſubiacere debēt. Eſt ꝛ tercia criminis enoꝛmitas pre cūctis alijs hereſibus in eis. Naꝫ ſi iuxta Auguſtinū omnis infideliū vita peccatum ē. xxviij. q. i. §. ij. ꝛ eſt gloſa ſuper illud Ramanoꝝ. xiiij. Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt. Quid iudicandū eſt de tota vita id eſt de omnibus alijs operibus maleficarum que tamen non ad complacentiaꝫ demonum fiant ſicut ieiunare. eccleſias frequentare. cōmunicare ꝛ ſic de alijs. Jn omnibus eñ peccant moꝛtaliter quod ſic declaratur. Tanta eſt eñ labes huius peccati ꝙ facultatem reſurgendi licet non ex toto amputat. eo ꝙ peccatum non coꝛrumpit totum bonum nature ꝛ lumen naturale in eis remaneat. Tamen ꝑpter preſtitum homagium niſi ab illo abſoluantur. omnia eoꝛum opera etiam de genere bonoꝛum ſunt potius de genere maloꝛuꝫ qđ in alijs infidelibꝫ nō cernitur. Naꝫ ſm̄ Tho. ſe. ſe. q. x. An omnis actio infidelis ſit peccatum dicit ꝙ ꝗꝫuis opera infidelium que ſunt de genere bonoꝛuꝫ vt ieiunia elemoſine ꝛ huiuſmodi non ſint eis meritoꝛia propter infidelitatem que eſt grauiſſimū peccatoꝛum. tamen quia peccatum non coꝛrumpit totū bonum nature ſed remanet in eis lumen naturale. Jdeo non omnis actus eoꝛum eſt moꝛtale peccatum. ſed actus procedens ex ipſa infidelitate vel relatus ad ipām etiam ſi ſit de genere bonoꝛū. puta ſarracenus ieiunat vt ſeruat legem. Mahumeti de ieiunio mandantem Judeus celebrat ſuas feſtiuitates ꝛ huiuſmodi in his eſt moꝛtale. Et ſic intelligitur illud Auguſtini ſupra allegatum. Omis infidelium vita peccatum eſt.

¶ Qꝫ malefice grauiſſimas merentur penas vltra omnes flagicioſos mundi.

Deniꝫ ꝙ eoꝛum flagicia cuncta aliorum peccata excedunt ꝗꝫtum ad demerituꝫ pene declaratur. Primo quo ad penam hereticis infligendam. Secundo quo ad penam apoſtatis in-

ferē dam. Nam heretici quadruplici pena pu
niūtur ſm̄ Raymundū ſcilicet excommuni=
catione. depoſitione. rerum ablatione. ⁊ cor=
porali morte. De quibus omnibus lector in=
ueniet ſuper primū. de ſenten. excom. Nouc=
rit. ⁊ ſuper ſecundum. xxiiij. q. i. Qui contra
pacem. ⁊ tercium. diſt. viij. quo iure. ⁊. xxiij.
q. vij. ca. i. ⁊ ſequenti. ſuper quartum. eo. titu.
ſcilicet de hereticis. Excōmunicamus ꝑmo
⁊ ſecundo. imo ⁊ grauiſſimas incurrunt pe=
nas. Credētes. receptatores. fautores ⁊ defen
ſores. Nam vltra penam excōmunicationis
illis inflictam heretici cum fautoribꝫ ⁊ defen
ſoribus ſuis ⁊ receptatoribꝫ ⁊ ipſorū filij vſqꝫ
ad ſecundam generationem per lineam pater
nam. per lineam vero maternam vſqꝫ ad pri=
mū gradum ad nullum beneficiū vel officiū
eccleſiaſticum admittuntur vt eo. ti. quicūqꝫ.
⁊. c. ſtatutum. li. vi. Sed ſuper terciam penā
ſi heretici habent filios catholicos priuātur
paterna hereditate in deteſtationē criminis.
Et ſuper quartam penam ſi poſt deprehen=
ſionem erroris continuo non velit reuerti et
hereſim abiurare ſubito debet comburi ſi lai
cus eſt. Falſarij em̄ pecunie ſtatim morti tra=
duntur quantomagis falſarij fidei. Si vero
clericus poſt ſolennem degradationem relin
quitur curie ſeculari occidendus. Si autem
reuertantur ad fidem detrudi debent in per=
petuum carcerem. de hereticis. Excōmuni=
camus. primo ⁊ ſecundo. ⁊ hoc de rigore iu=
ris. Mitius tamen agitur cum eis poſt abiu
rationem quā ad arbitrium epiſcopi ⁊ inqui
ſitoris facere debent ꝓut in tercia parte ope=
ris patebit vbi de varijs modis ſententiandi
tales tractatur. quis etiam dicatur deprehen
ſus ⁊ conuictus ſeu etiam relapſus. His aūt
modis mulctare maleficas non videtur ſuf=
ficere cum non ſint ſimplices heretice. ſed et
apoſtate ⁊ vltra hoc ꝙ in ip̄a apoſtaſia nō ho
minibus ꝓpter metum aut carnis oblectamē
ta fidem abnegant. vt ſupra tactum eſt. Sed
ip̄is demonibꝫ vltra abnegationem etiaꝫ ho
magium corpora ⁊ animas offerendo ꝑſtant
Ex quibus ſatis probabile videtur ꝙ quan
tumcūqꝫ peniteant ⁊ ad fidem reuertātur nō
debent, ſicut alij heretici carceribus perpetu=
is mancipari ſed vltimo ſupplicio puniri. et
hoc etiam propter damna temporalia homi=
nibus ⁊ iumentis varijs modis illata leges
imperant. vt patet. C. de maleficis. l. nullus.
l. nemo. ⁊. l. culpa. Et eſt ſimilis culpa ꝓhi=
bita. diſcere ⁊ docere. Et loquūtur leges ſuꝑ
ſortilegos. quātomagis ſuper maleficos. vbi
dicūt ꝙ pena illoꝝ ē bonoꝝ publicatio ⁊ de=
capitatio. Et ſi q̄s tali arte mulierē ad luxu=
riam prouocauerit vel econuerſo beſtijs ex=
ponitur. vt dicitur ibidez. l. multi. ⁊ de his in
prima queſtione tactum eſt.

Queſtione decimaquinta. Declaratur ꝙ
propter peccata maleficarū innoxij ſepe male
ficiantur licet etiam interdum ꝓpter peccata
propria.

SEd ⁊ hoc ꝙ diuina ꝑmiſſione plu=
res innoxij damnificantur ⁊ puni=
untur in premiſſis nocumentis ꝓ=
pter aliena peccata maleficarum et
non propter culpas ꝓprias. Nec alicui hoc
videatur inconueniens oſtendit ſanctus tho
mas ſcd̄a ſcd̄e. q. cviij. Hoc fieri iuſte a deo.
loquendo de penis preſentis vite triplici ra=
tione. Primo quidem ꝙ vnus homo eſt res
alterius. ⁊ ſicut quis punitur in rebꝫ ita et in
penam alterius aliquis puniri poteſt. Nam
filij ſcd̄m corpus ſunt quedam res patris. ⁊
ſerui ⁊ animalia res dominorum. ⁊ ſic filij pu
niuntur quandoqꝫ pro parentibus ſicut fi=
lius natus ex adulterio dauid mortuus fuit
q̄ꝫ citius. ⁊ animalia amalechitarū iuſſa ſunt
interfici. quāuis ⁊ in huiuſmodi ſit ratio mi=
ſtica. vt habetur. i. q. iiij. §. paruulos. Secū=
do quia peccatum vnius deriuatur in alterū
⁊ hoc dupliciter. Per imitationem ſicut filij
imitantur peccata parentum ⁊ ſerui ⁊ ſubditi
peccata dominorum vt audacius peccent vt
fit in rebus male acquiſitis in quibꝫ filij ſuc=
cedūt. ſerui in latrocinijs et guerris iniuſtis
Unde ſepius interficiuntur. ⁊ ſubditi prela=
torum audacius peccant dū eos peccare cer=
nunt etiam ſi eadem peccata non committūt
vnde ⁊ iuſte puniuntur. Deriuatur etiaꝫ pec
catum vnius in alterum per modum meriti.
vt ſubditorum in malum prelatū id eſt ꝙ pec
cata ſubditorum merentur peccatorem pre=
latum ſm̄ illud Job. Regnare facit hypocri
tam propter peccata populi. Deriuatur etiā
peccatum ⁊ conſequenter pena per aliquē cō=
ſenſum vel diſſimulationē. Hoc ē quando ſu
periores peccata non redarguunt tunc ſepiſ=
ſime boni cum malis puniūtur. vt dicit Au=
guſtinus in primo de ciui. dei. Exemplū vbi
inter nos inq̄ſitores vnus reperit quoddaꝫ
oppidū mortalitate hominū quaſi deſtitutuꝫ
⁊ vbi fama volabat ꝙ quedam mulier ſepul=
ta lintheamē in q̄ ſepulta erat ſucceſſiue de=
glutiret ⁊ ꝙ peſtē ceſſare n̄ poſſꝫ niſi ex integro
lintheamē degluiēdo ad ventrē ꝯſumpſiſſet

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Habito conſilio deſuꝑ ſcultetus cū̄ prefecto
ciuitatis ſepulcrū̄ effodientes inuenerū̄t qua
ſi dimidietatem lintheaminis ꝑ os ⁊ collum.
vſqꝫ in ventrē̄ immiſſam ⁊ cōſumptam. Quo
viſo motus ſcultetus gladium extraxit ⁊ ca-
put amputando extra foueam proiecit. ſicqꝫ
ſubito peſtis ceſſauit. Ex quibꝫ vtiqꝫ diuina
ꝑmiſſione peccata illius vetule ſuꝑ innoxios
ꝓpter diſſimulationem preſidentiū̄ punita fu
erunt. Nam ꝑhabita inquiſitione repertū̄ fuit
ipſam longo tempꝫ vite ſue ſortilegam ⁊ ma-
gām fuiſſe. Exemplū̄ de punitione dauid in
enumeratione populi ꝑ peſtem. Tercio fit di
uina ꝑmiſſione vt hūane ſocietatis vnio cō-
mendetur ex qua vnus homo debet pro alio
ſollicitus eſſe vt nō peccet ⁊ ad deteſtationem
peccati dum. ſ. pena vnius redūdat in omēs.
quaſi omēs ſint vnū̄ corpꝰ. Exemplū̄ de pec-
cato Achor. Joſue. vij. Poſſumus adhuc ad
dere duos modos ꝓut puniūtur mali inter-
dū̄ per bonos interduꝫ etiam ꝑ alios malos.
Nam vt Gratianꝰ dicit. xxiij. q. v. §. vlti. Ali
quando deus punit malos ꝑ legitimā pote-
ſtatem gerentes ex mandato ſuo. ⁊ hoc dupli
citer. Interdū̄ cū̄ merito punientiū̄ ſicut pu-
niuit peccata chananeoꝝ ꝑ populū̄ ſuū̄. In-
terduꝫ abſqꝫ merito punientiū̄ ſed etiā in ipo
rū̄ penam ſicut tribum beniamin puniuit. et
deleuit vſqꝫ ad paucos. Aliqñ punit etiam ꝑ
populos ſuos iuſſu ſeu ꝑmiſſione excitatos
non tamē intendentes deo obſequi ſed ſue ſa
tiſfacere cupiditati. ⁊ ideo cū̄ ſui damnatione
ſicut iam punit populū̄ ſuū̄ ꝑ thurcos. ⁊ ſe-
pius ante ꝑ alienigenas etiam in veteri lege.
Sed nota. ꝙ quacūqꝫ de cauſa ꝗs puniatur
ſi nō ſuſtinet patiēter penas tūc ſunt flagella
nō ad ſatiſfactionē ſed ad vindictam tantum
id eſt punitionē. Juxta illud Deutro. xxxij.
Ignis. ſ. pene tempalis ſuccenſus eſt in furo
re meo id eſt in punitione. qꝛ alias non eſt in
deo furoꝛ. ⁊ ardebit vſqꝫ ad īferni nouiſſima
id eſt vindicta hic incipiet ⁊ ardebit vſqꝫ ad ex
tremā damnationē. vt exponit Auguſ. Et ha
betur de pe. di. iiij. §. auctoritas. Sed ſi pati
enter ferant ipſa flagella ⁊ ſit patiens in ſtatu
gratie habēt locū̄ ſatiſfactōnis vt dicit Tho.
in. iiij. Etiā ſi quis puniret a iudice ꝓpter ma
leficiū̄ cōmiſſum vel etiam malefica ⁊ hoc ſm
plus ⁊ minus ſm deuotionē patientis ⁊ qua
litatem criminis. Mors aūt naturalis cum
ſit vltimū̄ terribiliū̄. nō tn̄ eſt ſatiſfactoria qꝛ
ꝑ naturā inoleuit in penā originalis peccati.
Licet ſm Scotū̄ etiā volūtarie ⁊ cū̄ deuotio
ne expectata ⁊ deo oblata in ſua amaritudine
poſſit fieri aliquo mō ſatiſfactoria. Mors tn̄
violenta ſiue quis eam meruit ſiue non ſem-
per eſt ſatiſfactoria ſi patienter ſuſtineatur ⁊
in gratia. Et hec quidem quo ad penas pro-
pter aliorum peccata inflictas. Propter pro-
pria autem etiam deus flagellat in vita ꝑſen-
ti ⁊ ſpecialiter circa maleficia inferenda. Nā
Thobie ſeptimo. Super illos qui libidini
deſeruiūt diabolus accipit poteſtatem. quod
etiam ex precedentibus patuit declarādo ma
leficia circa mēbra ⁊ potentias generatiue po
tentie que deus ampilius permittit malefica
ri. Attamen ad predicandum populo notan
dum ꝙ premiſſis punitionibus non obſtan
tibus ſcdm̄ quas deus pro culpis alienis ſi-
ue proprijs punit hanc regulaꝫ iuris ꝓ fun
damento teneat ⁊ populo proponat que dicit
Sine culpa niſi ſubſit cauſa non eſt aliquis
puniendus. extra de regu. iu. ⁊ hec regula lo-
cum habet in iudicio poli id eſt dei. ⁊ in iudi-
cio fori id eſt in foro humano ſiue ſeculari ſi
ue eccleſiaſtico. Declara de iudicio poli. Nā
cum deus duplici pena ſpirituali ⁊ tempora
li punit. In prima inuenitur ꝙ nūqꝫ ſine cul
pa. In ſecunda inuenitur ꝙ interdum bene
ſine culpa ſed non ſine cauſa. De prima ſpūa
li pena que cum eſt triplex ſcilicet. ſubtractio
gratie. vnde ſequitur obduratio in preſtitis.
non fit ſine culpa propria. Secūda pena dā-
ni id eſt priuationis glorie. hoc etiam nunqꝫ
infligitur ſine culpa propria vt in adultis. vel
contracta vt in paruulis in originali decedē
tibus. Tercia pena ſenſus. i. cruciatio ignis
infernalis etiam patet. Unde qđ dicit Exo.
xx. Ego dominus zelotes viſitās peccata pa
rentum in filios vſqꝫ in terciam ⁊ quartaꝫ ge
nerationem. intelligitur de imitatoribus pa-
ternoꝝ ſceleꝝ vt exponit Gratianus. i. q. iiij.
§. ꝗbus. vbi etiā dat alias expoſitōnes. De ſe
cūda aūt pena tꝑali punit deꝰ. Propter cul
pā alteriꝰ vt ſuꝑ tactū̄ ē. triplici rōe. vel etiā ſine
culpa aliena ⁊ ꝓpria ſed non ſine cā. vel etiā ex
culpa ꝓpria ⁊ nō aliena. qđ ſi vis ſcire cauſas
ꝓpter ꝗs deus punit ⁊ tn̄ abſqꝫ culpa aliena ⁊
ꝓpria. videas ꝗnqꝫ modos ꝗs ponit mgr̄ in
iiij. di. xv. c. ij. Et recipe tres primas cauſas.
Reliqs duas accipe ꝓ culpis ꝓprijs. Nā di
cit ꝗnqꝫ de cauſis deꝰ hoīem flagellat in vita
ꝑn̄ti ſiue penas infert. Primo vt deꝰ glorifice
tur. Et hoc fit qn̄ miraculoſe remouet pena
ſiue flagellū̄. Exēplū̄ de ceco nato. Jo. ix. De
lazaro reſuſcitato. Jo. xi. Scdo ſi ꝑmū̄ deſit
immittit tn̄ vt meritū̄ cumulet ꝑ exercitiū̄ pa
tiētie. Ac etiā vt ꝟtus latēs intus alijs mani
feſtet. Exēpla in Job. i. ⁊ Thob. ij. Tercō vt
virtus cōſeruet ꝑ humiliationem flagelloꝝ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Exemplū in paulo q̄ de ſe dicit.ij.ad.corint.
xij. Ne magnitudo reuelationuꝫ extollat me
datus eſt mihi ſtimulus carnis mee āgelus
ſathane ⁊c̄.q̄ ſtimulus ſm Remigiū fuit que
dam infirmitas corꝑalis. He ſunt cauſe ſine
culpa. Quarto vt eterna damnatō hic incho
etur.vt.ſ.aliq̄liter oſtendat q̄d in inferno pa-
tietur. Exemplū in herode. Act.xij.⁊ in An-
tiocho.ij. Macha.ix. Quinto vt homo puri
ficetur.vel ꝑ expulſionē culpe cū.ſ. ex flagel-
lis ꝯteritur. Exemplū de maria ſorore aaron
Numeri.xij.a lepra infecta.⁊ iſraelitis ꝓſtra
tis ī deſerto.ſm Hiero.xxiij.q.iiij. q̄d ergo.
Uel ad ſatiſfactōnē pene. Exemplū in dauid
q̄ poſt remiſſionē adulterij ꝯmiſſi quo ad cul
pam in penā fuit expulſus de regno. vt patet
in.ij. Re.qd̄ notat Grego.de pe.diſ.i.ſi pctm̄
dauid. Poſſet etiā dici omnē penā quā pati-
mur ꝓcedere ex culpa noſtra ſaltim origina-
li cū qua naſcimur q2 ipm̄ ē cauſa omniū cau
ſalitatū.ar.di.v.ad eius. Sed ⁊ tercia pena q̄
⁊ damni loquēdo de illa quo ad eternā dam-
nationē quā in futuro ſuſtinebūt.nemo am-
bigat quin ſuꝑ om̄es damnatos in penis ſen
ſibilibꝰ cruciabuntur. Sicut em̄ grē viſio in
patria.ita mortali culpe pena in inferno ſuc-
cedit. Et ſicut gradus beatitudinis in patria
cōmenſurātur iuxta gradus charitatis ⁊ grē
in via.ita ⁊ menſura ſuꝑpliciorꝫ in inferno iu-
xta menſurā criminū in via. Hoc ē qd̄ Deut.
xxv.dr. Pro menſura peccati erit ⁊ plagaruꝫ
modus. Et ſi hoc in alijs peccatis omnibus
tm̄ in ſpeciali maleficis hoc cōuenit quod ad
Hebre.x.tangit. Quāto magis putatis de-
teriora mereri ſupplicia q̄ filiū dei cōculcauit
⁊ ſanguinē teſtamēti pollutū duxerit. in quo
ſanctificatus ē. Hec ſunt ꝓpria maleficarum
fidem abnegantiū ⁊ ꝑ diuiniſſimū ſacramen-
tum plurima maleficia vt iam in ſecūda par-
te patebit exercentium.

¶ Sextadecima. Declaratur in ſpeciali veri
tas premiſſa compando opera maleficarꝫ ad
alias ſuperſtitionis ſpecies.

PRemiſſa deniqꝫ veritas q̄ ad enor-
mitatem criminū in maleficis ꝓba
tur.per ꝯꝑationē ad alia opera ma
gorū ⁊ diuinatorꝫ. Nam cum qua-
tuordecim ſunt ſpecies circa oꝑa ſuperſtitio-
ſa ex triplici genere diuinationū. Quorꝫ pri-
mū fit per manifeſtam demonū inuocationē.
Secundū ꝑ tacitam ſolam ꝯſiderationē di-
ſpoſitionis vel motus alicuius rei. vt ſiderū
dierū.aurarū ⁊ hmōi. Terciū ꝑ conſideratio-
nem alicuius actus hūani ad inq̄rendū ali-
quid occultū q̄ ſortiū nomē habent. Et ſpe-
cies primi generis diuinationis que fit ꝑ ex
preſſam demonū inuocationem. ſunt preſti-
gium. diuinatio ſomniorꝫ. Nigromancia.
Diuinatio phitonica. Geomācia. Jdroman-
cia. Aeromancia. Piromancia et ariolorum
cultus. Tho.ſe.ſe.q.xcv.⁊.xxvi.q.iiij. igit.
⁊.q.v.nec mirum. Species deniqꝫ ſecūdi ge
neris genealitici.aruſpices. augures omen
ſeruantibus chyromantia ⁊ ſpatulamantia.
Species etiam tercij generis variātur ſcdm̄
omnia illa que ſortium nomen habent ad in-
quirendum aliquid occultum. ſcilicet per cō
ſiderationem punctorum. feſtucarum. figu-
rarum in plumbo liquefactarum. Et de his
Thomas. vbi ſupra.⁊.xxvi.q.ij.⁊.q.iiij. per
totum. Tamen hec omnia crimina malefica
rum flagicia excedunt.quod de preſtantiori-
bus ſpeciebꝰ deducitur. Unde ⁊ de minori-
bus non difficultatur. Nam in prima ſpecie
vbi aliqui preſtigioſis quibuſdam apparitio
nibus ſenſus humanos decipiūt vt res cor-
poralis aliter ſentiatur per ſenſum viſus aut
tactus vt in precedentibus tactum eſt de mo-
do preſtringendi. Malefice his non conten
te circa membra generatiue potentie illa in-
terdum preſtigioſa apparitione auferendo li-
cet non in rerum veritate.etiam ipſam gene-
ratiuam potentiam pluries auferunt. ne mu
lier concipere aut vir actū exercere valeat etiā
remanente membro abſqꝫ preſtigioſa illuſio
ne poſt conceptum etiam aborſum procurāt
ſepe procurāt cum innumeris alijs malis in
diuerſis etiam formis beſtiarum apparent vt
in ſuperioribus patuit. ¶ Jn ſecunda deni-
qꝫ ſpecie que ⁊ nigromancia dicitur. ⁊ fit per
mortuorū apparitionem vel locutioneꝫ. cum
vt dicitur tercio libro ethimo. Nigros grece
mors dicit latine.mancia vero diuinatio. fa
ciūt aūt talia per ſanguinē hominis aut āli-
cuius animalis. ſuper quibuſdam caracteri
bus. ſcientes demones ſanguinē amare. id ē
eius effuſionē ⁊ peccata. Unde fit vt vbi mor
tuos ab inferis ſevocare putant ad reſpondē
dum ad interrogata. demones in corꝫ ſimili
tudinibus apparētes talia exercent. Et hmōi
artis erat illa maga ⁊ phitoniſſa de q̄.i. Reg.
xxviij.q̄ ad inſtātiam ſaulis ſamuelē ſuſcita-
uit. Nec ex hoc putat quis talia eſſe licita qꝛ
ſcriptura cōmemorat animam iuſti ꝓphete ab
inferis vocatam ſauli euentū futuri belli etiā
per mulierē phitoniſſam aperuiſſe. Quia vt
Auguſ.dicit ad ſimplicianū. Nō ē abſurduꝫ
credere aliq̄ diſpēſatōe ꝑmiſſum fuiſſe. vt nō
dn̄ante arte magica vel potētia.ſed diſpēſatio
ne occulta.que phitoniſſam ⁊ ſaulem latebat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſe iuſti ſpūs oſtenderet regis aſpectibꝫ diui⸗
na eū ſentētia ꝑcuſſurus. Uel non vere ſpūs
ſamuelis a ſua reqͥe ē excitatus. ſed aliqͦd fan
taſma ⁊ illuſio demonuꝫ imaginaria diaboli
machinationibꝫ ē facta quā appellat ſamuelē
ſcriptura. ſicut imagines ſolent ſuaꝝ reꝝ no
minibꝫ appellari. Hec ex rñſione cuiuſdā ar⸗
gumenti ſuꝑ q̄ſtionē. An diuinatio q̄ fit in⸗
uocatione demonū ſit illicita. ſc. ſc. q. xcv. ar.
iiij. Ad ſecundū. Sed ſi lectori placet videat
rñſionē ſuꝑ vltimū argumentū q̄ſtionis. An
gradus ꝓphetie ſint in beatis in eadem ſum⸗
ma. q. clxxiij. Inſpiciat etiā dictū Auguſti.
xxvi. q. v. Nec mirū. Sed hec parū ad male⸗
ficaꝝ opa q̄ nullā in ſe retinent ſpēm pietatis
vt intuenti coꝝ opa patet ſanguinē innocen
tem fundere nō ceſſantes. occulta queqꝫ dia⸗
bolicis inſtructōnibꝫ manifeſtātes nec viuis
aut mortuis ꝑcunt vbi aīas cū corꝑibꝫ inte⸗
rimūt. In tercia deniqꝫ ſpecie q̄ ⁊ ſomniorū
diuinatio dicit̄ dupliciter obſeruatur. Primo qñ
q̄s vtit̄ ſomnijs vt valeat aliqͦd occultū inue
ſtigare ex reuelatōne maloꝝ ſpirituū cuꝫ q̄bꝫ
hn̄tur pacta expreſſa qñ. ſ. ad hoc inuocant̄.
Secūdo vero qñ q̄s vtit̄ ſomnijs ad cogno
ſcendū futura ſcḋm ꝙ ſomnia ꝓcedūt ex reue⸗
latōne diuina vel ex cauſa naturali intrinſe⸗
ca vel extrinſeca q̄ntuꝫ pōt ſe extendere talis
virtus nō erit illicita diuinatio. hec tho. vbi
ſupra. Pro cuiꝰ intelligētia vt p̄dicatores nu
cleū ad minus habeant. Notandū ad primū
de āgelis ꝙ cū āgelus ſit limitate virtutis ef⸗
ficacius reuelare pōt aliqͦd futuroꝝ aīe diſpo
ſite q̄ꝫ indiſpoſite. Diſpoſitio aūt fit poſt ſe⸗
dationē motuū exterioꝝ ⁊ interioꝝ vt qñ ſi⸗
lentes ſunt noctes ⁊ ſedati ſunt motus fumo
ſitatū ⁊ hoc fit circa aurorā qñ digeſtio ē com
pleta. ⁊ hoc dico de nobis pctōribꝫ ſimilibus
q̄bꝫ angeli ex diuina pietate ad ꝓſecutionem
officij aliqua reuelāt aut tpe ſtudij in aurora
intellectū de occultis ſcripturaꝝ informante
Preſidet em̄ angelus bonus intellectui ſicut
deus volūtati. ⁊ corꝑa celeſtia noſtris corpo
ribus. alijs aūt ꝑfectioribꝫ q̄buſcūqꝫ. pōt ⁊ q̄⸗
cūqꝫ hora reuelare vigilando ⁊ dormiēdo q̄ꝫ⸗
uis ⁊ iuxta phm̄. in de ſom. ⁊ vigil. ſunt ma⸗
gis apte recipe reuelatōnes vt dictum ē vno
tpe q̄ꝫ altero ꝓut ceteri magi facere ↄſueuerūt
Ad ſecūduꝫ nota ꝙ ex naturali ſollicitudine
nature de regimine corꝑis cōtingit ꝙ q̄dam
futura hn̄t cauſam naturalē in hoīe ſomnian
te. ⁊ tūc illa ſomnia ſeu viſiones ſunt tantū⸗
mō ſigna ⁊ nō cauſe. ſicut ex pte angeli dictuꝫ
eſt. ⁊ hoc accidentiū futuroꝝ in homine vt ſa
nitatis vel egritudinis vel ꝑiculi ⁊c̄. Et hec
eſt ſententia Areſto. vbi ſupra. Quia natura
repſentat in ſomnis anime aliquas diſpoſi⸗
tiones que ſunt in corpore ex q̄bꝫ poſtea con
tingit infirmitas vel aliud. vt ſi quis ſomnet
de occupationibꝫ igneis. ſignum eſt ꝙ predo
minatur in eo colera. ſi de aeris vt de volatu
⁊ huiuſmodi ſignū eſt ſanguinis. ſi aque vel
alterius liquoris aquei ſignum eſt flegmatis
ſi de terreis. ſignum eſt melancolie. Et ideo
per ſomnia quandoqꝫ iuuātur medici ad co⸗
gnoſcendum diſpoſitōnes corporis. vt etiaꝫ
dicit philoſophus in eodē libro. Sꝫ hec ite⸗
rum leuia ſunt per compationem ad ſomnia
a maleficis ſuperſtitioſe obſeruata. Nā ſi cor
poraliter vt ſupra tactum eſt nolūt transferri
ſed tantum imaginarie cernere que a conſo⸗
dalibus maleficis perpetrantur reponere ſe
habent ad ſiniſtrū latus in nomine ſui dia⸗
boli ⁊ omniū demonioꝝ. Unde fit vt ei ſin⸗
gula imaginaria viſione repſentantur a ſimi
li. Si aliqua occulta ſcire pro ſe vel alijs ho
minibus volunt a demonibus ꝑ ſomnia in⸗
ſtruūtur non per tacita ſed per expreſſa cum
eis pacta inita. Nec iterum per quodcunqꝫ
pactum quocunqꝫ modo per aliquod ſacrifi
cium alicuius animalis ſeu ſacrilege depre⸗
cationis aut cultus etiam latrie exhibitionis
ſed ſeipſas in anima ⁊ corpore demonibꝫ of⸗
ferentes. fidem penitus ſacrilego ore abnegā
do. Nec his cōtente etiam proprios aut ali⸗
enos infantes demonibus offerunt aut inte
rimūt. de quibus ſupra habitum eſt. In q̄r⸗
ta deniqꝫ ſpecie q̄ per phitones a phiton ap⸗
polline. iuxta Iſidoꝝ qui auctor diuinandi
dicit̄ fuiſſe exercet̄. nō per ſomnia aut ꝑ mor
tuoꝝ allocutionē. ſed ꝑ viuos. vt in arrepti⸗
tijs. qui ſic arrepti a demonibꝫ vel vlūtarie
aut inuolūtarie ad p̄dicandum tantummo⸗
do futura. ⁊ nō ad alia flagitia perpetrando
agitātur qualis fuit illa puella de qua Actu.
xvi. Clamando poſt apoſtolos ꝙ eſſent veri
ſerui dei. Uñ indignatus paulus imperauit
ſpiritui exire ab ea. Patet ꝙ modica ſit ↄpa⸗
tio ꝑ reſpectū ad maleficas ⁊ eoꝝ opera. q̄ vti
qꝫ ſic ob magnitudinem facinoꝝ ⁊ enormi⸗
tatē criminū. iuxta Iſiḋ. vt ſupra habitū eſt
nūcupātur. vñ cā breuitatis de alijs minori⸗
bus ſpēbꝫ diuinationū hec ꝓbare nō expedit
vbi maiores excedere noſcūt̄. nā vbi p̄dicato
ri placet applicare alias ſpēs vt geomantiā q̄
fit circa corpus terreſtre vt in vngue vl̓ in fer
ro vl̓ lapide polito. Idromātiā q̄ fit in aq̄ vel
criſtallo. Aremantiā q̄ fit in aere. Piroman⸗
tiam que fit in igne. Arioloꝝ que in viſceri⸗
bus animaliū imolatorum in aris demonū.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Licet hec om̄es p̱ expreſſam demonū̄ inuocationē̄ fiāt. nulla tñ ē ꝯpatio ad maleficia maleficaꝝ cū̄ ad nullū̄ nocumentū̄ hoīm iumentoꝝ ⁊ terre frugū̄ tendūt directe. Sꝫ ad futurorū̄ ꝑcognitionē̄. De alijs etiā̄ ſpeciebꝫ diuinationū̄ q̄ cū̄ tacita inuocatōe ⁊ etiaꝫ p̱ tacitū̄ vt ſic pactū̄ erga demōes practicātur vt ſunt genealitici ſeu aſtrologi ſic dicti ꝓpter natalium ꝯſideratōnes. Auruſpices qui dies ⁊ horas obſeruant. Augures q̄ geſtus ⁊ garritus auiū̄ ⁊ omen q̄ verba hoīm obſeruāt. Et chyromantici q̄ ex lineamētis manuū̄ aut ſpatulis aīaliū̄ diuināt. Si cui placet inſpiciat p̄ceptoriū̄ Nider circa ſecūdū̄ ꝑceptū̄ ⁊ plura inueniet quomō ſint licita ⁊ quō nō. Maleficarum vero opera nū̄q̄ȝ ſunt licita.

¶ Decimaſeptima eſt declaratiua quartedecime grauitatem criminis ad peccata quecū̄q̄ȝ demonū̄ compando.

Sed ⁊ tanta eſt eaꝝ facinoꝝ magnitudo ꝙ etiā̄ maloꝝ angeloꝝ peccata ⁊ ruinam excedūt. Et ſi in culpis quō nō etiā̄ ī infernalibꝫ ſupplicijs. Et hoc quidē̄ quo ad culpas demōſtrare nō eſt difficile varijs rōnibꝫ. Primo. nā̄ licet eius peccatū̄ ſit irremiſſibile hoc tñ nō eſt propter magnitudinē̄ criminis habendo reſpectū̄ ad eoꝝ naturalia. ⁊ ꝑcipue ſc̄m opinionē̄ illoꝝ q̄ dicūt eos tantum in naturalibꝫ ⁊ nū̄q̄ȝ in gratuitis fuiſſe creatos. Et qꝛ bonū̄ gratie excedit bonū̄ nature. ideo illorū̄ peccata q̄ a ſtatu gratie cadūt ꝓut malefice fidem ſuſceptaꝫ in baptiſmo abnegantes exiſtūt. eorū̄ vtiq̄ȝ pctā̄ excedūt. Si vero dicamus eos in grā̄ fuiſſe creatos licet nō ꝯfirmatos. ſic etiā̄ malefice licet nō creati in gratia tamē̄ a gratia ſponte ceciderunt ſicut ⁊ ille volens peccauit. Secundo demonſtrať. nam licꝫ eius peccatū̄ ſit irremiſſibile varijs de cauſis alijs. puta ſc̄m aug. quia nullo ſuggerēte peccauit. ideo etiā̄ nullo reparante redire debet. Vel qꝛ ſc̄m Damaſ. cōtra dei formā̄ intellectu peccauit. ⁊ cognitō quāto eſt nobilior tanto peior eſt error. Seruus eñ̄ ſciens volūtatem dn̄i ſui ⁊c̄. Vel iterum ſc̄m eundē̄ Damaſ. quia nō eſt ſuſceptibilis penitentie. ideo nec venie. ⁊ hoc ex natura ſua. q̄ quia ſpūalis tantū̄modo eſt ſemel vertibilis. eo ꝙ ſe totam ꝯuertit ꝙ in homine nō fit vbi caro ſemp̱ repugnat ſpiritui. Vel iterum qꝛ excelſo loco peccauit vt in celo homo aūt in terra. His tñ non obſtantibꝫ eius culpa in multis alijs minorať comparatiue ad maleficiaꝝ flagitia. Primo ī hoc ꝙ ille iuxta Anſelmū̄ in quadam oratione nulla ꝑcedente delicti vindicta ſuperbiēs peccauit. Malefice vero poſt tantas penas ſepe multis alijs maleficis inflictas imo ⁊ poſt penas quas p̱cipiūt in eccleſia diabolo occaſione ſue ruine inflictas om̄ia hec ꝯtemnūt ⁊ nō ad minima peccata mortalia vt ceteri peccatores q̄ ex infirmitate aut malicia abſq̄ȝ hītu malicie peccant. Sed ex ꝓfunda cordis malicia ad horrenda flagitia ꝓperant. Secundo qꝛ licet triplex ſit ſtatus mali angeli. Innocentie Culpe ⁊ miſerie ſeu pene. Ipſe tamē̄ ſic ab innocētia ſemel tantū̄ cecidit ⁊ ꝙ ad illam nū̄q̄ȝ reſtitutus fuit. Peccator aūt ad innocentiā̄ per baptiſmū̄ reſtitutus iteꝝ ab illo cadēs multū̄ profundatur. Et ſup̱ om̄es ip̄e malefice vt earū̄ flagitia demonſtrant. Tercīo ille contra creatorē̄ nos aūt ⁊ ſup̱ om̄es ipſe malefice cōtra creatorē̄ ⁊ redemptorem. ⁊c̄. Quarto ille dereliquit deū̄ permittentē̄ videlꝫ eū̄ peccare ⁊ nō ex pietate eum ꝓſeq̄ntem. nos aūt ſuper om̄es ip̄e malefice peccatis elongamur a deo ꝑmittente ⁊ ex pietate nos ꝯtinuo ꝓſeq̄nte ⁊ bn̄ficijs plurimis nos ꝑuenientē̄. Quinto ille ꝑſtat in malicia deo reprobāte ⁊ ſuaꝫ grām̄ nō apponente nos miſeri currimus in illā̄ maliciam deo cōtinuo reuocante. Sexto ille manet obduratus ad punientem. nos obdurati ad blandientem. Et ſi ambo cōtra deū̄ tamē̄ ille contra ſe requirentem. nos ꝯtra ꝓ nobis morientē̄. quē̄ vt ꝑmiſimus ſup̱ omnes malefice dehoneſtantes offendunt.

¶ Solutiones argumentorū̄ etiā̄ declarant veritatem per compationem.

Ad argumēta. Ad primum patet reſponſio per ea que in principio corporis queſtionis tacta ſunt. Unde videlicet aliquod peccatum debeat cenſeri grauius altero. ⁊ quomodo peccata maleficarum grauiora cunctis quo ad culpam exiſtunt. Ad aliud quo ad penam. Dicē̄dum ꝙ ſicut culpa ade ita ⁊ eius pena dupliciter ꝯſideratur. vel quo ad ꝑſonam vel q̄ ad naturam totam videlicet poſteritatē̄ ex eo ſecutā̄. Primo mō. Sicut maiora peccata fuerūt poſt eū̄ perpetrata qꝛ videlicet ip̄e ſolum mō peccauit faciendo illud qđ erat malū̄ nō ſc̄m ſe ſed qꝛ ꝓhibitum. Fornicationes vero. adulteria. ⁊ homicidia. vtroq̄ȝ mō mala ſunt ſcꝫ ſc̄m ſe. ⁊ quia prohibita ideo etiā̄ grauior pena eis debetur. Secundo vero modo. licꝫ maxima pena primū̄ peccatū̄ ſecuta ē. hoc tñ eſt per indirectum inquantum videlicet per eū̄ tota poſteritas originali peccato fuit infecta. eo ꝙ ip̄e prim⁹ parēs oīm̄ ꝑ q̄bꝫ oībꝫ ſol⁹ fili⁹ dei ſatiſfacere potuit potentia ordinata. Pro ſuo aūt ꝑſonali medietate diuina gratia

penituit ⁊ ſaluatꝰ poſt ſolutionē factā ꝑ xp̄m.
incōꝑabiliter aūt peccata maleficarū excedūt
in grauitate. nō ꝯtente de ſuis ꝑſonalibꝫ pec-
catis ⁊ ꝑditōnibꝫ cū etiā innūeras alias poſt
ſe ꝯtinue trahūt. Ad terciū dicendū ex ꝓba-
bitis ꝙ hoc fuit ꝑ accidens in peccato ade ꝙ
maiorē leſionē intulit. Et hoc videlʒ ꝙ natu
rā integrā inuenit ⁊ ꝙ corruptam neceſſario
nō volūtarie trāſfundere habuit. vñ nō ſequi
tur ꝙ ſuū peccatum ſimpliciter grauius cete
ris fuit. Cū etiā qꝛ hec idē etiā ſeq̄ntia pecca-
ta feciſſent ſi talē naturaʒ inueniſſent. ſicut ⁊
ſm̄ mortale peccatū nō priuat grām eo ꝙ illā
nō inuenit. priuaret aūt ſi illā inueniret. Hec
ē ſolutio ſcti. tho. in. ij. di. xxi. ar. ij. in ſolutōe
ſecūdi argumēti quā ſolutōem ſi q̄s ad plenū
vult intelligere hʒ ꝯſiderare ꝙ adam origina
lem iuſticiā ſi ꝑſtitiſſet nō trāſfudiſſet in po-
ſteros ꝓut Anſel. opinabat̄. quia etiaʒ aliq̄s
poſt eū peccare potuiſſʒ. videbāt̄ dicta docto.
di. xx. An pueri mox nati fuiſſent in gr̄a ꝯfir
mati. Item q̄libe. ci. an idem q̄ nūc ſaluantur
hoīes ſaluati fuiſſent ſi adam nō peccaſſet.

¶ Sequit̄ modus p̄dicandi ꝯtra q̄nq; argu
menta laicoꝝ q̄bꝫ ꝓbare videntur ſparſim ꝙ
deus nō ꝑmittat tātā ꝑtātē diabolo ⁊ malefi-
cis circa hmōi maleficia inferenda.

Sit deniq; p̄dicator ꝓuidus ſuper
certa argumēta laicoꝝ vel etiā ꝑiro
rū quorūdam q̄ intantū maleficas
eſſe negāt ꝙ licet malitiā ⁊ potentiā
demonis ad inferēdū ex ſuo deſiderio hmōi
mala ꝯcedāt diuinā tñ ꝑmiſſionē ſibi ꝯdeſcē
dentē negāt. Nec volūt ꝙ deus talia fieri per
mittat. ⁊ licet modū arguendi nō habeāt ⁊ in
tenebris ſicut ceci palpitāt. iam vnū iam alte
rū mediū tāgēdo. opus tñ eſt eorū aſſertiones
ad q̄nq; argumēta reducere. Ex q̄bꝫ vtiq; oēs
eoꝝ cauillatōes ꝓcedere pñt. Et primo ꝙ deꝰ
non ꝑmittat diabolo ſub tanta poteſtate ſeui
re in homines.

Utrum ad maleficialē effectū a demo-
ne ꝑ maleficā ꝓcurandū ſemꝑ habet
concurrere diuina ꝑmiſſio. Et argui-
tur q̄nq; argumentis ꝙ deus nō ꝑmittit. vñ
etiā maleficiū nihil ē in mundo. Et primū ſu
mit̄ ex ꝑte dei. Secūdū ex ꝑte diaboli. Ter-
cium ex ꝑte malefice. Quartuʒ ex ꝑte morbi.
Quintū ex ꝑte p̄dicatoꝝ ⁊ iudicū q̄ talia ꝯtra
eas p̄dicāt ⁊ iudicāt q̄ vtiq; nūq̄ſ ſecuri eſſent
Primo ſic. Deus punire pōt hoīem ꝓpter pec
cata. ⁊ punit gladio fame ⁊ mortalitate. Iteʒ
diuerſis alijs infirmitatibꝫ varijs ⁊ innume-
ris q̄bꝫ humana conditio ſubiacet. vñ qꝛ opꝰ
ei nō ē adiūgere alias punitōes iō nō ꝑmittit

Scdo ſic. Ex ꝑte diaboli ſi vera eēnt q̄ p̄dicā
tur ꝙ videlicʒ vim generatiuā īpedire pñt. vt
videlʒ mulier non ꝯcipiat. vel ſi concipiat ꝙ
aborſum faciat. vel ſi nō aborſum ꝙ etiā poſt
ꝑtū natos interficiūt. vtiq; ſic ꝑimere poſſent
totū mūdū. Et iteꝝ poſſet dici ꝙ oꝑa diabo-
li eēnt fortiora opibꝫ dei. ſ. ſacro matrimonij
qḋ ē opꝰ dei. Tercō ex ꝑte hoīs. Nā videmꝰ
ſi maleficiū debet eſſe aliq̄d in mūdo tūc aliq̄
hoīes plus alijs maleficiūtur. De q̄ ſi q̄ritur
vtiq; dꝛ hoc eſſe ꝓpter punitionem pctōꝝ. ſed
hoc ē falſum. ḡ ⁊ illud ꝙ maleficia ſint ī mun
do. Falſitas aūt ꝓbat̄ ex eo. qꝛ tunc maiores
pctōres ampliꝰ punirent̄. hoc ē falſum cū mi
nus puniātur q̄ꝫ alij interdū iuſti. qḋ etiā cer
nit̄ in pueris innocētibꝫ q̄ aſſerūtur malefici
ari. Quarto pōt addi ⁊ aliud argumentuʒ ex
ꝑte dei. hoc ꝙ q̄s impedire poſſet ⁊ non impe
dit ſed fieri ꝑmittit. vtiq; iudicat̄ ex ſua volū
tate ꝓceſſiſſe. Sʒ deꝰ cuʒ ſit ſumme bonꝰ non
pōt velle malū. ḡ nō pōt ꝑmittere vt fiat malū
qḋ ip̄e impedire p̄t. Item ex ꝑte morbi defe-
ctus ⁊ infirmitates q̄ dicūtur maleficiales ſi-
miles etiā ſunt defectibꝫ ⁊ infirmitatibꝫ natu-
ralibꝫ. i. q̄ ex defectu nature ꝓcedūt. ꝙ eñ ali
q̄s claudicat. excecat̄ vel rōem ꝑdit vel etiam
morit̄ ex defectu nature cōtingere pñt. vñ nō
pñt ſecure maleficis aſcribi. Ultimo ex ꝑte iu
dicum ⁊ p̄dicatoꝝ q̄ cū talia aduerſus malefi
cas p̄dicāt ⁊ practicāt vtiq; ꝓpter ingēs odiū
a maleficis ꝯ eos ꝯceptū nūq̄ꝫ eſſent ſecuri.
Sʒ ꝯ argumēta ſumāt̄ ex q̄ſtione p̄ma ſuper
terciū p̄ncipale p̄me ꝑtis tractatꝰ. ⁊ ꝓponāt̄
illa q̄ ſunt magis ap ꝓpl'm quō videlʒ ꝑmittit
mala fieri lʒ nō velit malū fieri. ꝑmittit aūt ꝓ
pter admirabilē ꝑfectōem vniuerſi q̄ ꝯſiderā
tur ī hoc ꝙ bona ꝯmēdant̄ eminētiꝰ ⁊ magis
placent ⁊ ſunt laudabiliora dū ꝯpant̄ malis.
hñtur ibi auctes. Itē ꝓfunda dei diuine ſa-
piētie iuſticie ⁊ bonitatꝭ relucēt. q̄ alias eſſent
occulta. Et breuiter ꝓ deciſione q̄ſtionis pñt
colligi ex his q̄ ibi tāgunt̄ varia documenta
ꝓ informatōe ꝓpli. vicʒ ꝙ deus iuſte duos ca
ſus ꝑmiſit. ſ. angeloꝝ ⁊ p̄moꝝ ꝑentū q̄ cū ſint
maiores oībꝫ alijs caſibꝫ. Nō mirꝝ ſi alij mi-
nores ꝑmittant̄. Qualit̄ aūt ſunt maiores q̄
ad cauſalitatē non q̄ ad alias circūſtātias ſm̄
q̄s pctā maleficaꝝ vt ī. iij. q. tangit̄. ⁊ malorū
āgeloꝝ ⁊ p̄moꝝ ꝑentū pctā excedūt. ⁊ q̄re deꝰ
iuſte ꝑmiſit illos p̄mos caſus tangit̄ in. ij. q.
ex q̄bꝫ plurima colligere ⁊ dilatare pōt ad ſuū
placitum. Sed ad reſpondendum ſuper ar-
gumenta. Nam ad primuʒ cum dicit̄. Deus
ſufficienter punit ꝑ naturales infirmitates.
mortalitates. gladio ⁊ fame. Rñdet̄ ex tribꝫ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Primo qꝛ deus non limitauit ſuā virtutē ad
naturalem ꝓceſſum aut etiam ad influentias
corpoꝝ celeſtiū vt. videlicet ꝑter illa agere nō
poſſit ideo ⁊ ꝑter illa ſepiſſime egit in puniti
onem peccaminū. mortalitates ⁊ alia inferen
do preter omnē influentiam corpoꝝ. ſicut in
punitione peccati ſupbie in dauid ſup mor⸗
talitatē inflictā populo ꝓpter populi numera
tionē ⁊c. Secūdo hoc vtiqꝫ congruit diuine
ſapientie q̄ cū reb⁹ oīb⁹ ſic adminiſtrat vt eas
ꝓprijs motibus agere ſinat. Ideo ſicut nō cō
uenit maliciā demonis oīno impedire ſed po
tius decet ipſam ꝑmittere vt agat q̄ꝫtū ad bo⸗
nū vniuerſi ſpectare pōt. licet cōtinuo etiā re⸗
frenat̄ ꝑ bonos angelos vt non tantū noceat
quātū nocere vellet. Ita etiā nō conuenit ma
liciā hūanam refrenare ſuꝑ ea ad q̄ ex liberta
te arbitrij pōt. vt ē fidem abnegare ⁊ ſeipm̄ de
moni deuouere que vtiqꝫ facere in ꝑtāte ſunt
volūtatis hūane. Ex q̄bus etiā duobus cum
deus maxime offendit̄ iuſte ꝑmittit ea q̄ a ma
lefica deſiderant̄ ⁊ ꝓpter q̄ fidē abnegauit ⁊ ad
q̄ diaboli potentia ſe extendit vt eſt homini⸗
bus iumentis ⁊ terre frugibus poſſe nocere.
Tercio deus iuſte ꝑmittit illa mala fieri ꝑ q̄
diabolus etiam per indirectū maxime torq̄⸗
tur ⁊ ſummā recipit diſplicentiā ſed ꝑ illa ma
la q̄ a maleficis virtute demonū fiunt ꝑ indi⸗
rectum diabolus maxime torq̄tur dum con⸗
tra ſuam voluntateꝫ deus oīnibus malis ad
gloriā ſui nominis ad fidei cōmendationem
ad electoꝝ purgationē ⁊ cumulū meritorum
vtitur. Certū eſt eīn ꝙ inter oīnes diſplicen⸗
tias quas diabolus ex ſupbia q̄ ſemꝑ contra
deum erigit. iuxta illud. Superbia eoꝝ qui
te oderunt aſcendit ſemꝑ. hec p̄cipua ē qua ſi
bi diſplicet ꝙ deus oīnia ſua machinamēta
in ſui gloriā ⁊c. ꝯuertit. Iuſte ergo deus cū⸗
cta permittit. Ad ſecundū ſuperius reſpon⸗
ſum ē. ⁊ oportet reſpondere ad duo q̄ inclu⸗
dūtur in argumento. ſ. ꝙ nō dicit̄ diabolus
fortior deo nec eius factura. imo cernit̄ ꝙ mi
nime virtutis exiſtit cum nihil poſſit niſi per
miſſione diuina. vñ eius virtus pōt dici mi
nima cōꝑando ad diuinam ꝑmiſſionē. licꝫ ſit
maxima cōparando ad virtutes corꝑales q̄s
naturaliter excedit. iuxta illud ſepe allegatū.
Non ē poteſtas ſuꝑ terrā q̄ ei valeat compa⸗
rari. Job. xli. Alteꝝ ad qđ reſpōdendū. Cur
videlicet deus potius ſuꝑ vim generatiuā ꝑ
mittit maleficia fieri quā ſuper alios act⁹ hu
monos. De quibus etiā ſupra tactū ē in ma⸗
teria de ꝑmiſſione diuina ſub titulo. quomō
malefice vim generatiuā ⁊ actū venereū impe
dire poſſunt. Eſt eīn hoc ꝓpter feditatē illius
actus. Et quia originale peccatū inflictuꝫ eſt
culpa primoꝝ parentum per illū actū tranſ⸗
funditur ⁊ exemplificat̄ etiaꝫ de ſerpente qui
primū inſtrumentū diaboli fuit. ⁊c. Ad ter
cium dicendū ꝙ ſicut intentio ⁊ appetitus dia
boli maior ē ad temptandū bonos q̄ꝫ malos.
licet ex parte temptati magis temptat malos
q̄ꝫ bonos. id ē ꝙ amplior abilitas ē in malis
ad recipiēdū temptationem demonis q̄ꝫ ſit in
bonis. Ita etiam plus affectat ledere bonos
q̄ꝫ malos. licet maiorē abilitatem ledendi in⸗
ueniret in malis q̄ꝫ in bonis. Et huius ē ra⸗
tio. qꝛ ſm̄ Grego. quāto crebrius quis diabo
lo ſe ſubijcit tanto intolerabiliorē ſibi facit vt
ei reluctari nō poſſit. Sed cuꝫ mali crebrius
ſe ſubijciant diabolo eis fit temptatio magis
intolerabilis ⁊ freq̄ntior cū non habeant ſcu
tum fidei formate quo ſe tueātur. De q̄ ſcuto
apoſtolus Ephe. vi. In omnibus ſumentes
ſcutū fidei in quo poſſitis oīnia tela nequiſſi
mi ignea extinguere. Sed ex alia parte ma⸗
gis ⁊ acrius impugnat bonos q̄ꝫ malos. Et
ratio quia cum iam poſſideat malos nō autē
bonos. ideo magis conat̄ per tribulationem
trahere ad ſui dominiū iuſtos quos non ha⸗
bet q̄ꝫ peccatores poſſeſſos. ſicut aliq̄s prin⸗
ceps terrenus magis inſurgit cōtra illuꝫ qui
plus aufert de iure ſuo vel q̄ pl⁹ nocet regno
q̄ꝫ cōtra illos q̄ nō ſibi ꝯtrariant̄. Ad quartū
ꝙ deus permittit mala fieri non vult tñ mala
fieri vltra ꝑmiſſa q̄ tacta ſunt p̄dicator decla
rare pōt per quinqꝫ ſigna volūtatis diuine. q̄
ſunt p̄ceptum. prohibitio. cōcilium. operatō.
⁊ permiſſio. vide ſanctum Thomā precipue
in prima parte. quia ibi planius declarat. q.
xix. ar. xij. Nā licꝫ vna ſit voluntas in deo q̄
eſt ipſe deus ſicut ⁊ vna eius eſſentia. tamen ꝑ
reſpectum ad eius opera indicatur ⁊ ſignifi⸗
catur nobis eius voluntas multipliciter ſm̄
quod Pſalmiſta dicit. Magna opera domi⸗
ni exquiſita in omnes voluntates eius. Un⸗
de voluntas in deo diſtinguitur non ex par⸗
te rei ſed ex parte ſuoꝝ effectuū ita vt volun⸗
tas proprie dicta dicatur volūtas beneplaci⸗
ti. Voluntas methaphorice dicta dicatur vo
luntas ſigni inquantum videlicet per ſigna
⁊ methaphora indicatur nobis deū hoc vel⸗
le. A ſimili. Sicut paterfamilias vnam ha⸗
bens in ſe voluntatem demonſtrat illam q̄n
qꝫ modis. ſcilicet per ſe ⁊ per alium. Per ſe du
pliciter. directe ⁊ indirecte. Directe cuꝫ aliq̄d
opatur. ⁊ tūc eſt opatio. Indirecte autem qñ
non impedit operantem ſicut ⁊ in. iiij. phiſi
coꝝ dicitur. Remouēs ⁊ ꝓhibēs eſt mouēs ꝑ
accidēs. ⁊ q̄ꝫtum ad hoc dꝛ ſignum permiſſio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Per aliū autem declarat ſe paterfamilias ali
quid velle tripliciter. Uel inquantū ordinat
aliquē ad aliquid faciendū neceſſario ꝛ ꝓhi=
bendo cōtrariū. ꝛ ſic ſunt p̄ceptio in p̄ceptis.
ꝛ prohibitio in affirmatiuis ꝛ negatiuis pre
ceptis. Uel inquantū ordinat aliquē ꝑſuaſi=
ue ad aliqua cōciliatiue. ꝛ hoc ꝑtinet ad con=
ſiliū. ꝛ ſicut volūtas humana manifeſtaꝛ per
hec quinqꝫ ſic ꝛ ipſius dei. Ex eīn p̄ceptum ꝓ
hibitio ꝛ conſiliū dicatur volūtas dei patet ꝑ
illud Math. vi. Fiat volūtas tua ſicut in ce=
lo ꝛ in terra. id ē vt in terra impleamus ei⁹ p̄=
cepta vitemus ꝓhibita ꝛ impleamus ꝓ poſſe
conſilia. Et ſimiliter q͏ꝫ ꝑmiſſio ꝛ opatio dica
tur dei volūtas patet ꝑ Auguſtinū. q̄ dicit in
enche. Nihil fit niſi omnipotēs deus fieri ve
lit. vel ſinendo vt fiat vel faciendo. Ad ꝓpoſi
tum cuꝫ dicitur illud q͏ꝫ quis impedire poſſet
ꝛ nō impedit iudicaꝛ ex ſua volūtate ꝓceſſiſſe
verū eſt. Sed cū infertur. Deus ē ſumme bo=
nus. ergo nō poteſt velle mala fieri. verum ē.
voluntate beneplaciti ꝛ ꝑ quatuor ſigna hu=
ius volūtatis q2 nō poteſt opari mala nec p̄=
cipere mala nec vt nō ꝓhibeat mala ꝛ ꝑſuade
at bona ſuperogationis. poteſt aūt velle ꝑmit
tere mala fieri. Ad aliud quō cernūtur infir=
mitates ab inuicē vt vna ſit maleficialis. alte
ra naturalis puta ex defectu nature. Reſpon
deꝛ q͏ꝫ varijs modis. Primo medicoꝝ iudi=
cio. xxvi. q. v. Non licet. ꝛ. q. ij. c. Illud. vbi
verba Auguſtini ex ſecundo de doc. xpiana.
Ad hoc genus ſuꝑſtitionis ꝑtinent oīes li
gature ꝛ remedia q̄ medicoꝝ diſciplina cōdē
nat in q̄buſcūqꝫ reb⁹ ſuſpendendis atqꝫ ligā=
dis. A ſimili vbi medici ex circūſtantijs vide
licet etate complexione ſana ꝛ ſubito quaſi in
ictu oculi immutata ꝛ q͏ꝫ nō ex defectu ſangui
nis ſtomachi aut labe īfirmitas acciderit. Iu
dicant illam nō ex defectu nature. ſed ab ex=
trinſeco accidiſſe. Et ab extrinſeco vbi non ex
venenoſa infectōne. quia ſic ſanguis ꝛ ſtoma
chus malis humoribus eſſet repletus tūc ex
ſufficienti diuiſione iudicāt effectū eſſe male
ficialem. Item ſecūdo cū eis exiſtit incurabi=
lis vt nullis medicaminib⁹ eger poteſt releua
ri. imo potius cernūt ipm̄ aggrauari. Tercio
q2 ſic ſubito interduꝫ accidit q͏ꝫ iudiciū infir
mi ſuꝑ hoc cōtingit. Res geſta vni ex nobis
innotuit. Nam q̄dam de optimatib⁹ ciuita=
tis Spirēſis nimis ceruicoſe volūtatis vxo
rem habuit intantū vt cū ipſe libens in oībus
ei ꝯplacere ſtuderet. tñ in cūctis fere ſuis affe
ctionib⁹ ei recalcitrabat ꝛ verbis contumelio
ſis ſemꝑ ipm̄ moleſtare ſatagebat. Accidit in
de vt domū ingreſſus quadam die cū mulier
ſolito more contra ſe briganti verbis obpro
brioſis ꝛ ire locuꝫ dare ꝛ domū exire volebat
ipſa hoſtiū per qđ exire habebat curſu veloci
anticipando obſeruauit ꝛ vociferando cōte=
ſtabatur q͏ꝫ niſi eaꝫ verberaret nulla probitas
aut honeſtas ſibi ineſſet. Ad q̄ verba grauia
ille manū nō animo ledendi extendit ꝛ ipſam
expanſis digitis ſuꝑ ſpatulā leuiter tangēdo
ſubito ad terrā colliſus omnē ſenſum ꝑdidit.
ꝛ ꝑ plures ſeptimanas in lecto decūbens gra
uiſſima infirmitate detētus fuit. qua in re pē
ſari poteſt illā infirmitatē nō ex naturali de=
fectu ſed per maleficiū mulieris ſibi accidiſſe
Plura imo quaſi innūera ꝯſimilia acta ſunt
ꝛ multis innotuerūt. Sunt q̄dam q̄ ꝑ certaꝫ
practicam expientiam rei capiūt ꝑ hūc modū
Nā plūbum liq̄factum ſuꝑ infirmū tenēt ꝛ in
ſcutellā plenaꝫ aqua infundūt ꝛ ſi imago aliq̄
ꝯdenſata cerniꝛ tūc infirmitatē ex maleficio
accidiſſe iudicant. ꝛ quidam an talis imago
opē demonū aut naturali virtute erūpat vbi
inter rogātur talia practicātes rn̄dere ſolent.
q͏ꝫ virtute ſaturni ſuꝑ plūbum q̄ alias malus
exiſtit ſicut ſol ſuꝑ aurū maleficiū ſua virtu=
te oſtendere ſolet. Sed q̄d de his ſentienduꝫ
ſit. an videlꝫ practica licita ſit aut nō. Circa
terciū principale huius tractat⁹ tractabiꝛ ca=
noniſtis eīn videꝛ licitū vt vana vanis cōtun
dantur. licet theologis omnino ꝯtrariū vide
atur cū nō ſint facienda mala vt eueniāt bo=
na. Ad vltimū vbi diuerſa querūtur. Primo
cur malefice nō ditantur. Secūdo cur prin=
cipib⁹ eis fauentib⁹ ad ꝑniciem omniū inimi
coꝝ ipſorū nō cooperātur. Tercio cur p̄dica=
torib⁹ ꝛ alijs eos perſeq̄ntib⁹ non nocere va=
leant. Ad primū dicendū. q͏ꝫ ideo vt plurimū
malefice non ditantur vt iuxta cōplacentiaꝫ
demonis in ꝯtumeliā creatoris quantū poſ=
ſibile eſt ꝓ viliſſimo precio emanꝛ. Et ſecun
do ne in diuitijs notentur. Ad ſecūdum cur
principib⁹ nō nocēt cauſa ē manifeſta. q2 quā
tum in ipſis eſt hoc fit vt ipſos in amicitia re
tineant. Et ſi queritur cur eoꝝ inimicis non
noceant. Reſpondetur quia bonus angelus
ex altera parte hoc maleficiū impedit. Iuxta
illud Danielis. Princeps perſarū reſtitit mi=
hi viginti vna dieb⁹. Uide docto. in. ij. ſentē.
an inter bonos angelos ſit pugna ꝛ qualiter
Ad terciū dicitur q͏ꝫ ideo nec inquiſitoribus
aut alijs officialib⁹ nocere poſſunt q2 publica
iuſticia vtūtur. Exēpla varia ad hoc poſſent
adduci. ſed tp̄is plixitas nō patitur.

Incipit ſecunda pars huius operis.

SEcunda pars principalis hu-
ius operis. Quia eſt de modo
ꝓcedendi qui a maleficis pro
maleficijs inferendis obſerua
tur. Et per decē et octo capitu
la diſtinguitur cum duabus dumtaxat diffi
cultatibus quarū vna in principio ſuper re-
media ꝓſeruatiua vt videlicet quis maleficia
ri nō poſſit. altera in fine ſuper remedia amo
uentia maleficia. et per que maleficiati cura-
ri poſſunt. cum ſm̄ phm̄ in. iiij. phiſycoꝝ re
mouens et ꝓhibens coincidunt. et ſunt cau-
ſe per accidens. Ideo vt per hec totale funda
mentū huius horrende hereſis habeat̄. Cir
ca duo principaliter inſiſtendū erit. Primo
mo circa introitū earum et ꝓfeſſionem ſacri
legam. Secūdo circa progreſſum in modo
operandi et horrendaꝫ obſeruantiā. Tercio
impedimēta ſalubria cōtra earum maleficia
et remedia ꝓſeruatiua Et quia in morali iam
laboramus materia. Unde argumentis va-
rijs et declarationibus vbiqꝫ inſiſtere opus
nō eſt. cum ea que per capitula ſequent̄ ſint ꝑ
precedentes queſtiones ſufficienter diſcuſſa
Ideo precamur in deo lectorē ne demonſtra
tionē in omnibꝫ querat vbi accōmodata ſuf-
ficit ꝓbabilitas ea deducendo que conſtant
aut viſus vel auditus ꝓpria experientia aut fi
de dignorū relatibus eſſe vera. Circa primū
autem duo principaliter tangentur. Primo
diuerſi modi ipius demonis innoxios alli-
ciendi. Secūdo diuerſi modi ipam hereſim
ꝓfitendi. Circa ſecundū vero ſex per ordi-
nem tangentur quo ad modū procedendi et
curandi. Quia primo de his que a maleficis
pro ſe et ſuis corporibus practicantur. Se-
cundo de his que erga alios homines operā
tur. Tercio de his que erga beſtias. Et quar
to de his q̄bus terre frugibus nocent. Quin
to de maleficio tantummō virorū quibus vi
delicet maleficijs tantummō viri ⁊ nō mulie
res inſiſtunt. Sexto de queſtione ſuper ma-
leficia amouenda. et quibus modis curant̄
maleficiati. Eſt ergo prima queſtio per decē
et octo capitula diſtincta. cum totidē modis
in ſuis ritibus variant̄ et multiplicant̄.

UTrum quis poſſit per bonos ange-
los ita beneficiari. ꝙ a maleficis per
quoſcūqꝫ infra ſcriptos modos non
valeat maleficiari. Et videt̄ ꝙ nō. Eo ꝙ per
precedentia declaratum eſt etiā innoxios et
innocentes et iuſtos pluries a demonibꝫ af-
fligi. vt Job et plures pueri innocentes qui
cernunt̄ maleficiati cum multis alijs iuſtis
licet nō equaliter vt peccatores. eo ꝙ non in
perditionē ſuarū animarū. q̄uis bonis for-
tune et corporū affligant̄. In cōtrariū eſt ma
leficarum faſſio ꝙ videlicet nō omnes lede-
re valeant. ſed tantummō illos quos cernūt
ex informatione demonū diuino auxilio de-
ſtitutos. Reſponſio. Tria ſunt genera homi
num beneficiati a deo quibus illud peſſimū
genus ſuis maleficijs nocere non poteſt. Et
primi ſunt qui publicam cōtra eos iuſticiam
exercēt. aut officio aliquo publico aduerſus
eos inſiſtunt. Secundi qui de ritibus eccle-
ſie ſeruatis et veneratis vt per aque benedi-
cte aſperſionē. per ſalis cōſecrati ſumptionē.
per candelarum in die purificationis. ⁊ fron
dium in die palmarū cōſecratorum vſum li-
citum. cum ad hoc talia eccleſia exorciſat vt
vires demonis imminuant ſe muniunt. de
quibus modis patebit. Tercij ſunt qui per
ſanctos angelos varijs et infinitis modis be
neficiantur. De primis ratio datur et per va
ria acta et geſta cōprobatur. quia enī omnis
poteſtas a deo eſt ⁊ gladiū portat. Iuxta apo
ſtolum. In vindictā maloꝝ et retributionē
bonorū nō mirum ꝙ tunc angelica poteſtate
demones arcentur: quādo iuſticia in vindi-
ctam illius horrēdi criminis exercetur. No
tant ad idē doctores. ꝙ quia poteſtas demo-
nis quinqꝫ modis impeditur: in toto vel in
parte. Primo per terminū ſue poteſtati a deo
impoſitum. ſicut de iob ꝑmo et ſecūdo tangi
tur. Et de illo de quo in fornicario nider le-
gitur q̄ iudici faſſus fuerat. ꝙ dū quidā ipm̄
inuocaſſet vt inimicū ſuū vita priuaret aut
in corpore lederet: vel ictu fulminis interime
ret. cum vocaſſem demonē ait vt eius auxi-
lio talia perpetrarē. Reſpondit mihi: ꝙ neu-
trum facere poſſet. habet inquit fidem bonā
et diligēter ſe ſigno crucis munit. iccirco nō
in corpore ſed in vndecima parte fructuū ſuo
rum in campo ſi libet ei nocere poſſum. Se-
cundo impeditur per impedimentū exterius
adhibitum vt in aſina balaam. Nume. xxij.
Tercio per miraculū impoſſibilitatis exteri
us factum. Et ſunt qui ex ſingulari priuile-
gio beneficiant̄. De quo tercium genus ho-
minum qui maleficiari nō poſſunt iam infe-
rius patebit. Quarto per dei iudicium ſin-
gulariter diſponentis per obſtaculū boni an
geli. vt de aſmodeo interficiente ſponſos ſa-
re virginis; nō autē thobiā. Quinto interdū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

per cautelam ſui ipſius.quia nō vult interdū diabolus ledere vt peius inde ſequat᷑.vt cū excōmunicatos vexare poſſet. ſicut et coꝛinthum quē vexauit excōmunicatū. Coꝛint. v. tamē nō facit vt fidē eccleſie in clauiū poteſtate eneruat. Ideo a ſimili etiā dicere poſſum⁹ ꝙ etiā ſi diuina virtute nō arceren᷑ quando publica iuſticia exercetur. adhuc tn̄ ſepe manum ſeu ꝓtectionē a maleficis voluntarie retrahunt.quia vel timent eaꝝ cōuerſionē. vel quia deſiderāt et accelerāt earū damnationē Actis deniqꝫ et geſtis hec cōpꝛoban᷑. Nam et prefatus doctoꝛ refert ꝙ malefici verbo et experientia teſtimoniū dederūt.ꝙ eo ipō quo per reipublice iuſticie officiales capiun᷑. ſtatim omnis maleficoꝝ eneruat᷑ poteſtas. Vn̄ et quidam iudex petrus noīe de quo et ſupꝛa mētio facta eſt:cum quendā maleficū ſtadlin noīe ꝑ ſuos famulos capere voluiſſet. tant⁹ tremoꝛ eoꝝ manibus incuſſus fuit et naribꝫ tam malus fetoꝛ illapſus.vt ſe fere deſperarent an maleficū inuadere auderēt. Quibus dum iudex imperaſſet. Secure miſerū inuadite.qꝛ publica tactus iuſticia oēs vires perdet ſue nequitie. Et ita rei pꝛobauit effectus. nā captus et incineratus fuit.ꝓpter plurima ab eo ꝑpetrata maleficia q̄ ſparſim hincinde poſita ſunt et accōmodata diuerſis materijs Sed et plura que nobis inquiſitoꝛibꝫ in officio inquiſitionis laboꝛātibus cōtigerunt ſi recitare expediret vtiqꝫ animū lectoꝛis in ammirationē verterēt. Sed quia laus in oꝛe ꝓpꝛio ſordeſcit potius expedit ſilentio p̄terire ꝗ̃ notā inanis gloꝛie incurrere.illis dūtaxat exceptis que a deo in lucē ꝓdierūt qđ celari nō pn̄t. In oppido nempe rauenſpurg dum a cōſulibus malefice incinerande interrogarentur.cur nobis inquiſitoꝛibus aliqua maleficia ſicut alijs hoībus nō intuliſſent. Reſponderūt. Licet pluries hoc facere attentaſſent nō tn̄ potuerunt. Et de cauſa inquirentibus reſpondebāt ſe neſcire niſi ꝙ ſic a demonibus infoꝛmate fuiſſent.quotiens enim nocturnis et diurnis tempoꝛibus nobis infeſti fuerūt enarrare nō ſufficimus.iam vt ſymee cū iam vt canes aut capꝛe ſuis clamoꝛibus ⁊ inſultibus nos inquietarēt.de nocte ad oꝛationes licet indeuotas ſurgentibꝫ extra feneſtram loci q̄ tamē in tanta altitudine erat ꝙ niſi ꝑ longiſſimas ſcalas quis adire potuiſſet. ictu validiſſimo q̄ſi ad caput de directo ꝑcutiebat. acus lintheo quo caput tegebat᷑ inſerentes.ſic etiā a nobis ſurgētibꝫ reperiebantur q̄ſi illos capiti noſtro immittere arte magica voluiſſent. Sed laus altiſſimo q̄ ſua

pietate abſqꝫ meritis noſtris nos tanq̄ꝫ publicos iuſticie fidei indignos famulos ꝓſeruauit. De ſecundis vero ratio in ſe patꝫ. Nā ad hoc exoꝛcizan᷑ ab eccleſia ⁊ omnino ſunt efficaciſſima remedia ad ꝓſeruandū ſe ab inſultibus maleficarū. Quod ſi queritur ꝑ quē modū quis ſe munire debet. Dicendū pꝛimo de his que abſqꝫ alligationibꝫ ſacroꝝ verboꝛum fuerit:et demū de ipis ſacris carminibꝫ Nam de pꝛimis licitū eſt aqua benedicta:etiam quecūqꝫ honeſta loca hominū et iumentoꝛum cū inuocatione ſanctiſſime trinitatis et oꝛōne dominica in ſaluationē hoīm et iumentoꝛū aſpergere. ſic enī in exoꝛciſmo dicit᷑ vt vbicūqꝫ aſperſa fuerit careat omni immūdicia liberet᷑ a noxia nō illic reſideat ſpiritus peſtilens ⁊c̄. Homines enī et iumenta ſaluat dn̄s iuxta ꝓphetā vnūquodqꝫ ꝓ modulo ſuo Secundo ſicut pꝛimū de neceſſitate ita hoc ſecundū licet cereū benedictū accēdere eſt de cōgruitate aſpergere videlicet cum tali cereo loca inhabitantia. Tercio herbas ꝯſecratas adiungere vel fumigare cum illis habitabilis in aliquo loco occulto coniungere plurimum expedit. Sic enī in ciuitate Spirenſi anno eodē quo hic liber eſt inchoatus contigit ꝙ dum quedā deuota mulier cū quadaꝫ ſuſpecta malefica verba habuiſſet iuxta moꝛem muliercularū mutuo brigantiū rixoſa. de nocte tn̄ cum paruulū lactentē cunis imponere voluiſſet:et mente reuoluens ea q̄ de die cum ſuſpecta malefica ꝑegiſſet: timēs de ꝑiculo pueri herbas benedictas puero ſuppoſuit aqua ſimili aſperſit.ſal exoꝛcizatū oꝛi parū immiſit:ſigno crucis muniuit et cunabulo diligenter alligauit. Et ecce circa medium noctis vagientē puerū audiuit:et dum iuxta moꝛē puerū cōtrectare et cunabulū in alto pꝛope lectum poſitum mouere voluiſſet cunabulum quidem mouit:ſed puerū cōtrectare quia aberat nō potuit. tremens paupercula et de pueri amiſſione vehementer dolēs lumine accenſo paruulum vagientem ſub lectica et in angulo ſine tamen leſione reperit. Qua in re ꝑpendi poteſt quanta inſit exoꝛciſmis eccleſie aduerſus inſidias diaboli virtus. Liquet inſuper omnipotentis dei clementia et ſapiētia que attingit a fine vſqꝫ ad finē foꝛtiter diſponit etiam iſtoꝛum peſſimoꝛum hominū et demonum maleficia ſuauiter. vt vbi querunt fidem imminuere et infirmare:eandem in multoꝝ coꝛdibus firmant et radicent validius. Vtilitates enim plurime fidelibus ex huiuſmodi malis ꝓueniūt. vbi ſic fides roboꝛatur;dem omī malicia in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſpicitur.dei miſericordia et poteſtas manife
ſtatur.homines ad ſui cuſtodiā actuantur.et
ad reuerendū chriſti paſſionē et cerimonias
eccleſie accenduntur.Illis etiaꝫ diebus ſcul-
tetus cuiuſdam ville ꝛ wiſental. dum grauiſſi
mis doloribus et torſionibus corporis eſſet
maleficiatus.et ꝙ per maleficia ſibi cōtigiſ-
ſet nō tā ab alijs maleficis q̄tum et per expe
rientiam edoctus fuit.dixit enim ꝙ ſingulis
dominicis diebus ſe munire cum ſumptio-
ne ſalis ⁊ aque benedicte ſolebat.et quia vno
die propter cuiuſdā celebrandas obmiſerat
nuptias eodem etiam die maleficiatus fuit.
Quid deniqꝫ de illo in rauenſpurg cū a dia-
bolo in forma vnius mulieris ad carnalem
actum ſollicitaretur. ille plurimū anxius dū
deſiſtere nollet diabolus:illi pauperi in men
tem venit vt ſumptione ſalis prout in predi-
catione audierat ſe munire deberet.vnde cū
ad introitum ſtube ſal benedictū ſumpſiſſet
mulier toruo vultu eum inſpexit.et quis dia
bolorum ipm de hoc docuiſſet improperan-
do ſubito diſparuit.vbi diabolus per ſe in ef
figie malefice:aut cum p̄ſentia corporali ma
lefice affuerat:cum vtrūqꝫ facere deo permit
tente poteſt.Sed et illi tres ſocij per viā am
bulantes:duo eorum ictu fulminis percuſſi
fuerant.et tercius territus cum voces in ae-
re clamantes audiſſet:percutiamus et illum.
altera vox cum reſpondiſſet nō poſſumus.qꝛ
hodie verbum caro factum eſt audiuit. intel
lexerat ꝙ ea de cauſa qꝛ miſſaꝫ audierat:et in
fine miſſe euangelium iohannis. In princi
pio erat verbum ⁊c̄.audiuiſſet:ideo preſerua
tus fuiſſet.Sed et per ſacra verba corpori al
ligata ꝙ miro modo ſunt preſeruatiua dum
modo ſeptem cōditiones in ipſis ſeruentur.
De quibus et in vltima queſtione huius ſe-
cunde partis mentio fiet.Eo ꝙ ibi de reme-
dijs ſanatiuis ſicut hic de remedijs preſerua
tiuis tractrabitur.Et illa ſacra verba nō ſo-
lum ad preſeruanduꝫ ſed etiam ad curandū
maleficiatos tendunt.Plurimū autem ſunt
preſeruatiua locorum hominū et iumentoꝝ
verba tituli triumphalis noſtri ſaluatoris:
dum ſcꝫ per quattuor partes loci in modum
crucis inſcribuntur. Jeſus ✝ Nazarenus ✝
Rex ✝ Judeorū ✝ vel etiaꝫ iungendo nomē
virginis marie.aut euangeliſtarum.aut etiā
verba Johannis.Verbum caro factum eſt.
Tercium vero genus quod a maleficis ledi
nō poteſt eſt ſingulariſſimū vtpote precipua
angelica cuſtodia munitum:interius et exte-
rius.Interius per gratie infuſionē.Exteriꝰ
per celeſtium virtutum id eſt per motores or
bium celeſtium ꝓtectionem.Et hoc quidem
genus in duabus ſpeciebus electorū diuerſi
ficatur.quia vel munitur cōtra omnia gene-
ra maleficiorum ita ꝙ in nullo ledi poſſunt.
vel ꝙ precipue circa generatiuā potentiā ita
caſtificentur ab ipſis bonis angelis:ſicut ma
li ſpiritus quoſdā malos homines vel inflā-
mant circa vnā vel infrigidant circa aliam ꝑ
ſua maleficia.Primum de interiori ⁊ exterio
ri ꝓtectione quo ad gratiam et quo ad influ-
entias corporum celeſtiū ſic declaratur.Nā
licet deus per ſe gratiam infundat menti nō
ſtre:ita ꝙ nulli creature poteſtas ad talē infu
ſionem ſe extendere poteſt.Juxta illud.Gra-
tiam et gloriam dabit dominus.tamē diſpo
ſitiue vt tradit ſanctus Thomas in quodaꝫ
loco ſuper tercium ſententiarū.quādo deus
aliquā notabilem gratiaꝫ vult infundere an
gelus bonus cooperatur. Et hoc eſt quod
Dioniſius pretendit quarto capi.de diui.no
minibus.Hec eſt lex diuinitatis immobili-
ter ſtabilita vt ima a ſummmis per media ꝑ-
ficiantur.ita ꝙ quicquid boni a fonte totius
bonitatis in nos emanat totum per miniſte-
rium bonoꝝ angelorum habemus.Demus
exempla cum rationibus.Nam licet ad ver
bi dei conceptionem in virgine beatiſſima
per quam deus homo factus eſt ſola diuina
virtus efficienter affuerit. tamē angelico mi
niſterio mens virginis per ſalutationē et per
intellectus cōfortationem et informationem
multum excitata vel ad bonū prediſpoſita fu
it.Ratione nam et p̄fati doctoris ſentētia eſt
ꝙ in homine tria ſunt vt videmus.ſcꝫ volun
tas.intellectus. et potentie alie interiores et
exteriores affixe membris et organis corpo-
ralibus. In primū ſolus deus agere valet.
quia cor regis in manu domini.diſpoſitiue
angelus bonus inquantum intellectum ad
veri et boni agnitionem amplius illuminat
ita ꝙ in ſecundum et deus ⁊ angelus bonus
agere poſſunt illuminando.Et in tercium ſi
militer bonus angelus ad bonum.et malus
angelus licet deo ꝑmittente immiſſiones ma
las imprimere poteſt.Tamē in poteſtate hu
mane voluntatis ē tales immiſſiones factas
acceptare vel refutare.quas etiā ſemꝑ homo
cū dei inuocata gratia poteſt propulſare.De
exteriori etiam cuſtodia:que per motores or
bium a deo communicatur eſt cōmunis tra
ditio et magis conſona tam ſacre pagine q̄
philoſophie naturali ꝙ omnia corpora cele
ſtia mouentur virtute angelica ⁊ dicunt̄ mo
tores orbium.et a chriſto et ab eccleſia virtu
tes celorum vocantur.et conſequenter a cele

ſtibus influentijs. omnia huius mundi cor
poralia reguntur. teſte philoſopho p̄mo me
therorum. Quare et dicere poſſumus cum
deus ſingularē habet prouidentiā de ſuis e=
lectis. licet quoſdā malis huius vite ſcilicet
penalitatibus ſubijcit: quoſdā tamē ita p̄ſer
uat ꝙ in nullo ledi poſſunt. Et hoc donum
recipiunt vel ab angelis bonis ipis ad cuſto
diam a deo deputatis. Vel ex influentijs ce=
leſtium corporū ſeu a motoribus ipſorum or
bium. Inſuper notandū ꝙ licet aliqui cōtra
omnia maleficia muniūtur. Aliqui vero cō=
tra aliqua et nō cōtra omnia. ſunt tamen ali=
qui q̄ ſingulariter a bonis angelis ſup vim
generatiuā ita caſtificantur ꝙ nullo modo a
malis maleficiari circa illam potentiam poſ
ſunt. ſed de his ſcribere videtur in parte ſu=
perfluum. licet in parte foret neceſſariū pro=
pter hoc ꝙ iſti qui circa potentiā generatiuā
maleficiuntur: ideo deſtituunt angelica cu=
ſtodia ꝙ vel ſemper ſunt in mortali peccato.
vel nimis libidinoſo affectu illis ſpurcitijs
inſiſtunt. vnde etiam vt in prima parte ope=
ris tactum eſt. deus amplius permittit potē=
tiam illam maleficiari. ne dum propter eius
turpitudinē quantū et propter hoc ꝙ corru=
ptio primi parentis ſub originali cōtagione
in totum genus humanū traducitur. Dica=
mus tamen pauca qualiter bonus angelus
interdum viros iuſtos et ſanctos beneficiet
et precipue circa vim generatiuā. Nam ita fa
ctum eſt de ſancto Sereno abbate. de quo re
fert caſſia in colla. patrū. colla. abbatis ſereni
prima. Hinc inquit pro interna cordis atqꝫ
anime caſtitate nocturnis diurniſqꝫ p̄cibus.
ieiunijs q̄qꝫ atqꝫ vigilijs infatigabiliter in=
ſiſtens cunctos eſtus carnalis cōcupiſcentie
tandem per diuinam gratiam in ſe extinxiſſe
percepit. Deinde maiori zelo caſtitatis ſuccē
ſus prefatis vſus remedijs a deo petijt vt in
terioris hominis caſtitas in corpus redun=
daret dei dono. Poſtremo autem veniēs ad
eum angelus in viſione nocturna: eiuſqꝫ ve
lut aperiens ventrē quandam ignitā carnis
ſtrumam de eius viſceribus euellens ſuiſqꝫ
omnia vt fuerant locis inteſtina reſtituens.
Ecce inq̄t incentiua carnis tue abſciſa ſunt
et obtinuiſſe te noueris hodierna die perpe=
tuam corporis puritatem. iuxta votum quo
popoſciſti vt ne ipſe quidem naturali motu
qui etiam in paruulis atqꝫ lactentibꝫ excita=
tur vlterius pulſeris. Sic etiam de beato e=
quicio abbate dicit beatus Gregorius p̄mo
libro dialogorꝫ. Hunc inquit cum iuuentu=
tis ſue tempore acri certamen carnis incenti
na fatigaret. ipſe ſue tentationis anguſtie ad
orationis ſtudium ſollertiorē fecerunt. Cūqꝫ
hac in re ab omnipotenti deo remedium cō=
tinuis precibus quereret: nocte quadam aſſi
ſtente angelo eunuchari ſe vidit. eiuſqꝫ viſio
ne apparuit ꝙ omnē motum ex genitalibus
membris abſcideret. atqꝫ ex eo tempore ita fu
it alienus a tentatione. ac ſi ſexum non habe
ret in corpore. ecce quale beneficium caſtifica
tionis. Quia virtute fretus ex dei omnipo=
tētis auxilio vt viris ante p̄erat ita cepit poſt
modum feminis preeſſe. Ita in vitaſpatrum
illorū quos ſanctus Heraclides vir religio=
ſiſſimus collegit in libro ſuo quē paradiſum
nominat: meminit cuiſdam ſancti patris et
monachi quē heliam vocat. Hic miſericor=
dia motus trecentas feminas in monaſteriū
collegit et regere cepit. Tranſacto autē bien=
nio iam trigintaquinqꝫ annos habens vite
tentatus a carne in heremū fugit vbi biduo
ieiunꝰ orans ait. Domine deꝰ aut occide me
aut libera me ab hac tentatione. Veſpere igi
tur ſomnꝰ ei irrepſit: et tres angelos ad ſe ve=
nire vidit: quibꝫ querentibus. Cur a monaſte
rio virginū fugiſſet. nec ille p̄ verecundia re=
ſpondere auderet. dixerunt angeli. Si libe=
raberis num redibis curam feminarū geren
do. Reſpondit ille ꝙ libens. Tunc illi iura=
mentum ab eo excipientes quod exegerāt eū
eunucharunt. Nam vnus manus: alter pe=
des. tercius nouacula teſticulos eius viſus
eſt abſcindere. non ꝙ ita vere eſſet ſed q̄r ita
eſſe videbatur. querentibuſqꝫ an ne remediū
ſentiret. Reſpondit ille ſe plurimū exonera=
tum. Unde quinta die ad lugentes feminas
redijt: et per quadraginta annos quibus ſu=
peruixit nec priſtine tentatōis deinceps ſcin
tillam ſenſit. Nō minus beneficiū collatum
eſſe legimus beato Thoma doctore noſtri or
dinis qui a cōſanguineis ꝓpter ingreſſum di
cti ordinis incarceratus: vt per meretricē ſe=
duceretur ad ſeculū tentatus eſt. que per con
ſanguineos immiſſa veſte et ornatu comptiſ
ſimo. cum doctor eā intuitus fuiſſet ad mate
rialem ignē cucurrit titionē ignitū arripuit
et ſuggeſtricē ignite libidinis e carcere fuga=
uit. et orationi ſtatim ꝓ caſtitatis dono pro=
ſtratus obdormiuit. Ubi duo angeli ei appa
ruerunt dicentes. Ecce de dei p̄te te cingimꝰ
cingulo caſtitatiſ ꝙ nulla poſſit de cetero im
pugnatione diſſolui. Et ꝙ humana virtute
meritis non acquirit ex parte dei cōfertur ex
dono. Senſit igitur cincturā ſcꝫ tactum cin
cture et exclamando euigilauit. Deincepſqꝫ
tanto munere caſtitatis ſe dotatū ſenſit: vt ab

eodem tempore oīm abhorreret luxuriam vt
nec sine necessitate feminis colloqui posset.
sed perfecta castitate polleret hec ex fornica-
rio nider. His igitᷣ tribus generibꝫ hominū
dēptis nemo securus a maleficiis: quin ex de-
cem et octo modis infra scriptis aut malefi-
ciatur aut ad maleficiendū tentatᷣ et incitatᷣ.
De q̄bus per ordinē primo est differendū vt
post eo clarius quibus remediis maleficiati
possint releuari discutiatᷣ et vt eo clarius pa-
teant ipi decē et octo modi per totidē capitu-
la deducentur. vt primo circa maleficarū in-
troitū pateāt diuersi modi per quos ipe ma-
lefice innoxias iuuenculas in augmentū il-
lius ꝑfidie attrahūt. Secundo de modo sa-
crilege ꝓfessionis earum vbi et quedā decla-
ratio omagij prestandi ipi diabolo inducitᷣ.
Tercio de modo quo localiter transferūtur
in corꝑe vel in spiritu. Et quarto quo se in-
cubis demonibꝫ subiiciunt. Quinto de mo-
do generali prout per sacramēta ecclesie sua
maleficia exercent. Et in speciali de modo q̄
demptis corporibus celestibus quascūq; cre-
aturas deo ꝑmittente inficere solent. Sexto
de modo quo vim generatiuā impedire solēt
Septimo super modū quo membra virilia
auferre p̄stigiosa arte solent. Octauo suꝑ mo
dum quo hoīes in bestiales formas trāsmu-
tare solent. Nono super modū quo demones
intra capita sine lesione existunt quādo p̄sti-
giosas apparitiones operantᷣ. Decimo super
modum quo demones operatione malefica
rum hoīes interdū substantialiter inhabitāt
Undecimo quo omne genus infirmitatis
inferre solēt: et hoc in generali. Duodecimo
de quibusdā infirmitatibꝫ in speciali. Tercio
decimo super modū quo obstetrices malefi-
ce maiora damna inferunt dum infantes aut
interimunt. aut demonibꝫ execrando offerūt
Quartodecimo super modū quo iumentis
varia nocumenta inferunt. Quintodecimo
suꝑ modū quo grandines et tempestates cō-
citare et fulgura fulminare suꝑ homines et
iumenta solent. Sedecimo decimoseptimo
et decimooctauo super tres modos quo tm̄
viri et non mulieres maleficiis sunt intenti.
Post hec sequetur questio super modos tol
lendi huiusmodi maleficia. Nec estimat q̄s
funditus horum noticiā capere ꝓ eo ꝙ hi va
rij modi super varia maleficia inferenda reci
tantur. Hoc enim et modicū vtile immo for-
tassis et nocere posset neq; enī prohibiti libri
nigromantie hic inseruntur. cum hoc genꝰ
superstitōis nō libris aut a doctis sed omni-
no ab imperitis practicatur. vnū habēs fun
damentū: dum illud nō exprimitur aut pra-
cticatur impossibile sit aliquē maleficiis vt
maleficium insistere. Recitantur autē hic mo
di in superficie vt eorū opera nō incredibilia
videantur sicut hucusq; in magnā fidei con
tumeliam et ipsorum maleficoꝝ augmentū
actum est. Ex si aliquis ex ꝓhabitis cum di-
ctum est aliquos preseruari per influentias
corporū celestium vt maleficiari nullo modo
possint. velit hoc etiā attribuere illis influen
tijs dum aliqui maleficiantur quasi quedā
necessitas ibi sit siue ad preseruandū a male-
ficijs. siue ad inficiendū ab illis. talis nō re-
cte mentem doctoꝝ saperet varijs respectibꝫ.
Primo quia enim tria sunt que a tribus cele
stibus causis dirigi possunt scꝫ voluntatis
actus. intellectus actus. ⁊ corporalia. Et pri
mum vt supra tactum est a solo deo et imme
diate dirigitur. Secundū ab angelo. Terci
um a celesti corpore. licet dirigitur nō tamen
necessitatur. Secūdo quia eni ex dictis ma-
nifestum est ꝙ electōnes et voluntates imme
diate a deo diriguntᷣ. Iuxta Apostolū. De-
us est qui operatur in nobis velle et ꝑficere
pro bona voluntate. et cognitio humana in-
tellectiua a deo mediantibus angelis ordi-
natur. Ideo etiā corꝑalia quecunq;: siue sint
interiora vt virtutes et scientie acquisite per
corporales potētias interiores. siue sint exte-
riora vt sanitates et egritudines a celestibus
corporibꝫ mediantibus angelis dispensantᷣ.
quod et Dionisius tangit. iiij. ca. de diui. no
minibus. ꝙ corpora celestia sunt cause eorū
que in hoc mundo fiunt. tamē hec sunt intel
ligenda quo ad sanitates et egritudines na-
turales. He autē egritudines cum sint suꝑ-
naturales ꝓpter demonis potentiā que illas
deo ꝑmittente infert. ideo nō possumus dice
re ꝙ ex influentijs corporū celestiū cōtingat
ꝙ aliquis maleficiatᷣ. sicut bene dici p̄t ꝙ ex
influentijs corporū celestiū est ꝙ aliquis ma
leficiari nō p̄t. Et si dicitᷣ ꝙ opposita habent
fieri circa idē. et sicut ꝓpositū in ꝓposito ita op
positum in opposito. Respondetᷣ ꝙ vbi aliq̄s
p̄seruatur virtute corporū celestiū ab infirmi
tatibus his supernaturalibꝫ hoc nō fit virtu
te corporū celestiū immediate: sed virtute an
gelica que illā influentiā cōfortare p̄t. vt ini-
micus suis maleficijs nō possit suꝑ eā p̄uale
re. et virtꝰ illa angelica p̄t deriuari vel a mo-
tore orbis celestis vt si iam in puncto q̄s mo
ri deberet suꝑ periodo naturali deus sua po-
tentia qui sꝑ per medias causas hmōi opera
tur hoc immutare p̄t virtutē cōseruatiuā ꝓ
defectiua nature immittendo et eiꝰ influētie.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ita et dicere poſſumus de eo qui maleficiari
poſſet ꝙ etiā tali mō a maleficijs ꝑſeruatur.
vel fit talis ꝑſeruatio ab angelo ad cuſtodiā
deputato que etiā ꝑcipua eſt inter oēs cuſto
dias. Et qđ dicit Iere. xxij. Scribe virum
iſtū ſterilē qui in diebꝫ ſuis nō ꝓſperat. Hoc
intelligit q̄ꝫtum ad electiones voluntatis in
q̇bus homo vnus ꝓſperat: alius nō. qđ etiā
cōtingere ꝑt ex influentijs corporū celeſtiū.
verbi grā. aliq̇s inclinat ex impreſſione cor-
porū celeſtiū ad aliquas electiones vtiles vt
de ingreſſu religionis: vel huius. Et cum ex
lumine angeli illuminat eius intellectus ad
eadē agenda. et ex diuina operatōne inclinat
eius voluntas ad hoc ꝓſequendū talis dicit
bene ꝓſperari. vel etiā qñ quis inclinat ad a-
liquā artē vel ad aliquid vtile practicandum
E cōtra dicet male fortunatus: quādo ex ſu-
perioribus cauſis ad ꝯtraria eius electio in-
clinatur. De quibꝫ ſentētijs et multis alijs lo
quitur ſanctus Tho. in ſumma ꝯtra genti.
libro. iij. et in pleriſq; alijs locis quō differt
dicere aliquē eſſe bene vel male natū: bene vel
male fortunatū: bene vel male gubernatū et
cuſtoditū. Quia ex diſpoſitōe relicta a corpo
re celeſti dicit aliquis bene vel male natus: ⁊
ſic etiā fortunatus. ſꝫm vero ꝙ ab angelo illu
minatur dicit bene cuſtoditꝰ et nō male vbi
ſequitur illuminatōnes. Sed ſꝫm ꝙ a deo in
bonū et illud ꝓſequitur dicit bene guberna
tus. Que tamē electōes hic nō habent locū.
quia de ipis nō intendimus ſicut de ꝑſerua-
tione a maleficijs inferēdis. De qua ad pñs
ſufficiat: aggrediendo earū ceremonialia q̄
ab eis practicantur. Et primo quibꝫ modis
innoxios ad earū ꝑfidiā alliciunt.

¶ De diuerſis medijs quibus demones at-
trahūt et alliciūt innoxios per maleficas ad
augmentū illius ꝑfidie.

Capitulum. i.

SVnt autē tres modi ꝑ ceteris qui-
bus demones ꝑ maleficas innoxi-
os ſubuertunt. Et ex quibus cōti-
nue illa ꝑfidia augmentat. Et pri-
mus eſt per tediū ex importuna temporaliū
damnificatōe. Nā ſicut ſanctus Gregorius
dicit. Diabolus frequēter tentat vt ſaltim te
dio vincat. Intelligas tñ hoc infra vires ten
tati. et ſuꝑ diuinā permiſſionē declara ꝙ de-
us ꝑmittit ne hoīes ignauia torpeāt. In cu-
ius figura dicit Iudicū. ij. Has gentes nō
deleuit deus vt erudiret iſrael in eis: et loqui
tur de finitimis nationibus cananeoꝝ. Ie-
buſeis et alijs. Etiam huſſite et alij heretici
permittuntur vt deleri nō valeant. Ita et de-
mones ꝑ maleficas tantis afficiunt damnis
in tꝑalibus vicinos et innoxios vt q̄ſi coacti
maleficarū ſuffragia primo habeāt implora-
re et demū earū cōſilijs ſe ſubmittere. Expe-
rientia ſepe nos edocuit. Nouimus in dioce
ſi Auguſtienſi hoſpitē cui infra annū. xliij.
equi ſucceſſiue dum fuiſſent maleficiati vxor
tedio affecta maleficas cōſuluit et iuxta earū
cōſilia vtiq; non ſalubria alios quos expoſt
emerat q2 vector erat a maleficijs ꝑſeruauit.
quante deniq; mulieres in officio inquiſitio
nis nobis exiſtentibꝫ cōqueſte fuerunt. ꝙ dū
ꝓpter damna vaccis ex priuatōe lactis ⁊ alijs
iumētis illatis ſuſpectas maleficas cōſuluiſ
ſent: etiā remedia oblata ꝑcepiſſent dummō
aliquid vni ſpiritui ꝓmittere voluiſſent. et il
lis inquirentibꝫ quidnā ꝓmittendū foret re
ſpondebāt parum hoc eſſe dummō informa
tionibus illius magiſtri aſſentirēt ſuper cer
tas obſeruātias tꝑe diuinorū in eccleſia aut
in cōfeſſionibus ſacerdotibꝫ faciendū aliqua
ſubticendo aſſentirēt. Vbi notandū ꝙ vt ſu
pra tactum eſt mille ille artifex a minimis et
paucis incohoat vt ꝙ tꝑe eleuationis corpo-
ris chriſti in terrā ſpumant aut oculos clau-
dant aut ꝙ aliqua verba inutilia ꝓferant ſi-
cut et nouimus eam q̄ adhuc ſupereſt ſecula
ri brachio defenſa quādo infra miſſarum ſo-
lennia ſacerdos populū ſalutat dicēdo. Do-
minus vobiſcū. Ipa ſemꝑ ſubiungit vulga-
ri ſermōe. ker mir die zung im arß vmb: Aut
ꝙ in cōfeſſione poſt abſolutionē factā etiam
ſimilia ꝓferant. aut ꝙ nunq̄ꝫ ex integro cōfi-
teant ꝑcipue mortalia peccata. ſicq; ad omni
modam fidei abnegationē et ſacrilegā ꝓfeſ-
ſionē paulatim perducunt. Et hic modꝰ ſeu
etiam quicunq; cōſimilis obſeruatur a male-
ficis erga honeſtas matronas vicijs carna-
libus minus deditas magis aūt terrenis co
modis inhiantibꝫ. Sꝫ erga iuuenculas am
bitioni et voluptatibꝫ corporis magis dedi-
tas aliū modū obſeruant ſcꝫ ꝑ carnalia deſi-
deria et voluptates corporis. Vbi notandū
ꝙ ſicut intentio ⁊ appetitus diaboli maior eſt
ad tentandū bonos q̄ꝫ malos. licet ex parte
tentatoꝝ magis tentat malos q̄ꝫ bonos. id ē
ꝙ amplior abilitas reperitur in malis ad re-
cipiendū tentationē demonis q̄ꝫ ſit in bonis
Ita et diabolus ſanctiores quaſq; virgines
et puellas magis ſeducere conatur. cui expe-
rientia ſupereſt et etiam ratio. Nam cū ma-
los iam poſſideat nō autē bonos ideo magis
conat ſeducere ad ſui dominiū iuſtos quos

non habet ꝗ̃ poſſeſſos malos. Sicut etiam
aliquis princeps terrenꝰ magis inſurgit cõ
tra illum qui plus aufert de iure ſuo ꝗ̃ cõtra
alios qui nõ ſibi cõtrariantur. Experientia.
Nam in oppido rauenſpurg e duabus inci⸗
neratis ꝑut etiaꝫ inferius patebit vbi de mo
do quẽ obſeruant ꝯcitando tempeſtates tan
getur vna illa balneatrix inter alia que faſſa
fuerat etiam hoc recitauit ſe multas a diabo⸗
lo fuiſſe perpeſſas iniurias ea de cauſa ꝙ vir
ginem quandã deuotã et filiã cuiuſdã ꝑdiui
tis quẽ nominare opus nõ eſt cum ⁊ ipa iam
defuncta ſit diſponente diuina clementia ne
malicia deprauaret cor eius ſeducere deberet
taliter vt ipam feſtiuo aliquo die inuitaret vt
et ipſe demon in ſpecie iuuenis cũ ea ſua col⸗
loquia habere poſſet. Addiderat etiam ꝙ li⸗
cet ſepiſſime hoc facere attentaſſet ſemper ta⸗
men vbi iuuenculã fuiſſet allocuta illa ſigno
ſancte crucis ſe muniuit. Et hoc vtiqꝫ ex in⸗
ſtinctu ſancti angeli ad effugandũ opera dia
boli ꝓceſſiſſe nemo dubitat. Eſt et alia virgo
in dioceſi argentinenſi cõſtituta que ⁊ vni ex
noſtris cõfeſſa aſſeruit ꝙ die quadã domini⸗
ca dum ſolitaria in domo paterna incederet
vetula quedam illius oppidi ipam viſitandi
gratia acceſſit et inter alia ſcurrilia verba que
ꝓtulerat hec vltimatim ſubintulit vt eam ſi
placeret ad locũ vbi iuuenes omnibus homi
nibus oppidi incogniti morarent᷑ deduceret
Et dũ ait virgo aſſenſum prebuiſſem et ipaꝫ
ſubſecuta ad domũ veniſſem: vetula ſubintu
lit. Ecce per gradus ad camerã ſuperiorem
aſcendemus vbi iuuenes morant᷑ ſed caueaſ
ne ſigno crucis te munias ꝙ dum me factu⸗
ram aſſeruiſſem illa p̄cedente ego ꝑ gradus
ſequẽdo occulte me ſigno cruc̃ muniui Vñ
contigit ꝙ in ſummitate graduũ et añ came⸗
rã ꝑiter cõſtitute: illa vetula horribili vultu ⁊
ſtomachato aĩo ſe vertendo et me aſpiciẽdo
dixit. En maledicaris ſigno crucis cur te ſi⸗
gnaſti. ab hinc in noĩe diaboli recedas ſicqꝫ
ad ꝓpria redij illeſa. Qua ex re colligit᷑ ꝗ̃tis
verſutijs antiquus ille hoſtis in ſeductionẽ
aĩaꝝ debachat᷑. Prefata deniqꝫ balneatrix in
cinerata ꝑ hũc modũ aſſeruit ab alia quadaꝫ
vetula ſe seductã cũ tñ eiꝰ cõſodalis differẽti
mõ: qꝛ vicꝫ demonẽ in via in ſpecie hũana
inueniſſet cum et ipa intentionis fuiſſet ama
ſium ſuũ fornicationis cauſa viſitare. et vbi
a demone incubo cognita fuiſſet ⁊ interroga
ta an eum agnoſceret et ipſa ſe eum minime
agnoſcere aſſereret. Ille reſpondit. Demon
ſum: et ſi volueris ad tuum beneplacitũ ſem⸗
per ero paratus. nec in quibuſcũqꝫ neceſſita⸗
tibus te deſeraꝫ. Ad que illa dum annuiſſet
decem et octo annis vſqꝫ videlicet ad vltimũ
vite ſpurcitijs illis diabolicis inſeruiuit cũ
fidei tamen omnimoda abnegatione. Et eſt
tercius modus alliciendi per viam meſticie
et paupertatis. Nam corruptis iuuenculis
et ſpretis ab amatoribus quibus ſe nubendi
gratia ad eorũ promiſſa impudice copulaue
rant vbi iam omni fruſtrantur cõfidentia et
ſe vndiqꝫ infamatas cõſiderant etiã ad que⸗
cunqꝫ diabolica preſidia ſe cõuertunt. aut ra
tione vindicte illũ maleficiando amatorem
ſeu illam cui ſe coiunxit aut alias omnibus
ſpurcitijs ſe ſubmittendo machinant᷑. Et ſi
cut talium iuuencularũ non eſt numerus vt
heu experientia docet: ita nec numerus male
ficarum ex eis inſurgentiũ. pauca ex multis
referamus. Eſt locus in dioceſi Brixiñ. vbi
iuuenis ſuper vxorẽ ſibi maleficatã talem ca
ſum depoſuit. Ego enim tempore iuuẽtutis
quandã ait adamando dum ipa iugiter inſta
ret vt eam matrimonio copularẽ et ego eam
ſpernendo aliam ex alio dominio duxiſſem
in vxorẽ volens tamẽ amicitie gratia ei com
placere ipam ad nuptias inuitabaꝫ. Qua ve
niente dum alie mulieres honeſte ſuas pro⸗
pinas ſeu oblatões preſentarent illa que in⸗
uitata fuerat manũ eleuans ceteris mulieri⸗
bus que circumſtabãt audiẽtibus dixit: pau
cos dies ſanos poſt hanc diem habebis. Et
ſponſa territa cum eam nõ agnoſceret eo vt
premiſſum eſt ex alio dominio copulata fue⸗
rat dum interrogaret circumſtantes que nã
eſſet que ei huiuſmodi minas intuliſſet. Alie
ipam vagam et diſſolutam mulierem exiſte⸗
re affirmabant. nõ minus tamen ea que pre⸗
dixit ⁊ eo ordine ſubſecuta fuerunt. Nã poſt
paucos dies adeo maleficiata fuit et omni⸗
bus membris deſtituta ꝙ etiam vſqꝫ in pre⸗
ſens vltra annos decem in ſuo corpore male
ficia cernuntur. ſi ea que in vno dũtaxat op⸗
pido illius dioceſis reperta ſunt inſerenda
eſſent liber integer foret cõficiendus. conſcri
pta autem ſunt et repoſita ſunt apud eundẽ
epiſcopum brixiñ. et vtiqꝫ ſtupenda et inau⸗
dita vt teſtis idem exiſtit. Nec ſilentio pre⸗
tereundum putamus rem ſtupendã et inau⸗
ditam. Nam comes quidam preclarus ge⸗
nere ⁊ veſtranienſis territorij in cõfinibus ar
gentinenſis dioceſis iuuenculam ſimili ge⸗
nere preclaram duxit vxorem quam tamen
poſt celebratas nuptias vſqꝫ ad terciũ annũ
carnaliter cognoſcere nõ poterat maleficia⸗

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

li impedimēto vt rei ꝓbauit euentꝰ ꝑpeditus
Anxius et quid agere ignorans: et ſanctos
dei iugiter interpellans. Accidit vt ad ciuita
tem metenſem ob negocioꝝ quorundā expe-
ditionē applicaret. In qua dū ꝑ vicos et pla-
teas ſeruis ⁊ familia vallatus incederet quā-
dam mulierē que ante illos annos cōcubina
ſua fuerat obuiā haberet. qua viſa dū ſuꝑ ma
leficia ſibi illata minime cogitaret improui-
ſe eam blande ex antiqua amicicia ꝯtracta al
loquit̃. et qualiter ſe haberet et valeret inueſti
gat. At illa cernens comitis pietatē viceuer
ſa comitē de valitudine ſui corporis et ſtatus
diligēter inueſtigauit. Quo reſpondēte ꝙ be
ne et ꝓſpere cuncta ſibi ſuccederēt. Illa atto
nita paululū ſiluit. et comes cernens eā atto
nitam amplius verbis blandis eā aggredit̃
ad collationē inuitando. At illa de ſtatu vxo
ris inueſtigando: ſimile reſponſum accepit:
ꝙ bene in oībꝫ ſe haberet. Tunc illa an ne pu
eros generaſſet inquiſiuit. et comes. tres mi-
hi ait ſunt pueri maſculi: quolibet anno vnū
genuit. Tunc amplꝰ illa ſtupefacta paululū
ſiluit. Et comes. Rogo te chariſſima cur tā
diligēter inq̄ris indica: nec enī dubito quin
mee felicitati cōgratularis. Tunc illa. Uere
cōgratulor: ſed maledicat̃ illa vetula q̄ obtu-
lit ſe corpus veſtrū velle maleficiare vt car-
nalem actū cū vxore veſtra exercere minime
haberetis. In cuius ſignū puteus qui eſt in
medio curie veſtre cōtinet in fundo ollā cer-
tas res maleficiales cōtinentē. que ea de cau
ſa ibidē poſita fuit: vt q̄diu ibidē contineret̃
tamdiu coeundi impotētia vobis adeſſet: ſed
ecce oīa vana ſunt de quibꝫ gaudeo ⁊c̃. Nec
comes diu diſtulit ad domū regreſſus pute
um exhauriri fecit: ollā reperit. et cuncta cō-
cremando potentiā illā ꝑditam ſubito recu-
perauit. Uñ cometiſſa denuo nobiles quaſq̄
ad nuptias nouas inuitauit affirmās ſe iam
dominā illius caſtri et dominij: q̄ tanto tem-
pore virgo ꝑmanſiſſet. Caſtrū et dominiū ꝓ
pter honorē comitis nō expedit noīatim ex-
primere. hoc enī ipm recta ratio ꝑſuadet. et vt
ſubſtātia facti in deteſtationē tanti criminis
detegat̃. Ex q̄bus patēt varij modi a malefi-
cis vſitati in augmentū ſue ꝑfidie. Prefata
enī mulier qꝛ ab vxore comitis expulſa: hoc
maleficiū comiti ex alterius malefice infor-
matione intulerat. Qua de cauſa innumeri
effectus maleficiales ſequunt̃.

Sequit̃ de modo ſacrilege pro-
feſſionis.

Capitulum. ij.

Modus aūt ſacrilege ꝓfeſſionis ſuꝑ
expreſſum pactū fidelitatis cū demo
nibus varius exiſtit. vtpote cū et ipe
malefice varijs exercitijs circa maleficia inſe
renda inſiſtunt. Pro cuius intellectu eſt pri
mo aduertendū ꝙ ſicut in genere triplices ap
parent malefice vt in prima ꝑte tractatus ta-
ctum eſt. ſcꝫ ledentes ſed curare nō valentes.
Curantes et ex aliquo ſingulari pacto cū de
mone inito nō ledentes. ledētes et curantes.
ita et inter ledentes vnū genus exiſtit ſupre-
mum in quo genere exiſtētes oīa alia malefi
cia q̄ alie ſparſim exercent perpetrare valent.
Uñ ꝓfitendi vbi deſcribit̃ ſatis declarat de
alijs ſpeciebus inferioribꝫ. Sunt aūt hee que
ꝯtra humane nature inclinationē immo om
nium ferarū lupina tantummō excepta pro-
prie ſpeciei infantes vorant et comedere ſo-
lent. Et hec eſt ſuprema ſpecies in maleficijs
exercendis. ſunt enim que ad innumera no-
cumenta alia tendunt. Hee enī grandines et
auras leſiuas cum fulminibꝫ exagitant ſteri
litatem in hominibus et iumentis ꝓcurant.
Infantes quos nō deuorāt demonibꝫ vt ſu
pra patuit offerunt aut alias occidunt. Sed
hoc circa infantes nō renatos fonte baptiſ-
matis. quos autem deuorant renati ſunt vt
patebit ſed nō niſi deo ꝑmittente. Sciunt et
infantes ꝓpe aquas ambulantes in ipas nul
lo vidente in aſpectu parentū ꝓijcere equos
ſub inſeſſoribus freneticos facere de loco ad
locū per aera vel corporaliter vel imaginarie
tranſmeare iudicū et preſidentiū animos ne
eis nocere valeant immutare taciturnitatem
ſibi et alijs in tormentis ꝓcurare. in ſe capiē
tium manus et animos tremorē magnū in-
cutere: occulta alijs manifeſtare. et quedā fu-
tura ex demonū informatōe que vicꝫ aliquā
cauſam poſſunt habere naturalem ꝑdicere.
vide queſtionē an demones valeant futura
ꝑcognoſcere in. ij. ſententiarū diſt. xij. abſen
tia velut pñtia cōſpicere. ad amorē vel odiū
inordinatū mentes hominū immutare ictu
fulminis nō nunq̄ quem volunt vel etiā ali
quos homines et iumenta interimere. vim
generatiuā aut etiam potentiam coeundi au
ferre. aborſum ꝓcurare. infantes in vtero ma
tris ſolo exteriori tactu interimere. ſolo etiā
viſu abſq̄ tactu interdū homines et iumēta
maleficiare et mortē inferre ꝓprios infantes
demonibus dedicare et breuiter oīa vt ꝑmiſ
ſum eſt peſtifera q̄ alie malefice ſparſim ꝓcu-
rare ſciunt qñ dei iuſticia talia fieri permittit
Hec in illo genere ſupremo exiſtentes ꝑpetra

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

re ſciunt: nõ autẽ ecõuerſo. hoc tamẽ eſt ↄmu-
ne omniũ ſpurcicias carnales cum demoni-
bus exercere. ideo et ex illorũ modo ꝓfitendi
qui in ſupremo genere exiſtunt aliarũ male-
ficarum modũ faciliter quis capere poteſt.
Fuerunt autẽ tales dudum ante triginta an
nos in cõfinibus ſubaudie verſus dominiũ
bernenſiũ vt recitat nider in ſuo fornicario.
nunc autẽ in ↄfinibus lombardie verſus do
miniũ ducis auſtrie. vbi et inquiſitor cuma-
nus vt in precedenti parte tactum eſt vno an
no quadraginta et vnã maleficas incinerari
fecit. et fuit annus dñi ⁊c. lxxxv. qui etiã ad-
huc ↄtinue inquirẽdo laborat. Modus aũt
ꝓfitendi duplex eſt. Vn⁹ ſolẽnis ꝑ ſimile ad
votum ſolenne. Alius priuatus qui ſeorſuʒ
demoni quacũqȝ hora fieri poteſt. Solẽnis
inter eos fit vbi malefice in certam cõtionem
ſtatuto die veniunt et demonẽ in aſſumpta ef
figie vident hominis. qui dũ ſuper ſeruãda
ſibi fidelitate cũ temporaliũ ꝓſperitate et lon
gitudine vite hortať. ille que aſſunt nouiciã
ſuſcipiendã ſibi cõmendant. Et demon ſi de
abneganda fide ⁊ cultu chriſtianiſſimo. et de
extenſa muliere. ſic enim et beatiſſimã virgi-
nem mariam nuncupant. et de ſacramentis
nunqȝ venerandis inuenerit nouiciã ſeu di-
ſcipulũ voluntariũ. Tunc demon manũ ex-
tendit: et viceuerſa diſcipulus ſeu nouicia ſti
pulata manu illa ſeruare ꝓmittit. Et demon
habitis illis premiſſis ſtatim ſubiungit hec
nõ ſufficere. Et vbi diſcipulus que nã vlte-
rius ſint facienda inquirit. Demon omagiũ
petit quod cõtinet vt in anima et corpore ſi-
bi eternaliter pertineat et ꝓ poſſe alios quoſ-
cunqȝ vtriuſqȝ ſexus ſibi aſſociare velit. Ad-
iungit deniqȝ vt certa vnguenta ex oſſibus ⁊
membris puerorũ et precipue renatorũ fon-
te baptiſmatis ſibi cõficiant per que cunctas
ſuas voluntates explere cum ſua aſſiſtentia
poterit. Hunc modum nos inquiſitores ex-
perientia teſte percepimus in oppido briſia-
co baſilienſis dioceſis plenã informationẽ
capiendo ab vna iuuencula malefica ſed cõ-
uerſa. cuius et matertera in dioceſi argenti-
nenſi incinerata fuerat: que etiam addiderat
ꝙ per modũ quo eius matertera ipſam primi
tus ſeducere tentaſſet talis erat. Quadaȝ enĩ
die ſecum per gradus aſcendere habebat et
eius iuſſu cameraȝ intrare. vbi cum vidiſſet
quindecim iuuenes in veſtimentis viridi co
loris ad modũ quo rutheri incedere ſolent:
matertera ſibi dixit. Elige ex his iuuenibus
et cum quem volueris tibi tradã: et ipſe te ſi-
bi in ſponſam aſſumet et cum illa nullum ſe
velit habere aſſeruiſſet grauiter vulnerata eo-
dem acquieuit modũ exprimẽs ꝓmiſſum: aſ-
ſeruit etiã ꝙ ſepius per longa terrarũ ſpacia
de nocte ſecũ tranſlata fuerat etiã ab argenti-
na vſqȝ coloniã. Hec eſt illa cuius occaſione
in prima queſtione ꝓmiſſum eſt nos velle de
clarare: an malefice vere ⁊ corpaliter a demo
nibus tranſferanť de loco ad locuȝ. Et hoc
ꝓpter verba canonis. xxvi. q. v. epi. vbi textuſ
ſentit ꝙ ſolummõ imaginarie. cum tñ inter-
dum etiã vere ⁊ corporaliter tranſferanť. In-
terrogata enim an ſolũ imaginarie et fanta-
ſtice ſic incederẽt ꝑ demones illuſe. Reſpon-
dit ꝙ vtroqȝ mõ ꝓut etiã veritas ſe habet vt
inferius de mõ tranſferẽdi localiter declara-
bitur. Aſſeruit etiã ꝙ maiora damna ab ob-
ſtetricibus inferunť. q2 vt plurimũ infantes
aut hñt interimere aut demonib⁹ offerre. ab
ipa etiã matertera aſſeruit ſe grauiter fuiſſe ſe
mel verberatã: eo ꝙ ollam quandã occultatã
diſcooperiẽdo plurimoꝝ infantiũ capita rep
periſſet. Et plura alia retulit prius pſtito pro
dicenda veritate iuramẽto vt decuit. eius de-
niqȝ verbis ſuꝑ modũ ꝓfitendi fides indu-
bia accomodať etiã ꝑ ea q̃ in ſuo fornicario
pfatus Jo. nider doctor pcipuus: q̃ etiã no-
ſtris tpibus miris claruit ſcripturis recitat.
et hoc ex relatu inqſitoris eduenſi dioceſis
qui etiã in ipa dioceſi multos de maleficijs
reos inqſierat et incinerari fecerat. Dicit enĩ
pfato inquiſitore mihi referente pcepi ꝙ in
lauſanẽſe ducatu quidaȝ malefici ꝓprios na-
tos infantes coxerant ⁊ comederãt. Modus
autẽ diſcendi talẽ artẽ fuit vt dixit ꝙ malefi-
ci in certã cõtionẽ venerũt et ope eoꝝ veriſi-
militer demonẽ in aſſumpta imagĩe viderẽt
hoĩs cui diſcipulus habebat neceſſario dare
fidẽ de abnegãdo chriſtianiſmo de euchari-
ſtia nunqȝ adoranda ⁊ de calcando ſuꝑ crucẽ
vbi latẽter valeret. Sequiť aliud exemplum
ab eodẽ. Fuit inſuꝑ fama cõmunis petro iu-
dice in boltingẽ referente ꝙ in terra bernen-
ſium. xiij. infantes deuorati eſſent a maleficiſ
qȝ obrem etiã publica iuſticia ſatis dure exar
ſerat in tales paricidas. Cũ autẽ petrus q̃ſi-
uiſſet a quadã capta malefica ꝑ quẽ modũ in
fantes comederẽt. Illa rñdit. Mod⁹ iſte eſt.
Nã infantib⁹ nondũ baptizatis pcipue inſi
diamur. vel etiã baptizatis pſertim qñ ſigno
crucis nõ muniunť et orationib⁹. Lector ad
uerte ꝙ ideo nõ baptizatis pcipue inſidianť
inſtinctu diaboli vt non baptizetur ſequitur
hos in cunabilis vel ad latera iacentes parẽ
tum ceremonijs noſtris occidim⁹ quos poſt
qȝ putantur oppreſſi eſſe. vel aliunde mortui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

de tumulo clam furto recipimus: et in caldari decoquimus quouſqꝫ euulſis oſſibus tota caro efficitur pene potabilis. de ſolidiore materia vnguentū facimus noſtris voluntatibus et artibus: ac tranſuectionibus ac comodis. de liquidiori vero humore flaſcone vt vtrem replemus. de quo is qui potatus fuerit additis paucis ceremonijs ſtatim ꝯſcius efficitur et magiſter noſtre ſecte. Sequit̄ ad idem modus alius magis diſtinctus et clarus. Nā iuuenis quidam cū vxore malefica captꝰ in bernenſiū iudicio ſeorſuꝫ ab eadē et in diſtinctā turrim repoſitus dixit. Si meorum facinorum veniam conſequi poſſem: omnia que de maleficijs ſcio libens patefacerem: mori enim video me oportebit. Cumqꝫ per litteratos circumſtantes audiſſet omnimodam poſſe conſequi veniam ſi vere peniteret. tunc lete ſe morti obtulit: et modos primeue infectionis diſſeruit. Ordo inquit talis eſt quo etiam ſeductus ſum. Oportet primo vt dominico die anteqꝫ aqua benedicta cōſecratur diſcipulum futurū cum magiſtris eccleſiam introire et ibidem abnegare coram eis chriſtum: eius fidem: baptiſma et vniuerſalem eccleſiaꝫ. Deinde omagiū preſtare magiſterulo id eſt paruo magiſtro. ita enim demonem et nō aliter vocant. Ubi notandū ꝙ iſte modus cum alijs recitatis ꝯcordat. Nec obeſt ꝙ demon interdū preſens eſt vbi omagium ſibi preſtatur: interdū vero nō. Doloſe enim tunc operatur cernens diſpoſitionē futuri diſcipuli. que fortaſſis ab eius preſentia tanqꝫ nouitius retraheretur timoris cauſa. cum tamē alias per ſibi notos et familiares facilius eſtimat eum aſſentire. Ideoqꝫ eum ⁊ tunc magiſterulum vocant cum abſens eſt vt minore terrore ex parua eſtimatōne magiſtri cōcutiatur. Sequitur poſtremo. De vtre bibit ſupradicto. quo facto ſtatim ſe interioribꝫ ſentit imagines noſtre artis cōcipere et retinere ſuper principales ritus huius ſecte. In hunc modū ait ſeductus ſum. Et vxor mea quā tante pertinacie credo vt potius incendium ſuſtineat: qꝫ minimā fateri velit veritatem. ſed heu ambo rei ſumus: ſicut dixit iuuenis ita veritas per omnia reperta eſt. Nam p̄confeſſus iuuenis in magna cōtritione mori viſus eſt. Uxor vero teſtibus cōuicta nihil veritatis. nec in ipa tortura fateri voluit. nec in morte: ſed incendio p̄parato per lictorem eidē verbis peſſimis maledixit: et ſic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus ꝓfitendi earū ſolennis. Alius vero modus priuatus fit diuerſis medijs. Interdū enim viris aut mulieribus: aut aliqua alia corporali ſeu temporali afflictione inuolutis demon aſtat. interdum viſibiliter: interdū per medias alloquitur perſonas. et ſi ſm̄ eius cōſilia agere velint omnia ꝓfutura pollicitetur ad nutum. a paruis tamē vt in primo capitulo tactuꝫ eſt incheoando vt ad maiora paulatim perducat. Uaria poſſent ad hoc deduci acta et geſta per nos in inquiſitōne reperta ſed qꝛ difficultatē hec materia nō patitur breuitati ſtudendū eſt cum vlteriori declaratione.

¶ Pro declaratōe omagij preſtandi aliqua ſunt aduertenda.

Uerum ſuper hoc ꝙ diabolus omagium recipit aliqua ſunt aduertēda: qua vicꝫ de cauſa et qꝫ differēter hoc faciat. et primo. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorē offenſionē diuine maieſtatis creaturā ei dicatam ſibi vſurpando. et ob maiorē certitudinē future illius damnatōis quā ſumme affectat. Tamē ſepe repertū eſt a nobis tale omagiū ad certoſ accepiſſe annos ſimul cum ꝓfeſſione. Interdū ꝓfeſſionē tm̄ et omagiū ad certos annos diſtuliſſe. Et dicamus ꝓfeſſionē cōſiſtere in fidei totali aut partiali abnegatione. Totali vt ſupra tactū eſt cū fides ex integro abnegat̄. Partiali cū ex pacto inito habet cerimonialia quedā cōtra ſtatuta eccleſie obſeruare. vt dn̄icis diebꝫ ieiunare. aut ſextis ferijs carnibus veſci. aut certa crimina in cōfeſſione celare. vel aliqḋ ſimile ꝑpetrare. Omagiū vero dicamus cōſiſtere in corporis et aīe traditione. qua de cauſa autem talia practicant̄ poſſumus aſſignare q̄ttuor cauſas ex ꝑte demonis. Cum eni vt ſupra in prima ꝑte tractatus declarat̄ circa ſecundū principale. An demones ad odium vel amorē mētes hoīm poſſint immutare patuit. ꝙ intima cordis nō poſſit penetrare cū hoc ſoli deo cōueniat. Ex cōiecturis tm̄ in illorū cognitionē deuenit. vt etiā iam inferiꝰ patebit. Ideo verſutus ille hoſtis ſi ꝯſiderabit nouiciā in aggreſſu difficilē ad cōſenſum tūc blāde eā aggredit̄: pauca exigēs vt paulatim ad maiora ꝑducat. Scḋa cauſa. Nā cū inter abnegātes fidē diuerſitas credenda eſt cū quedā ore ſed nō corde. quedā ore ⁊ corde diabolus experiri volēs an corde ſicut ore ſibi ꝓfiteat̄. certos annos deputat: vt eo in tp̄e ex operibꝫ et cōuerſatōe mentē eius inueſtiget. Tercia cauſa. Nā ſi ꝑ tm̄ tp̄is ſpaciū cognoſceret ipam ad q̄cūqꝫ exequēda minꝰ voluntariā et ꝙ iā ore ⁊ nō corde ſibi adhereat. p̄ſumitqꝫ diuinā miaꝫ ei ꝓpter āgeli boni cuſtodiā quā demon in multis experiri ꝑt ꝓfuturꝫ tūc ipam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

abijcere et temporalibus afflictionibus ex-
ponere conatur vt vel ſic ex deſperatōne eius
lucrum habere valeat. Huius veritas patet.
Nam ſi cauſa queritur vnde ſit ꝙ certe male
fice ſub quibuſcūq; tormentis etiā maximis
nec minimā veritatē fateri volūt. vbi tñ alie
faciliter ad quecūq; interrogata ſua crimina
fatentur. Itē vnde hoc ꝙ ſibipis poſtq̄ȝ faſſe
ſunt vitam auferre ſuſpendio conant̄. Reue
ra enī dici poteſt ꝙ vbi diuina coactio ꝑ ſan
ctum angelū ad hoc nō cōcurrit vt malefica
cogatur fateri veritatē et maleficiū taciturni
tatis abſcedere. ꝙ tunc opere demonū fit qδ-
cunq; euenit ſiue taciturnitas ſiue criminū
cōfeſſio. Primū fit ſuper illas quas ore ꝛ cor
de nouit fidē abnegaſſe et ſimili modo oma-
gium p̄ſtitiſſe. De quarū etiā ꝑſeuerantia cer
tus eſt vbi ꝑ oppoſitū alias relinquet nō tuen
do eo ꝙ nouit illas ſibi minime proficuas.
Experientia nos ſepe docuit cum oēs quas
incinerari fecimus ex earū cōfeſſionibꝫ patu
it ipas fuiſſe inuolūtarias circa maleficia in-
ferenda. Nec hoc ſub ſpe euadendi dicebant
cum ex plagis et verberibus eis a demonibꝫ
illatis. vbi ad coꝝ nutum nō ſeruiebāt veri-
tas cōſtabat. ſepiſſime viſe cum faciebus tu-
midis et liuidis. Et ſimiliter ꝙ poſt cōfeſſio
nem criminū ſub tortura ſꝑ ſeipas vita pri-
uare laqueo ſatagūt. Ueritas ex noſtra pra-
ctica habet̄: cum ſemꝑ poſt criminū cōfeſſio-
nem cuſtodes deputant̄ ſingulis horis ſuꝑ
talia attendētes. vbi etiā ex negligētia inter-
dum cuſtodū ad corrigias vel peplas reperi
ebantur ſuſpenſe. Inimico vtiq; vt dictū eſt
hoc ꝓcurante ne ꝑ cōtritionē aut ſacramēta-
lem cōfeſſionē veniam cōſequerent̄. Et quas
corde allicere nunq̄ȝ poterat quo etiā facili-
me gratiā apud deum inueniſſent. Iam vlti
mo per temporalē cōfuſionē ꝛ horribilē mor
tem in deſperationē deducere conatur. q̄ȝuis
et per dei gratiā maior vt pie eſt credendū ve-
niam ꝑ verā cōtritionē et purā cōfeſſionē cō
ſecuta ſit vbi nō volūtarie illis ſpurcitijs in-
heſerunt. Patent ex his q̄ per dioceſes argen
tinenſem cōſtantienſem et oppidū hagenouie
et rauenſpurg acta ſunt vix annis tribꝫ euo-
lutis. In primo nāq; oppido vna vili peplo
et fragili ſe ſuſpēdit. Altera noīe walpurgis
de maleficio taciturnitatis miro mō fuit no-
tata alias mulierculas informando qualiter
talē taciturnitatē ꝑ puerū maſculū et primo-
genitū in fornace decoctū ꝓcurare deberent.
Acta ꝛ geſta adhuc p̄ manibꝫ habent̄. et ſimi
liter de alijs in ſcd̄o oppido incineratis: ſpar
ſim hincinde deducent̄. Eſt et quarta cauſa

cur demones omagiuȝ recipere ſuper certas
differūt. ſuꝑ alias vero minime eo vicȝ ꝙ cū
periodū hoīs cognoſcere ſubtiliꝰ q̄ȝ aſtrono
mi pn̄t facilius eis terminū vite vel p̄figere
vel terminū naturalē. ꝑ caſualē modo quo di
ctum eſt p̄uenire poteſt. Hec breuiter ꝑacta ꝛ
geſta maleficarū declarant̄. Primo demonis
aſtutiā in talibꝫ deducendo. Nam quia ſ̄m
Augꝰ. in li. de natura demonū aſſignant̄ ſe-
ptem cauſe. vñ etiā ꝓbabiliter cōiecturant fu
tura cōtingentia. Nō ꝙ illa ſcire certitudina
liter valeant. Prima eſt. qꝛ vigent ſubtilitate
naturali quo ad operationē intellectus ipoꝝ.
Uñ et ſine diſcurſu q̄ neceſſariꝰ eſt in nobis
rōnis intelligūt. Secunda qꝛ ꝓpter experiē-
tiam temporū ꝛ reuelatōe ſupernoꝝ ſpirituū
plura ſciūt q̄ȝ nos. Unde ex Iſidoro allegat̄
ſepius a doctoribꝫ: triplici acumine ſcire vi-
gent demones. Subtilitate nature. Experiē
tia temporū Et reuelatōe ſupernoꝝ ſpirituū
Quarta eſt ꝓpter celeritatē motus. vnde que
in oriente fieri habent p̄dicere p̄t mira ſcelerī
tate in occidente. Quinta quia ſicut ſua potē
tia cum deus ꝑmittit pn̄t inducere morbos.
auarū inficere. et famē inducere: ita poſſunt
et illa p̄dicere. Sexta quia ꝑ ſigna pn̄t ſubti
lius p̄dicere mortē q̄ȝ medicus videndo vri-
nam et pulſum. Nam ſicut ille ꝑ ſigna videt
aliqua in infirmo que ſimplex nō cōſiderat.
Ita et demon ea q̄ nullus homo videt natu
raliter. Septima quia ex ſignis q̄ ꝓcedūt ab
animo hoīs cōiecturant ea que ſunt vel erūt
in anima aſtutius prudenti viro. Sciūt enī
qui inſtinctus ſunt veriſimiliter ſecuturi et
cōſequenter cuiuſmodi opera. Octaua quia
acta ꝓphetarum et ſcripta noſcunt melius q̄ȝ
homines: et ex illis multa futura dependent
Ideo ex illis multa futura p̄dicere poſſunt.
Hec etiaȝ tangunt̄. xxvi. q. iiij. ſciendū. Uñ
nō mirū ſi periodū hoīs ſcire p̄t naturalē li-
cet ſecus ſit de termino caſuali qui fieret per
incinerationē quā demon finaliter ꝓcurat:
q̄n vt dictū eſt ipas inuoluntarias reperit ti
mens de earū reditu et cōuerſione cum tamē
alias quas nouit voluntarias etiā ad natu-
ralē vt ſic vſq; mortē defendit. Demꝰ ex vtra
q; ꝑte exempla q̄ a nobis reperta ſunt ꝛ acta.
Nā in baſilieñ dioceſi, villa ſupra renū ſitua-
ta noīe oberwyler: plebanū ꝯuerſatione ho-
neſtū habuit illiꝰ tñ opinionis ſeu potiꝰ erro
ris ꝙ maleficiū nihil eſſet in mūdo ſed tm̄ in
opinione hoīm qui hmōi effectꝰ mulierculiſ
attribuebāt. quē talit̄ a ſuo errore deꝰ purga-
re voluit qδ etiāȝ alia demonū ſuꝑ p̄figendū
terminis vite maleficis ꝯmertia pateſieren-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Nam dum feſtine pontem ob cuiuſdā nego
cij expeditione pertrāſire vellet obuiam ſimi
li importunitate quandaȝ vetulā habuit cui
dum in pontis acceſſu locū vt ꝑiret dare no=
luiſſet ſed importune incederet caſu vetulam
luto intruſit vnde indignata in verba cōtu=
melioſa prorupit eiqȝ dixit. pfaff. impune nō
tranſibis. Sed ille licet verba parū aduerte
ret denocte ſe infra cingulum vbi ſurgere ele
cto volebat ſe maleficiatum ſenſit: ita vt bra=
chijs aliorū ſuſtentari ſemper habuit vbi ec
cleſiam viſitare volebat. ſicqȝ per triennium
manſit: ſub cura tamē domeſtica matris car=
nalis. Quibꝫ expletis dum vetula illa egro=
taret quā etiā per verba ꝯtumelioſa quibus
minata fuerat ſemꝑ ſuſpectā de maleficio ſi=
bi illato habuerat. accidit tamē vt ꝓ cōfeſſio
nis audiētia infirmata ad eū mitteret. Et ſa=
cerdos licet importune diceret: cōfiteat͛ dia=
bolo ſuo magiſtro. Ad inſtantiā tamen ma=
tris per duos villanos ſuſtentatus inter bra
chia domum acceſſit et ad caput lecti in qua
malefica iacebat ſedēdo. Duo illi villani ab
extra auſcultare volebant ꝓpe feneſtrā: ſic enī
ſtuba in plano erat ſituata an maleficiū illa=
tum plebano cōfiteretur. vnde cōtigit vt licȝ
infra cōfeſſionem mentionē nullā de malefi=
cio illato feciſſet. Ipſa tamen cōfeſſione ꝑacta
dixit. Scis ne tu pfaff q̄s te maleficauit. Et
dū blande ille reſpōderet ſe neſcire. illa ſub=
intulit. Tu habes me ſuſpectā et bene. Sci=
as me tibi intuliſſe tali de cauſa vt ſupra ta=
ctum eſt. Et dum ille ꝓ ſui liberatione inſta=
ret et dixit. Ecce tempus ſtatutuȝ aduenit et
mori habeo: ſed ita diſponā vt paucis diebꝫ
euolutis poſt mortē meā ſanaberis: et ita eue
nit. Nam illa iuxta ſtatutū a demone termi=
num obijt. ⁊ infra triginta dies quadā nocte
ſacerdos ex integro ſe ſanū reꝑerit. Nomen
ſacerdotis dicitur pfaff heſlin. iam in dioce=
ſi argentinenſi. Simile in diocesi baſilienſi
villa bubel ꝓpe oppidū gerwyler cōtigit. Mu
lier quedā capta et tandem incinerata: ſex an
nis incubum demonē habuerat etiā in late=
re viri dormientis in lecto. Et hoc ter in ſe=
ptimana. Sabbatis quintis et tercijs ferijs
aut alijs noctibus ſacratioribus. Tale autē
omagiū preſtiterat diabolo vt poſt ſeptimū
annū in corpore et anima ꝑpetue ſibi dicata
eſſet. Pie tamē diſpenſauit deus Nā in ſexto
capta et igni adiudicata vere et integre cōfeſ=
ſa veniam creditur a deo ꝑcepiſſe. Plurimū
enī voluntaria ad mortem extitit aſſerens ꝙ
et ſi liberari poſſet mortē tn̄ amplius ꝑelige=
ret dummō poteſtatē demonis euaderet.

¶ De modo quo localiter transferunt͛ de lo=
co ad locum.

¶ Capitulum. iij.

IAm autē aggrediendū eſt de earū
ceremonijs et quibus in ſuis ope
ribus ꝓcedunt modis. Et primo
de his que erga ſe ⁊ ꝓprias ꝑſonas
operant͛. Et quia transferri de loco ad locuȝ
corporaliter eſt de precipuis earū actionibꝫ
carnalibꝫ etiā ſpurcitijs cum incubis demo=
nibus inſiſtere. De ſingulis aliqua deduce=
mus. et primo de earū corporali tranſuectio
ne. Ubi notandū eſt ꝙ hec tranſuectio patit͛
difficultatē vt ſepius tactū eſt ex vno dumta
xat ꝓceſſu ſcripture puta. xxvi. q. v. Epiſco=
pi. Ubi dicit͛ ex cōſilio acquirenſi. Illud nō
eſt obmittendū ꝙ quedaȝ ſcelerate mulieres
poſt ſathan retro ꝯuerſe demonū illuſionibꝫ
et fantaſmatibus ſeducte credent ſe et ꝓfiten
tur cum diana horis nocturnis dea pagano
rum vel cum herodiade ⁊ innumera multitu
dine mulierū equitare ſuꝑ quaſdā beſtias et
multa terrarū ſpacia in tempeſte noctis ſilen
tio ꝑtranſire eiqȝ tanq̄ȝ dn̄e in omnibꝫ obedi
re ⁊c̄. Quapropter ſacerdotes dei ꝑ̄dicare de
bent populo vt nouerint omnino hec falſa ⁊
nō a diuino ſed maligno ſpiritu talia fantaſ
mata mentibꝫ fideliū irrogari. ſi quidē ipſe ſa
thanas transformat ſe in diuerſarū ꝑſonarū
ſpecies atqȝ ſimilitudines. Et mentē quā ca=
ptiuam tenet in ſomnis deludendo ꝑ deuia
quecqȝ deducit ⁊c̄. Et ad hoc predicant͛ inter=
dum a quibuſdā exempla publice de ſancto
Hermano. et de quodā alio qui filiā ſuā ſuꝑ
hoc obſeruauit q̄ſi omnino hec ſint impoſſi
bilia fieri. Et indiſcrete applicant͛ ad malefi=
cas et eorū opera tanq̄ȝ vt et ſingula eorū fa
cta in leſionibus hominū. Iumentorū: terre
frugū: nō ſint eis applicāda eo ꝙ ſicut fanta=
ſtice in tranſuectionibus ita et circa creatura
rum leſiones illuduntur. que quidē opinio
cum in prima queſtione tanq̄ȝ heretica ſit re
probata vtpote cōtra diuinā permiſſionē ſu=
per diaboli potentiaȝ que ad maiora vt ſic ſe
extendere poteſt: militans ſimiliter et contra
ſacre ſcripture intentionē et ad eccleſie ſancte
intolerabile damnum vbi iam multis annis
impune ex hac peſtifera opinione permanſe
runt. ſeculari brachio puniendi facultatem
amputādo. Unde et in immenſum ſic creue
runt vt iā nō ſit poſſibile eas eradicare. Ideo
diligēs lector ea que ibi poſita ſunt in deſtru
ctionē illius opinionis cōſiderabit ⁊ ad pn̄s
qualiter transferantur et quibus modis hoc
ſit poſſibile aduertet cum reſponſionibꝫ ſuꝑ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

exempla que ab eis in medium deducuntur.
Q igitur corporaliter poſſint transferri va-
rijs modis oſtenditur. Et primo ex alijs ma
gorum operationibus. Nā ſi nō poſſent trāſ
ferri hoc eſſet. vel quia deus nō ꝑmitteret aut
quia diabolus hoc facere nō poſſet eo ꝙ crea
ture repugnaret. Non primū. quia vbi maio
ra vtiq; ⁊ minora dei ꝑmiſſione fieri poſſunt
Sed maiora tam in pueris q̄ȝ in hominibꝫ
ſepiſſime facta ſunt vtpote iuſtis et in gratia
cōſtitutis. patet. Nam vbi querunt. an cam-
pſiones puerorꝫ opere demonū fieri poſſunt
Et an demon localiter poſſit trāſferre aliquē
hominē de loco ad locū etiā inuitum. Ad pri
mum reſpondēt ꝙ ſic. Nam et Guilhelmus
pariſienſis in vltima pte de vniuerſo dicit.
Campſiones puerorꝫ fieri poſſunt ita ꝙ deo
ꝑmittente demon vicem infantis gerere po-
teſt vel etiā tranſlationē facere. Tales etiam
pueri ſꝑ ſunt miſeri eiulantes. Et licet quat-
tuor aut quinq; matres vix ſufficerent ad la
ctandum nunq̄ȝ tñ impinguant ſed vltra mo
dum ponderoſi exiſtunt. Mulieribꝫ tamē p-
pter nimium terrorē quē ↄcipere poſſent nec
affirmanda ſunt nec negāda: inſtruende ſunt
vt litteratorū iudicia querant. Permittit enī
deus ꝓpter peccata parentū cum interdū viri
impregnatis vxoribus maledicūt. Vellem
inquiunt vt diabolū portares vel ſimilia. Et
ſimiliter impatientes mulieres ſepe ſimilia
proferunt. De alijs etiā hominibꝫ interdum
iuſtis exempla plurima reperiunt. Nā Vin
centius in ſpeculo hiſto. li. xxvi. ca. xliij. ex re
citatōe Petri damiani. refert de puero quin
quennij cuiuſdā nobiliſſimi viri. qui puer ꝓ
tunc monachus factus a monaſterio nocte
illatus eſt piſtrino clauſo vbi mane repertus
et interrogatus dixit ſe ꝑ quoſdā ad magnū
cōuiuium delatum et vt comederet iuſſum.
Eſt poſt per ſuperiora piſtrino immiſſum.
Quid deniq; de his magis qui vſitato vo-
cabulo a nobiſ nigromantici vocantur nun
cupant et per aera ſepe a demonibus ad lon
ginqua terrarū ſpacia vehuntur. Qui etiam
alijs interdum hoc idem ſuadentes eos ſecū
ſuper caballuȝ qui vtiq; nō verus equus ſed
demon in tali forma exiſtit vehunt. et vt lo-
quantur nec vt ſigno crucis ſe muniant hor-
tantur. Et licet duo ſimus hunc tractatum
ſcribentes: vnus tamen ex noſtris ſepiſſime
tales vidit et repperit. Nam ſcholaris quidā
pro tunc: nunc vero ſacerdos friſingeñ. dio-
ceſis adhuc ſupereſſe creditur qui et referre
ſolitus eſt ſemel ſe corporaliter a demone fu-
iſſe per aera ſubuectū et ad remotas partes il

latū. Supereſt ſacerdos alius in oberdorff
oppido. prope lantzhutam qui ꝓ tunc cōſo-
dalis illius exiſtens oculis ꝓprijs illam ſub
uectionē vidit. Et qualiter extēſis brachijs
in altum clamando et nō eiulando tranſla-
tus fuit. Cauſa autē vt idem retulit hec erat.
Nam ↄuenientibus quadā die multis ſcho
laribꝫ in potagijs ceruiſie omnes in hoc cō-
ſenſerant vt ille qui ceruiſiam afferret nil ex-
ponere haberet: et ſic vnus ex ſocijs dum ꝓ
ceruiſia apportanda exire volebat hoſtiū ape
riendo nebulam deriſam ante hoſtiuȝ intui-
tus fuit: vnde territus redijt et ꝙ potum af-
ferre nollet cauſam aperiendo eis inſinuauit
Tunc idem qui illatus fuerat indignatus di
xit. Et ſi diabolus adeſſet potum apportabo
Et ſic exiens alijs omnibus videntibus per
aera ſubuectus fuit. Verum quidē ꝙ nō ſo-
lum vigilantibus ſed et dormientibus talia
accidere poſſint fateri neceſſe eſt vt videlicet
dormiendo per aera localiter et corporaliter
transferantur. Patet et de quibuſdā qui ſu-
per tegulas domorū ⁊ edificia altiſſima ſom
niando incedunt. Nec quicq̄ȝ eis obſtare po
teſt ad eorum tranſitum tam in altum q̄ȝ in
profundū. Et ſi ꝓprijs nominibus ab alijs
circumſtantibus vocantur ſtatim ad terram
quaſi colliſi ruunt. Hec vtiq; opere demo-
num fieri plures arbitrantur et nō abſq; ra-
tione. Nam cum demones ſint in multiplici
differentia. Aliqui de inferiori choro ange-
lorum qui etiam exiguis penis vltra penam
damni quā eternaliter patientur tanq̄ȝ ꝑ par
uis delictis cruciantur. qui etiam neminem
poſſunt ledere ſaltim grauiter ſed ſolū prin-
cipaliter ioculationes exercere. Vbi etiā alij
incubi ſunt vel ſuccubi puniētes nocturno
tempore homines vel peccato luxurie coin-
quinantes eos. Non mirum ſi etiā his tru-
fis inſiſtunt. Poteſt deduci veritas ex dictis
caſſiani colla. i. vbi dicit tot eſſe immundos
ſpiritus quot in hominibꝫ ſtudia non dubie
cōprobatur: Nam nōnullos eorū quos etiā
paganos vulgus appellat: nos vero trollen.
et abundant in regno norweye. aut ſchretel.
Ita ſeductores et ioculatores eſſe manifeſtū
eſt vt certa queq; loca vias iugiter obſiden-
tes. Nequaq̄ȝ tormentis pretereuntes ledere
poſſunt deriſu tantummō et illuſione cōten-
ti fatigare eos potiꝰ ſtudeāt q̄ȝ nocere. Quoſ-
dam vero ſolummodo in nociuis incubatio
nibus hominū pernoctare. Alios ita eſſe fu
rori ac truculentie deditos vt nō ſint cōtenti
illorum tantummodo corpora quos ſuppe-
uerint attroci dilatōe vexare. ſed etiā irruere

ſupereminus tranſeuntes atq; affligere illos
ſeuiſſima cede feſtinent. vult dicere ꝙ nō tan
tum obſidēt immo horribiliter cruciāt qua
les illi in euangelio Matth. viij. deſcribun-
tur. Ex quibus cōcludere poſſumus primū
ꝙ nō eſt dicendum maleficas nō transferri lo
caliter. eo ꝙ deus nō permittat. Si enim ſu-
per iuſtos et innocentes aut etiam ſuper ma
gos permittit quomodo nō ſuper illas ex to
to ſe diabolo deuouentes. Et vt cum timore
loquamur. Nonne diabolus ſaluatorem no
ſtrum ſuſtulit et duxit et ſtatuit hincinde vt
euangelium teſtatur. Nec etiā ſecundū ſuf-
fragatur aduerſarijs quaſi diabolus hoc fa-
cere nō poſſit cui vt in ſupradictis patuit. tā-
ta ineſt virtus naturalis omnia corporalia ex
cedens ꝙ nulla ei virtus terrena comparari
poteſt. Iuxta illud. Non eſt poteſtas ſuper
terram etc. immo ipſi lucifero tanta naturalis
ineſt poteſtas ſeu virtus qua maior etiaꝫ in-
ter angelos bonos in celo nō exiſtit. Sicut
enim omnes angelos in naturalibus exceſſit
et naturalia ꝑ caſum nō ſunt imminuta ſed
tantummodo gratuita. Ideo adhuc in eo re
manent licet obfuſcata et ligata. Unde gloſa
ibidem ſuper illud. Non eſt poteſtas ſuper
terram etc. Et ſi omnia ſuperat meritis tamē
ſanctoꝝ ſubiacet. Nec valet ſi quis duo obij
ceret. Primo ꝙ anima hominis poſſet reſiſte
re. et ꝙ textus videt̄ ſentire de vno in ſingula
ri ſcꝫ lucifero cum in ſingulari loquatur. Et
quia hic fuit qui chriſtuꝫ in deſerto tentauit.
Et primum hominē ſeduxit iam autē religa
tus ſit et alij angeli nō ſint tante virtutis cū
ipſe omnes excedat. Ideo alij mali homines
tranſferre localiter per aera nō poſſunt. Nō
valent inſtantie. Primo dicamus de angelis
Nam minimus angelus omnē humanam
virtutē imcōparabiliter excedit. Rationes ſu
muntur ex pluribꝫ. Primo quia virtus ſpi-
ritualis fortior virtute corporali ſicut virtꝰ
angeli aut etiam anime ſuperior q̄ virtꝰ cor
poralis. Secundo quo ad animā. Quia cū
omnis forma corporalis eſt forma indiui-
duata per materiā et determinata per hec et
nunc ꝓut iam aīa noſtra exiſtit. Forme autē
immateriales ſunt abſolute et intelligibiles.
Unde etiā poteſtatē habent abſolutā et vni
uerſaliorē. Ideo anima cōiuncta non poteſt
ita ſubito tranſferre corpus ſuū localiter nec
in altum eleuare. Bene autē faceret cum eſſet
ſeparata deo permittēte: que omnia a fortio-
ri poteſt ſpiritus omnino immaterialis ꝓut
eſt angelus tam bonus q̄ malus. ſicut etiam
angelus bonus tranſtulit abacuc in momen
to a iudea in caldeam. et ex hac rōne etiam cō
cluditur ꝙ illi qui de nocte in ſomnis per al-
ta edificia vehuntur nō feruntur a ꝓprijs ani
mabus nec ex influentijs corporū celeſtium.
ſed ab aliqua excellētiori virtute vt ſupra pa
tuit. Tercio quia ſicut natura corporalis na
ta eſt moueri immediate a natura ſpirituali
ſm locū. tum quia motus localis eſt primus
motuū. viij. phi. tum etiam quia ꝑfectior eſt
inter omnes motus corporeos vt ibidem ꝓ-
bat phus. ea rōne. quia mobile ſm locum nō
eſt in potentia ad aliq̇d intrinſecū inquantū
huius ſed ſoluꝫ ad aliquid extrinſecū. vnde
etiam nō tam a doctoribus ſanctis q̄ et phi-
loſophis ꝯcluditur ꝙ ſuprema corpora ſup
ple celeſtia mouent̄ a ſubſtantijs ſpirituali-
bus et ſeparatis bonis et ſm naturam et vo
luntatē. tum etiā quia videmus ꝙ anima pri
mo et principaliter mouet corpus motu loca
li. Ideo dicere oportet ꝙ ratio corporis hu-
mani nec q̄ntum ad ipm corpus nec q̄ntū ad
ipſam animā obſtare poteſt quin vtrūq; mo-
ueri poſſit ſubito deo permittente de loco ad
locum a ſpirituali ſubſtantia bona ſm volū
tatem et naturā quando boni et in gratia cō
ſtituti transferuntur. aut bona ſm naturam
nō autē ſm voluntatē quādo mali tranſferū-
tur. Si cui placet videre ſanctū Tho. in pri
ma parte. q. cx. per tres ibidem articulos aut
etiam queſtionibus de malo. ſeu etiam in. ij.
ſenten. di. vij. de poteſtate demonū ſuper ef-
fectus corporales. Modus autem tranſferē
di talis eſt. Nam vt ex precedentibus patuit
vnguentū ex membris puerorū precipue in-
teremptorū ab eis ante baptiſmū cōficere ha
bent et ad demonis inſtructionē ſedile aliqđ
aut lignum inungere quo facto ſtatim in ae-
ra feruntur. et hoc ſiue de die ſiue de nocte vi
ſibiliter ſeu etiā ſi id volunt inuiſibiliter ſm
ꝙ demon et obſtaculum alicuius corporis
alterum corpus occultare poteſt vt in prima
parte tractatus de preſtigioſa apparitōe ope-
rum demonum patuit. Uerū licet demon ꝑ
tale vnguentū vt plurimū huiuſmodi practi
cat in finē vt baptiſmi gratia infantes priuat
et ſaluatione. tamē et abſq; his pluries effice
re viſus eſt vbi per animalia que vtiq; non
animalia vera ſed demones ſub formis illis
exiſtentes ipſas tranſuexerūt. aut etiā ſine ali
quo exteriori adminiculo ſolummō demo-
nis virtute inuiſibiliter operante interdum
tranſferunt̄. Res geſta de viſibili et diurna
tranſuectione. In oppido rualtzhut ſuper flu
men rheni cōſtantienſis dioceſis. Malefica
quedaꝫ oppidanis cum eſſet plurimū odioſa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et ad quaſdam celebrandas nuptias non fu-
iſſet inuitata cum tamē pene omnes oppida-
ni illis intereſſent ipſa indignata vindicarē
ſe eſtimans demonem aduocat et ſue triſticiē
cauſam aperuit et vt grandinē excitare vellet
et cūctos de chorea diſpergere petiꝫ. quo an-
nuente ipam ſubleuauit et per aera ad mon-
tem prope oppidum videntibus certis paſto-
ribus tranſuexit. et vt poſtmodū faſſa fuerat
cum aqua ſibi deeſſet ad fundendā in foueā
quem modū vt patebit vbi grandines exci-
tant obſeruant. ipa in foueam quā paruā fe-
cerat vrinam loco aque immiſit et cum digi-
to more ſuo aſtante demone mouit. et demō
ſubito illum humorē ſurſum eleuās grandi-
nem vehementē in lapidibus ſuper chorizā-
tes tantummodo et oppidanos immiſit. Vñ
ipis diſperſis et de cauſa illius mutuo cōfe-
rentibus malefica oppiduꝫ ingreditur vnde
ſuſpicio magis aggrauatur. At vero cum pa-
ſtores ea que viderant recitaſſent ſuſpicio ve-
hemens in violentā creuit. Unde capta ⁊ faſ-
ſa quod ea de cauſa quia inuitata non fuerat
talia perpetraſſet ob multis etiam alijs male-
ficijs ab ea perpetratis incinerata fuit. Et qꝛ
publica fama de huiuſmodi tranſuectōnibꝫ
etiam apud vulgares cōtinue volat nō expe-
dit plura ad hoc probandū de his hic inſere-
re. Tantummō hec ſufficiant aduerſus illos
qui huiuſmodi corporales tranſuectiones
aut omnino negant aut ꝙ ſolummodo ima-
ginarie et fantaſtice fiant affirmare conant̄.
qui vtiqꝫ in ſuo errore ſi relinquerentur parū
eſſet immo nec aduertendū dummodo in fi-
dei cōtumeliam iporum error non vergeret.
Attento autem ꝙ illo errore nō cōtenti etiam
alios inſerere et publicare in maleficarū au-
gmentationē et fidei detrimentum nō verent̄
Dum aſſerunt ꝙ omnia maleficia que eis in-
ſte tanq̃ inſtrumentis demonū vere et reali-
ter imputantur. eis tantummō imaginarie et
illuſorie tanq̃ innoxijs eſſe imputanda ſicu-
ti et ipa tranſuectio fantaſtica. Unde et plu-
ries impune in magnā creatoris cōtumeliaꝫ
et grauiſſimū iam iporum augmentū remā-
ſerunt. Nec argumēta etiam a principio eis
adducta ſuffragari poſſunt. Nam primū cū
allegant capitulū epiſcopi. xxvi. q. v. vbi aſſe-
ritur ꝙ tantū fantaſtice et imaginarie tranſ-
ferantur. quis tam inſipiens qui velit cōclu-
dere ꝙ nō poſſint etiā corporaliter tranſferri
Sicut enim ex fine illius capituli vbi poni-
tur: ꝙ qui credit poſſe hominē in melius vel
in deterius tranſmutari aut in aliam ſpeciē
tranſformari. Infideli et pagano deterior ſit
cenſendus. quis poſſet cōcludere ꝙ non poſ-
ſent homines in beſtias preſtigioſa illuſio-
ne tranſformari aut etiaꝫ de ſanitate in infir-
mitates tanq̃ a meliori in deterius tranſmu-
tari. Jam talis qui ſic in cortice verborū ca-
nonis laboraret. vtiqꝫ cōtra mentem omniū
doctorum ſanctorū immo ⁊ ꝯtra ſcripture ſa-
cre ꝓceſſum ſentiret. Ex quibus multiplici-
ter oppoſitum apparet vt ex ſupradictis in ple-
riſqꝫ locis circa primā partem tractatus de-
ductum eſt. Oportet ergo ad nucleuꝫ verbo-
rum attendere. Juxta quod in prima queſtio-
ne prime partis tractatus tactū eſt. et hoc cir-
ca ſolutionē ſecūdi erroris inter tres qui ibi
reprobantur ꝙ quattuor iniunguntur predi-
catoribus populo ad predicandū. transferū-
tur enim et corporaliter et fantaſtice. Juxta
quod ex earum ꝓprijs cōfeſſionibus patet nō
tam illarum que incinerate fuerunt qꝫ etiam
aliarum que ad fidem et penitentiā redierūt.
Inter quas et illa in oppido Briſiaco inter-
rogata a nobis. an ne fantaſtice et illuſorie
aut corporaliter poſſent tranſferri. Reſpon-
dit ꝙ vtroqꝫ modo. Si eni caſu aliquo nol-
lent corporaliter tranſferri ſcire tamē vellent
omnia que in cōtione illa ab earum cōſoda-
libus agerentur tunc talis ab eis ſeruaretur
modus: vt illa in nomine omniū diabolorū
ad latus ſiniſtrū ſe reponeret ad cubitum. et
tunc quaſi vapor quidā glaucus ex eius ore
procederet. Unde ſingula que ibi agerentur
perlucide cōſideraret. ſi vero corpaliter tranſ-
ferri vellet modum ſupradictum ſeruare ne-
ceſſe eſſet. Preterea in caſu quo canon ille nu-
de abſqꝫ omni declaratōne intelligendꝰ eſſet
quis tam ſtolidus vt ꝓpterea omnia eorū ma-
leficia et nocumenta eſſe fantaſtica et imagi-
naria affirmaret cum ad ſenſum omnibꝫ ap-
pareat contrarium eo pricipue ꝙ plures ſint
ſuperſtitionum ſpecies. vtpote quattuordecim.
Inter quas maleficarū ſpecies ſupremū
in maleficijs et nocumentis cōtinet gradum
et ſpecies phitonum ad quā reduci poſſunt
qui fantaſtice vehuntur minimū gradum.
Demum nec exempla ex legenda ſancti ger-
mani aut aliorum quorumcunqꝫ eis ſuffra-
gantur. Utiqꝫ quia poſſibile erat demonibꝫ
vt ſeipos ad latera viri dormientis tempore
intermedio quo ſcrutinium de vxoribus fie-
bant applicarēt quaſi viris cōdormirent. qꝺ
tamen factum fuiſſe propter honorem ſancti
nō aſſeritur caſus tamē ponitur vt nō creda-
tur eſſe impoſſibile. oppoſituꝫ illius quod in
legenda ponitur. A ſimili reſponderi poteſt
ad quaſcunqꝫ alias obiectōnes quia ſicut in-

ueniuntur ꝙ quedam tantummodo imagi-
narie. Ita etiam reperiuntur in ſcriptis do-
ctorum plures fuiſſe corporaliter tranſlatas
Si cui placet Thomã brabantinũ in libro
ſuo de apibus inſpicere mira inueniet tã de
imaginaria ꝙ̃ etiam corporali hominũ trãſ-
uectione.

¶ Sequitur de modo quo ſe incubis demo-
nibus ſubijciunt.

Capitulum. iiij.

Sed quantũ ad modũ quo malefi-
ce demonibꝰ incubis ſe ſubijciũt
ſex videnda ſunt. Aliq̃ ex ꝑte demo
nis ⁊ corpis ab eo aſſumpti ex quo
elemento ſit illud formatũ. Secundo ex ꝑte
actus an ſemꝑ cum infuſione ſeminis ab al-
tero recepto. Tercio ex parte temporis ⁊ loci
an potius vno ꝙ̃ altero tempore ſe exerceat.
Quarto an viſibiliter ſe agitat ex parte mu-
lieris. et an tantummõ ille que ex huiuſmo-
di ſpurcitijs procreantur a demonibus fre-
quentãtur. Quinto an ille que ab obſtetrici
bus tempore partus demonibus inferũtur.
Sexto an remiſſior vel intenſior ſit in talibꝰ
ipſa venerea delectatio et primo ſuper aſſum-
pti corporis materia ⁊ qualitate. Dicendum
ꝙ aereum corpus aſſumit et ꝙ aliquo modo
eſt terreſtre inquantũ habet terre ꝓprietatem
per ꝯſiderationem: quod ſic declaratur. Nã
quia aer in ſe nõ eſt figurabilis niſi ſꝫm figu-
rationem corporis alterius in quo includit
vnde etiam minime ſuis terminis terminat
ſed tantummõ alienis: et vna ꝑs aeris alteri
cõtinuatur. Ideo ſimpliciter vt ſic nõ pt cor
pus aereum aſſumere. Attento autẽ ꝙ aer eſt
maxime tranſmutabilis et vertibilis in qđ-
cunqꝫ cuius ſignum eſt ꝙ quidam nitentes
corpus a demone aſſumptum ſcindere gla-
dio vel perfodere id efficere non valuerunt.
quia partes aeris diuiſi ſtatim cõtinuantur
de nouo. Ideo patet ꝙ in ſe aer eſt bene cõpe
tens materia. Sed quia nõ poteſt figurari
niſi aliquod aliud terreſtre ſibi adiungatur.
Ideo oportet ꝙ aer ille ſit aliquo modo in-
ſpiſſatus et ad ꝓprietatem terre accedens: ſer-
uata tamẽ aeris veritate. et hanc cõdenſatio
nem facere poſſunt demones ⁊ anime ſepara
te per vapores groſſos ex terra eleuatos. et ꝑ
eorum motum localem eos cõgregando et fi
gurando in quibus manent tanꝗ̃ motores
tantũ et nõ vt informatores vitam illi corpo-
ri formaliter influentes. quia ſic fluit ab ani
ma in corpus cõiunctum. Sunt autem in
ſuis ſic aſſumptis ⁊ figuratis corporibus ſi-
cut nauta in naui quã mouit. Unde quãdo
queritur quale ſit corpus ꝙ̃tum ad materiã
a demone aſſumptum. Dicendũ ꝙ de eo ali-
ud eſt loqui quantũ ad principiũ aſſumptio
nis et aliud quantũ ad terminuꝫ. Quia quo
ad principiũ ſic eſt aer. Quantum ad termi-
num eſt aer inſpiſſatus ad ꝓprietateꝫ terre ac
cedẽs. Hec autem omnia poſſunt demones
deo permittente ex natura cum natura ſpiri
tualis ſit ſuperior nature corporali. Unde⁊
neceſſe habet ſibi obedire intelligendo quo
ad motum localem: nõ autem quo ad forma
rum naturaliũ tam accidentalium ꝙ̃ et ſub-
ſtantialiuꝫ ſuſceptionẽ niſi in aliquibus par
uis creaturis et hoc amminiculo alicuius al
terius agentis vt ſupra tactum eſt. Per mo-
tum autem localem nulla forma ponitur in
remota. vnde ſic ad nutum mouere poſſunt
cum alijs circumſtantijs. Ex quibus tamen
ſi quis incidentaliter quereret quid ſentien-
dum vbi angelus bonus vel malus aliqua
opera vite exerceret per corpora vera natura
lia et nõ aerea ſicut in aſina balaam per quã
angelus loquebat et vbi demones in obſeſ-
ſis corporibus agitantur. Dicendum ꝙ illa
corpora nõ dicuntur eſſe aſſumpta licet tan-
tum occupata. Inſpiciantur dicta doctorũ
in. ij. diſt. viij. An angeli corpora aſſumant.
Sed maneamus in ꝓpoſito. Demones in aſ
ſumptis corporibus cum maleficis loquun
tur vident audiunt comedunt et generant.
Quomodo hec ſunt intelligenda. et hec eſt
ſecunda pars huius prime difficultatis. Di
cendum ad primũ ꝙ ad veram locutionem
tria requiruntur. ſcꝫ pulmo cum retractione
aeris que nõ ſolum ꝓpter vocem ſed propter
refrigeriũ eſt cordis vnde et muti habent at-
tractionem neceſſariam. Secundo requirit
ꝙ formetur ex percuſſione corporis in aere
ſicut cum quis ligno percutit in aere vel cam
pana ſonum facit magnuꝫ vel paruum: quia
materia in ſe ſonorabilis et percutitur cũ ſo
nabili inſtrumento redditur ſonus ſꝫm ꝙ̃ti-
tatem corporis et recipitur in aere et multi-
plicatur vſqꝫ ad aures audientis. qui ſi eſt re
mote poſt ſpacium vt videtur preuenire ha
bet. Tercio requiritur vox ⁊ dici poteſt ꝙ ſo
nus in corporibus inanimatis dicitur vox
in animatis corporibus et ibi eſt lingua que
aerem reſpiratum et iterum emiſſum ꝑcutit
in inſtrumento et vaſe ſuſo a deo et viuo na-
turaliter quod non eſt in campana. Ideo qđ
ibi ſonus hic vox dicitur. Et hoc terciũ po-
teſt exemplificari per ſecundũ vt patet. et hec
ideo poſui vt predicatores habeant modum

tradendi populo. Quarto requiritur vt ille
qui vocem format cõceptuꝫ mentis vult alte
ri per vocem exprimere et vt ipſe intelligat.
Ideo illam vocẽ organizat id eſt diſtinguit
ſucceſſiue in ore per linguam dentes percu-
tiendo et per labia claudendo et aperiendo
percuſſum aerem in ore ad aerem extrinſecũ
emittendo vt ſic multiplicando ſucceſſiue vſ
ꝗ ad aures audientis qui tunc intelligit cõ
ceptum mentis. Ad ꝓpoſitum. Demones ca-
rent pulmone et lingua quã tamen artificia-
tam oſtendere poſſunt iuxta corporis condi
tionem ſicut et dentes et labia vnde nõ vere
et ꝓprie loqui poſſunt. Sed quia intelligunt
et intellectum mentis vbi exprimere volunt
tunc nõ per voces ſed per ſonos qui habent
quandam ſimilitudinẽ vocum aerem nõ re-
ſpiratum et attractum vt in hominibus ſed
incluſum in corpore aſſumpto percutiunt et
ad aerem extrinſecum articulatim emittunt
vſꝗ ad aures audientis. et ꝙ abſꝗ aere attra
cto et nõ reſpirato poſſit fieri vocis ſimilitu-
do patet per certa animalia nõ reſpirantia q̃
dicuntur vocare et certa alia inſtrumenta vt
dicit phus in. ij. de anima. Allec enim dum
capitur extra aquam ſubito vocem emittit et
moritᷣ poſſunt hec applicari et ea que ſequũ
tur vſꝗ ad vim generatiuã excluſiue tamen
ad bonos angelos. Si quis velit vlterius
ſpeculari de locutione demonum in obſeſſis
corporibus. Ibi enim vtuntur corporalibꝫ
inſtrumentis veri corporis obſeſſi. quia illis
illabuntur ſic intelligendo infra terminos
corporalis quantitatis et nõ infra terminos
eſſentie neꝗ corporis neꝗ anime. Da diffe-
rentiam inter ſubſtantiã et quantitatẽ ſeu ac
cidens: ſed de his nihil ad ꝓpoſitum. Si cui
autem placet inſpiciat ſanctum Tho. in. ij.
ſententiarũ. di. viij. arti. v. Cõſequenter aũt
qualiter vident et audiunt dicendũ ꝙ quia
duplex eſt viſio. Spiritualis et corporalis.
Et prima in infinitum excedit alteruꝫ. tum
quia penetrat tum quia per diſtantiam non
impeditur iuxta luminis facultatem quod
ſibi deſeruit. Ideo dicendum ꝙ nullo modo
videt angelus ſiue bonus ſiue malus ꝑ ocu
los corporis aſſumpti nec aliquid corpora-
le ſibi deſeruit ſicut tamen in locutione deſer
uit ſibi aer et percuſſio aeris ad ſonum procu
randum et vlterius ad multiplicandũ vſꝗ
ad aures audientiſ. Unde oculi eorum ſunt
oculi depicti. Libenter autem ſub his ſimili
tudinibus hominibus ſe offerunt vt eis eo-
rum ꝓprietates quas naturaliter habent ⁊ lo
qui ſpiritualiter per huiuſmodi opera mani

feſtent. Ideo enim et patribus ſancti angeli
ſepe apparuerunt ex dei ordinatione et eius
permiſſione. Malis hominibus ſeſe mani-
feſtant vt homines eorum ꝓprietates cogno-
ſcentes illis ſe aſſocient hic in culpis et alibi
in penis. Unde Dioniſiꝰ celeſtis ierarchie
in fine dicit. Ex omnibus partibus humani
corporis docet angelus ſuas ꝓprietates cõſi-
derare. Concludendo ꝙ corporalis viſio cũ
ſit operatio corporis viuentis per organum
corporale quibꝫ demones in ſe carent. Ideo
in aſſumptis corporibus ſicut ſimilitudines
membrorum habent: ita ⁊ ſimilitudines opẽ
rationũ. Et ſimiliter dicere poſſumus de eiꝰ
auditu qui multum nobilior corporali eo ꝙ
cõceptum mentis et anime locutionẽ ſubti-
lius cognoſcere poteſt ꝗ̃ homo audiẽdo cõ-
ceptum mentis per verba corporalia expreſ-
ſum. Uide ſanctum Tho. in. ij. ſententiaruꝫ
diſt. viij. Si enim in vultu hominis legitur
ſecreta eius volũtas et ex motu cordis ⁊ qua
litate pulſus a medicis paſſiones anime co-
gnoſcuntᷣ a fortiori per demones. Sed quo
ad comeſtionem. Dicamus ꝙ cõpleta ratio
comeſtionis quattuor dicit. Diuiſionem ci-
bi in ore et traiectionẽ in corpus virtus cor-
poris potentis digerere et quartum. cõuerte
re neceſſarium nutrientũ et ſuperfluum eijce
re. Angeli quicũꝗ prima duo in aſſumptis
corporibus comedendo faciunt tercium et
quartum nõ poſſunt. ſed loco virtutis dige-
ſtiue ⁊ eiectiue adeſt ei virtus alia qua cibus
diſſoluitur ſubito in preiacentẽ materiã. In
chriſto etiam fuit vera comeſtio in omnibus
quia habuit virtutem nutritiuã et cõuerſiuã
nõ autẽ cõuertendo in ſuum corpus quia il-
le virtutes fuerunt glorificate ſicut ⁊ corpus
vnde etiã reſoluabatur: cibus in corpore ſubi
to ſicut qui aquã in ignẽ ꝓijceret.

Quomodo modernis temporibus male-
fice actus carnales cum incubis demoni-
bus exercent et qualiter ex his multipli-
cantur.

SEd quo ad actus carnales de quibꝫ
principaliter intenditur quos etiam
cum maleficis tanꝗ incubi in aſſum
ptis corporibꝫ exercent nulla ſubeſt difficul-
tas ex premiſſis niſi fortaſſis quis dubitaret
An preſentes malefice hmõi ſpurcitijs inten
derent et an originem malefice ex his ſpurci
tijs ſumpſerint. Ad has duas dubitationes
reſpondendo. Dicamus ad primã. Quicq̃d
de precedẽtibus maleficis ante annos incar
nationis dñice. Mille et quadringentos vel

eircìter actum ſit an vicȝ his ſpurcicijs in-
ſeruiebāt ſicut ab illo tempore moderne ma
leſice hoc ignorat eo ꝙ nuſq̄ȝ hoc ꝙ experiē-
tia iā edocuit hiſtoria diſſeruit. Maleficos
enim ſemper fuiſſe et ex eorum prauis operi
bus plurima nocumenta hominibꝫ iumen-
tis et terre frugibus eueniſſe ſicut ⁊ incubos
et ſuccubos demones nemo q̄ hiſtorias pa-
grat dubitare poteſt cum traditiones cano-
num et ſacrorū doctorum plurima a multis
centenis annorum de ipis in poſterū reliquē
runt et tradiderūt. licet in hoc ſit differētia ꝙ
incubi demones in retroactis temporibꝫ in-
feſti fuerunt mulierculis cōtra iparum volū
tatem ꝑut in ſuo fornicario nider. et in libro
de vniuerſali bono ſiue de apibus. Tho. bra
bantinus plurima recitant. Huic autē poſi-
tioni qua aſſeritur pſentes maleficas huiuſ-
modi ſpurcicijs diabolicis eſſe infectas non
noſtra ſententia intantū adheret q̄ȝtum ipa-
rum maleficarū experta teſtimonia que cun-
cta illa reddiderunt credibilia nō iam vt ha-
ctenus inuitis animis ſed ſponte ꝓ volupta
te re fetidiſſima miſerabili ſeruituti ſe ſubijci
entes. Quotquot enim a nobis ſeculari bra-
chio ad puniendū relicte fuerunt in varijs
dioceſibus precipue in conſtañ. et in oppido
rauenſpurg mltis annis his inheſerūt ſpur
cicijs certis ſub. xx. alijs. ſub. xij. aut ſub. xxx
annis et ſemper cum fidei abnegatione in to
to vel in parte teſtes ſunt ibidē omnes incole
Demptis enim ſecrete penitentibꝫ et ad fidē
reuerſis nō minus q̄ȝ. xl. et octo in quinq̄ȝ an
nis igni tradite fuerūt. nec tm̄ illis accōmo-
data fides q̄ȝtum ſponte reuerſis ad peniten
tiam credulitas adhibita fuit. omnibꝫ in hoc
cōcordātibus ꝙ hmōi ſpurcicijs in augmē
tum huius pfidie habent inſiſtere. De quibꝫ
etiam ſigillatim in ſecunda parte operis vbi
eorum particularia opera deſcribent tracta-
bitur. obmittendo ea que et ſocius noſter in-
quiſitor cumanus in comitatu burbie pegit.
qui et in ſpacio vnius anni qui fuit Milleſi
musquadringenteſimusoctuageſimusquin-
tus. xl. et vnam maleficas comburi fecit. Et
omnibus publice aſſerentibus illis ſpurci-
cijs diabolicis inheſiſſe. Conſtant ergo oīa
aut viſus vel auditus ꝓpria experientia aut
fidedignoꝝ relatibus. Quo ad ſecundū vbi
difficultat an ipi malefici ex his ſpurcicijs
originē ſumpſerint. Dicamus ſm Auguſti.
hoc vtiq̄ȝ verum eſſe omnes ſuꝑſtitioſas ar-
tes ex peſtifera ſocietate hominū et demonū
originem ſumpſiſſe. Sic enī dicit li. i. de do-
ctrina xpiana. et habet. xxvi. q. ij. illud qđ eſt

Omnes artes hmōi vel nugatorie vel noxie
ſuperſtitionis ex quadam peſtifera ſocietate
hominū et demonū quaſi pacta infidelis et
doloſe amicicie cōſtituta penitus ſunt repu-
diande. Illo attento manifeſtū eſt ꝙ ſicut di
uerſe ſunt ſpecies ſuperſtitionis ſeu magice
artis ita et diuerſe ſunt eorū ſocietates. et ſi-
cut ſpecies maleficoꝝ inter quattuordecim il
lius artis ſpecies peſſima exiſtit. quia nō per
pactum tacitū, ſed expreſſum vltra hoc ꝙ cul
tum latrie ꝑ fidei abnegationē ipis demoni-
bus habent exhibere. Ideo et peſſimaȝ cum
ipis cōuerſando retinēt ſocietatē. Iuxta mu
lierum que ſemper vanis delectant cōditio-
nes. Attento inſuꝑ ꝙ iuxta doc. ſancti tho.
in. ij. ſententiarū. di. iiij. arti. iiij. In ſolutio-
ne vnius argumenti vbi querit. An geniti
ex huiuſmodi demonibus modis pretactis
ſint maioris virtutis q̄ȝ alij homines. Reſpō
dit hoc verum eſſe nō ſolum ex textu ſcriptu
re Gen̄. vi. Iſti ſunt potētes a ſeculo ⁊c̄. Sȝ
etiam ea ratōne ꝙ demones poſſunt ſcire vir
tutem ſeminis deciſi. Primo ex diſpoſitione
eius a quo deciſum eſt. Secūdo mulierē ꝓ-
portionatā ad ſeminis illius ſuſceptionem.
Tercio cōſtellationē iuuantem ad effectum
corporalē. Et quartū addere poſſumus etiā
ex ſuis verbis ſcȝ ipius geniti cōplexionem
optimā ad effectos illi ꝓportionatos. ex qui-
bus omnibus ſic cōcurrentibus cōcluditur
ꝙ tales ſic geniti ſunt fortes et magni corpo
re. Ideo ad ꝓpoſitum cum queritur. An ma-
lefici ex his ſpurcicijs originē ſumpſerunt:
dicamus. Originem ſumpſerunt vtiq̄ȝ ex pe
ſtifera mutua ſocietate vt ex primo notabili
patuit. Multiplicationē vero nō ſumpſiſſe
ex illis ſpurcicijs nemo negare poteſt ex ſecū
do notabili cum nō delectationis ſed corru-
ptionis cauſa illis demones intendūt. Erit
ergo talis ordo ꝙ ſuccubus demon ab hoīe
ſcelerato ſemen decidat qui ſi eſt ꝓpius illi ho
mini deputatus et noluerit ſe incubum face
re ad maleficā tradet illud ſemē demoni mu-
lieri ſeu maleſice deputatus. et ille ſub certa
cōſtellatione ſibi deſeruiente vt talis genitus
vel genita fortis viribus ad peragenda ma-
leficia pſiſtit ſe incubuȝ maleſice faciet. Nec
obſtat ꝙ illi de quibꝫ text⁹ loquit nō fuerint
malefici ſed tm̄mō gigātes et viri famoſi ⁊ po
tentes. qȝ vt ſuperius dictū eſt: maleficia nō
fuerūt ꝑpetrata tꝑe legis nature et hoc ꝓpter
recentē memoriā creatōis mundi. Vñ idola
tria locū habere nō potuit. Iam aūt malicia
hoīm excreſcēte diabolus maiorē ad ſeminā
dum hoc gen⁹ pfidie repperit oportunitatē.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Sed nec illi termini in bonū virtutis intelligi pñt vbi illi aſſerunt fuiſſe viri famoſi dicebantur.

¶An ſemꝑ cum deciſione ſeminis incubus demon maleficā aggreditur.

Ad illud etiā vbi queritur. An ſemper cum infuſione ſeminis ꝛc̄. Reſpondetur cum mille nocendi habeat modos et artes vtpote qui a principio ruine ſue conatur eccleſie vnitatē reſcindere et humanum genus omnibꝫ modis auertere. xvi. q. ij Ideo de iſtis regula infallibilis non pt̄ dari ſed ꝓbabilis diſtinctio vicꝫ ꝙ aut malefica annoſa eſt et ſterilis aut nō. Si ſic tūc vtiqꝫ abſqꝫ ſeminis deciſione cum ad nihilū valeret et demon in ſuis operibꝫ etiam q̄ntum pt̄ ſuperfluitatē ſubterfugit ſicut et natura maleficam aggreditur. Uel etiā ſi ſterilis nō ſit tñ delectatōnis cauſa ex pte malefice cauſande ipam aggredit̄. Si vero ad impregnationem diſpoſita tunc ſi cōmode ſemen a viro deciſum habere poteſt cū illo ipam aggredere ob infectionē ꝓlis nō differt. Uerū ſi qs quereret an ſemen emiſſum per nocturnā pollutionem ita colligere poſſet ſicut deciſum ꝑ actum carnalē. Ad hoc ꝓbabilis pt̄ dari ratio ꝙ nō licet alijs videri pt̄ oppoſitū. Nam attento ꝙ demones vt pmiſſum eſt virtutem ſeminis generatiuā attendūt. et talis vis in ſemine per actū carnalē amplius effunditur et cōſeruatur ſcinditur ſemen per pollutionē nocturnā emiſſam tantummō ex ſupfluo humore et nō cum tanta vi generatiua deſcinditur. Ideo cum eo ſe minus exercere ad generationem ꝓlis creditur niſi fortaſſis vim illam adeſſe ſemini intelligeret. Sed et hoc omnino negare nō poſſumus ꝙ malefica maritata et per maritū impregnata etiā per cōmixtionem alterius ſeminis incubus demō cōceptum inficere poteſt.

¶An potius vno tempore q̄ altero et ſimiliter de loco.

Ad illud an obſeruat tpa et loca. Dicendū ꝙ vltra obſeruantiā tempoꝝ quo ad cōſtellationes quas obſeruat qñ ad ꝓlis infectionē operat̄. Obſeruat etiā certa tpa qñ nō infectionis ſed veneree voluptatis cauſa ex pte malefice exercende agitat̄. et ſunt ſacratioꝛa totius anni tempoꝛa vt natalis xp̄i paſcalis et penthecoſten ſolennitatibus et alijs feſtiuis diebus. Et hoc faciūt triplici ex cauſa. Primo vt ſic malefici nō ſolum perfidi per apoſtaſiā a fide verum etiam ſacrilegij vicium incurrunt in quibus ipi demones delectātur vt ipſe creatoꝛ amplius offendantur et grauius in ꝓprijs animabꝫ malefice ꝯdemnent̄. Secunda cauſa ꝙ cum deus ſic grauius offenditur eis maioꝛem poteſtatem ſeuiēdi in homines et puniendi illos ſiue in rebus ſiue in coꝛpoꝛibus etiam innoxios relinquāt. Ex enim dicit̄ filius nō poꝛtabit iniquitatem patris ꝛc̄. intelligit̄ quo ad eternam punitionē. tempoꝛali autē ſepiſſime innoxij ꝓpter alioꝝ facinoꝛa afflictōe puniūtur. Unde et alibi de⁹ clamat. Ego deus foꝛtis et zelotes viſitans peccata parentū in terciam ꝛ quartā generationē. Talis et punitio patuit in filijs ſodomitarū ſubmerſis ꝓpter parentū ſcelera. Tercia cauſa vt maioꝛi opoꝛtunitate plures ruere faciant pſertim iuuenculas que feſtiuis diebus ocio et curioſitatibus dum amplius inſiſtunt eo facilius a maleficis vetulis ſeducant̄ put in terra natiuitatis vnius ex his inquiſitoꝛibus cum duo ſimus hoc opus colligētes cōtigit. Nam iuuencula quedam et virgo deuota ſollicitata feſtiuo die ab vna vetula vt ſecum per grad⁹ ad camerā aſcenderet eo ꝙ certi iuuenes pulcerrimi ibidem eſſent incluſi. et dum illa annueret aſcendentibꝫ ſimul vetula precedente iniunxit iuuencule ne ſe ſigno crucis muniret. Et licet illa annuiſſet occulte tñ ſigno illo muniuit q̄ ex re cōtigit vt dū aſcendiſſent et virgo neminem cōſpexiſſet eo ꝙ demones ibidem exiſtentes ſuā pſentiam in aſſumptis coꝛpoꝛibus illi virgini nequibāt oſtendere. Uetula maledicendo virgini dixit. Uadas in noīe omniū diaboloꝝ cur te ſignaſti. Hec ex cōfeſſione pura illi⁹ virginis collegi. Poteſt et addi quarta cauſa vt ſic facilius hoīes ſeducāt. qui dū ꝯſiderāt ꝙ talia eis a deo ſacratioꝛibꝫ tpibus fieri pmittunt̄ nō eſtiment illa tā grauia eſſe ſicut ſi illis tpibꝫ nequirent facere. De loco vero an plus in locis certis ſe exercēt. Dicendū ꝙ ex verbis factiſqꝫ maleficarū ꝯſtat ꝙ ſpurcicias illas oīno in locis ſacris exercere nō pñt. Qua in re ꝑpenditur efficacia angelice cuſtodie ob reuerentiā illi⁹ loci. et qđ amplius eſt. aſſerūt ſe nunq̄ habere pacē niſi tpe diuinoꝝ cum pñtes fuerint in eccleſia. et ideo citius ꝛ tardius ingrediūt̄ et egrediunt̄. licꝫ alia peſſima certa cerimonialia habēt ad inſtructiōꝫ demonū obſeruare vt vicꝫ tpe eleuatōis in terrā ſpuere. ſeu cogitationes nephandiſſimas ꝑ v̄ba aut ſine verbis ꝓponere vt vtinā eſſes in tali vel tali loco put iā in ſcđa pte tangetur.

¶An viſibiliter ſicut ex pte malefice ita etiā quo ad circumſtātes ſe mutuo agitāt.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

AD illud an viſibiliter vel inuiſibili-
ter huiuſmodi ſpurcicias agant mu-
tuo dicendū quantū experientia nos
edocuit ꝙ licet ſemper viſibiliter ex ꝑte male
fice demon incubus opereť ita ꝙ nō eſt neceſ
ſarium inuiſibiliter ꝓpter federatum pactum
et expreſſum ei appropinquare. Tamen quo
ad circumſtantes ſepius ipe malefice ſupine
iacentes in agris ſeu ſiluis viſe ſunt et denu-
date ſupra vmbilicum. Et iuxta diſpoſitio-
nem illius ſpurcicie coaptatis membris ti-
bijs et cruribus ſe agitantes demonibus in
cubis inuiſibiliter ibidem quo ad circum-
ſtantes cooperantibus. licet in fine actus va
por nigerrimꝰ in longitudine hominis ſur-
ſum a malefica in aerem eleuabatur: ſed hoc
rariſſime. Et qua de cauſa nouit ille mille ar
tifex vt iuuencularū circumſtantiā vel alio-
rum hominū mentes valeat aut allicere aut
immutare de quibus geſtis ⁊ qualiter in ple
riſqꝫ locis tam in oppido rauenſpurg q̄ȝ etiā
in dominio nobilium de Roppelſtein. et cer
tis alijs terris talia ſunt peracta in ſecunda
parte patebit. Sed ⁊ hoc cōtigiſſe certum eſt
ꝙ maritis viſibiliter interdū cernentibꝫ incu
bos demones. quos tamen nō demones ſed
viros putabant cum eorum vxoribus talia
peragere dum arma arriperent et tranſfode-
re volebant ſubito demon diſparuit ſe inui-
ſibilem faciendo. vnde ⁊ mulieribus manus
et brachia obijcientibus: licet interdum leſi
fuiſſent. ipos tamen viros obiurgantes. an
ne oculos haberent aut ſi a demonibus ob-
ſeſſi forent deridebant.

¶ Ex nō ſolum demones incubi mulieres ex
eorum ſpurcicijs ꝓcreatis. aut eis obſtetrici
bus oblatas infeſtant. ſed quaſcunqꝫ indiffe
renter cum maiori vel minori venerea dele-
ctatione.

FInaliter vero concludendo dici po-
teſt ipos demones incubos nō tantū
mulieribus ex eorum ſpurcicijs ꝓge
nitis aut eis ab obſtetricibꝫ oblatis fore in-
feſtos: ſed toto conatu in quaſcunqꝫ ſanctio-
res virgines illius terre aut oppidi per ipas
maleficas ſeductrices aut copulatrices anhe
lare. Hoc enim experientia rerum magiſtra
edocuit vbi in oppido rauenſpurg certe com
buſte ante finalē ſententiā. Huic ſimile aſſe-
ruerūt quod eis ab earū magiſtris iniunctū
fuiſſet omni conatu debere in ſubuerſionem
ſanctarū virginū et viduarū laborare. Et de
venerea delectatione an maior ſit vel minor
cum incubis demonibus in corpore aſſum-
pto quā ceteris paribus cum viris in corpo
re vero dicendū. Videtur ꝙ licet naturalis
ordo hoc minus excuſat quin maior ſit vbi
ſimile ſuo ſibi alludit. tñ mille ille artifex vbi
debita actiua debitꝫ paſſiuis: licȝ nō in natu
ra tñ ſub qualitatibus in calore: vel tempera
mēto aliq̄ cōiungit vtiqꝫ nō minorē excitare
videtur cōcupiſcentiam. ſed de his in ſequē-
tibus latius quo ad cōditionem ſexus femi-
nei declarabitur.

¶ De mo do generali quo ꝑ ſacramēta eccle
ſie ſua maleficia malefice exercēt. Et de mō
quo vim generatiuā impedire ſolent. ſeu etiā
alios defectus ſuꝑ qualcūqꝫ creaturas dem-
ptis corporibus celeſtibus.

¶ Capitulum. v.

IAm autem qualiter alias creatu-
ras in vtroqꝫ ſexu et terre fruges
inficiūt. plura ſūt ſuꝑ modos agē-
di aduertenda. Et primo qualiter
homīes. demū qualiter beſtias. tercio quali-
ter terre fruges. Ex parte hoīs. primo quali
ter vim generatiuā ſeu etiā actuȝ venereū ne
mulier cōcipere: aut vir actum exercere vale-
at maleficijs impediunt Secundo qualiter
actus ille impediť reſpectu vnius mulieris
interdū et nō alterius. Tercio qualiter mem
bra virilia auferunť quaſi omnino ſint a cor
poribus euulſa. Quarto quō ſi aliq̄d ꝑmiſ-
ſorum cōtingeret potentia demonis inferen-
te per ſe nō ꝑ maleficā poſſet diſcerni. Quin
to quō malefice hoīes vtriuſqꝫ ſexus in beſti
as ꝑſtigioſa arte tranſmutāt. Sexto quō ob
ſtetrices malefice cōceptibus in vtero matris
diuerſis modis interimunt. et vbi hoc nō fa
ciunt demonibꝫ infantes offerunt. Et ne hec
quaſi incredibilia putarenť. Ideo in prima
ꝑte opis ꝑ queſtiones et argumētoꝝ ſolutio
nes ſunt deciſa. Ad quas ſi opus ſit dubiꝰ le
ctor ꝓ inuiſtigāda veritate recurrere ꝑt. Ad
pñs tantummō acta ⁊ geſta per nos reperta.
ſiue etiā ab alijs cōſcripta in deteſtationē tan
ti criminis ſūt deducēda, vt priores q̄ſtiones
ſi fortaſſis alicui difficiles ad intelligenduȝ
forent. Ex his q̄ in hac ſecūda ꝑte traduntur
fidē capiat: et ab errore reſiliat. quo nullā ma
leficam eſſe. aut nullū maleficiū poſſe fieri in
mundo eſtimauit. Vñ primo notandū ꝙ cū
ſex modis homines ledere poſſunt abſqꝫ mo
dis quibus alias creaturas ledūt. Et vnus
ſit quo amorē malum ingerunt viro alicui
ad mulierem vel mulieri ad virum. Alius
quo odium vel inuidiam in aliquo ſemina-
re procurant. Tercius in his qui malefi-
ciati dicuntur. Ne vi generatiua vti valeant
ad feminam vel viceuerſa femelle ad virum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vel etiam alijs modis aborſum ꝓcurando vt
ſupra tactum eſt. Quartus cum in membro
aliquo hominē egrotare faciūt. Quintus cū
vita priuant. Sextus cū vſum rationis au=
ferunt. Et fateri cum hoc oportꝫ ꝙ in omni
genere rerum: demptis corporibus celeſtibꝫ
veros defectus et veras infirmitates. licet nō
veras ſanitates ex ꝟtute naturali inferre poſ
ſunt: et hoc ex potenti virtute naturali et ſpi
rituali qua corporali quacunꝗ eminent vir
tute. Nulla etiam infirmitas cum altera cō=
cordat: ſeu etiam defectus naturalis vbi in=
firmitas deſit. ideo diuerſis medijs vtiꝗ ad
diuerſas infirmitates et defectus procedunt
De quibus aliqua ꝙtum neceſſitas poſtulat
in medium ꝓducamus prius tamē ne anim⁹
lectoris maneat ſuſpenſus cur ſupra corpo=
ra celeſtia aliquā immutationē facere nō poſ
ſunt. Dicemus triplicem eſſe cauſaꝫ. Prima
quia ſuper eas etiam quo ad locum penalem
exiſtunt qui locus eſt aer caliginoſus. et hoc
propter ipſorum officium eis deputatus: vi=
de ſupra in prima parte tractatus in queſtio
nē ſecunda de incubis ⁊ ſuccubis demonibꝫ
Secunda cauſa. quia corpora celeſtia mo=
uentur a bonis angelis. vide in pleriſꝗ lo=
cis de motoribus orbium. precipue ſanctuꝫ
Tho. in prima parte. q. cx. in quo cōcordāt
philoſophi cū theologis. Tercia cauſa ꝓ=
pter vniuerſale regimen: et cōmune bonum
vniuerſi cui detraheretur in generali. ſi ma=
lis ꝑmitteretur ſpiritibus in illa corpora ce=
leſtia aliquas immutatōes cauſare. Unde et
ille immutationes miraculoſe facte in veteri
aut nouo teſtamēto a deo per eorū motores.
ſeu angelos bonos facte ſūt vt in ſtatione ſo
lis ſub Joſue. Retrogradatōe ſub Ezechie.
obſcuratione innaturali in paſſione chriſti.
In omnibꝫ autem expoſt elementis et elemē
tatis ſua maleficia deo ꝑmittente: ⁊ per ſe abſ
ꝗ maleficis: et cū maleficis exercere poſſunt.
Et de facto exercere non ceſſant. vt patebit.
¶ Secundo notandū ꝙ in omnibꝫ modis
maleficiandi. vt plurimū ſemper maleficas
informant. vt inſtrumenta ſue malicie per ſa
cramenta ſeu ſacramētalia eccleſie. vel ꝑ que
cunꝗ diuina: ſeu deo conſecrata efficiant vt
quādo imagineꝫ ceream ſub palla altaris ad
tempus ponunt: vel per criſma ſacrum filū
trahunt: vel ex quibuſcūꝗ rebus cōſecratis
Et hoc quidē triplici ratione. ſicut etiam ꝙ
ſanctioribus anni temporibus: et ꝓcipue cir
ca aduentū domini: et feſta natalia ſua male
ficia exercere ſolent. ¶ Primo vt non ſolum
homines per talia perfidi fiant: ſed etiā ſacri
legi diuina ꝙtum in eis eſt contaminanda.
Et ſic plus deum creatorē ſuū offendant: in=
timus animas ꝓprias cōdemnent: et plures
in peccata ruere faciant. ¶ Secundo vt de⁹
ſic grauiter per hoīes offenſus demoni ma=
iorem poteſtatem in homines ſeuiendi relin
quat. Sic etiā Gregorius dicit ꝙ malis in=
terdum iuxta eorū deſideria: et petitiones cō
cedit. iratuſꝗ alijs denegat ꝓpicius. ¶ Ter=
cio vt ſic ſub ſpecie bonis apparentis plures
ſimplicis facilius decipiat quādo per tacta
diuinis rebꝫ putāt aliq̄d numinis a deo ob=
tinuiſſe vbi ſolū maiora peccata ſunt cōmiſſa
Poteſt et addi quarta ratio. ſuper ſacratiora
tempora ⁊ principium anni. Nam quia feſta
plus franguntur peccatis mortalibus ꝙ me
chanicis operibus. Juxta Auguſtinū in li.
de decē cordis. Superſtitio autē et malefi=
cia de maximis ſeruilibus operibus demo=
nis eſt contra diuinā reuerentiā. Ideo vt di
ctum eſt homines ꝓfundius cadere facit et
creator amplius offenditur. Et ſuper princi
pium anni dicere poſſum⁹. Juxta Jſido. li.
viij. ethi. c. ij. ꝙ ſicut Janus a quo ianuari⁹
menſis dictus eſt. qui et in die circumciſio=
nis incipit idolum fuit diuerſis faciebus cō
fictum. vna tanꝗ eſſet finis anni ꝓcedentis.
et alia tanꝗ eſſet principiū futuri: et vt immi
nentis anni eſſet ꝓtector et fortunat⁹ auctor
in eius reuerentiā ſed poti⁹ demonis in ido=
lo faciebant pagari varias cōmotiones luxu
rioſas: et ſtrennuas et iocalia ſibi mutuo tra
diderunt. choreas varias duxerunt: menſas
preparauerunt. de quibus mentio fit ꝑ beatū
Auguſtinū in multis locis et fere per totum
recitantur. xxvi. q. varijs. Et ſicut iam mali
chriſtiani has corruptelas imitantur. licet
quo ad laſciuiaꝫ ſint tranſlata ab eis ad tem
pora carniſpriuij quando cum laruis et lu=
dis et alijs ſuperſtitionibus diſcurrunt. Ita
et nunc malefice his perſuaſionibus a demo
nibus in ipſorum cōplacentiam circa prin=
cipium anni quo ad diuinuꝫ officium et cul
tum. vt feſtum Andree et feſta natalia chriſti
exiſtunt ſua maleficia exercēt. Et quidē iam
in ſpeciali qualiter ꝑ ſacramenta primo. De=
mum qualiter ꝑ ſacramētalia talia exercent
aliqua nouiter facta: et a nobis ꝑ inquiſitio=
nem repta referam⁹. Et oppidū qđ noīare nō
expedit: qꝛ ordo charitatis ⁊ rōnis imperat ⁊
ſuadet: vbi malefica corpus dn̄icum ſumpſit
et declinās ſubito vt deteſtabilis modus eſt
mulierū peplū ori adhibuit et in panniculū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dominicū corpus extrahendo inuoluit. et in
ollaꝫ in qua bufo erat ſic a diabolo informa
ta proiecit ⁊ ſub terra in ſtabulum prope hor
reum domus ſue occultauit cum alijs pluri
mis rebus adiunctis ex quibus ſua malefi-
cia exercere habuiſſet. Sed aſſiſtente diuina
pietate tantū facinus detectum ad lucē per-
uenit. Nam ſequenti die mercennario quo-
dam cauſa ſui laboris prope ſtabulum iter fa
ciente vocem quaſi cuiuſdam infantis eiulā
tis audiuit. et quanto propius acceſſit vſqꝫ
dum ad pauimentū ſub quo olla abſcondi-
ta erat ꝑueniſſet tanto clarius audiuit: et eſti
mans infantem aliquem a muliere ſubtumu
latum ſcultetum ſeu preſidentē acceſſit. ⁊ rem
geſtam ſua eſtimatione a paricida perpetra-
tam narrauit: qui cito miſſis ſeruitoribꝰ ita
eſſe vt ille narrauerat repertum eſt. exhuma-
re autem puerum nolebant. ſed potius vt cu
ſtodes a remotis poſitis ſi qua mulier acce-
deret ſano vſi cōſilio attendere haberēt. Nec
enim dominicum corpus ibi abſconditum
eſſe nouerant. vnde et cōtigit vt eadem male
fica locum accederet et ſub pallio alijs occul
te cernentibus ollam abſcōdit. Unde capta
et queſtionibus expoſita facinus detexit aſſe
rens dominicum corpus cum bufone in ol-
la fuiſſe abſconditū ex his pulueribꝰ ſua ad
libitum nocumēta hominibus ſeu alijs crea
turis inferre poſſet. Inſuper aduertendum
ꝙ hanc obſeruant malefice cōmunicantes cō
ſuetudinem vt ſi abſqꝫ nota efficere valeant
dominicum corpus ſub lingua et nō ſupra
recipiant rationibꝰ his vt eſtimari poteſt vt
abnegationis fidei remediū nunqꝫ percipe-
re velint nec per confeſſionem neqꝫ per ſacra
menti eucharistie perceptionem. Secundo
vt eo facilius ex ore dominicū corpus acci-
piatur pro earum vt dictum eſt vſibus appli-
candum in maiorē creatoris offenſam Qua
re et omniū eccleſie rectoribus et populum cō
municantibus ſemper iniungitur ſummam
adhibere diligentiā vt plurimū aperto ore et
lingua bene extenſa cum amotione pepli mu
lieres ꝯmunicent. Et quanto maior adhibe
tur diligentia tanto plures malefice ꝑ hunc
modum notantur. De alijs rebus ſacramen
talibus innumeras exercent ſuperſtitiones.
Interdum imagines cereas quādoqꝫ res aro
maticas ſub palla altaris vt ſupra tactum eſt
ponentes: et ſub limine domus occultantibꝰ
vt per tranſitū ille pro quo poſitum eſt ma-
leficiatur. Innumera poſſent deduci: ſed hec
minima per maiora maleficia approbant.

De modo quo vim generatiuā impedire
ſolent.

Capitulum. vi.

DE modo autem quo vim genera-
tiuā impedire ſolent tam in homi-
nibus q̄ iumentis etiam in vtroqꝫ
ſexu. Poteſt lector ex his que ſupra
tacta ſunt in queſtione. An demones ꝑ ipſas
maleficas mentes hominū ad amorē vel odi
um immutare valeant. Ubi poſt ſolutiones
argumentoruꝫ ſpecialis fit declaratio de mō
quo vim generatiuaꝫ impedire valeant deo
permittente. Ubi tamē notandum ꝙ tale im
pedimentū ab intrinſeco et ab extrinſeco pra
cticatur. Intrinſece autem fit ab eis duplici
ter. Primo vbi rigorem membri pro fructifi
catione accomoda directe reprimunt. Nec
hoc videatur impoſſibile cū et motum aliaſ
naturalem in aliquo membro impedire poſ-
ſunt. Secundo vbi miſſionem ſpirituū ad
membra in quibus eſt virtus motiua prohi
bent quaſi intercludēdo vias ſeminis ne ad
vaſa generationis deſcendat vel ne excidat
vel emittatur. Extrinſece ꝓcurant interduꝫ
per imagines vel ex herbarum comeſtioni-
bus. Interdum per alias res exteriores pu-
ta ex gallorum teſticulis vel ex herbarum co
meſtionibus. Non tamē credendū eſt ꝙ vir
tute illarum rerum vir impotens reddatur
ſed occulta virtute demonū illudentē huiuſ
modi maleficas per huiuſmodi vim genera
tiuam ne videlicet vir coire aut mulier conci
pere valeat maleficiare poſſunt. Et huius ra
tio eſt ꝙ plus permittit deus ſuper hunc actū
per quē primū peccatum diffunditur q̄ ſuꝑ
alios actus humanos. ſicut et ſuper ſerpen-
tes qui magis incantationibus deſeruiūt q̄
alia animalia. Unde et pluries a nobis ⁊ ab
alijs inquiſitoribus repertum eſt ꝙ per ſer-
pentes aut ꝑ cutē ſerpentis hmōi impedimē
ta intulerunt. Nam quidaꝫ captus maleficꝰ
faſſus fuerat ꝙ multis annis ſterilitatē tā in
hoībus q̄ iumentis quandā domū inhabi-
tantibꝰ ꝑ maleficiū intuliſſet. Nider inſuper
vbi ſup̄ refert quendā maleficū noīe ſtadlin
in dioceſi lauſanēſi captū. q̄ et faſſus fuerat
ꝙ in certa domo vbi vir ⁊ vxor ſimul ꝑmane
bant ꝑ ſua maleficia ſucceſſiue in vtero vxo
ris viri ſeptē infantes occidiſſe. Ita vt ſemꝑ
aborſum fecerat femina annis multis. Sile
fecerat in eadē domo oībus pecoribꝰ ⁊ iumē
tis fetoſis quorū nullum viuū partū edidit
in eiſdem annis. Et cū maleficus queſtiona
retur qualiter talia ꝓcuraſſet. aut quō reꝰ eſſe

poſſet: facinus apperuit dicēs. Subter limē
hoſtij domus ſerpentem poſui qui ſi amo-
uebitur fecunditas inhabitantibꝫ reſtituet.
et ſicut predixit ita euenit. Nam licet ſerpēs
nō fuiſſet inuentus quia in pulueres redact⁹
terrā tamē omino aſportabant. Et eodem an
no vxori et omnibꝫ iumentis fecunditas re-
ſtuta fuit. Aliud deniq̄ʒ factum in Rychſbo
fen paucis ⁊ vix quattuor annis elapſis cōti
git. famoſiſſima quedā malefica erat vtpote
que ſolo tactu et oī hora maleficiare et abor-
ſum ꝓcurare ſciebat. In quo dum vxor cu
iuſdam potētis impregnata eſſet et ob ſui cu
ſtodiam quandā obſtetricē ad ſe recepiſſet: a-
uiſataq̄ʒ ab eadā obſtetrice fuiſſet ne caſtrum
exiret. et ꝙ precipue a colloquio et conuerſa
tione illi⁹ malefice ſupdicte ſe caueret. Poſt
aliquas ſeptimanas immemor illius auiſa-
menti caſtrum exiens quaſdā mulieres con-
gregatas in quodā cōuiuio viſitandi gratia
acceſſit. vbi cum paululū reſediſſet malefica
ſuperuenit et ipam dominā quaſi ſalutatio-
nis gratia ſuper ventrē ambabus manibus
tetigit. et ſubito puerū ſe doloroſe mouentē
perſenſit. Unde territa vbi ad ꝓpria rediit et
rem geſtam obſtetrici narraſſet. Heu inqui-
ens iam puerū perdidiſtis exclamauit. et vt
ꝑdixit in partu cōtigit. Nā nec aborſum in-
tegrum ſed paulatim fruſta iam capitis iāq̄ʒ
pedum et manuū peperit. Magna vtiq̄ʒ ex
diuina ꝑmiſſione caſtigatio in penā eius vi-
delicet mariti qui tales maleficas punire et
iniurias creatoris vlciſci deberet. Fuit et in
oppido merſpurg ꝯſtantienſis dioceſis qui-
dam iuuenis intantū maleficatus ꝙ nullū
actum carnalē cum aliqua dempta vna exer-
cere poterat. Multis etiā audientibus retu
lit ꝙ ſepiſſime dum eam declinare et alias ter
ras inhabitare et fugaʒ capere volebat. Ad-
huc interdū nocturno tp̄e aſſurgere et feſtine
curſu velociſſimo. iam per terrā iam per aerē
quaſi volando redire volebat.

De modo quo membra virilia auferre ſolent.

Capitulum. vij.

Sed et hoc ꝙ membra virilia aufer
re ſolent: nō quidē in rerū veritate
corpora humana illis ſpoliando.
ſed preſtigioſa arte occultando vt
ſupra in queſtione deſuper tacta declaratuʒ
eſt aliqua geſta in mediū ꝓducamus. In op
pido nāq̄ʒ rauenſpurg iuuenis quidā iuuen
cule adheſit quā relinquere volens membrū
virile perdidit ꝑſtigioſa vtiq̄ʒ arte vt nihil vi
dere aut tangere preter planū corpus poſſet.
Anxius inde cellare quoddā adiit vt vinum
emeret et paululū reſidens mulieri cui alterī
ſuperueniente cauſaʒ triſticie ſue aperiendo
ſingula enarrauit. et ita eſſe corpore demon-
ſtrabat. Aſtuta illa an ne aliquā ſuſpectā ha
beret inquiſiuit. Et ille vtiq̄ʒ talē ipam deno
minando et rem geſtam narrādo manifeſta-
uit. Et illa. Expedit vt per violentiā aliquā
vbi beneuolentia tibi nō ſuffragat̄ ꝓ acqui-
renda ſanitate ipam inducas. At iuuenis in
crepuſculo noctis viam quā ꝑtranſire male-
fica ſolebat obſeruauit et ipam reperiēs dum
ꝓ ſanitate corporis ſibi reddēda ſupplicaret.
et illa ſe innoxiā nec quicq̄ʒ ſcire aſſereret ipaʒ
inuadendo manutergiū quoddā ad collum
fortiter cōprimendo ſtrinxit dicēs. Niſi mi-
hi ſanitatē reſtitues e manibus meis ꝑibis.
Unde illa quia clamare nō poterat et iam fa
cies tumefacta nigreſcebat. Sine inquit me
liberā et te ſanabo. Et iuuenis dū nodū ſeu
ſtricturā laxaſſet malefica manu ipm inter fe
mora ſeu coxas tetigit dicens. iam habes qđ
deſideras. Et iuuenis vt poſtmodum refere
bat notabiliter ꝑſenſerat anteq̄ʒ viſu aut tactu
ſeipm certificaſſet membrū ſibi ex tactu dum
taxat malefice fuiſſe reſtitutū. Simile. Ve-
nerandus quidā pater honeſtate vite et ſcien
tia preclarus in ordine e cōuentu Spirenſi
referre ſolet. Quadā inq̄t die dum ꝯfeſſionū
audientie inſtarē. Iuuenis quidā acceſſit et
inter verba cōfeſſionis membrū virile lamē
tabiliter ſe ꝑdidiſſe aſſeruit. Ammirans ego
pr̄ et verbis ſuis faciliter credere nolēs eo ꝙ
leuis corde e qui facile credit a ſapiente iudica
tur. Experientia didici per viſum nihil cer-
nendo dum iuuenis locum veſtes detegen-
do demonſtraſſet. vnde in me ſanoq̄ʒ cōſilio
vſus An ne aliquā haberet ſuſpectam que ei
tale maleficiū intuliſſet inquiſiui. et iuuenis
vnā ſe habere ſuſpectā ſed abſentē et in zvor-
macia reſidentem aſſeruit. Tunc ego hec tibi
iniungo quantotius ipam accedas et ꝓmiſ-
ſionibus ac blandis verbis ꝓ poſſe ipam e-
mollire ſtudeas. qđ et fecit. Nam poſt pau-
cos dies reuerſus eſt gratias mihi referēs ſe
ſanum et cuncta recuperaſſe aſſeruit. et ſic ver
bis credidi experientia tamen viſus certifi-
catus denuo. Sunt tn̄ ⁊ hic aliqua notanda
ad intelligendū clari⁹ q̄ ſup̄ de eadē materia
tacta ſūt. Primo ꝙ nullo mō credendū eſt ta
lia mēbra euelli aut ſegregari a corporibꝫ: ſed
arte ꝑſtigioſa ꝑ demonē vt nec videri aut tan
gi valeāt occultari. Et hoc auc̄te et ratione:

licet ſupra tactum ſit vbi Alexander de ales
parte ſecūda dicit. Preſtigium ꝓprie ſumptū
eſt illa illuſio demonis que nō habet cauſam
ex parte mutationis rei ſed ſolummō ex par-
te cognoſcentis qui deluditur. ſiue ꝗ̄tuʒ ad
interiores ſenſus ſiue quantū ad exteriores.
Super hec tñ verba notandū ꝙ hic illudū-
tur ſenſus duo exteriores. ſcʒ viſus ⁊ tactus
et nō interiores vt ſunt ſenſus cōmunis fan
taſia imaginatiua extimatiua ⁊ memoria. Li
cet ſanctus Thomas tantummō ponat quat
tuor vt ſupra tactum eſt. Eo ꝙ fantaſiam et
imaginatiuā ponit vnam et bene. pauca enī
differentia eſt inter imaginari et fantaſiari.
Thomas in. i. pte. q. lxxix. Et hi ſenſus im-
mutantur et nō exteriores ſolum quādo ni-
hil occultatur vel manifeſtatur vel vigilādo
vel dormiendo. Vigilando vt dum res ali-
ter videtur ꝗ̄ʒ in ſe ſit. vt cum quis videt ali-
quē equū cum aſſeſſore deuorantē: aut in be-
ſtiam eſſe hominē tranſformatū aut ſeipſum
beſtiam eſſe ⁊ cum beſtijs debere incedere eſti
mantem. tunc enim ſenſus exteriores delu-
duntur et occupantur per interiores. qʒ vir-
tute demonum ſpecies ſenſibiles dudū reſer-
uare in theſauro ſpecierū ſenſibiliū vt eſt me
moria nō illa intellectiua in qua ſpecies in-
telligibiles ꝯſeruantur. ſed memoria que eſt
cōſeruatrix ſpecierū ſenſibiliū que etiā eſt in
poſteriori parte capitis educūtur virtute de-
monum deo interdū permittente ad ſenſum
cōmunem imaginatiuā. Et tam fortiter im-
primuntur ꝙ ſicut neceſſe habet imaginare
equum vel beſtiā per impetuoſum actū quo
demon educit de memoria ſpeciē equi vel be
ſtie. ita neceſſe habet eſtimare ſe videre ꝑ ocu
los exteriores tantum talem beſtiam: que in
re ab extra non eſt beſtia ſed per impetuoſam
demonis operationem mediātibus illis ſpe
ciebus ſic videtur. Nec mirum videatur ꝙ
demones poſſunt: cum et natura hoc face-
re poteſt etiam defectuoſa. vt patet in freneti
cis: melancolicis maniacis ⁊ ebrijs aliquibꝫ
qui nō poſſunt diſcernere. Et frenetici putāt
ſe mira vidiſſe et videre beſtias et alia horren
da cum tamē nihil ſit in rerum veritate. Vi-
de ſupra in queſtione. An malefice mētes ho
minum ad amorē vel odium poſſunt immu-
tare vbi plura notātur. Eſt demū et ratio in
ſe clara. Nam cum demon habeat quandaʒ
poteſtatē ſuper quaſdā res inferiores excipi
endo tantummō animā. Ideo poteſt et circa
iſtas res aliquas immutationes facere qn̄ de
us ſinit vt res appareant aliter ꝗ̄ʒ ſint. Et hoc
vt dixi. aut turbando aut illudendo organū

viſus. vt res clara videatur nubiloſa. ſicut e-
tiam poſt fletum ꝓpter humores collectos lu
men aliter apparet ꝗ̄ʒ ante. Vel operando in
imaginatiuā potentiam per tranſmutationē
ſpecierū ſenſibilium vt dictum eſt. vel humo
res varios mouendo vt appareant ignea vel
aquea que ſunt terreſtria vel ſicca vt quidaʒ
faciunt ꝙ omnes in habitatione aliqua ha-
bent ſe veſtimentis exuere et denudare putā
tes ſe in aquis natare. Ulterius auteʒ ſuper
modū prefatū ſi queritur. An huiuſmodi il-
luſiones indifferēter bonis et malis accide-
re poſſunt ſicut vt inferius patebit corpora-
les alie infirmitates etiā in gratia exiſtentibꝫ
inferri a maleficis poſunt. Super quo inhe
rendo verbis caſſiani colla. ij. abbatis ſireni
Dicendū eſt ꝙ nō. Unde omnes iſti qui ſic
illuduntur ꝓſumuntur in peccatis mortali-
bus eſſe. dicit enim. Ex verbis antonij patet
demonē nullatenus poſſe mentē cuiuſꝗ̄ʒ vel
corpus inuadere. nec habere facultatē in cu
iuſlibet animā penitus irruendi niſi eā pri-
mo deſtituerit omnibus cogitationibus ſan
ctis ac ſpirituali cōtemplatione vacuam nu-
damqꝫ reddiderit. Cōcordat cum eo qḋ phi
loſophia ꝓmo de cōſolatione ad Boetiū tan
git. Talia tibi contuleramus arma que niſi
prior abieciſſes inuicta te firmitate tuerentur
Unde Caſſianus ibidem refert de duobus
maleficis paganis qui differentes in malicia
ſucceſſiue ꝑ ſua maleficia demones miſerūt
ad cellam beati Antonij vt eum tentationibꝫ
exinde fugarent odio viri ſancti infecti. eo ꝙ
multitudo populi ad eum quotidie conflue-
bat. Qui demones licet amariſſimis cogita-
tionnum ſtimulis Anthoniū pulſarunt. Il
los tamē ſemꝑ repulit ſigno crucis fronti et
pectori impreſſo ⁊ orationū incubationibus
inſiſtendo. Ita dicere poſſumus ꝙ omnes q̇
ſic a demonibus ludificant̄ abſqꝫ alijs infir-
mitatibus corporalibus: vtiqꝫ diuina gratia
inhabitante carent. Unde et illud Thobie
ſexto. Qui libidini deſeruiunt in eo diabo
lus accipit poteſtatem. Concordat et illud
quod ſupra circa primam partem tractatus
in queſtione. An malefice operātur circa ho
mines in beſtiales formas illos tranſmutan
do tactum eſt. vbi iuuencula cōuerſa fuit in
equam ſua eſtimatione et omnium eam aſpi
cientium dempto ſancto Machario cuius
ſenſus diabolus illud[illegible]ō poterat. ad quē
ducta ꝓ ſanitate cum iam veram mulierē et
nō equam aſpiceret. ⁊ econuerſo omnes alij ac
clamarent ꝙ equa eis videretur. Ipſe ſanctꝰ
ſuis orationibus eam et alios a tali illuſione

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

liberauit.aſſerens hoc ei accidiſſe.quia diui=
nis nō vacaſſet nec ſacramēta vt decebat ſcili
cet confeſſionis et eucharīſtie vt decebat fre=
quentaſſet. Unde iuuenis qui eam de turpi=
tudine ſollicitauerat licet rennuiſſet ex honē
ſtate tñ iudeus maleficus quē iuuenis ea de
cauſa vt iuuenculā maleficiaret acceſſerat vir
tute demonis eam in equā cōuerterat. Sum
marie cōcludamus ꝙ in bonis fortune ſicut
ſunt res exteriores vt bona temporalia.fama
et ſanitas corporis.licet boni per demones ⁊
ſua membra ledi poſſint in eorum meritū et
probationē.ſicut de beato Job patuit qui in
talibus per demonē leſus fuit. Tamē eis in=
uitis ſicut in nullū peccatū per maleficia tra
hi poſſunt aut violentari.licet ab intra et in
carne ab extra valeant tentari. Ita etiam nec
huiuſmodi illuſiones fantaſticas actiue et
paſſiue inferre poſſunt. Actiue vt eorum ſen=
ſus haberent demones illudere ſicut aliorū
in charitate nō exiſtentiū. Paſſiue vt eis corꝑ
membra preſtigioſa illuſione haberent aufer
re. Hec enim duo beato Job nunꝗ̄ diabolꝰ
inferre potuiſſet:preſertim paſſiuum nocumē
tum ſuper actum venereū qui tante cōtinen=
tie erat vt dicere poſſet. Pepigi fedus cū ocu
lis meis ne quidē cogitarē de virgine. A for
tiori de muliere aliena.cum tamē ſuper pec=
catores demon magnā noſcit ex verbis euā
gelij Luce.xi. Cum fortis armatus cuſtodit
atrium ſuū in pace ſunt omnia q̄ poſſidet ha
bere potentiā. Verū ex his ſi q̄s quereret cir
ca illuſiones mēbri virilis ꝙ licet illam illu
ſionē nō poſſet demon exiſtenti in gratia in=
ferre paſſiue an ne poſſet actiue vt ſcꝫ exiſtēs
in gratia illuderetur in ſuo viſu quia videret
membrū annexū.cum tamen ille qui ſibi eſti
maret ablatum nō videret annexum nec etiā
alij circumſtantes.quod ſi cōceditur videtur
eſſe cōtra predicta. Poteſt dici ꝙ quia nō tan
ta vis exiſtit in damno actiuo ſicut paſſiuo.
capiēdo actiuū nō qui actiue intulit. ſed qui
damnum ab extra videt vt de ſe patet. Ideo
exiſtens in gratia licet poſſet videre damnū
alterius.et in illo demon ſenſus eius illude=
ret. Non tamen poſſet ſibi ipi tale damnum
inferre paſſiue vt ſcilicet ſuo membro priua=
retur cum libidini nō deſeruit ſicut per oppo
ſitum vt angelus dixit Thobie. Qui libidi=
ni vacant demoniū accipit poteſtatē. Quid
deniqꝫ ſentiendū [illegible] r eas maleficas qui hu
iuſmodi membrā in copioſo interdū nume=
ro vt viginti vel triginta membra inſimul ad
nidum auium vel ad aliquod ſcrineū inclu=
dunt.vbi et quaſi ad viuentia mēbra ſe mo=
uent vel auenam vel pabulum conſumendā
prout a multis viſa ſunt et cōmunis fama re
fert. Dicendū ꝙ diabolica operatione et illu
ſione cuncta exercentur.ſic enim ſenſus vidē
tium illudunt modis ſupra tactis. Retulit
enim quidam ꝙ dum membrū perdidiſſet et
quandā maleficā cauſa recuperande ſanita=
tis acceſſiſſet. Illa vt quendā arborem aſcen
deret infirmo iniunxit et vt de nido in q̄ plu=
rima erant mēbra ſi quod vellet accipere poſ
ſet indulſit. Et cum ille magnū quoddā acci
pere attentaſſet.nō ait malefica illud accipi=
as et quia vni ex plebanis attineret ſubiun=
xit.hec omnia vtiqꝫ preſtigioſa illuſione fie=
ri a demonibus modis ſupra tactis organū
viſus per tranſmutationē ſpecierū ſenſibiliū
in imaginatiuā potentiā turbando. Nec enī
oportet aſſerere ꝙ demones ſint in aſſumptꝭ
ſic membris oſtendētes quemadmodū ſolēt
in aſſumptis corporibus ex aere maleficis et
interdū hominibus apparere et cum eis cō=
uerſari. Ratio eſt.quia faciliori modo videli
cet per motū interiorē localem ſpecierū ſenſi
bilium ex cōſeruatoria ſeu memoratiua potē
tia ad imaginatiuā iſta facere poſſunt. Et ſi
quis dicere vellet ꝙ etiam ſimili modo face=
re poſſent vbi in aſſumptis corporibus aſſe=
runtur maleficis aut alijs hominibꝫ cōuerſa
ri vt vicꝫ tales apparitiones facerent ꝑ tranſ
mutationē ſpecierū ſenſibiliū in imaginati=
uam potentiā.vt homines dum putarent de
mones in aſſumptis corporibus eſſe preſen=
tes tunc nō eſſent niſi tales ſpecierū ſenſibili
um in interioribus potentijs immutatōnes
Dicendū ꝙ ſi nil altius demon oſtendere vel
let niſi tantummō humane effigie preſenta=
tionē.tunc vtiqꝫ opus nō eſſet ei in aſſumpto
corpore apparere cum ſufficienter ꝑ prefataꝫ
tranſmutationē hoc efficere poſſet. Nūc au
tem q2 altiora habet exercere puta loqui con=
ueſci et alijs ſpurcicijs intēdere. Ideo ⁊ ipm̄
preſentem eſſe oportet ab extra viſui realiter
in aſſumpto corpore ſe obijciendo quia vir=
tus angeli ibi eſt vbi operatur ſm doctores.
In queſtione vero qua queritur. Quid ſi de
mon per ſe abſqꝫ malefica membrū virile ali
cui auferret. An aliq̄ ſit differentia inter vnā
ablationē et alterā. Dici poteſt vltra illa que
tanguntur in prima parte tractatus in que=
ſtione. An malefice mēbra virilia poſſint au=
ferre ꝙ vbi demon per ſe membrum auferret
tunc vere et realiter auferret. et vere et reali=
ter reſtitueret quandocūqꝫ reſtituere haberet
In ſecundo ſicut non abſqꝫ leſione ita non
abſqꝫ dolore auferret. Tercio ꝙ nunꝗ̄ niſi

coactus per bonum angelum hoc faceret. eo
ꝙ materiã ſui lucri amputare haberet. nouit
enim plura maleficia ſuper illum actum exer
cere ꝗ̃ ſuper alios humanos actus. ſicut etiã
deus plus ꝑmittit illum actum maleficiare
ꝗ̃ alios humanos actus vt ſupra tactum eſt
que ſingula locum nõ habent vbi per malefi
cas deo permittente operatur. Et ſi dubitaꝛ
an demon plus affectat homines et creatu-
ras per ſeipm ledere ꝗ̃ ꝑ maleficas. Dici po-
teſt ꝙ nulla eſt cõparatio. In infinitũ enim
plus affectat ꝑ maleficas ledere. Tum quia
maiorem infert deo cõtumeliam creaturã ſi-
bi dicatam vſurpando. Secundo quia cũ
deus amplius offenditur: amplius ſibi nocen
di hominibus poteſtas permittitur. Tercio
propter ſui lucrum quod in perditionẽ ſtatu
it animarum.

De modo quo homines in beſtiales for-mas tranſſormant.

Capitulum. viij.

SEd et hoc ꝙ malefice homines in
beſtiales formas virtute demonũ
quia talia principaliter operatur
tranſformant. Licet in prima par-
te operis queſtione. An talia malefice vale-
ant efficere ſatis ſit declaratũ. quia tamen ali
quibus illa queſtio ſub ſuis argumentis ⁊ ſo
lutionibus nimis poſſet eſſe obſcura preſer
tim cum acta et geſta ſuper hec nõ ſunt dedu
cta. Modus etiam quo ſeipas ſic tranſfor-
mant nõ eſt expreſſus. Ideo preſens adden-
da eſt declaratio per ſolutiones plurimorũ
dubiorum. Et primo ꝙ canon ille. xxvi. q. v.
epi. nõ eſt ſic nude intelligẽdus circa hãc ma
teriam ꝑut plures etiam docti ſed vtinã bene
docti decipiuntur. et qui publice in eorũ ſer-
monibus aſſerere nõ verenꝛ huiuſmodi trãſ
mutationes preſtigioſas nullo modo etiam
virtute demonũ poſſe fieri. Et hoc vtiqꝫ in
magnum fidei detrimentũ vt ſepe tactũ eſt ⁊
maleficarum cõfortationem que et multũ de
talibus ꝯgaudent ſermonibus. Cõtingit au
tem hoc huiuſmodi predicatoribus eo ꝙ in
cortice et nõ in medulla verborum canonis
laborant vt ſupra tactum eſt. Cum enim di-
cit. Quiſquis credit poſſe fieri aliquã creatu
ram aut in melius aut in deterius tranſmu-
tari aut tranſformari in aliam ſpeciem vel in
aliam ſimilitudinẽ niſi ab ipſo creatore qui
omnia fecit ꝑcul dubio infidelis eſt. Hic pi
us lector attendat ad duo principalia. Pri-
mo ſuper verbum fieri. Secundo ſuꝑ verba
in aliam ſimilitudinẽ ꝯuerti. Super primũ
ſit reſolutus ꝙ fieri capitur dupliciter. vide-
licet pro creari et ꝑ naturali productõne ali-
cuius rei. Primo modo ſoli deo cõuenit vt
notum eſt. qui ſua infinita potentia aliquid
ex nihilo creare poteſt. Secundo modo di-
ſtinguendũ eſt de creaturis. Quia aut ſunt
creature ꝑfecte vt homo aſinus ⁊c̃. Aut ſunt
imperfecte vt ſerpentes rane mures ⁊c̃. que
ideo dicũtur imperfecta: quia ex putrefactio-
ne generari etiã poſſunt. licet enim ſemper de
primis loquitur canõ: nõ de ſecundis. quod
poteſt patere eo ꝙ Albertus in libro de ani-
malibus vbi querit. An demones poſſint fa
cere vera animalia. Et reſpõdit ꝙ ſic. ſed hoc
quo ad imperfecta animalia. Etiam cum ea
differentia ꝙ nõ in inſtanti ſicut deus opera
tur ſed motu quodã licet ſubito: ſicut ptꝫ de
maleficis Exo. vij. ſi placet vide aliqua que
in notata queſtione tanguntur circa primaꝫ
partem operis. ⁊ in ſolutione primi argumẽ
ti. Super ſecundũ vbi tangitur ꝙ non poſ-
ſunt aliquã creaturam tranſmutare. Dicas
ꝙ eſt duplex tranſmutatio. Subſtantialis ⁊
accidentalis. Et hec accidentalis iterum du
plex. quia vel per formã naturalem et inherẽ
tem rei que videtur vel per formam nõ inhe-
rentẽ rei que videꝛ. ſed inherentẽ organis et
potentijs ipſius videntis. De primis loquiꝛ
canon et precipue de formali ſeu quidditati-
ua tranſmutatione ꝑut vna ſubſtantia in ali
am trãſmutatur. cuiuſmodi ſolus deus qui
talium quidditatũ creator exiſtit facere po-
teſt. loquitur etiam et de ſecunda licet illã de
mon efficere poſſit inquantũ per infirmita-
tes diuina permiſſione immiſſas aliqua for-
ma accidentalis corpori inducitur. vt vbi le
proſa facies appareret vel hui⁹ ſimile. ſed qꝛ
proprie de his nõ loquimur: ſed de preſtigio
ſa apparitione. ſm quam videntur res tranſ-
mutari in alias ſimilitudines. Dicimus ꝙ
has tranſmutatõnes allegat ca. excludere nõ
poteſt. quod auctoritate: ratione: et experiẽtia
inſimul ex his que ſuper certa experimenta
que Aug⁹. li. xviij. ca. xvij. de ciui. dei. refert
deducuntur. et per varias queſtiones illa e-
tiam declarando. nam inter alias preſtigio-
ſas tranſformationes refert ꝙ famoſiſſima
maga circes mutauerit ſocios vlixis in beſti
as. Et ꝙ quedam ſtabularie mulieres cõuer
tiſſent hoſpites ſuos in iumenta onera por-
tantia. Refert etiaꝫ ſocios diodemis in aues
conuerſos. et ꝙ poſtea longo tempore circa
templum diodemis volaſſent. Et quod pre-
ſtanti⁹ narraſſet de patre ſuo veraciter. ꝙ ipe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pater dixiſſet ſe caballum fuiſſe et annonam
cum alijs animalibus baiulaſſe. De primo
nanq̃ ꝙ ſocij vlixis fuiſſent in beſtias muta
ti. ibi vtiq̃ ſola apparentia fuit et oculoꝝ de-
ceptio. ita ꝙ forma illa beſtialis educta fuit
de conſeruatorio ſeu memoria ſpecierum ad
ipſam vim imaginatiuam. vnde et viſio ima-
ginaria cauſabatur: et ꝯſequenter ex forti im
preſſione in potentias alias et organa vidẽs
eſtimabat ſe beſtiam videre. modo quo ſupra
in precedenti capitulo tactum eſt: ſed quomo
do iſta fieri poſſunt virtute demonis ſine le-
ſione infra patebit. De ſecundo vero vbi ho
ſpites in iumẽta onera portãtia a ſtabularijs
cõuertebant̃. et ſiliter hoc ꝙ preſtantij pater
ſe equũ fuiſſe et pladũ portaſſe narrat̃. Notan
dum ꝙ ibi tres fuerũt deceptões. Prima. ꝙ
illi hoĩes p̃ſtigioſa arte videbant̃ cõuerſi in
iumẽta. q̃ cõuerſio facta fuit mõ ſupra tacto.
Secunda ꝙ illa onera vbi excedebãt vires
portantiũ demones inuiſibiliter illa attule-
runt. Tercia ꝙ illi q̃ alijs videbant̃ tranſmu
tati in ſpecies. ſibi ipſis etiam videbantur ſe
in beſtias cõuerſos. ſicut nabuchodonoſor
cõtigit. vbi ſeptem tempora ſuper eũ fuerũt
immutata. vt fenũ quaſi bos comederet. De
illo autem ꝙ ſocij diomedis fuiſſent in aues
cõuerſi: et circa templum volaſſe. Dicendum
ꝙ ille diomedis quia in exercitu grecorũ cir
ca obſidionẽ ciuitatis troye fuerat. vbi ad ꝓ-
pria redire volebat in mari cũ ſocijs ſubmer-
ſus fuit. Ideo cum ex ſuggeſtione cuiuſdam
idoli templum ſibi quaſi inter deos annume
ratus eſſet cõſtructum fuerat. demones in cõ
firmationem erroris longo tempore tanq̃ a-
ues loco eorum volabant. quare et aliud ge-
nus ſuperſtitionis a predictis preſtigijs ibi
fuit. quia videlicet nõ per reductionẽ ſpecie-
rum ſenſibilium ad vim imaginatiuã. ſed in
aſſumptis corporibus tanq̃ aues volantes
ſe oculis aſpicientiũ ingerebant. Et ſi queri-
tur. An etiam predicto modo per reductionẽ
ſpecierũ ſenſibilium aſpicientes illudere po
tuiſſent vt demones nõ in aſſumptis corpori
bus ex aere tanq̃ volãtes aues ſe ingeſſiſſent
Dicendum ꝙ ſic. Nam et opinio quorundã
fuit vt recitat ſanctus Thomas in. ij. ſenten
tiarum. di. viij. arti. ij. ꝙ angeli quicũq̃ ſiue
boni ſiue mali nunq̃ aſſumerẽt corpora. ſed
ꝙ omnia que de eorum apparitionib9 legunt̃
in ſcripturis facta fuerint in p̃ſtigijs. vel ſm
viſionem imaginariã. In quibus verbis no
tatur a doctore ſancto differentia inter preſti
gium et imaginariã viſionẽ. Quia preſtigiũ
poteſt habere rem ab extra corporali viſui ſe
obijcientez. Licet aliter videatur q̃ ſit. Ima
ginaria aũt viſio non hoc neceſſario requi-
rit: vt videlicet res ab extra obijciat̃. ſed po-
teſt fieri abſq̃ illa exteriori obiectione tantũ-
modo per illas interiores ſpecies ſenſibiles
vbi ad vim imaginatiuã reducuntur. Unde
illorum opinionẽ ſequendo ſocij diomedis
nõ fuerũt repreſentati per demones in aſſum
ptis corporibus et ſimilitudinibus auium.
ſed tantummodo fantaſtica et imaginaria vi
ſione. per illarũ videlicet ſpecierũ ſenſibiliũ
reductionẽ ⁊c̃. vt ſupra. Sed qꝛ doctor ſan-
ctus opinionẽ illam vt errorem et nõ vt opi
nionem ſimplicem reprobat. licet nõ vt here-
ſim forte vt pie creditur. cum etiã tales appa-
ritiones imaginarie interduȝ et a bonis et a
malis angelis fuerint abſq̃ corporibus aſ-
ſumptis viſitate. Ideo vt ibidem dicit cũ ſan
cti cõmuniter dicunt angelos etiam corpo-
rali viſione apparuiſſe. et talis apparitio fit in
aſſumptis corporibus. Textus etiaȝ ſcriptu
re ſacre ſuper tales corporales apparitiones
plus cõcordat q̃ ſuper imaginarias aut pre-
ſtigioſas. Ideo ex his ad preſens dicere poſ
ſumus etiam ſuper quaſcũq̃ viſiones cõſi-
miles illis de ſocijs diomedis. ꝙ licet illi ſo
cij imaginaria viſione videntiuȝ potuiſſent
opere demonum videri modo quo dictũ eſt.
tamen potius preſumitur ꝙ per demones in
aſſumptis corporibus ex elemento aeris tan
q̃ aues volantes fuerint viſi. aut ꝙ alie aues
naturales a demonibus agitate illos repre-
ſentauerint.

Qualiter demones intra corpora et capi-
ta exiſtunt ſine leſione qñ preſtigioſas operã
tur tranſmutationes.

Capitulum. ix.

Quod ſi vlterius ſuper modũ pre-
ſtigioſe tranſmutatõnis queritur.
An intra corpora et capita tũc exi-
ſtant et an tales ſint tanq̃ obſeſſi a
demonibus eſtimandi. et qualiter fieri poſſit
vt abſq̃ leſione potentiarũ et virium interio
rum poſſint ſpecies ab vna potentia interio
ri ad aliam deducere. Et vtrũ tale opus de-
beat cenſeri miraculoſum factum aut nõ. Ad
primum oportet diſtinguere de preſtigioſa il
luſione: eo ꝙ vt dictũ eſt. Illa illuſio fit inter
dum ſuper ſenſus exteriores: interdum ſuper
interiores vſq̃ ad ſenſum exteriorẽ. Prima
ergo licȝ poſſit fieri abſq̃ hoc ꝙ demones in
trent potentias exteriores illas occupando.

ſed tantum exterius deludendo. vt vbi cor-
pus aliquod occultare vellet per interpoſi-
tionē alicuius alterius corporis vel alio quo
cunqꝫ modo. Aut vbi per ſe corpus aſſume-
ret et ſe viſui obijceret. Secunda tamē nō po
teſt fieri niſi ipm caput et potentias princi-
paliter occupet. Et hoc oſtenditur auctori-
tate et ratione. Nec obſtare poteſt ꝙ duo ſpi
ritus creati nō poſſint eſſe in vno et eodē lo-
co: et anima ſit in qualibet ꝑte corporis. Eſt
autem auctoritas ſuper hoc Damaſceni. An
gelus ibi eſt vbi operatur. Ratio ſancti tho-
me. ij. ſententiarū. di. vij. ar. v. Omnes ange
li boni et mali ex virtute naturali que preſtā
tior vtiqꝫ eſt quacunqꝫ corporali habent po-
teſtatem tranſmutandi corpora noſtra. Pa-
tet hoc ne dum ꝓpter preſtantiam et nobilita
tem nature. Sed et ideo ꝙ tota machina mū
di et creatura corporalis amminiſtratur per
angelos Gregori⁹. iiij. dialo. In hunc mun
dum viſibilem nihil niſi per creaturā inuiſi-
bilem diſponi poteſt. vnde omnia corpora-
lia reguntur per angelos. ſicut et motores or
bium aſſeruntur nō ſolum a doctoribus ſan
ctis ſed etiam a philoſophis omnibus. Pa-
tet et ex eo ꝙ omnia corpora humana mouē-
tur ab animabus ſicut omnia alia per corpo-
ra celeſtia et per ipſorum motores. Si cui pla
cet videat ſanctū Thomā in prima parte. q.
cx. ar. i. Ex quo cōcluditur ꝙ quia demones
vbi operantur ibi ſunt. Ideo quādo fantaſi
as et interiores potentias perturbāt tunc eti
am ibi exiſtunt. Item licet illabi anime illi ſit
tantum poſſibile qui eam creauit. tamen de-
mones etiam illabi poſſunt deo permittente
corporibus noſtris. Et quia ꝑ tunc poſſunt
impreſſiones facere in potentias interiores
affixas organis corporalibus. Ideo et ꝑ il-
las impreſſiones ſicut immutantur organa
ita immutātur operationes potentiarū. mo-
do quo dictum eſt ꝙ educere poſſunt ſpecies
reſeruatas in vna potentia affixa organo ſi-
cut ex memoria que eſt in vltima parte capi-
tis educit ſpeciem equi localiter mouendo il
lud fantaſma vſqꝫ ad mediam partē capitis
vbi eſt cellula virtutis imaginatiue. et demū
cōſequenter vſqꝫ ad ſenſum communem cu-
ius reſidentia eſt in anteriori parte capitis.
Et omnia tamen ſubito ſic immutare et per-
turbare poſſunt vt forme tales neceſſario eſti
mentur. Ac ſi exteriori viſui obijcerentur.
Exemplum patuit ex naturali defectu in fre
neticis et alijs maniacis. Quod ſi queritur
quomodo hoc abſqꝫ dolore capitis efficere
poſſit. facilis eſt reſponſio. Primo quia enim
organa nō diuidit nec immutat quo ad ipſo-
rum ſubiectum. ſed tantummō ſpecies mo-
uet. Item ſecundo quia nō alterat immitten
do aliquam qualitatē actiuam vnde neceſſa
rio paſſio ſequatur. cum et ipſe in ſe demon
omni qualitate corꝑali careat. ideo ſine do-
lore talia operari poteſt. Item tercio quia vt
dictum eſt tantummō facit tranſmutationes
per motū localē ab vno organo ad aliud et nō
per alios motus ex quibus alterationes leſi-
ue interdum cauſantur. Illud ergo quod dif
ficultatem facit ꝙ quia duo ſpiritus nō poſ-
ſunt eſſe in eodē loco puta diffinitiue. et ani
ma etiam exiſtit in capite quomodo tunc de-
mones ibidem exiſtere poſſunt. Dicendū ꝙ
reſidentia anime aſſignatur centrum cordis
in quo vitam influendo omnibus membris
cōmunicat. Et exemplū datur de aranea in
medio tele que ſentit tactum ex omni parte.
Tamen quia dictum Auguſtini in libro de
ſpiritu et anima. ꝙ eſt tota in toto et tota in
qualibet parte corporis. Ideo dato ꝙ ſit in
capite: adhuc demō ibi operari poteſt. quia
alia eſt eius operatio ab operatōne anime cū
operatio anime in corpore eſt vt informat et
vitam influat. vnde eſt ibi ſicut forma in ma
teria nō ſicut in loco. Demon autem ſicut in
tali parte corporis et tali loco immutando et
operādo circa ſpecies ſenſibiles. Unde quia
nulla cōfuſio operationū eſt inter eos. Ideo
vtrūqꝫ ſimul in eadē parte corporis eſſe poſ
ſunt. Ad illud. An tales ſint tanqꝫ obſeſſi et
arreptícij id eſt a demonibus arrepti eſtimā-
di. quia ſpecialem hoc vult habere declaratio
nem. An videlicet hoc poſſibile ſit vt opere
maleficorum aliquis vt obſeſſus a demone.
id eſt ꝙ demon cum poſſideat vere et corpo-
raliter. Ideo de tali materia ſpecialis tracta-
bitur modus in capitulo ſequenti. habet enī
et hoc ſpecialem difficultatē. An operibus
maleficorum id fieri valeat. Ad illud tan-
tummodo. An talia opera maleficorū et de-
monum ſint ad modum miraculorū operū
cenſenda. ita ꝙ debeāt opera miraculoſa eſti-
mari. Dicendum ꝙ ſic inquantum fiunt pre
ter ordinem nature create nobis note per vir
tutem creature nobis ignote. licet nō ſint ꝓ-
prie miracula ſicut illa que fiunt preter ordi-
nem totius nature create qualia ſunt miracu
la dei et ſanctorum. Uide que in prima par-
te operis ſub quinta queſtione et reprobatio
ne tercij erroris tacta ſunt vltra que addēda
ſunt hec propter eos qui huiuſmodi opera

impugnare poſſent quaſi nō debeant cenſeri
opera miraculoſa ſed ſimpliciter opera dia-
bolica eo ꝙ cum miracula ſint data in cōfir-
mationem fidei nō debent ꝯcedi fidei aduer
ſario. Tum etiam quia ſigna antichriſti di-
cuntur ab apoſtolo ſigna mendacia Sed di
cendum ad primum. Q miracula facere eſt
donum gratie gratis date. Unde ſicut ꝑ ma
los poſſunt fieri homines. ita et ꝑ malos ſpi
ritus in his videlicet ad que eorū virtus ex-
tendere ſe poteſt. Unde etiam diſcernunt mi
racula per bonos facta ab illis que ꝑ malos
fiunt ad minuſ tripliciter. Primo ex efficacia
virtutis operantis quia ſigna facta ꝑ bonos
diuina virtute fiunt in illis etiam ad que vir
tus actiue nature ſe nullo modo extendit. ſi-
cut ſuſcitare mortuos et huiuſmodi que de-
mones ſm̄ veritatem facere non poſſunt. ſed
in preſtigijs tantū vt ſymon magus de mor-
tuo cuius caput agitabat que diu durare nō
poſſunt. Secundo ex vtilitate ſignorū. quia
ſigna per bonos facta ſunt de rebus vtilib᷒.
vt in curationibus infirmitatum et huius.
Signa autem per maleficas facta ſunt de re
bus nociuis vel vanis ſicut ꝙ volant in ae-
re vel reddāt mēbra hominū ſtupida et hui᷒
Et hanc differentiā aſſignat beatus Petrus
in itinerario Clemētis. Tercia differētia eſt
quantū ad finem: quia ſigna bonorum ordi
nantur ad edificationem fidei et bonorū mo
rum. Sed ſigna maloruꝫ ſunt in manifeſtū
nocumentum fidei ⁊ honeſtatis. Etiam q̄tū
ad modum operandi differūt. quia boni ope
rantur mirabilia per inuocationē diuini no-
minis pie et reuerenter. Sed malefici et ma-
li quibuſdam deliramentis et demonum in-
uocationibus. Aliud etiaꝫ nō obſtat ꝙ vide
licet apoſtolus opa diaboli et antichriſti no-
minat ſigna mendacia. quia tunc illa mirabi
lia que fient ab eo diuina permiſſione ſunt
vera et etiam falſa diuerſis reſpectibus. Ue
ra in illis que fiunt virtute demonis ad que
eius virtus ſe extendere poteſt. Falſa quādo
faciet ea ad que ſua virtus ſe nō poteſt exten
dere vt ſuſcitare mortuos. illuminare cecos.
quia in primo vbi facere attentabit aut intra
bit corpus defuncti aut illud amouebit et lo
co illius ipſe in aſſumpto corpore ex aere ſe
preſentabit. et ſic in ſecundo preſtigioſa arte
viſum aufert. aut infirmitates alias et ſubito
ſanabit a leſione ceſſando. nō qualitates inte
riores rectificando ſicut in legenda Bartho
lomei ponitur. Poſſunt etiaꝫ omnia mirabi
lia opera antichriſti et maleficarū dici ſigna
mendacia inquantum ſolummodo ad deci-
piendum fiunt iam: et tunc operabitur anti-
chriſtus. Hec thomas di. vij. de virtute de-
monum in operando. Poſſet etiaꝫ hic addu-
ci differētia miraculorum que ponitur in cō
pendio theologice veritatis. et inter mirum
et miraculum. quia cum miraculum proprie
quattuor requirat. ſcilicet ꝙ ſit a deo. et ꝙ ſit
preter exiſtentiā nature. cōtra cuius ordinem
fit. et tercio ꝙ ſit euidēs. et quarto ꝙ ad fidei
corroborationem. quia ergo in operibus ma
leficarum primū et vltimum ad minus defi-
ciunt. ideo mira opera nō autem miracula di
ci poſſunt. Ea etiam ratione. quia ⁊ ſi aliquo
modo miracula dici poſſunt: quia tamē que
dam ſunt ſupra naturam. quedam cōtra na-
turam. quedaꝫ preter naturā. Et ſupra natu
ram ſunt illa in quibus nō eſt ſimile in natu-
ra nec in eius potentia. vt virginē parere Cō
tra naturam vt que fiunt vſu cōtrario natu-
re terminantur autem ad cōforme nature. vt
ceci illuminatio. Et preter naturam: vt que
fiunt ordini ſimile nature nō tamē per prin-
cipium nature. vt in mutatione virgaruꝫ in
ſerpentes quod natura facere potuiſſet ꝑ lon
gam putrefactionē propter rationes ſemina
les. ſic etiam opera magorum dicentur mira
bilia. Rem geſtam narrare expedit et paulu-
lum eius declarationi inſiſtere. Eſt oppiduꝫ
in dioceſi Argentinenſi cuius nomen occul
tare ordo charitatis et honeſtatis poſtulat.
In quo laborator quadā die dum ligna ad
cōburendū dumtaxat in domo ſecaret. Cat-
tus quidam nō parue quātitatis ipm̄ mole-
ſtare ei importune ſe obijciēdo niſus eſt. quē
abiendo ecce alius maioris quātitatis ſimul
cum priori acrius ipm̄ aggrediuntur quos
iterum vbi repellere volebat: ecce tres pariter
et iam verſus vultum ſaliendo iamq̄ inter
tibias morſibus lacerando ipm̄ aggrediun-
tur. Perterritus inde et vt retulit maiori an
xietate nunq̄ perplexus ſigno crucis ſe mu-
niendo et opus pretermittendo per inciſa li-
gna cattos infeſtos ⁊ modo ad faciem modo
ad guttur denuo ſaltantes iam vnam ad ca-
put iam alteram ad pedes aut ſuper dorſum
percutiendo vix abegit. Et ecce poſt hore
ſpacium dum iterū ſuo operi inſiſteret duo
famuli oppidi conſulum tanquaꝫ malefacto-
rem ipm̄ capientes ad preſentiam balini ſeu
iudicis ducere volebant qui iudex a longe
ipm̄ aſpiciens. Nec audientiam ſibi preſtare
volens: imperat vt ad ꝓfundum cuiuſdā tur
ris ſeu carceris vbi plectendi includebantur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad mortem proiiceretur. Eiulans ille et cur
talia pateretur cum in nullo crimine ſe con-
ſcium agnoſceret per triduũ cuſtodibus car-
ceris queruloſe lamentabatur. Et hi quidez
quanto pro audientia ſibi preſtanda ampliꝰ
inſtarent Tãto acrius iudex ira ſeuiebat ver
bis contumelioſis aſſerens quomodo tantꝰ
malefactor adhuc reatum ſuum nõ agnoſce
ret. aut quomodo ſe innocentem proclama-
ret cum euidẽtia facti eius flagicia horrẽda
demonſtrarent. Et cum hi nil proficerẽt ta-
men ſuaſu aliorum conſulum iudex inductꝰ
audientiã ſibi preſtare habuit. Eductus ita-
ꝫ de carcere cuz ante iudicem ſtaret et iudex
ipſum intueri renueret. pauper genubus ali
orum circumſedentiũ ꝓuolutus petiit vt cau
ſa ſue calamitatis ſibi aperiretur. ſicꝫ iudex
in hec verba prorupit. Tu ſceleſtiſſimus ho
minũ quomodo tua flagitia nõ recognoſcis
Ecce tali die et tali hora tres matronas pre-
cipuas huiꝰ ciuitatis vulneraſti vt in lectis
decumbẽtes nec ſurgere aut mouere ſe valẽt.
Refocillatus pauper et de die et hora ac de
euentu rei apud ſe ruminans dixit. En diebꝫ
vite mee mulierem nunꝗ̃ percuſſi aut verbe-
raui. et ꝙ tali die et hora ſectioni lignorũ in-
ſteti: teſtium legitima porductione probabo.
Sed et veſtri familiares ſequenti hora huic
operi me inſiſtentem cõparuerũt. Tunc ite-
rum furibundus iudex. Ecce ait quomodo
ſcelera ſua palliare nititur. Mulieres verbe
ra deplangunt demonſtrant et ꝙ eas percuſ-
ſerit publice teſtantur. Tunc pauper ampli
us ſuper euentuz rei ruminans. Illa inquit
hora creaturas me percuſſiſſe recolor nõ au-
tem mulieres. Attoniti circumſedentes et vt
cuiuſmodi creaturas percuſſerit reſerari cu
piunt. Tunc ille rem geſtam et prout ſupra
tactum eſt omnibus ſtupentibus recitauit.
Et intelligentes opus demonis fuiſſe pau-
perem ſolutum et illeſum abire et ꝙ negociũ
nulli reuelaret precipiunt. Sed nec a fidei ze
latoribus qui et interfuerant euentus occul-
tari potuit. ſuper quem modum aliqua diffe
rendo. An ne demones in aſſumptis ſic effi-
giis abſꝫ preſentia maleficarum apparuerũt
aut earũ corporalis preſentia preſtigioſo ar-
tificio in beſtiales illas formas tranſmutata
fuerit. Reſpondendo cõcludere oportet. Q
licet vtrũꝫ virtute demonũ fieri poſſit. ipm
tamen ſecundũ factum fuiſſe amplius preſu
mitur. Nam motum localem vbi demones
in effigiis cattorum laboratorem inuaſerũt·
etiã laboratoris ictus ⁊ verbera cattis illata
mulieribus in domo reſidẽtibꝫ ſubito et ꝑ ae
rem inferre potuiſſe. et hoc ppᵗ pactũ mutuo
dudũ initũ nemo dubitat Sic eniz leſionẽ
vel puncturam quã inferre volunt ſciunt ali
cui imagini depicto vel fuſo vbi aliquẽ male
ficiare volunt ꝙ nõ illi imagini ſed illuz quẽ
preſentare habet iuxta puncturas ſuper ima
gines factas ledunt. Varia ſuper hunc mo-
dum geſta deduci poſſent. Nec valet inſtan-
tia ſi quis obiiceret illas mulieres ſic leſas for
taſſis fuiſſe innocentes. eo ꝙ et per exempla
tacta leſiones etiam innocentibus poſſe con-
tingere patet. Dum aliquis ignoranter per
imaginem artificialez a malefica leditur in-
ſtantia nõ valet. quia aliud eſt a demone per
maleficam ledi. et aliud per ipm demonẽ abſ
ꝫ malefica. quia demon per ſe in effigie ani-
malis tunc verbera ſuſcipit quando alteri ſi-
bi per pactum coniuncto infert. Et quando
cum eius cõſenſu ad talem apparitionem ſub
tali forma et modo ſe ingeſſit. Unde ſic tan-
tummodo noxios et ſibi per pactum cõiun-
ctos nocere poteſt et nullo modo innocẽtes.
Per maleficas autẽ vbi demones ledere que
runt tunc etiam innocentes permiſſione di-
uina in vltionem tanti criminis ſepe affligũt
verum ꝙ etiam demones per ſe interdũ deo
permittente et innocentes ledunt et dudum
Job ſanctiſſimũ leſerunt. ſed ibi nõ fuerunt
nec viſus fuit diabolus huiuſmodi preſtigio
ſis apparitionibus prout in tali facto ⁊ per ta
le fantaſma catti quod animal perfidorũ eſt
appropriatum ſignum: ſicut canis predicato
rum in ſcripturis. Unde ſemper mutuo ſibi
inſidiantur. Et ordo predicatorum ſub figu
ra cattuli latrantis in primo fundatore ad-
uerſus hereſes premonſtratus fuit. Preſumi
tur autem ꝙ per ſecundum modum malefi-
ce ille tres laboratorẽ inuaſerunt. tum ꝙ pri
mus modus non tantum eis placuiſſet. tum
quia ſecundus earum curioſitati magis cõ-
gruit. In quo etiam talis ordo circa tria ſer-
uatus fuit. Primo ꝙ ad demonũ inſtantiaz
ſollicitate ſuper hoc fuerunt et non demones
ad inſtantiam maleficarũ. Sic enim ſepiſſi-
me ex earum faſſionibus repertũ eſt a nobis
ꝙ ad inſtantiam demonum eas continue ad
mala perpetranda infeſtantes plura habent
facere. Et veriſimile ꝙ de ſe non cogitaſſent
pauperem moleſtare. Cauſa autẽ quare de-
mones ad hoc ſollicitabant ſine dubio exti-
tit ꝙ quia bene noſcunt vbi crimina manife
ſta impunita remanent amplius deus offen
ditur. fides catholica dehoneſtatꝰ: et ipſarum

numerus amplius augmentatur. Secūdo.
habito earum cōſenſu demones earū corpo=
ra localiter tranſtulerunt ea facilitate qua et
ſpiritualis virtus preſtantior corporali exi=
ſtit. Tercio ꝙ preſtigioſa apparitione modo
quo ſupra tactum eſt in formas illas beſtia=
les cōuerſe ipm laboratorē inuadere habue=
runt. nec defenſe a verberibus ſicut vtiqꝫ ea
facilitate qua tranſlate fuerant eas defendere
potuiſſent. ſed verberari et verberatorē mani
feſtare permiſerunt: ſcientes illa flagicia per
effeminatos viros nullū zelum fidei haben=
tes remanere ob cauſas ꝑtactas impunita.
Alludit quod legitur de quodam ſancto vi
ro qui dum ſemel predicantē diabolū in for=
ma ſacerdotis deuoti in eccleſia reperiſſet. et
per ſpiritum ipm demonē agnouiſſet eſſe ver
ba ſua obſeruauit. et an bene vel male popu=
lum informaret attendebat. Et dum ipm ir=
reprehenſibilem et potius criminū obiurga=
torem perpendiſſet. finito ſermone eo accerſi
to dum cauſaʒ ſuper his q̄reret reſpōdit. Ec
ce veritatē dico ſciens ꝙ dum auditores ſint
verbi et nō factores amplius deus offendit
et lucrū meum augmentat.

¶ De modo quo demones per maleficarum operationes homines interdum ſubſtantialiter inhabitant.

Capitulum. x.

Quia in ꝑcedenti capitulo tactū eſt
qualiter demones etiam capita ho
minum aut alias partes corporis
occupare et intrare et ſpecies inte=
riores de loco ad locuʒ mouere poſſunt. Du
bitare q̄s poſſet. An ne ex toto homines ad
inſtantiā maleficarum obſidere poſſent. Et
de diuerſis modis obſidendi abſqꝫ malefica
rum inſtantia. Unde pro harum declaratio
ne tria ſunt declaranda. Primo de diuerſis
modis poſſidendi. Secūdo ꝙ ad inſtantiā
maleficarū diuina permiſſione demones in=
terdum omnibus illis modis poſſidēt. Ter
cio acta ⁊ geſta ſuꝑ hec ſunt deducēda. Quo
ad primum. ſecluſo illo generali modo quo
diabolus hominē cum quolibet peccato mor
tali inhabitat. De quo modo ſanctus Tho=
mas quolib. iij. q. iij. ſub dubio. An diabo=
lus ſemper ſubſtātialiter inhabitat hominē
quandocūqꝫ peccat mortaliter. Cauſa dubi=
tationis eius ſit ꝙ cum ſpiritus ſanctus ſem
per inhabitat hominē cum gratia. Iuxta il=
lud. i. ad Corinth. iij. Templum dei eſtis et
ſpiritus dei habitat in vobis. et gratie oppo=
nitur culpa et oppoſita habent fieri circa idē

Ubi etiā declarat ꝙ quia inhabitare hoīem
ꝑt intelligi dupliciter Uel q̄tum ad aīaʒ vel
quantū ad corpus. Et primo modo cum nō
eſt diabolo poſſibile inhabitare animā eo ꝙ
ſolus deus menti illabitur. Nec iterum dia
bolus ita eſt cauſa culpe ſicut ſpiritus ſanctꝰ
efficit in anima per ſe operando. Ideo ſimili
tudo nō valet. Quantū vero ad corpus dice
re poſſumus ꝙ dupliciter diabolꝰ poteſt in=
habitare hominē. ſicut etiam dupliciter ho=
mines reperiuntur vel in peccato vel in gra=
tia exiſtētes. Primo modo dicere oportet ꝙ
quia ex quolibet peccato mortali homo ſerui
tuti diaboli addicitur inquantū diabolꝰ in=
terdum exterius ſuggeſſit peccatū: vel quan
tum ad ſenſum: vel q̄tum ad imaginationē.
Ideo dicitur inhabitare affectum hominis.
cum ad quemlibet motuʒ tentatōnis mouet
ſicut nauis in mari ſine gubernatore. Poteſt
etiam diabolus hominem ſubſtantialiter in=
habitare ſicut patet in arrepticijs. Et q2 hoc
magis pertinet ad rationem pene q̄ȝ culpe vt
patebit Et pene corporales nō ſemper conſe
quuntur culpaʒ: ſed quandoqꝫ peccantibus
et nō peccantibus inferuntur. Ideo ⁊ in gra
tia et extra gratiam exiſtentes ſm̄ altitudinē
incōprehenſibilium iudiciorum dei inhabi=
tare ſubſtātialiter poſſunt. Et hic modꝰ poſ=
ſidendi: licet nō ſit noſtre ſpeculationis. po=
nitur tamē ne alicui impoſſibile videatur ꝙ
etiam dei permiſſione homines a demonibꝰ
ad inſtantiam maleficarū ſubſtantialiter in=
terdum inhabitant. Poſſumus ergo dicere
ꝙ ſicut quinqꝫ modis demones per ſe abſqꝫ
maleficiis homines ledere et poſſidere poſſūt
ita et omnibus illis modis ad inſtantiā ma=
leficarum cum extūc ſicut amplius deus of=
fenditur. ita et maior ſeuiendi in homines ꝑ
maleficas demoni permittitur facultas. Et
modi perfunctorie recitādo hi ſunt dempto
eo ꝙ vexant aliquando in bonis fortune exte
rioribꝰ ꝙ aliquando etiam aliquos in pro=
prijs ledunt tantummō corporibus. Aliqn̄
in corporibus ſimul ⁊ in potentijs interiori
bus. Aliquādo ſolum tentant intus et extra.
Alios vſu rationis ad tempus priuāt. Ali=
os velut beſtias irrationales reddūt. De ſin=
gulis dicamus. Sed prius quinqꝫ cauſas
propter quas deus permittit homines poſſi
deri premittamus. quia hūc ordinem ſerua=
re materia poſtulat. Naʒ aliquādo quis poſ
ſidetur pro maiori ſuo merito. Aliquādo ꝓ
alieno leui delicto. aliquando pro ſuo venia
li peccato. aliquando pro graui peccato alie=
no. aliquando pro magno facinore proprio.

Et his omnibꝫ de cauſis nulli dubiū quin
et deus ad inſtantiam maleficarum per de-
mones etiam ſimilia fieri interdum permit-
tat. et ſingula ex ſcripturis et nō per noua ge
ſta tantū probare expedit. cum ſemper noua
per antiqua roborantur. Nam de primo pa-
tet in dialogo Seueri beati Martini chariſ
ſimi diſcipuli. vbi fertur quendā patrem ſan
ctiſſime vite tanto dotatum in gratia expellē-
di demones vt hi nedum verbis proprijs fu
garentur: ſed etiam eiuſdem patris eplis et
cilitio. et cum coram mundo pater eſſet cele-
berrimus ſe tentari ſenſit vana gloria. cui vi
tio licet viriliter reſiſteret: tamen vt humilia
retur amplius totis precordijs deum preca-
batur. quatenus quinqꝫ menſibus a demo-
ne poſſideretur: quod et factum eſt. Nā cum
ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat et om-
nia applicare ſibi demoniacis ꝯmunia. Fini
to autem quinto menſe prorſus et ab omni
vana gloria et a demone liberatus eſt. Sed
ꝙ hac de cauſa quis per maleficiuꝫ alterius
poſſet a demone poſſideri ſicut factum fuiſſe
nō legitur. Ita nec ad preſens affirmatur: li-
cet vt premiſſuꝫ eſt incōprehenſibilia ſint dei
iudicia. De ſecundo autem ꝙ ex alieno leui
delicto aliquis poſſidetur ponit exemplum
beatus Gregorius de beato Eleutherio ab-
bate viro ſimpliciſſimo qui cum prope mo-
naſterium virginū pernoctaret: et ignoranti
ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulū
puerum qui omni nocte vexabatur a demone
Sed eadem nocte a demone liberatus eſt ꝑ
patris preſentiā. Hic cum rem didiciſſet ge-
ſtam et puer iam poſitus eſſet in monaſterio
ſancti viri. et tranſactis multis diebus pau-
lo immoderate letus de liberatione pueri ait
ad cōfratres ſuos. Diabolꝰ ſibi cum illis ſo-
roribus iocabatur. Sed vbi ad ſeruos dei
venit puerum hunc accedere nō preſumpſit.
Et ecce ſtatim diabolus pueruꝫ vexare cepit
Et per lachrymas et ieiunia ſancti viri et cō-
fratrum difficulter ſed eodem die liberatus
fuit. Et quidem vbi ex alieno et leui delicto
quis innocens poſſidetur. Nō mirum ſi ꝑ-
pter veniale ꝓprium: aut propter graue alie-
num peccatum. aut etiam ꝓpter proprium fa-
cinus aliqui etiam ad maleficarum inſtanti-
am per demones poſſidentur. Nam et de ꝓ-
prio veniali peccato patet per Caſſianū coll.
abba. sereni prima. dicentē de moiſe. Moy-
ſes inquit in heremo cum ſingularis et incō-
parabilis vir eſſet ob reprehenſionē vnius
ſermonis quē contra abbatem machariū di-
ſputans: paulo durius protulit quadam ſcꝫ
opinione preuentus diro cōfeſtim traditus
eſt demoni vt hūanas egeſtiones ori ſuo ab
eo ſuppletus ingereret. Quod flagellū purga
tionis gratia dominus intuliſſe videtur. ne
ſcꝫ in eo vel momentanei delicti macula reſi
deret patuit ex miraculoſa curatione. Nam
cōtinuo abbate machario in orōne ſubmiſ-
ſa citius nequā ſpiritus ab eo fugatꝰ abſceſ-
ſit. Simile videtur huic quod Gregoriꝰ pri
mo dialo. refert de moniali que lactucam co-
medit non prius ſigno crucis ſe muniens. et
per beatum. Equitium patrem liberata. De
quarto etiam videlicet pro alieno graui pec
cato aliquem poſſideri ibidem refert beatus
Gregoriꝰ de beato Fortunato epiſcopo. qui
dum diabolum ab obſeſſo homine ꝓpuliſſet.
ſero idem demon in ſpecie peregrini per pla-
teas ciuitatis clamare cepit. O virum ſanctū
fortunatum epiſcopū. Ecce de hoſpitio me
perigrinū proiecit nec vbi quieſcam inuenio.
Tunc quidam cum vxore ſua et filio ſedens
peregrinū inuitauit ſuum ad hoſpitium. et
querendo cauſaꝫ expulſionis eſt gauiſus ſu
per derogatione ſancti viri quam a peregri-
no ficte audiuit. Exinde autē diabolus pue-
rum inuaſit et prunis iniecit ac animā eius
excuſſit. Sicqꝫ pater miſer primū quem rece
piſſet hoſpitio intellexit. Et de quinta cauſa
proprij facinoris ⁊ magni cōmuniter tam in
ſacra ſcriptura qꝫ in ſanctorum paſſionalibꝫ
legimus. Nam et ſic. i. Reguꝫ. xv. Saul in-
obediens deo poſſeſſus eſt. Que omnia vt di
ximus tacta ſunt ne impoſſibile cuiquā vide
atur ſi ob facinorum maleficarū vt aliqui eti
am ad earum inſtantiam poſſideantur. Su-
per quo vt diuerſos modos poſſidendi intel
ligere valeamus. quo ad ſecundū rem geſtā
in medium ꝑducamus. Tempore ſiquidem
Pij pape ſecundi ante iniunctum inquiſitio
nis officium vni e duobus inquiſitoribꝫ hūc
tractatum cōficientibus talis accidit caſus.
Bohemus quidā de dachouo oppido filiuꝫ
vnicum ⁊ ſacerdotem ſecularem ob liberatio
nis gratiam quia obſeſſus erat romam vſqꝫ
perduxit. A caſu auteꝫ dum ego vnus ex in-
quiſitoribus hoſpitiū refectionis gratia in-
traſſem cōtigit: vt tanqꝫ cōmenſalis idem ſa-
cerdos cum patre ad tabulam pariter mecū
cōſederent. Conueſcentes autem et mutuo vt
moris forenſium eſt cōferentes. Idem pater
pluries ſuſpirans. Et ꝙ ꝓſperum iter cōple
uiſſet a deo omnipotenti optabat. cui ex inti-
mis cōpatiendo: que nam ſui itineris et cau-
ſa triſticie eſſet inquirere cepi. Tunc ille filio
audiente q̄ et mihi collateralis in menſa erat

reſpondit. Heu filium habeo a demone ob-
ſeſſum quem ob liberationis gratiā magnis
laboribus et impenſis hucuſqꝫ perduxi. Et
ego. Ubi nam filius eſſet dū inquirerē ꝙ mi
hi collateralis eſſet indicauit. Atterritus ego
paululum et diligenter ipm̄ intuens ꝙ cum
tanta modeſtia cibum ſumeret ⁊ ad queqꝫ in-
terrogata pie reſpōderet. Heſitare animo ce-
pi et ꝙ obſeſſus nō eſſet ſed infirmitatis cau
ſa ſibi aliquid accidiſſe obieci. tunc filius rē
geſtā per ſe narrans ⁊ qualiter quantoqꝫ tem
pore obſeſſus fuiſſet indicauit. Mulier inq̄t
quedā malefica hāc mihi infirmitatē ꝯtulit.
briganti enim cōtra eam ratione cuiuſdā di-
ſplicentie circa regimen curie cum eam duri-
us increpaſſem quia ceruicoſe volūtatis erat
dixit. ꝙ poſt paucos dies haberem intende-
re his que mihi cōtingerent. Sed et demon
in me habitans hoc idem refert ꝙ maleficiū
ſub quadam arbore poſitū ſit a malefica. qd̄
niſi amoueatur nō potero liberari: ſed nec ar-
borem vult indicare. At ego nec minimā ſu-
is dictis fidem adhibuiſſem niſi experientia
me protinus edocuiſſet. Nam interrogatus
a me de interuallo temporis vt preter cōſue-
tum modū obſeſſorū tante ſue rationis eſſet
capacitatis. Reſpondit. vſu rationis tantū-
modo priuor quādo diuinis aut vacare aut
ſacra loca viſitare voluero. Precipue autem
demon ex ſuis verbis ꝑ me ꝓlatis dixit. Ex
ſicut maiorē diſplicentiā hactenus in ſermo
nibus ad populū ſibi feciſſem: ita vt nūc nul-
lo modo me p̄dicare ſineret. gratioſus enim
ex relatu patris p̄dicator extitit et omnibus
amabilis. At ego inquiſitor cum de ſingulis
certificari volebam. per quindenā et vltra ad
varia ſanctorū limina ipm̄ deducere decreui
Precipue autē ad eccleſiam ſancte praxedis
virginis vbi pars ſtatue marmoree: cui in ſua
flagellatione ſaluator noſter alligatus fuerat
et ad locum in quo petrus apoſtolus crucifi
xus fuerat. in quibus locis horribiles eiula-
tus dum exorcizabatur emittebat. iam aſſe-
rens ſe velle exire: poſt paululū vero minime
Et vt premiſſum eſt in omnibus moribus
manſit ſacerdos cōpoſitus et ſine omni nota
niſi dum exorciſmi incipiebantur. et illis fi-
nitis dum ſtola de collo amouebatur. ex tūc
iterum nec minimū irrationalē aut inhone
ſtum motū demonſtrabat. Hoc dempto dū
eccleſiam aliquā pertranſeundo genua ꝓ ſa-
lutatione virginis glorioſe flectebat. Tunc
diabolus eius linguam in longum extra os
ſuum emittebat. Et interrogatus. An nō ab
illo ſe poſſet cōtinere. reſpondit. Hoc facere
minime valeo ſic enim vtitur omnibus mem
bris et organis collo lingua pulmone ad lo-
quendum vel eiulandū dum ei placet. Ex au
dio quidem verba que ſic per me et ex mem-
bris meis loquitur. ſed reſiſtere omnino nō
valeo. et quāto deuotius orationi aliqua in-
ſiſtere affectarem tāto acrius me impugnat
linguam emittendo. Et quoniā columna in
eccleſia ſancti petri ex templo ſalomonis cir-
cumferrata exiſtit. per cuius virtutē plures
licet a demonibus obſeſſi liberantur. eo ꝙ et
chriſtus predicādo in templo illi ſe appodiaſ
ſet: hic tamē occulto dei iudicio liberari non
potuit. Alium modum ꝓ ſua liberatione ſi-
bi diſponendo. licet enim per integrum diē
et noctem circa columnā incluſus manſiſſet.
tamen ſequenti die poſt varios exorciſmos
ſuper eum perlectos dum circumſtaret popu
lus et magnus fieret cōcurſus. Et interoga-
tus in qua p̄te columne ſe chriſtus appodiaſ
ſet. tunc dentibus mordendo columnam lo
cum demonſtrabat: eiulans. Hic ſtetit. hic
ſtetit. Ultimatim tamē dixit. Nolo exire. Et
cum interrogaretur: qua de cauſa. Reſpōdit
propter lombardos. Et interrogatꝰ denuo.
Cur ꝓpter lombardos egredi nollet. Tunc re
ſpondit in italica lingua cum tamen infir-
mus ſacerdos illud ideoma ignoraret dicēs
Omnes faciunt ſic et ſic. noiando peſſimū
vitium luxurie. At ſacerdos poſt hoc me in-
terrogando dixit. Pater: quid ſibi volūt hec
verba italica que ex ore meo ꝓtulit. Cui cum
indicaſſem. reſpondit. Uerba quidē audiui
ſed intelligere nō potui. Et quia vt rei proba
uit euentus hoc demoniū erat de genere illo
de quo ſaluator in euangelio. Hoc genꝰ de-
moniorum nō eijcitur niſi in oratione et ieiu
nio Ideo quidā venerabilis epiſcopus ꝑ tur
cos vt fertur a ſede expulſus pie illi cōpatiēs
per totū quadrageſimale tp̄s in pane ⁊ aqua
ieiunijs et orōnibus et exorciſmis quotidie
inſiſtens ipm̄ ꝑ dei gratiā tandē liberauit et
ad ꝓpria cum gaudio remiſit Sup̲ quo licet
ſine miraculo nullꝰ in hac vita poſſit ſufficiē
ter diſſerere q̄bus et q̄t modis demon hoīes
poſſideat vel etiā ledat. Poſſumꝰ tn̄ dicere ꝙ
quinqꝫ modis. dēpto eo ꝙ in rebꝰ fortune ex
terioribꝰ aliqn̄ tm̄ ledūt. Nā aliqui in ꝓprijs
tm̄mō vexātur corporibꝰ. aliqui in corp̄e ſi-
mul et in potētijs interioribꝰ. aliqui in potē-
tijs tm̄mō interioribꝰ. aliqui caſtigatōe eorū
ad tp̄s tm̄mō vſu rōis priuant̄. Aliqui vero
velut beſtie irrōnales reddunt̄ Prefatū ſacer
dotē quarto modo poſſeſſum fuiſſe declarat̄.
Nā nec in rebꝰ fortune nec in ꝓprio vexatus

corpore fuit ꝓut cõtigit beato Job vbi deus
demonem licentiaſſe manifeſte ſcripturã ſu-
per hoc tradit dicẽs ad ſathan. Ecce vniuer
ſa que habet in manu tua ſunt tm̄ in eum ne
extendas manum tuam et hoc in res exterio
res. In corpus vero poſtmodũ ait. Ecce in
manu tua eſt veruntamen animã eius ſerua
id eſt vitam eius ne auferas. Poteſt etiam di
ci ꝙ tercio modo ſcilicet in potentijs anime
interioribus ſimul et corpore vexatus fuit:
cum dicebat vt Job. vij. habetur. Ad domi
num ſi dixero. cõſolabitur me lectulus me-
us ⁊ releuabor loquens mecũ in ſtratu meo.
terrebis me per ſomnia et per viſiones horro
re cõcuties demone ſcilicet ꝓcurante ſm̄ Ni
colaum de lira. et ſm̄ Tho. Terrebis me per
ſomnia que ſcꝫ dormienti apparent. et per vi-
ſiones que ſcilicet apparent vigilanti ab vſu
exteriorum ſenſuum alienato. ſolent enī fan-
taſmata informata diurnis cogitationibus
eſſe in terrorem dormientiũ. Et hec operabã
tur in eo ex infirmitate corporis. Unde ſic
cõſolatione vndiqꝫ ſecluſa nil remedij vide-
batur Job euadendi tot anguſtias niſi per
mortem horrore inquit cõcuties. Quibꝫ mo
dis et malefice homines ledere per demones
nemo dubitat ꝓut et in ſequentibus patebit
qualiter per grandines in rebus fortune ⁊ in
corpora animaliũ et hoĩm leſiones inferunt
Et terciꝰ etiã modus ledẽdi eſt in corpe et in
interioribus potẽtijs abſqꝫ priuatione vſus
rationis. Patet ex earum operationibꝫ vbi
vt ſupra tactum eſt adeo mentes hominum
ad illicitas affectiones incendunt ꝙ neceſſa-
rio etiam nocturno tempore ad amaſias per
longa terrarum ſpacia currere habent. fiſco
carnalis amoris nimiſ illaqueati. Poteſt ad-
duci et illud qđ in haſſia oppido margburck
cõtigiſſe dicitur de quodam obſeſſo etiam ſa
cerdote. dum in exorciſmis demon interro-
garetur: quanto tempore ſacerdotem inhabi
taſſet. Reſpondiſſe fertur. ſeptẽ annis. Et cũ
exorciſta obijceret. Cum vix per tres menſes
eum vexaſti: reliquo tempore vbi eras? Re-
ſpodit. In corpore ſuo me occultabã. Et ille
In qua parte corporis vbi inquirebat. reſpõ
dit. vt plurimũ in capite. Et denuo vbi nam
fuiſſet quãdo diuina celebraſſet et ſacramen
tum ſumpſiſſet requiſitꝰ: dixit. Sub lingua
eius me occultaui. Et ille. Miſer: qua teme-
ritate ad preſentiã creatoris tui nõ aufugiſti.
Tunc demõ. Nunquid ſub ponte ſe nequã
occultare poteſt donec deſuper vir ſanctus
pertranſibit. dummodo greſſus nõ fixerit: di
uina tamẽ cooperante gratia liberatus fuit.

ſiue verum ſiue ficticium ꝓtulerit: cum men
dax ſit et pater eius. Quartus modus appli-
catur ad prefatum poſſeſſum rome liberatũ
ſub hac declaratione. ꝙ demon poſſit illabi
corpori licet non anime cum hoc ſoli deo ſit
poſſibile. Illabi etiam corpori nõ tamẽ infra
terminos eſſentie corporis. hoc inquã decla
rando habetur modus quo demones ſubſtã
tialiter interdum homines inhabitant: et ad
tempus tantummõ vſu rationis priuãt. Et
quidem hoc ſic declaratur. Nam dicere poſ-
ſumus ꝙ corpus habet terminos duplicis
rationis. ſcꝫ quãtitatis et eſſentie. Unde qñ
angelus quicunqꝫ bonus vel malus operat
infra terminos corporis: operatur infra ter-
minos corporalis quãtitatis. Et ſic etiã illa-
bitur corpori operando circa potẽtias quãti
tatiuas. ſic etiam boni angeli etiam imagina
rias in bonis viſiones operant. Nunqꝫ au-
tem dicũtur illabi eſſentie corporis. quia nõ
poſſunt illabi vt pars neqꝫ ſicut virtus. Nõ
ſicut pars quia alia et alia eſt eſſentia vtrobi-
qꝫ. Non ſicut virtꝰ quaſi dans eſſe: quia ſuũ
eſſe habet per creationẽ a deo. Unde et ipſe ſo
lus habet intrinſecã eſſentie operationẽ ⁊ cõ
ſeruationẽ q̃diu placitum fuerit ſue pietati
cõſeruando. Unde cõcluditur ꝙ alie omnes
perfectiones ſeu defectus loquẽdo de bonis
quo ad perfectõnes. de malis quo ad defectꝰ
quãdo operantur ſi operant circa corpus et
partes eius vt circa caput illabuntur tali cor-
pori ſuper terminos videlicet quantitatis et
quãtitatiuas potẽtias. Si vero circa animã
tunc iterũ vterqꝫ extrinſece operatur: ſed mo
dis diuerſis. Et dicuntur operari circa ani-
mam fantaſmata illa ſeu ſpecies intellectui
repreſentando. et nõ ſolum ad iudicium ſen-
ſus cõmunis et ſenſuum exteriorũ. Ex quibꝫ
operationibus ſequuntur tentationes a ma
lis angelis et affectiones et cogitationes ma
le per indirectũ operando verſus intellectũ
A bonis autem angelis ſequuntur illuſtra-
tiones fantaſmatũ ad cognoſcendũ reuelan-
da ab eis. vnde et talis diuerſitas eſt ꝙ boni
angeli etiaꝫ directe poſſunt imprimere in in-
tellectum fantaſmata illuſtrando. Mali au
tem neqꝫ illuſtrare dicuntur fantaſmata ſed
potius obfuſcare. Item nec directe imprime
re poſſunt ſꝫ tantummodo indirecte inquã-
tum intelligentem neceſſe eſt fantaſmata ſpe-
culari. Per hec tamẽ etiam angelus bonus
non dicitur illabi anime: licet eam illumi-
net. Sicut nec dicitur ſuperior angelus il-
labi in inferiorẽ. licet eum illuminet ſed tan-
tummõ extrinſece opatur et coopat mõ quo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dictũ eſt: vnde multominus malus illabi po
teſt. Et per hunc modũ demon ſacerdoti cor
pus in tribus occupauit. Primo ꝙ ſicut illa
bi ſuo corpi potuit infra videlicet terminos
corporalis quantitatis. ita caput ſuum occu
pauit ſubſtantialiter illud inhabitando. Se
cundo ꝙ ſicut circa animã eiꝰ extrinſece ope
rari potuit obfuſcando intellectum vt ratio=
nis vſum perderet. Jta etiam potuit vt ſine
intermiſſione vel etiam interpellanti eũ quo
ad amiſſionem rationis vexaret. Licet etiam
dici poteſt ꝙ ex dono dei hoc habuerit ſacer=
dos vt nõ ſine intermiſſione a demone vexa
retur. Tercio ꝙ licet omnibus membris ꝛ or
ganis ad loquendũ et voces ad formandum
priuaretur. ſemper tamen ad verba licet non
ad ſententiã verborum aduertentiam habu=
it. qui modus obſidẽdi plurimũ ab alijs ob=
ſidendi modis differt. cum ꝯmuniter obſeſſi
leguntur ſine intermiſſione a demonibus af
fligi. vt patet in euãgelio tam de lunatico cu
ius pater dixerat ad ieſum. Domine miſere=
re filio meo quia lunaticus eſt et male patit.
Matth. xvij. ꝗ̃ etiam de muliere illa quã ſa=
thanas alligauerat. xviij. annis et erat incli=
nata nec omnino poterat ſurſuz aſpicere Lu
ce. xiij. Quibus etiam modis indubie demo
nes diuina permiſſione ad inſtantiam male=
ficarum vexare poſſunt.

¶ De modo quo omne genus infirmitatis
inferre poſſũt. Et hoc in generali de grauio=
ribus.

¶ Capitulum. xi.

SEd et hoc ꝙ nõ ſit aliqua infirmi=
tas corporalis que a maleficis deo
permittente inferri nõ poſſit. Etiã
ſi ad lepram vel epilenſiam ſe extẽ=
dere habeat. Probari poteſt per hoc ꝙ ꝑ do
ctores nullum genus infirmitatis excipitur.
Nam ſi diligẽter ea que ſuperius tacta ſunt
tam de virtute demonũ ꝗ̃ ad maliciam ma=
leficarum cõſiderant nullã patitur hoc dif=
ficultatem. Nam et nider tam in ſuo ꝑcepto=
rio ꝗ̃ etiam fornicario vbi querit. An male=
fici poſſint veraciter ſuis maleficijs homines
ledere. Et eſt queſtio abſ ꝗ exceptione alicu=
ius infirmitatis etiam ꝗ̃tumcunꝗ incurabi
lis. Et vbi reſpondit ꝙ ſic. querit cõſequen=
ter quibus modis et quibus rebus. Et quo
ad primũ reſpõdit vt ſupra ex prima queſtio
ne prime partis tractatus patuit. Probatur
etiã per Jſidorũ deſcribentis maleficarũ ope
rationes. viij. ethi. c. ix. Malefici dicunt ob
facinorũ magnitudinẽ. hi enĩ elementa cõcu
tiunt ſcꝫ opere demonũ ad tempeſtates cõci=
tandas. mentes hominũ turbant modis vi=
delicet ſupra tactis vſum rationis vel omni=
no impediẽdo. aut grauiter obfuſcando ſub
dit. et abſ ꝗ vllo veneni hauſtu violentia tm̃
carminis, animas interimunt vitam videli=
cet auferendo. Probatur etiam per ſanctum
Tho. in. ij. ſenten. circa di. vij. et. viij. Et in
iiij. di. xxxiiij. Et cõmuniter per omnes theo
logos ibidem ſcribentes ꝙ malefici omnibꝫ
modis poſſunt ꝓcurare leſiones in homini=
bus et eorum rebus cooperante demone in
quibus demon poteſt ſolum ledere vel deci=
pere videlicet in rebus fama corpore vſu ra=
tionis et in vita. vult dicere ꝙ in illis in qui=
bus demon per ſe abſ ꝗ malefica poſſit lede
re poſſit etiaz cum malefica. immo amplio=
ri facilitate propter maiorem diuine maieſta
tis offenſionem vt ſupra tactum eſt. De re=
bus nã ꝗ patet Job. i. et. ij. vt ſupra patuit.
De fama patet in legenda beati Hieronymi
vt refert Jo. an. in hierominiano ꝙ diabolꝰ
ſe transformauit in formam ſancti ſiluani e=
piſcopi in nazareth amatoris Hieronymi.
Qui demon primo feminã nobilez nocte in
lecto procare et ꝓuocare cepit ad luxuriam
verbis. et deinde factis ſollicitauit ad malũ.
que cum clamaret demõ ſub ſpecie ſancti epi
ſcopi ſub lecto femine ſe abſcõdit. vbi requi=
ſitus et inuentus per luxurioſa verba ſe men
titus eſt eſſe epiſcopum ſiluanũ. Jn craſtinũ
igitur ſanctus vir diſparente diabolo diffa=
matus eſt grauiſſime. Que infamia tandem
circa ſepulcrũ ſancti Hieronymi fatente dia
bolo in obſeſſo corpore purgata eſt. De cor=
pore patet in beato Job qui percuſſus fuit a
demone vlcere peſſimo quod exponitur de le
pra. Refert etiam Sigibertus et Vincẽ. in
ſpe. hiſto. li. xxv. c. xxxvij. ꝙ tempore Ludo=
uici ſecũdi imꝑatoris in parrochia magun=
tina quidã demon primo ſepe lapides iecit ꝛ
quaſi mallio ad domos percuſſit. Et deinde
publice loquẽdo furta prodendo et diſcordi
as ſeminando plures inquietauit. Deinde
omnes cõtra vnũ irritauit cuiꝰ hoſpitiũ vbi
cunꝗ manebat incendit. Et ob illiꝰ peccata
oẽs pati affirmauit. Vnde tandẽ tm̃ agros
ꝓ hoſpitio habere potuit. ꝓpter qđ cũ p̄ſbyte
ri letanias celebraret multos iactibꝫ lapidũ
demõ vſ ꝗ ad cruentatõz leſit. aliqñ quieuit.
aliqñ ſeuit. et ꝑ trienniũ iſta ꝯtinuauit quo=
uſ ꝗ oĩa edificia ibi incendio cõſumpta ſunt
Jtem de nocumento vſu rõnis et vexatione
interiorum ſenſuũ probatur ex poſſeſſis ꝛ ar
reptitijs per euangelicas etiã hiſtorias. Jtẽ
de morte et ꝙ de vita etiã quoſdã priuat. Pꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Thobie.vi.de ſeptem viris ſare virginis oc
ciſis qui ꝓpter luxurioſum affectum et ef=
frenem appetitum in virgineʒ ſaram eiuſdem
nō erant digni matrimonio. Quare cōcludi
tur ꝙ ſicut per ſe ita et amplius per malefi=
cas in omnibus nihil dempto hominibꝫ no
cere poſſunt. Uerum vbi querit̄. An huiuſ=
modi leſiones ſint potius demonibꝫ aut ma
leficis imputande. Reſpondetur ꝙ ſicut ꝓ=
pria et immediata actione demones operan
tur infirmitates immittendo. ita et ipſis prin
cipaliter ſunt imputande ſed quia in cōtem=
ptum et offenſam creatoris ſimul et in perdi
tionem animarū querunt huiuſmodi per ma
leficas exercere ſcientes ꝙ per talem modum
ſicut deus amplius irritatur ita et amplius
permittit eis poteſtatem ſeuiendi. quia ⁊ de fa
cto innumera maleficia perpetrant̄ que non
permitterentur diabolo inferre hominibus
ſi per ſe ſolum affectaret homines ledere que
tamen permittuntur iuſto et occulto dei iudi
cio per maleficas ꝓpter earum perfidiam
et catholice fidei abnegationem Unde et eis
iuſto iudicio talia maleficia imputantur ſecū
dario quantumcūqꝫ diabolus ſit actor prin
cipalis. Scopa ergo quam mulier intinge=
ret aque vt pluat et ſurſum in aerem aquam
ſpargendo licet in ſe nō cauſat pluuiam nec
poſſet mulier inde reprehendi. quia tamen ex
pacto cum demone inito. vbi iam vt malefi=
ca talia facit. licʒ demon ſit qui pluuiam cau
ſat. ipſa tamen merito inculpatur. eo ꝙ mala
fide et opere diabolo ſeruit eius obſequijs ſe
tradendo. Sic etiam quādo imaginem cere
am vel ſimile ad maleficiandū aliquem ma=
leficus facit vel quādo maleficio alicuius in
aqua vel plumbo imago apparet quicq̄d mo
leſtie infertur tali imagini cum tale experitur
fieri in imaginato id eſt homini maleficiato.
puta punctura vel alia leſura quecunqꝫ. Li=
cet leſio realiter inferatur imagini per malefi
cam vel alium hominem et inuiſibiliter de
mon maleficiatum hominē eodem modo le=
dit: merito tamen malefice imputatur. quia
ſine ea deus nunqꝫ leſionem inferre diabolo
permitteret. nec diabolus per ſe ledere ipſum
attentaſſet. Sed quia dictum eſt de fama in
qua demones per ſe homines ledere poſſunt
abſqꝫ maleficarum cooperatōne poſſet in du
bium verti. An etiaʒ demones per ſe poſſent
honeſtas mulieres infamare vt tanqꝫ malefi
ce reputarent̄ cum in earum effigie ad male=
ficiandum aliquem apparerent vnde cōtinge
ret talē innocenter infamari. Reſponſio. Ali
qua ſunt premittenda. Primo quia dictū eſt

demonē nihil poſſe efficere abſqꝫ diuina per
miſſione vt in prima parte operis circa vlti=
mam queſtionem patuit. etiam tactum eſt ꝙ
nō eſt tanta permiſſio ſuper iuſtos ⁊ in chari
tate exiſtentes ſicut ſuper peccatores in quos
vtiqꝫ ſicut maiorem habet poteſtatē iuxta il=
lud. Cum fortis armatꝰ cuſtodit ꝛc. Ita vti=
qꝫ plura permittunt̄ a deo in eorum afflictio
nem qꝫ ſuper iuſtos. Demum licet iuſtos in
rebus exterioribus vt fama et ſanitate corpo
ris ledere poſſunt deo ꝑmittente quia tamen
ſciunt hoc eis cedere in augmentum merito=
rium ideo minꝰ eos ledere affectant. Ex qui
bus dici poteſt ꝙ in hac difficultate reſpectꝰ
poteſt haberi ad diuerſa. Primo ad diuinaʒ
permiſſionē. Secūdo ad hominem qui cen
ſetur honeſtus. cum tales nō ſemper ſunt in
charitate exiſtentes ſicut ſunt ſub honeſtate
reputati. Tercio ad facinus in quo innocēs
deberet infamari. qꝛ illud ex ſua radice cun=
cta flagicia mundi excedit. Ideo dicendum
Licet ex diuina permiſſione quiqꝫ innocens
ſiue in gratia cōſtitutus ſiue nō ledi poſſit in
rebus fortune et fama. habendo tamē reſpe=
ctum ad ipm̄ facinus ⁊ grauitatem criminis
cum malefici ſic nuncupantur ob facinoruʒ
magnitudinem. Iuxta Iſidoꝝ ſepe allegatū
Dici poteſt ꝙ hoc vt aliquis innocens predi
cto modo a demone infametur fieri nō eſt be
ne poſſibile iterum multis reſpectibus. Pri=
mo qꝛ cum infamare in vicijs que abſqꝫ pec=
cato expreſſo vel tacito inito cū demone per=
petrantur. vt ſunt furta latrocinia et actus
carnales. Aliud ſit ab infamia ſuꝑ vicia que
nullo modo poſſunt homini imputari aut
ab eo perpetrari niſi ſuper pactuʒ expreſſum
cum demone initum qualia ſunt opera male
ficarum que niſi virtute demonum a malefi=
cis ꝑpetrantur vt vbi homines iumenta aut
terre fruges maleficiantur vnde et eis aliter
imputari nō poſſunt. Ideo licet demon poſ=
ſit hominem de alijs vicijs infamare. de tali
tamē vicio infamare ꝙ ſine eo nō poteſt per=
petrari nō videt̄ bene poſſibile. Preterea huc
uſqꝫ nunqꝫ actum eſt nec repertum vt aliquiſ
innocens ſit per demonem taliter infamatꝰ.
Et ſic ꝓpter talem infamiā morti fuiſſet adiu
dicatus: immo vbi tantummō infamia labo
rat taliſ nulla pena punitur niſi ꝙ canonica
purgatio ſibi indicitur vt in tercia parte o=
peris circa ſecundū moduʒ ſententiandi ma=
leficas patebit. Et licet ibi cōtineatur quod
in caſu dum in purgatione deficeret pro reo
eſſet habēdus. adhuc tm̄ abiuratio ſibi indi=
ceretur anteqꝫ vlterius ſuper penā relapſis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

debitam procederetur. Sed quia circa con-
tingentia laboramus que actu nunq̄ fuerūt
perpetrata. nulli dubium quin et in poſterū
diuina permiſſio fieri nō ꝑmittat. Preterea
et a fortiori propter angelicam cuſtodiā que
nō permittit inſontes in alijs criminibꝫ mi-
noribus infamari. vt in latrocinijs et huiuſ-
modi minus permittet. immo fortius ſue cu
ſtodie deputatū ab infamia talium flagitio-
rum preſeruabit. Nec valet ſi quis acta per
ſanctum Germanū obijceret. quando demo
nes in aſſumptis corporibus et ad menſam
cōſedentibus alias mulieres viris ſuis con-
dormientibus repreſentabant hoſpitē illudē
tes quaſi ille mulieres in ꝓprijs corporibus
ſemper edentes et bibentes aduentarent. de
qua etiaȝ ſupra mentio habita eſt. Quia nec
ibi ille mulieres excuſantur quaſi innocētes
omnino. ſed ꝙ talia mulieribus ſepe accidūt
quod iuxta ca. .xxvi. q. v. epiſcopi. notatur.
Ubi reprehenduntur tales ꝙ dum in imagi
naria ſolummodo illuſione transferātur pu
tant ſe veraciter et corporaliter tranſferri. li-
cet vt ſupra tactuȝ eſt etiam interdū corpora
liter a demonibus vehuntur. Sed ꝙ corpo
rales infirmitates alias omnes nulla dēpta
diuina permiſſione inferre poſſunt. De illo
eſt preſens ſpeculatio. Cōcludendo ex preno
tatis ꝙ ſic. cum nulla fiat a doctoribus exce
ptio. cui et rationē aſſentire oportet cum ali-
as demones ſua naturali virtute cuncta cor-
poralia excedunt vt ſepe tactum eſt. Acta de-
niq̄ et geſta per nos reperta hec affirmant.
Nam licet maior difficultas fortaſſis circa
lepram aut epilenſiam oriri poſſit an videli-
cet talia inferre poſſent eo ꝙ huiuſmodi tan-
tummodo ex diuturnis preuijs interiorum
diſpoſitionibus et defectibus ſolent oriri. ni
hilominus per maleficia interdū eſſe illata
repertum eſt. Nam in dioceſi Baſilienſi in
cōfinibus partium Lotharingie et Alſatie
cum quidam honeſtus laborator quedā ver-
ba dura cōtra rixoſam quandam mulierē ꝓ-
tuliſſet. illa indignata minas adiecit quod in
breui ſe de eo vindicare vellet. Et ille licet mi
nas paruipendiſſet: eadē tamen nocte ſibi pu
ſtulam collo accreuiſſe ſenſit fricando tamē
paululum et tangens totam faciē inflataȝ et
tumefactā cum collo perſenſit intantū vt hor
ribilis ſpecies lepre etiam per totū appareret
corpus qui nō diſtulit ſed quātotius amicis
et cōſulibus accerſitis rem geſtam ſuper cō-
minatoria verba mulieris narrauit. et ꝙ ſic
mori ea fide ⁊ ſuſpitione vellet ꝙ illa ſibi arte
magica eadem malefica intuliſſet. Quid plu
ra mulier capitur queſtionibus exponitur et
crimen fatetur. At iudex de modo et cauſa di
ligentius inquirens. Reſpondit. Cum me
verbis obprobrioſis homo ille aggreſſus fu
iſſet ego ira ſuccenſa cum ad domū veniſſem
malignus ſpiritus cauſaȝ triſticie mee inqui
rere cepit. cui cū ſingula enarraſſem et vt me
vindicare poſſem eidem inſinuando inſtarē
Ille inquiſiuit dicens. Quid ergo vis vt ei
faciam. At ego reſpōdi. Uellem vt inflatam
faciem ſemper retineret. et ſic ille abſceſſit et il
lam infirmitatē vltra quam petij homini in-
tulit. ego enim ꝙ tali lepra eum ꝑcuteret mi-
nime ſperaſſem: vñ et incinerata fuit. In dio
ceſi deniq̄ Cōſtantienſi inter Briſiacum et
Fryburg leproſa quedam mulier multis re-
ferre ſolet niſi debitum vniuerſe carnis iam
ab annis duobus perſoluerit quod ſimili de
cauſa cōtrauerſie que inter ipm̄ et quandam
aliam mulierē mota fuiſſet dum de nocte do
mum egreſſa ante oſtium quid operis agere
tentaſſet ventus quidam calidus a domo al
terius mulieris que ex oppoſito domus ſue
fuerat eius faciem repente inſufflauit. vnde
ſubito in lepram quā geſtabat ſe incidiſſe aſſe
ruit. In dioceſi deniq̄ eadem et territorio ni
gre ſilue malefica dum per lictorē ſuper ſtru
em lignorum ꝓ incendio ſibi parato a terra
eleuaretur dixit. Dabo tibi mercedē. Et ſic
inſufflando in eius vultum ſtatim lepra hor
ribili per totum corpus percuſſus paucis ex
poſt ſuperuixit diebus. horrenda eius flagi-
cia breuitatis cauſa obmittunt. ſicut et alia
quaſi innumera ſuꝑ hec recitari poſſent. Epi
lenſiam nanq̄ ſeu caducum morbum certis
infligiſſe per oua cum mortuorū corporibus
ſubtumulata ꝑcipue ex earum ſecta inhuma
tis cum alijs earū cerimonijs que recitanda
nō ſunt vbi in potu vel cibo alicui prebuerūt
ſepius a nobis repertum eſt.

¶ Super modum quo alias cōſimiles in-
firmitates in ſpeciali hominibus inferre ſo-
lent. ¶ Capitulum. xij.

Alias deniq̄ infirmitates inflixiſ-
ſe vt cecitatem vel acutiſſimos do-
lores et torſiones in corporibꝫ ho-
minū quis enumerare poteſt. Ta-
men ex his que oculis noſtris perſpeximus
et que vni ex inquiſitoribus innotuerunt ali
qua in mediū producamus. Eo in tp̄e quo
in oppido yſbruck inquiſitio ſuꝑ maleficas
fieret. hic inter alios deductꝰ fuit caſus. Nā

boneſta quedam perſona et vni ex familiari-
bus archiducis matrimonio copulata in p̄-
ſentia notarij ⁊c̄. ſc̄m formā iuris depoſuit ꝙ
cum tempore ſue virginitatis cuidam ex ciui
bus famularetur. Accidit vt vxor illius gra
ui dolore capitis langueret. Pro cuius cura
tione cum quedā mulier acceſſiſſet ⁊ ſuis car
minibus et certis praxis mitigare dolorē ha
beret. Ego eius practicam vbi diligēter ob-
ſeruabam: perſpexiqꝫ ꝙ cōtra naturam aque
fuſe in ſcutellam quandā ipſa aqua in ollam
aliam aſcendiſſet cum alijs cerimonijs que
recitare opꝰ nō eſt. cōſiderans qꝫ ꝙ ex illis do
lor capitis in domina nō mitigaretur aliqua
liter indignata hec verba ad maleficam ꝓtu
li. Neſcio quid agitis: vos nō facitis niſi ſu-
perſtitioſa et hoc propter comodum veſtrū.
Tunc malefica ſtatim ſubiunxit. An ſint ſu-
perſtitioſa vel nō: tercia die tu ſenties quod
rei probauit euentus. Nam tercia die mane
me ſedente et fuſum apprehendēte. tantus do
lor ſubito corpus meum inuaſit. Primo in
interioribus vt nō eſſet pars corporis in qua
nō punctiones horribiles ſentirem. Secun-
do nō aliter mihi videbatur niſi ꝙ continue
igniti carbones capiti meo ſuperfunderent.
Tercio in cute corporis a vertice vſqꝫ ad plā
tas pedis non fuiſſet ſpacium ad punctū a-
cus vbi nō fuiſſet puſtula alba ſanie repleta.
Sicqꝫ in his doloribus eiulando ⁊ tantum
modo mortem optando vſqꝫ ad diem quar-
tum perſtiti. Tandem maritus domine mee
vt ſtabulum quoddā intrarem mihi iniun-
xit. At ego paulatim incedendo eo preceden
te dum ante oſtium ſtabuli eramus. Ecce in
quit ad me: pecia panni albi ſuper oſtium ſta
buli. At ego. Video bene. Tunc ille. Quan-
tum potes remoue quia forte melius habe-
bis. Tunc ego q̃tum potui vno brachio me
ad oſtium tenente cū altero petiam appreben
di. Aperias inquit dominus et cōſidera dili
genter ibi repoſita. Tunc vbi peciam ſolui
plura ibidem incluſa repperi. precipue autē
grana quedam alba ad modum quo puſtule
inerant corpori meo. ſemina quoqꝫ ⁊ legumi
na quorum ſimilia nec edere poteram aut in-
tueri cum oſſibus ſerpentum et aliorū anima
lium intuita ſum. Et ſic ſtupefacta dum in-
quirerem a domino quidnam agendum fo-
ret. vt in ignem cuncta proijcerem iniunxit.
Proieci. Et ecce ſubito non poſt hore ſpaciū
aut quartale ſed in momēto vt in ignem res
ille fuerant ꝓiecte omnem ſanitatem priſti-
nam recuperaui. Et quia plura cōtra vxorē

illius cui famulabatur fuerunt depoſita per
que ſuſpecta nō tam leuiter q̄ꝫ et vehementer
fuit habita et precipue propter magnā fami-
liaritatem cum maleficis habitam. Unde p̄-
ſumitur ꝙ conſcia de maleficio repoſito hoc
viro indicauit et deinceps modo p̄miſſo pu-
blicatum ſanitatem ancilla recuperauit. In-
ſuper aliud maleficium cuidam perſone etiā
muliebri illatum in eodem oppido referre in
deteſtationem tanti criminis expedit. Mu-
lier quedā maritata et honeſta acceſſit ⁊ iuxta
iuris formam vt ſupra depoſuit. Retro do-
mum inquit habeo viridariū eſt et illi ortus
cōtiguus vicine mee. Unde quadā die cum
tranſitum fieri ex orto vicine ad viridarium
meum non abſqꝫ damno perſpexiſſem ſtans
in oſtio viridarij. et apud meipam cōqueren
do et querulando tam de tranſitu q̄ꝫ et de da
mno. vicina ſubito ſuperuenit: et an eam ſu-
ſpectam haberem inquiſiuit. At ego territa
propter malam eius famā nil aliud niſi hec
verba protuli. Greſſus in graminibus dam
na demonſtrant. Tunc illa indignata quia
ad eius fortaſſis beneplacitum me litigioſis
verbis cum ea implicare nolebam. Abſceſſit
cum murmure. Et verba que protulit licet
audirē tamen intelligere nō potui. Poſt pau
cos vero dies ingens infirmitas mihi acci-
dit cum doloribus ventris ⁊ acutiſſimis tor
ſionibus a latere ſiniſtro verſus dextrum et
viceuerſa quaſi duo gladij aut cultri eſſent
pectori infixi. Et ſic die noctuqꝫ clamoribꝰ
omnes vicinos alios inquietaui. Et cōfluen
tibus hincinde ꝓ ꝯſolatōne accidit vt lutifi
gulus prefatam vicinam et maleficam adul
terino flagitio habēs in amaſiam ſimili mo-
do viſitationis gratia accedens. et infirmita
ti mee cōpatiens poſt verba conſolatoria ab-
ſceſſit. Sequenti tamen die feſtine redijt. et
inter alia cōſolatoria ſubiunxit. Experimē-
tum capiam an ex maleficio hec vobis infir-
mitas acciderit. quod ſi ſic repertum fuerit
ſanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo
plumbo liquefacto et me in lecto decubente
plumbū in ſcutellā aqua plenā ſupra corpus
meum appodiando infudit. et vbi quedā ima
go et figure diuerſarū rerum ex plumbo con
gelato apparuiſſent. Ecce inquit ex maleficio
hec vobis contigit infirmitas. Et ſup limen
oſtij domus vna pars inſtrumentorum ma-
leficij cōtinetur. Accedamus ergo et illis a-
motis melius ſentietis. Sicqꝫ maritus me-
us cum eo pariter ad tollendum malefici-
um accedunt. Et lutifigulus limen eleuans

marito iniunxit vt manum in foueã que ap-
paruerat mitteret et quecunqꝫ inueniret ex
traheret. Quod et fecit. Nam primo imagi-
nem quandã ceream in longitudine vni⁹ pal
me vndiqꝫ perforatam habentis duos acus
ex aduerſo per latera ad modũ quo ipa pun-
ctiones a ſiniſtro latere vſqꝫ ad dextrũ et ecõ
uerſo perſenſerat extraxit. Demũ pecias pan
niculorum diuerſas. plurimas res tã in gra
nis qꝫ in ſeminibus et oſſibus continentes
ſicqꝫ illis in ignem ꝓiectis ego quidem ꝯcon-
ualui ſed nõ ex toto. Nam licꝫ torture ⁊ pun
ctiones ceſſaſſent appetituſqꝫ comedendi re-
diſſet. ex integro tamen priſtine ſanitati vſqꝫ
in preſens minime ſum reſtituta. Et cum a-
pud lutifigulũ importune inſtarem. Unde
hoc ꝙ priſtina ſanitas nõ rediret. Reſpondit
Sunt et alia inſtrumenta alibi abſcondita
que inuenire nõ valeo. Et qualiter tunc pri-
ma inſtrumenta repoſita agnouiſſet dum in-
quirerem. Reſpõdit. Ex amore quo amicus
amico reuelare ſolet hec cognoui. Unde dũ
adulteram procabat et mihi vicinam agno-
ui. Ideo argumentum ſuper eam cepi ſuſpi-
tionis. hec egrota recitabat. Sed quid ſi ſin
gula que in illo dũtaxat oppido reperta ſunt
dum recitare vellem liber vtiqꝫ foret cõfici-
endus. quanti enim ceci claudi aridi ⁊ diuer
ſis irretiti infirmitatibus iuxta formã iuris
ex vehementi ſuſpitione ſuper maleficas eis
huiuſmodi infirmitates in genere vel in ſpe
cie predicentes et ꝙ talia in breui ſentire ha-
berent. vel ad dies vite vel ad mortem ſtatim
percipiendã. Et quod ſm eorum auiſamen-
ta cuncta accidiſſent: vel ad ſpecificatã infir-
mitatem. vel ad mortem aliorum. quia enim
terra illa vaſallis et armigeris abundat et o-
cia dant vicia vbi interdum mulieres ꝓca-
bant dum illas procatas abiĳcere et alias ho
neſtas matrimonio ſibi copulare diſpoſue-
runt. raro ſine vindicta ſuper maleficiũ infe-
rendũ aut viro aut vxori dum ſe ſpretas cer
nebant. thorus cõiugalis perſeuerabat. non
autẽ viris tantũ qꝫtum mulieribus eo vt pie
eſtimari poteſt illis interemptis aut arefactiſ
priores amaſias procare haberent. Nam et
cocus quidam archiducis dum iuuenculã
honeſtam et alienigenã duxiſſet malefica ei⁹
amaſia in publica via aliĳs honeſtis ꝑſonis
audientibus iuuencule maleficium et mor-
tem predixit extenſa manu dicens. Non diu
de tuo marito gaudebis. Statimqꝫ ſequen-
ti die lecto decubuit et poſt paucos dies de-
bitum vniuerſe carnis perſoluit in extremis
cõteſtando. En ſic morior quod illa ſuis ma

leficĳs deo permittente me interimit et vtiqꝫ
pro meliori deo ſibi alias nuptias in celis di
ſponente. Sic deniqꝫ per maleficia miles
quidam vt publica fama teſtaẜ interemptus
fuit ſic et aliĳ plures quos recitare obmitto.
Inter quos et domicellus quidam dum ad
nutum, amaſie ſecũ pernoctare nolebat et per
famulum ſuum quod ea nocte ſecum certis
negocĳs prepeditus pernoctare nõ poſſet ei
indicaſſet. Illa indignata famulo iniunxit.
Dicas domicello. Non diu me vexabit. ſic-
qꝫ ⁊ ſequenti die infirmatus: poſt paucos di
es ſepultus. Sunt et tales malefice que iudi
ces ſolo aſpectu et oculorum intuitu malefi-
ciare ſciunt. quod etiam nullam moleſtiã eis
inferre publice ſe iactantes. ſed et quibuſcun
qꝫ pro criminalibus cauſis detentis et gra-
uiſſimis tormentis pro dicenda veritate ex-
poſitis taciturnitatẽ inferre ſciunt ꝙ nunqꝫ
eorum facinora detegere poterunt. Sunt et
que imaginẽ crucifixi flagellis et cultris im-
pingendo ob maleficia perpetrãda cum tur-
piſſimis verbis contra glorioſiſſime virgi-
nis Marie puritatem et noſtri ſaluatoris
ex eius intemerato vtero natiuitatem deho-
neſtauerunt verba illa et ſingulos actus reci
tare nõ expedit cum nimis ſint piorum auri
um offenſiua. in ſcriptis tamen redacta et re-
poſita ſunt prout baptizata quedam iudea ⁊
alias iuuenculas induxerat. quarũ vna zval
purgis nomine eodem anno in extremis po
ſita dum a circumſtantibus ad cõfeſſionem
peccaminum hortaretur exclamauit. Corp⁹
et animã tradidi diabolo nec ſpes mihi adeſt
venie: et ſic defuncta. Singula hec non ad
ignominiam ſed ad laudem et gloriam illu-
ſtriſſimi archiducis conſcripta ſunt cum re-
uera vti catholicus princeps et precipuus fi
dei zelator in exterminium earum cum aſſi-
ſtentia reuerendiſſimi ordinarĳ Brixieñ. nõ
mediocriter laborauit. Recitata autem poti-
us in deteſtationem et odium tanti criminis
vt que iniurias hominum vlciſci non deſi-
ſtunt. quomodo iniurias creatoris et fidei
cõtumelias etiam nõ habendo ad tempora-
lia damna reſpectum ſufferre poſſunt. omni
um enim eorum hoc precipuũ fundamentũ
fidei vicꝫ abnegatio exiſtit.

¶ Super modum quo obſtetrices malefice
maiora damna inferunt dum infantes aut
interimunt aut demonibus execrando offe-
runt.

¶ Capitulum. xiĳ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

NEc preter eundū eſt de nocumētis
a maleficis obſtetricibus pueris il
latis. Et primo quomodo interi=
munt. Secundo quomodo demo
nibus offerendo execrant. In dioceſi nanꝫ
Argentinenſi ⁊ oppido zabernio mulier que
dam honeſta. ac beatiſſime virgini Marie
plurimū deuota hunc caſum referre ſibi ac=
cidiſſe ſingulis eius hoſpiciū quod publice
tenet: nigram habēs aquilā ꝓ interſigno fre=
quentantibus cōmemorat. A viro inquit le
gitimo ſed iam defuncto impregnata. Ubi
dies pariendi appropinquarēt. Mulier que
dam obſtetrix vt ipam ad obſtetricandū pue
rum acceptaret importune inſtabat. At ego
conſcia de eius infamia licet aliam mihi aſ=
ſumere decreuiſſem. Uerbis tamē pacificis
quaſi ſuis annuere vellem petitionibꝰ me ſi=
mulabam. Adueniente autē tempore partꝰ
cum aliā obſtetricē ꝯduxiſſem. Illa prior in=
dignata quadaꝫ nocte camerā meā euolutis
vix octo diebus cum duabus alijs mulieri=
bus ingreditur. Et lecto appropinquantes
in quo iacebam. Cū maritū meum qui in al
tera dormiebat camera vocare voluiſſem ſin
gulis membris et lingua ita remanſi viribuſ
deſtituta quod dempto viſu cum auditu nec
pedicam mouere potuiſſem. In medio ergo
illarum duarū ſtans malefica: hec verba ꝑtu
lit. Ecce hec peſſima mulierū quia in obſte=
tricem me recipere noluit impune nō tranſi=
bit. Et cum alie due a latere ſtantes ꝓ ea ſup
plicarent dicentes tñ nunꝗ̄ alicui ex noſtris
nocuit. Malefica ſubiunxit. Hanc mihi qꝛ
diſplicentiam fecit ſuis inteſtinis aliqua im=
mittere volo. Sic tamē ꝙ infra dimidiū an
num nullos ꝓpter vos dolores ſentiet: ſed il=
lo euoluto ſatis cruciabitur. Acceſſit ergo et
ventrē cum manu tetigit. Mihiqꝫ videbatur
quaſi inteſtinis extractis certas res quas tñ
videre nō potui intromitteret Illis ergo ab=
euntibus cum vires ad clamandū recuperaſ
ſem maritū quātotius vocaui et rem geſtam
denudaui. Cum autē ille cauſam puerperio
aſſignare vellet dicens. Uos puerpere pluri
mis illuſionibꝰ et fantaſijs laboratis nec ꝗ̄cꝫ
modo dictis meis fidē adhibere volebat: ad=
iunxi. Ecce ſpaciū ꝓ anno dimidio mihi do
nauit. quo elapſo. ſi nulli cruciatus ſuperue
nient dictis tuis fidem adhibebo. Cōſimi=
lia deniqꝫ verba filio clerico qui et ꝓ tunc ar
chidiaconus ruralis erat ꝓtulit cum et ipſe
viſitationis gratia illo die eam frequentaſſet
Quid plura ſex menſibus ad punctū euolu=
tis internorū viſcerum tortura ſubito ipam
tam dire inuaſit vt nec diebus nec noctibus
a clamoribus omnes inquietādo abſtinere
potuiſſet. Et quia vt premiſſum eſt deuotiſ=
ſima virgini et regine miſericordie extitit in
pane et aqua ſingulis ſabbatinis diebus ie=
iunando. Ideo et per ipius ſuffragia credi=
dit ſe liberari. Unde et quadā die vbi opus
nature ꝑficere volebat: tunc omnis illa immū
dicia e corpore ꝓrupit. Et aduocans maritū
cum filio dixit. Sunt ne res iſte fantaſtice.
Nonne dixi poſt dimidiū anni ſpacium veri
tas cognoſcerꝫ. Aut quis vidit vnꝗ̄ ſpinas
oſſa ſimul etiā ligna me comediſſe. Erāt eni
ſpine roſarū in longitudine vnius palmi cū
alijs varijs innumero rebus immiſſe. Inſu=
per vt in prima parte operis ex illius famule
reducte ad pniam in Briſiaco cōfeſſione pa=
tuit maiora damna fidei circa hanc hereſim
maleficarū ab obſtetricibus inferunꝫ quod
etiam quarundā cōfeſſio que et poſtmodum
incinerate fuerūt luce clarius demonſtrauit.
Nam in dioceſi Baſilienſi et oppido Dann
quedā incinerata faſſa fuerat vltra. xl. pueroſ
necaſſe per modū talem vt qñ ex vtero egre=
diebantur acum capitibꝰ eorū per verticē vſ
qꝫ in cerebrū infixit. Altera deniqꝫ in dioce=
ſi Argentinenſi pueros abſqꝫ numero puta
quia de numero nō cōſtabat ſe interemiſſe faſ
ſa fuerat. Taliter autē deprehenſa. Nam vbi
ex vno oppido in aliud cauſa obſtetricandi
mulierē quandā vocata fuiſſet. officio ſuo cō
pleto dum ad ꝓpria redire volebat vbi portā
oppidi exiuit caſu brachiū pueri recenter na
ti ex lintheo quo ꝑcincta erat cui et inuolutū
brachiū fuerat ad terram cecidit. quo viſo ab
his qui infra portam ſedebant dum illa pre=
teriſſet leuatā e terra vt putabāt peciam car=
nis: cautius intuebanꝫ. et cum nō peciam car
nis ſed brachiū pueri per articulos membro
rum agnouiſſent. cōſilio cum ꝑſidentibꝰ ha=
bito et inuento ꝙ infans ante baptiſmū de=
ceſſerat brachioqꝫ careret. malefica capitur:
queſtionibus exponitur et crimen detegitur
ſicqꝫ vt predictū eſt abſqꝫ eius numero ſe in=
fantes interemiſſe cognouit. Qua autem de
cauſa: vtiqꝫ preſumendū ꝙ ad inſtantiā mali
gnorum ſpirituū etiā eis interduꝫ inuitis ta
lia facere coguntur. Nouit eni diabolus ꝙ
ab introitu regni celeſtis ꝓpter penā damni
aut originale peccatū tales pueri ſequeſtran
tur. Unde etiam diutius finale iudiciū ꝓtra
bitur ſub quo eternis cruciatibꝰ deputabun
tur. cum eo tardius numerus electoꝝ cōple=
tur: quo cōpleto mundus conſumabitur. Et
vt in premiſſis tactū eſt ſuaſu demoniorū ex

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

huiuſmodi membris vnguenta earum vſibus accomoda cōficere habent. Sed et hoc horrendū facinus ſilentio pretereundū in deteſtationē tanti criminis nō eſt. Nam vbi infantes non interimūt: tamen illos demonibꝫ execrando per hunc modū offerūt. Nato enī infante obſtetrix vbi puerpera malefica per ſe nō exiſtit tunc quaſi quid operis ꝓ infantis refocillatione actura ipm̄ extra camerā deportat et ſurſum eleuans principi demoniorum ſcꝫ lucifero et omnibus demonibus immolant et hoc in loco coquine ſupra ignem. Et vt quidam retulit cum perpendiſſet vxorem ſuam tempore partus ꝙ preter cōſuetuꝫ modum puerperarū nullā ad ſe ingredi mulierem permittebat niſi dumtaxat filiā ꝓpriā que obſtetricandi officium gerebat cauſam huiuſcemodi experiri volens latenter ſe illo in tempore in domo occultabat. Unde et ordinem ſacrilegij et diabolice immolationis modo p̄dicto perpendit cum eo ꝙ vt ſibi videbatur per appendiculi inſtrumentū in quo olle ſuſpendunt infans nō fultus humano auxilio ſed demonis ſurſum vehebat. vnde mente cōſternatus cum et horrenda verba ꝓ demonū inuocatione et alios ritus nephandiſſimos ꝑſenſiſſet ſubito vt infans baptizaretur acrius inſtetit. et cum ad aliam villā in qua parrochialis erat eccleſia deferendus eſſet. et per pōtem ſuper flumen quoddā ꝑtranſire haberēt. ille euaginato gladio ſuper filiā que infantem gerebat irruit dicēs alijs duobus ſibi adiunctis audientibꝫ. Nolo vt infantem per pontē deferas: quia aut per ſe pōtem gradiet̄ aut tu in flumine ſubmergeris. Qua perterrita cum alijs que aderant mulieribus et an ne compos eſſet rationis inquirentes. Res enim geſta cunctas alias latebat demptis duobus viris ſibi cōiunctis. Tūc ille. Peſſima mulierū: arte tua magica ſcandere pendiculū infantem feciſti. Fac ꝛ iam vt nullo deferente pontem ꝑtranſeat aut in flumine te ſubmergaꝫ. Sicqꝫ coacta puerū ſuꝑ pontem poſuit: et arte ſua demonē inuocans ſubito ex altera parte pontis infans cernitur. Baptizato ergo puero et ad ꝓpria rediens cū iam per teſtes filiā de maleficio cōuincere poterat ꝓut primū facinus oblationis minime probare potuiſſet eo ꝙ ip̄e vnicus illi ſacrilego ritui interfuiſſet apud iudicē poſt tempus purgationis filiā cum matre accuſat et pariter incinerantur et facinus de ſacrilega oblatione quod per obſtetrices fieri ſolet detegit̄. Sed hic dubiū oritur. Quid ne operis aut efficacie talis ſacrilega oblatio in huiuſmodi pueris efficere valeat. Ad qđ dici poteſt ꝙ ſicut triplici ex cauſa hoc demones efficiunt ita et ad tria nephandiſſima hec eis deſeruiunt. Nam primo ex ſuperbia eorum que qꝫ ſemꝑ aſcēdit. Iuxta illud. ſuperbia eoꝝ qui te oderunt aſcendit ſemper. querunt q̄ntū poſſunt diuinis rebus ꝛ ceremonijs ſe cōformare vt ſic ſub ſpecie boni apparentis facilꝰ decipiāt. Sic enim et virgines pueros mares vel feminas expetunt a magis vbi in ſpeculis vel vnguibus maleficoruꝫ furta ſublata vł alia occulta habēt manifeſtare. licꝫ per corruptos idem oſtendere valerent. ſed tñ vt fingat ſe falſe caſtitatem amare quam tamē odit cum caſtiſſimā virginē ſumme odit. eo ꝙ caput eius cōtriuit Gen̄. iij. Unde ſic animas maleficorū ꝛ eis credentium per infidelitatis vicium ſub ſpecie virtutis decipiūt. Tercio vt ipa perfidia maleficarū amplius in ſui augmentum creſcat dum a cunabulis ſibi dicatas maleficas ſeruāt. Ex his efficit hec ſacrilega oblatio tria in puero. Primo ꝙ ſicut exterior oblatio fit in rebus ſenſibilibꝫ deo puta in vino. pane. terre frugibus. et hoc in ſignum debite ſubiectionis et honoris. iuxta illud Eccl. xxv. Non apparebis in cōſpectu domini dei tui vacuus. q̄ etiā res alijs poſtmodum ꝓphanis vſibus nullo modo applicari debent nec poſſunt. Unde et. x. q. i. Damaſ. papa. di. Oblationes que intra eccleſiā offeruntur ſacerdotibus tantummō pertinere: ſic tamē vt nō ſolum eas in ſuos vſus cōuertant ſed vt fideliter diſpenſent partim ad ea que ad cultum diuinū pertinent. et ꝑtim etiam in vſus pauperum cōuertant. Ita ꝛ talem puerū diabolo in ſignum ſubiectionis ꝛ honoris oblatum diuinis vſibꝫ applicari digne et fructuoſe ſubiectionis tam ꝓ ſe q̄ꝫ pro alijs quomodo eſt poſſibile hoc a catholicis fieri. Quis enim dicere poteſt materna ſcelera ſeu aliena peccata quo ad punitionē non redundare in filios fortaſſis ille qui dictum propheticū attendit. Filius nō portabit iniquitatē patris. Sed quid de illo paſſu Exo. xx. Ego dominus zelotes viſitans peccata patrum in filios vſqꝫ in terciam et quartā generationē. Eſt enī hec vtriuſqꝫ ſententia: vt prima intelligatur de pena ſpirituali in iudicio poli ſiue dei et non in iudicio fori. Et eſt pena que principaliter tāgit animā ſiue ſit pena damni vt priuatio glorie ſiue pena ſenſus id eſt cruciationis ignis infernalis. His enī penis nūq̄ꝫ punitur aliquis ſine culpa propria vel cōtracta quantum ad originale. vel cōmiſſo quantū ad actuale peccatū. Secūda

vero auctoritas quia intelligitur de imitato-
ribus paternoꝝ ſcelerū vt Gratianus expo-
nit.i.q.iiij.§.quib9. Ubi etiā dat alias expo-
ſitiones.ideo alijs penis quibuſcūq; in iudi-
cio dei punitur quis nō ſolū ꝓ culpa ſua cō-
miſſa vel cōmittenda vt ſcʒ euitetur:ſed etiā
pro culpa alterius. Nec valet ſi dicaꝰ ꝙ tūc
punitur ſine cauſa ⁊ ſine culpa que debet eſſe
cauſa pene:quia iuxta regulā iuris ſine cul-
pa niſi ſubſit cauſa nō eſt aliquis puniēdus.
vnde et dicere poſſumus ꝙ ſemꝑ ſupeſt cau-
ſa etiā iuſtiſſima licet nobis ignota.xxiiij.q.
iiij.Aug9.et ſi ſuꝑ actionē facti ꝓfunditatē
iudicioꝝ dei penetrare nō poſſumus.verun-
tā verū ſcimus eſſe quod dixit et iuſtum eſſe
qđ fecit. Eſt tamē diſtinctio in pueris obla-
tis eo ꝙ loquēdo de innocentib9 qui nō per
matres maleficas ſed ꝑ obſtetrices demoni-
bus offeruntꝰ et rapiuntur occulte vt dictum
eſt ſupra ab amplexibus et vtero boneſte ma-
tris ꝙ tales innocentes nō adeo deſeruntur
vt imitatores efficiantur tantorū ſcelerū ſed
imitatores paternarū virtutum hoc pie cre-
dendum eſt. Secundū quod efficit hec ſacri-
lega oblatio eſt. Qꝫ ſicut in oblatione qua ho-
mo ſeipm̄ deo offert in ſacrificiū recognoſcit
deum ſuum principiū et finem. quod quidē
ſacrificiū dignius eſt omnibus ſacrificijs a-
lijs exteriorib9 ab eo impenſis. Juxta illud.
Sacrificiū deo ſpiritus ꝯtribulatus cor cō-
tritum et humiliatū deus non deſpicias. Et
hoc quo ad principiū creationis et finē glo-
rificationis. Ita et ipſa malefica puerū offe-
rens diabolo:eius animā et corpus tāꝗ ſuo
principio et fini damnationis eterne cōmen-
dat. Unde et nō niſi miraculoſe a ſolutione
tanti debiti liberari poterit. Solet quedam
hiſtoria immo et plures recitari de pueris ex
materno vtero demonibus improuiſe ⁊ ex a-
liqua paſſione et cōmotione mentis a matri-
bus oblatis et qualiter cū maxima difficul-
tate in adulta etate a demonū iuriſdictione
quā diuina permiſſione ſibi vſurpabant libe-
rari potuerūt.de quibus liber exemplorum
beatiſſime virginis marie refertus noſcitur.
ſpecialiter et de illo qui per ſummū pontificē
dum liberari a vexationibus demonū nō po-
terat.miſſus tandem ad quendā virum ſan-
ctum in orientalib9 partibus degentē cū ma-
gna adhuc difficultate per interceſſionē ipi9
glorioſiſſime virginis ab illa iuriſdictiōe ere-
ptus fuit. Unde ſi in vltionē vnius impro-
uiſe nō dico oblationis ſed exhibitionis vbi
mater ex indignatione dumtaxat ſuper co-
pulam carnalē viro exhibendā cum dixiſſet
maritus ſpero inde fructum ꝓuenturū. Et
illa replicans. Sit fructus ille diabolo da-
tus.tanta ſeueritas diuine punitionis patu-
it quanta creditur ſeuire vbi tanta diuine ma-
ieſtatis cernitur offenſa. Tercium quod hec
ſacrilega oblatio efficit eſt habitualis incli-
natio ad huiuſmodi maleficia hoībus iumē-
tis et terre frugibus inferēda. Huius ratio
aſſignari poteſt ex his que ſcḋm Tho.ſa ſe.q.
cviij.ſuper punitionē tamporalē qua aliqui
propter alienas culpas puniunꝰ deducunꝰ.
Dicit enī ꝙ qꝛ filij ſunt ſcḋm corpus res que-
dam patris et ſerui et animalia res domino-
rum. Et cum aliquis ſit puniendus in reb9
ſuis omnibus:ideo et filij puniunꝰ pluries
pro parentibus. Et differt hec ratio ab illa
que ſupra tacta fuit de peccatis patrū qꝛ de-
us viſitat in filios vſq; in terciā et quartam
generationē. Quia vt ibi tactum eſt hoc in-
telligitur de imitatorib9 paternorū ſcelerum
Hec autē ratio cōcludit de punitione filioꝝ
pro parentib9 vbi nō imitantur paterna ſcele-
ra in actu per mala opera ſed tantū in habi-
tu.ſic enim et filius nat9 ex adulterio dauid
mortuus fuit ꝗ̄ citius. Et animalia amale-
chitarum iuſſa ſunt interfici ꝗ̄uis ⁊ in huiuſ-
modi ſit ratio miſtica.vt habetur.i.q.iiij.§.
paruulos. Ex quibus omnibus nō incōue-
nienter dicitur ꝙ huiuſmodi pueri ſemꝑ ad
maleficia perpetranda vſq; in finē vite incli-
nantur. Sicut enim deus ſuam oblationē
ſanctificat vt ſanctorū geſta demonſtrāt vbi
parentes ſobolem ex eis ꝓcreandā deo dicaſ-
ſent.vtiq; et diabolus ſuā oblationē inficere
nō ceſſat ex veteri et nouo teſtamēto quaſi in-
numera poſſent geſta deduci. Sic enim plu-
res patriarche et ꝓphete vt Iſaac Samuel
Sampſon. Sic etiam Alexius Nicolaus.
et alij innumeri gratijs plurimis ad ſancti-
tatem vite fuerunt ꝓuenti. Experientia deni-
q; demonſtrat ſemper filias maleficarū in cō-
ſimilibus tanꝗ̄ imitatrices maternorū ſcele-
rum eſſe diffamatas.immo et totam quaſi ꝓ-
geniem eſſe infectā. Et huius quidem et om-
nium precedentiū ratio quia ſuperſtitē ſemꝑ
habent relinquere et in augmentum illius
perfidie ſummis conatib9 ex pacto cum de-
mone inito tendere. Unde enim contingere
poſſet ꝙ ſepiſſime repertum eſt puellas im-
puberas vt octo vel decem annorum tempe-
ſtates et grandines concitaſſe niſi ex tali pac-
to ſub tali oblatione ſacrilega diabolo ꝑ ma-
trem maleficam infantem execraſſe.nec enim
ꝑ ſe pueri talia ex fidei abnegatiōe ꝓut adul-
te malefice a principio facere habent efficere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

poſſent cū nec alicuius fidei articuli fortaſſis
noticiam habent. E quibus geſtis aliqua in
mediū producam⁹. In partibus enī ſueuie
dum quidā villanus ſegetes in campis cum
filia paruula vix octo annorū cōſpiceret de-
creuiſſet et ꝓpter ſiccitatem terre pluuiā apud
ſe ruminans et cōferens optaſſet dicēs. Heu
quādo veniet pluuia. Puella audiens verbā
pr̄is ex ſimplicitate animi dixit. Pater ſi plu
uiam deſideras faciā ꝙ cito veniet. At pater.
Unde hec tibi: noſcis ne pluuiam ꝓcurare.
Reſpondit puella vtiqꝫ et ne dum pluuiam.
ſed et grandines et tempeſtates cōcitare ſcio.
Et pater. Quiſnā te docuit. Reſpōdit. Ma-
ter mea. verum quod mihi inhibuit ne alicui
hoc indicarem. Tunc iterum pater. Et quo-
modo te docuit. Reſpōdit. Me cōmiſit vni
magiſtro: quem omni hora ad quecūqꝫ peti-
ta habere poſſum. At pater. Vidiſti ne illum
Reſpondit. Vidi interdum viros introeun
tes et exeuntes ad matrē. Et cum interrogaſ
ſem qui nam eſſent. Reſpondit. Sunt noſtri
magiſtri quibus etiā te tradidi et cōmiſi ma
gni fautores et diuites. Territus pater. An
ne illa hora grandinē citare poſſet inquiſi-
uit. Et puella. Utiqꝫ ſi modicū aque habue-
ro faciam. Tunc pater puellam per manum
ad torrentē deduxit. Fac inquit. ſed tantum-
modo ſuper agrum noſtrum. Tunc puella
manum in aquā miſit et in nomine ſui magi
ſtri iuxta doctrinā matris mouit. Et ecce tan
tummodo pluuia agrū illum perfudit. Quo
cernēs pater. Fac inquit et grandinē: ſed tan
tummodo ſuper vnū ex agris noſtris. Quo
cum iterum puella feciſſet pater de experiētia
certificatus vxorem apud iudicem accuſauit
Que capta et cōuicta incinerata fuit et filia
denuo baptiſata et deo dicata amplius illa ef
ficere nō potuit.

¶ Sequitꝰ ſuper modū quo iumētis malefi
ce varia nocumēta inferunt.

¶ Capitulum. xiiij.

VTiqꝫ a fortiori cum apoſtolus di-
cat. Nunquid deo cura eſt de bo-
bus volens per hoc innuere. Q li
cet omnia ſubſint diuine ꝓuiden-
tie tam homines ꝗꝫ iumēta vtroſqꝫ iuxta mo
dulum ſuū ſeruās vt pſalmiſta ait. filij tamē
hominū ſub tegmine et ꝓtectione alarū am-
plius gubernātur. Si inquā homines diui-
na permiſſione per maleficos affligunꝰ. in-
nocentes. iuſti ⁊ peccatores. parentes deniqꝫ
in filijs qui res ſunt pertinentes ad eos. Cū
etiam iumēta terre fruges ſimiliter de rebus
hominum exiſtunt vtiqꝫ et ſuper illos varia
nocumēta poſſe a maleficis inferri nemo du
bitare diuina permiſſione cōcurrente preſu-
mat. Sic enim Job a diabolo ꝑcuſſus cun-
cta iumenta perdidit. ſic deniqꝫ nec minima
reperitur villula vbi mulieres mutuo vac-
cas inficere lac eas priuare et ſepiſſime interi
mere nō ceſſant. A minimo autē nocumento
inchoando quod de priuatione lactis eſtima
ri poteſt. Si de modo quo id efficere valeāt
queritur. Reſponderi poteſt ꝙ quia ſm̄ Al-
bertū. iij. de animalib⁹. Lac de natura ſit mē
ſtrui in quolibet animali. ſicut etiam fluxus
alius in femina vbi nō reſtringitur talis flu-
xus aliqua infirmitate vel ex cōditione natu
re vel ex accidentali infirmitate. tunc reſtrin
gitur aut aufertur interdum maleficiali ope
re. Ex cōditione autem naturali lac reſtringi
tur poſt ꝯceptum fetum. Ex infirmitate ve-
rō accidentali ſicut pluries ex comeſtione ali
cuius herbe que ex natura lac reſtringere ha
bet et vaccam alterare. Ex maleficio autem
talia ꝓcurant varijs modis. Quedā enī no-
cturnis temporibus ⁊ ſacratioribus vtiqꝫ ex
inductione diaboli ob maiorē offenſam diui
ne maieſtatis in quocūqꝫ angulo domus ſue
ſe collocant vrceum inter cruras habentes.
Et dum cultrum vel aliquod inſtrumentū
in parietem aut columnā infigunt et manus
ad mulgendū apponunt tunc ſuū diabolū q
ſemꝑ eis ad oīa cooperaꝰ inuocant. et ꝙ de
tali vacca, ex tali domo que ſanior et que ma-
gis in lacte abundat mulgere affectat, ꝓponit
tunc ſubito diabolus ex māmillis illius vac
ce lac recipit. et ad locū vbi malefica reſidet ⁊
quaſi de illo inſtrumento fluat reponit. Hec
quidē populo p̄dicando nemo ꝓpterea ex eis
informatur. quia ꝗꝫtumcūqꝫ quis demonē
inuocaret ⁊ per nudā inuocationē hec ſe poſ
ſe efficere eſtimaret: ſeipm̄ deciperet. qꝛ caret
fundamento illius ꝑfidie. quia ſcꝫ omagiū
nō p̄ſtitit et fidem nō abnegauit. Hec ideo
poſui cum plures hec et alia que poſita ſunt
eſtimant populo nō eſſe ꝓponenda ꝓpter ꝑicu
lum informationis. cum ſit impoſſibile ali-
quem ꝑ predicationē poſſe informari rōne
tacta. Potius autē ſunt in deteſtationē tanti
criminis. et vt iudices in vltionē tanti ſcele-
ris ſcꝫ fidei abnegationis amplius inarde-
ſcant ſunt p̄dicanda. licet nō ſemꝑ: plus etiaꝫ
ponderāt ſeculares hmōi temporalia dāna:
cum magis terrenis implicanꝰ affectionib⁹
ꝗꝫ ſpiritualibus. vnde et cum eis talia poſſe
fieri affirmantur in punitionē ipoꝝ ampli⁹
ſeuiunt: ſed tn̄ aſtutiā diaboli quis explicare

poteſt. Noui illos in quadã ſocietate cõſtitu
tos qui dum tempore may butirũ maycũ co
medere affectarẽt eis in itinere exiſtentibꝫ et
in prato circa torrentẽ cõſedentibus. vnꝰ ex
eis quo pacto cum demone ꝑ antea ſiue taci-
to ſiue expreſſo inito dixit. Ego optimũ buti
rum maycum ꝓcurabo. Et ſtatim depoſitis
veſtimẽtis et torrentẽ intrans nõ ſtando ſed
ſedendo cõtra aque fluxum dorſum vertebat
Et ceteris cõſpicientibꝫ ipſe dum certa verba
protuliſſet et aquã manibꝫ poſt tergũ mouiſ-
ſet. poſt paululũ butirũ formatũ ad modum
quo villane tpe may vendere in foro ſolẽt in
magna quantitate apportauit. Et alijs guſtã
tibus optimũ fuiſſe butirũ affirmarũt. Qua
ex re colligit̃ primo hũc de ſua practica fuiſſe
certũ. vel qꝛ mere maleficꝰ ꝑ expreſſum pactũ
cum demone initũ. Vel qꝛ per tacitũ pactũ
nouit ſibi diabolũ ad vota affuturũ. Si qui
dem primũ tunc nõ indiget diſcuſſione quin
verus maleficꝰ fuerit. Si autẽ ſecundũ tunc
vſus ſuffragio diaboli fuit eo ꝙ ſibi oblatus
et execratus a matre vel obſtetrice fuerit. Nõ
ſi quis obijceret diabolũ fortaſſis apportaſſe
butirũ ſine aliquo pacto tacito vel expreſſo.
ac etiam abſꝫ oblatione aliqua vt ꝓmittitur
facta. Reſpondet̃ ꝙ nunꝗ̃ aliquis vtit̃ ſuf-
fragio diaboli in ꝯſimilibꝫ operibus ſine eiꝰ
inuocatiõe. qꝛ ipſo facto cum quis demonis
auxilium petit cõtra fidem vt apoſtata agit.
Iuxta determinationẽ doctoris in. ij. ſenten.
di. viij. ſup difficultatẽ. Utrũ auxilio demo-
num vti ſit apoſtaſia a fide. Nam cũ alijs do
ctoribus Albertus magnus licꝫ cõcordat. tñ
magis expreſſe dicit ꝙ ſemp in talibꝫ eſt apo-
ſtaſia verbi vel operis. Si enĩ inuocatõnes
cõiurationes. fumigationes. et adorationes
fiant. tunc apertũ pactũ initur cum demone
abſꝫ hoc vicꝫ ꝙ aliquis corpus et aĩam cũ
fidei abnegatione in toto vel in parte tradat.
quia per hoc ꝙ ipm inuocat iam cõmittit a-
poſtaſiam verboꝝ apertã. ſi autẽ nõ fit inuo
catio verboꝝ ſed ſolũmõ fit opere ſimpli-
ci quia ſcꝫ tale opus facit qđ nõ niſi demonũ
auxilio effectũ ſortiri pt. Tunc ſiue faciat il-
lud inchoando in noĩe diaboli. ſiue per alia
verba ignota: ſiue abſꝫ omni verbo. Illa tñ
intentione vt dictũ eſt. tunc vt ſubdit Alber
tus. eſt apoſtaſia operis quia illud opꝰ expe-
ctatur a demone. Cum autẽ expectare aliq̃d
a demone vel aliquid ꝑcipere per ipm. ſemꝑ
eſt fidei cõtumelia et ideo apoſtaſia. Unde et
hic cõcluditur ꝙ quocũq̃ modo p̃fatus ma
gus hoc ꝓcurauit vtiq̃ per pactũ tacitũ vel
expreſſum ꝓcurauit. Et veriſimiliter ſi abſꝫ
pacto expreſſo qđ tunc vt malefici facere ſo-
lent per tacitũ et occultũ pactum vel ex ſe vel
a matre aut obſtetrice initũ talia effecit. Et di
co ex ſe qꝛ tantummõ opus exercuit effectũ
a diabolo expectans. Secundũ quod colli-
gitur ex illa vel cõſimili practica eſt ꝙ qꝛ dia
bolus nouas rerũ ſpecies cõdere nõ poteſt.
Ideo vbi tã ſubito naturale butirũ ex aqua
prorupit. hoc virtute demonũ nõ aquam in
lac mutando. ſed vel butirum alibi ex loco re
poſito accepit et illi ad manus tradidit. vel
ex lacte naturali hoc ex naturali vacca reci-
piendo ⁊ ſubito vt ſic coagulando in naturã
butiri. qꝛ ꝙ ars mulierũ per ſpaciũ tpis effi-
cit butirũ formando. hoc ipſe in breuiſſimo
tempore efficere nouit ⁊ tunc illud ſibi obtu
lit. Ad idem reducit̃ modus quo aliqui ſu-
perſtitioſi vinũ aut alia neceſſaria nõ haben-
tes. nocturnis temporibꝫ tantummõ flaſco-
nem aut aliud vaſculũ recipiunt. et dum per
vicum aliquẽ incedunt ſubito vas vino im-
pletum reportant. Tunc enĩ diabolus vinũ
naturale ex aliquo vaſe recipiendo illi flaſco
nem impleuit. Super modũ autem quo
animalia ⁊ iumẽta malefici interimũt. Dice-
re oportet ꝙ ſic hoĩes ita et iumẽta vel tactu
et viſu. vel viſu tñ vel vbi ſubter limen oſtij
ipſius ſtabuli aut vbi ſolent adaquari malefi
cium aliquod ſeu inſtrumentũ maleficij repo
nunt. Sic enĩ et iſte in Rauenſpurg incine-
rate. De quibus et infra patebit ſemꝑ ad in-
ſtantiam demonũ vbi meliores equi aut pin
guiora iumenta erant maleficiare habebãt.
Et dum interrogate fuiſſent per quẽ modũ
talia efficerẽt. Rñdit vna noĩe agnes ꝙ ſub-
ter limen oſtij ipſius ſtabuli certas res occul-
tarẽt. Et interrogata cuiuſmodi res. Reſpõ
dit. Diuerſarũ ſpecierũ animaliũ oſſa. Et vl
terius. In cuius noĩe hoc facerẽt interroga-
ta. Reſpondit. In noĩe diaboli ⁊ omniũ alio
rum demonioꝝ. Sed et altera noĩe anna q̃
dum vni ex ciuibus ſucceſſiue vigintitres
equos maleficiaſſet quia vector erat. Ultima
tim dum viceſimũquartũ emiſſet et iã ad ex-
tremã paupertatẽ deueniſſet. vector ſtans in
oſtio ſtabuli dixit ad maleficã que et in oſtio
domus ſue ſtabat. Ecce iam emi equũ ꝓmit-
to deo et ſue matri ſi equus ille moriet̃ ꝙ ma
nibus meis ꝓprijs te interficiã. Sicꝫ terri-
ta malefica equũ ſibi intactũ reliquit. Dũ au
tem capta et interrogata fuiſſet per quem mo
dum talia effeciſſet. Reſpondit ſe nil aliud ni
ſi foueam feciſſe. Qua facta diabolus certas
res impoſuiſſet ſibi ignotas. Qua ex re colli
gitur ꝙ tantummõ aut manũ aut viſum agro-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nere habent. Et hoc vt quoquo modo male
fica cooperet. alias eni diabolo ſeuiendi in
creaturas facultas nō permitteret vbi male=
fica nō cōcurreret vt prius tactū eſt. Et hoc
cōtingit ꝓpter maiorem offenſam diuine ma
ieſtatis. Sepiſſime etiam a paſtoribus viſa
ſunt. ꝙ certa animalia in campis dum tres
aut quattuoꝛ ſaltus in aerē feciſſent ſubito in
terrā collapſa interierūt. Et hoc vtiqꝫ demo
num ad inſtantiā maleficarū virtute in dio=
ceſi Auguſtienſi inter oppidū fieſſen ⁊ montē
ferreriū. quidā predines aſſeruit ſibi et alijs
vltra quadraginta iumenta in bobus ⁊ vac
cis in alpibus fuiſſe maleficiata. Et hoc in=
fra anni ſpaciū nō peſte aut aliqua infirmita
te p̄cedente. Et ꝑ interſigno dixit: ꝙ vbi pe=
ſte aut alia caſuali infirmitate moriunt̄ non
ſubito ſed paulatim et ſucceſſiue deficiunt.
Illud autē maleficiū ſubito abſtulit omnē
vigoꝛem ita ꝙ ab omnibus iudicabatur illa
maleficijs fuiſſe interempta. Uerum talem
annotaui numerū. eſtimo tamen ꝙ ampliorē
expreſſit. hoc tamē veriſſimū ꝙ in partibus
et precipue in alpibus plurimū iumenta aſſe
runtur maleficiari. Quod genus etiā male=
ficij vndiqꝫ diffuſum noſcitur. Aliqua ſimi=
lia infra in capitulo de remedijs adhibēdis
cōtra maleficia iumentoꝝ diſcutient̄.

¶ Super modū quo grandines et tempeſta
tes cōcitare ac etiā fulgura ſuper hoīes et iu=
menta fulminare ſolent.

¶ Capitulum. xv.

Deniqꝫ ꝙ demones et ſui diſcipuli
talia maleficia in fulminibꝫ gran=
dinibus et tempeſtatibus cōcitare
poſſint ⁊ h̄ accepta poteſtate a deo
quo ad demones. ſeu eius ꝑmiſſione quo ad
ipſius diſcipulos ſacra ſcriptura Job. i. et. ij.
teſtat̄. vbi accepta poteſtate a deo ſtatim de=
mon ꝓcurauit vt ſabei quingenta iuga boū
et quingētas aſinas auferrēt. et deinde ignis
de celo deſcendēs. ſeptē milia camelorū con=
ſumeret. tandem etiam ſeptē filij et tres filie
per vehementē ventum et per lapſum domꝰ
occumberēt. et ſemꝑ pueri id eſt famuli mul=
ti: vno qui nunciaret dempto interierūt. vti=
qꝫ vlcere peſſimo ſancti viri coꝛpus ꝑcuteret̄
et vxoꝛ et tres amici eius vt ipm̄ vexarēt gra
uiter ꝓcurauit. Ubi et ſanctus Tho. in po=
ſtilla ſua ſuꝑ Job ita loquitur. Neceſſe eſt cō
fiteri ꝙ deo ꝑmittēte, demones poſſunt per=
turbationē aeris inducere. ventos cōcitare ⁊
facere vt ignis de celo cadat. Quis eni natu=
ra coꝛpoꝛalis nō obediat ad nutū angelis ne

qꝫ bonis neqꝫ malis ad ſuſceptionē foꝛmarū
ſed ſoli deo creatoꝛi. tamē ad motū localē na
tura coꝛpoꝛalis nata ē ſpirituali nature obe=
dire. cuius iudiciū in homine apparet. nā ad
ſolum imperiū voluntatis que ſubiectiue eſt
in anima mouentur membꝛa vt opus ā volū
tate diſpoſitū pꝛoſequant̄. quecūqꝫ igitur ſo=
lo motu locali fieri poſſunt hec per naturalē
virtutē nō ſolum boni ſed etiam mali facere
poſſunt niſi diuinitus ꝓhibeantur. Uenti
autē et pluuie et alia huiuſmodi aeris ꝑtur=
bationes. ſolo motu vapoꝛū reſolutoꝝ ex ter
ra et aqua fieri poſſunt. vnde ad hmōi ꝓcu=
randa naturalis virtꝰ demonis ſufficit. hec
thomas. Mala eni que noſtris exigentibus
in mundo fiunt. deus velut per ſuos toꝛto=
res iuſte per demones ſolet infligere. Unde
et gloſa ſuper illo p̄s. ciiij. Uocauit famē ſu=
per terram et omne firmamentū panis cōtri
uit: dicit ſic. Hec mala ꝑmittit deus per an=
gelos malos qui talibus p̄poſiti ſunt. Uo=
cat ergo famem id eſt angelū fame pꝛepoſitū
Poſſent et illa q̄ ſupꝛa notata ſunt circa que=
ſtionem an ſemꝑ malefici. circa maleficia in=
ferenda habent cōcurrere cum demonibus.
vbi de triplici nocumento: ⁊ quomō interdū
demones ſine maleficis varia nocumēta in=
ferunt. cum maleficis autē demones plus af
fectant hominibꝫ nocere eo ꝙ cum deus am=
plius per hoc irritatur inde eis maioꝛ facul
tas puniendi et affligendi cōceditur. Deſer=
uiunt ⁊ illa que doctoꝛes ſuꝑ ſcdo ſenten. di.
vi. An locus ſit cōuenienter deputatus ma=
lis angelis in aere caliginoſo mouent: quia
cum tria cōſiderantur in demonibus natu=
ra officium et culpa. Sicut nature coꝛreſpō=
deret celum empirreū. culpe vero infernus.
ita eoꝛū officio cum toꝛtoꝛes ſint et miniſtri
vt ſupꝛa tactuꝫ eſt. in punitionē maloꝛū et ex
ercitium bonoꝛū cōpetit aer caliginoſus. ne
vicꝫ nimis nos infeſtarent. ſi in mundo infe
rioꝛi circa nos habitarent. vnde et in aere et
circa ſperā ignis: actiua paſſiuis cōiungere
ſciunt vbi a deo permittunt̄ et ignem de celo
cadere ſeu fulgura fulminare ꝓcurant. Nar
ratur in foꝛnicario de quodā capto per iudi
cem. dum interrogaret̄ quō ad grandines ⁊
tempeſtates cōcitandas ꝓcederent. et an faci
le hoc eis foꝛet ꝓcurare. Reſpondit. Facili=
ter grandines ꝓcuramus ſed ad libitū lede=
re nō valemus. Nota cuſtodiā bonoꝝ ange=
loꝛum. vnde addidit. Eos tantummō lede=
re poſſumus qui dei deſtituti ſunt auxilio: et
qui ſigno crucis ſe muniunt illos ledere nō
poſſumus. eſt aūt hic noſter modus. Pꝛimo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

verbis certis in campis principē omniū de-
moniorū imploram⁹ vt de ſuis mittat aliquē
qui a nobis deſignatū pcutiat. Deinde veniē
te certo demone eidē in biuio pullū nigrum
immolam⁹ eundē in aliū pijciendo in aera.
quo a demone ſumpto obedit: et ſtatim aura
cōcitat. attamē nō ſp in loca deſtinata a nobiſ
ſed iuxta dei viuentis pmiſſionē: grandines
et fulmina pijcit. Narrat etiā ibidē de quo-
dam auctore ſeu hereſiarcha maleficorū ſta-
fus dictus. qui in Bernenſiū territorio et lo
cis adiacentib⁹ ↄſtitutus. publice de hoc glo
riari audebat. ꝙ quādocunq; vellet ipe ſe in oīm
emulorū oculis velut murē facere vellet et di
labi manib⁹ inimicorū ſuorū letaliū. et ita etiā
capitaliū ſuorū inimicorū manibus ſepi⁹ eua
ſiſſe. Diuina tn̄ iuſticia cum terminū ſue ma-
licie facere voluit: p hoſtes ſuos in ſtupa qua
dam pe feneſtrā quendā ſedere dū caute ex-
plorabat a ſibi inſidiantib⁹. gladijs et haſtis
inopinate tranſfixus ob ſua facinora miſera
biliter obijt. ſuperſtitē tn̄ diſcipulū q̄ hoppo
vocabat reliq̄t. qui et ſupradictū ſtadelin de
quo in capitulo ſexto mentio fit magiſtrū fe
cit. Sciuerūt hi duo qn̄ eis placuit terciam
partē fimi feni vel frumenti. aut cuiuſcunq;
rei de vicini agro: nemine vidente ad ꝓprium
agrū deferre. grandines viuaciſſimas et au-
ras leſiuas cum fulminib⁹ pcurare. in aſpe-
ctu parentū infantes pe aquā ambulantes
in ipam nullo vidente proijcere. ſterilitatē in
hominib⁹ et iumentis efficere occulta alijs
manifeſtare. in rebus et corpibus modis q̄-
buſcūq; ledere. ictu fulminis nonnunq̄ quē
vellent interimere et multa alia peſtifera pcu
rare. vbi ⁊ qn̄ dei iuſticia hec fieri pmiſit. Ad
ea tamē que per nos repta ſunt expedit cōuer
tere. In dioceſi nāq; cōſtan. ab oppido rauē
ſpurg ob vigintiocto miliaria teutbonica-
lia verſus ſaltzburgā. grando ſeuiſſim⁹ exci
tatus. cūctas fruges ſegetes et vinetas adeo
in latitudine vnius miliaris ↄtriuerat ꝙ ter
cius annus vix iudicabat frugiferus in vi-
netis. Unde res geſta cum per notariū inq̄-
ſitionis innotuiſſet ⁊ qd̄ ꝓpter clamorē popu
li inquiſitōne opus eſſet dū certi p maleficia
immo oēs pene oppidani talia cōtigiſſe iudi-
carent. Quare cōſulib⁹ an id cōſentientibus
per quindenā iuxta iuris formā ſup hereſim
dumtaxat maleficarū a nobis inquirit. et ad
duas dumtaxat pſonas p̄ alijs que tn̄ in par
uo numero nō erant diffamatas pueni. no-
men vnius agnetis balneatricis: alteri⁹ anna
de mindelheim. quibus captis ⁊ ſeorſum ad
diſtinctos carceres poſitiſ ignorante penit⁹
vna de altera ſequenti mane balneatrix que-
ſtionibus leuiſſimis a rectore ſeu ciuiū magi
ſtro magno fidei zelatore. gelre cognoīato et
ab alijs ex cōſulib⁹ ſibi adiūctis in pn̄tia no
tarij exponit. et licet maleficiū taciturnitatiſ
indubie penes ſe habuiſſet. de quo ⁊ ſemp in
dicibus timendū eſt. eo ꝙ in primo aggreſſu
nō iam muliebri ſed virili aīo ſe innoxiā aſ-
firmabat diuina tn̄ fauente clemētia ne tm̄ fa
cinus impune tranſiret. ſubito libere et a vin
culis abſoluta licet in loco torture et cuncta
flagitia ab ea pperrata detexit. Nā a notario
inquiſitōnis interrogata ſup articulos ex de
poſitōe teſtiū circa nocumenta hoībus et iu-
mentis illata. ex q̄bus iam violenter reddeba
tur tāq; malefica ſuſpecta. cū nemo teſtis de
fidei abnegatōne ac carnali ſpurcitia cū de-
mone incubo aduerſus eā depoſuiſſet: eo ꝙ
illa ſecretiſſima ſint illius ſecte ceremonialia
attamē vbi poſt nocumenta aīalibus et hoī-
bus illata vti rea reſpondiſſet. cetera oīa de fi
dei abnegatōe et ſpurcitijs diabolicis cū in-
cubo demone pactis interrogata publice fa
tebatur: aſſerēs ſe vltra decē et octo ānos illi
incubo cum oīmoda fidei abnegatōe ſuccu-
buiſſe. q̄bus expletis vbi ſup grandinē prefa
tam: an ne aliq̄d de illis ſciret inquireret. Re
ſpondit ꝙ ſic. Et interrogata quō et qualiter
reſpondit. In domo eram et hora meridiei
demon me accerſiuit et vt ſup campū ſeu pla
niciem kuppel ſic eni noīat. paululū aque me
cum deferendo me tranſferrē iniunxit. et dū
interrogaſſem quidnā operis in aqua exple-
re vellet. pluuiā ſe velle cauſare reſpōdit. por
tam ergo ciuitatis exiens: ipm demonē ſub
arbore ſtantē repperi. Interrogata autē a iu
dice ſub qua arbore. reſpōdit. Sub illa ex op
poſito illius turris: ipm denotando. et inter-
rogata q̄d ſub arbore egiſſet. reſpondit demō
vt foueā paruā foderē: et illi aquā infunderē
iniunxit. Et interrogata an ne pariter ↄſediſ
ſent. rn̄dit. me ſedente ipe demon ſtabat. In-
terrogata demū quib⁹ ne verbis aut modis
aquā mouiſſet. Rn̄dit digito quidē moui: ſ;
in noīe illius diaboli et oīm aliorū demonio-
rū. et rurſum iudex. quid actū fuit de aqua.
reſpōdit. Diſparuit et ſurſum in aerē diabo-
lus duxit. et demū an ne aliquā ſociā habuiſ
ſet interrogata reſpondit. ex oppoſito ſub tali
arbore aliā captā maleficā annā vicȝ mindel
heim noīando cōſodalē habui q̄d aūt egerit
ignoro. et finaliter interrogata balneatrix de
interuallo tpis ab aq̄ aſſumptōe vſq; ad grā-
dinē. rn̄dit. tanta dilatio fuit q̄uſq; ad domū
peueniſſent. Sed et hoc mirabile cū ſequenti
die altera q̄ſtionib⁹ etiam leuiſſimis expoſita
primo fuiſſet vtpote digito vix a terra eleua-
ta poſt libere ſoluta. p̄fata oīa nō diſcrepādo
in minimo nec quo ad locuȝ put altera faſſa

fuerat. qꝛ vicꝫ ſub tali arboꝛe. et alterā ſub a-
lia. nec q̄ ad tp̄s qꝛ hoꝛa meridiei. nec quo ad
modū qꝛ ꝑ motionē aque in foueā immiſſe in
noīe diaboli ꝛ omniū demonioꝝ. nec quo ad
interuallū tp̄is: qꝛ dū eius diabolꝰ aquā ac-
cepiſſet in ſublime eleuando. regreſſa ad do-
mū ſupueniſſe grandinē affirmabat ſingula
detexit. Sicqꝫ tercia die incinerantᷣ. ꝛ balnea
trix cōtrita et cōfeſſa plurimū ſe deo ꝯmenda
uit aſſerēs ſe libenti aīo moꝛi vt demonis in-
iurias poſſet euadere. crucē in manibꝫ tenen
do et amplexando quā tñ altera ſpernebat. q̄
etiā vltra viginti annos incubū demonē cū
oīmoda fidei abnegatōe habuerat. primā in
multis maleficijs hoībus. iumentis. et terre
frugibus illatis excedēs vti ꝓceſſus ad ꝯſu
latū repoſitꝰ demōſtrat. Sufficiāt iſta cū re-
uera q̄ſi innumera circa hmōi maleficia illa-
ta recitari poſſent. Sed ꝛ de ictu fulminis ꝙ
ſepiſſime. aut hoīes ſolū aut cum beſtijs. aut
cū domibꝫ et hoꝛreis cōſumpſerint. licꝫ occul
tioꝛē et magis ambiguā videatur habere cau
ſam. eo ꝙ alias diuina ꝑmiſſione ſepe cōtin-
gant abſqꝫ maleficarū vicꝫ cooperatione. tñ
vbi ſponte ex earū ꝯfeſſionibꝫ talia eas feciſſe
ſeu ꝓcuraſſe reptū eſt ſup q̄ etiā varia acta et
geſta p̄ter ea q̄ ſupꝛa tacta ſūt deduci poſſent
rō etiā ſuffragatᷣ cū ea facilitate qua grandieſ
ſic et fulmina ꝓcurare pñt in mari etiā tēpe-
ſtates. ideo oīs ambiguitas de medio tollitᷣ.

¶ Sup tres modos quo viri ꝛ nō mulieres
reperiuntᷣ maleficijs infecti. ꝑ tria capitula. et
primo de ſagittarijs maleficis.

Vltimū ad pn̄s genus maleficij q̄
viri inficiuntᷣ in tribꝫ ſpeciebꝫ. No
tandū eſt primo de grauitate crimi
nis q̄ ad maleficos ſagittarios in
ſeptē hoꝛrendiſ flagitijs. Nā primo ſacratio
ri die dn̄ice paſſionis ſexta vicꝫ feria paraſce
uen vt fertᷣ infra miſſarū ſolēnia habēt ſacra-
tiſſimā crucifixi imaginē: telo q̄ſi ad metā ſa
gitando. O q̄ta crudelitas ꝛ iniuria ſalua-
toꝛis. Scd̄o licꝫ ſub dubio vertitur. an aliā
apoſtaſiā verbo vltra illā apoſtaſiā opis ha
bent cū demonibꝫ inire. tñ quocunqꝫ mō fiat
maioꝛ contumela non p̄t a xp̄iano irrogari
fidei cum certū ſit ꝙ ſi infidelis ꝯſimilia ꝑ-
petraret nulliꝰ foꝛēt efficacie. in nullo etiā tā-
to cōplacere aduerſario ſalutꝫ ope p̄t. Vñ mi
ſeri talᷣ fidei catholice veritatē et efficaciā po
tiꝰs ꝑpendere deberēt. q̄ etiaꝫ de cauſa deus
hmōi flagitia iuſte permittit. Tercio ꝙ tres
aut q̄ttuoꝛ iactus ꝑ totidē tela hꝫ infigere. et
ex ꝯſequenti tot ſ̄m eundē numerū hoīes: q̄-
libet die poterit interimere. Quarto ꝙ ſic de
p̄miſſis certificantᷣ a demonibꝫ. qd̄ tñ coꝛꝑali
viſu illū occidendū prius hñt cōſpicere ꝛ coꝛ
dis voluntatē vbi ex integro illū ad interimē
dum flectunt. talis quocūqꝫ loco incluſus ſe
tueri nō poterit q̄n tela emiſſa ferat et ꝑ dia-
bolū ei infigatᷣ. Quinto ꝙ ſub tali certitudīe
ſagittā emittere valēt vt in caſum q̄ denariū
a capite ꝑ ſagittā deponere abſqꝫ capitꝭ leſio-
ne voluerint hoc ipm̄ efficere valeāt ſili mō
et ꝑ bombardā q̄ntumcūqꝫ magnā Sexto ꝙ
ſup hec efficienda homagiū tale cū coꝛꝑis et
aīe ꝑditione diabolo p̄ſtare hñt. ſup q̄bus a-
liqua geſta in mediū ꝓducamꝰ. Nā princeps
quidā rheni barbatꝰ ꝯgnoīatus eo qꝛ barbā
nutriebat. cū añ annos ſexaginta adiūctis ſi
bi terris impialibꝫ qddā caſtrū lendenbrun-
nen ꝓpter rapinas q̄s caſtrēſes inde faciebāt
obſidēdo circūuallaſſet. habuit in ſuo comi-
tatu quendā hmōi maleficū puncker noīe. q̄
intm̄ caſtrēſes moleſtabat. ꝙ vno dēpto oēs
ſucceſſiue ſagittis interemit: talēqꝫ modū ſer
uauit. vt eū quē intuitꝰ fuiſſet. q̄cūqꝫ ſe diuer
tiſſet ꝑ emiſſam ſagittā letaliter vulneraret et
occideret taleſqꝫ tractus q̄libet die tres dum
taxat in ſua p̄tāte habebat. eo vicꝫ ꝙ tres ſa-
gittas imagini ſaluatoꝛis infixerat cur autē
diabolꝰ ternariū numeꝝ p̄ alijs eligit. eſtima
ri p̄t ꝙ in abnegationē ſanctiſſime trinitatis
hoc efficiat. illis aūt tribꝫ emiſſis tractibꝫ nō
niſi in foꝛtē vt ceteri ſagittas emittebat. acci-
dit demū vt dū quidā ex caſtrēſibꝫ deridēdo
ad ipm̄ clamaſſet puncker. nonne circulū in
poꝛta pendentē illeſum ꝑmittes. et rñdente il
lo ab extra nocturno tp̄e. nō ſed ipm̄ diem ca
ptionis caſtri auferā. hoc idē qd̄ p̄dixit adim
pleuit. nā oībus vt p̄miſſum eſt dempto vno
interēptis: caſtrū capitᷣ. et ip̄e circulū domuí
ſue in roꝛbach ꝛ voꝛmatienſ dioc̄. ap̄pēdit. et
ſic appenſum in hodiernū diē cernitᷣ. qui etiā
poſt a ruſticis quibꝫ plurimū moleſtus erat
q̄dā ſero cū foſſoꝛijs eoꝝ inſtrumētis occiditᷣ
et in pctis ſuis moꝛitᷣ. Fertᷣ deniqꝫ de ipo ꝙ
quidā de optimatibꝫ dū artis ſue experientiā
certā cap̄e voluiſſet. eidē ꝓpriū filiū puulū ad
metā poſuit ꝛ ꝓ ſigno ſup birretū pueri dena
riū: ſibiqꝫ mādauit vt denariū ſine birreto ꝑ
ſagittā ammoueret. cū aūt maleficus id ſe fa
cturū ſed cū difficultate aſſereret. libentiꝰ ab-
ſtinere ne ꝑ diabolū ſeduceretᷣ in ſui interitū
verbis tñ principis inductus ſagittā vnā co
lari ſuo circa collū immiſit. ꝛ alterā baliſte ſu
perponēs denariū a birreto pueri ſine oī no
cumēto excuſſit. q̄ viſo dū ille maleficū inter
rogaſſet cur ſagittā colari impoſuiſſet. rñdit.
ſi deceptꝰ ꝑ diabolū pueꝝ occidiſſē cū me mo
ri neceſſe fuiſſꝫ ſubito cū ſagitta altᷣa vos trāſ
fixiſſem vt lᷣ ſic moꝛtē meā vindicaſſē. Et q̄dē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

licet diuina permiſſio mala hmōi in ꝓbatio-
nem et caſtigationē fideliū fieri ſinit. ex ad-
uerſo tñ in cōfortationē et gloriā fidei potio-
ra miracula: clementia ſaluatoris operatur.
Nam in dioceſi Cōſtantienſi ꝓpe caſtrū ho-
henzorn ac monaſterio monialiū eccleſia q̄-
dam iam de nouo cernit̄ cōſtructa. in qua hu
iuſmodi imago ſaluatoris cū ſagitta infixa
ac cruore effuſo cernit̄. cuius miraculi veri-
tas tali ordine patuit. Miſer eni quidā dū
iuxta ordinē prenotatū ſup tres aūt quattu-
or tractus baliſte ad interitū alioꝝ a diabo-
lo certificari cuperet in biuio quodā imagi-
nē crucifixi ſagitta petiit mō quouſq; in pñs
cernit̄ tranſfixit. et dū cruor miraculoſus e-
rumperet miſer immobiliter diuina virtute
greſſu ꝑcuſſus figitur et vbi a ꝑtereunte quo
dam cur ibi fixus maneret interrogaret̄. mi-
ſer caput agitabat brachijſq; ac manib; qui-
bus baliſtā tenebat ac toto corpe tremēs nil
reſpondere poterat. et alter hincinde circum
ſpiciens dū imaginē crucifixi intuet̄ et ſagit
tam infixā cū cruore effuſo ſpeculat̄. peſſime
inquit nequā imaginē dñi noſtri tranſfixiſti
et alios cōuocans. attendite inquit ne fugā
capiat. dū tñ vt ꝑmiſſum eſt ſe de loco moue
re nō poterat: ad caſtrū cucurrit et rem geſtā
narrauit qui cōcite deſcendūt et miſerū in eo
dem loco perſiſtentē reperiūt. et inquirentib;
de caſu: dū crimē faſſus fuiſſet ex cōtactu pu-
blice iuſticie de loco mouet̄ et dignā ꝓ cōmiſ
ſis vltionē permiſerabilē mortē recepit. Sed
heu ꝙ cogitatu horribile exiſtit: nec his hu-
mana ꝑuerſitas terret̄ vt a ſimilib; flagitijs
ſe cōtineat. Nam in curijs optimatū vndiq;
vt fertur tales ſuſtentant̄ de ſuis flagitijs pu
blice in cōtemptū fidei et grauē offenſionē di
uine maieſtatis et ꝯtumeliā noſtri redempto
ris gloriari et ſe iactari de talib; permittunt̄.
Unde et tales vtriq; et receptatores defenſo-
res et fautores nedū hereticoꝝ ſed et apoſta-
tarum a fide iudicandi ſunt et penis plecten
di ſubſcriptis. et hoc eſt ſeptimū. Nā primo
ipo iure excōmunicati ſunt: et fauentes cleri-
ci ab oī officio et beneficio deponunt̄ et pri-
uant̄ nec ad illa reſtituunt̄ abſq; ſpeciali apo
ſtolice ſedis indulto. Item ꝑfati receptatores
poſtq; fuerint publicati ſi in excōicatione ſte
terint ꝑ annū aīo ꝑtinaci velut heretici ſunt
cōdemnandi: que ſingula ſic ꝓbant̄. Nā in
c. vt inquiſitionis. §. ꝓhibemus li. vi. tangit̄
de nō impediendo directe vel indirecte ꝓceſ
ſum iudiciū dioceſanoꝝ ⁊ inquiſitorū in cau
ſis fidei vbi tangitur ꝑdicta pena infligēda
poſt annū. nam dicitur primo Prohibemus

diſtrictius. poteſtatib; dñis tꝑalibus et recto
ribus eorundē officialib; ⁊c̄. ſicut placet ca-
pitulū ꝑlegat. Deniq; ꝙ et ipi malefici cū eo-
rum receptatorib; ſint ipo iure excōicati. ptꝫ
de ipis hereticis maleficis in. c. ad abolendā
in prin. et in. c. excōicauimus. primo et ꝑſer-
tim ⁊ breuius in. c. excōicamus. ſecūdo de he
re. vbi ſic dicit̄. Excōmunicamus et anathe
matizam⁹ vniuerſos hereticos catharos pa
terinos. et infra. et alios quibuſcūq; noībus
cenſeant̄ ⁊c̄. Et nota ſup quibuſcūq; noīb;
de credentib; autē et receptatoribus ⁊ ceteris
ſupradictis habet̄ in. c. excōicamus. i. §. cre-
dentes. vbi ſic dicit̄. Credētes ꝑterea recepta
tores defenſores et fautores taliū excōmuni
cationi decernimus ſubiacere ⁊c̄. et in. c. excō
municamus. ij. tangunt̄ plures pene q̄s in-
currunt infra annū cum ipis clericis vbi ſic
dicit̄. Receptatores fautores et defenſores
excōicationi decernim⁹ ſubiacere vt poſtq;
q̄libet taliū fuerit excōicatione notat⁹ ſi ſatiſ
facere cōtempſerit infra annū. ex tunc ipo iu
re ſit infamis. nec ad publica officia ſeu cōſi-
lia. nec ad eligendos aliq̄s ad hmōi nec ad
teſtimoniū admittant̄. ſint etiā inteſtabiles
vt nec teſtādi liberā habeāt facultatē. nec ad
hereditatis ſucceſſionē accedat. nullus prete
rea ipi ſup quocūq; negocio reſpōdere coga
tur. Q si forte iudex extiterit eius ſententia
nullā obtineat firmitatē. nec cauſe alique ad
eius audientiā ꝑferant̄. ſi fuerit aduocatus
nullaten⁹ eius patrociniū admittat̄. Si ta-
bellio inſtrumēta cōfecta nulli⁹ ſint momēti.
ſed cū auctore dānato damnent̄ et in ſimilib;
idē ꝑcipim⁹ obſeruari. Si vero clericus fue
rit ab oī officio et bñficio deponat̄ vt in quo
grauior ē culpa: maior exerceat̄ vindicta. Si
qui tales aūt poſtq; ab eccleſia fuerint deno-
tati euitare ꝯtēpſerint excōicationis ſñia vſ-
q; ad ſatiſfactōꝫ idoneā ꝑcellant̄. Sane cleri
ci nō exhibeāt hmōi peſtilentib; eccleſiaſtica
ſacramenta. nec eos xpiane ꝑſumant tradere
ſepulture. nec elemoſynas aut oblatōes eorū
recipiāt: alioquin ſuo priuent̄ officio. ad qḋ
nequaq; reſtituant̄ abſq; indulto ſedis aplī-
ce ſpeciali. Sunt deniq; ⁊ alie pene q̄ſplures
ſup ꝑdictos etiā ſi nō ꝑſiſtant per annū oīno
ꝑtinaci ſup eoꝝ vicꝫ filios et nepotes qui ab
epo et inq̄ſitori pñt priuari ſeu priuatos de-
nunciari. dignitatib; ꝑſonatib; et oībus ho-
norib; ac bñficijs eccleſiaſticis ⁊ officijs pu-
blicis q̄buſcūq;. iuxta. c. vt ꝯmiſſi. §. priuādi
de here. li. vi. Intelligit̄ tñ ſi impenitētes exti
titerint. vt in. c. ſtatutū felicis. e. li. et ti. Itē ꝙ
etiā ipoꝝ filij vſq; ad ſecundā generatōꝫ ſuē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pꝛiuati omni beneficio eccleſiaſtico ⁊ officiȷ̄s
publicis. vt in. c. quecūqꝫ. §. heretici. eo. li. In
telligendū tñ qui ꝑ paternā ⁊ nō per maternā
lineā deſcenderūt. et etiā de impenitentibus.
vt in alle. c. ſtatutū. Itē ꝙ illis ſupple creden
tibus. receptatoꝛibꝫ. defenſoꝛibus. et fautoꝛi
bus eoꝝ ſit appellationis et ꝓclamatōis bene
ficium interdictū. ptꝫ in. c. vt inquiſitōis. eo.
li. vbi tñ Archidiacon⁹ ſuꝑ. c. eo. intelligit vt
poſtqꝫ ꝑ ſententiā eſſe tales ſunt declarati tūc
nō poſſunt. ante aūt ſententiā ſi in aliquibus
aggrauant̄ ſeu indebite fatigantur appellare
pñt. plura alia poſſent deduci: ſed iſta ſuffici
ant. Pro ampliori tñ p̄miſſoꝝ intelligētia ali
qua ſunt diſcutienda. Pꝛimo ꝙd ſi princeps
vel ſecularis poteſtas: iuxta p̄notata geſta ad
deuaſtationē alicui⁹ caſtri iuſto bello aliquē
hmōi maleficū ſecum recipiat et eius aſſiſtē=
tia tyrannidē maloꝝū cōpeſcat. nunꝗd totus
exercitus vt fautoꝛes et receptatoꝛes talium
ſunt iudicandi et p̄dictis penis mulctandi.
Reſpondendū videt̄ ꝙ qꝛ ꝓpter multitudinē
rigoꝛ iuſticie eſt temperādus diſt. xl. cōſtitue
retur. Ideo licet principalis ⁊ eius aſſeſſoꝛes
et cōſiliarȷ̄. talia fouentes oīno ſint ipo iure
penis p̄fatis innodati. vbi moniti ab eoꝛum
oꝛdinarȷ̄s nō deſtiterint cū iam vti recepta=
toꝛes fautoꝛes iudicant̄: vnde et ipis penis
ſubȷ̄ciunt̄. reliquus tñ exercitus cū abſqꝫ eo
rum cōſilio et fauoꝛe talia fiant. immo ꝓ de=
fenſione reipublice ſua coꝛpa exponere ſunt
parati. licet foꝛtaſſis in factis maleficis ꝯpla
centiā habeāt tñ cenſurā illā excōicationis e=
uadunt licet reatū illū in eoꝝ ꝯfeſſione agno
ſcere habeant̄ debita cautione accepta ſuper
oīmoda hmōi deteſtatione in perpetuū a cō=
feſſoꝛe abſolui. ⁊ q̄ntum in ipis eſt ab eoꝝ fini
bus hmōi maleficos expellere. Si vero que
ritur a quibꝫ poſſint p̄ſidentes vbi reſipiſcāt
abſolui an ab eoꝝ oꝛdinarȷ̄s aut inquiſitoꝛi
bus. Reſpondet̄ vtiqꝫ abſolui poſſunt et ab
oꝛdinarȷ̄s ac alȷ̄s inquiſitoꝛibꝫ ſi reſipiſcāt.
habet̄ in. c. vt officiū. in p̄n. de here. li. vi. vbi
ſic dicit̄. vt officiū ⁊ infra cōtra hereticos cre
dentes receptatoꝛes fautoꝛes et defenſoꝛes
eoꝝ. necnō cōtra infamatos de hereſi vel ſu=
ſpectos ſ̄m ſanctiones canonicas hoīm me=
tu diuino timoꝛe poſtpoſito ꝓcedatis. ſi vero
aliquis ex p̄dictis heretica labe pꝛimitus ab=
iurata redire voluerit ad eccleſie vnitatē iuxta
foꝛmā eccleſie abſolutōis beneficiū impenda
tis. Si deniqꝫ inſtat̄ qn̄ dicet̄ p̄nceps vel ali
us reſipiſcere. Reſpondet̄ qn̄ maleficū ꝓpter
iniuriā creatoꝛi illataꝫ p̄ueniendū tradit. vñ
⁊ vt ipm a dn̄o tm̄mō expellat nō eſt malefici
ſeu heretici manifeſte depꝛehenſi in heretica
pꝛauitate vt infra patebit pena debita. et vt
de p̄teritis doleat. et tales nunqꝫ de cetero fo
uere vti catholicū decet principē firmiter in
animo ſuo ſtatuat. Ex ſi querit̄. cui tradend⁹
et quo oꝛdine puniendus. et an vt manifeſte
depꝛehenſus in hereſi ſit iudicādus. Ad pꝛi
mum ſpecialis tanget̄ difficultas in pꝛinci=
pio tercie ꝑtis. an vicꝫ eoꝝ punitio tm̄mō ad
iudicē ſecularē et nō eccleſiaſticū ꝑtineat. ma
nifeſtū eſt enī per. c. vt inquiſitōnis. §. ꝓhibe
mus. li. vi. ꝙ poteſtatibꝫ ⁊ dn̄is t̄palibꝫ inter=
dicitur ne de crimine hereſis q̄q̄ mō iudicēt.
abſqꝫ ep̄oꝝ ſeu inquiſitoꝝ aut ſaltim alteri⁹
eoꝛundē licentia. ſed quia ratio q̄ ibi aſſigna
tur circa maleficos nō videtur habere locū.
quia dicit̄ ibi ꝙ ideo nō debēt iudicare eo ꝙ
crimē hereſis eſt mere eccleſiaſticū. malefico=
rum autē crimen nō videt̄ mere eccleſiaſticū
ſed etiā ciuile ꝓpter damna t̄palia. quicꝗd tñ
ſit vt infra patebit: licet iudicis eccleſiaſtice
ſit cognoſcere ⁊ iudicare. tñ iudicis ſecularis
eſt exequi et punire. vt ptꝫ extra de here. c. ad
abolendā. et. c. vergētis. et. c. excōicamus. v=
triqꝫ. Unde et iudex ſecularis ſi tradet talem
oꝛdinario adiudicandū. habet tñ ꝑ ſe eundē
punire poſtqꝫ ab ep̄o ſibi tradit̄ aut relinqui
tur. vel etiam ex cōſenſu ep̄i ſecularis iudex
vtrūqꝫ facere pōt ſcꝫ iudicare et punire. Nec
valet ſi dicat̄ ꝙ tales malefici nō ſunt hereti
ci ſed potius apoſtate. quia cum vtrūqꝫ cōtin
gat circa fidē. tñ ſicut hereticus circa illā tan
tummō dubitat et hoc in toto vel in ꝑte. ita ⁊
apoſtate malefici rō etiā per ſe dictat. cum enī
grauius eſt coꝛrumpe fidē ꝑ quā eſt aīe vita
q̄ falſare pecuniā ꝑ quā vite t̄pali ſubuenit̄.
Uñ ſi falſarȷ̄ pecūie vel alȷ̄ malefactoꝛes ſta
tim ꝑ ſeculales ptātes iuſte moꝛti tradūtur.
multomagis tales heretici ⁊ apoſtate ſtatim
ꝙ cōuincunt̄ pñt iuſte occidi. vñ ⁊ ꝑ hec ē rn̄=
ſio ad ſecundū q̄ ſcꝫ oꝛdine ⁊ a quo iudice ſit
puniend⁹. ſed clarius de illo tractabit̄ in ter=
cia ꝑte opis circa modos ſententiandi q̄liter
depꝛehēſus manifeſte in hereſi ſit ſententian
dus circa. viȷ̄. et. xȷ̄. modū. et ſuꝑ dubiū ꝙd
ſi peniteret an adhuc eſſet occidendus. Reue
ra enī ſi hereticus ſimplex relapſus q̄tumcū
qꝫ peniteat eſt occidendus. in. c. ad abolendā
allegato. et hoc rōnabiliter ſ̄m thomā cum ꝑ
hoc ꝓuidetur bono cōmuni. qꝛ ſi heretici re=
uerſi ſepe reciperent̄ vt in vita cōſeruarent̄ et
alȷ̄s t̄palibꝫ bonis poſſet h̄ eſſe i p̄iudiciū ſa=
lutis alioꝝ. tū qꝛ ſi relaberent̄ alios inficerēt
tum etiaꝫ qꝛ ſi ſine pena euaderēt: alȷ̄ ſecuri⁹
in hereſim relaberent̄ ex relapſu etiā ipoꝛum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

p̄ſumit̄ de incōſtantia coꝝ circa fidē. et ideo iuſte occidendus quare et hic dicere oportet qđ ſi ꝓpter ſuſpitionē ſolā inconſtantie eccleſiaſticus iudex relapſum habet tradere curie ſeculari ad occidendū a fortiori ſi nō velit tradere apoſtatā aut maleficā quamcunqꝫ curie ſeculari ꝓpter penitentiā et eius conuerſionē tamē relinquere habet talē et nō impedire cū iudex ſecularis ꝓpter damna tp̄alia ipſorum maleficū vult occidere ſ̄m leges. licet eccleſiaſticus iudex prius habeat penitentē maleficum abſoluere ab excōmunicatiōe quā ꝓpter hereſim maleficarū incurrit cū et hereticꝰ ſit excōicatus. iuxta. c. excōicamus. i. q. ij. et ad gremiū eccleſie recipere vt ſpiritus saluꝰ fiat vt dicit̄. xi. q. iij. audi. Alie rōnes aſſignant̄ inferius circa queſtionē primā tercie partis. ſufficiāt iſta ad p̄ns. tantummō aduertāt animarū rectores q̄꜖ dura et diſtricta exigetur ab eis ratio a tremendo iudice. cū reuera iudicium duriſſimū his qui p̄ſunt. ac vbi tales in iniuriā creatoris viuere ꝑmittunt. Sequit̄ de duobus alijs maleficoꝝ generibus. Nā ad idem genus maleficij reducunt̄ et illi qui per incantationes ⁊ carmina ſacrilega arma quecūqꝫ incantare ſciunt vt eis nullo modo nocere valeant vnde nec etiam vulnerari poſſunt hi enī diuerſificant̄. Nam aliqui ſunt q̄ cum p̄dictis ſagittarijs maleficis cōcordant in eo q̄ etiā circa imaginē crucifixi et cōtumelia ei illata talia addiſcūt. gratia exempli qui vult vt nō valeat ledi in capite aliquo ferro aut ictu habet caput imaginis auferre q̄ circa collū auferat collū qui circa brachiū auferat ſeu cōminuat brachiū. et ſic cōſequenter. Interdū ſupra cingulū aut infra interdū ex toto cōminuunt et in huius ſignū vix inter decem imagines in biuio aut in campis repoſitas vna integra reperitur. Aliqui vero ſunt qui certa breuia ſecū deferūt: aliqui verbis interdū ſacris aut etiā ignotis talia ꝓcurant. Inter que hec eſtimat̄ diuerſitas Nam primi licet in cōtumeliam fidei circa dehoneſtationē imaginis ſaluatoris cum p̄fatis maleficis ſagittarijs cōcordant. vnde ⁊ veri apoſtate reputandi ⁊ iudicādi vbi fuerint deprehenſi alio tn̄ reſpectu ſagittarioꝝ. nec etiā in malū primi manifeſtū prout intuitionē ꝓprij corporis ſupra cingulū vel infra aut etiā totius corporis ſeruire videt̄. ideo tanq̄꜖ heretici penitentes et nō relapſi vbi ſunt malefici conuicti et peniteant ſunt iudicandi et iuxta octauū modū penitentiandi. cum abiuratione et incluſione vt in tercia parte operis tangetur. Pro ſecūdis vero qui per carmina arma incantare nitunt̄ et ſuꝑ illa nudis plantis incedere et ſimilia exercere. Incantatores enī dicuntur iuxta Iſid. viij. ethi. qui artē aliquam verbis peragūt diſtinguendū. q̄ꝛ interdum incantationes fiunt per verba ſacra aut ꝑ carmina ſcripta ſuꝑ infirmos. ⁊ he quidem incantatōes licite fieri p̄nt ſeptē cōditionibus ſeruatis vt inferius patebit circa modos curandi maleficiatos infirmos. Incantationes aūt que fiunt ſuꝑ arma per aliqua verba. aut vbi talia carmina ſcripta deferuntur hoc iudicibus attendendū q̄ ſi ibi ſunt noīa incognita. Item caracteres et ſignature alie p̄ter ſignaculū crucis: tunc talia ſunt oīno refutanda et auertendi ſunt hoīes pie a taliū credulitate. qđ ſi deſiſtere nollent tunc tanqꝫ leuiter ſuſpecti ſunt iudicādi de quibꝫ in ſecundo mō ſententiādi inferius patebit. nō enī caret tunc ſcrupulo heretice prauitatis immo q̄ꝛ talia oīno ope et auxilio demonum habent fieri cuius vt ſupra patuit qui auxilio vtit̄ apoſtata a fide iudicat̄. licet etiā propter ignorantiā et emendationis gratiā mitius q̄꜖ cū ſagittarijs maleficis ſit agendū. Et q̄ꝛ plurimū cōmune cernit̄ apud clientes et mercatores ſecū deferre. hm̄oi carmina et benedictiōes q̄ incantatōis ſpeciē habere videntur. expedit oīno ſiue in foro penitētie ꝑ cōfeſſorē: ſiue in foro ꝯtentioſo ꝑ eccleſiaſticū iudicē hm̄oi eliminare cū tacitū pactū ꝓpter verba ignota et caracteres ſignati cū demone initur et demon occulte ſe ingerit et optata ꝓcurat. vt tandē ad peiora alliciat. vnde vbi in foro contentioſo talis debet adiurare iuxta ſecundū modū ſententiandi. vbi in foro cōſcientie cōfeſſor debet carmina inſpicere et ſi nolit oīno ꝓijcere. debet tn̄ noīa ignota et caracteres delere. reliqua vero vt euangelica verba et ſignacula crucis ꝑmittere. Suꝑ quibus oībus et p̄cipue ſuꝑ maleficos ſagittarios notandū. q̄ꝛ ſupra tactū eſt an vt manifeſte deprehenſi in heretica prauitate iudicandi ſint de q̄ materia etiā prius tactū eſt in prima q̄ſtione prime ꝑtis. Et quidē q̄ ſic. patet ibidē. Nā vt dicit Bernardꝰ in glo. ordinaria in. c. abolendā. §. p̄nti. et ver. deprehenſi. tribꝫ modis de iure. q̄s ꝑ manifeſte deprehenſo in heretica prauitate habet̄. puta facti euidētia. vt in ſimplici hereſi q̄n publice p̄dicant hereſim. ff. de ritu nup. palā. §. vlti. vel legitimā ꝓbatōe ꝑ teſtes. vel ex ſua ꝯfeſſione Et eiuſdē bern. glo. in. c. excōicamꝰ. ij. ſuꝑ ꝟ. deprehēſi publice. ita q̄ notoriū ſit ill' etiā q̄ꝛ ꝯdēnati ſūt. Ad idē videt̄ facere ſuꝑ. c. ſuꝑ q̄buſdā. extra de verbo. ſig. ꝑut patuit in pri

ma queſtione prime ꝑtis huius operis. Ex
quibus ꝑꝫ ꝙ malefici ſagittarij ſimiliter et
alij arma incantantes ꝓ manifeſte deprehen
ſis in heretica prauitate ꝑ aliqͦd pactum ex=
preſſum cum demone initū ꝓpter manifeſta
ipſorum opera que nō niſi diabolica virtute
fieri poſſunt habendi ſunt. Patet et ſecūdo.
ꝙ eorū fautores receptatores defenſores vt
manifeſte tales ꝓ talibus habendi ſunt ⁊ pe
nis p̄ſcriptis manifeſte ſubiacere ita ꝙ non
iam ſub dubio aut tanꝗ̄ ſuſpecti receptato=
res leui aut graui: vel violenta ſuſpitōe iudi=
candi. ꝓut plures alij exiſtere poſſunt. vñ et
ſemꝑ grauiſſime ꝯtra fidē delinquūt et ſemꝑ
mala morte a deo ꝑcutiuntur. Nā vt fertur
quidā princeps cum cōſimiles foueret male
ficos. et cum hoc quandā ciuitatē in certis
negocijs indebite aggrauaret dum hoc ſibi
a quodaꝫ familiari obijceret. ille omni timo=
re dei poſtpoſito. reſpōdit. det deus ꝙ in hoc
loco moriar: ſi iniuſte a me illi aggrauentur.
ad que verba ſubito diuina vltio ſubſecuta
ſubitanea morte expirauit. reuera in vindi=
ctam nō tam iniuſte aggrauatōnis ꝗ̄tum et
fautorie hereſis. Patet et tercio ꝙ p̄lati qui=
cunqꝫ et rectores vbi huiuſmodi flagitijs et
eorum auctoribus et fautoribus iuxta oēm
poſſibilitatem nō reſiſtunt. etiam tanꝗ̄ ma=
nifeſti fautores et ꝙ preſcriptis penis mani
feſte ſubiacere debeant iudicant̄.

¶ Sequitur ſecundum principale huius ſe
cunde partis ſuꝑ modos tollendi et curā
di maleficia premittendo difficultatē.

Utrum licitum ſit maleficia ꝑ alia
maleficia vel ꝑ aliqua illicita tolle=
re. et arguit̄ ꝙ nō. quia vti auxilio
demonū nō eſt licitū vt ſupra patu
it. et in. ij. ſenten. di. vij. a doctoribꝫ cōmuni=
ter determinat̄. qꝛ videlicet eſt apoſtaſia a fi=
de. et quidē ꝙ ſine auxilio demonū nō poſſit
diſſolui. ꝓbatur. qꝛ aut diſſoluit̄ humano ar
tificio aut diabolico aut diuina potētia. Nō
primū. qꝛ inferior poteſtas nō poteſt infrin=
gere ſuperiorē cum nihil agat vltra ſuā virtu
tem nō etiam diuina. qꝛ hoc eſſet opus mira
culoſum. et cum illa deus ad ſuū nutū opera
tur: et nō ad inſtantiā hoīm. ſicut et xp̄s ma=
tri petenti miraculū de ſubuentione neceſſita
tis vini. vt doctores exponūt ꝙ hoc miracu=
lum cōuerſionis deſiderabat xp̄s. reſpōdit.
Quid mihi ⁊ tibi mulier. ſcꝫ cōmune in oꝑe
miraculoſe. Apparet etiā ꝙ rariſſime liberan
tur quantumcūqꝫ diuinum auxiliū et ſuffra
gia ſanctoꝝ implorant. ergo nō niſi auxilio
demonū liberari poſſunt: qͦd tamē nō eſt lici=
tum querere. Preterea hoc qͦd cōmuniter to=
leratur in vſu practicat̄ licet ſit illicitum. ſed
hoc cōmuniter practicat̄ ꝙ tales maleficiati
curruntad mulierculas ſuꝑſtitioſas a quibꝫ
ſepiſſime liberant̄ et nō per ſacerdotes aut ex
orciſtas. ergo practica oſtendit ꝙ auxilio de=
monum maleficia tollunt̄. cuius tñ auxiliū
querere cum ſit illicitū. etiā nō eſt licitū male
ficia tollere ſed patiēter ſufferre. Preterea ſm
Tho. et Bonauē. in. iiij. di. xxxiiij. de impe=
dimēto maleficiali. maleficiū eſt ita perpetuū
ꝙ nō p̄t habere humanū remediū. quia ſi ha
beret remediū nō eſt homini notū vel licitū.
in quibus verbis dant intelligere ꝙ ſit qua=
ſi infirmitas incurabilis ⁊ perpetue inherēs
vnde ſubdūt. licet deus preſtare poſſit reme=
dium demonē cogēdo et demō deſiſtēdo ille
curaret̄: tamen curatio nō erit humana. ergo
niſi deus diſſoluerit ꝑ ſe nō eſt licitum eiꝰ diſ
ſolutionē quocūqꝫ modo ꝗrere. Preterea in
eadē diſtin. et. q. dicunt ꝙ etiā per aliud ma=
leficium adhibere remediū eſt illicitū. vñ di=
cunt et ſi poſſet per aliud maleficiū adhiberi
remediū nihilominus reputaret̄ perpetuū.
licet ammoueret̄ maleficiū. qꝛ nullo modo ē
licitum per maleficiū inuocare demonis au
xilium Preterea exorciſmi eccleſie nō valent
ad reprimendū demones ſemper quo ad oēs
moleſtias corporales. hoc dei iudicio exigen
te. ſemꝑ tñ valent cōtra illas demonū inueſta
tiones cōtra quas ſunt principaliter inſtitu=
te ſicut cōtra obſeſſos vel circa pueros exorci
ſandos. Preterea nō oportet ꝙ ſi ꝓpter pecca
tum diabolo ſit poteſtas in aliquē data ceſ=
ſante peccato ceſſat poteſtas. quia interdum
ceſſante culpa remanet pena. ex quibꝫ verbis
vident̄ p̄fati duo doctores ſentire ꝙ nō ſit li=
citum maleficia tollere ſed ꝑmittere illa ſicut
ꝑmittunt̄ alie infirmitates incurabiles. et cō
mittere illa tm̄mō dño deo. qui illa tollere p̄t
ad ſuū placitū. In cōtrariū eſt ꝙ ſicut deus
et natura nō abundāt in ſuꝑfluis ita nō defi=
ciunt in neceſſarijs. q̄re et neceſſario fidelibꝫ
cōtra hmōi inſultus demonū ſunt data non
ſolū remedia p̄ſeruatiua. de q̄bus in ꝑncipio
huiꝰ ſecunde ꝑtis tactū eſt. verū etiā remedia
curatiua, cū alias nō ſufficiēter fidelibꝫ a deo
ꝓuiſum eſſet. et oꝑa diaboli viderent̄ fortio=
ra oꝑibꝫ dei. Preterea glo. ſuꝑ illud Job. xli.
Nō eſt poteſtas ſuꝑ terrā ⁊c. dicit oīa hūana
ſuꝑat. et ſi meritis ſanctoꝝ ſubiacet. vñ et me
ritis ſanctoꝝ viroꝝ in hac vita ſubiacet. Pre
terea Auguſtinꝰ de moribꝫ eccleſie nō eſt an=
gelus cū inheremꝰ deo mēte noſtra potētior
nam ſi poteſtas virtus eſt in hoc mūdo toto

mundo ſublimioꝛ eſt. mens deo' inherẽs. vñ
et talibus diſſolui poſſunt opera diaboli. Re
ſponſio. hic ſunt due ſolennes opiniones ſi=
bi inuicem vt videt̃ cõtrariantes. Sunt enĩ
quidã theologi et canoniſte inuicẽ ꝯcoꝛdan=
tes ꝙ licitũ eſt maleficia tollere. etiaꝫ ꝑ opera
ſupſtitioſa et vana. et huius opinionis ſunt
Scotus Hoſtieñ. Goffre. et cõmuniter oẽs
canoniſte. Alioꝝ theologoꝝ opinio et p̄ci=
pue antiquoꝝ et quoꝛundã modernoꝝ vt
Thome. Bonauẽture. Alberti. Petri de pa
lude. et alioꝝ multoꝝ ꝙ nullo modo ſint fa
cienda mala vt eueniant bona et ꝙ poti⁹ ho=
mo moꝛi debet q̃ꝫ in talia cõſentire. vt ſcꝫ per
opera ſupſtitioſa ⁊ vana liberaret̃ ſed q2 vni=
ca diſtinctione poterũt eoꝝ dicta cõcoꝛdari
vidende ſunt pꝛius eoꝝ ſententie. Nã Sco
tus in ſuo. iiij. di. xxxiiij. de impedimẽto ma
leficiali ſiue de frigidis et maleficiatis. repu=
tat fatuitatẽ aſſerere. ꝙ etiã per vana ⁊ ſuper=
ſtitioſa nõ debeant maleficia tolli. dicit enim
Nec in hoc eſt infidelitas aliqua q2 deſtru=
ẽns nõ aſſentit operibus diaboli. ſed credit eũ
poſſe et velle fatigare. dum durat tale ſignuꝫ
q2 ex pacto nõ aſſiſtit ad hoc niſi dum illud
durat. Et ſic deſtructio illius ſigni nõ ponet
finẽ tali vexationi. vnde et dicit ꝙ eſt merito
rium opera diaboli delere. et quia loquit̃ de
ſignis: ponamus exempluꝫ. Sunt quedam
mulieres que tali ſigno notant maleficas. vt
ſi vacca vbertate lactis ex maleficio pꝛiuatur
tunc vrceum lactis ſuper ignẽ appendunt. et
certis verbis ſuperſtitioſis inſiſtendo. vrceũ
cum baculo percutiunt. et licet faſculũ muli=
er percutiat tñ omnia verbera diabolus ad
doꝛſuꝫ malefice defert. per que ſic diabolus
cum malefica fatigatur. licet diabolus nõ co
gatur nec fatigat̃. facit tamẽ illa diabolus vt
percutientẽ catholicã ad peioꝛa alliciat. vnde
periculoſum exiſtit. alias nõ videretur opi=
nio tanti doctoꝛis habere difficultatem. poſ
ſent et alia exẽpla adduci. Hoſtienſis ad idẽ
in ſumma copioſa de frigidis et malefi. et ti.
de impotentia coe. in glo. ſup. c. littere. §. mu
lierem autẽ. dicit ꝙ in hoc defectu recurren=
dum eſt ad remedia medicoꝝ. Et licet quedã
remedia contra hec ſcripta: vana ſeu ſuper=
ſtitioſa videant̃. tamẽ cuilibet auctoꝛi in ſua
arte credendũ eſt. Sed et ſatis tolerare põt
eccleſia retundere vana vanis. Humbertin⁹
deniqꝫ in ſuo quarto p̄fata diſtinctione his
vtitur verbis. Poſſunt maleficia aut per oꝛa
tiones aut ꝑ arteꝫ per quã facta ſunt deſtrui.
Ad idem Goffre. in ſumma ſua eo. ti. Male
ficium nõ poteſt ſolui ſemꝑ per illũ qui fecit.

vel q2 eſt moꝛtuus vel quia neſcit delere ipm
vel quia maleficium eſt perditũ. ſi autẽ ſciret̃
licite poſſet ſoluere. et loquit̃ cõtra illos qui
dicebãt ꝙ per maleficia nõ poſſet copule car
nali pꝛeſtari impedimentũ eo ꝙ nullum tale
eſſet perpetuũ. vnde nõ dirimeret matrimo=
nium iam ꝯtractum. Preterea illi qui fuerũt
moti aſſerere ꝙ nullũ maleficiũ ſit perpetuũ
mouebantur his rationibus. quia putabant
omne maleficiũ poſſe remoueri vel per aliud
maleficiũ vel ꝑ exoꝛciſmos eccleſie qui ſunt
oꝛdinati ad repꝛimendũ vim demonũ. vel ꝑ
veram penitentiã cum diabolus nõ habeat
poteſtatẽ niſi ſuper peccatoꝛes. Vñ quo ad
pꝛimũ cõcoꝛdabant cum opinione alioꝝ ꝙ
ad minus per ſuperſtitioſa poſſint tolli. Cõ=
trarie autẽ opinionis eſt ſanctus tho. in ſuo
iiij. pꝛefata di. ſic inquientis ꝙ ſi maleficium
nõ p̄t reuocari niſi per aliqđ illicitũ. vt ꝑ de=
monis auxiliũ vel huius etiam ſi ſciret̃ poſſe
ſic reuocari nihilominus perpetuũ iudicat̃.
quia remediũ nõ eſt licitum. Ad idẽ Bona=
uen: Pe. Albertus et cõmuniter oẽs theolo=
gi vbi cum breuiter tangunt demonis auxi=
lium tacite vel expꝛeſſe inuocandũ videntur
ſentire ꝙ per nil aliud niſi per licitos exoꝛciſ
mos vel per verã penitentiã. vt in. c. ſi per ſoꝛ
tiarias. alle. tangitur remoueri debeant. mo
ti vt apparet rõnibus in pꝛincipio queſtioniſ
annotatis. Et quia tantos doctoꝛes in eoꝝ
dictis q̃tum poſſibile eſt expedit cõcoꝛdare.
et hoc vnica diſtinctione fieri poteſt ideo no
tandũ ꝙ maleficiũ aut tollitur per aliũ male
ficum ſimul et per aliud maleficiũ. aut tollit̃
nõ quidem per maleficũ ſed per maleficiales
ritus et illicitos. et hoc iterũ dupliciter. quia
vel per illicitos et vanos ritus in ſimul. vel
per vanos et nõ illicitos. Pꝛimũ remedium
eſt oĩno illicitũ tã ex parte auctoꝛis q̃ꝫ et ipi⁹
remedij. ſed tamen quia fit dupliciter q2 aut
cum nocumẽto illi⁹ q̇ maleficiũ intulit. aut
ſine nocumento: fit tamẽ per maleficiales ri=
tus et illicitos. tunc cõpꝛehendit̃ ſub ſecũdo
modo vicꝫ vbi maleficiũ tollitur nõ per ma=
leficũ alium ſed per maleficiales ritus et illi=
citos. tunc iterũ illicitum iudicatur. licet nõ
tm̃ ſicut pꝛimũ. Unde ſummarie dicere poſ
ſumus ꝙ per tria et tribus modis remediuꝫ
redditur illicitũ. quãdo vicꝫ tollitur per ma
leficum alium et per maleficia alia vicꝫ vir=
tute demonis alicuius. Secundo qñ non ꝑ
maleficũ ſed honeſtã perſonã tollitur. ſic tñ
ꝙ ſuperſtitioſis remedijs maleficiũ qđ vni
perſone aufertur alteri infertur. et hoc iterũ
illicitũ. Tercio qñ aufertur ſine eo qđ alteri

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

infertur. vtitur tamē demonū inuocatōe ex=
preſſa vel tacita tunc iterū illicita. et ſm̄ hos
modos dicit̃ a theologis ꝙ potius mors ſit
preeligenda ꝙ̄ in talia cōſentire. Alijs vero
duobus modis vl̄timis tollere maleficiū po
teſt eſſe vel licitū vel nō vanū ſm̄ canoniſtas
et ꝙ tolerari pōt vbi remedia eccleſie prius
attemptata. vt ſunt exorciſmi eccleſie. ſuffra=
gia ſanctoꝝ implorata. ac vera penitētia ni=
hil effeciſſent. Et vt clarior habeat̃ intellect⁹
de ſingulis ſint aliqua geſta ⁊ acta ꝑ nos reꝑ
ta recitanda. Rome tpe nicolai pape eps qui
dam ex almanie ꝑtibus certa expediturus ne
gocia aduenerat cuius nomē occultare ordo
charitatis poſtulat: licȝ iam vniuerſe carnis
debitū ꝑſoluerit. Hic quandā iuuenculā ad
amandoꝛ ipam ad ſuā dioceſim deſtinare cū
duobus famulis ac rebus alijs et clenodijs
diſpoſuiſſet iuuencula auiditate feminea ſu=
per clenodia que ꝓcioſa erāt decepta moduȝ
excogitare cepit. vt ea in itinere exiſtente eps
maleficijs interiret. iamqȝ in ſua habebat cle
nodia cōmiſſione. Et ecce ſequēti nocte eps
ſubito infirmat̃ et ne fortaſſis veneno intoxi
catus eſſet: a medicis percunctatur ⁊ a famu
lis dolenter dubitatur. tam ingens enim ca=
lor inerat pectori vt nō niſi gargariſmis per
aquā frigidā ꝯtinue haberet refocillari. Ter
cia igitur die cū iam nulla ſpes vite haberet̃.
Vetula quedaȝ ingreſſum ad epm inſtanter
petijt et ꝙ cauſa ſue ſanitatis adueniſſet ape=
ruit. Ingreſſa igit̃ epm alloquit̃ et ſanitatē
promittit dummō ſuis acquieſcere ſuaſioni=
bus velit. Eps vero quid nā foret cui acquie
ſcere ꝓ recuperanda ſanitate quā ſumme af=
fectabat vbi inquirit. vetula rn̄dit. Ecce hec
infirmitas maleficio vobis accidit et nō niſi
per aliud maleficiū liberari poteritis vt vicȝ
ipa malefica q̄ vobis intulit moriat̃ et eadē
veſtra infirmitate inficiat̃. Stupefact⁹ eps
et ꝙ alio mō liberari nō poſſet vbi ꝑſenſit. nil
tn̄ temere volens agere papā cōſulere ꝑ ſup=
plicationē decreuit. At pontifex cū eum te=
nerrime diligebat et ꝙ nō niſi per mortē ma
lefice liberari poſſet cum didiciſſet. annuit vt
inter duo mala min⁹ permitteret̃: et ſuꝑ hoc
ſupplicationē ſignauit. Unde denuo vetula
accerſita: et tam ipe ꝙ̄ ſummus pontifex in
mortē malefice cōſentirent dummō priſtine
ſanitati reſtitueretur diſſeruit. ſicqȝ ꝙ vetula
abſceſſit et ꝙ ſequenti nocte liberaret̃ ꝓmiſit
Et ecce circa mediū noctis vbi ſe ſanū et ab
omni infirmitate liberatū perſenſiſſet nūcio
miſſo quid nam de iuuencula foret ꝑſcrutat̃
et ecce aderat q̄ ipam circa medium noctis in
latere matris dormientē infirmatā fuiſſe ſubi
to affirmabat. qua in re dabatur intelligi ꝙ
eadem hora ⁊ momento infirmitas epiſcopū
relinquēdo maleficā iuuenculā per aliā ma=
leficam vetulā inuaſit. et ſic ſpiritus malign⁹
a leſione epiſcopi ceſſando ipm ſanitati ꝑ ac=
cidens reſtituere videbat̃ cum tn̄ ꝓprie ſanita
tem nō immittebat: quā tn̄ occupare deo per=
mittente poterat et ꝓpter pactū cum malefica
altera vnitū que fortune alterius inuidebat.
ipe demon magiſtrā iuuenculā inficere habe
bat. et bene eſtimari pōt illa duo maleficia nō
per vnū demonē duab⁹ perſonis ſed a duo=
bus demonibus duab⁹ maleficis ſeruienti=
bus fuiſſe inflicta. nec in iſto demones ſibi
inuicē cōtrariant̃. cum ſemꝑ in perditionē a=
nimarū quā ſumme et cōcorditer affectāt ſin
gula operant̃. Eps deniqȝ cum pietatis cau=
ſam ipam viſitare ꝓponeret camerā ingredi=
ens horribilib⁹ maledictōibus ſuſcept⁹ fuit
exclamando. Tu cum tua q̄ te talia docuit et
te liberauit maledicamini in eternū. et epiſco
pus emolire eius animum ad penitentiā et ꝙ
omnē offenſam ei remiſiſſet vbi tentabat. illa
vultū auertendo clamabat exeas maledicte:
hic nulla ſpes venie ſed aiam meā oibus de=
monibus cōmendo et miſerabiliter interijt:
et epiſcopus cum gaudio ad ꝓpria remeauit.
Ubi etiā notandū ꝙ quia priuilegiū vnius
nō facit legē cōmunē. ideo diſpenſatio pape
in hoc caſu nō arguit oibus ſic licere. Ad idē
refert nider in ſuo formicario. dicit eni. Mo
dus tollendi maleficiū: aut ſe vindicandi in
malefico talis practicat̃ interdū modus. Ue
nit enim aliqͥs leſus in ſe vel in ſuis ad male
ficam ſciſſitans ſcire malefactorē tunc male=
fica plumbū liquefactū: aliquotiēs fundebat
in aquā quſqȝ ope demonis in plumbo ima
go aliqua videret̃. Qua viſa malefica q̄ſiuit
ab explorante. in qua ꝑte vis ledi maleficum
tuū et in eodē vulnere eum agnoſcere. cumqȝ
explorator locū eligeret ſtatim malefica in ea
dem parte imaginis q̄ in plumbo relucebat
fixurā vel vulnus per cultrū poſuit et locuȝ
vbi reum inueniret indicauit. nomē tn̄ nulla
tenus manifeſtauit. ſed experientia teſte ma=
leficus per oia ledi reperiebat̃ ſicut ſua ima=
go plumbea demonſtrabat. Hec inquā reme
dia et ſimilia vtiqȝ iudicant̃ illicita ꝙ̄uis hu
mana fragilitas ſub ſpe venie cōſequende a
deo. ſepius his inuoluitur plus eſtuans pro
ſanitate corporis ꝙ̄ aie. Secundū vero reme
dium. De ipis maleficis maleficia diſſoluen
tes ſub expſſo pacto cum demone inito abſ=
qȝ nocumento perſone. et quidēȝ de eis quid

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

agendum ſit et qualiter cognoſcunt̄ infra in
ſedecimo mō ſententiandi patebit. hi enim q̄ꝫ
plures exiſtūt et ſemꝑ infra vnū aut duo mi-
liaria teutbonicalia reperiunt̄ in quo ſpacio
quicq̄d alie malefice ledūt hoc illi curare vi-
dentur. quas etiā curatões aliq̄ ſimpliciter q̄
ad omne tp̄s. alique vero tm̄ a ꝓxima anga
ria leſos maleficijs curare ſe iactitāt. aliq̄ ve-
ro nō niſi in cōſenſu malefice. que maleficiū
intulit curare pn̄t. et he notant̄ ſuꝑ expreſſuꝫ
pactū cū demone initū ꝓpter hoc ꝙ occulta
manifeſtare ſolēt illis q̄ cauſa ſanitatis recu-
perande ipas accedunt. ipſis enī cauſas ſue
calamitatis ſubito manifeſtāt dicētes ꝙ ꝓpter
brigas et rixas cū vicina vel alia muliere aut
viro habitas leſa fuerit in ſe vel in ſuis atti-
nentibꝫ. q̄ etiā ad occultandū ſua flagitia in-
terdum ꝑegrinationes vel alia pietatis opa
iniungūt. quas quidē accedere ꝓ recuperan
da ſanitate tāto ꝑniitioſius exiſtit q̄to ꝗ illis
qui ſolū per pactū tacitū curare vident̄ in cō
tumeliā fidei amplius delinquūt. Hi enī dū
ex vna ꝑte ſanitatē corporalē deo preponūt
ex altera ꝑte ſibi ipis in vindictā criminis vi
tam deo ꝑcutiente abbreuiāt. ſic enī in ſaul di
uina ſeuit vltio cū primo magos et ariolos
abſtuliſſet de terra. poſtea cōſuluit vnde et in
bello occiſus cū filijs fuit. i. Re. xxviij. et cul
pa tangit̄. i. Paral. x. ꝓpter hoc etiā ochoſias
infirmus mori habuit. iiij. Re. i. tales etiam
viſitatores maleficarū infames vn̄ nec ad ac-
cuſationē debent admitti. ij. q. viij. quiſquis
nec. Item tales ſc̄m leges debēt pena capitis
plecti. vt in prima q̄ſtione opis tactū eſt. Sꝫ
heu dn̄e deus cum oīa iudicia tua iuſta ſunt
q̄s liberabit pauperes maleficiatos et in cōti
nuis doloribꝫ eiulantes peccatis noſtris exi
gentibus inimic⁹ nimis ꝑualuit vbi ſunt q̄
licitis exorciſmis illa opa diaboli diſſoluere
valeāt. hoc vnicū ergo ſuꝑeſſe videt̄ remedi
um vt iudices eorū inſultus adminus refre-
nant varijs penis auctrices maleficas caſti-
gando. vnde et infirmis facultas viſitandi
maleficas amputabit̄. ſed heu nemo ꝑcipit
corde oēs q̄ ſua: nō q̄ ieſu xp̄i ſunt querētes.
Illa enī malefica in rychſ̄hoffen de q̄ ſupra
mentio facta eſt adeo aſſiduis frequentabat̄
ꝓ recupranda ſanitate maleficiatis. ꝙ comeſ
caſtri: theloneī lucrū habere voluit ita ꝙ q̄li-
bet maleficiatus in ſe vel in ſibi attinentibus
denariū vnū in introitu porte ſoluere habe-
bat. vnde et magnū exinde ſe habuiſſe puen-
tum aſſeruit. teſte etiā experientia didicimus
plures tales ꝑ dioceſim cōſtant̄. exiſtere: non
ꝙ ipa ꝑ alijs dioceſibus ſit infecta cum hoc
genus inſidie ſerpit ꝑ oēs dioceſes ⁊ heu to-
tum mundū infeciſſe videt̄. ſed q2 ipa dioce-
ſis amplius elaborata fuit et quidam hengſt
noīe repertus qui maiorē cōcurſum et quoti
dianū a maleficiatis pauꝑculis habere cerni
tur. quē etiā ↄcurſum ſic oculis noſtris ꝑſpe
ximus in villa quedā eningen ꝙ ſine dubio
ad quecūq̄ꝫ loca beatiſſime virginis ſiue aq̄ſ
grani ſiue ad heremitas tantus pauperū cō-
curſus nō exiſtit ſicut ad eundē ſuꝑſtitioſum
hoīem. nā hiemali et frigidiſſimo tp̄e dū pre
abundantia nimiū oīs via regia et publica
obſtruit̄ adhuc a circumiacentibꝫ terris ad
duo vel tria miliaria cū magnis hoīm fatiga
tionibꝫ frequentat̄. quibuſdā remedia ꝑcipiē
tibus. alijs vero minime vt reor ꝙ non eque
oīa maleficia diſſolui ꝓpter varia vt ſupra ta
ctum eſt obſtacula pn̄t. et hi quidē ſub expꝛ̄ſſa
demonū inuocatōne maleficia diſſoluētes q̄
ad ſc̄m remediū illicitū: nō tamē ſicut primū.
Terciū vero remediū qd̄ quibuſdā ceremo-
nijs ſuꝑſtitioſis practicat̄ nō tm̄ in nocumen
tū alicui⁹ ꝑſone. aut ꝑ manifeſtos maleficos
agitat̄ experiētia teſte ꝑ hunc modū. In ciui
tate Spirenſi mercator quidā forenſis hūc
caſum ſibi accidiſſe ꝓpoſuit. In ꝑtibus inq̄t
ſueuie in quodā caſtro nobiliū me degente:
quadā die dū peracto prandio aſſociat⁹ duo
bus domicellis. ſolatij cauſa ſuꝑ pratū ince-
derem quedam mulier obuiando: dū a remo
tis adhuc incederet et a duobus domicellis
agnita fuiſſet vnus eoꝝ ad me hec verba ꝓ-
tulit. munias te cito ſigno crucis et ſimiliter
ad idē alius ab alio latere hortabat̄. At ego
cauſam huius timoris inquirēs. Reſponde
runt. En peior malefica totius ꝓuincie iam
nobis obuiā dat ipa enī ſolo viſu maleficiare
hoīes nouit. Tunc ego ſtomachando et nū
q̄ꝫ tales timuiſſe me iactitabā ecce vix verba
cōpleui: et me grauiter in pede ſiniſtro leſum
perſenſi ita vt ſine graui dolore de loco fige-
re pedē nō potui aut greſſum vnde et alij cō-
cito e caſtro per nunciū mihi equū deſtinan
do ad illud reducūt doloribꝫ autē ꝑ triduū
augmētatis ꝑfati incole intelligētes maleficio
me infectū quendā ruſticū ad ſpaciū vni⁹ mi
liaris accedūt et caſum ꝓponūt. quē nouerāt
per artē quendā maleficia tollere qui cōcito
veniens et pedē ꝓſpiciens ſi inq̄t ex vobis cō
tigit aut naturali defectu experimentū capiā
et ſi quidē ex maleficio accidit cū dei adiuto-
rio curabo. ſin autem remedijs naturalibus
opus erit inſiſtere. At ego ſi abſq̄ꝫ ſuꝑſtitio-
ne et cum dei adiutorio curari potero libens
acceptabo. quoniā cū demone nihil ↄmune

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

habere volo. nec eius adiutorium affecto. ad
idem et ipe villanus reſpondit ſe nō velle ni
ſi licita remedia et cū dei adiutorio adhibere
et curare. dummō experientia didiciſſet hoc
per maleficiū mihi contigiſſe. ad q̄ duo aſſen
ſi ille plumbū vt ſup̄ de alia malefica tactū eſt
liq̄factū in coclear ferreo ſupra pedē tenuit
et in ſcutellā aqua plenā fudit. ꝛ ſubito diuer
ſarum rerū ſpecies ꝓpruperunt ac ſi ſpine vel
pili aut oſſa et ſimilia fuiſſent intromiſſa. Iā
inquit video ꝙ infirmitas hec nō ex natura-
li defectu: ſed maleficio vobis ꝯtigit. At ego
quomō talia ex plūbo liquefacto ſcire poſſet
dum inquirerē. Ecce inquit ſeptē ſunt metal
la ex ſeptē planetis ꝛ quia ſaturnus domina
tur plumbo eius ꝓprietas eſt vt ſi plumbum
ſuper maleficiū aliq̄d fuſum fuerit per ſuum
influxum maleficium demonſtrabit. et bene
inquit actum eſt vt cito remediū adhibeatur.
quia tot diebus vos viſitare habeo quot ſub
maleficio ſtetiſtis. ꝛ interrogare quot dies e-
lapſi fuiſſent. iam triduo faſſus ſum vnde et
ipe ſingulis diebꝫ ꝑ triduū me viſitando et
pedē inſpiciendo ſolū et tangendo et cuncta
verba penes ſe ruminando integre ſanitati
fugato maleficio me reſtituit. Hic certe mo-
dus actorē nō mōſtrat maleficū ſicut modū
ſuperſtitioſuꝫ. in eo enī ꝙ dei adiutorio et nō
ope diaboli ſanitatē ꝓmiſit. et hoc ꝙ ſaturni
influxum ſuper plumbum tanq̄ꝫ ex eius do-
minio cauſatum allegauit irreprehenſibilis
extitit et potius commendandus fuit. Sed
qua virtute maleficium fugauit ꝛ ſpecies re-
rum in plūbo cauſauit ſub dubio relinqui-
tur. Nam cum maleficiū nulla virtute natu
rali poſſit ammoueri licet mitigare valeat. vt
inferius de obſeſſoꝝ remedijs patebit. poti⁹
videt̄ ꝙ per aliq̄d pactū ad minus tacitū cū
demone initū hoc practicauerit. et dicit̄ hic
pactū tacitum quādo adminus auctor tacite
in aſſiſtentiā diaboli cōſentit. per quē modū
innumera ſuperſtitioſa opera practicant̄. li-
cet differenter quo ad diuinā offenſam cū in
vno opere maior ſit creatoris offenſa q̄ꝫ in al
tero. In eo enī ꝙ de ſanitate ꝓcuranda cert⁹
fuit: et in eo ꝙ tot diebꝫ quot ſub infirmitate
extiterat ipm viſitare habuit nec aliq̄bꝫ me-
dicaminibꝫ naturalibꝫ vſus fuit. et tn̄ iuxta
promiſſa egrotum ſanitati reſtituit. nō tam
ſuſpectus q̄ꝫ vt manifeſte deprehēſus ad mi-
nus licet nō ſup̄ expreſſum initū cum demo-
ne pactum tamē iudicatur et tanq̄ꝫ ꝓ cōuin-
cto haberi et penis adminus in ſecundo mō
ſententiandi infra cōtentis. ſed puniri debet
cum abiuratione ſolenni niſi leges que in cō

trariū ſentire videntur ipm ſuſtentarent. In
quo caſu quid ordinario ſit faciendū in ſolu
tione argumentorū patebit poſtea. Quartū
vero remediū tolerandū et de quo canoniſte
adminus intendunt cum certis theologis
dicit̄ vanum tantū et preciſe. puta quia ſolū
ſuperſtitioſum et nō ſub aliquo pacto expſſo
vel tacito ex intentione et ꝓpoſito practican-
tis operatum et dico ad minus. quia fortaſ-
ſis ſi velint etiaꝫ tercium remediū huic quar
to adiungere. potius videtur nobis eorum
aſſertioni cedere q̄ꝫ cōtentionibus deſeruire.
et hoc quidem remediū vanum: ſuperius ex-
emplificatū de mulieribus que vrceolum ſu
pra ignem poſitū percutiunt in finem vt ma-
lefica que vaccā vbertate lactis priuauit ver
heretur. licet fortaſſis talia in nōie diaboli
facere habeant. aut fortaſſis ſine eius expreſ-
ſione. Ad idem poſſunt et alia earum geſta
adduci. Nam interdū vbi vaccas huiuſmo
di leſas ad paſcua emittere volunt. explorare
etiam ipam maleficā nituntur. tunc bracam
viri vel aliud immundū ſuper caput aut dor
ſum vacce. et hoc potius feſtiuis diebus ꝛ ſa
cratioribus ipam vaccā cum baculo fortaſ-
ſis iterū ſub tali vt ſupra expreſſione percu-
tiendo expellunt. et tunc vacca recto tramite
ad domum malefice ꝓperat et cornua in eius
oſtium vibrat cum magno eiulatu continue
pulſando. et hec vtiq̄ꝫ diabol⁹ in vacca ope-
ratur tamdiu quo per alia maleficia ſedatur.
Reuera ꝛ ſi ſc̄m p̄fatos doctores talia ſint to-
leranda. nō tamen meritoria vt quidam aſſe
rere conantur exiſtunt. cum enī iuxta apoſto
lum omnia que in verbo aut opere facimus
in nomine domini noſtri ieſu chriſti facere p̄-
cipimur. licet ibi nō ſit expreſſa demonis in-
uocatio. et tamē eius nominis expreſſio. ꝛ ite
rum licet ibi nō ſit intentio per pactū aliq̄d
tacitum vel expreſſum talia facere. quia for-
taſſis dicet. volo hoc facere ſiue diabolus in
tromittat ſe ſiue non. ipa temeritas qua diui-
num timorē poſtponit deum offendit. vnde
et diabolo poteſtatē talia faciendi permittit.
inducendi ergo tales ſunt ad penitentiaꝫ et
hortandi vt potius deſiſtant. et ad remedia
infra ſcripta et ſuperius etiam in parte tacta
per vſum videlicet aque benedicte et ſalis ex-
orcizate ꝛc̄. recurrant. Simili modo iudicā-
dum de illis quibus dum aliquod iumentū
maleficio interimit̄ et explorare maleficum
aut etiam ſi naturali defectu vel maleficio ſit
interemptum vbi nituntur ad loca vbi cada
uera beſtiarū excorticant̄ ꝓperant et inteſtina
cadaueris ſuper terram trahendo vſq̄ꝫ ad do-

mum deferunt nō autē intra domū per hosti
um ſuper ſed ſub limine domus ad coquinā
trabunt: et igne facto ſuper cratem inteſtina
ponunt. et tunc vt ex relatu talia practicanti
um ſepiſſime informati ſum⁹. ſicut inteſtine
caleſiunt et ardent: ita inteſtine malefice calo
re et doloribꝫ cruciant̃. aduertunt ergo illi ex
ploratores vt hoſtiū domus optime ſit obſtru
ſum eo ꝙ ꝓ doloribus malefica ad introitū
feſtinabit domus. et ſiquidē introitum habe
bit carbonē de igne aufert et tunc omnis cru
ciatus effugatur. repertū deniqꝫ ſepius noui
mus ꝙ vbi introitū habere nō poterāt extūc
denſiſſimis tenebris domū intus ⁊ extra val
labant. cum cōmotione tam horribili et ſtre-
pitu vt ex ruina domus omnes ſe tandē in-
terire putarēt niſi oſtium aperiret̃. Ad idem
etiam certa experimenta reducunt̃. nam cer-
ti volentes e multitudine mulierū in eccleſia
exiſtentiū experiri maleficas que etiā ſine eo
rum conſenſu eccleſiā diuinis peractis exire
nō valeant tali experimento inſiſtunt. Nam
die dominico ſotularia iuuenum ſungia ſeu
pinguedine porci vt moris eſt ꝓ reſtauratio
ne fieri perungunt. et ſic vbi eccleſiā intrant
tamdiu malefice exire eccleſiā non poterunt
quo adusqꝫ exploratores aut exeunt aut illis
licentiam ſub expreſſione vt ſupra exeundi cō
cedant. Simile fit etiam per certa verba que
annotare nō expedit ne quis ꝑ diabolū ſedu
catur. Nā nec iudices aut preſidentes his in
fallibilē fidē aut opinionē accomodare dn̄t
niſi talis ꝑſona alias plurimū eſſet diffama-
ta. cū ſub tali pretextu ille mille artifex etiam
innoxias infamare poſſet. Vn̄ potius auer-
tendi ſunt homines a talibus expimentis et
ſalutares pn̄ie iniungēde licet interdū tolle-
rant̃. Per hec patet reſponſio ad argumenta
que cōcludūt maleficia nō eſſe tollenda. quia
primis duobꝫ modis omnino illicitū eſt tol-
lere tertiū remediū ſecundū leges. et ſi tolle-
rat̃ tn̄ nō paruā ſuper eccleſiaſticus iudex de
bet habere aduertentiā. Nā ꝙ leges vident̃
tollerare patet. C. de maleficiis. l. eorū. vbi ſic
habet̃. Alij aūt qui faciūt id ne labores hoī-
nū ventoꝝ grandiniſqꝫ lapidatione ſternunt̃
nō pena ſed premio digni ſunt. Et Antoni⁹
in ſumma de legibꝫ in quibꝫ ius canonicū et
ciuile diſcrepant hoc idem allegat. ex quo vi-
det̃ ꝙ cōcedunt leges ꝓ cōſeruatione frugū
et iumentoꝝ in omnē euētū poſſe certos hoī
nes talia practicātes nō ſolum tollerare ſed ⁊
premiare. Erit ergo eccleſiaſtici iudicis ad-
uertere ſi tantummodo iuxta mentē legis cō
tra grandines et aeris temperiē: modis con-
gruis vt inferius patebit. aut etiā quibuſdā
ſuperſtitioſis ꝓcedit. et tunc dum inde nullū
ſequit̃ fidei ſcandalū etiam tollerare. ſed reue
ra hoc nō erit iuxta tertiū ſed quartū modū
⁊ quintū de quo conſequenter tractandū erit
de eccleſiaſticis et licitis remedijs inſerendo
interdum de ſuperſtitioſis ad quartum mo-
dum pertinētibus. et hoc per capitula ſequē
tia.

Remedium eccleſiaſticū cōtra incubos et ſuccubos demones.

Capitulum. i.

Quia vero in precedentibꝫ capitu-
lis prime queſtionis ſuper modos
maleficiandi homines. iumenta ⁊
terre fruges. tacta ſunt ante omnia
ea que ipe malefice erga ꝓprias perſonas pra
cticant qualiter videlicet innoxias iuuencu-
las in augmentū ſue ꝑfidie alliciunt. qualis
etiā modus ſit ꝓfitendi earū et omagij pre-
ſtandi. qualiter etiā infantes ꝓprios aut alie-
nos demonibus offerūt. et quō localiter trāſ
ferantur. Hec inquā et ſimilia remediare: qꝛ
nō eſt poſſibile niſi vt per ſuos iudices de me
dio tollantur. aut ad minus in exemplū oīm
futuroꝝ puniantur. ideo de hmōi remedijs
nō ad p̄ſens ſed in vltima pte operis. vbi vi-
ginti modi ꝓcedendi et ſententiandi cōtra et
ſuper maleficarū ꝑſonas deducent̃ tractabit̃
Ad p̄ſens tn̄ ſuper remedia cōtra earū male
ficiales effectus tendere oportet et primo q̄li
ter homines maleficiati remediantur. demū
qualiter beſtie: et vltimo qualiter fruges ter-
reꝝ ſeruantur. De hoībus vero maleficiatis
quo ad incubos demones vel ſuccubos. qꝛ
ſunt in triplici genere ſed earum que ſe volū
tarie demonibus incubis ſubijciunt vt ſunt
malefice. quia de ſuccubis quo ad viros nō
ita voluntarie practicatū reperit̃. cum ex na
turali vigore rōnis quo viri mulieribus pre-
eminent: talia plus abhorrent. eſt et eorū qui
a maleficis cum incubis aut ſuccubis cōtra
eorum voluntatē inuoluunt̃. et eſt terciū ge-
nus et hoc precipue virginū quarundā que
cōtra earum omnino voluntatē ab incubis
demonibus moleſtant̃. de quibus etiā ſepe
preſumit̃ ꝙ a maleficis ſic maleficiant̃. puta
quia demones ad inſtantiā maleficarū ſicut
ſepiſſime alias infirmitates immittere ſolēt.
ita et incubos illis ꝑſonis ſe facere habēt vt
vel ſic eos ad ſuā ꝑfidiā allicere valeāt. De-
mus quedā exempla. Eſt in ciuitate cōfluen
tia pauper quidā ſic maleficiatus ꝙ in pn̄tia
vxoris omnē actū venereū ꝓut viri cū mulie
ribus agere ſolēt etiā repetitis vicibus per ſe

exercet. nec ab illis ad inſtantiā et eiulatum
mulieris auerti pōt. quia vno aut trib⁹ acti-
bus expletis verba replicat. volum⁹ iterum
de nouo et iterum de nouo inchoare. cū tamē
nulla pſona corporali viſu cernat ei ſuccum
bere. ſitq3 vt poſt diuturnas hmōi vexationes
paup ille colliſus in terrā oībus viribꝫ deſti
tuit. et dum poſt aliquarū viriū recuperatio
nem interrogat quō et qualiter iſta ſibi ꝯtin
gant. ⁊ an ne pſonā ſuccubantē habuerit. Re
ſpondere ſolet ſe mihi videre: ſꝫ ita mente ca
ptiuatū vt oīno abſtinere nō valeat. et qui dē
ſuper hoc maleficiū mulier quedā plurimū
habet ſuſpecta ꝙ ei intulerit eo ꝙ illi paupe-
ri minata fuerit ꝑ verba cōtumelioſa: ꝙ ipm
propter diſplicentiā ſibi factā expedire vellet
ſed legū et executores iuſticie non aſſunt qui
ſaltim ſuper diffamiā et grauē ſuſpitionē in
vindictā tanti criminis ꝓcederent. putātes
neminē debere cōdemnari niſi qui ꝯfeſſione
propria aut trium teſtium ꝓductione legiti
ma conuincatur. quaſi indicia facti aut eui-
dentia ſup graues aut violentas ſuſpitiones
nullas mereantur penas de quibus tamen
modis ſententiandi inferius vt premiſſum
eſt patebit. De ſecundo vero genere quo pu
elle ab incubis demonibus moleſtantur.
Etiam noſtris temporibus referre nimis lō
gum foret: cum hiſtorie certe de ſimilibus
exiſtant referte. Sed cum quāta difficultate
talia remediari poſſint patere pt ex his q̄ tho
mas brabantinus circa finē opis ſui de api-
bus: de quadā in hunc modū refert. Uidi in
quit et in cōfeſſione audiui virginē quandā
in religioſo habitu que primo dixit ſe nunq̄3
in cōcubitū ꝯſenſiſſe per hoc tñ dat intellige
re ſe cognitā fuiſſe at ego nō credens. artaui
eā rōnibus et duris cōminationibꝫ ſub ꝑicu
lo aīe ſue. tandē cū lachrymis ꝯfeſſa eſt ſe pri
us corruptā mente q̄3 corpore. et cum poſtea
doleret quaſi ad mortē et cōfiteret omni die
cū lachrimis nō potuit tñ ingenio ſtudio vel
arte ab incubo demōe liberari. nec ſigno cru
cis nec aqua benedicta: que tñ ſpecialiter ad
fugandos demones ordinant. nec ſacramen
to xp̄i corporis ipīs etiā angelis terrifico do
nec poſt plures annos orōne ⁊ ieiunio pie lu
cardis fugaretur. et eſt credibile ſaluo me-
liori iudicio. ꝙ poſtq̄3 de peccato ſuo dolens
cōfitebatur: poti⁹ ei cōcubitus demonis pe-
na culpe q̄3 culpa fuit. Hec etiā cū in vigilia
penthecoſten q̄rularet apud criſtinā in valle
duciſſe brabantie monialē deuotā que mihi
hoc retulit ꝙ nō auderet cōicare ꝓpter demo-
nis importunā vexationē. cōpatiens dixit ei
criſtina. Uade quieſce ſecura cōicatura cras
dominico corpore. ego in me recipiā penam
tuā. Recedens illa gaudens dormit in pace.
ad orationē de nocte ſurgit mane cū oī tran
quillitate ſacramēta ſuſcipit. Criſtina autē
ſuſceptā in ſe penā nō ponderās. veſpere quie
ti ſe dans. audit in ſtratu ſuo quaſi ꝓcellam
cōmouentē ſe: et inquietius agitantē. nec ſu-
ſpicans demonē. arrepto colo fugare nitit
quicquid eſſet. decumbit iterꝫ. ſed pauida: ve
xata ſurrexit et hoc pluries. tandē ſenſit ⁊ vi
dit euerſis fere ſtraminibꝫ ꝙ demonis nequi
tia vexaret. Dimiſſo ergo lecto noctem ducit
inſomnē: et orare volens demonis cruciaba
tur inſultu et vt dixit nunq̄3 talia paſſa fue-
rat: vnde ꝑdicte mulieri mane. Renuncio in
quit renuncio pene tue: vix ſine vite diſcri-
mine violentiā tentatoris peſſimi euaſi. Qua
ex re perpendit difficile eſſe hmōi remediare
ſiue maleficio ſiue abſq3 eo cōtingat. Sunt
tñ adhuc aliqua ꝑ que fortaſſis ipi demones
fugantur. de q̄bus ⁊ nider in ſuo formicario
Licet enī vt ibi refert quinq3 modis valeant
puelle et viri liberari vicꝫ per ſacramentalē
cōfeſſionē ⁊ ſanctā exercitationē in crucis cō
ſignatione vel angelica ſalutatione. Tercio
per exorciſmoꝝ applicationē. Quarto ꝑ certi
loci mutationē. et per cautā ſanctoꝝ excōmu
nicationē: et ex ꝑmiſſis patuit ꝙ prima duo
moniali nō ꝓfuerunt. nō tñ ꝓpterea obmittē
da ſunt. quod enim vni eſt remediū nō ꝓpter
hoc ſequit qꝺ et alteri. ita et ecōuerſo. Nam
et incubos ſepe ꝑ orationē dominicā aut a-
que aſperſionē. vel etiā per angelicā ſaluta-
tionē fuiſſe repulſos. hiſtorie tradūt. Refert
enim Ceſari⁹ in dialogo ſuo ꝙ ſacerdos qui
dam poſtq̄3 ſe ſuſpenderat eius ꝯcubina mo
naſteriū intrauit et per incubū ad luxriā ꝓ-
cata eſt. quē tñ ꝑ crucis cōſignationē repulit
et ꝑ aque benedicte aſperſionē: licet ſtatim pō
ſtea rediit. Quādo aūt angelicā ſalutationē
dicebat: longe velut ſagitta diſparuit et receſ
ſit ſed interdū rediit. licet ꝓpe accedere eā non
auderet. Item de tercio vicꝫ per ſacramenta
lem cōfeſſionē patet ꝑ eundē Ceſariū qui di-
cit ꝙ cōcubina antedicta cū iam cōfeſſa eſſet
pure in toto derelicta eſt ab incubo. Refert
idem ꝙ quidā vir in leodio paſſus incubum
cōfeſſione ſacramētali finita totaliter libera-
tus eſt. Ponit inſup exemplū de quadā inclu
ſa quā incubis nec oratione nec ꝯfeſſione nec
propter aliud ſpirituale exercitiū reliq̄t quin
eius lectū aſcenderet: ſed cum ad informatio
nem cuiuſdā viri religioſi diceret benedicite.
ſtatim eam demon reliquit. De quarto loc

videlicet mutatione. dicit qui prius. ꝙ filia
cuiuſdã ſacerdotis ſtuprata per incubũ et fa
cta ex dolore frenetica. trans renũcꝫ elonga=
ta ab incubo dimiſſa eſt. ſed pater eius q̄ a lo
co filiã depoſuerat a demone ꝑcuſſus eſt adeo
vt moreret̃ in triduo. Fit et mẽtio de quadã
que per incubũ crebro in lecto vexata ꝓrio.
cõſociam deuotã petijt vt loco vexate iaceret
quod cum feciſſet tota nocte quaſdã inquie=
tudines grauiſſimas ſenſit et prior tũc quie=
ta fuit. Notatur etiam a Guilhelmo ꝙ incu
bi plus vexare videntur mulieres et puellas
pulcros crines habentes. ideo quia aut cure
aut ornatui criniũ nimiũ incumbunt hmõi.
aut quia per crines viros inflammare cupi=
unt vel cõſueuerunt. aut quia in eis inaniter
gloriantur. aut quia diuina bonitas hoc ꝑ=
mittit vt terreant̃ mulieres viros inflamma
re per ea que etiã demones inflammari viroſ
volunt. De quinto de excõmunicatione que
fortaſſis aliquãdo eadẽ eſt exorcizationi. pa=
tet in legenda ſancti bernardi. In aquitania
ſiquidẽ mulier ab incubo ſex annis incredi
bili ab vſu libidinis vexata. audiuit ſibi in=
cubum ne ad virũ ſanctum qui ventur⁹ erat
appropinquaret minantẽ. Nihil inq̃t tibi ꝓ=
ficiet ſed eo recedente tuuſ crudeliſſimus ero
perſecutor qui actenus tuus amator extiti.
Que cum virũ ſanctũ bernardũ inuocaret: re
ſpondit. Tolle meum baculũ et lecto tuo in=
fige: et faciat malignus qđ poteſt. hoc cũ fe=
ciſſet: demon camerã femine nõ eſt auſus in=
trare ſed foris minabat̃ atrociſſime ſe eã vel=
le perſequi bernardo recedente. Quo ꝑ femi
nam audito cõuocat populũ beatus bernar=
dus omnes iubet accenſas candelas geſtare
in manibus et demonẽ cum vniuerſo q̄ ade=
rat cetu excõmunicauit. ac ne ad illã vel aliã
deinceps acceſſum habeat interdixit. et ita il
la plane liberata eſt. Uerum hic notandũ ꝙ
poteſtas clauiũ cõceſſa petro et ſuis ſucceſſo
ribus quia ſonat ſuꝑ terrã et tm̃ ꝓ viatorib⁹
hec iuriſdictionis poteſtas ſit in remediũ ec=
cleſie ɔceſſa. mirũ videt̃ ꝙ ⁊ aeree poteſtates
hec iuriſdictione valeant arceri. Sed dici
poteſt ꝙ quia ꝑſone que a demonib⁹ moleſtã
tur: ſunt ſub iuriſdictõe pape et clauiũ. nõ mi
rum ſi per indirectũ hmõi poteſtates vigore
clauium arceant̃. ſicut etiã indirecte animas
poteſtate clauiũ a penis purgatorij ignis ab
ſoluere pt̃. nõ obſtante ꝙ poteſtas illa ſonat
ſuꝑ terrã ⁊ anime ſint ſub terra. De poteſtate
etiã clauiũ conceſſa capiti eccleſie ſcꝫ vicario
chriſti nõ eſt tutum diſputare. cum notũ ſit ꝙ
tanta poteſtas ſit a xp̄o eccleſie et ei⁹ vicario

cõceſſa q̄̃ta puro homini ɔcedi a deo potuit
et hoc in vtilitatẽ eccleſie. Pie etiam eſtima=
ri poteſt ꝙ ſi egritudines a maleficiis virtute
demonũ inflicte excõmunicarent̃ cũ ipſis ma
leficiis auctricibus et demonibus nõ adeo in
ipſos infirmos ſeuirent. et ꝙ citius liberaren
tur adhibitis ſuper hoc et alijs exorciſmis li
citis. In partibus deniꝗ͂ athiſis vulgaris
eſt narratio. ſimul ⁊ alijs in locis qđ dum di
uina ꝑmiſſione locuſte volãtes cũ ingẽti mľ
titudine. Uineas frondes ſegetes et cuncta
virentia eradicarẽt. huiuſmodi excõmunica
tione et maledictõe fugate et ſubito interem=
pte fuerunt. Ex ſi ſanctificati viri quis aſcri
bere velit et nõ virtuti clauiũ ſit in noĩe do=
mini vnum ꝓ certo habemus ꝙ nec virtus
miraculorũ nec poteſtas clauiũ. gratiã gra=
tum facientẽ de neceſſitate p̄ſupponunt. cum
vtrunꝗ͂ ex gratia gratis data ꝓcedat. Eſt et
iterum notandũ ꝙ vbi nullum predictorum
remediorũ iuuat ꝙ tunc ad exorciſmos lici=
tos ſit recurrendũ. de quibus inferius pate=
bit ꝙ et ſi hi ad fugandũ demonis nequiciã
nõ ſufficient: tunc reuera talis vexatio demo
nis eſt pena ꝓ peccatis ſatiſfactoria. ſi prout
oportet ſuſtineat̃ in charitate ſicut et alia ma
la huius mundi que nos ſic premunt vt ad
deum ire cõpellant. Uerum etiã aduertendũ
ꝙ interdũ alique in veritate per incubũ nõ
vexantur: ſed tantummõ ita ſe vexari putãt.
et hoc ꝙ mulieribus p̄cipue et nõ viris cum
alias ſint timide et mirabiliũ formarum in
imaginatione ſuſceptiue. Unde et Guilhel=
mus ſepe allegatus. multe inquit de appari=
tionibus fantaſticis ex morbo melancolico
in multis fiunt et in mulieribus maxime ſi=
cut apparet de viſionibus et reuelationbus.
Et cauſa in hoc eſt vt norunt medici ipſa na
tura muliebriũ animarũ eo ꝙ longe facilio=
ris et leuioris impreſſionis ſunt q̄̃ anime vi
riles. et ſubdit ibidẽ. Scio me vidiſſe mulie=
rem que credebat ſe cognoſci ab intus a dia=
bolo ⁊ alia incredibilia ſe ſentire dicebat. Nõ
nunꝗ͂ etiam impregnate ſibi videntur mulie
res ab incubis et intumeſcũt vehemẽter ven=
tres earũ. Et cũ partus tp̄s aduenerit ſola e=
miſſione multe ventoſitatis detumeſcũt. Nã
de ouis formicarũ in potu ſumptis incredi=
bilem ventoſitatẽ et tumultũ in ventre gene=
rant hominis. Similiter de granis catapu=
cie et de granis arboris q̄ dr̄ nigra pin⁹ ɔſilia
in ventre fiũt. Facillimũ eſt aũt demoni ſimi
lia ⁊ maiora in ventrib⁹ hoĩm ꝓcurare. Hec
addita ſunt vt nõ faciliime quis mulierculis
fidem adhibeat. ſed illis duntaxat ſuꝑ qui=

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bus experimēta fidē fecerunt. vt de illis que didicerunt in ꝓprijs lectis. vel alio modo cōdormientibus per experientiam talia vera eſſe.

Remedia ꝓ illis qui circa vim generatiuā maleficiuntur. Capitulum. ij.

LIcet mulieres in maiori numero ſint malefice ꝗ̄ viri vt in prima ꝑte operis oſtenſu ē: tñ viri plus maleficiunt. et huius ratio eſt. qꝛ cum deus plus ꝑmittit ſup actū venereū per quē primū peccatū diffundit ꝗ̄ ſup alios actus humanos. ſicut et ꝑ ſerpentes qui magis incantationibꝫ deſeruiūt ꝗ̄ alia aīalia. eo ꝙ diaboli primū inſtrumentū. Et cū actus ille venereus plus et faciliori mō poteſt maleficiari in viro ꝗ̄ in mulieri. ideo. Et quidē patet quod tactū eſt. Nam cum quinqꝫ modis demon in generatiuā potentiā p̄t agere ⁊ illi modi citius ꝓcurantur in viris. Remedia adhibenda ſup vnumquēqꝫ modū iuxta poſſibilitatem ſunt deducenda. et ille qui viciatus eſt in tali potētia attendat: ſub quo modo ſuum maleficiū cōtineatur. Sunt aūt quinqꝫ modi iuxta petrū de palude in ſuo. iiij. di. xxxiiij. in ꝓceſſu huiꝰ maleficij. Nam demon ex hoc ꝙ eſt ſpiritus habet poteſtatē ſuper creaturā corporalē deo ꝑmittente. et ex cōditione nature ſue p̄cipue ad motū localē vt illū ꝓhibeat vel vt ꝓmoueat. Unde per hanc poteſtatē poſſunt corpora viri ⁊ mulieris impedire ne ſibi appropinquant: et hoc directe vel indirecte. Directe quando vnū elongaret ab altero vel nō ſineret ad alterū appropinquare. Indirecte qñ aliquod impedimentū ꝓcuraret: vel qñ ſe interponeret in corpore aſſumpto. ſicut cuidā iuueni pagano acciderat qui idolum deſponſauerat. et nihilominus cōtraxerat cum quadā iuuencula. nec ꝓpter hoc poterat eam cognoſcere vt ſupra patuit. Scđo mō vbi hominē inflammaret erga vnā et refrigeraret erga aliā. et hoc poſſet occulte ꝓcurare per applicationē quarundā herbarū aut aliarū rerum quas optime nouit ad hoc validas. Tercio mō vbi eſtimationē viri aut mulieris turbaret. qua redderet vnā perſonā alteri exoſam. qꝛ vt ſupra patuit in prima ꝑte operis p̄t in imaginationē imprimere. Quarto modo reprimendo vigorē membri qui ad fructificationē neceſſario requirit. ſicut ⁊ motum localē cuiuſcunqꝫ organi reprimere p̄t. Quinto ꝓhibendo miſſionē ſpirituū ad mēbra in quibus eſt virtus motiua quaſi intercludendo vias ſeminis ne ad vaſa generationis deſcendāt. vel ne ab illis vijs recedat. vel ne excidat vel emittat. Quod ſi qs dicat. neſcio ſub quo mō maleficiatū mihi illatū cōtineat vnū ſcio ꝙ generatiua potentia erga vxorē meā careo. Reſponderi pōt. ſi potens eſt ad alias mulieres nō aūt ad ꝓpriam. tunc ſub ſecundo mō. quia de primo mō certificaret ꝑ ſuccubū demonē. i. ꝙ ꝑ demones incubos et ſuccubos deluderet. Item ſi vxorē nō habet exoſam. et tñ nō p̄t ipſam agnoſcere ſed bene alias: tunc iterū manet ſub ſecūdo mō. ſi aūt habet exoſam et nō p̄t agnoſcere. tunc ſub ſecundo et tercio mō cōtinetur. Itē ſi nō habet exoſam vellet aūt cognoſcere: ſed nō habet vigorē mēbri tūc ſub quarto mō. Si vero habet vigorē mēbri. ſed nō habet exciſionē ſeminis tunc ſub quinto mō. Modus ergo curandi patebit vbi declarat ſi equaliter in charitate et extra charitatē exiſtētes his maleficiari valeant. Et quidē ꝙ nō: dempto quarto modo qui tñ etiā rariſſime. accidere enī p̄t ꝗ in grā et charitate exiſtit ſic declarat. tñ lectori preſupponit. ꝙ loquimur de actu cōiugali inter matrimonialiter cōiunctos. qꝛ alias implicaretur cū oīs actus venereꝰ extra matrimonium eſt peccatū mortale et nō niſi ab his ꝗ extra charitatē exiſtunt exercet. Nā cum aſſerere oporteat ex totius ſcripture ſacre traditione ꝙ demones magis ꝑmittunt a deo ſeuire in peccatores ꝗ̄ in iuſtos. licet legat ipm iuſtiſſimū Job fuiſſe ꝑcuſſum. hoc tñ nō fuit ſingulariter ſup potentiā generatiuā nec etiam directe. ideo dicere oportet ꝙ quibuſcūqꝫ talia maleficia inter matrimonialiter coniunctos cōtingunt ſignū eſt ꝙ vel ambe ꝑſone vel altera extra charitatē exiſtat. et quidē fundamentū huiꝰ ex ſcripturꝫ deducit auctoritate et rōne. Nā angelꝰ dixit thobie. In illos ꝗ libidini vacāt accipit demoniū poteſtatem effectus demōſtrauit vbi ſeptē viros virginis ſare occiderat. Itē caſſianꝰ in colla. patrū. diffinit beatus Antonius nullatenꝰ poſſe demonē mentē cuiuſqꝫ vel corpꝰ inuadere niſi eā priꝰ deſtituerit oībus cogitatōibꝫ ſanctis ac ſpūali ꝯtemplatōe vacuā nudāqꝫ reddiderit. hec ỽba vtiqꝫ applicari pñt ſup maleficium corꝑis vniuerſaliter ſup totū corpus cū iob tali maleficio ꝑcuſſus nō tñ nudꝰ a diuina gratia fuit. ſꝫ ꝑticulariter qñ vicꝫ ꝑticulare maleficiū rōne alicuiꝰ peccati accidit corpori. et hoc quidē nō p̄t eſſe niſi pctm incōtinentie. Rō. nā vt dictū eſt ꝓpter feditatē illiꝰ actus. ⁊ qꝛ ꝑ ipm primū peccatū diffunditur deus plus ꝑmittit ſup ipm ꝗ̄ ſup alios hūanos actꝰ ꝗ et inter matrimonialiter ꝯiūctos vbi diuino auxilio ꝓpter peccatū deſtituunt

amplius circa illam vim generatiuā malefi-
ciari a deo ꝑmittunt. ꝙ ſi querit cuiuſmodi
ſint illa peccata dici pt ꝙ peccata incōtinen-
tie que inter cognatos cum varia ſint. Iuxta
illud Hiero. et habet in textu. Adulter eſt in
ꝓpriam amator ardentior ſimul et hmōi ama
tores amplius in predictis maleficiunt. Re-
media ergo eccleſiaſtica ſunt duplicia. Unū
in foro cōtentioſo: alterum in foro cōſcientie
practicat. Primū ſi in iudicio allegat impo-
tentia ex maleficio illata tunc diſtinguendū
eſt. quia talis impotētia aut eſt tpalis aut ꝑ-
petua. Si tpalis nō impedit. tunc aūt ꝓſumi
tur eſſe tpalis qñ infra ſpaciū triū annorū co
habitantes. et ꝙ̄tum poſſunt operā dantes.
ſiue ꝑ eccleſiaſtica ſacramēta ſiue ꝑ alia reme
dia ſanari pñt. Si vero nō ſanent aliquo re-
medio extunc ꝓſumitur eſſe ꝑpetua. Itē aut
ꝓcedit matrimonij cōtractionē et cōſumma-
tionem. et ſic impedit cōtrahendū et dirimit
iam cōtractum. aut ſequit matrimonij cōtra
ctionem ſed nō ꝯſummationē. et eſt cōmuniſ
modus maleficiandi viros qñ ſpernūt ama
ſias. tunc enī quia ſperabāt ſe matrimoniali
ter copulari et defraudant inferūt maleficia
viris: vt nec alijs cōmiſceri valeāt. in tali enī
caſu vt dicūt aliqui dirimit matrimoniū iā
cōtractum niſi ſub cōtinentia cohabitare ve
lint. vt maria et ioſeph. et habēt ꝓ ſe cano. di-
citur enī. xxvij. q. i. ꝙ cōiugium cōfirmat offi
cio ſcz carnis. vt dicit gloſa. Et parū poſt di
citur. ꝙ anteꝙ̄ cōfirmet impoſſibilitas offi-
cij ſoluit vinculū cōiugij. Aut ſequit matri-
monium cōſummatū: et tunc vinculū matri
moniale nō dirimit. Plura alia a doctoribus
notant. ſed qr nō ꝓciſe ſunt pñtis ſpeculatio-
nis. notant aūt in varijs ſcriptis doctorum
vbi de maleficiali impedimento tractāt. ideo
hic eſt ſuperſedendū tantummō ſi qs difficul
taret quō actus ille poſſit impediri reſpectu
illius mulieris et non reſpectu alterius. Re-
ſpondit Bonauen. hoc eſt vel quia ſortileg⁹
ad hoc reſpectu ꝑſone determinate diabolū
inuitauit. vel quia deus reſpectu ꝑſone cu-
iuſlibet impedire nō ꝑmittit. Occultū enī iu
dicium dei hic latet vt in vxore thobie. quali
ter aūt diabolus hoc facere poſſit patet ex ꝑ-
miſſis. dicit tñ hic Bonauen. ꝙ impedit ge-
neratiuā: nō impedimento intrinſeco ledēdo
organū. ſed extrinſeco impediendo vſum et
eſt impedimentū artificiale non naturale. et
ita poteſt impedire ad vnā et nō ad alias. vel
tollendo exercitationē cōcupiſcentie ad illam
vel aliā. et hoc ꝑ virtutē ꝓpriam vel per herbā
vel per lapidē vel per aliquā creaturā occul-
tam. et ſatis cōcordat cū dictis petri. Reme-
dium vero eccleſiaſticū in foro cōſcientie tra
ditur. xxxiij. q. viij. ſi ꝑ ſortiarias. vbi ſic dici
tur. Si per ſortiarias atqꝫ maleficas artes
nonnūqꝫ occulto iuſto dei iudicio ꝑmittente
et diabolo ꝑparante cōcubitus ſequit. Hor-
tandi ſunt quibꝫ iſta eueniūt vt corde cōtrito
et ſpiritu humiliato deo ⁊ ſacerdoti de omni
bus peccatis ſuis purā confeſſionē faciant et
profuſis lachrymis et largioribus elemoſy-
nis et orationibus atqꝫ ieiunijs. dño ſatiſfa-
ciant. In quibus verbis notat ꝙ tantummō
ꝓpter peccata et extra charitatē exiſtentibꝫ ta-
lia cōtingunt. ſequit et per exorciſmos ac ce-
tera eccleſiaſtice medicine munimina. mini-
ſtri eccleſie tales ꝙ̄tum annuerit domin⁹ qui
abymelech et domū eius abrac orōnibus ſa-
nauit ſanare ꝓcurent. Unū ſummarie dicere
poſſumus ꝙ quinqꝫ ſunt remedia q̄ talibus
ſic maleficiatis licite applicari pñt. vicz ſancto
rum aliquorꝫ limina ꝑegrinatio. et ibidē pec
catorū ſuorꝫ cum cōtritione vera cōfeſſio. ſi-
gni crucis et orōnis deuote multiplicatio. ꝑ
verba ſobria licita exorciſatio q̄ qualiter fie-
ri debet inferius patebit. ⁊ cauta maleficij ob
latio facit ad hoc qd̄ ſupra de comite tactum
eſt qui cū per triennium ſibi matrimonialiter
copulatā virginē cognoſcere nō potuiſſet.

¶ Remedia cōtra maleficiatos ſuper amorē vel odium inordinatum.

Capitulum. iij.

SIcut maleficiū in potētia generati
ua: ita et philocaptio et odium in
voluntate cauſantur. expedit pri-
mo de eius cauſa: et tandē ꝙ̄tū poſ
ſibile eſt de eius remedijs tranſcurrere. Phi-
locaptio igitur ſeu amor inordinatus vnius
ſexus ad alterū triplici ex cauſa oriri pt. Ali-
quādo ex ſola incautela oculorꝫ. aliqñ ex ten
tatiōe demonū ſolū. aliqñ ex maleficio nigro
manticorꝫ ⁊ maleficarū ſimul ⁊ demonū. De
primo dr Iaco. i. Unuſqſqꝫ tentat a ꝯcupi-
ſcentia ſua abſtract⁹ ⁊ illectus deinde ꝯcupi
ſcentia cū ꝯceperit parit pctm̄. peccatū ꝟo cū
ꝯſummatū fuerit generat mortē. Sic ſichem
cū vidiſſet dinā exeuntē ad videndū mlieres
regionis illi⁹ adamauit eā ⁊ rapuit ⁊ dormi
uit cū illa et ꝯglutinata eſt aīa ei⁹ cū ea. Gen.
xxxiiij. ſm glo. Infirme aīe ſic accidit quādo
poſtpoſitis ꝓprijs aliena negocia curat. ſedu
citur ꝯſuetudīe et fit vna vnitate ꝯſenſus cū
illicitis. De ſcdo ꝙ oriat ex tentatōe demonū
principalit. Sic aman ſororē thamar ſpecio
ſiſſimā adamauerat ⁊ deperierat in ea valde
ita vt propter amorē eius egrotaret. ij. Reg.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

xiij. nō enī in toto tam corruptus eſſe potuit
mente vt in tantū facinus ſtupri proſileret. ſi
nō grauiter a diabolo tentatꝰ fuiſſet. De hoc
etiā genere amoris refertus eſt liber ſanctoꝝ
patrū qui refert omnē tentationē carnalis a=
moris ſibi in heremis ſubtraxiſſe. quoſdā ꝗ
tū vltra ꝗ̄ credi pōt amore mulierum tenta=
bantur aliquotiens. Vn̄ et. ij. Corinth. xij.
apl's dicit. Datus eſt mihi ſtimulus carnis
mee angelus ſathane qui me colaphiſet. vbi
gloſa. tentando per libidinē datus eſt mihi
ſtimulus. aiunt quidā. tentatio aūt cui nō cō
ſentitur nō eſt peccatū: ſed materia exercende
virtutis. hoc intelligit̄ de tentatione que ab
hoſte nō a carne q̄ peccatū eſt veniale etiā ſi
ei nō cōſentiatur. De his varia exempla legū
tur in varijs locis. De tercio ꝙ amor hereos
proueniat ex maleficijs demonū et malefica
rum poſſibilitas huiꝰ maleficij ſupra in que
ſtionibus prime ptis. an demones ꝑ malefi=
cas mentes hoīm ad amorē vel odiū immu=
tare et incitare valeāt ad longū deducit̄. ꝑ va
ria etiā geſta et acta a nobis reperta cōproba
tur. immo inter oīa maleficia minimū ꝓpter
ſui generalitatē reputat̄. Ex ſi querit̄. petrus
philocaptus amore talis ꝛc̄. neſcit̄ an primo
ſecundo aut tercio mō. Respondet̄: odiū in=
ter cōiugatos cum crimine adulterij etſi ope
ratione demonū fieri poſſit. vbi tū fiſco car=
nalis ꝯcupiſcentie amoris. q̄s adeo inuolui
tur et ſuccendit̄ vt nulla cōfuſione plagis ver
bis aut factis ad deſiſtendū cogi valeat. Itē
vbi quis ſepe pulcriorē dimittit vxorē et tur
piſſime adheret. Item vbi nocturno tp̄e nec
quieſcere valent: ſed ita dementant̄ vt ꝑ de=
uia queq̄ꝫ incedere habeāt. Optimates ꝓlati
ꝛ alij diuites ſepiſſime his miſerijs inuoluū
tur. Eſt quidē hoc tp̄s muliebre de quo hil=
degardus vt Vin. in ſpecu. hiſto. refert ꝓdi=
xit ꝙ nō tamdiu durabit quantū huculq̄ꝫ ꝑ=
ſtitit. cum iam mundus plenus ſit adulterij
ꝑcipue in optimatibꝫ. et q̄d opꝰ ſcribere de re
medijs qui remedia abhorrēt. tū vt pio lecto
ri ſatiſfiat: aliqua breuiter tangamꝰ. Super
philocaptionē ſine maleficio. Auicēna ſeptē
remedia ponit q̄n̄ vicꝫ perſonā egrotare facit
ſed parū iſta noſtre ſpeculationi niſi q̄tū my
ſtice aīe languenti deſeruiūt. dicit enim li. iij.
ꝙ ex variatione pulſus et ad nominationē a=
mati cum ibi radix egrotationis habet̄. tunc
ſi lex ſuſtinet fiat copula per matrimoniū. qꝛ
ſic ſanant̄ cum obeditur nature. Aut fiat ap
plicatio medicinaliū de quibꝫ ibidē tractat ꝛ
docet. Aut vt egrotus amorē ſuū de dilecto
per licita remedia ad aliud diligendum cō=
uertat ꝙ priorī ꝑ̄eligere debet. et ita fugere
ꝓn̄tiam amati. quia ſic diſtrahitur animus.
Aut etiā ſi corrigibilis eſt tribuletur hortet̄.
quod opus amoris eſt maxima miſeria. vel
dirigantur ad ipm̄ qui q̄tum cum veritate ꝛ
deo poſſunt vituperent corpus et diſpoſitio=
nem dilecti et mores cum tranſfiguratōe fa=
cieruꝫ turpi ſeu difformi. Vel ſaltim vltimo
vt occupent̄ in rebus arduis et diſtractiuis
officijs. Reuera ſicut animalis homo ꝑ hu=
iuſmodi remedia ſanat̄: ita ad ſpiritualē ſin=
gula capiendo interiorē hominē reformant
obediatur legi mentis potius q̄ꝫ nature. cō=
uertit amorem ſuum ad eternas delitias re=
cordetur q̄ꝫ momentaneū ſit quod delectat et
eternum quod cruciat. querat delitias in illa
vita vbi ſic inchoantur ꝙ nunq̄ꝫ finiunt̄ cu=
ius qui amator eſſe noluerit et iſtam perdet ꝛ
illam nō inueniet et eternis ignibus deputa
bitur ecce tria dāna irrecuperabilia ex amo=
re hereos ꝓuenientia. Super philocaptio=
nem vero ex maleficio remedia in precedenti
capitulo tacta nō incōuenienter et hic appli=
cari poſſunt. precipue autē exorcizatio per ſa
cra verba q̄ꝫ ſibi ipi facere taliter maleficiatuſ
poteſt. Quotidie angelū ſanctum ſibi ad cu=
ſtodiam a deo deputatuꝫ inuocet. pura cōfeſ
ſione ſanctorū limina precipue autē beatiſſi=
me virginis frequentet et ſine dubio libera=
bitur. Sed q̄ꝫ vituperabile vt barbati homi
nes donis naturalibus et virtutū armis ab=
iectis ſeipos tueri renuunt cum puellule ſe
piſſime inuicta infirmitate huiuſmodi male
ficia his armis ꝓpulerunt in quarū cōmenda
tionem vnum e multis in mediuꝫ producā=
mus. Fuit in rurali villa quadam prope lin=
darve cōſtanſienſis dioceſis virgo adulta fa
cie pulcra et elegantior moribus in huiꝰ aſpe
ctu captus quidam vir leuis moribus cleri=
cus ferre ſolo nomine vtinaꝫ non ſacerdos.
qui vulnus ſue mentis vltra celare nō valēs
venit ad laboratoriū dicte virginis et hone=
ſtis verbis ſe rethe demonis exhibēs primū.
tandem ad amorē ſui virginis auſus eſt ver=
bis dumtaxat ꝓuocare animū ꝙ illa diuino
inſtinctu percipiens intacta mente et corpo=
re reſpōdit viriliter. Domine cum verbis ta=
libus domū meā nolite frequētare. alioquin
repulā ſuſtinebitis verecūdia mediāte. Cui
ille. Et ſi me diligere nō rennuis verbis dul
cibus monita nō poſt modicū coacta opibuſ
me amabis tibi ꝓmitto. Erat vir ille ſuſpectꝰ
incātator ꝛ de maleficio. Sꝫ verba hec virgo
ꝓ vēto habuit nec ſcintillā amoris carnal' ad
vix in ſe ſenſit ꝑ tūc: ſꝫ euoluto nō multo tp̄e

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

imaginationes amoroſas de viro illo cepit
habere. Nō illa pcipiens diuinitus inſpira-
ta ad matrē miſericordie cōfugit et ꝓ auxilio
a filio impetrando deuotiſſime implorauit.
Et ſtatim honeſtā ſocietatē requirēſ peregri
nari cepit ad locū heremitarū ſic enī noīatur
eccleſia in honore ipius genitricis miracu-
loſe cōſecrata in pfata dioceſi. In qua ſacra-
mentaliter cōfeſſa: ne in ea aliquid inuenire
poſſet malignus ſpiritus. et ad ipam matrē
pietatis pcibus fuſis: prinus oīs ceſſauit ho
ſtis machinatio ita vt eam poſtmodū nunꝗ̄
tangeret. Superſunt tn̄ adhuc et barbati vi
ri a maleficis mulierculis importune ſuper
hmōi ſollicitati qſi nequaꝗ̄ a philocaptōne
earū ſe cōtineri poſſent. qui tn̄ viriliter reſiſtē
tes ꝗ̄tum ſe vltro pulſare illecebris imagina
tionibus ſentirēt. tm̄ etiā per preſidia pmiſſa
cuncta machinamēta diaboli ſuperāt. Et ve
re ſpeculū huius pugne quidā iuuenis pdi-
ues in oppido yſbruck. qui ꝗ̄tuȝ a maleficis
pulſatus fuit nec calamo exarari quis poſſet.
ſemꝑ virilē animū gerens per pfata remedia
intactus euaſit. quare et merito cōcluditur
pfata remedia cōtra hmōi morbū eſſe certiſſi
ma ita ꝙ certiſſime ita liberanꝰ quicunꝗ̄ his
armis vtunꝰ. et ꝙ de amore inordinato hoc
et de odio cum oppoſitoꝝ eadē ſit diſciplina
intelligendū eſt. licet aliqualis in modo ma
leficiandi cum ſit differētia etiā aliud remedi
um illa pſona que odio habeꝰ reqrere debet.
ipe enī qui odio habet et in corde defert: non
de facili ſi adulter eſt ad amorē vxoris etiā ꝑ
quaſcūꝗ̄ peregrinatōes flectiꝰ. Et qꝛ relatu
maleficarū cōpertum eſt ꝙ ꝑ ſerpentes hmōi
maleficia ad odiū ꝓcuranꝰ eo ꝙ dum primū
inſtrumentū erat diaboli et in ſui maledictio
nem recepit inimicitiā inter ipm et mulierem
ideo et tales inimicitias ex ipis ꝓcurare ſa-
tagunt ponēdo pellē aut caput ſerpentis ſub
limine hoſtij camere aut domus. vnde ⁊ oēs
anguli domus ſunt ꝑquirendi et innouandi
quo ad inhabitationes ꝗ̄tū poſſibile eſt. vel
alienas inhabitare domos. Et quidē cum di
ctum ſit ꝙ ſeipos maleficiati exorcizare vale
ant intelligiꝰ ꝙ verba ſacra benedictiones et
carmina ſecū deferre in collo poterunt. ſiqui-
dem legere aut ſeipos benedicere neſcirent: q̄
tamen qualiter facienda ſint in ſequentibus
patebit.

¶ Remedia ſuꝑ eos quibus virilia membra
preſtigioſa arte auferunꝰ et vbi interdū in be
ſtiales formas hoīes tranſmutanꝰ.

¶ Capitulum. iiij.

Super eos qui preſtigioſa arte illu-
duntur vt ſe virili membro carere
aut ī beſtiales formas trāſmutatoſ
eſſe putāt quibꝰ remedijs ſubleuari
valeant ex pmiſſis ſatis euidenter eliciꝰ. Nā
cum tales omnino diuina gratia deſtituunꝰ
ꝙ principiū in maleficiatis exiſtit fundamē
tum nō eſt poſſibile vt ferro manente in vul-
nere emplaſtrū curatiuū apponaꝰ. expedit er
go vt per verā cōfeſſionē deo ante oīa recōci-
lietur. Demum quia vt ſupra in ſecūda parte
operis capitulo. vij. tactū eſt. talia mēbra nū-
ꝗ̄ in veritate euelli aut ſegregari a corpori
bus. ſed tantummō pſtigioſa arte occultari
ad ſenſum tactus et viſus. patuit etiā ꝙ hu-
iuſmodi illuſiones in gratia cōſtitutis non
ita faciliter nec actiue nec paſſiue cōtingunt
vt vicȝ eis membra auferanꝰ aut ꝙ in eorum
viſiua potentia quaſi alijs ſint ablata delu-
dantur. ideo et remediū in eodē capitulo ex-
primitur cum ipo morbo vt vicȝ ꝗ̄tum poſ-
ſibile ſit cum ipa malefica amice ſe cōponāt.
Super eos deniꝗ̄ qui in beſtiales formas
ſe tranſmutatos eſſe putant. Sciendum ꝙ
hoc genus maleficij non ita in occidentalibꝰ
ſicut orientalibꝰ regnis practicaꝰ. intellige q̄
ad ſecundas pſonas licet quo ad ꝓprias ma-
leficarū pſonas. hoc ſepius apud nos viſum
fuerit ipas vicȝ maleficaſ in effigijs aīalium
oculis intuentiū ſe obieciſſe vt ſupra capitu
lo octauo deductū quare et remedia q̄ in ter-
cia pte operis deducenꝰ. ſuꝑ exterminiū vicȝ
maleficarū ꝑ ſeculare brachiū forent applicā-
da. Et quidē quō orietales hmōi illuſiones
remediare ſolent ſic deducitur. Nam ex mi-
litaribus fratribus ordinis ſancti iohannis
hieroſolimitani ī rhodiſ veridica relatōe plu
ra de his percepimus. Precipue autē ꝙ in ci
uitate ſalamina regni cypri talis caſus acci-
dit. Nam cum ibi portus ſit maris et nauis
quedā onuſta mercimonijs applicando pere
grinis nauim exeuntibꝰ vt quiſꝗ̄ victualibꝰ
ſe muniret. iuuenis quidam ex eis robuſtus
domū cuiuſdā mulieris extra ciuitatē ſupra
litus maris ſituatā acceſſit et an oua haberet
ad videndū a muliere ſciſcitatur. At mulier
cernens iuuenē robuſtum forenſem ⁊ alienū
a patria vnde minor de eo ſuſpitio apud in-
traneos ſuper eius perditionem oriri poſſet
expecta inquit paululū et iuxta optata ſingu
la recipies et dum morā faceret clauſa et in
interiori pte domꝰ iuuenis ab extra vt eū ꝗ̄to
tius expediret ne nauē eū negligere ꝯtingeret
clamare cepit. tūc mulꝛ aliq̄ oua attulit iuue
ni: tradidit. et in caſu q̄ nauē neglexiſſet et ad

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eam rediret ſibi iniunxit. Ueloci igiť curſu ad nauē q̄ in littore maris erat ꝑperauit. et añ ingreſſum eo ꝙ nec dū alij ſocij oēs cōuenerant oua comedere et ſeipm̄ reficere ſtuduit. Et ecce poſt horā mutus effectus et q̄ſi mente deſtitutus vt poſt ipe referre ſolitꝰ erat de ſeipō ammirās quid nā ſibi accidiſſet conicere nō poterat. volēs ergo nauim intrare ab immorantibꝫ baculis verberatus repellitur cunctis acclamātibꝫ ecce ecce q̄d nā in aſino. maledicaris beſtia num̄ et tu nauim intrabiſ. Repulſus ſic iuuenis et verba illoꝝ qui ipm̄ aſinū affirmabāt intelligēs apud ſe ruminabat et ꝙ maleficio mulieris infectꝰ eſſet cogitare cepit precipue in eo ꝙ nullū verbū formare poterat: cū tñ ipe oēs intelligebat. et dū rurſum nauim aſcēdere tentaret grauioribꝫ ceſus verberibꝫ: ipm̄ amaro corde remanere et receſſum nauis cōſpicere opus erat. Huc illucq̄ȝ diſcurrēs cum oēs ipm̄ aſinū eſtimabant neceſſe erat vt tanq̄ȝ beſtia ab oībus tractaretur. cōpulſus igiť ad domū mulieris redijt cui ad placitū ꝓ ꝯſeruatōe vite ſue vltra trienniū ſeruiuit. nil opis faciēs manibꝫ niſi neceſſaria domus in lignis et bladis apportans. etiā que exportāda erāt tanq̄ȝ iumentū deportabat. hoc ꝯſolatōis relicto vt licet ab oībus alijs iumētū reputareť. ab ipis tñ maleficis cōiunctim vel diuiſim morātibꝫ vt verus homo humanitꝰ cōuerſando in inceſſu ſtatu et habitu agnoſcebať. Ex ſi queriť quō onera ſibi tanq̄ȝ iumēto imponebanť. Dicendum ꝙ ſicut Augꝰ. narrat de mulieribꝫ ſtabularijs q̄ hoſpites ꝯuertebāt in iumēta onera portantia. li. xviij. c. xvij. de ciui. dei. et de p̄re p̄ſtantij q̄ ſe caballū ſeu equū fuiſſe ⁊ annonā cū alijs aīalibꝫ baiulaſſe narrauit. vtiq̄ȝ ex illis actiſ de p̄n̄ti iudicamꝰ ita ꝙ triplex deceptio p̄ſtigioſa arte fiebat. Prima quo ad hoīes iuuenē nō vt hoīeȝ ſed vt aſinū intuentes ꝙ q̄liter demones faciliter ꝓcurare p̄n̄t: ſupra. viij. c. patuit. Scd̄a ꝙ illa onera non fuerūt illuſoria: ſed vbi vires iuuenis excedebant demon inuiſibiliter deferebat. Tercio ꝙ ſibi ipi dū inter alios cōuerſabať iuuenis etiā iumentū videbať in imaginatōe dūtaxat et eſtimatiua potētia que ſunt affixe organis corꝑalibus. nō aūt in rōne. q̄ nō a deo erat ligata quin ſe hoīem ſciebat. ſȝ arte magica deluſum vt tanq̄ȝ beſtia eſtimareť. ſicut et de nabuchodonoſor ibidem exemplificať. Triennio igiť ſic elapſo: in quarto dum quodā die ante meridiē ciuitatē prefatā intraſſet et mulier a longe ſequereť. cōtigit quandā eccleſiā in qua diuina celebrabanť iuuenē ſic maleficiatum p̄terire: audiēs nolā campane cū more latinoꝝ et nō grecorū in illa regno diuina peraguntť. ꝓ eleuatōe corporis xp̄i ad eccleſiam ſe cōuertit et intrare dū ꝓpter verbera ⁊ expulſionē non auderet: a foris genua et crura poſteriora in terrā fixit et anteriores pedes. i. manus ſimul iunctas eleuās. ex capite aſinino vt putabať ſacramentū in eleuatōe intuetur. Qd̄ ꝓdigiū dū certi ianuenſes mercatores cōſpexiſſent mirantes: aſinū ſequuntur ⁊ inter ſe de miro oꝑe cōferentes. ecce malefica cū baculo aſinū inſequiť. et q̄ȝ vt p̄miſſum ē hmōi maleficia illis in ꝑtibus plurimū practicanť. ad inſtantiā mercatoꝝ ꝑ iudicē aſinꝰ cū malefica capiť: interrogata et queſtionibꝫ expoſita crimē fateť et vt ad domū redire valeat iuuenē reſtituere ſue forme ꝓmiſit. dimiſſa igiť ad domū regreſſa: iuuenis ad priſtinā formā reduciť: et ipa denuo capta debitā vltionē ꝓ cōmiſſis ſuſcepit et iuuenis ad ꝓpria cum gaudio remeauit.

Remedia cōtra obſeſſos ex maleficio. Capitulum. x.

Quod interdū ex maleficio demones quoſdā hoīes ſubſtātialiter inhabitāt ſupra ca. ix. et. x. ſatis patuit. q̄bus etiā de cauſis q̄ȝ nō ſolū ꝓ grauibus criminibꝫ ꝓprijs immo interdū pro ꝓprio ſuo maiori merito aliquādo pro alieno leui delicto. aliquando pro ſuo veniali peccato. aliquādo ꝓ graui alieno pctō. et aliq̄n ꝓ alieno facinore ꝓprio. ꝓ quibꝫ etiam diuerſi diuerſimode poſſidenť. quidā plus alij minus. vt etiā nider in ſuo formicario recitat. nō mirū ſi maleficio ſeu ad inſtantiā malefice demon deo ꝑmittente hoīem ſubſtātialiter mō quo ibi declarať q̄d vicȝ ꝑ ſubſtantiā ſit intelligēdum inhabitet. Quibꝫ aūt remedijs liberari poſſint ꝙ vicȝ ꝑ exorciſmos eccleſie et cū hoc vera cōtritione vel etiā cōfeſſione. vbi ꝓ mortali quis eſſet obſeſſus. patuit ex ibidē deductis et ex illius ſacerdotis bohemi liberatione. ſed ꝙ vltra hec duo remedia etiā tria alia valeant ſuffragari videlicet. eucharistie ſacra cōmunio. ſanctorū locorum applicatio vel bonorum oratio. et excōmunicationis abſolutio prefati doctoris diſcurſu. quē etiā deducere expedit cū oēs neceſſarioꝝ tractatuū copiam habēt. Nā de ipa ſacra cōione Caſſianꝰ colla. abba. prima loquiť in hec verba. cōmunionē ſacroſanctā nequitie ſpiritibus traditam a ſenioribus noſtris nūq̄ȝ meminimus interdictā. quinimmo etiā ſi poſſibile eſſet eiſ quotidie impartiri eam etiam debere cenſebant que ad purgationē ac tutelam corporis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

animeq; peruenire credenda eſt. ⁊ que ab ho
mine ꝑcepta eum qui in membris eius inſi=
det ſpiritū ſeu in ipis latitare conat̃: quodaꝫ
exurens fugat incendio. Hoc nāq; mō cura=
tum abbatē andronicū nūꝗ aſſpexim⁹ inſul
tabit offenſo. cum eū a celeſti medicina vide=
rit ſegregatū. tanto enī durius et frequenti⁹
attētabit affligere ꝙto eū a ſpiritali remedio
ſenſerit longius abdicatū. hec caſſianus. Et
iterū de eiſdē ibidē dicit. Duo hic credere im
mobiliter oportet primo ꝙ ſine dei permiſſu
nullus ab eis ſpiritibꝫ oīno temptat̃. Secūdo
ꝙ oīa que nobis a deo inferunt̃ ſiue triſticia
ad pn̄s ſiue leta videant̃: velut a piiſſimo pa=
tre: clemētiſſimoq; medico ꝓ noſtris vtilitati
bus irrogant̃. Et iccirco eos velut pedago=
gos traditos humiliari vt deſcendentes ab
hoc mundo vel purgatōes ad vitā aliā tranſ
ferantur. vel penali vigore plectantur q̇ ſc̄m
apl'm traditi ſunt in pn̄ti ſathane in interitū
carnis vt ſpiritus ſalui fiant in die dn̄i noſtri
ieſu xp̄i. Sed hic orit̃ dubitatio. cum apl'us
dicat. ꝓbet ſeipm̄ homo et ſic de pane illo e=
dat. quō poſſunt obſeſſi non habentes vſum
rōnis cōmunicare. Rn̄dit ſanct⁹ tho. de hoc
in. iiij. pte. q. lxxx. ſic diſtinguendū de omnibꝫ
amētibꝫ. Aliqui inq̇t dicunt̃ nō habere vſum
rōnis dupliciter. Uno mō q2 habēt debilem
vſum rōis. ſicut dicit̃ nō vidēs q̇ male videt
Et q2 tales pn̄t aliquā deuotionē ɔcipere hu
ius ſacramēti nō eſt eis hoc ſacramentū dene
gandū. Alio mō dicunt̃ aliqui nō habere v=
ſum rōnis. q2 ſic a natiuitate permanſerūt. et
ſic talibꝫ nō eſt hoc ſacramentū adhibendū.
quia in eis nullo mō p̄ceſſit huius ſacramen
ti deuotio. Aut nō ſemꝑ caruerūt vſu rōnis:
et tunc ſi prius qn̄ erant ſue mentis cōpotes
apparuit in eis hui⁹ ſacramēti deuotio debet
eis in articulo mortis hoc ſacramentū exhi=
beri niſi forte timeat̃ periculū vomitis vel ex
puitionis. Un̄ legit̃ ex ɔſilio carthaginēſi. ⁊
habet̃. xxvi. q. vi. Is q̇ in infirmitate pn̄iam
petit: ſi caſu dn̄ ad eū inuitatus ſacerdos ve=
nit oppreſſus infirmitate innotuit vel in fre=
neſim ɔuerſus fuerit dent teſtimoniū qui eū
audierūt. Et ſi cōtinuo credit̃ moriturus re
cōciliet̃ ꝑ manus impoſitionē et infundant̃
ori ei⁹ eucariſtia. De baptizatis qui corpo=
raliter ab immūdis ſpiritibꝫ vexant̃ eſt eadē
ratio et de aliis amentibꝫ. hec tho. Addit tn̄
in. iiij. di. ix. ꝙ demoniacis nō eſt deneganda
cōmunio: niſi forte certū ſit ꝓ aliquo crimi=
ne a diabolo torqueri. Cui ſic Pe. de palude
addit. In hoc caſu ꝓ excōmunicandis ſunt
habendi q̇ traditi ſunt ſathane. Ex quibus li

quet ꝙ ſi aliqui ſunt poſſeſſi a demone etiam
ꝓpter ſua crimina habētes tn̄ lucida interual
la et rōnis vſum. poſtea cōterunt̃ de peccatis
ſuis vel debite cōfitent̃ tales cum ſint abſolu
ti corā deo. nullatenus ſunt a cōmunione di
uiniſſimi ſacramenti eucariſtie ſequeſtran
di. De ſanctoꝝ applicatione vel deuota orō=
ne quō per hec obſeſſi etiā potenter liberant̃
legende ſanctoꝝ referte ſunt. Merita enī ſan
ctorū martyrū cōfeſſoꝝ virginū exigūt vt hi
ſpiritus nequā ſanctoꝝ in patria exiſtentiū
orōe et interceſſione vincant̃: quos ſancti in
via vicerūt. Similiter viatoruꝫ deuote ora=
tiones: liberationū obſeſſoꝝ obtinuiſſe ſepe
legunt̃. Unde ad hoc hortat̃ caſſian⁹ vbi ſu
pra. Si inq̇t haberem⁹ hāc ſententiā immo
fidē quā ſuperi⁹ cōprehendi vt et oīa per do
minū fieri ꝓ vtilitate animarū et diſpenſari
vniuerſa. nō ſolū nequaq; deſpiciemus eos:
ſed etiā ꝓ eis tanq; ꝓ membris noſtris inceſ
ſanter orabimus. eiſq; totis viſceribꝫ ac ple=
no cōpatiemur affectu. De vltimo mō abſol
uendi aliquē ab excōmunicatōne. Sciendū
ꝙ nec iſte cōmunis eſt nec forte licit⁹ niſi ha
benti auctoritatē et ſpecialeꝫ reuelationē vel
probabilitatē ꝙ poſſeſſus q̇s ſit ꝓpter excōica
tionē eccleſie. ſicut apl's. i. ad Corinth. v. ex=
cōmunicatū a ſe et ad plebē corinthū fornica
riū tradidit ſathane in interitū carnis vt ſpi
ritus ſalu⁹ fieret in die dn̄i noſtri ieſu xp̄i. i.
vt glo. dicit vſq; ad illuminationē gratie cō=
tritionis vel ad iudiciū. Et pſeudo doctoreſ
qui fidē ꝑdiderāt vicꝫ imeneū et alexandrū
tradidit ſathane vt diſcerēt nō blaſphemare.
i. ad Thi. i. Tante enī poteſtatis erat apl'us
dicit glo. tantāq; gratiā habebat vt recedētes
a fide ſolo verbo traderet diabolo. Un̄ ſan=
ctus tho. in. iiij. di. xviij. vbi magiſter tres ef
fectus excōicationis tradit eoſdē ſic declarat
idē doctor. Ex hoc ipo inquit ꝙ aliq̇s ſuffra
giis eccleſie priuat̃ triplex incōmodū incur=
rit ꝑ tria q̄ quis ex ſuffragiis eccleſie cōſequi
tur. Ualent enī ad augmentū gratie eis qui
habent vel ad merendū ei qui nō habet. Et
quantuꝫ ad hoc magiſter dicit ꝙ gratia ſub
trahit̃ ꝑ excōmunicationē. valet etiā ad cuſto
diam virtutis. et ꝙtū ad hoc dicit ꝙ ꝓtectio
ſubtrahit̃ nō ꝙ omnino a dei ꝓuidentia ex=
cludant̃: ſed ab illa q̄ filios eccleſie ſpecialio=
ri mō cuſtodit. valent etiā ad defendendū ab
hoſte et ꝙtum ad hoc dicit ꝙ diabolo maior
poteſtas ſeuiendi in ipm̄ datur et corporali=
ter et ſpiritualiter. Un̄ in primitiua eccleſia
qn̄ oportebat ꝑ ſigna homines ad fidē inui=
tare ſicut ſpiritus ſanctus viſibili ſigno ma=

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

niſeſtabaꝶ. ita excōmunicatus corporali ve=
xatione a diabolo innoteſcebat. Nec eſt incō
ueniens ſi ille qui nō eſt deſperatus hoſti da=
tur. qꝛ nō datur ei quaſi damnandus ſed q̄ſi
corrigend⁹ cū in poteſtate eccīe ſit ex ei⁹ ma=
nu ipm̄ eripere cū voluerit. hec Tho. Ubi tn̄
exorciſta ad cautelā obſeſſum abſoluat: non
videꝶ incōueniens. Sed ſubdit nider ꝙ ca=
uendum eſt valde exorciſte ne de ſuis virib⁹
faciliter p̄ſumat. Aut iocum et ludū ſerioſo
dei operi intermiſceat. Aut ſupſtitioſum vel
ſuſpectū aliquid de maleficio adiĳciat. Alio=
quin penā vix euadet vt declaraꝶ ꝑ exempla
Nam de primo refert beatus Grego. i. dial.
de quadā que ↄtra cōſcientiam ſuā a marito
petente et obtinenti debiti redditionē in vigi
lia dedicationis eccleſie ſancti Sebaſtiani.
et quia cōtra cōſcientiam eccleſie ꝓceſſioni ſe
immiſcuit: poſſeſſa ē ꝛ publice furiebat. Quo
viſo ſacerdos eiuſdē eccleſie de altari ſyndo=
nem tulit: eamqꜫ cooperuit. ſed et hunc ſacer=
dotem repēte diabolus ſimul inuaſit. Et qꝛ
vltra vires voluit quicqꜫ p̄ſumere: cōpulſus
eſt in ſua vexatione cognoſcere quis eſſet. hec
Grego. De ſecundo vt nullus de officio exor
ciſtatus ſanctū ordinē cōcernens iocū faciat.
Refert nider ſe vidiſſe in ↄuentu colonienſi
fratrē verbis ſatis iocoſum: ſed in gratia ex=
pellendi demones famoſum. Hic cū in ter=
minis cōuentus colonienſis demonē in ob=
ſeſſo corpore artaret. Jam demō petiuit a fra
tre locum recedendi. quo gauiſus: frater ait
in ioco. In cloacam meā vadas. Exĳt igitur
demon nocte cum frater ventrē purgare vel=
let: demon eum tā dire torſit ꝑpe cloacā vt vi
tam cū difficultate ſaluaret. Sed et hoc p̄ci=
pue cauendū vt obſeſſi etiā ꝑ maleficas ad p̄=
ſidia maleficarū nō ducanꝶ. vn̄ et de p̄fata fe=
mina Grego. infert. Cum inquit ꝓpinqui eā
carnaliter amantes atqꜫ amando ꝑſequētes
ad obtinendū ſalutis remediū maleficis tra=
didiſſet et per eas ad fluuiū ducta et in aquā
merſa multis incantationib⁹ agitata fuiſſet
dum vnus demon expelli debuit legio ſubin
trauit. et coꝝ diſtinctis vocibus iam clamo=
re cepit. vnde cōſanguei tandē cōfitentes et
de hoc dolentes eam p̄ſentarunt ſancto ep̄o
fortunato q̄ diuturnis orōnibus et ieiunĳs
eum ex integro ſanauit. Sed qꝛ dictū eſt de=
bere exorciſtas cauere ne ſupſtitioſum vel ſu
ſpectum aliquid de maleficio adĳciant. Du=
bitare exorciſta poſſet an certas herbas et pe
tras etiā nō benedictas adhibere poſſet. Re=
ſponſio. Si benedicte ſunt herbe tanto meli
us ſi vero nō vt herba quedā que alias noia=
tur fuga demonis vel etiā naturas lapidum
ſi quis adhibeat nō erit ſuperſtitioſum dum=
modo credat ꝙ non directe de ſui natura de=
mones cōpellant. quia tunc incideret in erro
rem ꝙ ſimili mō alĳs herbis aut verbis poſ=
ſent cogi vt error nigromanticoꝝ fatetur. pu
tantes ſe efficere per naturales et inditas tali
um virtutes. Unde ſanctus tho. in. iiĳ. diſt.
vĳ. arti. vlti. Nō eſt inquit credendū aliqui=
bus virtutibus corporalibus demones ſub=
iacere. et ideo non coguntꝶ inuocationib⁹ ꝛ fa
ctis quibuſdā maleficis niſi inquantū ꝑ hoc
fedus cum eis initur. ſm̄ qđ diciꝶ Eſa. xviĳ.
Percuſſimus fedus cū morte et cū inferno fe
cim⁹ pactuꝫ. Et illud Job. xl. An extrahere
poteris leuiathan hamo: ꝛ ſequentia v̄ba ſic
finaliter exponit ſuper Job dicens. Si q̄s
recte cōſiderat omnia p̄miſſa videnꝶ ꝑtinere
ad p̄ſumptionē nigromanticoꝝ cōfutandis
qui nitunꝶ cum demonib⁹ pactū inire ac eos
ſibi inĳcere vel q̄litercūqꜫ cōſtringere. Oſten
ſo ergo ꝙ homo nō poteſt ſua virtute diabo=
lum ſuperare: cōcludit dicens. Pone ſuper
eum manuꝫ tuā ſub audi ſi potes. q. d. nullo
modo tua virtute potes. ſuperaꝶ tamē virtu
te diuina. vn̄ ſubdit. memento belli quo ſcꝫ
ego pugno cōtra eum. et poteſt dici ꝙ poniꝶ
p̄ns ꝓ futuro. ſcꝫ pugnabo in cruce vbi capie
tur leuiathan ꝑ hamū ſcꝫ ꝑ diuinitatē occul=
tatam ſub eſca humanitatis eſtimans ſalua=
torem purū hominē. Un̄ etiā poſtea. xli. dici
tur. Nō eſt poteſtas ſup terrā que ei p̄t cōpa=
rari. per hoc inquit ſignaꝶ ꝙ nulla virt⁹ cor
poralis p̄t adequari poteſtati demonis q̄ eſt
poteſtas pure ſpiritualis. Hec de tho. Sed
qꝛ indirecte a demone obſeſſus p̄t virtute me
lodie vt ſaul per cytharā dauid. vel herbe vł
corporalis rei alterius ſibi a naturali ꝓprieta
te in exiſtente releuari. Ideo applicari p̄nt ꝙ
quidē poſſe fieri auctoritatib⁹ et rōnibus de=
ducitur. Nam. xxvi. q. vĳ. demoniū ſuſtinē=
ti diciꝶ. licꝫ petras vel herbas habere ſine in=
cantatione. et ſunt Hieronymi verba. Item
magiſter in hiſto. tractans illud Thobie. vi.
vbi raphael ait thobie. Cordis particulā ſcꝫ
de piſce quā cepiſti ſi ſup carbones ponas fu
mus eius exterret omne genus demonioruꝫ
ſiue a viro ſiue a muliere ita vt vltra nō acce
dat ad eos dicit. Nec ſup hoc mirari debem⁹
cum fumus cuiuſdā arboris aduſte eandem
vim habere videaꝶ q̄uis etiā ſpiritualē in ſe
cōtineat ſenſum ſcꝫ de fumo ſp̄ualis orōnis.
Ad idē Albert⁹ ſuper Luc. ix. et Nico. de li=
ra. i. Re. xvi. immo. et Paulus burdegalen̄.
ſuper. i. Re. xvi. hanc cōcluſionē tenet ꝙ nō

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſolum cõcedendum videt ꝙ per aliqua ſenſibilia pñt afflicti a demonib reteuari. ſed etiã ꝑ ſenſibilia aliqua poſſint totaliter liberari. ſed hoc intellige qñ nõ atrociter affligunt. ꝛ ꝓbat ꝑ rationẽ. Nã cũ demones nõ poſſint materiã corporalẽ ſm ſuã voluntatẽ trãſmutare ſed debita actiua debitis paſſiuis cõiungendo vt Nicolaus dicit. Eadẽ rõne per aliquam rẽ ſenſibilẽ pt diſpoſitio cauſari in corpore humano: per quã fiet aptũ ad ſuſcipiendum actionẽ demonis. verbi gratia. Nã mania eſt maxie diſpoſitiua ad alienationẽ mentis ſm medicos. et per cõſequens ad ſuſcipiẽdum afflictionẽ demoniacã. q̃ quidem demoniaca paſſio vbi penitus curat penitus afflictio demonis actiua recedẽte paſſiua in poſſeſſo recederet. Idem poſſet dici de iecore piſcis. Idẽ de melodia dauid rõne cuius licet primo refocillaret ſaul et leuius haberet. tñ totaliter expulſus fuit ꝑ ipam. vt dicit littera Recedebat ab eo ſpiritus malignus. Nec cõſonum eſt littere dicere ꝙ hoc fiebat ex merito dauid ſeu ꝑ orõnes eius. qꝛ nõ eſt veriſimile ꝙ hoc ſcriptura taceret cum eſſet in laude eius notabiliter dictum. hec de paulo p̃ſato. Licet nos poſuerim⁹ ſupra in q̃ſtione quinta prime ꝑtis. ꝙ qꝛ p̃figurabat virtus crucis per expanſionẽ venarũ corporis xpi. ideo liberabatur ſaul. et plura ibi etiã cõtinent que p̃ſenti ſpeculationi ſeruire pñt. tñ cõcludam⁹ ꝙ rerũ ſenſibiliũ applicatio in exorciſmis licitis nõ eſt ſuꝑſtitioſum. iam autẽ expedit de ipis exorciſmis aliqua diſſerere.

¶ Remedia ꝑ licitos exorciſmos eccleſie cõtra quaſcũqꝫ infirmitates a maleficis illatas et de mõ exorcizandi maleficiatos.

¶ Capitulum. vi.

Quia vt in ſuperiorib tactũ eſt malefice omne gen⁹ infirmitatis corporalis inferre pñt quare et ſub generali regula cõcludere oportet ꝙ quicquid remedij in verbis vel operib. alijs infirmitatib ſupra notatis applicari pt. hoc etiã quibuſcũqꝫ alijs infirmitatib in p̃cedẽtibus nõ expreſſis vt vbi epilentia aut lepra eſſet inflicta cõuenire pt. Et qꝛ inter remedia verborũ exorciſmi liciti cõputant. de ipo etiã ſepe mentio tãqꝫ de quodã generali remedio habita eſt tria principaliter de ipo ſunt practicanda. Primo an nõ habens exorciſtatus ordinẽ vt laicus vel ſecularis perſona valeat licite demones aut eius maleficia exorcizare vbi tres alie annectunt. qualiter vicꝫ ſunt liciti. et de ſeptẽ cõditionibus que requirunt ad carmina et ad benedictões vt q̃s valeat ſecum talia deferre. et tercio qualiter morbus ſit exorcizandus et demon cõiurandus. Secundum principale quid agendũ vbi gratia ſanitatis per exorciſmos nõ obtinet. ꝛ tercio quo ad remedia nõ iam verboꝝ ſed operũ. cũ ſolutionib certoꝝ argumentoꝝ. Ad primũ eſt doctoris Tho. in. iiij. di. xxiij. ſnia. In ordine inquit exorciſtatus: et in alijs minorib ordinibus oĩbus cũ cõferuntur recipit poteſtas. vt quis hoc vel illud ex officio facere poſſit puta exorcizare. Et idem a nõ habentibus ordinẽ licite fieri pt q̃uis illi hoc nõ habeãt ex officio. ſicut in domo nõ cõſecrata pt dici miſſa q̃uis cõſecratio eccleſie ad hoc ordinetur vt in ea miſſa dicat. ſed hoc tunc magis pertinet ad gratiã gratis datã q̃ ad gratiã ſacramenti. Ex quib verbis dici pt. ꝙ licꝫ ad liberationẽ maleficiati bonũ eſt cõcurrere exorciſtam habens poteſtatẽ exorcizandi morbos maleficiales tñ etiã interdũ deuote ꝑſone abſqꝫ exorciſmis vel cum ipis fugare pñt hmõi morbos. Nã fertur de quadã virgine paupercula et ideo plurimũ deuota cui⁹ dũ amicus in pede maxime per maleficiũ leſus fuerat ꝙ iudicio medicoruꝫ patuit. eo etiã qꝛ nullis medicaminibus ſanari poterat. contigit vt virgo infirmũ viſitaret qui et ſtatim ab ea petiuit vt pedi benedictionẽ aliquã applicaret. Annuit illa et ſilenter tantummõ orationem dominicã et apꝉoꝝ ſimbolũ cũ geminatis viuifice crucis ſignis applicuit. Tunc ſtatim infirmus curatũ ſe ſentiẽs. ſcire voluit in remediũ futuroꝝ quid carminationis virgo applicaſſet. Que reſpõdit. vos debili fide diuinis et approbatis exercitijs eccleſie non inheretis. et carmina ac remedia ꝓhibita. crebro veſtris infirmitatibus applicatis. iccirco raro in corpore curamini: qꝛ ſemꝑ in aĩa ledimini. Sed ſi in orationũ et ſignoꝝ licitoꝝ efficaciã ſperaretis. facillime ſepe curaremini. nihil enĩ vobis applicui niſi dñicam orationem et apoſtoloꝝ ſimbolũ et iam ſanatus eſtis. gratia huius exempli querit an nõ alie benedictões et carminationes ſeu etiã cõiurationes per exorciſmos habeãt efficaciã cũ hic videant reprobari. Reſpondet ꝙ hec virgo nõ reprobauit niſi illicita carmĩa cũ illicitis cõiurationib et exorciſmis. Pro cui⁹ intellectu ꝯſiderare oportet vñ hmõi habuerũt originẽ et quõ ad abuſum deuenerũt. Nam principiũ horũ fuit ſanctiſſimũ: ſed ſicut oĩa demonis inſtinctu deprauant mediantibus demonib et malis hoĩbus: ita et diuina nomina. Apꝉi enĩ ꝛ ſancti viri ſm illud Mar.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vltimo. In noīe meo demonia eĳcient infir-
mos viſitarūt. et orōnes ſup eos ꝑ ſacra ver-
ba fuderunt. deinde ſucceſſu tꝑis ſacerdotes
deuoti ſimilia rite ꝑegerūt. ꝓpter quod deuo-
tiſſime orōnes et ſancti exorciſmi reperiunt̄
in antiq̄s hodie eccleſĳs ad oīa que hoīes fa
cere vel pati poterāt ꝑ deuotos viros applica
ti olim ſine oī ſupſtitione. ſicut etiā hodie lit-
terati et ſacrē theologie doctores reperiunt̄ q̄
infirmos viſitātes ſimilia verba egrotis ap-
plicant et nō ſolū demoniacis. Sed heu ſu-
perſtitioſi hoīes a ſe multa vana et illicita ad
inſtar horū inuenerūt quibꝫ hodie vtunt̄ cir
ca infirmos et iumenta. nec clerus amplius
ex ſua deſidia licitis vtitur verbis viſitando
infirmos. ꝓpter qḋ Guill'. dictus durādi glo-
ſator Raymūdi dicit ꝙ talia pfata ſacerdos
religioſus aut diſcretus: aut etiaꝫ laicus vir
ſiue mulier excellentis vite ꝓbate diſcretōis
facere pt. fuſa orōne licita ſup infirmū nō ſu-
per pomū aut ſup cingulū et ſimilia. ſed ſup
infirmātes. iuxta illud euāgeliſte. ſup egros
manus imponēt ꝛc̄. nec ſunt hmōi pſone ꝓ-
hibende a talibꝫ niſi forte timeat̄ ꝙ ad exem-
plum illoꝝ indiſcreti et ſupſtitioſi alĳ carmi
nationis ſibi vſurpēt abuſuꝫ tuentes ſe exem
plo illoꝝ. hi ergo ſupſtitioſi carminatores re
prehendunt̄ a pdicta virgine ꝛ dixit illos ha
bere debilē fidē immo malā qui tales cōſule-
runt. Iterū aūt gratia huius declaratōis q̄-
ritur quibꝫ verbis carmina ꝛ benedictōes cen
ſentur licite vel ſuperſtitioſe. et de mō quo de
bent applicari. et an demon ſit cōiurandus et
morbus exorciſand'. Ad primū ꝙq2 hoc dr
licitū in cultu xpiane religionis qḋ nō eſt ſup
ſtitioſum. et ſupſtitioſum dr vt notat̄ ex glo
ſa ſup illo ad Coll'. ĳ. que ſunt rationē habē-
tia in ſupſtitione qḋ ſupra modū religionis
ſeruat̄. vnde ibi dicit̄ ſupſtitio eſt religio ſup
modū ſeruata. i. religio modis vel circumſtā
tĳs malis et defectuoſis practicata. Etiā ſu-
perſtitioſum eſt quicq̄d traditione humana
nomen religionis vſurpat abſq3 ſuperioris
auctoritate vt hymnos iungere ad miſſas de
functoꝝ prefationē interrumpere ſimbolum
in miſſa cantandū abbreuiare. aut in organis
et nō in choro decantare in miſſa reſponden-
tem nō habere. et his ſimilia. Sed ad ꝓpoſitū
noſtrū mō qn̄ ſit aliqḋ opus ex virtute reli-
gionis xpiane vt vbi q̄s vellet infirmo ſub-
uenire ꝑ aliquā orationē vel benedictionē ꝑ
verba ſacra de qua materia nūc intendimus
talis habet cōſiderare ſeptē ꝯditōes. q̄ ſi repe
riunt̄ talis benedictio cenſet̄ licita. et ſi fiat ꝑ
modū adiuratōis ꝑ virtutē diuini noīs et ꝑ
virtutē operū xpi. q̄ ex ſua natiuitate paſſio-
ne pcioſa morte ꝛc̄. innotuerūt ꝑ que etiā dia
bolus victus et eiectus fuit. dicent̄ ille bene-
dictiones carmina et exorciſmi liciti et hi qui
practicāt pnt dici exorciſte aut incantatores
liciti. Iuxta Iſid. viĳ. ethi. Incantatores di
cuntur qui artē aliquā verbis ꝑagūt. Eſt pri
ma cōditio cōſideranda vt ex doctrina ſancti
tho. ſa ſe. q. xciĳ. elicit̄ vt verba nō ꝯtineant
aliq̄d qḋ ꝑtineat ad inuocationē demonū ex
preſſam vel tacitā. q̄d ſit expreſſa ptꝫ. quid ta
cita h̄ ꝯſiderat̄ ex intentōe ꝛ ex oꝑe. Intentio
ne vt vbi operās nō curat ſiue a deo ſiue a dia
bolo habeat in ſuo oꝑe intentū. dummō finē
optatū cōſequat̄ opere. vt vbi opus qḋ facit
nō habet aliquā ꝓprietatē ex natura ad ꝓdu-
cendū talē effectū de q̄ nō ſolū medici ꝛ aſtro
logi immo ꝛ theologi hn̄t iudicare ꝑ quē mo
dum nigromantici faciūt imagines anulos
et lapides artificiales q̄ vtiq3 nullā habēt na
turalē inclinationē ad effectus quos ipi expe
ctant ſepiſſime. vn̄ et in eoꝝ oꝑibus diabol'
ſe habet immiſcere. Secūdo cōſiderandū eſt
ne benedictōes ſeu carmina ꝯtineāt aliq̄ no-
mina ignota. q2 ſm Criſoſto. talia metuēda
ſunt ne in eis aliq̄d ſuperſtitōis lateat. Ter-
cio ne materia verboꝝ aliq̄d falſitatis ꝯtine-
at: q2 ſic ei' effectus nō poſſet expectari a deo
cū ipe nō ſit teſtis falſitatis. ſic eni quedā ve-
tule in ſuis carminibꝫ vtunt̄ rigmatizando.
beata virgo iordanē tranſiuit et tūc ſanctus
ſtephan' ei obuiauit. eā interrogauit ꝛ mul-
tas alias fatuitates. Quarto ne ibi cōtineā
tur vana et caracteres inſcripti pter ſignum
crucis. vn̄ breuia q̄ portant̄ a ſoldatis repre-
hendunt̄. Quinto ne ſpes habeat̄ in mō ſcri
bendi aut ligandi. aut in quacūq3 hmōi va-
nitate q̄ ad diuinā reuerentiā non ꝑtineat. q2
alias oīno iudicabit̄ ſupſtitioſum. Sexto vt
in alligatōne ꝓlatione diuinoꝝ verborū vel
ſcripture ſacre reſpectus ſolū habeat̄ ad ipa
ſacra verba et ad intellectū eoꝝ et ad dei reue
rentiā ſeu ad virtuteꝫ diuinā a qua expectat̄
effectus. vel ad ſanctoꝝ reliquias a quibꝫ eti
am prefata expectant̄ ſecundario: licet a deo
principaliter. Septimo vt cōmittat̄ effectus
qui expectat̄ diuini voluntati qui ſcit vtrū ſa
nitas vel tribulatio plus ꝓſit inuocanti vel
minus vel an obſit. et hanc cōditionē ponit
Tho. in pma ſe. in materia de gratia. et diſt.
xv. in. iiĳ. Unde cōcludamus ꝙ ſi nulla di-
ctarū cōditionū opus infecerit illud erit lici
tum. Probat Tho. ſuper illud Marc. vlti.
Signa eos qui crediderint. et poſt. In no-
mine meo demonia eĳcient ꝛc̄. ſerpētes tol-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

lent.ex quo elicit q̄ p̄dictis ſeruatis cōditio=
nibus per diuina verba licitū eſt arcere ſerpē
tes. Item ꝓbat premiſſa vlterius. Nō mino=
ris ſanctitatis ſunt verba dei q̄ȝ ſanctoꝝ reli
quie. dicente Auguſtino. Nō eſt minus ver
bum dei q̄ȝ corpus xp̄i. ſed ſm omnes licet re
liquias ſanctoꝝ ſecum reuerenter portare. er
go qualitercūq̄ȝ nomen dei inuocet̄ rite ꝑ ora
tionē dominicā. ꝑ ſalutationē angelicaȝ. per
eius natiuitatē. paſſionē. per quinq̄ȝ vulnera
per ſeptē verba q̄ ꝓtulit in cruce. per titulū tri
umphalem. ꝑ tres clauos. et alioꝝ armorum
militie xp̄i. cōtra diabolū et eius opera oīno
erunt licita et ſpes poteſt haberi in eis cōmit
tendo effectum diuine voluntati. Et hoc qd̄
dictū eſt de coartatione ſerpentū idē intelli=
ge de alijs animalib9. qn̄ ſolus reſpectus ha
betur ad ſacra verba et ad diuinā virtutē de
ipis tn̄ caute eſt agendū in incantationibus
qr vt dicit doctor. Tales incantatores ſepe
habent illicitas obſeruantias et ꝑ demones
ſortiunt̄ effectū precipue in ſerpentib9. qr ſer=
pens fuit primuȝ demonis inſtrumentū ad
hominē decipiendū. Nā in ciuitate ſaltzbur
genſi quidā incantator erat: hic quadam die
ad ſpectaculū alioꝝ cunctos ſerpētes ad quā
dam foueā incantare voluit et interimere ex
ſpacio vt fertur vnius miliaris. congregatis
ergo vndiq̄ȝ ſerpentibus dum ipe ſupra foue
am ſtaret: nouiſſime quidā ingens et horribi
lis ſerpens foueā intrare difficultabat. ⁊ ſepe
quaſi ipm abſcedere ꝑmitteret et libere ſerpe=
re quo vellet motibus innuebat. Sed cū ille
ab incantatōne eius deſiſtere nolebat alijs oī
bus in fouea interemptiſ. qr ſtatim ibi morie
bant̄. et neceſſe erat vt et ille horribilis intra=
ret. ſtans ſerpens ex oppoſito incantatoris ſu
pra foueā ſaltū fecit et in ipm incantatorē ir=
ruit et ventrē eius vt cingulū ſtringens ipm
incantatorē ſecū in foueā traxit et interemit.
Qua ex re perpendit̄ nō niſi ꝓ vtilitate ad fu
gandum vicȝ ab hoīm inhabitationib9 talia
ſunt virtute diuina practicanda et cū dei ti=
more et reuerentia. Quo ad ſecundū videli=
cet quō ſunt hmōi exorciſmi: vel carmina de=
ferenda et ad colla ſuſpendēda vel in veſtimē
tis inſuenda. Videt̄ aūt q̄ talia ſint illicita.
Nam Aug9. ij. de doc. xp̄iana. Ad ſupſtitio
nem ꝑtinent mille magicarū artiū ⁊ ligature
et remedia que medicoꝝ quoq̄ȝ diſciplina cō
demnat ſiue in p̄cantationib9 ſiue in quibuſ
dam notis q̄s caracteres vocant. ſiue in qui
buſdam rebus ſuſpendendis atq̄ȝ inſignan=
dis. Itē Creiſo. ſup matheū. Quidā aliquā
partē euangelij ſcriptā circa collū portāt ſed
nonne quotidie euangeliū in eccleſia legit̄ et
auditur ab oībus. cui ergo in auribus euan
gelia poſita nihil ꝓſunt. quō eum pn̄t circa
collum ſuſpenſa ſaluare. Deinde vbi eſt vir=
tus euangelij in figuris litterarū. an in intel
lectu ſenſuū ſi in figuris bene circa collū ſu=
ſpendis ſi in intellectu. ergo melius in corda
poſita ꝓſunt q̄ȝ circa colla ſuſpenſa. Sed hic
eſt reſponſio doctoꝝ p̄cipue ſancti Tho. vbi
ſupra. ar. iiij. vbi querit an ſuſpēdere diuina
verba ad collū ſit illicitū. q̄ in oībus incan=
tationib9 vel ſcripturis ſuſpenſis duo cauen
da vident̄. Primo quidē quid ſit quod ſcribi
tur. vtrū ſit ad inuocationes demonū perti=
nens manifeſte. tunc nō ſolum ſupſtitioſum
immo illicitū et apoſtaſia a fide iudicatur vt
ſupra tactum fuit ſepe. Similiter etiā cauen
dum ne cōtineat ignota noīa ⁊c̄. accipe cōdi=
tiones ſupra poſitas. et tunc ſicut licitum eſt
hmōi ſup infirmos ore ꝓferre: ita licituȝ eſt
illa ſecū deferre. Prefati aūt doctores reſpe=
ctum habēt et damnāt cum quis ad figuras
et litteras ſcriptas maiorē haberet aduerten
tiam et reſpectū q̄ȝ ad intellectū verboꝝ. Et
ſi dicat̄ q̄ laicus nō intelligēs verba nō pōt
habere reſpectū ad intellectū eorū reſpondet̄:
habeat reſpectū ad virtutē diuinā. et illā cō=
mittat diuine voluntati vt faciet quicq̄d pla
citum fuerit ſue pietati. Quo ad terciū an ſi=
mul demon ſit cōiurandus et morbus exor=
cizandus vel ecōuerſo: aut vnum ſine altero.
Reſponſio. Hic plura ſunt aduertēda. Pri=
mo an demon ſemꝑ ſit qn̄ maleficiat9 affligi
tur. Secundo cuiuſmodi res pn̄t exorcizari
aut adiurari. Tercio de mō exorcizandi. Ad
primū cum iuxta Damaſ. demon ibi eſt vbi
operat̄ videt̄ q̄ maleficiato ſemꝑ pn̄s ſit cuȝ
eum affligat. Item in legēda beati Bartholo
mei. tunc videt̄ ſanare demon qn̄ ceſſat a le=
ſione. Rn̄ſio q̄ demon p̄ſens ſit maleficiato
et afflicto. hoc p̄t intelligi dupliciter. vel quo
ad ſuū eſſe vel quo ad ſuū effectū. Primo mō
pn̄s eſt in principio dum maleficiū intromit
tit. Secundo mō ꝑ ſe nō dicit̄ pn̄s in ſuo ef=
fectu. ſicut etiā cum doctores querūt an dia
bolus cum qualibet culpa mortali hominē
ſubſtantialiter inhabitat. dicunt q̄ nō per ſe
ſed per ſuū effectū ſicut dn̄s inhabitare dicit̄
ſeruū q̄ntum ad ſuum dominiū aliud tamen
de obſeſſis. Quo ad ſecundū. cuiuſmodi res
poſſunt exorcizari. Notandū eſt ſup docto=
ris thome in. iiij. diſt. vi. ſententiā vbi dicit.
q̄ quia ꝓpter peccatū hominis diabolus ac=
cipit poteſtatē in hominē. et in omnia que in
vſum hominis veniūt in ipius nocumentū.

Et cum etiam nulla ꝯueniẽtia eſt chriſti ad
belial. Ideo quandocũqꝫ aliquid ſanctificã=
dum eſt ad cultum diuinũ. prius exorcizatur
vt liberatuꝫ a poteſtate diaboli quã illud in
nocumentũ hominis aſſumere poterat deo
cõſecretur. Et hoc patet in benedictiõe aque
in cõſecratione templi et in omnibus hmõi.
Unde cũ prima ſanctificatio quã homo deo
cõſecratur ſit in baptiſmo oportet ꝙ etiã ho=
mo prius exorcizet̃ ꝙꝫ baptiſetur. multo for=
tiori rõne ꝙꝫ alie res. quia in ipſo homine eſt
cauſa quare diabolus poteſtatẽ accepit in a=
lia q̃ ſunt ꝓpt̃ hoĩeꝫ ſcꝫ peccatũ originale vel
actuale. et hec ſignificant ea q̃ in exorciſmo
dicunt̃. vt cum dicit̃. recede ab eo ſathana et
huius. et ſimiliter ea que ibi fiunt. Ad ꝓpoſi
tum ergo cũ querit̃ an morbus ſit exorcizan
dus et demon adiurandus et quid illoꝝ pri
mo. Reſpondet̃ morbus nõ exorcizatur. ſed
ipſe homo morbatus et maleficiatus ſicut in
puero nõ exorcizatur infectio fomitis ſꝫ pu=
er infectus. Item ſicut prius puer exorcizat̃
et poſt diabolus adiurat̃ vt recedat ita male=
ficiatus prius exorcizatur et poſt diabolo et
eius facture imperat vt recedat. Itẽ ſicut ſal
et aqua exorcizant̃: ita maleficiato oĩa que in
ipſius vſum cõuerti poſſunt vt cibaria et po=
tagia. exorcizare et benedicere plurimũ expe=
dit. Item licet ritus exorciſmi tenet in bapti
ſandis vt fiat exufflatio verſus occidentalẽ
partẽ ⁊ abrenunciatio. Secundo manuũ ad
celũ erectio cũ ſacra fidei ꝯfeſſione. et ꝓfeſſio
ne chriſtiane religionis. et tercio oratio bñ=
dictio ⁊ manus impoſitio. et quarto denuda
tio et oleo ſancto vnctio expoſt baptiſmũ cõ=
munio et candidiore veſtis induitio. tñ non
eſt neceſſe vt hic circa maleficiatũ exorcizan=
dum fiant. ſed ꝙ primo pure et debite ſit con
feſſus. candelã accenſam ſi põt teneat et ſacraꝫ
cõmunionem recipiat. et loco veſtis candide
candela benedicta in longitudine corporis
chriſti aut ligni crucis nudo corpore circum
ligatus maneat. Dici ergo põt. Exorcizo te pe
trum aut barbarã infirmã: ſed ſacro fonte ba
ptiſmatis regeneratã. per deum viuũ ✝ ꝑ de=
um verũ ✝ per deum ſanctũ ✝ per deũ q̃ te ſuo
ꝑcioſo ſanguine redemit vt fias homo exor=
cizatus. vt effugiat atqꝫ diſcedat a te oĩs fan
taſia et nequitia diabolice fraudis. omniſqꝫ
ſpiritus immundus adiuratus per eum qui
venturus eſt iudicare viuos et mortuos ⁊ ſe
culum ꝑ ignẽ Amen. Oremus. Deus miſeri
cordie deus clemens qui ſꝫm multitudinẽ mi
ſerationũ tuarũ quos diligis corripis et q̃s
recipis pie ad emendationẽ coerces. te inuo=
camus domine vt famulo qui in corpore pa
titur membroꝝ debilitatẽ gratiã tuam cõfer
re digneris vt quicq̃d terrena fragilitate cor
ruptũ. quicquid diabolica fraude violatum
eſt vnitati corporis eccleſie membrũ redem=
ptõis annecte. miſerere dñe gemituũ. miſere=
re lachrymarũ eius et nõ habentẽ fiduciã ni
ſi in miſericordia tua ad tue ſacramentũ recõ
ciliationis admitte. per xp̃m dominũ noſtrũ
Amen. Ergo maledicte diabole recognoſce
ſententiã tuã. da honorẽ deo viuo et vero. da
honorẽ dño ieſu chriſto vt recedas ab hoc fa
mulo cum tua factura quẽ dñs noſter ieſus
chriſtus ſuo ꝑcioſo ſanguine redemit. demũ
ſecundo et tercio iterũ exorcizet vt ſupra cũ
orationibus. oremus. Deus qui facture tue
ſemper pie dñaris affectu. inclina aurẽ tuam
ſupplicationibus noſtris et famulo tuo ex ad
uerſa valitudine corporis laborantẽ placatꝰ
reſpice et viſita et ſalutari tuo et celeſtis gra=
tie preſta eis medicinã ꝑ xp̃m dñm noſtrum.
amen. Ergo maledicte diabole ⁊c̃. vt ſupra.
Pro tercio exorciſmo oratio. Deus infirmita
tis humane ſingulare preſidiũ auxilij tui ſu
per infirmũ noſtrũ oſtende virtutẽ vt ope mi
ſericordie tue adiutus vel adiuta. eccleſie tue
ſancte incolumis repreſentari mereat̃. ꝑ xp̃m
dñm noſtrũ amẽ. et ſemꝑ aſpergat cum aqua
benedicta. Et nota ꝙ hic modus ꝑſcribitur
nõ ꝙ omnino ita fieri debeat aut ꝙ alij exor=
ciſmi nõ ſint maioris efficacie ſed vt modus
exorcizandi et adiurandi habeat̃. In antiq̃s
eñi hiſtorijs ⁊ eccleſiarũ libris interdũ deuo
tiores et efficaciores exorciſmi reperiunt̃. ſed
quia in omnibus dei reuerentia ſit ꝑponen=
da agat ſꝫm hoc vnuſquiſqꝫ ꝙ̃tum expediẽs
fuerit cõcluſiue ex ꝑmiſſis cõcludendo ꝓpter
ſimplices. Sit modus iſte exorcizandi male
ficiatũ vt primo purã faciat ꝯfeſſionẽ. Iuxta
ca. alt̃. ſepe. ſi ꝑ ſortiarias. Demũ fiat diligẽs
inquiſitio ꝑ ſingulos angulos et in lectiſter=
nijs culcitris. et ſub limine hoſtij ſi fortaſſis
inſtrumenta maleficij caute poſſent inueniri
inuenta etiaꝫ ſtatim ſunt ad ignẽ ꝓijcienda.
expediret etiã vt cuncta renouarent̃ in lecti=
ſternijs et indumẽtis. habitationẽ etiã et do=
mum mutaret. In caſu vero quo nil inuen=
tum fuerit tũc exorcizandꝰ ſi põt eccleſiã intra
bit mane et ꝙ̃to dies ſanctiores: vt feſta beate
virginis aut vigilie exiſtũt tanto meliꝰ ſacer
dos etiã cõfeſſus et in bono ſtatu ampliꝰ ꝓfi
ciet. teneat itaqꝫ exorcizandus candelã in ma
nu benedictã meliꝰ quo poterit ſedendo aut
genua flectendo. ⁊ qui aſſunt deuotas oratio
nes ꝓ eius liberatione fundant. Et incipiat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

letaniam incboando. Adiutoriū noſtruꝫ in
noīe dñi. ⁊ babeat reſpondentē. aſpergat ipm
aqua benedicta. et ſtola circundabit collū et
ſubinferat pſalmū. Deus in adiutoriū. et pſe
quatur letaniā vt moris eſt ſup infirmos di
cendo ad inuocationē ſanctoꝝ. ora ꝓ eo. vel
orate. et ꝓpitius eſto. libera eū dñe. ſingula pſ
ſequendo vſqꝫ ad finē. vbi orōnes ſunt dicen
de. tunc loco orationū incipiat exorciſmū. et
cōtinuabit modo pſcripto vel alio meliori vt
ſibi videbit. Poſſent etiā hmōi exorciſmi cō-
tinuari ad minus ter in ſeptimana. vt ſic mul
tiplicatis interceſſoribꝫ gratia obtineat ſani
tatis. Verū poſt omnia cōmunicandꝰ eſt eu
chariſtie ſacramento. licet quidā ante exorciſ
mum boc faciendū putāt. et in cōfeſſione at-
tendat cōfeſſor ſi aliquo vinculo excōmunica
tionis eſſet innodatus. vel ſi vnqꝫ temere in-
nodatus abſolutionē a ſuo iudice nō recepiſ
ſet. tunc enī licet ad cautelā eum abſoluat. tñ
reddita ſoſpitate. a ſuo iudice qui eū ligaue-
rat querat. Attendendū ꝙ vbi exorciſta non
babet ordinē exorciſtatus tūc ꝓcedere pt per
orōnes et ſi legere nouit ſcripturas legat eu-
angelia quattuor prima euangeliſtarū. Itē
euangeliū. Miſſus eſt angelus. Et paſſionē
dñi. que oīa magnā babent virtutē ad expul
ſionē operū diaboli. Item euangeliū ſancti
iobannis. In principio erat verbū. ſcribat et
ad collū infirmi ſuſpendat ⁊ ſic gratia ſanita
tis a deo expectet. Verū ſi quis qreret de dif
ferentia inter aque benedicte aſperſionē ⁊ ex
orciſmū cum vtrūqꝫ in effectu cōtra demoniſ
moleſtiā ordinatur. Reſpondit ſanctꝰ Tho.
vbi ſupra di. vi. diabolus impugnat nos ab
exteriori et interiori. Aqua ergo benedicta or
dinatur cōtra impugnationē diaboli que eſt
ab exteriori. Sed exorciſmꝰ cōtra impugna
tionem diadoli q̄ eſt ab interiori. vñ illi ꝯtra
quos datur dicunt energumini ab en qd̄ eſt
intra et geron labor quaſi intus laborantes.
In maleficiato ergo exorcizādo vtrūqꝫ adbi
betur cum vtrobiqꝫ moleſtent. Verum quo
ad ſecundū principale quid agendū vbi gra
tia ſanitatis ꝑ exorciſmos nō obtinet. Reſpō
ſio. licet ſex ex cauſis boc fieri poſſit: eſt tñ vna
ſeptima ſuper quā iudiciū noſtrū ſuſpendit.
Nam ꝙ aliqs nō liberatur. aut boc eſt ꝓpter
paruitatē fidei circumſtantiū aut ipm egro-
tum offerentiū. Aut ꝓpter peccata maleficiū
ſuſtinentiū. aut ꝓpter accōmoda remedia ad-
bibere negligentiū. aut ꝓpter exorciſte aliqd̄
in fide vicium. aut propter reuerentiā virtu-
tum in alio exiſtentiū. aut ꝓpter purgationē

vel meritum maleficiū patientiū. De primis
quattuor docet euangelica veritas Math.
xvij. et marce. ix. In patris vnice filij ſui lu-
natici et diſcipuloꝝ xpi pſentia. Primo enī
offerens et turba fide carebat: vnde pater cū
lachrymis orauit. Credo dñe adiuua incre-
dulitatē meā. et ad turbā ieſus ait. O genera
tio incredula et ꝑuerſa quouſqꝫ ero vobiſcū.
De ſecundo vicꝫ de ſuſtinente demonē: ieſus
increpabat eum ſcꝫ filiū. qꝛ vt beatus Hiero.
ibi dicit propter peccata ſua a demone fuerat
oppreſſus. De tercio de neglectu debitorū re-
medioruꝫ patet. quia nō fuerūt preſentes bo
ni et perfecti viri. Unde Criſo. ibi dicit. Co
lumne fidei videlicet petrus iacobus et iobā
nes nō aderant ſicut in transfiguratione xpi
preſentes erant. Nec oratio et ieiuniū aderāt
Sine quibꝫ chriſtus ait. boc genus demo-
niorum nō eijcitur. Unde Orige. ibi dicit.
Si aliquādo oportuerit circa curationē ali
quid patientiū remanere nō admiremur. ne-
qꝫ interrogemꝰ neqꝫ loquamur. quaſi audiē
ti ſpiritui in mundo. ſed abigamus ieiunijs
et orōnibus noſtris ſpiritus malignos. Et
gloſa dicit. Hoc genus demonij. i. iſta carna
lium voluptatū mutabilitas. ad quā ſcꝫ ſpi-
ritus ille inclinabat non vincit niſi ſpiritus
oratione cōfirmetur et caro per ieiuniū mace
retur. De quarto exorciſte vicio pſertim in fi
de. patet ibidem de xpi diſcipulis pñtibus.
Unde poſtea ſecreto diſcipuli querētes cau-
ſam ſue impotentie. Reſpōdit ꝓpter incredu-
litatem veſtrā. Amen dico vobis ſi babueri-
tis fidem ſicut granū ſinapis diceris monti
buic tollere ⁊c̄. Ubi Hilarius. Crediderunt
quidē apl'i ſed nondū erant perfecti in fide.
Nam dño in monte morante cum alijs tri-
bus. et illis cum turba reſidentibus quidam
tepor eoꝝ fidem relaxauerat. De quinto pa-
tet in vitaſpatrū. vbi legimus aliquādo ob-
ſeſſos nō liberatos per ſanctū Anthoniū ſed
per eius diſcipulū Paulum fuiſſe liberatos.
De ſexto patuit ſupra. quia nō ſemꝑ cū quis
liberat a culpa liberatur a pena. ſed remanet
interdū pena in vindictam et ſatiſfactionem
ꝑcedentis delicti. Et adbuc aliud remediū,
de quo fertur. ꝙ plures fuerint liberati vicꝫ
ꝙ maleficiati de nouo fuerunt baptiſati. licet
ſub cōditione ſup quo vt pmiſi nil determi-
nare audemus. Veriſſimū tñ exiſtit ꝙ cū de
bite quis ante baptiſmū nō fuit exorcizatus
vtiqꝫ diuina ꝑmiſſione diabolus ſemꝑ ma-
iorem recipit in talem poteſtatē. patet ex pre-
miſſis. nec ambiguū eſt quin plures negligē

tie ſiue a ſacerdotib⁹ nō bene diſpoſitis vbi
iam quartū impedimentū prenotatū tangit
videlicet exorciſte vicium cōmittuntur. ſiue
a vetulis que tpe neceſſitatis debitū moduꝫ
baptiſandi nō ſeruant. Nec tñ aſſerere volo
quin ſacramenta a malis cōferri poſſint. et ꝙ
immo q̄tumcunq̄ malus baptiſat et cōficit
dummō debite ſub debita forma verborum
materia in intentione baptiſat ordinatus et
cōficere intendat. ſic a ſimili in exorcizando:
rite ꝓcedat. nō ſuffuſus aut violentus. vnde
et ſine actuali vel habituali intentione et vti
nam nō ceſpitādo. et verba neceſſaria obmit
tendo. huiuſmodi ſacris officijs ſe immiſce=
ant. Reuera ſicut ad cōficiendū quattuor eſ=
ſentialia deſeruiunt. ſcꝫ materia forma inten
tio ordo. modis tamē pretactis. et vbi vnum
defuerit nec cōficere poterit ita circa exorciſ=
mos ſuo modo aſſerere oportꝫ. Nec obiectio
valet ꝙ ſine exorciſmis in primitiua eccleſia
baptiſabantur aut etiam ꝙ nunc caracterem
baptiſmalē ſine eo valeat baptiſatus recipere
Quia ſic Gregori⁹ inuanuꝫ exorciſmos in=
ſtituiſſet ⁊ eccleſia in ſuis cerimonijs potius
erraret. Quare nec auſus ſum omnino repre
hendere qui maleficiatos ſub cōditione vel=
lent rebaptiſare: et neglecta fortaſſis recupe=
rare. Fertur etiā de illis qui nocturno tpe in
ſomnis per alta edificia ſine leſione ſolent in
cedere. quod vtiq̄ opus eſſe maligni ſpiritus
tales ſic deferentes plures aſſerūt. hi cū reba=
ptiſantur melius habere noſcunt. et mirū ꝙ
vbi noībus ꝓprijs annuunt ſubito ad terraꝫ
collidunt. ac ſi fortaſſis illud nomen nō debi
te in baptiſmo fuerit impoſitum. Expedit le
ctorem eſſe attentū ſuper ſex illa impedimen=
ta. licꝫ eni ſuper energuminos aut poſſeſſos
et nō ſuper maleficiatos ſonant. tñ quia equa
virtus vtrobiq̄ requirit diuina. immo dici
poteſt ꝙ maioris ſit difficultatis maleficiatū
curare q̄ energuminū aut poſſeſſum. ideo il
la impedimenta ſi ibi poſſunt habere locū et
a fortiori ſup maleficiatos quod tali ratione
probatur. Nam vt ſupra patuit capitulo de
cimo. aliqui poſſidentur interduꝫ pro nullo
proprio delicto ſed pro leui alieno et varijs
alijs de cauſis. In maleficio autem quando
adulti maleficiuntur vt plurimū eis contin=
git. quia in anime necatione grauiſſime a de
mone ab intus poſſidetur. Unde duplex la=
bor cira maleficiatos vbi ſimplex circa poſ=
ſeſſos ab extra. requiritur de hac grauiſſima
poſſeſſione Caſſian⁹ colla. abba. ſereni dicit.
Illi ſunt veri miſeri ac miſerabiles iudican
di qui cum ſe vniuerſis criminibus flagitijs
q̄ cōtaminant. nō ſolum nullum in eis veriſi
militer ſignum diabolice ſuppletionis oſten
ditur. ſed nec aliqua quidem operibus eorū
cōdigna tentatio nec vllum flagellum corre=
ptionis infertur. Non enim merentur cele=
rem temporis iſtius expeditāq̄ medicinam:
quorum duritia et impenitens cor penā vi=
te preſentis excedens theſaurizant ſibi ipſis
iram et indignationē in die ire et reuelatōis
iuſti iudicij dei. in quo vermis eorum nō ex=
tinguetur. Et iterum idem Caſſianus cōpa
rando corporalē poſſeſſionē ad anime ꝑ pec=
catum. paulo ante dicit. Multo grauius in=
quit cōſtat illos vehementiuſq̄ vexari. qui
cum corporaliter ab ipſis affligi minime vi=
deantur. animo tamē pernitioſius poſſident
eorum ſcꝫ vicijs et voluptatibus inuoluti.
Scdm apoſtoli nanq̄ ſententiā a quo quis
ſuperatur eius ſeruus efficitur niſi ꝙ in hoc
iſti deſperatius egrotant. et cum ſint eorum
mancipia nec impugnari ſe ab illis nec do=
minatum eoruꝫ ferre cognoſcunt. Ex quib⁹
elicitur ꝙ a fortiori maleficiati in corpore nō
tamē poſſeſſi a demone ab extra ſed ab intra
quo ad anime necationē grauius ꝓpter plu=
ra impedimenta ſanant. Quo ad terciū prin
cipale. ſcꝫ quo ad remedia nō iam verborum
ſed operum. Super cuiuſmodi remedia no
tandum ꝙ quia opera illa ſunt duplicia. Li
cita omnino et nō ſuſpecta. aut ſuſpecta ⁊ nō
omnino licita. et de primis ſupra tactum eſt
immediate capitulo quinto. circa finem. vbi
dubitatio ponitur ſuper herbas aut petras
vt maleficia repellant quomodo hoc licitum
ſit. ¶ De ſecundis vero remedijs que viden
tur eſſe ſuſpecta nō tamē omnino illicita nūc
tractandum. aduertere oportet ea que in ſe=
cundo principali huius ſecunde partis ope=
ris tacta ſunt de quattuor remedijs quorum
tria cenſentur illicita. quartū autem nō om=
nino illicitum ſed vanum. de quo et canoni=
ſte loquuntur ꝙ licitum eſt vana vanis con=
tundere. Sed quia nos inquiſitores huius
opinionis ſum⁹ cum ſanctis doctoribus ꝙ
in caſu quo remedia per ſacra verba et exor=
ciſmos licitos nō ſufficiunt. et hoc ꝓpter im=
pedimenea ſuperius tacta in numero ſex aut
ſeptē. ꝙ tunc tales maleficiati hortandi ſunt
ad patientiam equanimiter ad tollerandum
mala preſentis vite in ſuorum criminū pur=
gationem. et nō vlterius querere quocunq̄
modo ſuperſtitioſa et vana remedia. Ideo ſi
quis pmiſſis licitis exorciſmis nō cōtentus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad huiuiſmodi vana ad minus remedia de
quibus ſupra tactū eſt ſe tranſferre voluerit.
ſciat hoc nō noſtra voluntate aut admiſſione
fieri. ſed ꝙ poſita et enucleata fuerūt ibidē ta
lia remedia factū fuit vt tantorum doctoꝝ. vt
Scoti et Hoſtien. ⁊c̄. ex pte vna. et aliorum
theologoꝝ ex parte altera dicta quocūqꝫ mō
cōcordarent. Fatemur ergo cum ſancto Au
guſtino in quodā ſermone cōtra ſortilegos ⁊
diuinatores. Et intitulat̄ ſermo de augurijs
vbi dicit. Fratres noſtis me frequētius ſup=
plicaſſe vt cōſuetudines paganoꝝ et malefi=
corum minime ſeruare deberetis ſed hoc ꝑfi
cit apud aliquos parū. Et quia ſi vobis nō
dixero ꝓ me et ꝓ vobis redditurus ſum in
die iudicij rationē ⁊ vobiſcū mihi neceſſe erit
eterna ſupplicia ſuſtinere. Ergo apud deum
me abſoluo dum iterū atqꝫ iterū ammoneo ⁊
cōteſtor: vt nullus ex vobis diuinos aut ſor=
tilegos requirat. nec eos de qualibet re. aut
cauſa: aut infirmitate interroget. qꝛ quicūqꝫ
fecerit hoc maluꝫ ſtatim ꝑibit in eo baptiſmi
ſacramentū et cōtinuo ſacrilegus et pagan⁹
efficit̄ ⁊ niſi penitētia ſubuenerit ſtatim inetér
nū ꝑibit. Et poſtea ſubdit. null⁹ dies exeun=
di et redeundi obſeruat. fecit enī deus oīa bo
na valde et qui vnū diem et alterū ſtatuit. ſed
quotiens neceſſitas vrget faciendi aliq̄d aut
exeundi. ſignate vos in noīe xp̄i et ſimboluꝫ
vel oratiōnē dominicā fideliter dicētes ſecu=
ri in dei adiutorio agatis. His autē quidam
ſupſtitioſi ⁊ filij huius ſeculi nō cōtenti erro
res erroribꝫ accumulare volentes vltra intel
lectum et intentionē Scoti et canoniſtarū
his argumentis ſe defendere conant̄. Quia
enī res naturales habent quaſdā virtutes oc
cultas. quarū ratio ab hoīe aſſignari nō pt:
ſicut et adamas trahit ferrū. Et multa alia q̄
Aug⁹. xxi. de ciui. dei enumerat. Ideo inqui
rere de hmōi rebus ꝓ ſanitate acquirēda. vbi
exorciſmi et naturales medicine deficiūt. nō
erit illicitū licet videat̄ vanū hoc autē fieret
vbi quis ꝑ imagines nō nigromanticas ſed
aſtrologicas vel ꝑ anulos et huius ſanitatē
in ſe vel in alio ꝓcurare vellet. Item arguūt
Sicut corpora naturalia ſubdunt̄ corpori=
bus celeſtibꝫ ita etiaꝫ corꝑa artificialia puta
imagines ſortiunt̄ quaſdā virtutes occultas
ſpeciē cōſequentes ex impreſſione corporū ce
leſtiū. ergo etiā corpora artificialia puta ima
gines ſortiunt̄ aliquā virtutē occultā a cor=
poribus celeſtibꝫ ad aliquos effectus cauſan
dos. ergo vti eis et alijs huius nō eſt illicitū
Preterea demones ꝑnt multipliciter corpo=
ra tranſmutare. vt Aug⁹. iij. de trini. dicit. et

patet in maleficiatis. ergo licet vti etiā corū
virtute ad tollendū illa. Sed reuera in oppo
ſitum ſunt dicta omniū ſanctorum doctorū
vt ſatis ⁊ ſparſim hincinde patuit. Unde ad
primū dicit̄ ꝙ ſi res naturales ſimpliciter ad
hibentur ad aliquos effectus producendos
ad quos putantur habere naturalem virtu=
tem: nō eſt illicitum. Si vero adiungant̄ vel
caracteres aliqui. vel aliqua quecūqꝫ ignota
et vane obſeruationes. que manifeſtū eſt na=
turalem nō habere ſuper hoc efficaciā erit ſu
perſtitioſum et illicitum. Unde ſanct⁹ Tho.
ſ̄a ſe. q. xcvi. ar. ij. in pede queſtionis tractāſ
hanc materiam dicit ꝙ in his que fiunt ad
aliquos effectus corporales inducendos vt
puta ſanitatem vel aliquid huius. cōſideran
dum eſt vtrum videantur naturaliter poſſe
tales effectus cauſare. et quia licet cauſas na
turales adhibere ad ſuos effectus ideo non
eſt illicitum. Si autē videantur nō poſſe na
turaliter tales effectus cauſare. cōſequens eſt
ꝙ non adhibentur ad hos effectus cauſan=
dos tanqꝫ cauſe. ſed ſolum quaſi ſigna et ſic
pertinent ad pacta ſignificationū cum demo
nibus inita. Unde Auguſti. xxi. de ciui. dei.
alliciuntur demones per creaturas quas nō
ipſi ſed deus cōdidit delectabilibus pro ſua
diuerſitate diuerſis nō vt animalia cibis. ſed
vt ſpiritus ſignis per varia genera lapidum
herbarum lignorum animaliū carminū ri=
tuum. Ad ſecundū dicit idem doctor virtu=
tes naturales corporum naturaliū ꝯſequun
tur eorum formas ſubſtantiales quas ſortiū
tur ex impreſſione corporuꝫ celeſtium. et ideo
ex eorundem impreſſione ſortiuntur quaſdā
virtutes actiuas. Sed corporum artificiali
um forme procedunt ex cōceptione artificis
et cum nihil aliud ſint qꝫ cōpoſitio ordo et fi
gura. vt dicitur. i. phyſi. non poſſunt habere
naturalem virtutem ad agendum. et inde eſt
quod ex impreſſione celeſtium corporū nul=
lam virtutē ſortiuntur inquantū ſunt artifi=
cialia. ſed ſolum ſ̄m materiā naturalē. falſuꝫ
eſt ergo qđ Porphirio videbat̄ vt Aug⁹. di
cit. x. de ciui. dei. herbis lapidibus et animā=
tibus et ſonis certis quibuſdā etiā vocibus
et figurationibus atqꝫ figmētis quibuſdam
etiā obſeruatis in celi auerſione. motibus ſy
derum fabricari in terra. ab hominibꝫ pote=
ſtates idoneas varijs effectibus ſyderū exe=
quēdas. quaſi effectus magicarū artium ex
virtute celeſtium corporū ꝓuenirent. Sed ſi
cut Aug⁹. ibi ſubdit totum hoc ad demones
ꝑtinet ludificatores animarū ſibi ſubditarū.
Unde etiam imagines quas aſtronomicas

vocant ex operatōne demonū habent enius
ſignū eſt ꝙ neceſſe eſt eis inſcribi quoſdā ca-
racteres que naturaliter nihil operant̄. non
eni eſt figura principiū actionis naturalis.
ſed in hoc diſtāt aſtronomice imagines a ni
gromanticis ꝙ in nigromāticis fiunt expreſ
ſe inuocatōes. vñ et ad expſſa pacta cū demo
nibus inita ptinent. Aſtronomice ad tacita
pacta ,ppter figurarū et caracterū ſigna. Ad
terciū. nō eſt hoī poteſtas ſup demones ɔmiſ
ſa vt eis licite vti poſſit ad quodcūqȝ volue-
rit. ſed eſt ei cōtra demones bellū indictū. vñ
nullo mō licet homini demonū auxilio vti p
pacta tacita vel expſſa. hec Tho. Ad ,poſitū
quia dicit nullo mō: nec etiā quibuſcūqȝ va-
nis q̇bus vicȝ ſe demon quocunqȝ mō poſſit
immiſcere. Si tñ ſunt adeo vana vt et fragi
litas humana p recuperāda ſanitate illa ag-
greditur: doleat de preteritis. caueat de futu
ris. orat vt ſibi debitū dimittat̄ et in tentatio
nem nō amplius inducat̄ inquit Aug⁹. in fi
ne regule.

Remedia cōtra grandines et ſup iumēta
maleficiata.

Capitulum. vij.

Qualiter deniqȝ iumenta maleficia
ta poſſint remediari: ſimiliter ⁊ tem
peſtates aeris. Notanda ſunt pri-
mo quedā remedia illicita q̄ a qui-
buſdā practicant̄. Nā quibuſdā verbis aut
factis ſupſtitioſis vt q̄ vermes in digitis aut
membris p quedā verba et carmina illicita
curāt. de q̇bus carminibꝰ qualiter cognoſcū-
tur vt ſint licita vel nō in p̄cedenti capitulo
tactū eſt. Alij ſunt qui ſup iumēta maleficia-
ta nō aquā benedictā ſpargūt: ſed ori infun-
dunt. Primū remediū verboꝝ eſſe illicitum
vltra p̄miſſa Guil. ſepe allegatus ſic demon-
ſtrat. Si eni verbis ineſſet virtus et dicam⁹
verbis vt verbis. tunc ex quinqȝ modis eſſet
vnus. vel ex pte materie. i. aeris. aut ex parte
forme: hoc eſt ſoni. aut ex modo ſignifican-
di. aut ex pte omniū ſimul. Nō primū. qꝛ aer
nō interficit niſi ſit venenoſus. ſonus etiam
nō qꝛ excellens obiectū corrumpit potentiā.
nec terciū. quia tunc hoc nomē diabolus vel
mors. infernus illa nocerēt ſemp. et ſanitas
bonitas ſemp ,pdeſſent. Item nec oīa ſimul.
qꝛ totū aggregatū ex ptibus inualidis etiam
totū eſt inualidū. Nec valet ſi obijcit̄. de⁹ cō-
tulit vim verbis: ſicut herbis et lapidibꝰ. qꝛ ſi
que virtutes inſunt quibuſdā verbis aut ſa-
cramentalibus aut alijs benedictionibus et

carminibꝰ licitis has habent in ſe nō vt ver-
ba ſed ex inſtitutione et ordinatione diuina
et ex pacto dei. ſicut ſi dñs diceret. quicunqȝ
hoc fecerit faciā ei hanc gratiā. et ſic verba in
ſacramentis efficiūt qḋ ſignāt. ꝯtrīs ₰m ali-
os etiā habēt virtutem intrinſecā. ſed prima
opinio qꝛ iam deſeruit ideo amplectitur. De
alijs aūt verbis et carminibus patet ex p̄miſ
ſis ꝙ vt verba ſunt verba cōpoſita vel ,plata
aut figurata nihil efficiunt ſed inuocatio no
minis diuini ⁊ obſecratio q̄ eſt pſacra quedā
,preſtatio cōmittendū effectū diuine volunta
ti ,pſunt. Remedia etiā operū que illicita vi-
dentur vt ſupra tactū eſt. Et etiā vbi in ptibꝫ
ſueuie plurimū practicat̄ ꝙ prima die May
ante ortū ſolis mulieres villane exeunt et ex
ſiluis vel arboribꝫ deferunt ramos de ſalici-
bus aut alios frondes et ad modum circuli
plectentes in introitu ſtabuli ſuſpendūt. aſſe
rentes ꝙ p integrū annū iumenta cuncta il-
leſa a maleficiis remanēt et ,pſeruant̄. Hoc qui
dem remediū ₰m opinionē illoꝝ qui dicunt
vana vanis cōtundere poſſe nō eſſet illicitū.
ſicut nec etiā qui p carmina ignota morbos
expellerent. Sed ſine offenſione ,pcedendo
dicamus ꝙ ſi prima die vel ſecunda mulier
vel quicūqȝ egrediat̄ nō habens reſpectū ad
ſolis occaſum vel ortū colligit herbas fron-
des aut ramos cum orōne dñica aut ſimbolo
fidei ſuſpendit illa ſup hoſtiū ſtabuli bona fi
de cōmittens effectū cuſtodie diuine volunta
ti nō erit reprehenſibilis vt ſupra in p̄cedenti
capitulo ex verbis Hiero. et habet̄. xxvi. q.
vltima. licet herbas ⁊ petras habere etiam ſu
ſtinenti demoniū ſine incantatione. Ad idē
ſunt qui intra vineas aut ſegetes ſignū cru
cis frondes aut flores benedictos in die pal
marum cōtinent erigunt et aſſerunt ꝙ vndi-
qȝ frugibꝫ per grandines leſis ſegetes in eo-
rum campis illeſi remanſerunt. De quibus
iuxta diſtinctionē tactam diſcernendū vide-
tur. Ad idem. Sunt que pro cōſeruatione la
ctis ne videlicet vacce per maleficia priuen-
tur integrum liquorem lactis quem die ſab-
bati colligūt pauperibus gratis pro deo di-
ſtribuunt et per huiuſmodi elemoſynam aſſe
runt vaccas etiam ſub vbertate ampliori la-
ctis a maleficijs preſeruari. In quo opere ni
hil ſuperſtitioſum iudicatur dummō pieta-
tis cauſam quam pauperibus exhibent etiā
diuinam pietatē implorare pro cōſeruatione
iumentorum taliter proponūt vt tamen effe-
ctum cuſtodie diuine prouidentie ,p ſuo be-
neplacito relinquunt. Preterea nider in ſuo
preceptorio. p̄cepto. i. ca. xi. dicit ꝙ etiam per

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

carmina ſcripta et verba ſacra licet iumenta
ſicut homines infirmos benedicere. et per ea
que incantationis ſpeciem habere videntur
dummō ſeptem pmiſſe condiciones ſeruanẗ.
dicit etiā ꝙ a deuotis perſonis ꝛ virginibus
experientiā habuerit ꝙ adhibito ſigno cru-
cis ſuper vaccā. et dñica orōne cū ſalutatōne
angelica trinies vel circiter ceſſat opus demo-
nis ſi eſt ꝑ maleficiuꝫ. Et in ſuo formicario
cōſtat ꝙ malefici de ritibus eccleſie veneratiſ
et ſeruatis ſua maleficia ꝑpediri fatenẗ vt per
aque benedicte aſperſionē. per ſalis cōſecra-
ti ſumptionē. ꝑ candelarū in die purificatio-
nis et palmarū in die palmarū conſecratarū
vſum licitū: et ꝑ ſimilia. quia ad hoc talia ec-
cleſia exorciſat vt vires demonis imminuāt.
Preterea qꝛ malefice qñ volunt iumentū pri-
uare liquore lactis ſolēt ex illa domo in qua
iumentū moraẗ modicū lactis vel butiri ex il-
lo iumento coagulatū petere vt et ſic ꝯſequē-
ter valeant per ſuā artem iumentū maleficia-
re. Ideo ſint caute mulieres a q̄bus ſuſpecte
hmōi petunt ne eis in minimo mutuent aut
donent. Preterea ſunt certe mulieres q̄ dum
ſentiūt ꝙ in coagulando butirū nil ꝓficiunt
ſicut in vaſis oblōgis ad hoc aptis laborare
ſolēt. tūc ſi ſubito ex ſuſpecte malefice domo
modicuꝫ butiri hr̄e pñt. tria fruſta ſeu bolos
ex illo butiro faciūt. et ſub ſanctiſſime trinita-
tis inuocatōe patris et filij et ſpiritus ſancti
illa fruſta in vaſculū ꝓijciunt et ſic om̄e ma-
leficium fugaẗ. Ubi iterū incidit. Uanū va-
nis contundere. tantummō ex eo ꝙ butirū a
malefica ſuſpecta habet mutuare. ꝙ ſi abſq̃
hoc ſub inuocatōe ſanctiſſime trinitatis ora-
tionē dominicā adiungendo. etiā ſi de ꝓprio
butiro ſine alieno ſi ꝓprium nō haberet. tres
petias immitteret: effectuꝫ diuine voluntati
cōmittens irreprehenſibilis maneret licet cō-
mendanda nō eſſet ꝓpter tres vicꝫ petias bu-
tiri immiſſas. ꝯmendanda aūt ſi per aſperſio-
nem aque benedicte ſalis exorciſati immiſſio-
nem cum orōne. vt ſupra maleficiū fugaret.
Preterea quia ſepe omnia iumēta maleficijs
interficiunẗ. aduertere debent quibus talia
accidūt vt ſub limine hoſtij ſtabuli aut ꝑſepe
vel vbi adaquanẗ. terra amoueaẗ et alia terra
cum aſperſione aque benedicte ad illa loca re-
ponatur. quia ſepe malefice faſſi ſunt malefi-
cij aliqua inſtrumenta ad illa loca occultaſſe
faſſe ꝙ ad inſtantiā demonū tantummō foue-
am facere habebāt. demon autem maleficiū
repoſuiſſe. qd̓ quidē maleficiū res viliſſima
erat. vt lapis lignū vel mus aut ſerpens ali-
quis. cōſtat enī ꝙ diabolus maleficia opera-

tur per ſe nec in illis rebus indiget conſenſu
aut et perditionē malefice q̄rit: vnde et ipam
aliquo mō cooperari cogit. Cōtra grādines
vero et tempeſtates vltra ea q̄ ſupra de ſigno
crucis erecto hoc remedium practicaẗ. lapil-
li enim tres ex grandine in ignē ſub inuoca-
tione ſanctiſſime trinitatis ꝓijciuntur oratio
dominica cum angelica ſalutatione bis aut
ter adiungitur. euangelium Johannis. In
principio erat verbum: cum ſigno crucis vn-
diq̃ cōtra tempeſtatem ante et retro. et ex o-
mni parte terre ſubinfertur. Et tunc cum in
fine replicat trinies verbum caro factuꝫ eſt:
et trinies ex poſt dixerit per euangelica dicta
fugiat tempeſtas iſta. ſubito ſiquidē tempe-
ſtas ex maleficio fuit procurata ceſſabit. hec
veriſſima experimenta nec ſuſpecta iudican-
tur. hoc ipm̄ enim ꝙ lapilli in igneꝫ ꝓijciun-
tur ſi abſq̃ inuocatione diuini nominis fie-
ret. ſuperſtitioſum cenſeretur. Qꝫ ſi dicatur:
nunquid ſine illis lapillis ſedari poſſit tem-
peſtas. Reſpondeẗ vtiq̃. per alia ſacra verba
Proijciens autem intendit diabolū moleſta-
re dum eius facturā per inuocationē ſanctiſ-
ſime trinitatis deſtruere conatur. Ad ignem
potius q̄ ad aquam proijcit. quia citius dū
reſoluuntur: eo etiam citius eius factura de-
ſtruitur. effectum tamē cuſtodie diuine volū-
tati cōmittit. Eſt ad hoc ꝙ malefica quedā a
iudice interrogata an per aliquem modum
tempeſtates a maleficis cōcitate ſedari poſ-
ſent. Reſpondit: poſſunt. per hoc videlicet.
Adiuro vos grandines ꝛ ventos per quin-
q̃ vulnera chriſti et per tres clauos qui eius
manus ꝛ pedes perforarunt. et per quattuor
euangeliſtas ſanctos mattheum. marcū. lu-
cam et iohannem. vt in aquaꝫ reſolutí deſcen-
datis. Fatentur etiaꝫ multe licet quedā ſpon-
te. quedam in torturis et difficulter. ꝙ quin-
q̃ ſunt per que multum impediuntur. Ali-
quando in toto. aliquando in parte. aliquan-
do ne in perſonam hominis fiant. aliquādo
ne in ſuis amicis. Et ſunt. fidem integrā vel
dei precepta ſeruantibus. ſe ſigno crucis ꝛ o-
ratione munientibus. Ritus et cerimonias
eccleſie colentibus. publicam iuſticiam bene
exequentibus. et chriſti paſſionem verbo vel
mente ruminantibus. Unde et nider vbi ſu-
pra. Ea de cauſa vniuerſaliter vel ꝯmuniter
in eccleſia campane contra auraꝫ pulſantur.
tum vt tanq̄ tubas deo conſecratas demo-
nes recedant a ſuis maleficijs. tum etiam vt
populus excitatus deū cōtra tempeſtates in-
uocet. Et eandē ob cauſaꝫ cum altaris ſacra-
mento et ſacris verbis ad auram ſedandam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

proceditur cõmuniter ex antiquiſſima cõſue
tudine eccleſiarum in gallia et in germania.
Sed quia hic modus circa deportationē ſa
cramenti ad auram ſedandā videtur multis
quoddā ſuperſtitioſum. nõ intelligentes re-
gulas per quas agnoſcit᷑ aliq̈d ſupſtitioſum
vel nõ. Ideo cõſiderandū eſt ꝙ quinqꝫ dant᷑
regule ſeu ↄſideratões ꝑ quas q̈libet cogno-
ſcere pt. an opus deo exhibitū ſit ſuperſtitio
ſum. i. ſupra moduz xpiane religionis obſer
vatum vel ſit ad debitū cultū et honorē deo
exhibendū tā in cordis q̄ȝ corpis actibus ex
vera virtute religionis ꝑgrediens. iſta enim
eliciunt᷑ ex gloſa. ſuꝑ illud aplī ad Coll. ij. q̄
ſunt rationē habentia ſapiētie in ſuperſtitio
ne. que dicit. Supſtitio eſt religio ſupra mo
dum ſeruata. vt etiā ſupra tactum eſt. Prima
eſt ꝙ in omnibꝫ operibus noſtris cum gloria
dei debeat eſſe prin cipalis finis noſter. Iux-
ta illud. Siue manducatis ſiue bibitis ſiue
aliud quid faciatis oīa in gloriam dei facite.
Ideo in omni oꝑe ad religionē ꝑtinens chri
ſtianā attendat᷑ an op⁹ ſit ad gloriā dei. et ho
mo in oꝑe det principaliter gloriā deo ita ꝙ
ꝑ ipm opus ⁊ mens hoīs deo ſubijciat᷑. Et q̈
dem licet ꝓpter hanc regulā cerimonialia vel
etiā iudicialia veteris teſtamenti iam in no-
uo nõ exercent᷑ cū ſciam⁹ illa ſub figura. hec
aūt in veritate iam eſſe ꝓpalata. tū deportatio
ſacramēti vel reliquiarū ad aurā ſedandam
nõ videt᷑ ↄtra hanc regulā militare. Item cū
ſecūda regula ſit: ꝙ attendat᷑ an opus qđ ſit
ſit ad corpis exercitiū. vel refrenatiuū concu
piſcentie vel abſtinentie corpalis. mõ tū vir-
tuti debito hoc eſt ſm ritū eccleſie vel ſm mo
ralem doctrinā. quia apl's dicit Ro. xij. Ra-
tionabile ſit obſequiū veſtrū. et ꝓpter hanc ſe
cundā regulā fatue faciūt. vouētes nõ pecti-
nare caput ſabbato. vel ieiunare die domini-
co tanq̄ȝ meliori die et ſimilia. nõ videt᷑ iterū
ꝙ deportatio ſacramenti ⁊c̄ ſit ſupſtitioſum.
Item cū tercia regula ſit ꝙ attendat᷑ an opus
ſit ſm ſtatutū vniuerſalis eccleſie. vel ſm ſa-
cre ſcripture teſtimoniū. vel ſaltē ſm ꝑticula-
rē eccleſie ritū. aut de cõſuetudine generali. q̄
ſm Aug⁹. ꝓ lege habenda eſt. Vñ et beatus
Grego. ſcribit anglicorū epō. cõquerenti. ꝙ
ſunt diuerſe eccleſie cõſuetudines in miſſarū
celebratõe. reſpondit Grego. placet. vt ſiue in
Romana ſiue in galliarū ſeu in quacunqꝫ ec
cleſia aliq̈d inueniſti qđ plus oīpotenti deo
poſſit placere ſollicite eligas. diuerſe enī ↄſue
tudines eccleſie in cultu diuino in nullo ve-
ritati repugnant. et ideo ſeruande: ⁊ eas pre-
terire illicitū eſt. Ideo vt in principio tactū
eſt antiquiſſime cõſuetudines eccleſiarū gal-
lie et quarundā germanie cū decreuerint eu-
chariſtiam ad aurā deportare nõ poterit hoc
eſſe illicitū verū qđ nõ in patulo ſed in ſacra
rio abſcondito et incluſo. Item cum quarta
regula ſit ꝙ inſpiciat᷑ ꝙ opus qđ ſit habeat
naturalē ꝓprietatē ad effectū qui expectat᷑. ali
as enī ſi hoc nõ habet cenſetur ſupſtitioſum.
ex qua ↄſideratõne caracteres ignoti et noīa
ſuſpecta. etiam imagines aſtronomice et ni-
gromantice refutant᷑ omnia tanq̄ȝ ſuſpecta.
Ideo et ex hac cõſideratione nõ poſſum⁹ di-
cere ꝙ deportatio reliquiarū aut euchariſtie
cõtra diabolicas infeſtationes ſit ſuperſtitio
ſum. immo religioſiſſimū. cum ibi tota ſalus
noſtra cõtra aduerſariū cõtineat᷑. Item cum
quinta regula ſit vt attendat᷑ ꝙ opus qđ ſit
nõ ꝓbeat occaſionē ſcandali vel ruine. qꝛ tūc
licet nõ eſſet ſuperſtitioſum tū ꝓpter ſcandalū
eſſet dimittendū vel differenduz: vel occulte
ſine ſcandalo faciendū. Ideo ſi deportatio ta
lis ſine ſcandalo fieri pt. vel ſaltē occulte: tūc
nõ eſt obmittendū. Ex iſta enī regula ſepe ob
mittuntur benedictiones per verba deuota.
ſiue ſuꝑ infirmos: ſiue vt ad collū alligent᷑.
et hoc a ſecularibus. obmittunt᷑ dico ꝙ ſal-
tem nõ publice fiunt vbi occaſionē ruine in
alijs ſimplicibus preſtare poſſent. Hec ſuffi
ciant quo ad remedia cõtra grandines ꝑ ver
ba et opera licita.

Remedia quedā occulta cõtra quaſdā oc-
cultas demonū infeſtationes.

Capitulum. viij.

SEd iam iterum ſuſpenditur iudi-
cium ad ſcribendū remedia contra
quedā terre frugum nocumenta. q̄
per vermes interdū et ſciniſes. per
turmas ad longiſſima terrarū ſpacia in aere
volantes. ita vt ſuperficiem terre cooperire vi
deantur radicitus cuncta virentia tam in vi
neis q̄ȝ ſegetibus et graminibus cõſumma-
tos immittuntur. Item remedia contra pue
ros opere demonum cambitos. Ad primuȝ
tamen dicendum iuxta ſanctum Thomam
ſcđa ſcđe queſti. xc. vbi petit. An liceat adiu
rare irrationalē creaturam. Reſpondit ꝙ ſic
per modum tamen compulſionis. que referi-
ri tunc debet ad diabolū qui in nocumentū
noſtrū vtit᷑ irrõnalibꝫ creaturis. et talis ē mo
dus adiurādi in eccleſie exorciſmis ꝑ quos
demonū poteſtas excludit᷑ ab irrõnalibꝫ crea
turis. Si enī intentio referretur quo ad ir-
rationalem creaturā quo ad ſe que nihil in-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

telligit vana eſſet. Ex quo datur intelligi ꝙ
per exorciſmos licitos et adiurationes poſ-
ſunt depelli. diuina tñ aſſiſtente clementia ta
liter vt prius populo ieiunia proceſſiones et
alie deuotiones iniunganť. ꝓpter adulteria
enī et multiplicationē criminum hmōi mala
immittunť. vnde et ad cōfeſſiones hoīes in-
ducendi ſunt. In nōnullis etiā ꝓuintijs ex-
cōmunicationes fulminanť. ſed tunc vim ad
iurationis ſuꝑ demones ſortiunť. Eſt ⁊ alia
horribilis dei ꝑmiſſio ſuper hoīes vbi inter-
dum mulierib₉ ſubtractis ꝓprijs filijs ⁊ pue-
ris alieni a demonibus ſupponunť. ⁊ hi qui-
dem pueri vulgariter campſores in almani-
co ⁊ wechſelkind nuncupati ſunt in triplici
differētia. Nam aliqui ſunt ſemꝑ macilenti
eiulantes: cū tamē quattuor mulieres nulla
vbertate lactis vnū lactare ſufficerēt. Aliqui
vero ſunt incuboꝝ demonū opere producti.
quoꝝ tamē filij nō ſunt ſed ꝓprie illius homi
nis ⁊ viri cui₉ ſemē receperūt vt ſuccubi vel i
ſōnis viros polluētes. hos eī pueros interdū
diuina ꝑmiſſione ſuppōnūt ſubtractis ꝓprijs
filijs. Eſt et terciū gen₉ vbi interdū demōes
in ſpecie paruuloꝝ apparētes nutricib₉ ſe cō-
iungunt. Cōmune in omnib₉ tribus ꝙ mul
tum ponderoſi: macilētes nō creſcunt. et nul
la vbertate lactis vt ꝑmiſſum eſt lactanť. Et
ſepius dicunť euanuiſſe. Quare aūt diuina
pietas talia ꝑmittit: dici pt ꝙ ex duplici cau
ſa. Primo qꝛ parentes pueros nimiſ diligūt
vñ ꝓpter eoꝝ vtilitatē talia permittunť. Se-
cundo. quia preſumendū eſt ꝙ hmōi mulie-
res quibus talia accidunt vt plurimū ſunt
ſupſtitioſe. et in multis alias a demonibus
ſeducunť. Unde et dñs verus zelotes ſm re
ctum zelū qui eſt vehemens amor in ꝓpriam
ſponſam. ex quo aliū nō ſolū accedere nō pa-
titur. ſed nec ſigna adulterij vel ſuſpitionis
vt maritus zeloſus ſuꝑ animā quā precioſo
ſanguine emit ⁊ per fidē deſponſauit ſuſtine
re pōt in tactu: colloquio: appropinquatione
quocūqꝫ modo cum inimico diabolo et ad-
uerſario ſalutis. Et ſi ſigna adulterij marit₉
zeloſus non patitur. quantū tunc turbatur
quādo adulterium cōmittit. vnde non mirū
ſi ꝓprij ſubtrahunť filij et adulterini ſupponū
tur. Et quidem vt fortius iſta imprimanť et
quantū deus animā zelatur ⁊ nō vult nec ſi-
gna ſuſpitionē cauſantia pati. Patet ex anti
qua lege vbi vt populū ſuū funditus elonga
ret ab idolatria. ꝓhibuit nō ſolum idolatriā
ſed multa alia que occaſionē poſſent prebere
ad idolatriā. et que etiā in ſe nō videntur ha-
bere vtilitatē quā tamē in ſuo miſtico ſenſu
mirabiliter retinent. vnde nō ſolū dixit. Ex.
di. xxij. Maleficos nō patieris viuere ſuper
terrā. ſed et hoc adiunxit nō habitet in terra
tua ne forte peccare te faciat. ſicut copulatrix
occiditur et ꝑuagari inter hoīes nō ꝑmittiť.
Nota zelum dei Deutro. xxij. deus precepit.
Nidum cum ouis aut pulliſ deſuꝑ cubantē
matrē nō deberēt ſimul ſeruare. ſed matrē ꝑ-
mittere auolare: qꝛ hꝫ gentiles ad ſterilitatē
vertebant. zelotes dñs in ſuo populo noluit
tale ſignū adulterij pati. ſic iam vetule inuē-
tionem denarij ſignū magni fortunij et ꝑ op
poſitum vbi theſaurū ſomniarent iudicant.
Item ꝑcepit omnia vaſa cooperiri. et vaſcu-
lum nō habens operculū immundū cenſeri.
Error erat vt venientes de nocte demonib₉
aut vt vetule dicunt. die ſeligen. ſed ſunt ma-
lefice. vel demones in carū effigijſ debent oīa
cōſumere vt poſt abundantius tribuāt. Co
lorant quidā et dicunt ſchrettel ſunt. contra
determinationē doctoꝝ ꝙ ꝑter hoīes et ange
los nō ſunt alie creature rōnales. vnde non
ſunt niſi demones. Item Leuiti. xix. Nein
rotundū attondetis comā nec radetis barbā
Illa enī faciebant idolatre in venerationem
idoloꝝū. Item Deutro. xxij. vt viri nō indue
rentur veſtibus mulierum nec econuerſo ꝙ
ille in venerationem dee veneris et alij in ve
nerationem martis et dee priapis. Item ea
de cauſa iuſſit deſtrui aras idoloꝝuꝫ. et Eze-
chias deſtruxit ſerpentē eneū qn̄ populus ei
voluit offerri. dicens cuprū eſt. Et ea de cau
ſa inhibuit ſomnia nō obſeruari et auguria.
et ꝑcepit vt vir aut mulier in quo phitonic₉
ſpiritus eſſet occidereť ſicut iam ſunt ⁊ warſa-
gerin nuncupati. que oīa quia ſuſpitionē ge
nerant ad adulteriū ſpirituale. ideo vt dictū
eſt ex zelo quē deus habet ad aīas ſibi deſpō-
ſatas ſicut ſpōſus ad ſponſaꝫ inhibuit. Sic
etiā et nos predicatores et animarū rectores
aduertere debemus ꝙ nullum ſacrificiū deo
magis acceptū qꝫ zelus animaꝝ. vt Hierony
mus ſuꝑ Ezechielē atteſtatur. Unde et cōſe-
quenter in tercia pte opis de exterminio ma-
leficarum quo ad vltima remedia tractandū
erit. hoc ipſum enim vltimuꝫ eccleſie refugi
um ad quod etiam ex diuino obligať vt di-
ctum eſt precepto. Maleficos ne patiaris vi
uere ſuper terrā. vbi et remedia cōtra malefi-
cos ſagittarios includunť. cum ⁊ hoc ipſum
genus niſi ꝑ ſeculare brachiū poterit exter-
minari. ¶ Remedium dum quis intuitu cō-
modi temporalis ſe ex toto demoni deuouit.
ſicut experientia ſepe docuit per verā cōfeſſio
nem licet a diaboli poteſtate liberabanť. tñ

diu ex poſt grauiſſime moleſtati et pcipue nocturnis tempoꝛibus fuerunt. et hoc in eoꝝ penam deus permiſit. ſignum autē ꝙ libera ti erant ex illo agnoſcebat. quia pecunia in burſis aut capſulis poſt ꝯfeſſionē deficiebat ſuper ꝗ plurima geſta deduci poſſent ſed breuitatis cauſa obmittunt.

¶ Sequit tercia pars totiꝰ operis ſup modos exterminandi vel ad minus puniendi p debitā iuſticiam in foro eccleſiaſtico et ciuili et habebit queſtiones. xxxv. generalis tamē et introductoꝛia premittitur.

Utrum malefice ⁊ earū fautores receptatores ⁊ defēſores ita ſubijciuntur iudicio eccleſiaſtico dioceſanoꝝ et ciuili ꝙ ab earuꝫ inquiſitione valāt heretice prauitatis inquiſitores eſſe exonerati. Et arguitur ꝙ ſic. Nam in ca. accuſatus. §. ſane. li. vi. dicitur. Sane cum negociū fidei qꝺ ſumme priuilegiatū exiſtit. per occupationes alias non debeat impediri peſtis inquiſitores heretice a ſe de apoſtolica deputati. de diuinatōnibꝰ aut ſortilegijs niſi heresim ſaperēt manifeſte intromittere ſe nō debēt nec punire talia exercentes. ſed relinquere ſuis iudicibus puniendos. Nec videt obſtare ꝙ hereſis maleficarum hic nō exprimit. tum qꝛ eiſdeꝫ penis in foro cōſcientie puniunt. de cōſe. diſt. ij. p dilectione. Si diuinatoꝝ et maleficoꝝ peccatum occultū ſit interponit penitētia. xl. dierū ſi notoꝛiū eucbariſtia denegat. et quoꝝ in eadem pena etiā idem iudiciū decernit. tum etiam quia eadē vtrobiqꝫ videtur eſſe culpa. cū ſicut ſortilegi iudicium ſortiunt. ita malefice nocumenta creaturarū a demonibꝰ expectāt et exigunt vtrobiqꝫ quod a ſolo deo querendum eſt a creaturis illicite requirētes. vnde vtrobiqꝫ peccatū idolatrie ad quem ſenſum Ezechie. xxi. notat ꝙ rex babylonis ſtetit in biuio in capite duarū viarū cōmiſcens ſagittas interrogauit idola Preterea ſi dicatur ꝙ ca. reſtringit diuinatores et ſortilegos ſuper crimen hereſis. in quo ſubeſſe debēt iudicio inquiſitoꝝ cum dicit. niſi hereſim ſapent manifeſte. ita ꝙ ad minus diuinatores et ſortilegi hereticales ſint eis ſubiecti. Cōtra. qꝛ tūc eſſent dandi diuinatores artificiales. de quibus nullibi in ſcripturis ſit mētio. Preterea ſi malefice ſunt inquiſitoꝝ iudicio ſubiecte. hoc erit ꝓpter crimen hereſis. ſed qꝛ facta maleficarum ſine hereſi poſſunt fieri. Probat.

Nam ſicut cōculcare coꝛpus chriſti in luto quod valde hoꝛrendū eſſet peccatū pōt fieri ſine erroꝛe in intellectu. et per cōſequens etiam ſine hereſi. quia ſtat firmiter aliquē credere ibi eſſe coꝛpus ꝓijceret tamē in lutū ad cōplacendum demoni ex aliquo pacto. ideo vt optatum finē puta theſauri inuentionē vel ſimile obtineret. ita et facta maleficarū ſine erroꝛe fidei licet non abſqꝫ grandi peccato fieri poſſunt. vnde in illo caſu vtiqꝫ iudiciū inquiſitoꝝ ſubterfugiunt et ſuis iudicibꝰ relinquuntur. Preterea ſicut Salomon dijs ſuarum vxoꝝ reuerentiā exhibuit ꝓpter complacentiā. nec tñ ꝓpterea apoſtaſiā pfidie incurrebat. quia mente fidelis et verā fidē ſemper retinuit. ita et malefice ꝓpter reuerentiam quā exhibent diabolo ꝓpter pactum initum mente fidē retinentes nō ſunt ꝓpterea hereticе nuncupande. Preterea ſi dicat ꝙ oēs malefice fidem habent abnegare: vnde et heretice iudicande. Cōtra. quia ī caſu quo etiā mēte et coꝛde abnegarent adhuc nō heretice ſed apoſtate nuncupantur. et cum ſit differentia inter hereticū et apoſtatā. et heretici inquiſitoꝝ iudicio ſubijciunt. vtiqꝫ malefice eoꝝ iudiciū ſubterfugere habēt. Preterea. xxvi. q. v. dicit. Epi eoꝛumqꝫ miniſtri oībus modis elaboꝛare ſtudeant vt pnitioſam et a zabulo inuentā ſoꝛtilegā et magicā artē ex parrochijs ſuis penitus eradicare ſtudeant. Et ſi aliquē virum aut mulierē huius ſceleris ſectatoꝛē inuenerint turpiter dehoneſtatuꝫ de parrochijs ſuis eijciāt ⁊c̄. vñ cum ca. dicat ſuis iudicibus relinquāt. et quia loquit in plurali tam de eccleſiaſtico qꝫ ciuili iure. ideo ad minus per. c. alle. ſubdunt dioceſanoꝝ iudicio. Ex ſi dioceſani etiam ſeipſos exonerare vellent. put inquiſitores pfatis iam tactis argumentis rationabiliter facere vident vellēt qꝫ maleficarū punitionē ad tempoꝛales iudices retoꝛquere. His argumentis ꝓbabiliter hoc facere poſſent. habet in. c. vt inquiſitōis. §. ꝓhibemus qꝫ diſtrictius. pfatis dñis tempoꝛalibus et rectoꝛibus ipoꝝumqꝫ officialibus. ne ipi de hoc crimine cum ſit mere eccleſiaſticum quoqꝫ mō cognoſcant vel iudicēt Et loquit de crimine hereſis. ſequit ergo ꝙ vbi crimen nō eſt mere eccleſiaſticuꝫ ſicut eſt crimen in hmōi maleficiis qui ꝓpter damna tempoꝛalia que ab eis inferunt a ciuili et nō ab eccleſiaſtico debent puniri. Preterea. C. de iudeis. l. vlti. in fi. dicit. Cernat preterea bona ſua pſcripta. et mox ſanguinis pena deſtinandus qui fidem xpi expugnabit puerſa doctrina. ꝙ ſi dicat ꝙ lex loquit de iudeis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

conu erſis et poſt redeuntibus ad ritũ iudeo
rum: inſtantia nõ valet. immo argumentum
amplius per hoc fortificat̃. eo ꝙ cum tales ꝓ
pter apoſtaſiã a fide iudex ciuilis habet puni
re. ergo etiã maleficas fidẽ abnegãtes cũ abnega
tio fidei in toto vel in parte ſit fundamentũ ma
leficarũ. Preterea licꝫ in ſolutione dicat̃ ꝙ ꝓ
eodẽ apoſtaſia et heresis ſit capienda. adhuc
tamẽ eccleſiaſticus iudex nõ ſe habet de eis
intromittere ſed ciuilis. nam occaſione que-
ſtionis hereſum nullus debet populum cõ-
mouere. ſed preſes debet per ſe prouidere. In
autenti. de manda. princi. id eſt de mandatis
principum. coll. iij. §. neqꝫ occaſione. vbi di-
citur. neqꝫ occaſione religionum hereſumqꝫ
queſtionis ꝑmittas alicui ꝓuinciam cõmo-
uere. aut aliter quadaꝫ p̄ceptione iniungi ꝓ-
uinciam cui p̄ſides. ſed ipſe ꝓuidebis cum cõ
petenti vtilitate fiſcalibus et que alia ſunt ꝑ-
ſcrutari et nõ ꝑmittere aliquid fieri circa no
ſtras preceptiones occaſione religionũ. Pa
tet ex his ꝙ de expugnante fidẽ nullus debet
ſe intromittere niſi preſes. Preterea ſi cogni
tio iudiciũ et punitio taliũ maleficarũ nõ ſpe
ctaret totaliter ad ciuilẽ iudicem. quõ leges
de his trib⁹ ſe intromittere poſſent. Nã. C.
de maleficiis. l. nemo. l. culpa. l. nullus. oẽs il-
los quos vulgus maleficos vocat capitali
pena ſubijcit. et e. l. militi: beſtijs obijcere de-
cernit qui magica arte vitẽ innocentũ inſidi
antur. Item ꝙ queſtionib⁹ ⁊ tormẽtis ad in-
terrogandũ ſubijci debeant. et ꝙ ad coꝝ ac-
cuſationẽ quilibet admitti debeat. et ꝙ nullꝰ
fideliũ ſub pena exilij et amiſſione oĩm bono
rum cum eis ꝑticipat cũ multis alijs penis
annexis. q̃ legenti illas leges occurrũt. E cõ-
trario vero et ꝓ veritate legũ doctores taliũ
maleficarũ punitionẽ in eccleſiaſticũ iudicẽ
poſſunt retorquere vt ſimul copulatiue habe
ant cognoſcere et iudicare. et hoc ſic ꝓbatur.
In crimine canonico preſes cũ metropolita
no habet diſcernere et nõ metropolitanus ꝑ
ſe ſed adiuncto preſide. patꝫ in auten. de man.
prin. §. ſi vero canonicũ ſit qđ querit̃. vna cũ
metropolitano ꝓuincie hoc diſponere et de-
cernere ꝓuidebis. ſiue alij quidã dubitãt. glo
ſa. id eſt in fide. quo caſu ſolus cognoſcet. ſi-
ue alij quidã gloſa. tunc eps cum p̄ſide. ſ. co-
gnoſcet et cauſe deo dare amabilẽ et decibilẽ
terminũ. qui et decenter orthodoxam cuſto-
diat fidẽ. et indemnitatẽ ꝓcuret fiſcalibus. et
noſtros ſubiectos ſeruet inuiolatos. gloſa id
eſt eos nõ corrumpat in fide. Preterea prin-
ceps ſecularis licet puniat pena ſanguinis.
nõ tñ ꝑ hoc iudiciũ eccleſie excludit. cuiꝰ eſt

cognoſcere et diffinire. immo neceſſario pre-
ſupponit. vt patꝫ. C. de ſumma trini. et fi. ca. l.
i. in fi. et extra de here. c. ad abolendã. et. c. ver
gentis. et. c. excõmunicamꝰ. i. et. ij. immo ea-
dem pena eſt et ſcḋm leges. et ſcḋm cano. vt patet
C. de hereticis. l. manicheos. ⁊. l. arriani. vñ
et ad eos ꝑtinet ꝓcipue inſimul et non diui-
ſim taliũ punitio. Preterea ſicut leges decer-
nunt clericos a ꝓprijs iudicib⁹ emendari et
nõ a tp̄alibus ſeu ſecularib⁹. eo ꝙ crimen ec-
cleſiaſticũ in eis cenſet̃. ita et maleficaruꝫ cri
men cum ſit partim ciuile et partim eccleſia-
ſticum ꝓpter damna tp̄alia et fidẽ quã violãt
Ideo ad vtriuſqꝫ partis iudices ꝑtinet ad co
gnoſcendũ iudicandũ et puniendũ. Et forti
ficatur ratio in auten. vt clerici apud ꝓprios
iudices. §. ſi vero. colla. vi. vbi dicit̃. Si ve-
ro eccleſiaſticũ ſit delictũ egens caſtigatione
eccleſiaſtica et mulcta. deo amabilis eps hoc
diſcernat nihil cõmunicantib⁹ clariſſimis ꝓ
uincie iudicibus. Neqꝫ enĩ volumꝰ talia ne-
gocia omnino ſcire ciuiles iudices cũ opor-
teat talia eccleſiaſtice examinari et emendari
aĩas delinquentiũ ꝑ eccleſiaſticã mulctã: ſcḋm
ſacras ⁊ diuinas reglas. quas et noſtre ſequi
nõ dedignant̃ leges. hec ibi. Vñ ⁊ ꝑ oppoſitũ
crimen mixtum ab vtriſqꝫ eſt puniendũ. Re
ſponſio cum principalis intentio noſtra in
hoc opere ſit ab inquiſitõe maleficarũ q̃ntum
cum deo fieri poſſet: nos inquiſitores partiũ
ſupioris almanie exonerare ſuis iudicib⁹ ad
puniendũ relinquendo. et hoc ꝓpter negocij
arduitatẽ. dum tñ indemnitate fidei et ſaluti
animarũ nõ eo minus ꝓuideret̃. quare ⁊ p̄ns
opus aggreſſi ſumus. ipſis iudicibus modoſ
cognoſcendi diffiniendi et ſententiãdi relin-
quendo. Ideo ad oſtendendũ ꝙ epi ꝯtra ma
leficas in multis ꝓcedere poſſint etiam ſeclu
ſis inquiſitoribus. licet ipſi epiſcopi ſine tem
porali et ciuili iudicio vbi punitio tranſit in
vindictã ſanguinis nõ ita ꝓcedere valeant.
expedit certas opiniones alioꝝ inquiſitorũ
in diuerſis regnis hiſpanie in mediũ deduce
re. et illas ſalua eorũ ſemꝑ reuerentia cũ ſub
ordine vno predicatoꝝ militamus. infringe
re vt eo clarior in ſingulis habeat̃ intellectꝰ.
Eſt itaqꝫ eoꝝ opinio ꝙ omnes malefici ſorti
legi diuinatores nigromantici et breuiter ſub
quocũqꝫ genere diuinationũ exiſtant et qui
fidem ſacrã ſemel ſuſceperũt et ꝓfeſſi ſunt iu-
dicio inquiſitorũ ſubiaceant. taliter vt in tri-
bus que notantur in ca. multorum querela.
in prin. de here. in clemen. nec inquiſitor ſine
epiſcopo. nec epiſcopus ſine inquiſitore ꝓce
dere habeat. Licet in quinqꝫ alijs vnus ſine

altero ꝓcedere valeat. ſi cui placet capitulum
legat et inueniet. vnũ autẽ e tribus eſt ſenten
tia diffinitiua ad quã vnus ſine altero nõ de
bet ꝓcedere. et hoc vbi p̃fati heretici ſunt ha=
bendi. Addunt inſuꝑ blaſphemos. et q̃cũqꝫ
mõ demones inuocantes. et excõmunicatos
qui in excõicatione ſtetiſſent ꝑ annũ aĩo cõtu
maci in cauſa fidei vel etiã in nõ cauſa fidei
ſub certis caſibus et plura alia includũt. ꝑ q̃
auctoritas ordinarioꝝ nimis eneruat᷑. et no=
bis inquiſitoribus ampliora onera imponũ
tur minus ſecuri corã tremendo iudice q̇ vti
qꝫ diſtrictã a nobis ſuꝑ cõmiſſi officij exiget
rationẽ. et quia eorũ opinio nõ infringit᷑: ni=
ſi eorũ fundamentũ ſit annullatũ. Ideo no=
tandum ꝙ principale fundamentũ ꝑ gloſato
res canonũ et p̃cipue ſuꝑ ca. accuſatus. et. §.
ſane. et ſuꝑ verba hereſim ſapiant manifeſte
accipitur. fundant inſuꝑ ſe ſuꝑ dicta theolo=
gorũ. Thome Alberti Bonauen. in. ij. ſentẽ
tiarum. di. vij. Ex his ſpecialiter aliqua expe
dit recitare. Nam vbi ca. dicit vt in argumẽ=
to primo deductũ eſt ꝙ inquiſitores hereti=
ce prauitatis de ſortilegijs ⁊ diuinationibus
ſe nõ debẽt intromittere niſi hereſim ſapiant
manifeſte: dicunt ꝙ ſortilegi vel diuinatores
ſunt duplices. ſcꝫ artificiales et hereticales.
et primi dicunt᷑ meri diuinatores qꝛ vicꝫ me=
re ex arte agunt. de quibꝫ etiã loquit᷑. c. ex teno
re. extra de ſortilegijs. vbi dicit᷑. ꝙ vdalricus
p̃ſbijter cum quodã infami hoc eſt diuinato
re. dicit glo. ad ſecretũ locũ perrexit. nõ ea in=
tentione vt demonẽ inuocaret. q̃ſi dicat. quia
hoc fuiſſet hereticum. ſed vt cum inſpectione
aſtrolabij furtuꝫ quoddã inueniret. quaſi di=
cat ꝙ eſt mera diuinatio vel ſortilegiũ. Se=
cundi vero hereticales dicunt᷑ diuinatores q̇
in eoꝝ arte demonibus aliquẽ honorẽ latrie
vel dulie impendunt qui diuinando futura
predicere conant᷑. vel aliquid ſimile qđ here=
ſim ſapiat manifeſte exercent. ⁊ tales iudicio
inquiſitoꝝ ſicut et alij heretici ſubiacent. Et
ꝙ hec ſit mens ca. ꝓbant per canoniſtas glo
ſantes verbũ ſaperẽt. Nam Jo. an. ſuꝑ alle.
c. accuſatus. et ver. ſaperent. dicit ita ſaperẽt.
ſicut eſt circa aras idoloꝝ nephariàs preces
emittere. ſacrificia offerre demones cõſulere
eorumqꝫ reſponſa ſuſcipere. vel aſſociãt ſibi
ꝓpter ſortes exercendas hereticos. vel faciũt
p̃dicta cum ſanguine vel cum corpore chriſti
vel in ſortibꝫ vt poſſint habere reſponſa. pue
rum rebaptiſant vel his ſimilia. Ad eundem
ſenſum allegant Archi. ſuꝑ eo. c. et. §. ſane. et
ſuper eodẽ verbo ſaperent.

Item allegãt Jo. mo. Raymundũ. Guilhel.
de monte. Laudu. Item ꝓbant per determi
nationẽ eccleſie ex ↄcilio acquirenſi. xxvi. q.
v. epi. vbi hm̃oi mſ̃ieres ſuꝑſtitioſe infideles
nominant᷑ cũ dicit᷑. vtinã he ſole ĩ ſua ꝑfidia
periſſent. et ꝑfidia in chriſtiano dicit᷑ hereſis
Unde et inquiſitoꝝ hereticoꝝ iudicio ſunt
ſubiecti. Probant inſuper ꝑ theologos. Pri
mo per ſanctũ Tho. in. ij. ſenten. di. vij. vbi
querit. vtrũ vti auxilio demonis ſit peccatũ
vbi inter alia hec verba dicit ſuꝑ illud Eſa.
viij. Nunquid nõ populus a deo ſuo requi=
ret viſionẽ. In omnibus in quibꝫ cõplemen=
tum operis ex virtute demonis expectat᷑ eſt
apoſtaſia a fide ꝓpter pactũ initum cũ demo
ne vel verbotenus ſi inuocatio interſit. vel fa
cto aliquo etiã ſi ſacrificia deſint. Ad idẽ alle
gant Albertũ in eodem ſuo ſcripto et diſtin.
Item Petrũ de taranthaſia. Item petrũ de
bonaventura nouiter canonizato qui tamen
nõ petrus nominatur cum fuerit verum no=
men ſuũ. Item Alexandrũ de ales. Et Gui
donẽ ordinis carmelitarũ qui omnes dicũt
ꝙ demones inuocantes ſunt apoſtate et per
cõſequens heretici. vnde inquiſitoꝝ hereti=
coruꝫ iudicio ſubiecti. Sed ꝙ p̃fati inquiſi
tores per hec et ꝑ quecũqꝫ ab eis allegata nõ
poſſunt ſufficienter ꝓbare. quin etiã prefati
ſortilegi ⁊c̃. iudicio ordinarioꝝ ſeu epiſcopo
rum ſecluſis inquiſitoribus poſſunt ſubia=
cere. et ꝙ inquiſitores a taliuꝫ diuinatorũ ni
gromanticorũ ſeu etiã maleficoꝝ ſe poſſunt
exonerare. nõ ꝙ illi inquiſitores male faciũt
inquirendo ſuꝑ tales vbi epi nõ inquirũt. in
quo caſu potiꝰ inquiſitores illi ſunt cõmen=
dandi. ſic ꝓbatur. Inquiſitores nõ habent
ſe intromittere niſi ſuper crimẽ hereſis. et cũ
hoc oportet ꝙ illud crimen ſit manifeſtum.
Patet per frequenter alle. ca. accuſatus. et. §.
ſane. Quo ſtante tunc iteruꝫ arguit᷑ cũ quis
aliqua cõmittit que abſqꝫ vicio hereſis com
mittere poteſt. quantumcũqꝫ illa ſunt grauia
et enormia. adhuc nõ eſt vt hereticus iudicã
dus: licet ſit puniendus. ex quo ſequit᷑ ꝙ vbi
quis non eſt iudicandus vt hereticus. ſed vt
malefactor puniendus inquiſitor nõ ſe debet
intromittere. ſꝫ debet talẽ iuxta tenorẽ cano=
nis ſuis iudicibus ad puniendũ relinquere.
Quo iterũ ſtante ſequitur ꝙ omnia inducta
per gloſatores: canoniſtas: et theologos. vt
demones inuocare. eis ſacrificare ⁊c̃. vt ſu=
pra tactum eſt niſi ex vicio hereſis proceſſe=
rint. inquiſitores nõ ſe debent intromittere:
ſed ſuis iudicibus vt ſupra relinquere. Quo

ſterum ſtante:cum p̄fata ſepiſſime ſine vi=
cio hereſis fieri poſſunt in quo caſu talia faci
entes nō ſunt vt heretici habendi aut cōdē
nandi. ſubſcriptis ꝓbatur auctoritatibus et
rationibus. Nam ad hoc ꝙ aliquis ſit ꝓprie
hereticus quinqꝫ requirunt̄. Primū eſt vt ſit
error in ratione. Secundū eſt ꝙ error ille ſit
circa ea que ſunt fidei vel cōtra veritatē de=
terminationis eccleſie in his que ꝑtinent ad
fidem vel bonos mores et neceſſaria ad cōſe
cutionem vite eterne. Tercium eſt ꝙ error ta
lis ſit in illo qui catholicā fidem ꝓfeſſus eſt.
alias enī eſſet iudeus vel paganus nō hereti
cus. Quartū eſt ꝙ talis error in eo qui fidem
ſuſcepit ſit taliter ꝙ aliquā veritatē de chriſto
cōfiteat̄ pertinentē ad diuinitatē vel humani
tatem. alias ſi totū diſcrederet eſſet apoſtata.
Quintū eſt vt talē errorem ꝑtinaci volunta=
te et obſtinata eligat et ſequatur. et qđ de he=
reſi et heretico ſic ſumpto. c. alle. accuſatus.
et verbū ſaperent intelligat̄. gloſas tñ cano=
niſtarum nō reprobando ſed ſaluando. ſic ꝓ
batur. Nam ꝙ primum requirat̄ ſcꝫ error in
intellectu. hoc notū eſt omnibus per ꝯmunē
regulam. Duo requirunt̄ vt quis dicatur he
reticus. vnū materiale ſcꝫ error in rōne. alte=
rum formale ſcꝫ pertinacia in volūtate. Pa=
tet et per Auguſtinū. hereticus eſt qui nouaſ
et falſas opiniones aut gignit aut ſequitur.
Ratio etiam adeſt quia hereſis eſt ſpecies in
fidelitatis. et infidelitas eſt in intellectu ſub
iectiue. ſicut et fides ſibi cōtraria et oppoſita
habent fieri circa idem. Quo ſtante factum
vel opus quodcūqꝫ ſine errore nō facit hereti
cum. vtputa ſi quis fornicat̄ aut mechatur:
licet agat cōtra veritatē que dicit nō mecha=
beris. ex hoc non eſt hereticus niſi credat vel
opinetur fornicari eſſe licitū. Et ratio eſt. qꝛ
quandocūqꝫ aliqua duo neceſſario requirun
tur ad cōſtitutionē alicuius. deficiente altero
eorum impoſſibile eſt illud eſſe. qꝛ dato oppo
ſito ꝙ ſine illo poſſit eſſe. iam non neceſſario
requireretur ad cōſtitutionē illius. ſicut quia
ad cōſtitutionē domus neceſſario requiritur
fundamentū paries tectū. ideo altero deficiē
te nō habetur domus. Sic ergo quia ad he=
reſim cōſtituendā requiritur error in intelle=
ctu neceſſario. nullū factū abſolute ſine erro=
re in intellectu facit hereticū. Et propter hoc
nos inquiſitores germanie dicimus cū bea=
to Antonino in ſecūda pte ſumme ſue hanc
materiā pertractantis ꝙ baptiſare imagineſ
adorare demones eis thurificare. cōculcare
corp⁹ chriſti in luto. et omnia hmōi que ſunt
valde horrenda peccata. niſi ſit error in intel
lectu nō faciunt hominē hereticū. Et ideo ſi
quis faceret iſta vtputa baptiſaret imaginē
nō male ſentiens de ſacramēto baptiſmi. nec
de eius effectu nec credens iſtum baptiſmuꝫ
eſſe aliquid nec habere effectum ex vi ſua ſed
facit hoc ꝓpter aliquē finem facilius aſſequē=
dum a demone cui querit ꝓpter hoc cōplace=
re. ita ꝙ aliquo pacto implicito vel expreſſo
illud agat vt demon ſibi vel alicui faciat qđ
petit. ſꝫm ꝙ caracteribus et figuris ſꝫm artes
magicaſ ab hoībus demones pacto expreſſo
vel tacito inuocant̄ ad deſideria eorū explen
da. dummō nō petant a demone quod ſit ſu
pra facultatē eius. nec q̄ntum ad potentiā nec
q̄ntum ad cognitionē. ſic ſcꝫ ꝙ nō male ſenti=
at de poteſtate aut cognitone demonis. ſicut
eſſent illi qui crederent ꝙ demon poſſit neceſ
ſitare liberū arbitriū hominis. vel illi q̄ cre=
derent ꝙ demon omnino ex tali pacto: et in
omnē euentū quantumcūqꝫ a deo nō permiſ
ſus poſſet facere qđ petunt vel qui crederent
ꝙ poſſet ſcire alterā partem futuri cōtingen=
tis. vel effectū aliquē facere qui eſt ꝓprius ſoli
deo. tales enim nō eſt dubiū ꝙ haberent er=
rorem in intellectu ⁊ male de poteſtate demo
nis ſentirēt.. et per cōſequens ſuppoſitis aliȷs
cōditionibꝫ que requirunt̄ ad hereſim eſſent
heretici. et ordinariorū ſimul et inquiſitorū
iudicio ſubiecti. Sed ſi ex cauſis p̄dictis fa=
cerent nō male ſentiētes de baptiſmo et aliȷs
predictis prout cōmuniter fit eo ꝙ ipō facto
malefici et nigromantici cum ſciunt ipm dia
bolum eſſe inimicum fidei et aduerſariū ſa=
lutis iam coguntur in eorū cordibus ſentire
magnā vim eſſe in fide ⁊ ꝙ nulli falſitati ſub
iacere poteſt cui pater mendaciȷ tantū preeſſe
noſcitur. Ideo licet talia facientes peccarent
grauiſſime nō tamen eſſent heretici. Et ratio
eſt. quia nō male ſentiunt de ſacramento. licꝫ
eo male et ſacrilege vtantur. vnde ſunt magiſ
ſortilegi q̄ꝫ heretici. et de numero illorum de
quibus alle. c. accuſatus. pretendit nō ſubia=
cere iudicio inquiſitorum. cum nō manifeſte
ſapiāt hereſim immo vix occulte et quaſi nul
lo modo. Et eodē modo de adorantibus de=
monem et ſacrificantibus ei. quia ſi hoc faci
unt credentes diuinitatē eſſe in demonibus.
vel credentes ꝙ cultus latrie ſit eis exhiben=
dus. vel ꝙ omnino ex exhibitione talis cul=
tus aſſequantur qđ requirunt a diabolo. nō
obſtante dei ꝓhibitione ſeu etiam permiſſio
ne tales eſſent heretici. Sed ſi iſta faciunt nō
ita ſentientes de demone, ſed vt aliquo pacto

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cum demone facilius per iſta exequantur ab
ipſo quod intendunt. tales non ſunt heretici
ex natura rei licꝫ grauiter peccent. Et quidē
ꝓ maiori declaratōe ſunt aliq̄ue obiectiones
mouende. Nam obſtare videt̄ ꝙ ſm iura ſy-
moniacuſ nō eſt hereticus. vt. i. q. i. quiſquis
per pecuniā. et tñ non habet errorē in intelle-
ctu. Nā ſymoniacꝰ nō eſt hereticus ꝓprie ſed
large ꝓpter quandā ſimilitudinē. quia ex quo
vēdit vel emit ſacra ita agit ac ſi eſtimaret do
num gratie pecunia poſſe poſſideri ſm tho.
Sed nō hoc eſtimando ſicut cōmuniter ac-
cidit nō eſt hereticus. quia nō hoc credit ſed
bene verū eſſet ſi hoc crederet ſcꝫ donum gra
tie poſſe pecunia poſſideri. Itē obſtare videt̄
qđ dicit̄ de hereti. quicūqꝫ. et alle. c. accuſatꝰ.
ꝙ adorans hereticū eſt hereticus. Sed gra-
uius peccat q̄ adorat demonē q̄ꝫ qui adorat
hereticū. ergo ⁊c̄. Itē qui iudicandus eſt vt
hereticus videt̄ eſſe hereticus. qꝛ iudiciū de-
bet ſequi rei veritatē. ſed talis iudicandus eſt
hereticus. Nam eccleſia nō p̄t iudicare niſi
de his que patēt. occultoꝝ enim cognitor eſt
deus et iudex. di. xxxiij. erubeſcant. Sed ea
que ſunt in intellectu nō p̄nt patere niſi ex fa
ctis extrinſecis viſis vel ꝓbatis. ḡ talis faci-
ens talia eſt iudicandus hereticus. Preterea
impoſſibile videt̄ ꝙ aliquis faciens talia ſcꝫ
cōculcando corpus chriſti et hmōi. niſi ma-
le ſentiat de corpore xp̄i. ꝓbatur hoc. qꝛ im-
poſſibile eſt maliciā eſſe in volūtate. quin ſit
error in intellectu. cum et ſm phm oīs maluſ
eſt ignorans ſeu erranſ. cū ergo talia faciētes
habeant maliciā in volūtate. ḡ habēt errorē
in intellectu. Reſpōdetur ad iſta. Et primo
ſuper primū et terciū qꝛ coincidunt. Duplex
eſt iudiciū. ſcꝫ dei qui videt interiora. homi-
num qui non poſſunt iudicare de interioribꝰ
niſi per exteriora. vt argumentū fatetur ter-
cium. Modo ille qui iudicatur vt hereticus
iudicio dei eſt vere hereticus ex natura rei.
Deus enim nullum iudicat hereticum niſi
habentē errorē fidei in intellectu. Sed ille q̄
iudicatur hereticus iudicio hoīm nō opor-
tet ꝙ ſit hereticus ex natura rei. ſed ꝙ fecerit
tale factū per qđ apparet ipm male ſentire de
fide. et ꝑ cōſequens iuris p̄ſumptione hereti
cus reputat̄. Et ſi queratur. An eccleſia ha-
bet ſtatim iudicare tales qui ſic adorāt demo
nes. vel baptiſant imagines hereticos et pu-
nire ſicut hereticoſ. Reſponſiones nota. Pri
mo ꝙ ad diſcernendū iſtud magis ꝑtinet ad
canoniſtas q̄ꝫ theologos. Canoniſte dicent
iuris p̄ſumptione hereticus reputat̄ et vt he
reticus eſt puniendus. Theologus dicet pri
mo iudicio ſub correctione ſedis apoſtolicē
ꝙ nō quantū eſt ex natura rei quicquid ſit iu
ris preſumptōe. Et ratio p̄t eſſe iſta. qꝛ quan
docūqꝫ aliq̄s effectus dependere p̄t ex dupli
ci cauſa. nunq̄ꝫ ex natura rei ex illo effectu p̄t
iudicari p̄ciſe altera cauſa. Cum igit̄ iſte effe-
ctus qui eſt adorare demonē vel eius auxiliū
ad maleficiandū poſtulare imaginem bapti-
ſando vel infantem viuū offerendo vel occi-
dendo vel aliud huiꝰ poſſunt ꝓcedere ex du
plici cauſa. ſcꝫ vel credendo demonē adoran
dum et ſibi ſacrificandū et imagines cap̄ere
ſacramētales effectus. vel quia aliquo pacto
facto cum demone facio vt facilius obtineā
quod volo a demone in his que nō ſunt ſu-
pra facultatē ſuā vt ſupra tactum eſt. non de
beo ſtatim iudicare ex tali effectu p̄ciſe alterā
cauſam ſcꝫ ꝙ hoc faciat vt male ſentiens de
fide. Unde quādo cōſtat de huiuſmodi effe
ctu. vlteriꝰ inquirendū eſt de cauſa et ſi ex er-
rore et ꝑuerſitate fidei hoc fecit iudicandꝰ eſt
hereticus et iudicio inquiſitorū cum ordina
rijs ſubiacebit. Sed ſi ex alia cauſa iudican-
dus vt ſortilegus ⁊ viliſſimus peccator. Alia
reſponſio ad noſtrū ꝓpoſituꝫ quicquid ſit ex
omnibus dictis et allegatis cōſtat ꝙ omnes
diuinatores et malefici qui iudicantur here-
tici iuris preſumptōe: et nō ex natura rei or-
dinariorum iudicio et nō inquiſitorū ſubia-
cent. nec prefati inquiſitores aliorū regnorū
per allegationes canonū et gloſatoꝝ ſe tueri
poſſunt. eo ꝙ tales demonibus ſacrificanti-
bus ⁊ adorantibus iudicant hereticos iuris
p̄ſumptione et nō ex natura rei. Textus aūt
dicit ꝙ debeāt ſapere hereſim manifeſte. i. ſa-
pere intrinſice et ex natura rei. et ſufficiet no-
bis inquiſitoribus de hereticis ex natura rei
infectis ſe intromittere alios ſuis iudicibus
relinquendo. Et quia dictū eſt ꝙ inquiren-
dum eſt de cauſa vtrū ex errore fidei hoc fece
rit vel nō: vtiqꝫ hoc facile erit. Nā ſicut habi
tus fidei cognoſcit̄ per actū fidei qui eſt cre-
dere et cōfiteri ea q̄ ſunt fidei. et habitus ca-
ſtitatis ꝑ caſte viuere. ita eccleſia p̄t iudicare
aliquē hereticū inquirendo ſi habet actū di-
ſcernendi ſeu male ſentiēdi de aliquo articu-
lo fidei. Sic etiā et malefica que fidē in toto
vel in ꝑte abnegauit vel corpus chriſti viliſſi
me tractauit homagiū p̄ſtitit vtrū hmōi ad
cōplacendum demoni tantū fecerit. immo ſi
in toto abnegauit etiaꝫ corde iam iudicabit̄
vt apoſtata et deficiet quarta cōditio que ha
bet cōcurrere ad hoc vt quis ꝓprie dicatur he
reticus. Ex ſi huic determinationi obijcitur
bulla et cōmiſſio nobis ab Innocentio octa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ṅo facta vbi malefice iudicio inquiſitorum
ſubijciuntur. Reſpondetur per illa nō exclu
ditur quin et dioceſani etiam vſqꝫ ad ſenten
tiam diffinitiuā cōtra eos ꝓcedere poſſint ꝑ
illa antiqua iura vt dictū eſt. cum hec bulla
potius in partē ſollicitudinis nobis inquiſi
toribus tradita ſit: quā et opere quātum poſſu-
mus cum dei adiutorio exhibemus. Unde
et primū argumentū nō ſuffragatur inquiſi
toribus illis. ſed potius cōtrarium cōcludit
cum tales ſimoniaci tantummō iuris pſum
ptione cenſentur heretici de quibus ordina-
rij per ſe iudicare poſſunt. irrequiſitis inqui
ſitoribus. immo nec inquiſitores de ſimonia
cis varijs ſe intromittere habent et pari ra-
tione de alijs qui tantū iuris preſumptione
heretici iudicant. Nam cōtra epiſcopos ſciſ-
maticos ꝓcedere nō pnt. et platos alios ſu-
periores. vt patz in. c. inquiſitionis. de here.
li. vi. vbi ſic dicit. Inquiſitores heretice pra-
uitatis ab apoſtolica ſede ſeu alijs quibuſli-
bet deputatis de hmōi crimine inquirere cō-
tra eos vt nequeunt aut eius ptextu ꝓcedere
contra eos. niſi in litteris cōmiſſionis ſedis
apoſtolice ꝙ hoc poſſint contineat expreſſe.
Si tamē inquiſitores ipi epiſcopos vel ali-
os ſuperiores platos ſciuerint vl' inuenerint
circa crimen hereſeos commiſiſſe aut eos de
hmōi diffamatos exiſtere vel ſuſpectos id te
nebunt ſedi apoſtolice nunciare. Ad ſecun-
dum ſimiliter patet ex prehabitis reſponſio.
Nam adorans hereticū eſt tunc hereticus ſi
adoret ipm credens eſſe adorandū ſeu hono-
randum ꝓpter ſuam doctrinā et opinionem.
Si autē honorat ipm ꝓpter aliquod tempo-
rale ſine aliquo errore fidei in intellectu non
eſt ꝓprie hereticus. ſed iuris fictione vel pre-
ſumptione ſeu ſimilitudinarie. qꝛ agit ſicut
male ſentiret de fide ſicut ille quē adorat. vn̄
nec inquiſitorū iudicio ſubiacebit. Ad terci-
um patet ex premiſſis quia licet iudicatur ab
eccleſia vt hereticus ꝓpter facta extrinſeca vi
ſa et ꝓbata. nō tamē ſequitur ꝙ ſemper ſit he
reticus ex natura rei ſed iuris preſumptione
ſic reputat. vnde et in illo caſu inquiſitoꝝ iu
diciū ſubterfugit. quia nō ſapit hereſim ma-
nifeſte. Ad quartū dicendum ꝙ falſum pre-
ſupponit. qꝛ nō eſt poſſibile ꝙ aliquis cōcul-
cet corpꝰ chriſti abſqꝫ hoc ꝙ male ſentiat vel
peruerſitatē fidei habeat de corpore chriſti.
quia poteſt hoc facere ſciens ſe peccare ꝛ cre-
dens firmiter ibi eſſe corpus xpi. Facit tamē
hoc vt placeat demoni et facilꝰ obtineat qđ
vult ab eo. Et licet omnis malus erret: non
tamē errore intellectus qui eſt hereſis ſeu er-
rans male ſentiens de his que ſunt fidei ſed
de his que ſunt virtutis alicuius cuius cō-
trarium in vicijs operatur. Et tn̄ de primo
principali qđ ad hereſim ꝓprie ſumptū requi
ritur et ſcḋm ꝙ iudicio inquiſitoꝝ debet here-
ticus ſubiacere. Nec obſtat ſi dicat tn̄ etiam
cōtra diffamatos: aut ſuſpectos leuiter vehe-
menter aut violenter de hereſi. et qui non vi-
dentur ſapere hereſim manifeſte inquiſitor
poteſt ꝓcedere. Reſpondetur. inquirere pt et
procedere ſuper tales inquantū ſunt ſuſpecti
aut diffamati de hereſi ꝓprie dicta de qua eti-
am nunc loquimur vt ſepe tactū eſt. que ha-
bet errorez in intellectu: et alia quattor ſequē
tia annexa. quorum ſecundū eſt vt talis error
ſit circa ea que ſunt fidei. vel cōtra veritatem
determinatōnis eccleſie in his q̄ pertinēt ad
fidem et bonos mores et neceſſaria ad conſe
cutionē vite eterne. Si enim error ſit de his
que nō ꝑtinent ad fidem. puta ꝙ credat quis
ſolem nō maiorē terra. et hmōi nō eſt ꝑiculo
ſus error. Error autē cōtra ſacram ſcripturā
cōtra articulos fidei. contra determinationē
eccleſie vt ſupra eſt hereſis. ar. xxiiij. q. i. hec
eſt fides. Itē qꝛ determinatio dubiorū circa
fidē pertinet principaliter ad eccleſiā et preci
pue ad pontificē ſummū chriſti vicariū Pe-
tri ſucceſſorē. vt expreſſe dicit. xxiiij. q. i. quo-
tiens. Et cōtra determinationē eccleſie nul-
lus doctor vel ſanctus ſuā ſententiā defendit
vt dicit Tho. ka ke. Nec Hiero. nec Augꝰ.
nec alius. Sicut ergo aſſerens ꝑtinaciter cō
tra fidē eſt hereticus. ita et cōtra determina-
tionem eccleſie in his que ꝑtinent ad fidez et
neceſſaria ad ſalutē ꝑtinaciter aſſerēs eſt he-
reticus. Ipa eni eccleſia nunqꝫ erraſſe in fide
probat. vt dicitur. xxiiij. q. i. a recta. et alijs. c.
Signanter aūt dicit quia aſſerens cōtra de-
terminationem eccleſie nō ſimpliciter ſed in
his dumtaxat que ꝑtinent ad fidem et ſalutē
eſt hereticus. Nam in alijs cōtrariū ſentiens
nō eſt hereticus. ſicut ꝙ ius nō pōt ſeparari ab
vſu in rebus vſu cōſumptibilibꝫ. qđ declara-
uit ꝛ determinauit Johannes. xxij. in extra-
ua. ad cōditorem. Ubi dicit: contradicentes
huic ſententie eſſe cōtumaces ꝛ rebelles eccle
ſie nō hereticos. Terciū quod requiritur eſt
ꝙ error ſit in illo qui catholicam veritatē eſt
profeſſus. Si quis enim nunqꝫ eſſet ꝓfeſſus
fidem chriſtianā nō eſſet ꝓprie hereticus ſed
ſimpliciter infidelis vt iudeus et gentilis qui
foris ſunt. Unde Augꝰ. de ciui. dei. Uidēs
diabolus genus humanū a cultura idolorū
et demonū liberari. hereticos mouit qui ſub

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vocabulo chriſtiano doctrine reſiſterent chri
ſtiane. Oportet ergo ꝙ error ſit in illo qui in
baptiſmo ſuſcepit fidem chriſtianā ad hoc vt
ſit hereticus. Quartum quod requiritur eſt
ꝙ talis error ſit in eo qui fidē ſuſcepit taliter
ꝙ aliquā veritatem de chriſto cōfiteatur ꝑti
nentem ad diuinitatē vel humanitateꝫ. Si
enim nullam veritatem penitus cōfiteretur
magis ꝓprie apoſtata q̄ꝫ hereticus cenſeretur.
Sic iulianus apoſtata. et diſtinguitur vnū
ab altero licet aliquādo vnuꝫ ſumatur ꝓ alio
Sub hac ꝯditione reperiuntur certi qui in-
terdum egeſtate ⁊ moleſtijs varijs afflicti cor
pus et animā tradunt diabolo et fidem abne-
gant dummodo in eorum neceſſitatibus. et
ad poſſidendū diuitias et honores diabolus
eis aſſiſtat. Nouimus certos nos inquiſito-
res et poſt aliquos penitentes. qui vtiqꝫ abſ-
qꝫ errore fidei in intellectu quia tantummō
propter cōmoda temporalia talia cōmiſerūt.
vnde nec heretici ꝓprie nec iterum apoſtate
ex corde et Julianꝰ. licet magis apoſtate cen
ſentur. Ex corde vero apoſtate ſi nolunt re-
ſilire vt heretici impenitentes tradentur cu-
rie ſeculari. Si autem velint recipiuntur ꝓ-
ut heretici penitentes. iuxta. c. ad abolendā.
§. preſenti. de here. li. vi. Cōcordat Raymun
dus ti. de apoſtatis. c. reuertentes. vbi dicit.
Qui reuertētes ab apoſtaſie perfidia cum fue-
rint heretici tanqꝫ reuertentes ab hereſi ſunt
recipiendi. Et hic ſumitur vnum pro alio vt
prius tactum eſt. Et ſubdit. Jlli vero qui me
tu mortis fidē abnegāt. hic tu accipe q̄ ꝓpter
comodum temporale diabolo fideꝫ abnegāt
et erroribus nō credunt. licet iure heretici nō
ſint. nota hic ꝙ nō ſunt ꝓprie heretici. Sub-
dit. poſtqꝫ nō habent in mente errorē. Judi-
cio tamen eccleſie qui habet per exteriora de
interioribus iudicare heretici habendi ſunt.
nota hic iuris fictione. et ſi reuertantur vt peni
tentes heretici recipiendi ſunt. Nō enim me
tus mortis eſt metus cadens in cōſtantem vi
rum ad fidem chriſti abnegandā. ſic et tu ac-
cipe ꝓpter cōmoda temporalia. Unde cōclu-
dit. Sanctius eſt mori q̄ꝫ abnegare vel veſci
idolaticis vt dicit Augꝰ. et recitatur. xxxij. q.
iiij. Simile iudicium de maleficiis fidem ab
negantibus eſſet vt ibi reſilire vellent recipe-
rentur vt penitentes abſqꝫ hoc ꝙ curie ſecu-
lari relinquerentur. omnibus tamen modis
ad gremium eccleſie recipiuntur vbi petunt.
et curie ſeculari ſi nō traduntur relinquuntur.
et hoc propter damna temporalia illata. ꝑut
in modis ſententiandi patebit. et omnia pre-

fatus ordinarius exequitur. ita ꝙ etiam in-
quiſitor ſuas vices illi committere poteſt in
hoc dumtaxat caſu apoſtaſie. ſecꝰ eſt in alijs
caſibus ſortilegorū. Quintū quod requi-
ritur ad hoc vt quis ꝓprie ſit hereticus eſt vt
talem errorē firmata voluntate ⁊ obſtinata e-
ligat et pertinaciter ſequatur opiniones. Unū
ſm Hiero. hereſis ab electione eſt dicta. Et
ideo ſm Augꝰ. nō qui falſas opiniones gi-
gnit vel ſequitur. ſed qui pertinaciter defen-
dit hereticus eſt cenſendꝰ. Unde ſi quis nō
pertinaci malitia ſentiret aliquid cōtra fidē
ſed ignorantia paratus corrigi ſi quis ſentit
falſum oſtendetur ſibi eſſe cōtra fidem vel ſa
cram ſcripturam vel determinationē eccle-
ſie. xxiiij. q. iij. dixit apoſtolus. Et ideo ipſe
Augꝰ. dicebat. Errare potero hereticus nō
ero. quia ſcꝫ paratus corrigi cum ſibi fuerit
oſtenſus error. Et cōſtat ꝙ quotidie inter do
ctores circa diuina ſunt varie opiniones et
aliquando cōtradictorie ita ꝙ neceſſe eſt alte
ram eſſe falſam. et tamen nulla earum reputa
tur falſa donec per eccleſiam fuerit determi-
nata. ar. xxiiij. q. iij. qui in eccleſia. Ex quibꝰ
omnibus ꝯcluditur ꝙ ꝓbare maleficos ſub
iacere iudicio inquiſitorum vel etiam alios
quocūqꝫ modo demones inuocantes per di
cta canoniſtarū ſuper alle. verbum ſaperent.
in. c. accuſatus. cōprehenſum nō ſufficienter
probatur. cum tales ab eis heretici iudican-
tur quadam iuris fictione. nec etiam per di-
cta theologorum. cum et ipſi tales nominānt
apoſtatas verbo vel opere. non autem mente
et corde. de quo errore verbum ſaperent pre-
tendit. Et licet iudicantur vt heretici. nō ta-
men propter hoc ſequitur ꝙ epiſcopus ſine
inquiſitore non poſſit ad ſententiam diffini-
tiuam contra eos procedere aut carceri ad pe
nam deputare aut tormentis exponere. Jm-
mo in caſu quo hec deciſio non videatur ſuf
ficere ad hoc vt nos inquiſitores ſimꝰ a ma-
leficarum inquiſitione exonerati. nolumus
tamen hoc via iuris exigere. cum vices no-
ſtras in his dumtaxat ſuper ſententiaꝫ feren
dam ipſis dioceſanis cōmittere poſſumus.
Hoc enim habetur in capi. multorū. in prin
cipio. de hereti. in clemen. Ubi ſic dicitur.
Multorum querela ⁊ infra. vt negociuꝫ in-
quiſitionis huiuſmodi eo proſperetur feli-
cius. quo deinceps eiuſdem labis indago ſo
lertius diligentius ⁊ cautius peragetur ipm
tam per dioceſanos epiſcopos q̄ꝫ per inqui-
ſitores a ſede apoſtolica deputatos omni car
nali odio vel timore aut cuiuſmodi commo-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

di temporalis affectione ſemotis decernim⁹
exerceri. ſic ꝙ quilibet de p̄dictis ſine alio ci=
tare ⁊ arreſtare ſeu cape ac tute cuſtodie man
cipare ponendo in cōpedibus et manicis fer
reis. ſi ei viſum fuerit ſuper quibꝫ faciendu
ipſius cōſcientiam oneramus. necnō inquire
re cōtra illos de quibus ꝑ hmōi negocio ſcḋm
deum et iuſticiā viderit expedire. duro tamē
tradere carceri qui potius ad penam q̄ȝ ad cu
ſtodiam videatur vel tormentis exponere il
los aut ad ſententiā ꝓcedere cōtra eos. Epi=
ſcopus ſine inquiſitore aut inq̄ſitor ſine dio
ceſano aut eius vel epiſcopali ſede vacāte ca
pituli ſuper hoc delegato. ſi ſui ad inuicē co=
piam habere valeant infra octo dierū ſpacio
poſtq̄ȝ inuicem ſe requiſiuerint non valebit.
et ſi ſecus preſumptū fuerit nullū ſit et irritū
ip̄o iure poſt ſequitur ad noſtrū ꝓpoſitum.
Uerum ſi epiſcopus vel eius ſeu capituli ſe=
de vacante delegato cum inquiſitore aut in=
quiſitor cum altero eorundē ꝓpter p̄miſſa ne=
queant aut noluerint ꝑſonaliter cōuenire p̄t
epiſcopus vel eius ſeu capituli ſede vacante
delegatus inquiſitori et inquiſitor epiſcopo
vel eius delegato ſeu ſede vacante illi qui ad
hoc fuerit per capitulum deputatus. ſuper
illis cōmittere vices ſuas vel ſuas ſignifica
re per litteras cōſilium et cōſenſum. Ex quo
patet ꝙ licet in quinqꝫ caſibus vnus ſine al=
tero in tribus vero minime ꝓcedere poſſit. qꝛ
tamē vnus alteri vices ſuas cōmittere pōt:
p̄ſertim quo ad ſententiā ferendā. ideo et nos
hoc per p̄ntes facere decreuimus alijs inqui
ſitoribus in ſuis limitibus remanentibꝫ. Ad
argumenta ergo reſpondendo patet ex p̄miſ
ſis ad ſex prima argumenta ꝓ inquiſitoribꝫ
militantia deciſio. ꝙ eorū inquiſitioni male=
fici et ſortilegi nō videntur ſubijci. Ad alia
autem argumenta ꝓ dioceſanis in caſu quo
et ipſi a maleficarū inquiſitione ſe exonerare
vellent: et ciuili iudicio relinquere. Patet ꝙ
nō poſſunt hoc eadem facilitate quo inquiſi
tores facere. quia in crimine hereſis iuxta. c.
ad abolendā. et. c. vergentis. et. c. excōmuni=
camus vtrūqꝫ. extra de hereticis. Judicis ec
cleſiaſtici eſt cognoſcere et iudicare. et iudi=
cis ſecularis exequi et punire. vbi ſententia
tranſit in vindictā ſanguinis. ſecus vbi ad
alias penas penitentiales Uidet̄ etiā ꝙ in he
reſi maleficarū licet nō in alijs hereſibꝫ etiā
ipſi dioceſani ſuas vices ad agnoſcendū ⁊ iu
dicandum in foro ciuili cōmittere valeat. tū
vt in argumentis tangit̄ hoc crimen malefi=
carum nō eſt mere eccleſiaſticum. immo poti

us ciuile ꝓpter damna que inferuntur tempo
ralia. tum etiam quia leges ſpeciales in puni
tionem maleficorū quo ad omnē viam puni
tionis edite cernunt̄. Uidetur deniqꝫ ꝙ hec
via plurimū in exterminiū maleficarū deſer
uiret. ⁊ in maximū releuamen ordinarioꝝ co
ram tremendo iudice ſuper diſtrictū examen
quod exigetur cum teſte ſcriptura iudiciū du
riſſimū his qui preſunt imminet. et ſcḋm hanc
differentiā ꝓcedemus videlicet ꝙ iudex ſecu
laris cognoſcere ⁊ iudicare poteſt vſqꝫ ad ſen
tentiam diffinitiuā ad penitentiā quā ab or=
dinarijs recipiet. ſecus ſuper ſanguinē quā
per ſe ferre poteſt.

Ut ergo iudices tam in foro eccleſia=
ſtico q̄ȝ ciuili modos cognoſcendi iu
dicandi et ſententiandi ſemꝑ in pm=
ptu habere valeāt. cōſequenter circa tria prin
cipaliter ꝓcedendum erit. Primo quis mo=
dus incohandi ꝓceſſum fidei. Secundo q̇s
modus cōtinuandi. Tercio quis modus ter
minandi et ſententiandi in hac materia ma=
leficarū. Circa primū quinqꝫ difficultates.
Prima quis inter tres modos ꝓcedendi qui
in iure tanguntur ſit magis competens. Se
cunda de numero teſtium. Tercia an poſſint
cōpelli ad iurandum. Quarta de conditione
teſtium. Quinta an inimici capitales ad teſti
ficandū admittunt̄. Secunda pars cōtinet
queſtiones vndecim. Prima qualiter teſtes
ſunt examinandi. et ꝙ ſemꝑ quinqꝫ ꝑſone de
bent eſſe preſentes. Itē qualiter malefice ſint
interrogande generaliter et particulariter. et
erit ſexta in ordine libri. cum numerus mu=
tatur eo vt lector facilius reperiet materiam
optatam. Secunda varia dubia declarat ſu
per reſponſiones negatiuas. et quādo ſit in=
carceranda et quando ꝓ manifeſte deprehen
ſa in hereſi maleficarū. Tercia de modo ca=
piendi maleficas. Quarta de duobus q̄ poſt
captionem facienda ſunt iudici et an deponē
tium nomina ſint ei manifeſtanda ⁊ defenſio
nes concedende. Quinta qualiter defenſio=
nes cum deputatione aduocati ſint cōceden
de. Sexta quid faciet aduocatus cum ſibi
teſtium nomina nō publicantur. et vbi inimi
ciciam capitalem allegat coram iudice. Se=
ptima qualiter iudex inimiciciā capitalē in=
ueſtigare habet. Octaua de his que iudex
habet aduertere anteq̄ȝ delatā tormentis ex
ponat. Nona de mō ſententiādi ad q̄ſtiones
⁊ tormenta. Decima ſuꝑ tormēta ↄtinuanda
et q̄liter ſint tormentande ⁊ de cautelis et ſi=
gnis ↄtra maleficiū taciturnitiſ. Undecima

ſuper finales interrogationes et cautelas a iudice obſeruandas. Tercia pars cõtinet primo queſtiones tres quas iudex debet aduertere. et ex quibus omnis ſententia diffinitiua debet ꝓcedere. Prima an ſuper examen candentis ferri poſſit ſententiari. Secunda de mõ quo omnis ſententia eſt ferenda. Tercia ex quibus ſuſpitionibus poteſt iudicare et qualiter ſuper vnamquãq; ſuſpitionẽ debet ſententiare. Demũ ſuper vltimã partẽ de viginti modis ſententiandi. quarũ tredecim ſunt cõmunes ſuper omnẽ hereſim. reliqui ſpecialiter ſuper hereſim maleficarũ. et quia locis ſuis patebunt cauſa breuitatis hic non aſſignantur.

Queſtio prima ſuper modum inchoandi proceſſum.

Queritur ergo primo quis ſit modus cõpetens ad inchoandũ ꝓceſſum fidei ꝯtra maleficas. Reſpondetur. Cum inter tres modos qui tanguntur. extra de accuſa. denun. et inquiſitio. et primus eſt quando aliquis accuſat aliquem de crimine hereſis vel fautoria coram iudice offerendo illud ſe ꝓbaturũ et inſcribit ſe ad penã talionis niſi ꝓbet. Et ſecund⁹ modus qñ aliquis denunciat aliquẽ ita tñ nõ ꝙ offert ſe probaturũ nec vult facere ꝑtem. ſed dicit ꝙ denunciat zelo fidei. vel rõne ſententie excõmunicationis late ꝑ ordinariũ vel ei⁹ vicariũ. aut rõe pene temporalis quã ſecularis iudex cõtra nõ denunciantes. Et tercius modus per inquiſitionẽ. hoc eſt qñ nõ eſt aliquis accuſator vel denunciator. ſed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco ꝙ ſint malefice. et tunc iudex habet non ad inſtantiam partis ſ; etiã ex officio ꝓcedere. Ideo aduertendum ꝙ primũ modũ ꝓcedendi iudex nõ libenter admittat. tum quia nõ eſt in cauſa fidei vſitatus nec etiã in cauſa maleficarũ qui ſua maleficia occulte exercent. tum etiã quia eſt accuſanti multũ ꝑiculoſus ꝓpter penã talionis qua plecteret̃ vbi in ꝓbatione deficeret. tum etiã quia eſt multũ litigioſus. Incipiat ꝓceſſum per citationẽ generalẽ affigendo illã ad valuas eccleſie ꝑrochialis vel' pretorij per modũ qui ſequit̃. Cum nos vicarius talis ordinarij. aut iudex talis dñi totis noſtris affectibus inhiantes ac ex omnibus noſtris p̃cordijs affectantes populũ chriſtianum nobis cõmiſſum in vnitate et ſerenitate catholice fidei cõfoueri. ac ab omni peſte prauitatis heretice viſceraliter elongari. Iccirco nos iudex prefatus: cui ex iuncto officio hec incumbunt. ad gloriam et honorẽ recolendi nominis ieſu xp̄i et ad exaltationẽ ſancte fidei orthodoxe atq; ad depreſſionẽ; heretice prauitatis precipue in maleficis vniuerſis ⁊ ſingulis cuiuſcũq; ꝯditionis ſtatus. Hic nota. Si eccleſiaſticus iudex inquirit addat: ordinis religionis aut dignitatis exiſtant. qui ſunt infra terminos huius ciuitatis aut circa illã aut oppidi ad duo miliaria. ad quorũ; noticiã peruenerint hec mandata. eccleſiaſticus iudex adiungat. Auctoritate qua fungimur in hac ꝑte in virtute ſancte obedientie. ac ſub pena excõmunicationis precipim⁹ et mandamus ac mandando requirimus ⁊ monemus quatenus infra. xij. dies ꝓxime ꝯputandos. Hic ſecularis iudex mõ ſuo mandabit. et penis eis cõſuetis quoꝝ primos quattuor ꝓ primo. et reliq̃s quattuor primis q̃ttuor immediatos ꝓ ſc̃do. et vltimos quattuor ꝓ tercio termino ꝑemptis. Ac trina monitione canonica aſſignamus: nobis reuelãt ſi quis ſcit vidit vel audiuit aliquã eſſe ꝑſonam hereticã et maleficã diffamatã vel ſuſpectam et in ſpeciali talia practicantẽ que in nocumentũ hoim iumentoꝝ aut terre frugũ. et damnũ reipublice cedere valeãt. ꝙ ſi noſtris antefatis monitis et mandatis nõ paruerit cum effectu. premiſſa infra taxatũ terminum nõ reuelando ſciat ſe. Iudex eccleſiaſticus addat excõmunicationis mucrone ꝑcuſſum. Secularis iudex addat penas temporales. Quã excõmunicatõis ſententiã in oẽs et ſingulos taliter vt predicit̃ cõtumaces prefata noſtra monitione canonica p̃eunte ⁊ eorum obedientia requirente. nunc vt ex tunc et tũc vt ex nunc ferimus in his ſcriptis. Abſolutionem harũ ſententiarũ nobis tm̃mõ reſeruandum. Cõcludit iudex ſecularis mõ ſuo Datum ⁊c̃. Nota inſup ſuper ſecundum modum ꝙ cum vt dictũ eſt ſecundus modus ꝓcedendi et proceſſum fidei incipiendi eſt per modum denunciatõnis. vbi denuncians nõ offert ſe probaturum nec vult facere partem. ſed dicit ꝙ denunciat rõne ſententie excommunicationis late. vel zelo fidei et ꝓpter bonum reipublice. Ideo ſecular; iudex hoc debet in ſua citatione generali aut premiſſa monicione ſpecificare. ꝙ nemo eſtimet ſe penalem fieri etia; ſi in probatione defecerit. quia non offert ſe vt accuſans ſed vt denuncians. Et tunc quia plures comparebunt ad denunciandum iudici: notare debet iudex vt procedat mõ qui ſequit̃. Primo habeat notariũ et duas honeſtas ꝑſonas, ſiue ſint clerici

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſiue laici. vel ſi notarius nō poſſet haberi tūc loco notarij ſint duo viri idonei. Hoc enim tangitur in. c. vt officiū. §. verū. li. vi. vbi ita dicit Uerū qꝛ in cā graui crimine cū multa oportcat cautela ꝓcedi vt in reos ſine vllo ꝓferatur errore dure ac digne ſeueritas vltionis. Uolumus et mandamus vt in examinatione teſtium quos recipi ſuper hoc crimine ꝑdicto ipmqꝫ cōtingentibus oportuerit. adhibeatis duas religioſas et diſcretas perſonas. Hic Archidia. in gloſa poſſunt intelligi ꝑſone honeſte ſiue ſint clerici ſiue laici. Sequitur in quarū pñtia per publicā ſi cōmode habere poteſtis ꝑſonam aut per duos viros idoneos fideliter eorū depoſitōes teſtium deſcribant. Nota ergo ꝙ his ꝑſonis adhibitis mandet denuncianti iudex ꝙ det in ſcriptis vel ſaltem dicat verbo. Et tūc notarius ſeu iudex incipiat ꝓceſſum per modum qui ſequitur.

¶ In noīe domini amen. Anno a natiuitate dñi ⁊c̄. tali die talis menſis in pñtia mei notarij et teſtiū infra ſcriptorū. talis de tali loco et talis dioceſis vt ſupra cōparuit ꝑſonaliter in tali loco corā honorabili iudice et obtulit eidem cedulā tenoris ſequentis. inſerat tota. Si autē nō per cedulā ſed verbo. ponat ſic. Cōparuit ⁊c̄. et denūciauit eidem ꝙ talis de tali loco dioceſis talis aſſeruit et dixit ꝙ ſciret hoc. vel ꝙ fecerit talia nocumenta ſibi vel alijs perſonis. Quo facto in cōtinenti faciet iurare ipm denunciantē modo conſueto. vel ad quattuor dei euangelia. vel ſup crucē erectis digitis tribus et duobus depreſſis in teſtimoniū ſancte trinitatis ⁊ damnationē anime et corporis de dicenda veritate ſup denūciatis. et pſtito iuramento interrogabit eum Unū ſcit eſſe vera que denunciauit et ſi vidit vel audiuit. Si dicat ſe vidiſſe aliqua vtputa qꝛ ibi repertus tali hora tempeſtatis vel qꝛ tetigit iumentū: vel quia intrauit ſtabulum. Interrogabit iudex vbi eū vidit et quando et quotiens et per quē modū et qui erant pñtes. Si dicat ꝙ nō vidit ſed ꝙ audiuit. Interrogabit eū a quibus audiuit et vbi et qñ et quotiens ⁊ qbus pñtibus audiuit. formādo articulos de quolibet predictorū ſingulariter et diuiſim. et notari⁹ ſeu ſcriptor ponat totū in actis ſeu in ꝓceſſum immediate poſt predictā denunciationē ꝯtinuando ſic. Qua quidē denunciatōe vt premittit facta. ipe inquiſitor in cōtinenti fecit iurare ad quattuor dei euangelia ⁊c̄. vt ſupra. ipm denunciantē de dicenda veritate ſup denunciatis. et interrogauit eundē vnde et quō ea que denunciauerat nouerat vel ſuſpitionē habeat eſſe vera Reſpondit. qꝛ vidit vel audiuit interrogauit vbi vidit vel vbi audiuit. et dixit. ꝙ tali die talis menſis talis anni in tali loco. Interrogauit. quotiēs vidit vel audiuit ⁊c̄. et formētur articuli vt dictū eſt et totū ponat in ꝓceſſu: et ſpecialiter interrogat. qui ſciunt cū eo in tali cauſa et qui pñt ſcire. Quibꝫ oībus ſic peractis vltimo interrogabit ſi denūciat mala voluntate odio vel rancore. vel obmittat aliquid fauore et amore. vel alias denunciat rogatus vel ſubordinatus. Et poſtremo iniunget ei virtute iuramenti preſtiti tenere ſecretū quicqd ibi dixit. vel per iudicē ſibi dictum fuit. et ponet totū in ꝓceſſu et in actis. et omnibꝫ expletis ponat paulo infra. Acta ſunt hec in tali loco tali die talis menſis ⁊ tali anno in pñtia mei notarij vel ſcriptoris adiuncto mihi tali in vigorē officij tabellionatus. et talium teſtium ad hoc vocatorū et rogatorum.

Tercius modus ꝓceſſum incipiendi qui etiam eſt cōmunis et vſitat⁹ modus. et cū hoc ſecretus eſſet vbi nullus accuſator vel denunciator ſe offerret ſed fama laboraret in aliqua ciuitate vel loco de aliqua malefica et etiā tali et ꝓpter famā iudex abſqꝫ citatione generali de qua ſupra ſeu monitione ex officio ꝓcedere vellet. eo ꝙ talis clamor frequens ꝑueniret ad aures ei⁹. tunc iterū inchoare pt ꝓceſſum in pñtia perſonarū vt ſupra.

¶ In noīe domini amen. Anno a natiuitate dñi tali die menſe tali ſeu menſibus talibus. Ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit pluries fama publica referente ac clamoſa inſinuatione producente ꝙ talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia contra fidem ac cōmunem vtilitatē reipublice. et ponatur totum prout fama laborat. Et paulo infra. Acta ſunt hec die tali mēſis talis de anno tali in pñtia teſtiū taliū vocatorū et rogatorū et mei notarij talis auctoritate ſeu ſcriptoris vigore tali. Sed antequā ſecunda pars inchoetur videlicet qualiter huiuſmodi ꝓceſſus eſt cōtinuandus premittenda ſunt aliqua ſuper teſtes examinandos quot in numero eſſe debeant et cuius cōditionis.

¶ Queſtio ſecunda de numero teſtiū.

Quia dictum eſt in ſecundo modo de dictis teſtium qualiter inſcribi debeant: ſcire numerū ⁊ cōditionē illorū opus eſt. Queritur vtrum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iudex duorū teſtium legitimoꝝ non ſingula
rium poſſit licite aliquā de hereſi maleficarū
cōdemnare. vel plures q̄z duo neceſſario re=
quirantur. et dicunt̃ teſtes ſingulares qñ in
dictis ſunt partiales. cōcordant tñ in ſubſtā
tia ſeu effectu rei. vt ſi diceret maleficiauit mi
hi vaccā alter puerū: cōcordarent in malefi=
cio. Hic aūt querit̃ vbi teſtes nō ſunt partia
les ſed omnino cōcordant. Et reſpondet̃ ꝙ
q̄uis videant̃ ſufficere duo teſtes de iuris ri
goꝛe. quia regula eſt ꝙ in oꝛe duoꝛum vel tri
um ſtat omne verbū. tamē de iuris equitate
nō vident̃ in hoc crimine duo ſufficere: tum
propter criminis immanitatē. In criminibꝫ
enim ꝓbationes debēt eſſe luce clarioꝛioꝛes.
ff. de ꝓbationibus. ſi autē. Et hereſis ꝑcipue
talis inter maioꝛa crimina enumerat̃. Et ſi
dicat̃ ꝙ in hoc crimine ſufficiūt leuioꝛes ꝓ=
bationes. q2 leui argumento q̄s detegit̃. C.
de here. l. ij. Leui argumento recedendo a iu
dicio catholice religionis ⁊ tramite hereticū
ſe facit. Reſpondet̃. Verū eſt ad ꝑſumenduꝫ
nō aūt ad cōdemnandū tum ꝓpter iuris oꝛdi
nis in hoc crimine detruncationē. In hoc e=
nim oꝛdo iudiciarius in fauoꝛē fidei detrun
catur. q2 nec delatus videt teſtes iurare. nec
etiam ſibi publicant̃ vbi poſſet eis graue pi=
culum imminere. vt in. c. ſtatuta. de here. li.
vi. ꝓpter quod delatus nō poteſt diuinare. ſed
tenet̃ ipe iudex ꝑ ſe ⁊ ex officio de teſtiū inimi
cicia ꝑquirere. q2 excludunt̃ vt infra patebit
et etiā ſi depoſuerūt confuſe de cauſa ſcientie
eos iterū interrogare. qđ pt facere extra de te=
ſti. ꝑ tuas. et. ff. de queſtionibꝫ repeti. nā q̄to
magis via defendendi delato ſubtrahit̃ tan=
to magis incumbit iudici ſollicitudo diligē
tius inquirendi. Vbi ergo inuenirent̃ duo
teſtes cōcordes et legittimi cōtra quenq̄z nec
ex hoc vellē eum de tanto crimine cōdemna=
re. ſed purgationē ſi eſſet diffamatus indice=
re vel ꝓpter vehementē ſuſpitionē que oꝛit̃ ex
dictis duoꝝ teſtium facere eum abiurare vel
queſtionare ſeu ſententiā differre. non enī vi
detur tutū ad vocē duoꝝ teſtiū hominē bo=
ne fame de tanto crimine ꝯdemnare. Secus
ſi fuerit male fame. De hoc Archi. pleniꝰ in
c. vt officiū. §. verū. in pꝛin. de here. li. vi. ſup
verbo teſtiū. et in. c. fidei. In fine gloſe illius
capituli. Et Jo. an. ibidē. In. c. etiā excōmu
nicamus. itaq̄z extra de here. §. addicimus.
dicit̃. ꝙ faciat epˢ iurare tres vel plures boni
teſtimonij viros de dicēda ꝟitate. ſi ſciuerint
in ꝑrochia tales hereticos ibi eſſe.

AD idem ꝙ ſi querit̃. Vtrū iudex ꝑ te=
ſtes ſingulares ſolū vel ſaltē cū infa=
mia poſſet iuſte de tali hereſi aliquem
condemnare. Reſpondet̃ ꝙ non. nec ꝑ teſtes
ſingulares ſoluꝫ nec etiā cum infamia. extra
de teſti. cum litteris. ꝓſertim cum in crimini=
bus ꝓbationes debēt eſſe luce clarioꝛes vt ſu
pꝛa patuit. et in hoc crimine nemo ſit ex pre=
ſumptione damnandus. extra de ꝓſump. lit
teras. ergo tali indicitur purgatio rōne infa
mie. et abiuratio rōne ſuſpitionis vehemen=
tis que cōſurgit ex dictis teſtiū. tñ vbi teſtes
ſunt ſingulares ꝯcordant tñ in ſubſtantia fa
cti et euidentia facti cōcurrunt. tunc iudicis
cōſcientia ibi onerat̃ ex indirectoꝛio habetur
queſtio quotiēs poſſint teſtes examinari.

Queſtio tercia.

QUod ſi querit̃. Vtrū iudex teſtes poſ
ſit cōpellere ad iurandum de dicenda
eidem in cauſa fidei ſeu maleficaruꝫ
veritatē. Et etiā pluries eos examinare. Re=
ſpondetur ꝙ ſic. ꝓſertim eccleſiaſticus iudex
vt ſupꝛa patuit in. c. vt officiū. §. verū. Et ꝙ
teſtes cogendi ſunt in cauſis eccleſiaſticis ve
ritatē deponere medio iuramento. extra de te
ſti. cogen. c. ꝑuenit. alias teſtimoniū nō va=
lebit. Et extra de hereti. c. excōmunicamus
itaq̄z. §. addicimus. dicit̃. ꝙ archiepiſcopus
vel epiſcopus parrochiā in qua fama fuerit
hereticos habitare circumeat et ibi tres vel
plures boni teſtimonij viros: vel etiam ſi ex=
pedire videbitur totā vicinā iurare cōpellat.
et ſequit̃ infra. Si qui vero ex his iuramen=
ti religionē obſtinatione damnabili reſpuen
tes iurare foꝛte noluerint ex hoc ipo tanq̄z he
retici reputent̃. Qꝫ aūt pluries poſſit exami=
nari. Ita dicit Archi. in. c. vt officiū. §. verū.
ſuper ver. teſtiū. vbi dicitur ſic. Inquiſitoꝛ.
hic aūt iudex debet eſſe ſollicitus vt ſi teſtes
confuſe depoſuerunt. et de cauſa ſcientie mi=
nus plene requiſiti fuerūt ꝙ iterato cum eis
inquirat. Nam hoc de iure fieri poteſt. extra
de teſti. cogendis. vt ſupꝛa tactum eſt. et. ff. de
queſtionibus repeti.

Queſtio quarta de cōditione teſtiū.

QUeſtio ſuper cōditiones teſtiuꝫ: Nō
ta ꝙ excōmunicati. Item participes
et ſocij criminis. Item infames et cri=
minoſi ſerui contra dominos admittunt̃ ad
agendum et teſtificandū in cauſa fidei q̄ua=
cunq̄z. Item ſicut hereticus cōtra hereticum
ad teſtificandum admittitur: ita maleficus
contra maleficum. in defectū tamen aliarum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝓbationū et ſemper contra et nō ꝓ. vxor etiam et filij et familiares cōtra et nō ꝓ. ar. per. c. filij. de here. li. vi. et hoc ideo. quia eoꝝ teſtimoniū eſt magis efficax ad ꝓbandū. De primis patet in. c. in fidei. de here. ibidē. In fidei fauorē cōcedimus vt in negocio inquiſitionis heretice prauitatis excōmunicati et participes vel ſocij criminis ad teſtimoniū admittant in defectu aliarū ꝓbationū cōtra hereticos credentes receptatores fautores et defenſores eorū ſi ex veriſimilibꝯ cōiecturis et ex numero teſtiū aut perſonarū tā deponētium ꝙ eoꝝ cōtra quos agitur et deponitur qualitate aut alijs circumſtantijs ſic teſtificātes nō falſa dicere ꝑſumant. De periuris qn̄ ꝑſumitur qḋ deponūt zelo fidei. patet in. c. accuſatus. §. licet. vbi ſupra. vbi dicit. Licet vero periuri et poſt penitentiā repellant ſi tñ hi qui coram ⁊ infra. ſi ex manifeſtis indicijs apparuerit tales nō anime leuitate aut odij fomite ſeu corruptōne pecunie ſed zelo fidei orthodoxe dictū ſuum vellent corrigere ac modo que prius tacuerant reuelare in fauorē fidei niſi aliud obſtiterit ſtari debet tam cōtra ſe ꝙ reliquos atteſtationibus eorundē. Et ꝙ infami et criminoſi et ſerui cōtra dn̄s admittuntur. Archi. in. c. alle. accuſatus. in. §. licet. ſuper verbo exceptū dicit ita. Tāta eſt labes criminis hereſis ꝙ ad eius actionē etiam ſerui aduerſos dn̄os ſuos et quilibet criminoſus. etiā infames aduerſus quemlibet admittuntur. vt. ij. q. vij. §. huic opponit.

Queſtio quinta an inimici capitales ad teſtificandū admittunt.

SI vero querit. Utrū iudex inimicos capitales alicuius delati poſſit in tali cauſa ad teſtificandū ſeu agendum admittere cōtra illū. Reſpondemus ꝙ nō. Unde Archi. vbi ſupra. Nō tamē intelligas ꝙ in hoc crimine inimicus capitalis admittit ad actionē. iij. q. v. c. ij et de ſimo. licet heli. in fine. de hoc etiā ſatis notat Hoſti. in ſum. de accu. §. quis poſſit. ſed qui dicunt inimici capitales. Nota ꝙ qꝛ ſolū rōne inimicitie quis repellit et nō quecunqꝫ repellit ſed capitalis intelligitur: quia mors inter eos eſt de facto illata vel fuit intētata ſeu ea que ſunt ad mortez inductiua aut via vel vulnera grauia et letalia ſunt ſecuta: et ſimilia que ad peruerſitatē et malignitatē agentis cōtra paſſum iudicant manifeſte. ꝓpter quod ꝑſumitur ꝙ ſicut intentauit ꝯtra iſtum mortē corporalē per illū modū ſcꝫ vulnerando. intentaret etiā per iſtū crimen hereſis imponendo. et ſicut voluit ei auferre vitā vellet auferre famā quare tales inimici capitales a teſtimonio legitime expellūtur. Alie vero inimicitie ꝑſertim graues et put etiā faciliter mulieres ad inimicitias cōmouent. et et ſi nō repellunt totaliter tñ dictū eoꝝ debilitant aliqualiter vt nō ſit plena fides eorū atteſtationibꝯ adhibenda. ſed cum alijs adminiculis et alioꝝ teſtiū dictis poſſunt plenam facere ꝓbationē. ꝑſertim vbi iudex delatum interrogat. An ne putet ſe habere inimicū. ꝗ tale crimen ad mortē ſibi ex inimicitia imponere auderet. ſi dicet ita interrogabit que illa ſit perſona. et tunc iudex aduertet ſi illā ꝑſonam de qua ſuſpitio eſt ꝙ ex inimicitia deponat fuerit denotauit. In tali enī caſu vbi iudex etiam de cauſa inimicitie per alios honeſtos informat. et alia adminicula nō occurrūt et alioꝝ teſtiū dicta poterit ſecure talez teſtem repellere. Si vero delata perſona dicet. Nō ſpero aliquē talem habere inimicū licꝫ interdum brigas cum mulieribꝯ habuerim. vel ſi dicet habeo inimicū. ⁊ nō expreſſit debite ſed quendā alium qui fortaſſis nō depoſuit. tūc dicta talis teſtis etiā ſi alij dicerent ꝙ cauſa inimicitie depoſuiſſet. iudex tñ nō debet repellere ſed ad plenā ꝓbationē cum alijs adminiculis cōſeruare. Reperiuntur ꝙ plures minus ꝓuidi et circumſpecti qui hmōi depoſitiones mulierū refutare et annihilare querunt dicētes illis ſtandum nō eſſe. eo ꝙ ſepiſſime cum rixoſe ſint ex inuidia deponere ſolent. Hi quia ignorant aſtutias et cautelas iudicum loquunt et iudicant vt ceci de coloribus. de quibꝯ aſtutijs in. xi. et. xij. queſtione patebit.

Secunda pars qualiter ꝓceſſus eſt cōtinuandus queſtio ſexta. Et qualiter teſtes ſunt examinandi in pn̄tia quattuor aliarū ꝑſonarum. et qualiter delata eſt interroganda dupliciter.

IAm nunc ſexto querit qualiter ꝓceſſus hmōi aduerſus maleficas in cauſa fidei ſit cōtinuandus. Cōſiderandū eſt primo ꝙ quia in cauſa fidei ꝓceditur ſummarie ſimpliciter et de plano et abſqꝫ aduocatorū et iudicioꝝ ſtrepitu et figura. vt patet. c. ſtatuta. li. vi. qualiter etiā iſta verba intelligant patet extra de ver. ſig. c. ſepe cōtingit. in cle. vbi dicit. Sepe cōtingit ꝙ cauſas cōmittimus et in eorum aliquibus ſimpliciter et de plano ac ſine ſtrepitu et figura iudicij ꝓcedi mandamꝰ de quorum ſignificatione verboꝝ a multis cōtenditur et qualiter ꝓcedi debeat dubitatur. Nos aūt dubitationē huiuſmodi ꝙtum eſt nobis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

poſſibile decidere cupientes hac in perpetuū valitura cōſtitutione ſancimus. vt iudex cui taliter cauſam cōmittimus neceſſario libellū nō exigat: litis cōteſtationem nō poſtulet. tp̄e feriarū ob neceſſitates hoīm indultarū a iu=re ꝓcedere valeat. amputet dilationē. materi=am litis ꝗ̃tum poterit faciat breuiorē. exce=ptiones appellationes et dilatōes fruſtratori=as repellendo. partiū aduocatoꝝ et ꝓcurato=rum cōtentiones ⁊ iurgia. teſtiūq; ſuperfluā multitudinē refrenando. nō ſic tn̄ iudex litē obruat: quin ꝓbationes neceſſarie admitten=tur citationē vero ac ꝓteſtationē iuramenti de calumnia ſiue de dicenda veritate ne veri=tas occultet̄ per cōmiſſionē huius intelligi=mus nō excludi. hec ibi. Et qꝛ ꝓceſſus vt vi=ſum eſt ſupra eſt tripliciter incipiendus. quia vel ꝓpter inſtantiā accuſatoris. vel ꝓpter zelū denunciatoris. vel ꝓpter clamorē fame labo=rantis. et ꝓceſſus qui fit ad inſtantiā ꝑtis ac=cuſantis iudex in hac materia nō debet acce=ptare. cum maleficarū facta opere demonuꝫ occultant̄. nec accuſator ꝑ euidentiā facti ſi=cut in alijs criminalibus ꝓcedere et ſe defen=dere pt̄. immo cōſulere debet accuſatori ꝙ a=moueat verbū accuſationis et ponat denun=ciationis. ⁊ hoc ꝓpter accuſatoris graue ꝑicu=lum. Ideo ſuꝑ ſecundū modū qui et vſitat⁹ et ſimiliter ſuꝑ terciū in quibꝫ ꝓceditur ⁊ nō ad inſtantiā ꝑtis. Notandū ꝙ qꝛ dictū eſt in precedentibꝫ ꝙ iudex ſpecialiter debet inter=rogare denunciantē qui ſciunt cū eo in tali cauſa et qui pn̄t ſcire. Ideo iudex faciet cita=ri illos teſtes quos denuncians intimauit. et qui magis vident̄ ſcire in facto: et ſcriptor cōtinuabit ꝓceſſum ſcribendo ſic. Poſt que attendens ip̄e iudex denunciata ſibi hereti=calia antedicta fore ex ſui natura eſſe talia et tam grauia que nō poſſunt nec debent cōui=uentibus oculis tolerari. cum cedant in ob=probrium diuine maieſtatis. et tā fidei catho=lice ꝗ̃ reipublice detrimentū. deſcendit ad ſe informandū et ad teſtes examinandū per mo=dum qui ſequitur.

¶ Interrogatoria ſuper teſtes.

Talis teſtis de tali loco citatus iurat⁹ et interrogatus ſi cognoſcit talē expri=mendo nomen delati. Et dixit ꝙ ſic. Itē interrogatus de cauſa cognitōis ⁊ dixit ꝙ ꝓ eo ꝙ vidit et locutus eſt ſibi pluries. vel ſic vel alias qꝛ fuerunt ſocij ⁊ exprimenť cau=ſe cognitionis.

¶ Item interrogatus de cognitōis tp̄e. et di=cit ꝙ ſunt decē anni vel tot.

¶ Item interrogatus de fama illius et p̄ſer=tim ad ea q̄ ſunt fidei. Et dixit ꝙ quo ad mo=ralia eſt homo bone fame vel male. ꝗ̃tum au=tem ad ea q̄ ſunt fidei dixit ꝙ eſt fama in tali loco ꝙ practicat aliqua cōtra fidem vt male=ficus ¶ Item interrogatus quid eſt fama. et dixit. ¶ Item interrogatus ſi vidit vel audi=uit talem talia facientē et dixit.

¶ Item interrogat⁹ vbi audiuit dici ſupradi=cta. et dixit ꝙ in tali loco.

¶ Itē interrogatus in quorū p̄ntia. et dixit ꝙ illorū. ¶ Itē interrogatus ſi ex ſua cōſan=guinitate aliqui ꝓpter maleficia fuiſſent du=dum incinerati vel ſuſpecti habiti. et dixit.

¶ Item interrogat⁹ an cū ſuſpectis malefi=cis habuit familiaritatē. et dixit.

¶ Itē interrogat⁹ de mō et cā ꝙ dicta fuerūt Et dixit ꝙ ea de cauſa et tali mō.

¶ Itē interrogatus ſi videt̄ ſibi ꝙ talis dixit ſeu fecerit trufatorie ſeu recitatorie ſeu aīo in=deliberato vel potius aſſertiue et aīo delibe=rato. Et dixit ꝙ credit ꝙ fecerit ſupradictā iocoſe et trufatorie ſeu recitatiue et nō aīo ſic credendi vel aſſertiue.

¶ Item interrogatus de cauſa credentie hu=ius. Et dixit ꝙ credit ꝓ eo ſic. qꝛ ille qui di=cebat ridendo dixit. Et de iſtis eſt multū dili=genter inquirendū. qꝛ nonnūꝗ̃ dicūt aliqui recitando alioꝝ verba vel trufando vel cōfe=rendo vt alios alliciant vel incitent. licet eti=am interdū aſſerēdo vel affirmando.

¶ Itē interrogatus ſi hec deponit odio vel rancore ſeu dimittit amore vel fauore. Et di=xit ꝙ ⁊c̄. Et ſequit̄ iniunctū eſt ſibi tenere ſe=cretū. Acta ſunt hec in tali loco die tali in p̄=ſentia taliū teſtiū vocatoꝝ et rogatorū. et mei notarij ſeu ſcriptoris. Ubi ſemper aduerten=dum ꝙ in tali examine ad min⁹ ꝑſone quin=q; debent p̄ntes eſſe. ſcꝫ iudex inquirēs. te=ſtis vel denunciās. reſpondēs vel ip̄e delat⁹ poſtea cōparēns. Tercius eſt notari⁹ ſeu ſcri=ptor. vbi deeſt notarius et tunc adiungat ſi=bi alium honeſtū q̄ duo ſupplebūt vices no=tarij vt ſupra tactum eſt. et hoc apoſtolica au=ctoritate qua tunc in illo actu fungunt̄. vt ſu=pra in. c. vt officiū. de here. li. vi. Et duo ho=neſti viri tanꝗ̃ teſtes eoꝝ qui deponunt̄. Itē aduertendū ꝙ teſtis citatus debet etiā eſſe iu=ratus. i. vt preſtet iuramentū mō quo ſupra de dicenda veritate. alias falſe inſcriberetur citatus et iuratus. ¶ Cōſimiliter examinen=tur alij teſtes. Quibꝫ examinatis. Si iudex videat factum eſſe probatū plene: vel ſi non plene tamē eſſe maxima indicia et ſuſpitōes vehementes. Et nota ꝙ loquimur nō de leui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſuſpitione que ex leuibus cōiecturis oritur.
ſed ꝙ multū diffamata eſt ſup malefícia pue=
rorum iumentoꝝ ꝛc̄. Tunc iudex ſi timet de
fuga delati vel delate faciat cū capi. Si autē
nō timet de fuga faciat eū citari. Et ſiue capi
atur ſiue nō prius faciat iudex eius domum
improuiſe ſcrutari et cuncta ſcrinia aperiri ꝛ
in angulis pixides et omnia inſtrumēta tolli
q̄ reperiunt̄. Et ſic cōſtituto. iudex. collectis
his de quibꝫ eſt delatus et de his de q̇bus eſt
ꝑ teſtes cōuictus vel habitus ſuſpectus for=
met interrogatoria ſup illis. ac inq̇rat habi=
to ſecū notario ꝛc̄ vt ſupra. p̄ſtito prius cor=
porali iuramēto ad q̄ttuor dei euangelia de
dicenda veritate tā de ſe q̄ꝫ de aliȷs. Et hoc ꝑ
modū qui ſequit̄ cōſcribant̄ etiā ſingula.

Interrogatoria generalia ſup maleficam
aut maleficū. Et eſt primus actus.

Talis de tali loco delat⁹ iuratus ſup
quattuor dei euāgelia corꝑaliter tacta
tā de ſe q̄ꝫ de aliȷs dicere veritatem. et
vn̄ interrogatus vn̄ eſt ſeu vn̄ originē traxit.
Et ꝑpendit ꝙ tali loco talis dioceſis.
Itē interrogatus q̇ ſunt eius parentes ſi
ſunt viui vel mortui. Et r̄ndit ꝙ viui in tali
loco vel mortui in tali. Item interro. vtrū
naturali morte vel incinerati. et dixit ꝙ tali.
Ubi nota ꝙ hoc fit qꝛ vt plurimū vt in ſcd̄a
ꝑte operis patuit malefice ꝓprios infantes
demonibꝫ offerūt aut eos inſtruūt. et ꝯmuni
ter tota ꝓgenies exiſtit infecta. Et vbi depo=
nentes affu̇iſſent ꝛ ipa negaret iam eſſet ſu
ſpecta. Itē interrogatus vbi fuit nutrit⁹.
et vt in pluribꝫ cōuerſatus. et dixit ꝙ in tali
et vt in tali. Et ſi videat ꝙ mutauit locū ꝓ=
prium qꝛ forte mater nō fuit ſuſpecta nec ali=
quis ex parētela. et tn̄ cōuerſatus in alieno et
p̄ſertim in locis in q̇bus cōſueuerūt malefice
vigere interrogabit̄ ſic. Itē interrogatus
quare mutauit ſue natiuitatis locū et ſe trāſ=
tulit ad cōmorandū in tali loco vel talibꝫ. et
dixit ꝙ ex tali cauſa. Itē interroga. ſi in di
ctis locis vel alibi audiuit loqui de materia
maleficarū puta ꝙ tēpeſtates cōcitare vel iu=
menta maleficiata et vacce liquore lactis pri
uate ꝛc̄. de tali materia de qua eſt delata. Et ſi
dicit ꝙ ſic. Interrogetis.
Item interroga. q̇d audiuit loqui. Et ſcri
bantur ſingula q̇ dicet. Si aūt negat et dicit
ſe nihil audiuiſſe tunc ſic. Item interroga.
ſi credit maleficas eſſe et ꝙ talia poſſint fieri
q̄ referunt̄ vt tempeſtates ꝯcitare. iumēta in=
ficere ꝛ homines. et dixit. Et nota ꝙ male
fice vt plurimū negāt prima fronte. vn̄ ſuſpi
cio oritur magis q̄ꝫ ſi reſponderēt ſi ſint aut
nō ſint cōmitto ſuꝑioribus. vn̄ ſi negāt tunc
interrogent̄. Itē interro. quid ergo vbi cō
burunt̄ tunc innocenter cōdemnant̄. ꝛ dixit

Interrogatoria ꝑticularia ſup eoſdē.

Aduertat iudex ꝙ nō ꝑcraſtinet ſubſe
quētes interrogatōes ſꝫ indelate ꝓpo
nat. Itē interrogat⁹ cur cōmunis
populus eā timeret. et dixit. Itē interroga
tus an ſciret ſe eſſe diffamatā. et ꝙ odio habe
retur. et dixit. Item interro. cur illi ꝑſone
obiecit. dicendo. tu nō tranſibis impune. Et
dixit.
Item interrogatus quid mali ſibi feciſſet
illa ꝑſona ꝙ talia verba in eius damnū ꝓtu
liſſet. et dixit. Et nota ꝙ hec interrogatio
eſt neceſſaria vt deueniatur ad fundamentuꝫ
inimicicie qꝛ in fine delata allegabit inimici
ciam. ſed vbi nō eſt capitalis ſed mō mulieb͛i
cōcitata nō impedit. Hoc eni eſt maleficarū
ꝓprium cōcitare aduerſum ſe. vel verbis inu=
tilibus aut factis. puta qꝛ petit ſibi preſtari
aliquid. aut infert ei damnū aliquod in or=
to et ſimilia ad hoc vt occaſionē recipiant et
ſe manifeſtant in verbo vel in opere. quā ma
nifeſtationē habent facere ad inſtantiā demo
num vt ſic peccata aggrauentur iudicū dum
manent impunita. Nota etiā ꝙ talia faciūt
nō in aliorū p̄ſentia vt ſi deponens vellet te=
ſtes ꝓducere nō haberet. Nota etiā ꝙ incitā
tur a demonibꝫ vt a multis maleficis et poſt
incineratis expti ſumus. ita ꝙ cōtra ipſarum
voluntatē habēt incitare et maleficiare.
Itē interro. quō effectus potuit ꝯſequi ſu
per minas vt puer aut iumentū tā cito male
ficiaret̄. et dixit. Itē interro. iterū et quare
dixiſti ꝙ nūq̄ꝫ deberet hr̄e ſanū diē et ita fa=
ctum eſt. et dixit. Itē ſi oīa negat. interroge
tur de aliȷs maleficȷs aliȷs teſtibꝫ illatis pu=
ta in iumētis vel pueris.
Item interro. cur viſa fuerit in campis vl̄
in ſtabulo cū iumētis tangēdo ꝓut interdū
ſolent facere. et dixit. Item interro. cur teti
git puerū et ꝙ poſtea male habuit. et dixit.
Item interro. q̇d egit in campis tꝑe tem=
peſtatis. et ſic de multis aliȷs. Itē vnde ꝙ
cū habeat vnā vaccā aut duas ꝙ plus abun
dat in lacte q̄ꝫ vicine habentes quattuor aut
ſex. Item cur manet in ſtatu adulterȷ aut
cōcubina. licet nō deſeruiant ad ꝓpoſitum tn̄
ſuſpitionē generāt amplius q̄ꝫ ſuper probas
et honeſtas delatās. Et nota ꝙ ſepius ſuper
articulos cōtra eam delatos interrogāda eſt
vtrum maneat in eodem ꝓpoſito aut non.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Qua confeſſione peracta et ſcripta ſiue ad
partem negatiuam ſiue affirmatiuā ſiue ſub
ambiguo. ſcribatur poſtea. Acta ſunt hec in
tali loco ꝛc. vt ſupra.

¶ Queſtio ſeptima in qua varia dubia de=
clarantur ſuper premiſſa interrogatoria et re
ſponſiones negatiuas. An delata ſit incarce=
randa ꝛ quādo pro manifeſte deprehenſa in
hereſi maleficarū ſit habenda. Et eſt actus
ſecundus.

Queritur primo quid agendum ſi
vt plurimū cōtingit perſona dela=
ta omnia negat. Reſpondetur. Iu
dex habet circa tria attendere. ſcili=
cet ſuper infamiā. ſuper indicia facti: et ſuper
dicta teſtium. ſi videlicet omnia inſimul con
currunt. aut nō. ſi omnia inſimul vt plurimū
etiam cōtingit eo ꝙ malefice ſtatim ꝓpter fore
facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur.
Indicia etiā facti ſunt pre oculis. puta in pue
ris maleficiatis aut in iumentis que ſepius
inficiuntur aut lacte priuantur. numerus e=
tiam teſtium eſt inſcriptus qui licet ſint ſin=
gulares puta quia vnus depoſuit ꝙ puerū
ſibi maleficauerit. alius vero iumentū. terciꝰ
vero ſuper infamiam. et ſic de alijs. Tamen
in ſubſtantia facti cōcordant puta in malefi=
cijs et ꝙ vt malefica ſit ſuſpecta. et iſti teſtes
licet nō ſufficiant ad cōdemnandū abſꝗ in=
famia vel etiam cum infamia vt ſupra tactū
eſt queſtione tercia tamen cum indicijs facti
poſſet ex his tribus inſimul reputari non vt
ſuſpecta vehementer aut violenter. de quibꝫ
ſuſpitionibus inferiꝰ declarabitur. ſed repu=
tari vt manifeſte deprehenſa in hereſi malefi
carū vbi vicꝫ teſtes idonei id eſt nō ex inimi=
cicia et ſufficientes in numero puta ſex octo
vel decē iurati ꝯcurrerēt. et cōſequenter debe
ret penis in. c. ad abolendam. §. p̄nti. de he=
re. ſubiacere. et. c. excōmunicamus. ij. et hoc
ſiue crimen ſit falſa ſiue nō. et hec ſic ꝓbant̄.
Nam quod dictū eſt ꝙ vbi omnia tria prefa
ta cōcurrunt tunc pro manifeſte deprehenſa
in hereſi debet reputari nō eſt intelligendum
ꝙ neceſſario omnia tria incurrere ſed proba=
tur ſic per argumentū a fortiori. Nam vnum
quodꝗ per ſe inter illa duo que ſunt indiciū
facti et teſtium ꝓductio legitima poteſt red=
dere aliquē vt ꝓ deprehenſo in heretica pra=
uitate habeat̄. q̄to magis vbi ambe ꝓbatio=
nes pariter cōcurrunt. Nā iuriſte vbi querūt
quot modis de iure aliquis habetur pro ma
nifeſte deprehenſo in heritica prauitate. Re=
ſpondent ꝙ tribus vt notat Bern. in glo. or

dinaria. in. c. ad abolendā. §. p̄nti. et ver. de=
prehenſi. extra de here. et tactum eſt ſupra in
queſtione prima in principio operis ſcꝫ facti
euidentia. puta qꝛ publice p̄dicauit hereſim.
hic autē ponimus indiciū facti ꝓpter publi=
cas minas quas intulit. dicendo nunꝗ̄ ſa=
nos dies habebis vel ſiāe et effectus fuit ſub=
ſecutꝰ. ſequit̄ vel legittima ꝓbatione ꝑ teſtes.
vel tercio ex ꝓpria cōfeſſione. vnde ſi vnum=
quodꝗ illorū per ſe facit et reddit aliquē tan
ꝗ̄ manifeſte ſuſpectū. q̄to magꝭ inſimul iun
gendo infamiā et indicia facti cum teſtiū de=
poſitione. licet ibi dicat̄ euidens factū et hic
indicium facti et hoc eſt quia diabolus non
manifeſte operatur ſed occulte. damna aūt et
inſtrumēta maleficij que reperiunt̄ dant in=
dicium facti vnde vbi euidens factū in alia
hereſi ſolum ſufficeret. hic adiungimus tria.
De ſecundo vero ꝙ talis deprehenſus licet
negaret tū iuxta illa capitula eſſet puniēdus
ſic ꝓbatur. Nam deprehenſus facti euiden=
tia vel per teſtes aut fatet̄ crimē vel nō. ſi fate
tur et eſt penitēs tradendꝰ eſt brachio ſecula
ri ſ vltimo ſupplicio feriendus. iuxta. c. ad abo
lendam. vt ſupra. eſt carceri ꝑpetuo detrudē=
dus. iuxta. c. excōmunicamus. ij. Si autem
nō fatetur ſed ſtat in negatiua eſt vt impeni=
tens tradendꝰ p̄tāti curie ſecularis animad=
uerſione debita puniendus. vt notat Hoſti.
in ſum. ti. de here. qualiter deprehendantur.
Sic ergo cōcludit̄ ꝙ ſi iudex iſto mō ꝓcede
ret ſuꝑ interrogatoria ꝛ teſtiū depoſitiones.
cum vt dictū eſt in cauſis fidei ſummarie ſim
pliciter et de plano ꝓcedi pōt. et ipam delatā
carceri deputaret ad tēpus vel ad annos plu
res. ſi forte poſt annū ſqualoribus carceris
depreſſa crimina fateret̄ nō iniuſte ſed iuſte
ꝓcederet. Attamē ne videat̄ ſententiā p̄cipi=
tare immo ſm oēm equitatē ꝓcedere. querit̄
quid cōſequenter agendum ſit.

¶ Queſtio octaua et p̄cedenti annexa an ſit
incarceranda. ꝛ de mō capiendi. Et eſt actus
tercius iudicis.

An vero ſuꝑ negatiuas reſponſio=
nes malefica ſit carceri ad cuſtodi
am mancipanda. vbi p̄fata tria cō
currūt ſcꝫ fama. indicia facti. et ꝓ=
ductiones teſtiū aut ſub cautione fideiuſſorꝫ
dimittenda vt denuo citata reſpondeat. Re=
ſponderi pt ex tribus opinionibꝫ. Primo enī
aliquorū ſententia eſt ꝙ carceribus ſit man=
cipanda. et nullo mō ſub cautione dimitten
da. et hi innituntur rationi tacte in p̄cedenti
queſtione. qꝛ vicꝫ habet̄ ꝓ manifeſte depre=
henſa vbi illa tria concurrunt. Alij vero ꝙ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ante incarceratioē poteſt cautioni fideiuſſo
rum relinqui. ita ꝙ ſi fugam caperet ꝙ tūc ꝓ
cōuicta haberet͛ licet poſt incarceratioē ſuꝑ
negatiuas reſponſiones non ſit cautioni vel
manulente relinquenda quādo vicȝ illa tria
cōcurrunt ſupra notata. eo ꝙ tunc nō poſſet
ſententiari et plecti ad morté et hic innititur
cōſuetudini. Tercij ſunt qui dicunt ꝙ nō ſit
danda infallibilis regula. ſed iudici ſit relin=
quendum vt ſm dicta teſtiū ⁊ infamiā ꝑſone
et ſi indicia facti cōcurrunt tanto grauius di
ſcernatur ꝑ modū patrie ſeruando et cōſuetu
dinem. cōcludentes ꝙ ſi nō poſſet habere fi=
deiuſſores notabiles et fortaſſis ſuſpecta de
fuga ꝙ tunc carceri mancipet͛. et hec tercia vi
detur rōnabilior ſic tñ ꝙ debitus ſeruet͛ mo=
dus qui ſtat in tribus. Primo vt domus ei⁹
ꝗ̄tum poſſibile eſt perluſtret͛ ſub et ſupra in
omnib⁹ angulis foſſis et ſcrinijs. et ſiquidē
famoſa malefica exiſtit. tunc abſqȝ dubio niſi
prius ſint ab ea occultata varia inſtrumēta
reperiunt͛. ſicut ſupra tactū eſt. Secūdo vt
ſi habet ancillā aut cōſodales ꝙ et ille vel il=
la ſeorſum includant͛ etiā ſi nō ſint delate. p̄=
ſumitur eas nō latere ſecreta aliqua illius de
late. Tercio ꝙ in capiendo ſi in domo ꝓpria
capitur ꝙ nō detur ei ſpacium intrandi came
ram. eo ꝙ tunc ſolent certa maleficia accipe=
re et ſecum deferre ꝓ taciturnitate ꝓcuran=
da. Ratione cuius incidit dubium. An mo
dus capiendi maleficas qui ab aliquibus ob
ſeruatur vbi a famulis ſubito a terra eleuat͛
et in ſporta ſiue in ſpatulis ne terrā vltra tan
gat defertur: ſit licitus. Reſponderi pt ex ca=
noniſtarū et quorundā theologorum ſenten
tia ꝙ licitū ſit hoc triplici reſpectu. Primo qꝛ
vt in q̄ſtione introductoria huius tercie par
tis patuit plurimoꝝ ſententia immo talium
doctorū quorū dicta reprobare nemo audet.
vt Hoſtienſis Goffre. eſt ꝙ licitū eſt vana va
nis cōtundere. Experientia denicȝ immo et
maleficarū faſſiones demonſtrant ꝙ ſepius
per talem modū capte taciturnitatis malefi=
cium amiſerūt immo ꝗ̄plures incinerande
petentes vt ſaltē pede vno terrā tangere per=
mitterentur. dum eis fuiſſet denegatū et in fi
ne ſciſſitatū cur tñ terram tangere optaſſent.
Reſponſuȝ ꝙ ſi tetigiſſent ſeipas liberaſſent
multis alijs fulminib⁹ interemptiſ. Alia cau
ſa. nam hoc ipm manifeſtū exiſtit vt in ſecun
da pte operis patuit ꝙ ī publica iuſticia oēs
vires maleficij franguntur quo ad p̄terita.
ſed quo ad futura niſi de nouo ei a diabolo
ſuccurrat͛ in maleficio taciturnitatis oīa cri
mina fatet͛. Dicamus ergo iuxta apoſtoluȝ.

Quecuncȝ verbo vel opere agimus omnia
in noīe dñi noſtri ieſu chriſti fiant. et ſiquidē
innocēs fuerit hec captio nō ſibi nocebit. Ter
cio reſpectu qꝛ ſi ſm doctores licitū eſt ꝑ va=
na opera maleficia tollere. quia in hoc cōcor=
dant oēs licet diſcrepant in illo ꝙ illa vana
nō debeāt eſſe illicita. vnde dictū Hoſti. vbi
dicit ꝙ licitū ſit vana vanis cōtundere glo=
ſatur ab alijs. nota ꝙ dicit vanis nō aūt illi=
citis a fortiori licituȝ eſt maleficia impedire
ad qđ impedimentuȝ hic reſpectus habet͛ et
nō ad aliqđ illicitū exercendū. Notat inſu=
per iudex ꝙ eſt duplex incarceratio. vna ad
penā vbi criminoſi ponunt͛. Altera ad cuſto
diam tm̄. et hec in p̄torio fit. et he due cuſto=
die notant͛ in. c. multoꝝ. querela. vt ſupra. vñ
ad min⁹ ad cuſtodiā eſt incarceranda. ſi autē
leuia eſſent ꝓ quibus eſſet accuſata ita ꝙ non
eſſet infamata nec eſſent indicia facti in pue=
ris et iumētis tunc remittat͛ ad domū. ſed qꝛ
familiaritatē habuit forte cū maleficis et no
uit eorū ſecreta. det fideiuſſores quos ſi habe
re nō pt. iuramētis ⁊ penis aſtricta domū nō
exeat niſi vocata. ancille aūt et domeſtice de
quibus ſupra ad cuſtodiā et nō ad penā de=
tineantur.

Queſtio nona quid agendū poſt captionē
et an deponentiū noīa ſint ei manifeſtanda.
Et eſt actus quartus.

Duo aūt poſt captionē fiunt. ſed quid
primū inter illa iudici relinquit͛. ſcȝ
defenſionū cōceſſio. et in loco torture
nō tñ ꝑ torturā examinatio. Primū nō datur
niſi petierit. Secundū nō fit niſi prius ancil
le ſeu cōſodales ſi habuit in domo examinen
tur. Procedam⁹ tñ ordine poſito. Si delata
dicat ſe innocentē et ꝙ falſe ſit delata. et ꝙ li=
benter velit tales accuſatores inſpicere ⁊ eos
audire. tūc ſignū eſt ꝙ petit defenſiones. Sȝ
an iudex teneat͛ ei deponentes manifeſtare et
ad ꝯſpectū eius p̄ñtare. Hic aduertat iudex
ꝙ nullū illoꝝ tenet͛ facere nec noīa manifeſta
re. nec ad ꝯſpectū p̄ñtare niſi deponētes ꝑ ſe
et ſponte ad hoc ſe offerūt vtvicȝ eoꝝ aſpecti
bus p̄ſentent͛ et ea q̄ depoſuerūt eis in faciē
obijcere. ꝙ autē nō tenet͛ iudex et hoc ꝓpter
ꝑiculū deponentiū ꝓbat͛. Nam licet diuerſi
ſummi pontifices diuerſa ſenſerunt nullus
tñ vncȝ ſenſit ꝙ iudex teneret͛ ī tali cauſa de=
lato noīa deponentiū manifeſtare nec etiam
accuſatoꝝ. licet hic nō ꝓcedimus ꝑ modum
accuſationis. ſed potius aliqui ſenſerūt ꝙ in
nullo caſu liceret. aliq vero ꝙ in aliquo. Tan
dem autē Bonifacius octau⁹ ſtatuit vt patet

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in.c.ſtatuta.§.inhibemus.li.vi.vbi ſic dicit᷑. Inhibemus tamē ꝙ ſi accuſatoribꝫ vel teſtibus in cauſa hereſis interuenientibꝫ ſeu deponentibus ꝓpter potentiā ꝑſonarū ꝯtra q̄s inquirit᷑. videant ep̄s et inquiſitor. Nota tu ꝑ inquiſitore ⁊ ep̄o iudicē quemcūqꝫ ꝯtra maleficas ꝓcedentē ex cōſenſu ep̄i et inq̄ſitoris. q̄ꝛ idem eſt et vices ſuas cōmittere pn̄t vt in queſtione introductoria patuit vn̄ et talis iudex quicūqꝫ etiā ſecularis ꝓcedit ap̄lica auctoritate et nō ſolū imperatoria. ſequit᷑. graue ꝑiculū imminere ſi cōtingat fieri publicationē eorundē ipoꝝ nomina non publicent ⁊c̄. Et ſequit᷑ infra. ceſſante vero ꝑiculo ſupradicto accuſatoꝝ vel teſtiū noīa ꝓut in alijs fit iudicijs publicent᷑. Attendat etiā circumſpectus iudex de potētia ꝑſonarū. q̄ꝛ illa eſt triplex ſcꝫ potētia generis et familie. potētia pecunie. et potētia malicie q̄ plus timēda eſt q̄ꝫ alie due. ꝙ ex illa teſtibꝫ grauia ꝑicula poſſent imminere ſi eis cōtra quos depoſuerunt eoꝝ noīa publicarent᷑. et ratio eſt. maius enī eſt periculū noīa teſtiū publicare alicui delato pauperi habenti in malis cōplices rebelles et homicidas q̄ nihil habent niſi ꝑſonam perdere. q̄ꝫ generoſo vel diuiti abundanti in t̄p̄alibus. q̇d aūt ſit graue periculū et q̄uale declarat Io.an. ſuꝑ p̄dicto ver. periculū. dicens ita periculū q̄ꝛ timet᷑ mors vel detruncatio ipoꝝ vel filiorū vel parentū ſuoꝝ vel deuaſtatio ſubſtātie vel his ſimilia. Aduertat inſuꝑ iudex ꝙ cū apoſtolica auctoritate ex beneplacito ordinarij in his ꝓcedit q̄ ad illud ſecretū ſcꝫ de nō reuelando teſtificantiū noīa tam ipſe q̄ꝫ omnes alij aſſeſſores qui depoſitiones teſtiū interfuerūt aut in futurū circa ſententiā ferendā intereſſe poterūt tenent᷑ ſub pena excōicationis quā ꝯtra eos ſi oppoſitū fecerint ep̄s fulminare poterit. et ita ne reuelent a principio ꝓceſſus ad minus implicite fulminauit. Unde in alle. c. ſtatuta. §. et vt eorundem. ita dicit᷑. Et vt eorundē accuſatoꝝ et teſtiū periculis efficacius occurrat᷑ et cautius inquiſitōis negocio ꝓcedatur pn̄tis cōſtitutionis auctoritate ꝑmittimus ꝙ ep̄us et inq̄ſitores tu intellige ſicut ſupra poſſint indicere illis q̇bus vt p̄miſſum eſt ꝓceſſum huiuſmodi explicabūt. et in eos archana cōſilij ſeu ꝓceſſus ſibi ſub ſecreto ab eiſdem ep̄o et inquiſitoribus patefacta p̄ter ipoꝝ licentiaꝫ alijs patefacerent excōmunicationis ſententiam quā ex ſecreti violatōne ip̄o facto incurrant ſi eis videbit᷑ ꝓmulgare. Notandū vlterius ꝙ ſicut pena annexa eſt vbi noīa teſtiū indebite publicarent᷑. ita pena eſt annexa vbi indebite occultarent᷑. ſcꝫ illis quibus merito ſunt manifeſtanda ſcꝫ peritis et aſſeſſoribus de quorū cōſilio eſt ad ſententiā ꝓcedendū vel vbi nō publicarēt vbi ſine periculo teſtiū publicari poſſent. vt in dicto. c. ſtatuta. circa finem ſequit᷑. Ceterū in oībus p̄cipimus tā ep̄os q̄ꝫ inquiſitores purā et ꝓuidam intentionem habere ne accuſatorū vel teſtiū noīa ſupprimēdo. vbi eſt ſecuritas periculū eſſe dicant. nec in eorū diſcrimine ſecuritatē aſſerāt vbi tale periculū imminēret ſuꝑ hoc ꝯſcias eorū onerātes. vbi Archi. ita dicit. O tu quicunqꝫ iudex in tali caſu bene aduerte verba iſta nam nō dicit leue periculū ſi graue. noli igit᷑ reum priuare iuris ordine ſine magna cauſa q̄m̄ hoc fieri nō p̄t ſine offenſione dei. Et notandū eſt lectori ꝙ q̄ꝛ oīa p̄cedentia et etiam ſequentia vſqꝫ quo ꝑueniat᷑ ad modos ſententiandi abſqꝫ pena ſanguinis in quibꝫ eccleſiaſticus iudex iudicare habet fieri pn̄t cū ꝯſenſu dioceſanoꝝ ꝑ ſecularē iudicē. ideo nō impediat lectorē ſi in ca. allegat᷑ iudex eccleſiaſticus et nō ſecularis q̄ modos ſententiandi ſuꝑ ſanguinē capiet ex modis ſententiandi et penitentionādi ordinarioꝝ.

Queſtio decima qualiter ſunt defenſiones concedende cū deputatione aduocati. Et eſt actus quintus.

Si igitur defenſiones petit quō cōcedi pn̄t vbi noīa teſtiū omnino occultant᷑. Dicendum ꝙ defenſio ſtat in tribus. Primo vt ei aduocatus deputet᷑. Secūdo vt illi aduocato noīa teſtium nō publicent᷑ nec ad ſecretū etiā tenendū ſub preſtito iuramento ſed informet᷑ de ſingulis cōtentis in ꝓceſſu. Tercio delati cauſa q̄ꝫtum p̄t in meliorē partē interpretet᷑: ſine tn̄ ſcandalo fidei et damno iuſticie vt patebit. et procurator pari forma cui ꝓceſſus totius copia. ſuppreſſis tamē teſtium et deponentium nominibus. et idem aduocatus etiā ꝓcuratorio noīe ꝓcedere poterit. Quo ad primum Notat᷑ ꝙ aduocatus nō deputatur ad beneplacitū delati. puta quia vellet habere vnum ad ſuū placitū de illo omnino caueat iudex nō cōcedere hominē litigioſum. maliuolum qui faciliter pecunijs poſſit corrumpi. prout ſepe tales inueniuntur. ſed cōcedat ſibi virū probum et de legalitate nō ſuſpectū. Et notare debet iudex quattuor in aduocato. que ſi obſeruata fuerint ab aduocato: permittat eum aduocare. alias habet eum refutare. Nā aduocatus primo debet examinare qualitatē cauſe. et ſi viderit eam iuſtaꝫ tunc ſi voluerit

aſſumat eam. ſi vero iniuſtā renuuat. vñ dili
genter cauere debet ne cauſam aſſumat iniu=
ſtam et deſperatā. Uerum ꝙ ſi ignorāter ab
inicio acceptauit cauſam et cū hoc pecuniā.
in ꝓceſſu tñ cognouit cauſam deſperatā. tūc
ſic clientulo ſuo. i. delato ꝑ ꝗ cauſam aſſum=
pſit nō cōſuluit vt cederet ſalariū receptū te=
netur reſtituere ſm̄ Hoſt. qḋ ꝓbare videtur
per. C. de iudi. rem nō nouā. Licet Hoſti. di
cat oppoſitū. ſcꝫ de ſalario reſtituēdo niſi in=
duſtrioſe feciſſet. Uñ ſi neqꝫ aduocatus clien
tulum ſuū ſcienter inducat ad defendendum
cauſam iniquā ad damna et ad expenſas te=
netur. C. de admi. tu. nō eſt ignotū. Secun
dum ꝙ obſeruare debet vt ſeruet in aduocan
do tria. Primo modeſtiā vt nō ꝓcaciter nec
cōuiciando nec vociferando ꝓponat. C. eo.
quoniā. Secundo veritatē ſcꝫ vt nō mentia
tur. falſas rōnes vel ꝓbationes inducendo.
nec falſos teſtes aut iura ſi perit⁹ eſſet nec di=
lationes petat pſertim in hac cauſa vbi ſum=
marie ſimpliciter ⁊ de plano vt ſupra in que=
ſtione ſexta tactum eſt. et tangit. iij. q. vij. hec
tria. Et tercium qḋ obſeruat eſt ex pte ſalarij
qḋ moderat ſm̄ cōſuetudinē regionis. de ꝗ
materia tractat. iij. q. vij. §. arcent. et. §. tria.
Sed ad noſtrū ꝓpoſitum redeundo. Iudex
ita pſcriptas cōditiones aduocato ꝓponat. et
in fine adiūgat ne fautoriā hereſis incurrat.
qꝛ tunc excōmunicatus eſſet. Iuxta. c. excōi=
camus. i. §. credentes. Nec valet ſi dicat iu=
dici ꝙ nō defendit errorē ſed pſonā. qꝛ nō de
bet defendere quouiſmodo vt nō ꝓcedatur
ſummarie ſimpliciter et de plano. qḋ faceret
ſi petere vellet oīno dilationes. vel immiſcere
appellationes. que oīa refutant vt ibi in que=
ſtione ſexta recitat. qꝛ licꝫ errorē nō defendat
cum ſic damnabilior ipſis maleficis eſſet. et
potius hereſiarcha ꝗꝫ hereticus maleficus.
vt patet. xxiiij. q. iij. qui illoꝝ. tum qꝛ indebi=
te defendit iam ſuſpectū de hereſi tāqꝫ fauto=
rem ſe facit et nō ſolū leuiter ſed et vehemen=
ter ſm̄ defenſionē quā fecit. et debet abiura=
re publice corā epo. iuxta. c. accuſatus. frequē
ter allegatū. hec ad longū poſita ſunt nec par
uipendat iſta iudex. qꝛ ex aduocato ſeu ꝓcu=
ratore vbi falſe ꝓcedere nitit. plurima picula
euenire ſolent. vñ iudex oīno debet eū refuta
re et ꝓcedere ſm̄ acta et ꝓbata vbi reprehen=
ſibilis aduocat⁹ fuerit. Ueruntñ ſi iudex ha
buerit aduocatū irreprehenſibilē ꝓ delatori
rum zeloſum ⁊ iuſticie amatorē noīa teſtiū ei
indicare poterit. ad ſecretū tamē tenendū ſub
preſtito iuramento.

¶ Queſtio. xi. quid faciet aduocatus cū ſibi
noīa teſtiū nō publicant. Actus. vi.

Quod ſi querit. Quid ergo aduo=
catus etiā ꝓcuratorio noīe ꝓ dela
to faciet. vbi nec ſibi nec clientulo
ſuo noīa teſtiuꝫ publicant. quā tñ
publicationē delatus ſumme affectaret. Re=
ſponſio. informationē capiat a iudice de ſin=
gulis in ꝓceſſu cōtentis. et ſiquidē copiā ha
bere velit. ſuppreſſis tñ noībus teſtiū tradat
ſibi. et ſic informatus accedat delatū et ſingu
la ſibi ꝓponat et ſi materia poſtulat vtpote qꝛ
multū oneroſa delato: cum ad patientiā ꝗꝫtū
pt hortet. Et delatus vbi iterū atqꝫ iterū in=
ſtat vt ſibi teſtes publicent. Rñdere pt ex fa=
ctis ꝗ cōtra te delata ſunt cōiecturare teſtes
poteris. nā tali maleficiatus eſt puer aut iu=
mentū. aut tali mulieri ſeu viro dixiſti. eo ꝙ
talē rem quā petebas tibi cōpreſtare nolebat.
tu ſenties ꝙ melius fuiſſet vt mihi rem accō=
modaſſes. poſt ꝗ verba talis infirmat⁹ ſubi=
to facta tua vt teſtimonia clamant. que plus
ponderant ꝗꝫ teſtimonia verboꝝ. vel etiā tu
ſcis te infamatā. et a longo tpe ſuſpectam de
multis maleficijs et damnis hoībus illatis
et ſic replicando finaliter ad hoc deueniet ꝙ
ipſa aut inimicicias allegabit aſſerens ſibi ex
inimicicia obiecta. aut dicet. Fateor me dixiſ
ſe hec verba: ſed nō aīo nocendi. Quare ad=
uocatus tunc iudici et aſſeſſoribus de primo
vicꝫ de inimicicia habet ꝓponere et iudex in=
quirere. Et ſi quidē illa capitalis inueniret
vtpote: quia inter maritos vel cōſanguineos
fuiſſet mors intentata vel ſecuta vel alicuius
criminis inculpatio. vñ ꝗs foret plectendus
ꝑ publicā iuſticiā vel fuerūt vulnera grauia
ex cōtrauerſijs et hrigis illata. tunc ꝓuidus
iudex cū ſuis aſſeſſoribus diſcutiet an ex pte
delate inimicicia aggrauat vel ex pte depo=
nētiſ puta qꝛ marit⁹ aut amici delate alios ex
pte deponētis iniuſte oppreſſerūt. tūc quidē ſi
nō aſſunt indicia facti in pueris ſeu iumētis
ſiue hoībꝫ maleficiatis. nec etiā aſſunt alij te
ſtes aut etiā ꝙ publica infamia non laborat.
tunc pſumit ꝙ rōne vindicte cōtra eā depo=
ſuerit. et eſt delata oīno abſoluenda et libere
dimittenda ſub debita cautione de nō vindi
cando ⁊c̄. vt moris iudicū eſt. Sed queritur
katherina habet puerū maleficiatū: ſeu ipſa
per ſe eſt maleficiata. ſeu in iumentis ꝑcepit
plurima damna. et ſuſpicat ſup illā cui⁹ ma=
ritus aut cōſanguinei etiā ꝑ prius iniuſte iu=
um maritū aut cōſanguineū oppreſſerunt in
publico iudicio. vñ cum hic duplex ſit ini=
micicia ex pte deponētis. quia inimicat rōne
maleficij illati ⁊ rōne infamie iniuſte obiecte

ſuo marito aut cõſanguineo. eſt ne eius depo-
ſitio repellenda aut nõ. et quidẽ ex vna ꝑte vi-
detur ꝙ ſic. qꝛ inimicicia ibi eſt ex altera ꝙ nõ
quia ꝓfert indicia facti. Reſpondet̃ ꝙ in ca-
ſu quo nõ aſſunt alij deponentes. nec etiam
publica laborat infamia cõtra delatã. tũc nõ
ſtatur eius depoſitioni tñ ſed repellitur. et
delata tñ reddit̃ ſuſpecta ſi et inquantũ mor-
bus eſt maleficioſus. et nõ ex naturali defe-
ctu. et qualiter hoc cognoſcitur inferiꝰ pate-
bit ꝙ canonice eſt purganda. Sed ſi iterum
querit̃ an alij deponẽtes etiã habent ſuꝑ in-
dicia facti primũ deponere que ipſis aut alijs
cõtigerunt: aut ſolũ ſuꝑ infamiã. Reſponde-
tur ꝙ ſi ſuꝑ aliqua indicia facti deponũt be-
ne quidẽ: ſi aũt tantũ ſuꝑ infamiã et ita in re
exiſtit. tunc iudex licet repulerit deponentẽ
ꝓpter inimiciciaꝫ tñ indiciũ facti qđ ꝓtulit et
oſtendit iudex ex alijs teſtibꝫ que ſuꝑ infami-
am depoſuerũt capiet ꝓ interſigno ſuꝑ ſuſpi-
tionẽ vehementẽ ex qua ipſa delata detenta iu-
dicari poterit a iudice ſuꝑ triplicẽ penaꝫ. ſcꝫ
canonice purgationis: ꝓpter infamiã. Iuxta
c. inter ſollicitudines. extra de pur. ca. Item
ſuꝑ abiurationẽ ꝓpter ſuſpitionẽ. iuxta. c. ac-
cuſatus. in prin. et ſ̃m varias ſuſpitiones ad
varias abiuratõnes vt patebit in quarto mõ
ſententiandi. Et ꝓpter indicia facti ſi crimen
fatetur et penitet: nõ relinquit̃ brachio ſecu-
lari ad punitionẽ ſanguinis ſed ꝑ eccleſiaſti-
cum iudicem ad ꝑpetuos carceres iudicatur
per ſecularẽ tñ iudicẽ nõ obſtãte ꝙ ad ꝑpetu-
os carceres ſit ꝑ eccleſiaſticũ iudicẽ iudicatꝰ
põt tñ ipm ꝓpter damna tͤpalia tradere igni.
iuxta. c. ad abolendã. §. p̃nti. et iuxta. c. excõi-
camus. ij. de here. que oĩa patebunt inferius
circa ſextũ modum ſententiandi. Epilogan-
do. Attẽdat iudex primo ꝙ nõ ſit facilis ad
credendũ aduocato. vbi ꝓ delata allegat ini-
ciciam capitalẽ eo ꝙ rariſſime in tali crimine
quis deponit ſine inimicia cũ malefice ſemꝑ
exoſe oĩbus habeant̃. Secundo attendat ꝙ
cum quatuor modis malefica p̃t cõuinci ſcꝫ
ꝑ teſtes. ꝑ euidentia facti. per indicia facti. et
per cõfeſſionem ꝓpriã. et hoc vel ſuꝑ infamiã
tñ. qđ tantũ fieret hoc ꝑ teſtes. vel ſuꝑ ſuſpi-
tionẽ tunc ꝑ euidentia facti aut indicia facti
fieret. ex quibꝫ ſuſpicio p̃t iudicari leuis vel
vehemens vel violenta. et hec oĩa abſqꝫ con-
feſſione ꝓpria que ſi cõcurreret tũc vt dictum
eſt ꝓcederet̃. Tercio applicet p̃miſſa ad ſuum
ꝓpoſitũ ſuꝑ perſonã detentã ad obuiandũ ad-
uocato. ſed vicꝫ ſit tantummõ ſuꝑ infamiam
delata. aut ꝙ ibi cõcurrãt aliqua indicia vñ
reddit̃ ſuſpecta vehementer vel leuiter. et tũc
aduocato ſuꝑ inimiciciã allegatã reſpondere
poterit. Et hec q̃ntum ad illam partẽ vbi ad-
uocatus ꝓ delato in inimiciciã deponentiũ
allegauit. Sed vbi allegat ſecundũ videlicet
ꝙ illa verba q̃ protulit contra deponentẽ. tu
ſenties in breui que tibi euenient. aut tu non
habebis plures dies ſanos. aut veniet in bre-
ui ꝙ tu velles mihi talem rem accõmodaſſe
aut vendidiſſe et ſimilia. Tunc aduocatus
adiungat. licet malũ aliquod fuerit ſubſecu-
tum deponenti in rebus vel corporibus. nõ
tamen ꝓpter hoc ſequit̃ ꝙ illa delata huiꝰ ma-
li ſit cauſa tanqꝫ malefica. eo ꝙ infirmitates
varijs modis accidere poſſunt. Item allegat
ꝙ ꝯmune eſt mulierũ verbis huiuſmodi mu-
tuo cõtendere ꝛc̃. Super iſtas allegatões iu-
dex habet obuiare per hunc modum. ſi qui-
dem infirmitas ex defectu nature accidit tũc
excuſatio locuꝫ haberi poterit. Sed qꝛ ex ſi-
gnis et experimentis oppoſitũ cõſtat vtpote
quia nullo remedio naturali curari potuit.
Item qꝛ iudicio medicorũ iudicatur vt mor-
bus maleficialis vulgariter nachtſchaden.
Item iudicio fortaſſis incantatricũ aliarum
que aſſerũt ſeu aſſeruerũt morbũ eſſe malefi-
cialem. Item qꝛ ſubito ſuꝑuenit abſqꝫ aliqua
preuia debilitatione. cum tñ naturales infir-
mitates ſucceſſiue ſolent debilitare. Item qꝛ
fortaſſis curata fuit ideo qꝛ repperit certa in-
ſtrumenta ſub lecto aut indumentis ſeu alijs
locis. et illis amotis ſubito ſanitati reſtituta
fuit ꝓut ſepiſſime cõtingit. Ut ſupra in ſecũ-
da parte operis patuit vbi de remedijs tra-
ctatur. Et per hec ſeu ſimilia iudex facillime
poteſt obuiare ꝙ talis infirmitas potius ex
maleficio q̃ꝫ naturali defectu cõtigit. Et per
minas obiectas ſuſpicatur de maleficio. Si-
cut a ſimili ſi quis diceret. volo tibi cõbure-
re horreũ. et effectus ſubſequit̃. vtiqꝫ violen-
tam cauſat ſuſpitionẽ. ꝙ ille qui minas ꝓtu-
lit horreũ ſuccenderit. licet fortaſſis alius et
nõ ipſe cõbuſſerit.

¶ Sequit̃ ad idẽ queſtio duodecima magis
declarãs qualiter ſit inimicicia capitalis in-
ueſtiganda. Actus ſeptimus.

Attento ꝙ a teſtimonio ferẽdo tan-
tummodo inimici capitales repel-
luntur vt ſupra quinta queſtione
tactum fuit. Inimiciciam autẽ ta-
lem declarare ex his que in capitulo prece-
denti tacta ſunt iudici fortaſſis nimis obſcu-

rum et difficile videaẗ. attento ꝙ delatus vel eius procurator nollent faciliter eius acquieſcere deciſioni ſup materiā tactā. q̄ dicaẗ inimicicia capitalis ⁊ q̄ nō. Ideo exprimēdi ſūt alij modi q̄bus i noticiā talis inimicicie iudex deueniret. vt inſontē ſic minime dānaret ꝙ tū reū per debitā iuſticiam puniret. Et hi modi licet ſint cauteloſi ſeu etiā doloſi. tamē iudex illos practicare pōt in bonū fidei et rei publice. cū et apoſtolus dicat. cū eſſem aſtutus dolo eos cepi. ſpecialiter etiam hi modi practicanẗ ſuper delatos nō diffamatos publice. ſeu etiā nō notatos per aliquod indiciū facti. licet etiam iudex ſup quoſcūq̧ delatos vbi inimicicias cōtra deponentes allegarent et noīa teſtiū omnino ſcire vellent. Primus modus eſt. Nam datur delato ſeu ſuo aduocato copie ꝓceſſus ad partē ſuā ſcꝫ deorſum et noīa deponentiū ſeu deferentiū ad ꝑtē aliā nō tū eo ordine quo deponūt ſed iſto modo vt nomē teſtis q̄ eſt prim⁹ in copia ſit ſextus vel ſeptimus in cedula. ⁊ qui ſecundus ſit penultimus vel vltimus. et ſic delatus: q̄s hoc deponat vel illud. et quis ſit prim⁹ vel ſecundus in ſua copia. quo ſtante. aut dabis oēs inimicos: aut nō. ſi oēs. eo citius reprehendetur delatus de mendacio. vbi cauſa inimicicie per iudicē ſcrutabiẗ. ſi quoſdā vero tūc facilius cauſa inimicicie inueſtigabiẗ. Secundus modus eſſet a ſimili vbi dareẗ aduocato ꝓceſſus copia ad ꝑtem vnā et deponentiū noīa ad ꝑtē aliā. et adiunctis alijs extraneis q̄ alibi a maleficis fuerūt ꝑpetrata. ⁊ nō a deponentibus ſeu teſtibus inſcriptis depoſita. ſic delatus nō poterit aſſertiue dicere illū vel iſtum inimicū capitaleꝫ qꝛ neſcit que ſint ab illis cōtra eum depoſita. Tercius modus q̄ et ſupra tactus capitulo quinto. Nā qñ delatus examinaẗ in fine ſecundi examinis anteq̄ꝫ petat defenſiones ⁊ anteq̄ꝫ aduocatus ſibi deputaẗ. Interrogeẗ. An reputet ſe habere inimicos capitales qui omni diuino timore poſtpoſito: falſo imponerēt ſibi labē hereſis maleficaꝝ. Et tunc forte impremeditatus ac improuiſus ⁊ nō viſis deponentiū atteſtacionibus. reſpondet ꝙ nō reputet ſe habere taleſ inimicos. vel ſi dicit puto me habere. tūc nominat. et illi inſcribanẗ et cauſa etiā inimicicie. vt poſtmodū iudex valeat eo certius inueſtigare. poſtq̄ꝫ copia ꝓceſſus et noīa ſeorſum fuerint tradita modis q̄bus ſupra. Eſt et quartus modus vt iterū in fine ſecūdi examinis aut cōfeſſionis de qua in ſexta queſtione circa ſecunda interrogatoria anteq̄ꝫ denẗ ſibi defenſiones interrogaẗ de teſtibus qui

grauius depoſuerūt cōtra eū ꝑ hunc modū Cognoſcis tu talem vnū noīando de teſtibꝫ qui grauiora depoſuit. et tunc dicet ꝙ ſic. vel ꝙ nō. Si dicit ꝙ nō. tunc nō poterit ex poſt dando ſibi defenſiones et aduocatū ponere illū capitalē inimicū. cum dixerit medio iuramento prius oppoſitū ſcꝫ nō noſcere illum Si aūt dicit ꝙ ſic. tunc interrogeẗ ſi ſcit vel audiuit ꝙ ipe vel ipa egerit aliq̄d cōtra fideꝫ ſicut malefice ſolent facere. Si dicit ꝙ ſic. Talia ⁊ talia fecit. Interrogaẗ ſi eſt ei⁹ amic⁹ vel inimicus. ſtatim reſpondebit ꝙ amicus et hoc ideo vt eius teſtimonio ſtetur. et ex tūc in illa cauſa nō pt dare illū inimicū capitalē per ſuū aduocatū cum medio iuramento per antea dixit eum amicū. Si aūt reſpondeat ꝙ nihil ſcit deo. tūc interrogaẗ an ſit eius amicus vel inimic⁹ ⁊ ipe ſtatim reſpōdebit ꝙ amicus. qꝛ allegare inimicū de quo nīl mali nouit. nō facit. dicet ergo ſum ſuus amicus. At tamen ſi ſcirē aliqua non obmitterē quin illa reuelarē. in tali ergo cauſa nō poterit eum ponere ex poſt inimicū. vel ad minus allegabit cauſas inimicicie capitalis a principio. et tūc aduocato adhibebiẗ fides. Quintus moduſ eſt nam datur delato ſeu aduocato copia ꝓceſſus ſuppreſſis noībus deponentiū. et vbi aduocatus informabit eū de ſingulis. coniecturatur quis vel qui depoſuerūt talia cōtra eū. et frequēter venit in cognitionē. et tunc ſi dicet talis eſt inimicus capitalis: et volo ꝓbare ꝑ teſtes. tūc iudex habet cōſiderare ſi cōcorditer iuxta ꝓceſſum noīauit. et tunc qꝛ dixit velle ꝓbare ꝑ teſtes illos examinabit ⁊ cauſas inimicicie exaīnabit. ſecrete cōuocato ad hoc bono cōſilio peritorū vel antiquorum in quibus latet prudentia. et ſi ita inuenerit cauſas inimicicie capitalis ſufficientes. tunc repellat primo teſtes. ⁊ illi dimittetur ſi non aſſunt alia grauamina aliorum teſtium. Et hic modus quintus vt cōmunius obſeruatur. et de facto malefice cito ex copia ꝓceſſus eliciunt qui vel que aduerſus eam depoſuerunt. et quia rariſſime in tali cauſa inuenitur inimicicia capitalis quia niſi ea que ex earū malis operibus oritur. Ideo iudex de facili ſe habet per prefatos modos reſoluere. attento etiam ꝙ ſepius deponenteſ affectant ſe ꝑſonaliter maleficis preſentare et in faciē obijcere ea q̄ per maleficia eis ſunt illata. Eſt et ali⁹ et vltim⁹ ad quē finaliẗ iudex recurrere ꝑt vbi ꝑdicti modi fortaſſis iudicarenẗ ab aliq̄bꝫ doloſi ⁊ ꝑ aſtutiā ꝑcticati ꝑſertim q̄ttuor primi. ideo oīno ad ſatiſfaciendū et quietandum ſcrupuloſas mentes ⁊ ne iudici quicq̄ꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

obiꝫciatur. aduertat ꝙ poſtq̄ per ꝑcedentes
modos expertus eſt. nõ eſſe aliquã inter dela
tum et deponentẽ capitalẽ inimiciciã vult tñ
hoc idẽ ꝯſilio alioꝝ aſſeſſoꝝ cõcludere in fi
nem ne ſibi quicq̄ obiꝫciat̄. faciat hoc. det de
lato ſeu eius aduocato copiã ꝓceſſus. depo=
nentiũ tñ et deferentiũ noĩbus ſuppreſſis. et
quia defendendo dicit ſe habere inimicos ca
pitales. ⁊ fortaſſis cauſas inimiciciaꝝ variaſ
allegat ſiue in re ita ſint ſiue nõ. cõgregat tñ
iudex cõſiliũ ꝑitoꝝ cuiuſcũq̄ facultatis ſi cõ
mode habere pt. vel ad minus ex ꝓuidis et
honeſtis ꝑſonis quibuſcũq̄. qꝛ ad hoc tene
tur iuxta. c. ſtatuta. frequẽter allegatũ. et illis
totũ ꝓceſſum integraliter et ꝑfecte ꝑ notariũ
ſeu ſcriptorẽ legi faciat. et cum teſtiũ ſeu de=
ponentiũ noĩa publice exponat. ita tñ ꝙ ad
tenendũ ſecretũ ſub ꝑſtito iuramento omnes
aſtringat. et de illo an hoc facere velint pri⁹
habet inquirere. qꝛ aliaſ omnino nõ ſunt eis
noĩa illa exponenda. Ex poſt dicat. qualiter
per talem et talem moduꝫ inquirẽdo de ini=
micicia nullã potuerit perpendere. Attamẽ
ſubinferat ſi videbit̄ fiat e duobus vnũ. aut
ꝑ cõſilium diſcernatur. qui ſint ex deponenti
bus repellẽdi tanq̄ inimici capitales. et quõ
aut eligant̄ tres quattuor aut quinq̄. q̇ am=
plius nouerũt in villa aut oppido. amiciciaꝫ
vel inimiciciã. delati et teſtiũ et qui non ſunt
pñtes in cõſilio et publicent̄ illis tantummõ
noĩa delati et teſtiũ. nõ autẽ articuli ꝓceſſus.
et ſtabit̄ iudicio eorundẽ. ex primo nõ pote=
runt bene teſtes repellere. Attento ꝙ iudex
ſuos modos inquirendi practicauit. ex ſcđo
vero totaliter ſe immunẽ faciet et omnẽ a ſe
ſiniſtrã ſuſpitionẽ excutiet. tenet̄ etiã hũc vl
timũ modũ ſeruare vbi delatus in alieno lo=
co et patria eſſet captus. Et hec ſufficiant ad
diſcernendũ ſuꝑ inimiciciã.

Queſtio. xiiij. ſuper ea que ante interroga
toria in loco carceris et torture ꝓponenda:
habet iudex aduertere et eſt actus nonus.

Quid deniq̄ iudice agendũ ſit cla=
re patꝫ. Si eni vt cõmunis exigit
iuſticia. ad penã ſanguinis nõ iu=
dicat̄ niſi ꝓpria cõfeſſione cõuinca
tur. q̄uis ex aliꝫſ duobus habet̄ ꝓ manifeſte
deprehenſa in heretica prauitate. ſcꝫ ex eui=
dentia ſeu indicia facti et ex teſtiũ ꝓductione
legitima vt ſuꝑ q̄ſtione ſeptĩa tactũ fuit. et de
tali etiã delata ad pñs agit̄. tũc vtiq̄ q̄ſtioni
bus et tormentis ꝓ criminũ faſſione expone=
tur. Et vt queſtio clara ſit: ponat̄ caſus qui ⁊
ſpire cõtigit et ad multoꝝ noticiam ꝑuenit.

Quidã honeſtus dũ quandã mulierẽ ꝑtrãſ
ſeundo nõ ei ad nutũ in venditõe cuiuſdã rei
venalis complacere voluiſſet. illa indignata
poſt tergũ clamauit. in breui optaſſes vt an=
nuiſſes. et eſt vſitatus ſic modus loquẽdi ma
leficarũ vel a ſimili ſenſu qñ maleficiũ ꝑ aui=
ſamenta volũt inferre. tunc ille indignatus
et nõ immerito ſuꝑ eam vultũ poſt tergũ ver
tit vt eã quo aĩo verba ꝓtuliſſet inſpiceret. et
ecce ſubito maleficio ꝑcuſſus os ſuũ in obli
quum horribili deformitate vſq̄ ad aures ex
tenditur. nec retrahere potuit ſed multo tpẽ
in illa deformitate ꝑſtitit. Hic euidẽs factuꝫ
iudici ꝓponitur. caſum ponimus et an ꝓ ma=
nifeſte deprehenſa in hereſi maleficaꝝ ſit hã
benda querit̄. Reſpondere oportet ex verbis
Bernar. in glo. ordinaria. et in. c. ad abolen=
dam. vt ſupra queſtione notata tangit̄ ꝙ ſic.
eo ꝙ tribus modis vt ibi tangit̄. qu s vt ta=
liter deprehenſus iudicat̄. et illa etiã tria nõ
copulatiue. i. ꝙ oĩa tria habent inſimul ꝯcur
rere. ſed vnumq̄dq̄ ꝑ ſe ſcꝫ euidentia facti. te
ſtium legitima ꝓductio et ꝓpria cõfeſſio. red=
dit maleficã vt manifeſte deprehenſam repu
tari. Indiciũ autẽ facti differt ab euidentia qꝛ
cũ minus ſit q̄ euidẽtia tñ capit̄ etiã ex ver=
bis et oꝑibus maleficoꝝ. vt in illa queſtio=
ne ſeptima tangitur. et iudicat̄ ex maleficꝫs
nõ ita ſubito ſed ꝓceſſu temporis illatis per
minas tamen etiã precedentes. ſic q̄ cõclu=
damus. ꝙ de ſimilibus maleficis delatis. et
que ſub defenſionibus vt premiſſum eſt defe
cerunt etiã vel nõ defecerũt. eo ꝙ nõ fuerunt
cõceſſe. nõ cõceſſe autẽ quia nõ fuerũt petite.
iam noſtra queſtio verſatur: quid iudici agen
dum. et qualiter ad queſtiones ſit ꝓcedendũ
pro dicenda veritate in punitionẽ ſanguinis
Ubi plura ſunt iudici ꝓpter ingentes labo=
res cõtra maleficiũ taciturnitatis aduerten=
do que etiã ſucceſſiue per capitula deducent̄.
Et primũ eſt. Ut ad maleficã queſtionandã
nõ ſit pronus. habeat tamen ad certa ſigna q̄
ſequentur aduertentiam. Quare autẽ nõ de=
bet eſſe facilis: cauſa eſt. quia niſi diuina coa=
ctio ꝑ ſanctũ angelũ vt maleficiũ diaboli ab=
ſcedat: cõcurrat. ita inſenſibilis in illis dolo
loribus efficit̄: vt membratim citius diſcerpe
retur: q̄ alq̇d veritatis fateri valeat. Nec ꝓ=
pter obmittendũ. tum qꝛ nõ equaliter oĩes
ſunt hmõi maleficꝫs irretite. tũ etiã qꝛ diabo
lus ſponte interdũ nõ coactus ſancto angelo
maleficã fateri crimina ꝑmittit. Pro cui⁹ in=
tellectu ea q̄ ſuꝑ in ſecunda ꝑte opis. de mo=
do ꝑſtandi homagiũ diabolo tacta ſunt ad=
uertenda. Sunt nanq̄ que ſub certis annis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

prius diabolo militant vt ſex octo aut decem annis anteq̃ȝ ſibi homagiū preſtāt: ſcȝ in corpore et aīa ſe eis deuouendo. vbi tñ alie a ꝑncipio ſibi ꝯfitendo fidei abnegationē etiam ſubito homagiū ꝑſtant. Cur autē diabolus hoc ſpaciū tp̄is poſtulatū acceptat vtiq̃ȝ ea de cauſa vt illo intermedio maleficā experiatur an ore tm̄ ⁊ nō corde fidē abnegādo ſimili mō etiā homagiū ſibi preſtaret. Nā cū diabolus intima cordis nō niſi ꝑ exteriora ⁊ cōiecturaliter cognoſcere habet vt in prima ꝑte op̄is ſub difficultate an demones ad odium vł amorē mētes hoīm immutare pñt. plures etiā reperiant̃ q̄ neceſſitate aliqua aut egeſtate inducte ꝑ alias maleficas et ſub ſpe ꝯfeſſionis et euaſionis a fide in toto vel in ꝑte apoſtatant. tales vtiq̃ȝ etiā non coactus a ſancto angelo relinquit. vn̄ ⁊ faciliter ſua crimina fatentur. cū tñ alie q̄ ſicut ore immo et corde ſibi adheſerūt ꝓ viribꝫ ab eo defendant̃ et indurantur ad taciturnitatis maleficiū. Et per hec patet ſolutio ad queſtionē. vn̄ ꝓuenit ꝙ certe malefice de facili fatent̃. alie vero minime. q2 vbi diuinitꝰ diabolus nō repellit̃ adhuc tñ ſponte illas relinq̄t. vt ꝑ temporalē cōfuſionē et horribilē mortē ad deſperationem inducat. q̄s corde allicere nūq̃ȝ poterat. Patent hec etiā ex ſacramentalibꝫ earū cōfeſſionibus. in q̄bus aſſerunt ſe nunq̃ȝ voluntarie adheſiſſe. et plura maleficia coacte a demonibus intuliſſe. Eſt et alia differētia ꝙ cernunt̃ alique poſt faſſionē criminū ſibi ip̄is mortem intētare vt laqueo vel ſuſpēdio vitā ſibi ip̄is auferāt. qđ vtiq̃ȝ inimicus ille operat̃. ne ꝑ ſacramentalē cōfeſſionē veniā a deo ꝯſequant̃ et hoc p̄cipue illis q̄ nō voluntarie ſibi adheſerunt. licet et alijs q̄ ſibi voluntarie adheſerunt poſt criminū faſſionē intentat. ſed tunc cernit̃ ꝙ diabolꝰ coacte maleficā habuit relinquere. Cōcludamꝰ ꝙ tantus vel etiā maior ꝑſupponit̃ labor ad queſtionandū ꝓ dicenda veritate maleficā quātus ad exorcizandum a demone poſſeſſum. Ideo iudex nec voluntarius nec facilis ad hec eſſe debet niſi vt dictū eſt in punitionē ſanguinis. Sed et in hac cauſa faciat diligentiā ꝓut ſequit̃ primo ferendo ſententiam.

Queſtio. xv. de mō ſententiandi delatū ad queſtiones et quō prima die ſit queſtionāda. et an poſſit conſeruationē vite cōpromittere. Actus decimus.

Quid deniq̃ȝ ſecūdo loco iudex habet aduertere ſtat poſt actus in eo ꝙ feret ſententiā ꝑ modū qui ſequit̃. Nos iudex et aſſeſſores. attendentes meritis. ſeu cōſiderantes merita. ꝓceſſus facti per nos contra te talē. talis loci. talis dioceſis. et diligenter omnibus examinatis. inuenimꝰ ꝙ tu es varius in tuis confeſſionibꝫ vtpote q2 dicis tales minas ꝓtuliſſe nō autē eo nocendi aīo. et tñ nihilominus ſunt indicia varia q̄ ſunt ſufficiētia te ad exponendū queſtionibꝫ ⁊ tormentis. Ea ꝓpter vt veritas ab ore tuo ꝓprio habeat̃. et vt deinceps aures iudicū nō offendas. Interloquēdo declaramꝰ. iudicamus. ⁊ ſententiamus. die p̄nti et hora tali te ſupponendū queſtionibꝫ et tormētis. Lata fuit hec ſnīa ⁊c. Secūdo ſtat actus in eo qđ vt p̄miſſum eſt adhuc nō ſit voluntarius ad queſtionandū. ſed carceribꝫ ad penā mancipatus et nō iam ad cuſtodiā tm̄ vt prius et adhibitis eius amicis vt penas ſubterfugiat et ꝙ forſaſſis morti nō tradet̃. licet alias puniet̃ vbi veritatē fatetur. illis ꝓponat et ꝙ ad hoc ip̄m delatū inducere velint hortat̃. Nam meditatio frequēs et carceris calamitas ac replicata informatio ꝓborū virorū diſponūt ad veritatē erudiendā. et a nobis expertū eſt ꝙ per hmōi informatōes malefice taliter cōfortate fuerūt vt in ſignū reſiſtentie in terrā ſpuētes quaſi in faciē diaboli dicebāt. exeas maledicte diabole faciā qđ iuſtū erit et ꝯſequēter crimina ſua fatebant̃. Si vero cōuenienter delato expectato et tp̄e ꝯgruenter ꝓrogato ⁊ multipliciter informato. Credat iudex bona fide ip̄m delatū negare veritatē. queſtionēt eū moderate vtpote ſine ſanguinis effuſione. ſcientes ꝙ queſtiones ſunt fallaces. et ſepius vt tactum eſt inefficaces. Eſt aūt modus incipiēdi talis. vt dū miniſtri ſe diſponūt ad queſtionandū poſt expolient eū. vel ſi eſt mulier: prius anteq̃ȝ ad carceres penoſos ducet̃ ab alijs mulieribus honeſtis et bone fame expoliet̃. ea de cauſa vt ſi maleficiuȝ aliqđ inſutū eſſet veſtimentis ꝓut ſepe ex informatione demonum practicant. ex mēbris pueri nō baptiſati. in finē vt pueri viſione beatifica priuent̃. Et dum inſtrumēta diſponunt̃ iudex ꝑ ſe et ꝑ alios bonos viros fidei zelatores inducāt queſtionandū ad fatendū veritatē libere. et ſi fateri noluerit mādet miniſtris ꝙ ad cordas ligetur. vel ad alia inſtrumenta applicet̃. et ibi ſtatim obtemperēt nō leti ſȝ q̄ſi turbati. poſt iterū ſoluatur ad petitionē aliquorum et ad partē trahatur et iterum inducat̃ et inducendo informetur ꝙ non tradetur morti. Ubi queritur. An hoc iudex ſup delatū infamatum. et per teſtes et indicia facti legitime cōuictū. cum nihil deſit niſi vt ore ꝓprio crimē fateatur. poſſit licite in cōſeruationē vite cō-

pꝛomittere cum tñ ſi crimen fatet̃ vltimo ſup
plicio puniet̃. Reſpondet̃ a varijs varia ſen
tiuntur. Nam quidã ita ſentiũt: ꝙ ſi delata
eſt plurimũ infamata et ſup indicia facti vio
lenter ſuſpecta. et ꝙ ipa in magnũ nocumen
tum ſit tanq̃ʒ aliarũ maleficarũ magiſtra. etiã
tunc ſecurari poſſet de vita ſub his circum=
ſtantijs. vt ꝑpetuis carceribꝰ in pane et aqua
adiudicaret̃ dummõ alias maleficas ſub cer
tis et veriſſimis ſignis manifeſtaret. nec tñ il
la pnia carceris vt ponit̃ ei manifeſtanda eſ
ſet. ſed dumtaxat ſecuritas vite ꝓmittenda et
liquali penitentia punienda per exilium vel
alio modo punienda. Et ſine dubio pro ma
leficis famoſis et pꝛeſertim que maleficis me
dicaminibꝰ inſiſtunt. et maleficiatos ſuper=
ſtitioſis actibus curãt taliter ſeruande eſſent
vt aut maleficiatis ſubuenirẽt aut maleficas
ꝓderent. nec tñ eoꝝ ꝓditioni ſtaret̃ eo ꝙ dia
bolus mendax niſi ꝑiter et alia indicia facti
cũ teſtibus cõcurrerẽt. Alijs videt̃ ad idem
in caſu quo ſic carceribꝰ deputata eſſet ad tẽ=
pus ꝓmiſſio ſeruanda et poſt ſpaciũ tp̃is in=
cineranda. Tercij ſunt qui dicũt iudicẽ ſecu
re poſſe in ꝯſeruationẽ vite cõpꝛomittere. ita
tñ ꝙ expoſt a ſententia ferenda ſe exoneraret
et in ſuũ locum aliũ ſubſtitueret Inter quos
modos pꝛimus licet videret̃ vtilis ꝓpter ma
leficiatoꝝ curationẽ. tñ qꝛ nõ eſt licitũ male=
ficia ꝑ maleficia ſeu illicita opera tollere licet
vt in queſtione pꝛima et introductoꝛia huiꝰ
tercie ꝑtis patuit. plurimoꝝ opinio ſit. ꝙ lici
tum ſit maleficia ꝑ opera vana et ſuꝑſtitioſa
tollere. Sed qꝛ in his magis docet iudices
experientia atq̃ʒ vſus et negocioꝝ varietas
q̃ʒ ars alicuius ſeu doctrina. Ideo relinquit̃
hoc iudicibꝰ. Certũ eſt autẽ vt experiẽtia plu
ries docuit. multi faterent̃ veritatẽ niſi ꝙ me
tu mortis retrahunt̃. Tercio ſtat actꝰ in iſto
Q ſi nec minis nec talibus ꝓmiſſis fateri vo
luerit veritatẽ. tunc miniſtri ſententiã latam
exequant̃. et queſtionetur cõſuetis modis et
nõ nouis. nec exquiſitis leuius vel fortiꝰ ſꝫm
ꝙ crimen exigit delinquentis. et dũ queſtio=
natur de certis articulis. ſuꝑ q̃bus queſtio=
natur. interroget̃. et hoc ſepe et frequẽter a le
uioꝛibus incipiendo. qꝛ citius cõcedet leuia
q̃ʒ grauioꝛa. Et dum hec fiunt notariꝰ totũ
ſcribat in ꝓceſſu. et quõ queſtionat̃ et de qui
bus interrogat̃. ⁊ quõ reſpondet̃. Et nota ꝙ
ſi fatetur ꝑ tormenta ducat̃ poſtea ad aliũ lo=
cum. vt denuo recognoſcat et ꝙ nõ tantum=
mõ vi tormentoꝝ cognouerit. Quarto ſtat
actus in iſto ꝙ ſi queſtionatus decenter no=
luerit fateri veritatẽ. Ponant̃ alia tormento
rum genera corã eo dicendo ꝙ opoꝛteat euʒ
ſuſtinere niſi fateat̃ veritatẽ. Q̃ð ſi nec ſic po
terit ad terroꝛẽ vel etiã ad veritatẽ induci. tũc
pꝛo ſecunda aut tercia die queſtionanda ad
cõtinuandũ toꝛmenta nõ ad iterandũ. qꝛ ite=
rari nõ debẽt. niſi noua ſuꝑueniſſent indicia
feretur corã eo ſentẽtia in modũ qui ſequit̃.
Et nos ꝑ̃fati iudex vt ſupꝛa. Aſſignamꝰ ti=
bi tali. diem talẽ ad queſtiones cõtinuandũ.
vt a tuo oꝛe ꝓpꝛio veritas oꝛiat̃: et totũ ponat̃
in ꝓceſſu a notario. Et infra illud tp̃us aſſi=
gnatũ iudex per ſe aut per alios ꝓbos viros
inducent eũ ad fatendũ veritatẽ modo ꝑ̃miſ
ſo cum ſecuritate vite ſi ita videbit̃ expedire.
Aduertat etiã iudex vt infra illud tp̃s conti
nue apud eã ſint cuſtodes vt vicꝫ ſola nõ re=
linquatur qꝛ a demone frequentabit̃. vt ſibi
ipi moꝛtẽ inferat ſi et inquantũ diabolꝰ ipam
deſerere intendit. aut ad deſerendũ ipam di=
uinitus arcetur. hoc ipm enĩ diabolus; meliꝰ
noſcere pt̃ q̃ʒ aliq̃s ſcriptis referare.

Queſtio. xv. ſuꝑ toꝛmenta cõtinuanda et
de cautelis et ſignis quibus cognoſcere põt
iudex maleficã et quõ ſe ab earum maleficijs
debet ꝑ̃munire. Et quõ ſint abradende ⁊ vbi
ſua habent maleficia abſcondita cum decla=
rationibus varijs ad obuiandũ maleficio ta
citurnitatis. et eſt actus. xi.

Quid aũt cõſequenter reſtat iudici
ſuꝑ toꝛmẽta cõtinuãda. Eſt aduer
tendũ pꝛimo. ꝙ ſicut nõ oĩm moꝛ=
boꝛum eſt eadẽ medicina. ſed po=
tius diuerſoꝝ et ſinguloꝝ ſunt diuerſe ⁊ ſin=
gulares medicine. ſic nec ad oẽs hereticos
ſeu de hereſi delatos. idem modus interrogã
di inquirendi et examinandi quo ad articu=
los eſt ſeruandus. ſed ſꝫm veritatẽ ſectarũ et
perſonarũ varius et diuerſus modus exami
nandi. Jccirco ipe pꝛudens iudex vt medicꝰ
qui putrida membꝛa et ſcabioſas oues reſe=
care et ſequeſtrare ab innoxijs nititur. iã eſti
mare pt̃ delatã maleficio taciturnitatis infe=
ctam. quam taciturnitatẽ euellere nõ poteſt
vna et infallibilis depingi regula ſiue modꝰ
immo etiã dare nõ eſſet tutum. eo ꝙ cum illũ
modũ cõſequenter aſſuetũ ac regulam gene=
ralem. dum tenebꝛarum filij ꝓuiderent ipm
tanq̃ʒ laqueum ſue perditionis facilius euí=
tarent ſeu etiaʒ pꝛecauerent. Cur et igit̃ pꝛu
dens ac induſtrius iudex occaſionẽ et modũ
interrogandi accipere ſiue ex teſtium reſpon
ſis ſeu atteſtationibus. ſiue ex his que alias
experientia eũ docuit. ſiue ex his q̃ ꝓpꝛij inge
nij acumen aperit: ſubſcriptis cautelis vtẽdo
Nam ſi inueſtigare affectat an maleficio ta=

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

citurnitatis ſit inuoluta aduertat. an lachry-
mare corã eo ſtando queat. aut tormentis ex-
ponendo. hoc ipm enĩ ꝑ certiſſimo ſigno ex
fide dignorũ antiqua relatione ac ꝓpria expe
rientia docente adeo repertũ eſt. ꝙ etiaꝫ ſi ad
lachrymandũ cõiurationibus horteť et com
pellatur ſi malefica exiſtit hoc ipm ſcꝫ lachry
mas emittere nõ poteſt. dabit quidẽ flebiles
voces et ex ſputo genas et oculos linire ac ſi
fleret attentabit. ſuꝑ quo a circumſtantibus
caute aduertendũ erit. Modus aũt cõiuran
di ad lachrymas veras ſi innoxia fuerit ⁊ co
hibere lachrymas falſas. talis vel cõſimilis
in ſententia practicari pt a iudice ſeu p̃ſbyte-
ro. manũ ſuꝑ caput delati ſeu delate ponẽdo
Coniuro te per amoroſas lachrymas a nr̃o
ſaluatore dño ieſu xp̃o in cruce ꝑ ſalute mũ-
di effuſas. Ac per ardentiſſimas lachrymas
ipſius glorioſiſſime virginis marie matris eiꝰ
ſuꝑ vulnera ipſius hora veſpertina ſparſas.
et per oẽs lachrymas quas hic in mũdo oẽs
ſancti et electi dei effuderũt. et a quoꝝ oculis
iam oẽm lachrymã abſterſit. vt inquantũ ſis
innoxia lachrymas effundas. ſi nocẽs nul-
lo mõ. in noĩe patris et fi. et ſ. ſ. + amen. Ex-
perientia docuit. q̃to ampliꝰ ꝯiurabanť tan
to minus flere poterãt. cum tñ vehementer ſe
ad fletum ſtimulabant et genas ſputo hume
ctabant. Poſſibile tñ vt poſt in abſentia iudi
cis et extra locũ et tempus torture corã cuſto
dibus flere valeant. Qꝛ ſi cauſa impedimenti
fletus in maleficis queriť. Poteſt dici ꝙ quia
gratia lachrymarũ in penitentibꝫ precipuis
donis aſcribiť cum celũ penetrare et inuinci
bilem vincere humilis lachryma a bernar-
do aſſeriť. nulli dubiũ quin ⁊ inimico ſalutis
plurimũ diſplicere noſciť. vñ et ſummis co-
natibus illas impedire nemo ambigat vt fi-
nalis impenitentia potius introducať. Sꝫ
quid ſi aſtutia diaboli deo ꝑmittente etiam
maleficã flere ꝯtingeret cũ flere nere ⁊ decipe
re etiã ꝓprium mulieꝝ dicať. Rñderi pt cum
occulta ſint dei iudicia. ſi alias nõ poſſet con
uinci ꝑ legittimos teſtes ſuꝑ aliqua indicia
facti. nec etiã ſuſpecta eſſet grauiter aut vio-
lenter vtiq̃ eſſet abſoluẽda et ꝑ leui ſuſpitio
ne in qua ſtaret ꝓpter infamiaꝫ quã teſtes de-
poſuerũt haberet hereſim maleficarũ abiura
re. vt in ſecundo mõ ſententiandi diſcutieť.
Secũda cautela nõ ſolũ poſt hanc primam
obſeruanda. verũ etiã omni tp̃e iudici et oĩbꝫ
aſſeſſoribus aduertenda ꝙ nõ ꝑmittant ſe ab
ea tangi corporaliter p̃ſertim ſuꝑ nudã iun-
cturam manuũ et brachiorũ. ſed omnino ſe-
cum deferant ſal exorcizatũ in die dñico pal
mam et herbas benedictas. he enim res inſi-
mul cum cera benedicta inuoluta et in collo
deportata. vt ſupra in ſecũda pte operiſ de re
medijs cõtra maleficiales infirmitates et de-
fectus patuit. mirã habent efficaciã p̃ſeruan
di nõ ſolũ ex maleficarũ teſtimonijs verum
etiã ex vſu et cõſuetudine eccleſie. q̃ in hunc fi
nem hmõi exorcizat et benedicit. vt pꝫ in ea
rum exorciſmis cũ diciť ad effugandã omnẽ
poteſtatẽ inimici ⁊c̃. Et nõ videať extraneũ
de tactu iuncturarũ ſeu membroꝝ. qꝛ diuina
ꝑmiſſione interdũ per tactũ: aliq̃n per viſum
aut ꝑ auditũ verboꝝ ab eis ꝓlatorũ malefi-
ciare operatõe demonũ pñt. p̃cipue eo in tp̃e
vbi queſtionibꝫ exponunť. Experientia nos
edocente. nouimus quaſdã in caſtris deten-
tas que nil aliud a caſtellanis inſtantiſſimis
precibus flagitabãt niſi vt in aduẽtu iudicis
aut alterius p̃ſidentis eis cõcedereť vt primũ
intuitũ viſus in ipm iudicẽ dirigere poſſent
anteq̃ ab eo vel alijs eſſent viſe ex quo intui
tu etiã ſortite ꝙ talis iudex aut alij ſui aſſeſſo
res. ita alienati in eorũ cordibꝫ fuerũt ꝙ oẽm
ſi quã habuerãt indignationẽ amiſerũt. nec
ipſas moleſtare quoquo mõ p̃ſumebant. ſed
libere abire ꝑmiſerunt: qui ſcit et expertꝰ eſt
verũ dat teſtimoniũ. et vtinaꝫ talia ꝓcurare
nõ poſſent. nõ paruipendãt iudices talia aui
ſamenta et remedia: cũ vilipenſio taliuꝫ poſt
tanta auiſamenta in eternã eis cedet damna-
tionẽ. iuxta ſaluatoris dictũ. Si non veniſ-
ſem et locutus eis nõ fuiſſem peccatũ nõ ha
berent. nunc autẽ excuſationẽ nõ habent pro
peccato. Muniant ergo ſe p̃miſſis ex eccleſie
inſtitutione. et ſi cõmode fieri pt: ipſa a tergo
dorſum vertendo ad iudices et aſſeſſores in-
troducatur. et nõ ſolũ in pñti actu verum in
oĩbus p̃cedentibꝫ ⁊ ſequẽtibus ſigno crucis
ſe muniendo et viriliter aggrediẽdo frangen
tur cum dei adiutorio vires antiqui ſerpen-
tis. Nec quis eſtimat ſuperſtitioſum vt a ter
go introducať cum vt ſepe tactũ eſt canoni-
ſte ad tollendũ ⁊ impediendũ maleficia maio
ra cõcedunt ⁊ vana vanis cõtundere ſemper
dicant eſſe licitũ. Tercia cautela in pñti actu
vndecimo obſeruanda. vt pili ex omni parte
corporis abradanť. et eſt eadẽ ratio. ſicut ſu-
pra de veſtimentis exuendis. habẽt enĩ inter
dum ꝑ maleficio taciturnitatis aliquas ſu-
perſtitioſas alligaturas quarundã rerũ ſiue
in veſtimẽtis ſiue in pilis corꝑis et interdũ
in locis ſecretiſſimis nõ noiandis. qđ ſi obij
ceretur. Nunq̃d diabolꝰ abſq̃ hmõi ligatu
ris reꝝ poſſet mentẽ malefice indurare vt cri
mina non valeat fateri. ſicut et alij ſceleroſi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſepius inueniuntur. ſub quibuſcunꝫ maxi=
mis tormētis ꝯtumacꝰ ꝑ indicia facti aut
per teſtes ſint cōuicti. Reſpondet vtiꝫ verū
eſſe ꝙ abſꝫ rebus quibuſcūꝫ demon valeat
talē taciturnitatē ꝓcurare. illis tñ rebus vtit
in animarū ꝑditionē et offenſam maiorē di=
uine maieſtatis. qđ vt clarius pateat. Male=
fica quedā in oppido hagenowe de qua ⁊ ſu
pra in ſecūda pte opis tactū eſt. tale maleficiū
taciturnitatis ꝓcurare ſciebat. vt maſculꝰ re=
center natus et nō baptiſatꝰ et cū hoc primo
genitus interemptus et in fornace aſſatus ⁊
cū alijs rebꝫ q̄s exprimere nō expedit incine
ratus et pulueriſatus. ſi qua malefica aut fla
gitioſus ex his quicꝫ ſecū deferret nullo mō
ſua crimina fateri poſſet. Hic clarum eſt ꝙ ſi
centū milia pueri adhiberent ex naturali in=
clinatione nunꝫ talē effectū taciturnitatis
cauſare poſſent vtitur tñ vt cuicꝫ intelligen=
ti patꝫ in animarū perditionē et diuine maie
ſtatis offenſionem. Sed et hoc qđ allegat ꝙ
ſepe flagitioſi hoīes et nō malefici talē penes
ſe taciturnitatē retinent. Dicendum eſt ꝙ ta
lis taciturnitas triplici ex cauſa prouenire pt
Primo ex naturali quodammodo duricia
mentis. qꝛ ſicut aliqui ſunt molles corde ſeu
vecordes. ꝙ ad leuē torturam oīa cōcederent
etiā quecunꝫ falſa. ita aliqui ſunt ita duri ꝙ
ꝯtumcūꝫ vexent: veritas ab eis nō habet.
et ꝑcipue illi q̄ alias fuerūt queſtionati. quo=
rum brachia cito ſicut trahunt ita et flectun
tur. Secundo ꝓuenit ex maleficio penes ſe
retento ꝓut dictū eſt ſiue in veſtimētis ſeu in
pilis corporis. Tercio ꝙ interdū licet penes
ſe nō habeāt maleficia inſuta aut allegata ma
leficiunt tñ ab alijs maleficis ꝯtumcūꝫ re=
motis. ꝓut malefica quedā in yſbruck ſe ia=
ctare ſolebat ꝙ vbi ad minus filū ex veſtimē=
tis alicuiꝰ detenti haberet tm̄ efficere poſſet
ꝙ ꝯtumcunꝫ tormentaret etiā vſꝫ ad mor
tem nihil fateri poſſet. quare patet reſponſio
ad obiectionē. Sed q̄d in dioceſi Ratiſbo=
nenſi caſus cōtigiſſe aſſerit. ꝙ dum quidā he
retici ex ꝓpria cōfeſſione deuicti nō ſolū vt im
penitentes immo vt defenſores illius ꝑfidei
morti fuiſſent adiudicati. accidit vt illeſi in
igne remanerēt. tandeꝫ ꝑ aliā ſniam ad ſub=
merſionē adiudicati nihil ꝓficere potuerūt
ſtupentibꝫ oībus et fidē ipoꝝ vt iuſtā defen=
dere dum quidā conabant ſollicitus preſul
ſuper gregē triduanū ieiuniū indixit. quo de
uote expleto cuidā notificat ꝙ in certo loco
corꝑis vicꝫ ſub brachio vno maleficiū quod
dam inter pellē ⁊ carnē inſutū haberēt quo re
perto et ammoto cōtinuo incendio ꝯſumpti

fuerūt. licet ab alijs opinatur ꝙ quidā nigro
manticus ex demonis cōſultatione qui ſibi
hoc indicauerat ꝓdidiſſet. ſed quocūꝫ mo=
do factū fuerit. veriſimile eſt ꝙ diuina virtu=
te demon coactus dū ſemꝑ ad ſubuerſionē fi
dei machinat hoc manifeſtauerit. A ſimili
vbi talis iudici acciderit caſus. quid facien=
dum foret elicere poteſt. ſi videlicet ad diui=
nū recurrere preſidiū. vt ieiunijs et orōnibꝫ
deuotarū ꝑſonarū hoc genus demoniorū a
maleficis expellat in caſu quo nec ꝑ mutatio
nem indumentoꝝ aut tonſurā piloꝝ ad veri
tatem fatendā ſub tortura induci valeāt. Et
licet in alemanie ꝑtibus talis abraſura ꝑſer=
tim circa loca ſecreta plurimū cenſetur inho
neſta. qua de cauſa nec nos inquiſitores vſi
ſumus. ſed tonſis capillis capitis cum cali=
ce aut cipho aque benedicte guttulā cere be=
nedicte immittendo. et ſub inuocatione ſan=
ctiſſime trinitatis ieiuno ſtomacho trinies in
potū miniſtrando per dei gratiā a pleriſꝫ ta
citurnitatis maleficiū abſtulimus. tñ in alijs
regnis inquiſitores talē per totū corpus ab=
raſuram fieri mandāt vnde et cumanus inq̄=
ſitor nobis inſinuauit ꝙ anno elapſo q̄ fuit
Mccccl xxxv. xl. et vnā maleficas incinerari
mandaſſet. oībus per totū corpus abraſis. et
hoc in diſtrictu et comitatu burbie. vulgari=
ter wurmſer bad. in cōfinibus archiducis
auſtrie verſus mediolanū. Qđ ſi querit. an
tpe neceſſitatis quo nullis remedijs cōgruis
maleficiū remoueri vt pmiſſum eſt licitum fo
ret diuinatrices q̄ etiā maleficia curare ⁊ tol=
lere ſolent ꝓ ammotione talis maleficij ꝯſu=
lere. Rñſio. quicq̄d ſit de negocio ratiſbone
peracto exhortamur in dño vt in nullo caſu
ꝯtumcūꝫ neceſſario ꝓ republica diuinatri
ces cōſulent. et hoc ꝓpter magnā offenſam di
uine maieſtatis cum tot alia ſint nobis reme
dia cōceſſa. ꝑ q̄ oīno aſſequi poterimꝰ. aut in
ꝓpria petiti forma. aut in equiualēti. ita ꝙ oī=
no veritas experiet vel ab eiꝰ ore vt incinera
ri valeat vel deus auferet ipam de medio. ali
am mortē ſuꝑ eā ꝑmittendo. Hec aūt nobis
remedia ꝓponunt. vt primo faciat hō id qđ
pt ex ꝓpria induſtria ⁊ ex ꝓpria viriū ſuarū ex=
ercitatione modis ſupra tactis inſiſtēdo plu
ries et ꝑſertim certis diebꝫ vt iam in ſequēti
q̄ſtione patebit. ij. Corint. ix. Abundetis in
oē opus bonū. Scđo ꝙ ſi deficit recurſum
habeat ꝓ conſilio ad alios hoīes. q̄ forte ſibi
remediū de quo nūꝫ cogitauerat impartiret
eo ꝙ varij ſunt modi ad maleficia tollenda.
Tercio ſi ꝑdicta deficiūt habeat recurſuꝫ ad
deuotas ꝑſonas. iuxta illud Eccl. xxxvij. Cū

viro ſancto aſſiduus eſto quemcūq̄ agnoue
ris obſeruantē timorē dei. Item vt ſancti in
ꝑria innocent̄ ꝑ eos. Que ſi oīa defecerint re
curſum habeat immediate ad deum iudex et
oīs populus ieiunijs et orōnibus vt tale ma
leficiū ſua pietate ammoueat̄. ſicut ioſaphat
ij. palip. xx. Cū ignoramus q̄d agere debea-
mus. hoc ſolū habem⁹ reſidui: vt oculos no
ſtros dirigamus ad te. et ſine dubio deus in
neceſſarijs noſtris nō deficiet. Vñ et Aug⁹.
et habetur. xxvi. q. vij. nō obſeruabitis. Qui
has et quaſcūq̄ diuinatōes aut fata aut au-
guria obſeruat aut attendit. aut cōſentit ob-
ſeruātibus. aut talibꝫ credit. ſcꝫ opere ꝓſequē
do. aut ad domū earū vadit. aut in domū ſuā
introducit. aut interrogat. ſciat ſe fidē chri-
ſtianam et baptiſmū ꝑuaricaſſe. et paganū et
apoſtatā et dei inimicū. iram dei in eternum
grauiter incurrere. niſi eccleſiaſtica penitētia
emendatus: deo recōciliet̄. Nō deficiat ergo
iudex ſemꝑ licitis vtendo iuxta ꝑmiſſa reme
dijs et finaliter ſubſcriptis cautelis.

¶ Queſtio. xvi. de tpe et de ſecundo mō in-
terrogandi. et eſt actus. xij. ſuꝑ finales caute-
las a iudice obſeruandas.

Super ꝑmiſſa ſunt aliqua aduertē-
da. Primo q̄ ſacratioribꝫ diebus
et infra miſſarū ſolennia ſunt inter
rogande. ita vt et populus adhor
tetur ad implorandū diuinū auxiliū in gene
rali nihil ſpecificando niſi: vt cōtra quaſcun
q̄ demonum infeſtationes ſancti innocent̄.
Secūdo ea q̄ ſuꝑ tacta de ſale et alijs rebꝫ bñ-
dictis cū ſeptē verbis q̄ xp̄s ꝓtulit in cruce in
cedula cōſcriptis et inſimul colligatis collo
eius alligent̄. longitudo xp̄i ſuꝑ nudū corp⁹
ex cera benedicta circumcingat̄. ſi quidē lon
gitudo ipa cōmode haberi pt. experientia do
cuit miro mō his rebus ipas moleſtari vixq̄
retinere precipue aūt reliquias ſanctoꝝ. His
ſic diſpoſitis et aqua benedicta in potū por-
recta. diſponat̄ iterū ad queſtiones. cōtinuo
exhortando vt prius. dum aūt a terra eleua-
tur. ſi per talē moduꝫ tormentat̄. iudex legat
vel legi faciat dicta teſtiū ſubmiſſis nōibus.
taliter dicendo. ecce ꝑ teſtes cōuicta es. Item
ſi teſtes vellēt ſe facie ad faciē adfrontare: tūc
iudex interrogaret. an fateri vellet ſi teſtes ſi-
bi in faciē ꝑſentarent̄. vbi ſi annueret tūc in-
ducendi teſtes eſſent et coram eo ſtatuendi ſi
forte rubore ſeu verecūdia quicq̄ fateret̄. Vl
timo ſi videat īmꝫ nō velle detegere flagicia
ſua. interrog... an ꝓ ſua innocentia iudici-
um candētis ferri vellet ſubire. et quia illud
omnes affectant ſcientes q̄ per demones a le
ſione ꝓſeruant̄. vnde etiā q̄ vere malefice exi
ſtant cognoſcunt̄. replicabit iudex. qua teme
ritate ſe tantis periculis ſubmittere poſſit. et
oīa cōſcribant̄. ſed q̄ illud candentis ferri iu
dicium nō ſit eis ꝯcedendū. inferius patebit
Aduertat etiā iudex q̄ ſextis ferijs ꝓcipue vſ
q̄ dum fit cōpulſus ꝓ expiratione noſtri ſal-
uatoris interrogate ſepe faſſe fuerūt. Sed q̄z
ſuꝑ extremū nos ꝓcedere oportet vicꝫ ſuper
omnimodā eius negatiuā. in qua ſi ꝑſtiterit
iudex relaxabit eā. et ſequentibꝫ adhuc vtat̄
cautelis. educendo eā de carcere penoſo ad a-
lium ꝓ cuſtodia tñ bene munitū. ita tñ q̄ ſibi
omnino caueat q̄ nullo modo tradat̄ cautio
nibus ſeu fideiuſſionibꝫ nec alias manulen-
tena decreto. q̄z a talibꝫ manulente datis ve-
ritas nunq̄ haberet̄ immo ſemꝑ peiores effi
ciuntur. Sed hoc primo ꝓcuret q̄ humani
ter in cibo et potu tractetur et interim intrēt
honeſti et nō ſuſpecti qui etiā frequēter de di
uerſis in pertinentibꝫ ei colloquant̄. et tandē
vt cōfidenter ꝯſultēt q̄ fateat̄ veritatē ꝓmit-
tendo q̄ iudex ſibi faciet gratiā: et q̄ velint eē
tanq̄ mediatores. Et in finē hui⁹ intrabit iu
dex et ꝓmittet facere gratiā. ſub intelligendo
vel ſibi aut reipublice in cuius cōſeruationē
totū q̄d fit eſt gratioſum. ſi vero ſibi ad vitaꝫ
promitteret q̄ ſupra queſtione quartadecima
ſuper tres modos tacta ſunt. ſcribant̄ ſingu-
la a notario et ſub qua forma verborū ac in-
tentione ſit gratia ꝓmiſſa. Et ſiquidē delata
ſic gratiā petierit ⁊ facta detexerit. dicant̄ ver
ba generalia q̄ ampli⁹ fiet ſibi quā ipa petie-
rit in finē vt ampliori cōfidentia loquat̄. Se
cunda cautela in hoc actu q̄ ſi oīno noluerit
detegere veritatē. habeat iudex vt ſupra tactū
de eius cōplicibus ſine ipius ſcitu examina
tis et ſi quid hmōi depoſuiſſent ꝑ q̄ cōuinci
poſſet. hec iudex ꝓponat: et diligēter de ſingu
lis inueſtiget. et ad idē ſi qua inſtrumēta vel
vnguenta et pixides in domo fuiſſent reper
ta ſibi offerent̄. et ad q̄ vſa fuerit ⁊c̄. Tercia
cautela ſi adhuc ꝑſeuerat in ſua ꝯtinacia et ha
beat cōſodales examinatas q̄ cōtra et nō ꝓ ea
depoſuiſſent. vel ſi nō habet ꝓcuret alium fi-
de dignū quē nouit detente nō ingratum ſed
tanq̄ amicū et fautorē. qui quodā ſero intrat
ad maleficā ꝯtrahendo locutiones. et tandē
ſiquidē nō eſt de cōplicibꝫ. fingat ꝑnimis eſſe
tarde ꝓ receſſu et remaneat in carcere cū eadē
et de nocte ꝑiter colloquant̄. ſi vero de cōpli-
cibus tunc edentes et bibētes mutuo etiā cō-
ferunt de rebus cōmiſſis. et tunc ſit ordinatū
q̄ ſtent extra carcerē i loco cōgruo exploratores

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eos auſcultātes ⁊ verba colligētes. ⁊ ſi opus fuerit ſcriptoꝛ ſit cum eiſdem. Quarta cautela vt ſi tunc incipiet dicere veritatem. nullo mō dimidiet iudex recipe eius confeſſionem etiam media nocte ſed ꝯtinuet quātū poteſt. ⁊ ſi in die nō curet ſi ꝓroget prandiū vel cenā ſed inſtet quoadusqꝫ dixerit veritatē ſaltem ꝗ ad principalia. nam ꝑ dimidiationes ⁊ interruptiones freqn̄tius eſt reptum ꝙ redeūt ad vomitū ⁊ nō aperiūt veritatē quā detegere inceperāt habito conſilio deteriori. Et aduertat iudex ꝙ poſt ꝯfeſſionem nocumētoꝝ hominibꝫ aut iumentis illatoꝝ inq̄rat quot annis incubū demonē habuerit. ⁊ a quanto tpe fidem abnegauerit qꝛ ſicut de his nūqꝫ fatentur. niſi prius alia fuerint faſſe. ita etiā omnino in fine ſunt interrogande. Quinta cautela ſi p̄dicta omnia deficerent. tūc ſi fieri poteſt ducatur ad aliquod caſtruꝫ ⁊ ibi certis diebꝫ cuſtodie mancipata fingat ſe caſtellanus ad ꝑtes longinquas ꝑegrinaturum ⁊ interim familiares aliqui vel etiaꝫ mulieres honeſte eā viſitantes ꝓmittant ei ꝙ velint eaꝫ omnino dimittere libere abire dummō informet eos vel eas de certis exꝑimentis. Et aduertat iudex ꝙ ſepiſſime ꝑ talem modū faſſe fuerunt ⁊ cōuicte. Et nouiſſime in dioceſi Argētineñ. ꝓpe oppidum Sletſtat ⁊ caſtro kynnigkheim malefica detenta nullis tormentis ⁊ q̄ſtionibus induci poterat ad fatenduꝫ ſua crimina. tandem modo ſupradicto de caſtellano ſeruato. licet preſens erat in caſtro ipm̄ tñ malefica eſtimabat abeſſe. tres familiares intrabant ⁊ ei liberam relaxationē ꝓmiſerunt dummodo ſuꝑ certa exꝑimenta eos informaret. Et licꝫ prima fronte renuueret. ⁊ ꝙ doloſe cū ea agerent ꝓponeret. tandem interrogans de quibꝫ informari vellēt. vnus dixit ſuꝑ grandinem excitandū. alter ſuꝑ carnalia facta. tandeꝫ vbi ſuꝑ grandinem illū informare volebat ⁊ ſcutella aqua plena apportata malefica ſibi iniūxiſſet vt digito paululū aquā moueret; ⁊ ipſa certa verba ꝓtuliſſet ſubito ad locū quem explorator nominauerat. ſ. ſiluā adiacentem caſtro tanta tempeſtas ⁊ grando repleuit ſicut a multis annis viſum nō fuerat. In caſu tamē quo oīa deficerēt vl' etiā in caſu quo crimina fateretur quid vlterius iudici ꝑ ſententiā faciendum ſit vt totus ꝓceſſus fineatur in quo vltima pars huius operis terminatur reſtat declarare.

Sequitur tercia pars huius vltime partis opis q̄liter ꝓceſſus iſte fidei ſit debito fine ꝑ ſententiā diffinitiuam terminandus.

PEr dei grām his expeditis que ad cognitionē ꝓprietatū ſuꝑ hereſim maleficaꝝ deſeruiūt ſimul etiā q̄liter proceſſus fidei aduerſus illā ſit initiādus ⁊ continuādus reſtat nūc diſcutere q̄liter talis ꝓceſſus ꝑ debitā ſniām ſit cōgruo fine terminādꝰ. Ubi p̄mo notādū. ꝙ cū hereſis hec vt in p̄ncipio huiꝰ vltime ꝑtis tactū ē. p̄ alijs hereſibꝫ ſimplicibꝫ hoc habeat ꝙ nō ē pura ſed mixta crimīe eccl'iaſtico ⁊ ciuili. vt de ſe patet. Ideo de modis ſentētiādi tractādo. p̄mo tractādū ē de q̄dam ſniā ad quā malefice ſolēt appellare de q̄ ſecularis iudex ꝑ ſe irreq̄ſito ordinario agit. Scd̄o de his in q̄bꝫ ſine ordinario agere nō pt̄. Et ſic tercio quō ordinarij ſe exonerare poſſunt patebit.

Queſtio. xvij. ſuꝑ purgatōem vulgarē ⁊ p̄cipue ſuꝑ examē candētis ferri ad quod malefice appellant.

AN aūt malefica vulgari purgatōe. de q̄. ij. q. iiij. cōſuluiſti. ⁊ c. monomachiā. ſit ſuꝑ reatū tēptatiue purgāda ⁊ ꝑ iudicē ſecularē ad h̄ aſtringenda vl' admittēda ad iudiciū candētis ferri ſi ad hoc appellat ⁊ vr̄ ꝙ ſic. Nā ſicut duellum ad ꝯſeruationē vite ꝓprie in cā criminali vel reꝝ ſuaꝝ in cā ciuili ordinat' ita ⁊ iudiciū candētis ferri ꝑ tactū vl' aq̄ bulliētis ꝑ potū. ſed primū licitū eſt in aliquo caſu. iuxta ſctm̄ tho. ſe. ſe. q. xcv. i fine vltimi articuli. vbi dicit ꝙ tūc duellū pt̄ eſſe licitū vbi ad cōem rōeꝫ ſortiū appropinquat. ḡ etiā in aliq̄ caſu iudiciū ferri candentis. Item multi p̄ncipes ſctē vite ⁊ q̄ bonoꝝ ꝯſilio vtebātur vt ſctūs Henricus impatoꝛ erga ꝯiugē ꝟginē kunigūdaꝫ quā de adulterio ſuſpectā habuerat exercuit. Item ſicut iudex q̄ habet curā cōitatis licite poteſt minora mala ꝑmittere ad vitandū peiora vt meretrices in ciuitatibꝫ ne oīa turbentur libidinibꝫ. iuxta Auguſti. in li. arbi. tolle meretrices ⁊ oīa turbabis libidine. Ita ꝑ tale iudiciū vbi quis ab inſultibꝫ ⁊ iniurijs alicuius cōitatis ſuꝑ cauſam criminalē aut ciuilē liberari poſſꝫ. Item qꝛ minus ē leſio manuū ꝑ candens ferruꝫ q̄ꝫ vite interfectio ꝑ duellū ideo ⁊ ſi duellū admittit' vbi ꝯſuetudo habet' a fortiori ⁊ examen candentis ferri. Contrariū habetur. ij. q. v. monomachiā. vbi d'r. hec ⁊ hmōi ſectantes deū temptare videntur. vbi attendendū eſſe dicūt doctores. ꝙ quia nō ſolum a malo iuxta apoſtolū. i. theſſa. v. ſed etiā ab habente ſpeciē mali aſtinendū eſt. ideo nō dicitur in illo. c. omnes hec ſectantes tēptant deū. ſed videtur tēptare vt intelligatur ꝙ poſito caſu ꝙ aliq̄s talia exercens intendat aliū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fine̅ forte rectu̅. qꝛ tamen apparentia eſt mala
cauendu̅ eſt. Ru̅deo. ꝙ tale iudicium ſeu exa
men ſit illicitu̅ ꝑcipue ca̅de̅tis ferri. deduci=
tur ex duobꝫ. primo. qꝛ ordina̅tur ad iudica̅=
du̅ occulta. q̄ diuino iudicio reſeruant̄. Se=
cu̅do etia̅ qꝛ hmo̅i iudicium no̅ e̅ auctoritate
diuina aut etia̅ docume̅tis ſcto̅ꝝ patru̅ ſanci=
tu̅. Vn̄ in. c. ꝯſuluiſti. ij. q. v. qȯ ſanctoru̅ pa=
tru̅ docume̅to ſancitu̅ no̅ e̅. ſupſtitioſa adin=
uentōne e̅ ꝑſumendu̅. ⁊ Stephanus papa in
eode̅. c. ſpōtanea ꝯfeſſione. vel teſtiu̅ approba=
tione delicta ꝯceſſa ſunt vr̄o regimini iudica
ri occulta eni̅ ⁊ incognita illi ſunt relinque̅da
q̄ ſolus nouit corda hoi̅m. e̅ tn̄ dr̄a inter duel
lu̅ ⁊ ferri cande̅tis exame̅. ſeu etia̅ potu̅ bulie̅=
tis aq̄ qꝛ duella magis accedu̅t ad co̅em ro̅ne̅
ſortiu̅. vtpote qꝛ pugiles ſunt penitus pares
virtute ⁊ arte. q̄ꝫ exame̅ cande̅tis ferri. qꝛ licet
vtru̅qꝫ ordinat̄ ad alicuiꝰ facti occulti inq̄ſi=
tione̅ ꝑ aliqȯ factu̅ ab hoi̅e. tn̄ qꝛ in iudicȯ ca̅
dentis ferri aliq̄s miraculoſus effectus expe=
ctatur qȯ no̅ ꝯtingit in duello. vbi ſolum mo̅
co̅tingit interfectio vniꝰ vel amboꝝ. ideo ex=
ame̅ illud e̅ oi̅no illicitu̅. lꝫ duellu̅ no̅ ſit ita il=
licitu̅. Incide̅taliter tn̄ ꝓpter ꝓncipes ⁊ iudi=
ces ſeculares ſuꝑ duellu̅ admittendu̅ e̅ notan
du̅. ꝙ occaſione hoꝝ ꝟboꝝ ſcti tho. q̄ ha̅c di
ſtinctōem ponit Nico. de lyra in poſtilla ſua
ſuꝑ biblia̅. i. Re. xvij. occaſione etia̅ duelli ſeu
conflictus ipiꝰ dauid cu̅ philiſteo vult elicere
ꝙ in aliq̄ caſu duellu̅ poſſit eſſe licituꝫ. ideo ꝙ
hoc no̅ ſit de me̅te docto. tho. ſed potiꝰ oppo=
ſitu̅ ꝓbat paulus burdegale̅ſ. ꝯ nicolau̅ ꝑfa=
tu̅ cuiꝰ ꝓbatōem bn̄ aduertere debe̅t pricipes
⁊ iudices ſeculares. Primo ꝑ hoc qꝛ duelluꝫ
ſicut ⁊ exame̅ alteꝝ ordinat̄ ad iudicandu̅ oc
culta q̄ diuino iudicio reſeruant̄ vt ſupra ta=
ctum e̅. nec p̄t dici ꝙ inſtitutōem habuerit ex
co̅flicto dauid. qꝛ ſibi reuelatu̅ fuit a dn̄o in=
teriori inſtinctu vt tale certame̅ inire deberet
⁊ ꝙ iniuria̅ ſibi illata̅ ꝑ eu̅ vindicare ꝯ phili=
ſteu̅ volebat. qȯ ex verbis dauid elicit̄. Ego
venio ꝯ te in noi̅e dei viue̅tis. ⁊ ſic no̅ fuit ꝓ=
prie duellator. ſꝫ diuine iuſticie executor. Se=
cu̅do ex hoc qȯ ꝑcipue iudicibꝫ e̅ aduertendu̅
qꝛ in duello dat̄ ptās vel ſaltim ꝯcedit̄ licen=
tia vtriqꝫ interficie̅di ſe mutuo ⁊ cu̅ alter eoru̅
ſit innoce̅s. ideo ꝓſtat̄ auc̄tas vel ſaltim licen
tia interficie̅di innocente̅. qȯ cu̅ ſimplr̄ e̅ illici
tu̅ qꝛ ꝯtra dictame̅ iuris naturalis ⁊ diuinuꝫ
ꝑceptu̅. Ideo oi̅no illicitu̅ tam ex ꝑte appella̅=
tis q̄ꝫ recipie̅tis q̄ꝫ etia̅ iudica̅tis ⁊ ꝯſulentiu̅.
q̄ o̅es homicide reputantur. Tercio ex hoc
qꝛ cu̅ duellu̅ ſit ſingularis pugna duoꝝ vt ꝑ
victoria̅ vnius appareat iuſticia tanq̄ꝫ ꝑ diui
nu̅ iudiciu̅ ⁊ alterius iniuſticia. no̅ obſta̅te ꝙ
tu̅c deus temptat̄. vn̄ reddit̄ illicitu̅ ex ꝑte ap=
pellantis ⁊ recipientis. tn̄ cu̅ ipi iudices alijs
medijs iuſtu̅ iudiciu̅ aut terminatōnem litis
ꝓcurare poſſent. cu̅ hoc no̅ faciu̅t ſed co̅ſulu̅t
ſeu om̄ino ꝑmittu̅t cu̅ ꝓhibere poſſent vtiqꝫ
ad interfectōem innoce̅tis ꝯſentiu̅t. Veru̅ qꝛ
no̅ e̅ veriſimile. poſtillatore̅ nicolau̅ hec latu=
iſſe aut ignoraſſe. Ideo vbi dicit in aliquo ca
ſu duellu̅ abſqꝫ pctō ꝯmitti mortali. loquitur
ex ꝑte iudicantiu̅ aut ꝯſulu̅. vbi non ꝑ ipoꝝ
inductōne̅ aut ꝯſiliu̅ ſed ꝑ ipos appellantem
⁊ recipiente̅ tale exame̅ exercet̄ ſiue alio reſpe
ctu. ⁊ qꝛ no̅ e̅ nr̄e ſpeculationis his immora=
ri ſed de ipis maleficis diſſerere. clare patꝫ ꝙ
ſi in alijs criminalibꝫ cauſis circa furtuꝫ aut
latrociniu̅ tale exame̅ inhibet̄. quantomagis
hic vbi ꝯſtat maleficas cu̅cta maleficia auxi=
lio demonu̅ ꝓcurare. ſiue in leſionibꝫ infere̅=
dis. ſiue cura̅dis ſeu tolle̅dis. aut impedien=
dis. Nec miru̅ ꝙ ope demonuꝫ a leſionibꝫ in
tali examine ꝑſerua̅tur malefice. cu̅ vt natura
les tradu̅t. ſuccus cuiuſda̅ herbe vbi manus
inu̅gunt̄ a co̅buſtione poſſit ꝑſeruare. ⁊ cum
ipm̄ demone̅ virtutes herbaru̅ minime late̅t.
dato ꝙ per interpoſitōnem alicuius corpo=
ris inter manus defere̅tis ⁊ ipm̄ ferru̅. leſione̅
non intercipet ꝓut inuiſibiliter ꝓcurare pōt.
tame̅ per hmo̅i naturales reꝝ ꝓprietates hoc
efficere poſſet. vn̄ minus q̄ꝫ quibuſcu̅qꝫ alijs
malefactoribꝫ ipis maleficis ꝓpter intima̅ fa=
miliaritate̅ qua̅ cu̅ demonibꝫ tenent tali exa=
mine ſunt purgande ſed ipo facto vbi ad hoc
appellant iam vt ſuſpecte malefice ſunt habe̅=
de. Deſeruit ad hoc factu̅ qȯ in conſtantienſi
dioceſi tribꝫ annis vix iam elapſis ꝯtigiſſe fer
tur. Nam in dominio comitu̅ de furſtenberg
pertinet nigre ſilue. malefica q̄dam famoſa ⁊
plurimu̅ ab incolis diffamata. vbi ꝑ comiteꝫ
ad inſtantia̅ plurimoꝝ fuiſſet comprehenſa ⁊
de plurimis indicijs ſuꝑ varia maleficia de=
lata tande̅ inter tormenta ⁊ queſtiones inter=
rogaretur manus omniu̅ volens euadere. ad
examen candentis ferri appellauit. Iuuenis
comes nec multu̅ in his expertus exame̅ ad=
miſit ⁊ dum candens ferruꝫ per tres du̅taxat
paſſus deferre adiudicata fuiſſet ꝑ ſex depor=
tauit offerens ſe denuo ad ipm̄ longiori ſpa=
cio deportare. Qua ex re dum manifeſtu̅ ha=
buiſſent indicȯ maleficij iudicare. qꝛ nullus
ſanctoꝝ ꝑſumpſiſſet taliter diuina̅ aſſiſtentia̅
temptare. ipa tame̅ abſoluta a vinculis ⁊ ille=
ſa vſqꝫ in ꝑſens no̅ vtiqꝫ in partiu̅ fidei ſcan=
dalum perſeuerat.

¶ Queſtio .xviij. de ſententia diffinitiua in ſe et qualiter eſt ferenda.

COnſequenter ad tractandū de his in quib9 ſecularis iudex ꝑ ſe cognoſcere et ſententiare pt dioceſanis ſi libet ma nentib9 exoneratis. hoc ipm eni pſuppoñim9 vt nedū nosipſi inquiſitores ſalua fide ⁊ iu ſticia ſimus ab his ſententiãdi modis exone rati verū ⁊ ipos dioceſanos eadẽ ſinceritate exoneratos affectamus ipoꝝ facultatẽ et iu riſdictõꝫ minime amputãdo. qua tñ ſi vti vel lent neceſſe foret ⁊ nos inquiſitores. iuxta. c. multoꝝ querela. de heret. in cle. pĩter ꝯcurre re. Attendant tñ ꝙ qꝛ hoc crimen maleficaꝝ nõ eſt mere eccleſiaſticū. Vñ nec poteſtatib9 et dñis tpalib9 ad iudicandū et ſententiandum vt in. c. vt inquiſitõis. §. ꝓhibemus. de here. li. vi. interdictuꝫ. In quib9 tñ pfata poteſtas diffinire et cognoſcere ſine dioceſanis: nõ pt: ſilr deducet. Sed primo videndū de ipa ſen tentia in ſe. ſcdo qualiter ſit ferenda. tercio qt modis. De primo. Cum ſcdm Aug9. xi. q. i. c. i. Nos in quenq̃ ſniam ferre nõ poſſu mus. niſi aũt conuictū aut ſponte cõfeſſum. Et ſententia ſit triplex. vt dicit glo. ſumma ria. in principio queſtionis. ſcꝫ Interlocuto ria. diffinitiua et precepti. et Raymundus ex emplificans dicit. Interlocutoria ſententia dicitur. que nõ ſup principali ſed ſuper alijs queſtionib9 ꝓfertur inter principium cauſe et finem emergentib9. vt eſt de teſte repellendo vel de dilatõne danda vel non. et hmõi. Vel forte dicitur interlocutoria. quia inter parteſ loquendo ꝓfertur ſine ſcripture ſolennitate. Diffinitiua aũt ſententia dicitur qñ princi palis queſtio diffinitur. ff. de re iudi. l. i. Sen tentia precepti eſt qñ maior precipit minori. De primis duab9 noſtra ꝯſequenter erit ſpe culatio. precipue ſup ſententiã diffinitiuam. Notandum ſcdo ꝙ licet in gloſa prefata di catur. ꝙ ſi ſententia diffinitiua fuerit lata ob miſſo ordine iuris. ipſo iure nulla eſt. ij. q. vi. Si quando. §. diffinitiua. Et poſt dicatur. ſcias ꝙ duplex eſt ordo iuris. Vnus qui eſt de neceſſaria ſubſtantia iudicioꝝ. vt fiat litis conteſtatio et teſtes recipiantur. Si contra hunc ordinẽ feratur ſententia non tenet. Eſt alius ordo qui non eſt de ſubſtantia iudicio rum vt ſcꝫ ſententia non feratur ſub conditi one. et vt prius non ꝓnuncietur de poſſeſſio ne q̃ꝫ de ꝓprietate. ſi tamen hoc nõ ſeruetur te net ſententia. vt. ij. q. vi. Anterioꝝ. §. biduū. In hac tñ cauſa. quia eſt cauſa fidei ⁊ hereſis crimen. licet mixtū. ꝓcedit ur ſummarie ſim pliciter et de plano. vt patꝫ in. c. ſtatuta. li. vi. et qualiter iſta verba intelligantur habes ſu pra queſtione ſexta. et vt ibi deducitur. iudex neceſſario libellū non exigat. litis ꝯteſtatõeꝫ non poſtulet ⁊c̃. ſequitur ꝓbationes tamẽ ne ceſſarias admittat. ſimiliter citationẽ et ꝓte ſtationem iuramenti de calumnia ⁊c̃. Vnde et alius modus ꝓcedendi iam per iura noua declaratur. De ſecunda autem qualiter ſit fe renda. Nota ꝙ ꝓferri debet a iudice ⁊ nõ ab alio al's nõ valet. Item in loco publico ⁊ ho neſto etiã ſedendo. vt. iij. q. iij. inducie. §. ſpa cium. Et ſimiliter de die ⁊ non in tenebris. et ſic de multis que ibi notantur. tum quia ibi continetur. ꝙ non diebus feriatis. ⁊ ꝙ nõ in ſcriptis feratur. Notãdum ꝙ quia hic ſum marie ſimpliciter ⁊ de plano vt ſupra tactum eſt proceditur. ⁊ de verbo. ſigni. c. Sepe con tingit. in Clemen. dicitur. ꝙ tempore feriarū ob neceſſitates hominum indultarum. a iure procedere valeat. ⁊ ꝙ iudex amputet dilatio nem. Ideo ſi iudici libet. ſeruare illa poterit. Nec ſcripto proferre tenetur. cuꝫ ſm Jo. an. Plures ſint caſus in quibus ſine ſcripto ſen tentia valet. ⁊ inter illos enumeratur conſue tudo loci vel fori. diſtinc. xi. conſuetudinis. Epiſcopus etiam ſi eſt iudex poteſt per aliuꝫ ſententiam recitare ad inſtar illuſtriū. Item nota ꝙ licet in actionibus criminalibus exe cutio ſententie non ſit differenda. fallit tamẽ hoc in certis caſibus pcipue quatuor. ſed pro hac materia capiūtur duo. primus ſi lata eſt in muliere pregnante differtur enim vſq̃ ad tempus partus. ff. de re. iu. l. pregnãtis. Iteꝫ cum quis eſt confeſſus crimẽ ⁊ poſtea negat. intellige ſi confeſſio prius non fuit reiterata modo quo ſupra tactum fuit. q̃ſtione. xv. De tercio autem quot ſcilicet modis ſit ferenda. quia conſequenter vſq̃ in finẽ operis de his tractabimus. ſunt tamen adhuc aliqua pmit tenda de modis quib9 perſona delata reddi tur ſuſpecta. eo ꝙ varie ſententie ſup varias ſuſpitiones ſunt ferende.

¶ Queſtio decimanona. quot modis capit ſuſpitio pro ſententia ferenda.

SVſpecti de hereſi vel alio crimine quot modis ⁊ quibus dicẽdi ſunt. ⁊ an in tali caſu pro tali crimine ex illis iudicandi ⁊ ſententiandi ſint vbi queritur. Reſpondendū eſt. ⁊ per antiq̃ ⁊ ꝑ noua iura. Naꝫ glo. ſup. c. nos in quẽquã. in pcedẽti q̃ſtiõe allegato. dicit ꝙ q̃tuor ſunt modi ꝯuincẽdi reū. aut. ſ. iure. vt inſtrumen tis ⁊ teſtibus. aut facti euidentia. extra de co habi. cle. c. tua. Aut iuris interpretatione. vt ſepius citatum eſſe reū. iij. q. ix. decreuimus.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Aut violenta ſuſpitione.xxxij.q.i.dixit. No-
tant etiã canoniſte ꝙ triplex eſt ſuſpitio. Pri-
ma temeraria.de qua canonon. Nullum iu-
dicetis ſuſpitõnis arbitrio.ij.q.i.primo. Se-
cunda ꝓbabilis et hec purgationez inducit.
nõ aũt prima vt.ij.q.iiij.preſbyter. Tercia eſt
violenta.que condemnationez inducit. et de
hac intelligitur dictum Hieronymi.ꝙ vxor
dimitti poteſt ꝓpter fornicationẽ aut fornica-
tionis ſuſpitionẽ.xxxij.q.i.dixit. Nota inſu-
per ꝙ ſecũda que eſt ꝓbabilis admittitur ad
ſemiplenã ꝓbationem.vt extra de preſumpt.
in multis. Unde coadiuuat ad ꝓbationem ſi
aſſint alia amminicula.vnde nõ ſolum admit-
titur ad purgationẽ indicendã. De violenta
etiaz que ad condemnationẽ ſufficit: nota ꝙ
eſt duplex.dum quedã iuris et de iure.vt cũ
ius fingit et ſtatuit aliquid ſuper facto et cõ-
tra hanc nõ admittitur ꝓbatio. extra de ſpon-
ſa.nec qui fidem.vbi dicitur ꝙ ſi quis dede-
rit fidem mulieri de ꝯtrahendo matrimoniũ
cum ea:et poſtea copula ſequitur: matrimo-
nium eſſe p̃ſumitur:et ꝓbatio in ꝯtrarium nõ
admittitur. Quedam eſt iuris ſed nõ de iure
vt vbi ius preſumit ſed nõ ſtatuit aliquid.vt
ſi vir diu mulieri cohabitauit p̃ſumitur ab
eo cognita.xxxij.q.i.dixit. Et cõtra hanc ad-
mittitur ꝓbatio. Applicando ad ꝓpoſitũ no-
ſtrum ſup̱ hereſim maleficaꝝ ꝛ ſuper noua iu-
ra.dicimus ꝙ in iure triplex ſuſpitio ſup̱ cri-
men hereſis habetur.prima eſt modica.ſecũ-
da magna.tercia maxima. Prima que eſt mo-
dica in iure vocatur ſuſpitio leuis. ita habe-
tur.c. Accuſatus.de heret.li.vi.in prĩc.vbi
dicitur. Si aũt leuis et modica ſuſpitio illa
fuit quanqȝ ex hoc ſit grauiter puniẽdus.nõ
tamen debet pena in hereſim relapſoꝝ puni-
ri. Et hec ſuſpitio ideo dicitur modica ſiue
leuis.tum quia modica et leui defenſione tol-
litur.tum quia ex modicis et leuibꝫ oritur cõ-
iecturis. Unde dicitur modica a modicis in-
dicijs.et dicitur leuis a leuibꝫ cõiecturis. Ut-
pote in ſimplici hereſi circa fidem ſi aliqui re-
periantur occulta conuenticula celebrantes
vel vita vel moribꝫ a cõmuni cõuerſatione fi-
delium deuiantes.vt pz.c. excõmunicamus
primo.extra de heret. circa maleficaꝝ here-
ſim. Simili modo vbi cõuenticula in anga-
rijs aut ſacratioribꝫ anni temporibꝫ in cam-
pis aut ſiluis ſiue de die ſiue de nocte cõueni-
rent.aut alique ſeorſum reperirentur. aut nõ
frequentare diuina temporibꝫ ꝯſuetis et mo-
dis cõſuetis.aut cum ſuſpectis maleficis fa-
miliaritates ſecretas contrahere. tales enĩ le-
uiter ad minus de hereſi habentur ſuſpecti.
eo ꝙ talia frequenter facere huiuſmodi here-
tici comprobantur.de qua etiam leui ſuſpiti-
one habetur. C.de heret.l.ij.in fine.vbi dici-
tur. Hereticorum vocabulo continentur. et
latis aduerſus eos ſententijs debent ſuccum-
bere.qui vel leui argumento a iudicio catho-
lice religionis et tramite detecti fuerint deui-
are. Et huic ſententie concordat Hoſtieñ.in
ſumma.ti.de p̃ſumpt.§.finali.vbi dicit. No-
tandum ꝙ q̃uis heretici leui argumento de-
tegantur ſcilicz ad hoc ꝙ ſuſpecti habeantur
tamen non debent vt heretici haberi. et ꝓbat
per p̃cedentia. Secunda ſuſpitio que eſt ma-
gna in iure vocatur vehemens ſiue fortis.de
qua iterum in allegato.c. Accuſatus.in prin-
cipio. Iterum ſic habetur accuſatus de here-
ſi vel ſuſpectus contra quem de hoc crimine
magna ꝛ vehemens ſuſpitio orta erat ꝛc̃. Ibi
enim hec cõiunctio.et.non tenetur copulati-
ue ſed expoſitiue vt notat Iohan.andree.ibi-
dem. Uehemens autem idem eſt quod fortis
vt dicit Archidi.ſuper allegat.c. Accuſatus
et verbo.vehemens.vt dicit Papias et Hu-
guitio.ꝙ vehemẽs idẽ eſt ꝙ fortis ſiue gran-
dis. Allegat etiam Gregorium primo mora-
lium. Uentus vehemens irruit. Unde dici-
mus aliquem vehementem habere caſum cũ
habet fortem.hec ibi. Ergo ſuſpitio magna
dicitur vehemens ſiue fortis et ſic nomina-
tur.quia non niſi vehementibus et fortibus
defenſationibus repellitur. et etiam quia ex
magnis et vehementibus ac fortibus oritur
coniecturis argumentis et indicijs. Utpote
in ſimplici hereſi ſi aliqui comperiantur qui
eos quos ſciunt hereticos fore occultant.fa-
uorem impendant.aſſociant.viſitant.mune-
ra offerant.recipiant.defenſant et ſimilia exer-
centes.tales nanqȝ vehementer de hereſi ſu-
ſpecti ſunt.et ſimiliter cognoſcũtur circa he-
reſim maleficaꝝ.eo ꝙ ſuſpitio oritur ꝙ par-
ticipant cum eis in crimine ꝛ precipue notã-
tur:hic mulieriſant viri: qui ad amorem vel
odium inordinatum.licet non ad alias leſi-
ones hominum tendant aut iumentoꝝ ſo-
lent maleficare. Similia enim vt premiſſum
eſt in quacunqȝ hereſi exercentes vehemen-
ter ſunt ſuſpecti.vt patet per allegatum.c.ac-
cuſatus.et.§.illo vero. et per notata ibidem
per Archidiaconum. Cum non ſit dubium
eos talia facere in fauorem illius heretice pra-
uitatis. Tercia ſuſpitio hec eſt maxima.et in
iure vocatur violenta.c.cum contumacia. et
c. Accuſatus.li.vi.de heret.et per notata per
Archidiaconum ꝛ Iohannem andree.ſuper
c. Accuſatus.et verbo.vehemens.vbi dicũt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Dicit vehemens non violenta. ſupra de pre
ſumpt. c. litteras. De hac ſuſpitione loquitur
canon. diſt. xxxiiij. quorundam. Et hec pre-
ſumptio ſeu ſuſpitio dicitur violenta. tum qꝫ
violentat cogit et artat iudicem ad credendū
Nec tergiuerſatōne refellitur qualicunqꝫ. tñ
quia ex violentibus conuincentibus atqꝫ co
herentibus oritur cōiecturis. Exempli gra
tia in ſimplici hereſi. ſi aliqui reperiantur qui
hereticos adorauerint id eſt reuerentiam ſuo
amore exhibuerint conſolationem vel com-
munionem ab eis acceperint. vel ſimilia que
ad ritum eorum pertinent perpetrauerint. ta
les nanqꝫ violenta ſuſpitione de hereſi et he-
reticorum credentia ſunt conuicti. per. c. filij
Et per. c. Accuſatus. de heret. li. vi. et per no
tata per Archidiaconum ſuper. c. quicunqꝫ
hereticos. et verbo. credētes. eo. li. vi. cum nō
ſit dubium eos talia facere in credentiam he
retice prauitatis. Super hereſim vero male-
ficarum a ſimili qui perpetrant ea que ad ri-
tum maleficarum pertinent. et talia cum ſint
varia videlicet aliquando ꝑ verba ſolum cō-
tumelioſa. dicendo. tu ſenties in breui que ti-
bi euenient vel ſimilia in effectu. vel per tactū
ſolum tangendo hominem aut beſtiam ma-
nibus. aut per viſum tantum ſe manifeſtan-
do nocturno vel diurno tempore. certis dor
mientibus in cubilibꝫ. et hoc vbi homines
aut iumenta nituntur maleficiare. licet circa
grandines varios alios obſeruāt modos ſe
alijs offerendo ceremonijs. circa flumen ali-
quod ſe agitando diuerſimode vt in precedē
tibus circa modos maleficia inferendi patu-
it. tales vtiqꝫ violenta ſuſpitione ſuper here-
ſim maleficarum vbi reperiuntur et fama la-
borat ſunt conuicti: preſertim vbi effectus eſt
ſubſecutus in maleficio ſiue ſtatim ſiue ꝑ ſuc
ceſſum temporis. quia tunc euidens factum
concurrit ſiue indicium facti. vbi inſtrumen
ta maleficij in aliquo loco repoſito reperiren
tur. licet ſucceſſus temporis nō ita aggraua-
ret ad euidentiaꝫ facti manet tamen ſuſpecta
vehementer ⁊ a fortiori amplius ꝙ̄ circa ſim
plicem hereſim. Et ſi queritur nunquid dia-
bolus abſqꝫ viſo aut tactu mulierum malefi-
ciare poſſet homines ſeu iumenta. Responde
tur vtiqꝫ ſi deus permittit. ſꝫ quia maior dei
permiſſio vbi creatura deo dicata ꝑ fidei ab-
negationē ⁊ alijs horrendis ſceleribꝫ concur
rit. ideo et diabolus amplius talē modū ma-
leficiandi creaturas affectat. imo ⁊ dici poteſt
ꝙ diabolus etiam ſi abſqꝫ malefica poſſet ad-
huc ſumme per maleficam talia exercere affe-
ctat varijs reſpectibꝫ vt in precedentibꝫ pa-
tuit. Epilogando ad noſtrum ꝓpoſitum ſuꝑ
modos ex ꝑ̄ſumptōibꝫ iudicandi. Dicenduꝫ
ꝙ ſuꝑ prefatā diſtinctōꝫ ſuſpecti de hereſi ma
leficarum ſunt in triplici genere cū quidā le-
uiter. quidā vehementer. et quidaꝫ violenter.
Leuiter ſunt ſuſpecti qui talia modica vel le
uia ꝑagunt ꝙ ex eis orit̃ modica vel leuis ſu
ſpitio ꝯtra eos de tali hereſi. et licꝫ vt dictum
eſt vbi qs ſic inuenit̃ ſuſpectus nō ſit hereti-
cus hñdus. tñ debet ſibi indici canonica pur
gatio: vel iniungi tanqꝫ ꝓ leui abiuratio. Et
quidē ꝙ purgatio poſſit ſibi indici habet̃. c.
excōicamus. i. in prin. extra de here. vbi dici
tur. Qui autē inuenti fuerint ſola ſuſpitione
notabiles. ſuſpitōne probabili. hoc eſt leui. et
que leuiter apparet. dicit Hoſtieñ. ſequit̃. niſi
iuxta ꝯſideratōes ſuſpitōis qualitatēqꝫ ꝑſo-
ne ꝓpriam innocentiā cōgrua purgatōe mon
ſtrauerint anathematis gladio feriant̃. et vſ-
qꝫ ad ſatiſfactioneꝫ condignam ab omnibus
euitentur. Ita. ꝙ ſi per annum in excōmuni-
catione perſtiterint ex tūc velut heretici con
demnentur. Hec ibi. Et nota. ꝙ indicta ſibi
purgatione canonica ſiue coſentiat ſiue non
ſiue deficiat ſiue non. eſt per omnia iudican-
dum ſicut de diffamato de hereſi cui eſt pur-
gatio canonica indicenda. Sed et hoc ꝙ ab-
iuratio poſſit tali indici tanqꝫ leuiter ſuſpe-
cto de hereſi. patet per. c. Accuſatus. in prin-
cipio. vbi dicitur. Accuſatus de hereſi vel ſu
ſpectus. cōtra quem de hoc crimine magis et
vehemens ſuſpitio orta erat. ſi hereſim in iu
dicio abiurauit et poſtea cōmittit in ipſa cen-
ſeri debet quadam iuriſfictōne relapſus. licet
ante abiurationem ſuam hereſis crimen pro
batum nō fuerit ꝯtra ipm. Si aūt modica et
leuis fuit ſuſpitio illa: quanqꝫ ex hoc ſit gra-
uiter puniendus. tamen non debet in here-
ſim relapſoꝝ pena puniri. Hec ibi. Quidaꝫ
aūt cū ſint ſuſpecti vehementer ⁊ ſunt illi qui
talia vehemētia ⁊ fortia ꝑagunt. qđ ex eis ori
tur vehemens et magna ſuſpitio. et tales licet
etiā nō ſint heretici nec vt heretici ꝯdemnan-
di. eo ꝙ expſſe habetur extra de ꝑ̄ſumpt. c. li-
teras. §. quo circa. Nullus ꝓ ſuſpitōe vehe-
menti eſt de tanto crimine ꝯdemnādus. Naꝫ
ibi ita dicit̃. Quo circa mandamus. quate-
nus cū ꝓpter ſolā ſuſpitionē ꝙ̄uis vehemen-
tem. nolumus illū de tā graui crimine cōde-
mnari. tñ de tali ſic vehementer ſuſpecto de-
bet ſibi mandari ꝙ abiuret generaliter omnē
hereſim ⁊ ſpecialiter in quā incidit tanqꝫ ve-
hementer ſuſpectus. ꝑ alleg. c. Accuſatus. in
prin. vt eſt dictū. et ꝑ. c. inter ſollicitudies. ex-
tra de pur. ca. et ꝑ. c. literas. extra de ꝑ̄ſumpt.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ex ſi poſtmodū relabatur vel in priſtinam vel
in aliā. vel in eos quos ſcit maleficos aut he
reticos aſſociet viſitet vel deducat. vel conſu
lat munera donando. vel mittat. ſeu fauorez
eis impēdat. relapſoꝝ penam nō euadet. ꝑ al
legatū. c. Accuſatus. Ubi dicitur ſic. Cū ve=
ro qui in vna hereſis ſpecie vel ſecta cōmiſit.
aut in vno fidei articulo ſeu ſacramēto eccle=
ſie errauit. Et poſtmodū hereſim ſimpliciter
vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliā
ſpeciem hereſis ſiue ſectā ac alio articulo ſeu
ſacramento cōmittat. volumus vt relapſus
in hereſim iudicari. Jlle ergo de cuius lapſu
in hereſim ante abiurationē cōſtiterit vel nūc
conſtat. ſi poſt illam abiurationē receptat he
reticos deducat. viſitet ſiue aſſociet. ac dona
vel munera eis donet vel mittat. ſeu fauorem
eis impēdat. ⁊ infra. merito debet iudicari re
lapſus. cū illum ex approbato a ſe prius erro
re nō ſit dubiū illud feciſſe. hec ibi. Ex quibꝫ
verbis apparet ꝙ in tribꝫ caſibꝫ in genere ſu=
ſpectus de hereſi vehemēter poſtq̃ abiurauit.
pena plectiť relapſoꝝ. Primus ē quādo rela=
bitur in eandē ⁊ priſtinā hereſim de qua ſu=
ſpectus fuerat vehemēter. Secūdus quādo
hereſim ſimpliciter vel generaliter abiurauit
⁊ relabitur tm̄ in aliā hereſim. eſto ꝙ de ea an=
tea nūq̃ ſuſpectus habitus fuerit nec delatꝰ.
Tercius qn̄ hereticos receptat. ⁊ eos dedu=
cit ⁊ fauorem impēdit. Et hic caſus cōplectiť
multos caſus ⁊ habet multos ſinus. vt patet
in allega. §. Cum vero. in. c. Accuſatus. freq̄n
tius repetito. ¶ Sed q̄ritur quid agendū ſi
talis vehementer ſuſpectus ad mandatuz ſui
iudicis nō ꝯſenſerit ꝯtinue abiurare. An tra
dendus ſit ſeculari arbitrio poteſtatis aīad=
uerſione debita puniendus ꝑ. c. Ad abolen=
dam. §. pn̄ti vero. Rn̄detur. nequaq̃. q2. c. il=
lud. ⁊. §. eius expreſſe loq̄tur nō de ſuſpectis
ſed de manifeſte dep̄henſis in hereſi. ⁊c̄. ⁊ ri=
goroſius cōtra dep̄henſos manifeſte. q̃ ꝯtra
ſuſpectos tantūmodo ē agendū. Et ſi queriť
qualiter ergo ſit ꝓcedendū ꝯtra talem. Rn̄de
tur. ꝙ ꝓcedetur cōtra eū. ꝑ. c. excōicamus. i. ⁊
ꝑ. §. q̄ vero ſola ſuſpitione. ⁊c̄. ſupius inſerto
⁊ excōicabitur in qua excōicatione ſi ꝑ annū
ſteterit ē vt hereticus cōdemnādus. ꝑ alleg. c.
Quidā aūt ſuſpecti ſunt violenter. ⁊ ſunt illi
q̄ talia violentia pagūt. q̄d ex illis oriť vio=
lenta ſuſpitio contra eos talis vt hereticus ē
habendus. ⁊ ſicut de deprehenſo in hereſi eſt
de eo ꝑ omnia iudicandū. ꝑ. c. excōicamus. i.
extra de here. §. qui vero. ⁊ ꝑ. c. cū cōtumacia.
⁊ ꝑ. c. vt officiū. li. vi. Nam vel fatētur crimē.
vel non. ſi ſic. ⁊ volūt redire ⁊ hereſim abiura
re ad penitentiā recipiendi ſunt ꝑ. c. ad abo=
lendam. ⁊ per. c. excōmunicamus. ij. §. finali.
quod ſi non conſenſerint abiurare. tradendi
ſunt curie ſeculari animaduerſiōe debita pu=
niendi. per. ca. Ad abolendam. §. primo al=
legatū. Si autem non fatentur crimen. poſt
q̃ eſt conuictus. nec conſenſit abiurare. eſt vt
hereticus impenitens cōdemnandus. per. c.
ad abolendam. Violenta em̄ ſuſpitio ad cō=
demnandū ſufficit. ⁊ probationē in cōtrariū
non admittit. vt habetur extra de preſumpť.
c. litteris. ⁊. c. Afferte. Et cum hec diſcuſſio
locum habet in ſimplici hereſi. abſq̃ euiden=
tia aut indiciū facti. ſicut etiam in ſexto mo=
do ſententiandi patebit. vbi quis vt hereticꝰ
comdēnatur. etiam ſi non ſit hereticus in re.
quātomagis circa hereſim maleficarum. vbi
ſemper concurrit aut euidens factum in pue
ris. hominibꝫ aut iumentis maleficiatis. aut
indicium facti. puta per inſtrumenta reperta.
Et licet in ſimplici hereſi penitentes ⁊ abiu=
rantes ad penitentiam ⁊ ad perpetuos carce=
res recipiantur vt tactum ē. Jn hac tamē he=
reſi licet eccleſiaſticus iudex recipiat vt ſic ad
penitentiam. ciuilis tamen ꝓpter fore facta cir
ca damna temporalia vltimo ſupplicio puni=
re poteſt nec eccleſiaſticus ipſum impediet q̄
licet non eum tradat ad puniendum tamē re
linquere poteſt.

¶ Queſtio Uiceſima ſuper primum moduz ſententiandi.

Quia ergo delata perſona.
Uel reperitur immunis ⁊ abſoluē=
da totaliter.
¶ Uel reperitur ſolum diffamata de hereſi
generaliter.
¶ Uel rep̄itur vltra infamiā q̄ſtionibꝫ ⁊ tor=
mentis exponenda aliqualiter.
¶ Uel rep̄itur ſuſpecta de hereſi leuiter.
¶ Uel rep̄iť ſuſpecta de hereſi vehementer.
¶ Uel rep̄iť ſuſpecta de hereſi violenter.
¶ Uel rep̄itur diffamata de hereſi ⁊ ſuſpecta
inſimul ⁊ cōmuniter.
¶ Uel rep̄itur confeſſa hereſim ⁊ penitens et
non relapſa veraciter.
¶ Uel rep̄itur confeſſa hereſim ⁊ penitēs ſed
relapſa probabiliter.
¶ Uel rep̄itur cōfeſſa hereſim ⁊ impenitens
ſed non relapſa realiter.
¶ Uel rep̄itur ꝯfeſſa hereſim ⁊ impenitēs at
q̃ relapſa certitudinaliter.
¶ Uel rep̄itur nō ꝯfeſſa ſed ꝯuicta de hereſi.
legitimis teſtibus ⁊ aliās iudicialiter.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Uel repitur cõuicta de hereſi ſed fugitiua
vel abſens ꝯtumaciter.
¶ Uel repitur ab alia malefica incinerãda vl'
incinerata delata.
¶ Uel repitur maleficia nõ inferẽdo ſed tol=
lendo ꝑ remedia illicita ⁊ incongruenter.
¶ Uel repitur vt maleficus ſagittarius ⁊ ar=
moꝝ incantatoꝛ interimendo letaliter.
¶ Uel repitur vt malefica obſtetrix infantes
demonibꝫ execrando hoſtiliter.
¶ Uel repitur remedio appellatõnis ſe tuen
do friuole ⁊ fraudulenter.
¶ Et ſi q̄dem repitur immunis totaliter erit
ꝑ ſequenteꝫ modũ ſententiãda finaliter. Ubi
notandũ ꝙ ꝑſona delata tũc repit̃ immunis
totaliter qñ ꝓceſſus meritis diligenter cũ bo
no cõſilio peritoꝝ diſcuſſis nõ conuincit̃ nec
cõfeſſione ꝓpꝛia. nec facti euidẽtia. nec teſtiuꝫ
ꝓductione legitima. qꝛ videlꝫ diſcrepant in
pꝛincipali. nec etiã alias illa ꝑſona fuit ſuſpe
cta aut diffamata publice de antedicto crimi=
ne. qꝛ ſecus ſi de aliquo alio crimine eſſet dif=
famata. nec etiã ſunt indicia facti ꝯtra talẽ ꝑ=
ſonam. Circa talem talis pꝛactica ſeruat̃. qꝛ
abſoluenda eſt per epiſcopũ aut iudicẽ ꝑ ſen=
tentiam tenoꝛis ſequẽtis.

Nos. N. miſeratõne diuina epiſco=
pus talis ciuitatis. aut iudex talis
⁊c̄. Attẽdentes ꝙ tu talis de tali lo
co ⁊ talis dioceſis fuiſti nobis de=
latus vel delata de tali heretica pꝛauitate. ſcꝫ
maleficaꝝ. Attendentes etiaꝫ illa eſſe talia ꝙ
nõ valebamus nec debuimus cõniuentibus
oculis ꝑtranſire. deſcendimus ad inquiren=
dũ ſi p̄dicta fulcirent̃ aliqua veritate teſtes re
cipiendo te examinando ⁊ alia faciendo q̄ de
cebant ſm̄ canonicas ſanctiones ea ꝓpter vi=
ſis ⁊ diligenter examinatis oĩbꝫ actis ⁊ actita
tis in hac cauſa. habitoqꝫ ꝯſilio ꝑitoꝝ in iu=
re ac etiã ĩ theologica facultate illoqꝫ ſepiꝰ re=
petito ſedentes ꝓ tribunali moꝛe iudicis iu=
dicantis ac hñtes pꝛe oculis ſolũ deũ ⁊ nego
cij veritatẽ ſacroſanctis euãgelijs poſitis co
ram nobis vt de vultu dei iudiciũ noſtrũ ꝓ=
deat ⁊ oculi noſtri videãt equitatẽ ad noſtraꝫ
diffinitiuã ſentẽtiã ꝓcedimus in hũc modũ
xp̄i noĩe inuocato. Quia ꝑ ea q̄ vidimꝰ ⁊ au=
diuimꝰ ⁊ ꝓducta ⁊ oblata. acta ⁊ actitata ſunt
coꝛã nobis in p̄ſenti cauſa. nõ inuenimꝰ ali=
quid ꝯtra te legitime ꝓbatũ foꝛe de his de q̄=
bus delatus fueras coꝛã nobis. Pronũcia=
mus declaramus ⁊ ſententialiter diffinimus
ꝯtra te nõ eſſe actũ legitime coꝛã nobis. ꝓpter
qđ poſſis ⁊ debeas vt hereticus aut maleficꝰ
iudicari nec ſuſpectus haberi aliq̄liter de he
retica pꝛauitate. quare a p̄ſenti inſtantia inq̄=
ſitione ⁊ iudicõ totaliter te relaxamꝰ. lata fuit
hec ſentẽtia ⁊c̄. Caueatur vt nõ ponat̃ in ſen
tentia quacunqꝫ ꝙ delatus ſit inſons vel im=
munis. ſed ꝙ nõ fuit probatũ legitime cõtra
eum. Quia ſi poſtmodũ tempis proceſſu ite
rum deferatur ⁊ legitime probatur põt nõ ob
ſtante predicta abſolutoꝛia ſententia cõdem=
nari. Nota etiam ꝙ eiſdem modis abſoluen
dus ẽ quis quando eſt delatus de receptatõe
defenſatione ſeu alia fautoꝛia heretice pꝛaui=
tatis vbi nihil ꝓbatur legitime cõtra eũ. Se
cularis iudex cõmiſſione epiſcopi modo ſuo
iudicabit.

¶ Queſtio. xxi. ſuꝑ ſecundũ modũ ſententiã
di delatam ⁊ tantummodo diffamatam

Secundus modus ſententiandi ẽ qñ
delatus vel delata ꝓceſſus meritis di
ligenter diſcuſſis cum bono conſilio
peritoꝝ reperitur tantummodo de tali hereſi
diffamatus in aliqua villa ciuitate vl' ꝓuin=
tia. Et hoc eſt quãdo delatus talis nõ cõuin
citur nec pꝛopꝛia confeſſione. nec facti euidẽ
tia. nec teſtiũ pꝛoductione legitima. nec ſunt
quecunqꝫ indicia alia probata contra eũ niſi
p̄ciſe ſola infamia ita ꝙ in ſpeciali nullũ ꝓ=
bat̃ maleficiũ ꝑpetratũ. qđ q̄dẽ ꝓbare p̄t ſuꝑ
vehementẽ aut violentã ſuſpitõem qñ verba
cõminatoꝛia ſuꝑ leſionẽ inferẽdam ꝓtuliſſet
dicendo in effectu vel in ſentẽtia. In breui tu
ſenties que tibi euenient ⁊ poſt effectus aliq̄s
fuiſſꝫ ſubſecutus in leſione coꝛpoꝝ aut iumẽ
toꝝ. Circa iſtũ igitur cõtra quẽ nil ꝓbatur ni
ſi p̄ciſe infamia talis pꝛactica ẽ ſeruãda. In
tali eñ caſu qꝛ ſententia nõ poteſt pro delato
ferri abſoluendo eundẽ. ſicut in pꝛimo modo
tactũ ẽ ſed contra indicendo ſibi canonicam
poꝛtõnẽ. Ideo epiſcopus ſeu eius officialis
aut iudex aduertãt pꝛimo ꝙ in cauſa hereſis
nõ refert ſi aliq̄s ſit tantũmõ apud bonos ⁊
graues ꝑſonas diffamatus. imo attendit̃ hic
ꝙ etiam apud quoſcũqꝫ viles ⁊ ſimplices ſit
diffamatus. Et ratio eſt. quia a q̄bꝫ q̄s poteſt
accuſari in crimine hereſis apud illos etiam
poteſt quis infamari. ſed quilibet hereticus
poteſt a q̄buſcũqꝫ ꝑſonis accuſari cũ tantum
mõ inimici capitales vt ſupꝛa patuit excipiũ
tur. ergo apud illos poteſt infamari.
¶ Feret ergo ep̄s ſeu iudex ſuꝑ cano. pur. ſen
tentiã ꝑ hũc modũ vel ꝯſimilem.

Nos. N. miſeratõe diuina epiſcopus
talis ciuitatꝭ aut iudex talis dominij
Conſiderantes ꝙ meritis proceſſus
facti ꝑ nos ꝯtra te talem talis dioceſis nobis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

delatū de tali heretica prauitate diligēter di-
ſcuſſis ⁊c. Nō inuenimus te ꝯfeſſum nec cō-
uictū de p̄dicta labe. nec alias ſuſpectū ad mi
nus leuiter niſi ꝙ te repimus legitime ⁊ vera
citer. in tali villa ciuitate vel dioceſi ⁊ apud
bonos ⁊ malos publice diffamatū. Ea ꝑpter
ad purgandū hmōi infamiā. ⁊ vt bonꝰ odor
in cetu fideliū exiſtas. tibi indicimus cano-
nicā purgatōnē vt ē iuris aſſignādo tibi talē
diem talis mēſis ⁊ talē horam talis diei. In
q̄ cōpareas ꝑſonaliter corā nobis vt purges
tuā infamiā tanta manu ordinis tui. q̄ quidē
ꝯpurgatores ſint hoīes fide catholici ac vita
ꝓbati ⁊ qui ꝯuerſationē tuā ac vitā nouerūt
nō tam moderno tpe q̄ȝ tranſacto. Signifi-
cantes ꝙ ſi in purgatōne defeceris te habebi
mus ꝓ ꝯuicto ꝑut volūt canōice ſanctiones.

Hic aūt cōſiderandū ē ꝙ qñ aliqs repi
tur legitime de aliq̄ hereſi publice dif
famatus ⁊ ꝯtra eū aliq̄d nō ꝓbat̄. niſi
infamia ipa ſola indicit̄ ſibi canonica purga
tio hoc ē ꝙ habeat aliqs viros. Septē decē
vel viginti vel triginta ſm̄ ꝙ plus vel minus
⁊ in locis pluribꝫ vel paucioribus magis vel
minus in ſignibus fuerit diffamatus. q̄ ſunt
ſue ꝯditōnis ſeu ordinis. vt ſi diffamatus re
ligioſus ⁊ illi ſint religioſi ſi clericus ſecula-
ris ⁊ illi clerici ſeclares ſi milites ⁊ illi milites.
q̄ purgāt eū a crimine. de q̄ ē diffamatus qui
ꝯpurgatores dicūtur eē hoīes fide catholici
⁊ vita ꝓbati q̄ ⁊ illius ꝯuerſatōem ⁊ vitā non
tam moderno tpe q̄ȝ antiq̄ nouerūt. vt hr̄ ex-
tra de pur. ca. inter ſollicitudines. Si autē ſe
purgare noluerit excōicetur. quā excōicatio-
nem ſi p annū ſuſtinuerit aīo indurato extūc
vt hereticus ꝯdemnat̄. iuxta. c. excōicamꝰ. ita
q̄ȝ. §. q̄ aūt. Si aūt ſe purgare decreuerit ſȝ in
purgatione defecerit. hoc eſt ꝙ ꝯpurgatores
tales ⁊ tantos ꝑut ei iniūctū fuit q̄ eū purgēt.
nō inuenerit ꝓ cōuicto hr̄. ⁊ ſic vt hereticꝰ cō
demnat̄. vt hr̄ extra de here. excōicamus. i. §.
adijcimus. ⁊ ver. q̄ nō ſe. ⁊ de purga. ca. Cum
dilectus. Conſiderandū aūt ē hic ꝙ qñ dr̄ ꝙ
indicat̄ diffamato q̄tenus purget ſe trina vl̄
quarta manu ordinis ſui ꝙ ordo ſumit̄ ibi i
genere ⁊ nō in ſpecie. vñ ſi epus purgandus ē
nō negatur quin cuȝ epis purgandus poſſit
admitti. Abbates ⁊ religioſi pſ̄biteri ⁊ alijs
pari forma de pur. ca. Quotiēs purgabit aūt
ſe diffamatus p modū q̄ ſeq̄tur. vt colligit̄ ex
tra de purga. ca. quotiēs. §. porro. ⁊ c. accepi
mus. Quo ad ſecundū.

Adueniente aūt termino eidem diffa-
mato ad ſe purgādū canonice aſſigna
to cōparebit ꝑſonaliter purgandus
cū ſuis ꝯpurgatoribus corā epo ⁊ inquiſito
re in loco vbi noſcit̄ infamatus ⁊ ille q̄ diffa-
matus ē ponēs manū ſup librū euāgeliorū
ante eū poſitū. dicet ſic. Ego iuro ſup iſta q̄-
tuor euangelia ſctā dei ꝙ talē hereſim expmē
do eā de q̄ ſum diffamatꝰ nūq̄ȝ tenui nec cre-
didi nec docui nec teneo nec credo. Negabit
ſcȝ illud cuȝ iuramēto de q̄ ē diffamatus q̄c-
q̄d ſit illud. Quo facto omnes ꝯpurgatores
ponēt manū ſup librū p̄dictū euangeliorum.
Et quilibet dicet ita. Et ego iuro ſup iſta ſan
cta dei euāgelia ꝙ credo ipm̄ verū iuraſſe. Et
tunc canonice eſt purgatus.

Conſiderandū eſt etiā diffamatus de here
ſi ibi ē purgandus vbi noſcit̄ diffamatus. et
ſi fuerit in multis locis infamatus impona-
tur ſibi ꝙ in oībus illis fidē catholicā publi-
ce ꝓfiteatur ⁊ deteſtet̄ hereſim de qua noſcit̄
infamatus de pur. ca. īter ſollicitudines. nec
ꝯtemnat q̄ canonice ſe de hereſi purgauit. nā
ſi poſt purgationē incidit in hereſim iā pur-
gatā ꝓ lapſo habet̄ ⁊ vt relapſus tradendus
eſt curie ſeculari. iuxta. c. excōicamus. i. §. adij
cimꝰ. ⁊ ver. vl̄ ſi ē poſt purgatōnē. ⁊ c. ad abo
lendam. §. illos quoq̄ȝ ſecus aūt ſi in aliā he
reſim incidit q̄ qua ſe āte nō purgauit. iuxta
c. allegatum.

Queſtio. xxij. ſup terciū modū ſententian
di diffamatam ⁊ q̄ſtionibus exponendam.

Tercius modus proceſſum fidei fini-
endi ⁊ terminādi eſt qñ delatus de he
reſi ꝓceſſus meritis diligenter ꝯſide-
ratis cū bono ꝯſilio ꝑitoꝝ repitur varius vel
habēs indicia cōtra ſe ad q̄ſtiones vt. ſ. expo
natur q̄ſtionibus ⁊ tormentis. vt ſi q̄ſtionatꝰ
nihil conceſſerit ꝓ immuni ⁊ innocente ha-
beatur. Et hoc eſt qñ delatus nō eſt depꝛehē
ſus nec ꝓpria confeſſione nec facti euidentia
nec teſtiū legitima ꝓductione nec ſunt indi-
cia ad talē ſuſpitionē vt habeat hereſim abiu
rare. Eſt tamē in ſuis ꝯfeſſionibus varius.
Uel alias ſunt indicia ſufficientia ad q̄ſtio-
nes ⁊ tormenta. Circa iſtū talis practica ē ſer
uanda. In tali aūt caſu qꝛ ſnīa interlocuto-
ria eſt cōtra delatū ferenda ⁊ nō ꝓ eo. Ideo p
inquiſitorem couiūctim ⁊ non diuiſum ē fe-
renda. iuxta. c. multoꝝ. In primis ſi talis ſte
terit in negatiuis firmiter ⁊ nullatenus licet
inductꝰ p ꝓbos viros fateri voluerit verita-
tē feret̄ ſnīa q̄ vr̄ ſape vim diffinitiue ſentētie
per modum tenoris ſequentis.

Nos. N. miſeratōne diuina epiſcopus
talis ciuitatis aut iudex in terris di-
tioni talis domini ſubiectis. Atten-
dentes meritis proceſſus facti per nos cōtra

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

te talem talis loci talis dioceſis et diligenter
examinatis ꝙ tu es varius in tuis cōfeſſioni
bus et nihilominus ſunt indicia multa que
ſunt ſufficiētia te ad exponendū queſtionib⁊
et tormentis. Eapꝓpter vt veritas ab ore tuo
ꝓprio habeaṫ et vt deinceps aures iudicū nō
offendas interloquēdo declaramus iudica=
mus et ſententiamus die pn̄ti et hora tali te
ſuppponendū queſtionib⁊ et tormētis lata fuit
hec ſententia.

¶Si queſtionandus reperiaṫ varius ⁊ in ſi
mul ſint indicia alia ad queſtiones ſufficien
tia poneṫ vtrūqȝ in ſnīa. vt in p̄dicta poſituȝ
eſt. ſi aūt hec duo nō ꝯcurrāt ſed vnū tm̄ vt=
pote varietas ſine alijs indicijs vel alia indi
cia ſine varietate poneṫ in ſnīa vt inuenitur.
ſentētia autē lata mox exequaṫ vel exequi ſi=
muletur. Nō ſit tm̄ iudex multū voluntari⁹
ad queſtionandū aliquē. nā queſtiones ⁊ tor
menta nō inferunṫ niſi in defectu aliarū ꝓba
tionuȝ. Et ideo ꝑquirat alias ꝓbationes ꝙ
ſi nō inuenerit et tenet ꝓbabiliter ꝙ delatus
eſt culpabilis ſed metu negat veritatē bonis
modis et qn̄qȝ cauteloſis interdū adhibitis.
eius amicis inducentib⁊ ad veritatē dicendā
faciat ſuā diligentiā vt ab ore eius habeat ve
ritatē et negociū nō feſtinet. nā meditatio fre=
quens et carceris ⁊ calamitas ac replicata in
formatio ꝓborū viroꝝ diſponūt ad veritatē
erudiendā. Q̄ꝺ ſi delato conuenienter expecta
to et tp̄e cōgruenter ꝓrogato ac delato multi
pliciter informato. Credāt fide bona ep̄us et
iudex oībus cōſideratis ip̄m delatuȝ negare
veritatē queſtionent eū moderate ſine tm̄ effu
ſione ſanguinis ſcientes ꝙ q̄ſtiones ſunt fal
laces et inefficaces. Nā aliq̄ ſunt ita molles
corde et vecordes ꝙ ad leuē torturā oīa cōce=
derent quecūqȝ falſa. Aliqui aūt ſunt ita ꝑti=
naces ꝙ q̄ſtumcūqȝ vexarenṫ ab eis veritas
nō habereṫ. Aliq̄ ſunt qui fuerūt alias que=
ſtionati et iſtoꝝ aliqui melius ſuſtinēt q̄ſtio=
nes q͛ ſtatim brachia trahunṫ et flectunṫ. ali
qui aūt remanēt debiliores et ſic minus ſuſti
nent queſtiones. aliq̄ etiā ſunt maleficiati et
in queſtionib⁊ maleficijs vtunṫ qui ante mo
rerentur q̄ȝ aliq̄d faterenṫ: efficiunṫ enī quaſi
inſenſibiles. Quare in queſtionib⁊ cū maxi=
ma prudētia eſt agendū et ad cōditionē que=
ſtionandi q̄ȝ plurimū attendendū. Cū aūt la
ta fuerit mox miniſtri ſe diſponāt ad q̄ſtionā
dum delatū. Et cū diſponūt ſe ep̄s aut iudex
et ꝑ ſe et ꝑ alios bonos viros fidei zelatores
inducāt queſtionandū ad fatendū libere. etiā
cōpromittendo ad cōſeruationē vite ſi opus
ſit vt ſupra tactū ē. Q̄ꝺ ſi nec ſic poterit ad ter

rorē vel etiā ad veritatē fatendā induci pote=
runt ſecundā diē vel terciā aſſignare ad cōti=
nuandū tormenta nō ad iterandū q͛ iterari
nō debēt niſi nouis ſuꝑuenientib⁊ indicijs
cōtra eū et tunc pn̄t ſed cōtinuari nō ꝓhibeṫ
diceṫ ergo ſic. Et nos. N. ep̄s et. N. iudex ſi
aſſit p̄fati aſſignamus tibi tali diē taleȝ ad q̄=
ſtiones ꝯtinuandū vt a tuo ore ꝓprio veritas
eruaṫ et totū ponaṫ in ꝓceſſu. Et infra tem=
pus eidē aſſignatū et ꝑ ſe et ꝑ alios ꝓbos vi=
ros inducēt eū ad fatendū veritatē. Q̄ꝺ ſi fate
ri noluerit die aſſignata poterūt q̄ſtiones cō
tinuari et ſic queſtioneṫ eiſdē vel alijs graui=
bus tormentoꝝ fortius vel leuius ſm̄ maio
rem culparū grauitatē. Et poterunt iudices
multas cautelas licitas adhibere ⁊ in verbis
et in factis. vt veritas habeaṫ quas magiſ do
cet exꝑientia atqȝ vſus et negocioꝝ varietas
q̄ȝ ars alicui⁹ ſeu doctrina. Ubi aūt decenter
queſtionatus ⁊ tormētis expoſit⁹ noluerit de
tegere veritatē ampli⁹ nō vexeṫ ſed libere abi
re dimittaṫ. Si aūt ꝑſtiterit in ip̄a ꝯfeſſione
et ꝓderit veritatē culpā ꝓpriā cognoſcendo ⁊
ab eccleſia veniā poſtulando tāqȝ deprehen=
ſus in hereſim propria confeſſione ſed peni=
tēs. Iuxta. c. ad abolendā. §. pn̄ti. abiuret et
ſentētialiter vt deprehenſus publice ꝯdēne=
tur ꝑ modū quo ꝯdemnanṫ in hereſim dep=
henſi ꝓpria cōfeſſione. vt diceṫ infra in octa=
uo mō expediēdi hmōi dep̄hēſos videatur
ibi. vbi vero veritatē ꝓderit et nō penituerit
ſed in hereſi ꝑtinaciter perſtiterit et relapſus
nō fuerit cōdemnabiṫ. iuxta. c. ad abolendā.
§. pn̄ti. et expectat⁹ cōpetenter informat⁹ de
center tradeṫ brachio ſeculari vltimo ſupꝑli=
cio feriend⁹. vt diciṫ infra in decimo mō Si
aūt relapſus fuerit ꝯdemnabiṫ ꝑ modū q̄ di=
cetur infra in decimo mō ꝓceſſum aliquē ter
minandi videaṫ ibi.

Hic aūt eſt diligentius attendendū ꝙ
ille qui queſtionandus eſt ante que=
ſtiones interdū cōtra ſe nihil cōfiteṫ
nec aliquid ꝓbaṫ ꝓpter qꝺ poſſit nec debeat
hereſim abiurare nec ꝓpter hereſim ꝯdemna=
ri et de talib⁊ agiṫ hic ⁊ dictū eſt ſtatim. Inter
dum aūt ip̄e delat⁹ eſt in hereſim deprehen=
ſus vel al's ſunt alia ꝯtra eū ꝓbata indicia ꝓ
pter q̄ debet abiurare vt leuiter vel vehemē=
ter de hereſi ſuſpect⁹ ꝓpter q̄ nō eſt queſtionā
dus ſed ſi vltra hoc negat aliqua q̄ nō ꝓban
tur ſed ſunt indicia ſufficiētia ad q̄ſtiones. et
cū ꝓ talib⁊ queſtionaṫ ſȝ nihil ꝓpter q̄ſtiones
cōfiteaṫ nihilominus iſta nō eſt abſoluenda
iuxta primū modū ſed ſm̄ ꝓbata cōtra eam
ꝓcedatur ⁊ adiurabit vel vt ſuſpectus vel vt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

deprehenſus ſi vir ꝓut proceſſus merita exi
gent et requirent. ſi vero ꝓpter queſtiones cõ
fiteat̃ illa vel eorũ aliqua ꝓpter q̃ queſtionat̃
tũc abiurabit hec et illa et ꝓ iſtis et illis ſentẽ
tia cõtra eũ eſt ferenda.

¶ Queſtio. xxiij. ſuper quartũ modũ ſenten-
tiandi delatã et ſuſpectã leuiter.

Quartus modus ꝓceſſum fidei ſentẽ-
tiandi et terminandi eſt qñ delatus
de hereſi ꝓceſſus meritis diligenter
diſcuſſis cũ bono cõſilio in iure ꝑitoꝝ reperi
tur tm̃ ſuſpectꝰ de hereſi leuiter et hoc eſt qñ
delatus de hereſi nõ deprehendit̃ nec ꝯfeſſio
ne ꝓpria nec facti euidẽtia nec teſtiũ ꝓductio-
ne legitima. nec al's ſunt indicia fortia ſeu ve
hementia de illa hereſi ꝯtra eũ ſ; tantummõ
modica et leuia et talia eſſe ꝑ ꝯſiliũ indicata
ꝓpter q̃ vt ſuſpectus leuiter de hereſi p̃t ⁊ de-
bet: vt talis illã hereſim de qua delatus exti-
tit abiurare et talis ſi relabat̃ pena relapſi de
bita nõ punit̃. licet grauius tunc fuerit puni
endus q̃ꝫ ſi nõ in ante abiuraſſet. Juxta. c. ac
cuſatus. in prin. de here. li. vi. Circa iſtũ talis
practica eſt ſeruanda. Talis enĩ ſi habet̃ ſu-
ſpectus publice. abiurabit publice ĩ eccleſia
per modũ qui ſequit̃ in ſnĩa.

Ego talis dioceſis talis habitator ci-
uitatis vel loci talis in iudicio cõſti-
tutus corã vobis dño epo talis ciui-
tatis. ſacroſanctis euãgelijs poſitis corã me
et ꝓprijs manibꝫ eis ꝑ me tactis. Juro me cre
dere corde et ꝓfiteor ore illã ſanctã fidẽ catho
licam et apoſtolicã quã ſacroſancta romana
eccleſia credit cõfitet̃ p̃dicat et obſeruat. Jtẽ
iuro me credere corde et ꝓfiteor ore ꝙ dñs ie
ſus chriſtus cum oĩbus ſanctis deteſtat̃ he-
reſim peſſimã maleficaꝝ ⁊ ꝙ oẽs illã inſequẽ
tes ſeu illi adherẽtes eternis ignibus crucia
buntur cũ diabolo et angelis eiꝰ eternaliter
niſi reſipiſcant et eccleſie ſancte per pniam re
cõciliati fuerint. Et ꝯſequenter abiuro abne
go et reuoco illã hereſim de qua habetis me
ſuſpectã vos dñi eps et officialis vic; ꝙ fami
liaritatẽ cum maleficis habui. eorũ errorem
ignoranter defendi odio habui inquiſitores
et illarũ ꝑſecutores ſeu etiã ꝙ eorum crimina
nõ detexi. Jtẽ iuro ꝙ nũq̃ꝫ predictã hereſim
credidi neq; credo nec illi adheſi nec adhe-
reo nec vnq̃ꝫ credã neq; herebo nec illã docui
nec docere intendo ꝙ ſi aliquid p̃dictoꝝ fece
rim in futurũ ꝙ deus auertat penis iuris ta
liter abiuratis ꝓmpto aĩo me ſubmitto para
tus ſubire oẽm pniam quã ꝓ his q̃ feci ⁊ dixi
merito me habetis ſuſpectũ volueritis mihi
iniungere illã iuro ꝓ viribꝫ adimplere vt nul
latenus cõtrauenire ſicut me deus adiuuet
et hec euangelia ſacroſancta.

¶ Predicta aũt abiuratio fiat in vulgari vt
ab oĩbus intelligat̃. Qua facta iudex ſi adeſt
aut officialis p̃t ſibi dicere publice in vulga-
ri talia verba vel ſilĩa in effectu. fili vel filia tu
ſuſpitionẽ quã te habebamus vt nõ immeri
to abiuraſti et purgaſti ꝑ abiurationẽ p̃liba-
tam de cetero caueas tibi ꝙ nõ incidas ĩ hãc
hereſim abiuratã. Nã lic; ſi peniteres nõ tra
deris brachio ſeculari. qꝛ abiuraſti tanq̃ꝫ ſu-
ſpectus leuiter et nõ vehemẽter. tm̃ tunc mul-
to fortius punieris q̃ꝫ ſi nõ abiuraſſes et am-
modo ꝓ modico haberis ſuſpecta vehemen
ter et vbi vt talis abiurares et ꝓlaberis pena
relapſis debita punieris ⁊ abſq; miſericordia
traderis curie ſeculari vltimo ſupplicio ferien
da. Si aũt abiurat ſecrete in camera epi vel
camera iudicis qñ ſc; nõ eſt factũ publicum
mõ cõſimili abiurabit. Quibꝫ ꝑactis feretur
ſententia in hunc modũ.

Nos miſeratõe diuina eps talis ciui-
tatis aut iudex ſi adeſt in terris talis
dñi ditioni ſubiectis. Attendẽtes ꝙ
viſis et diligẽter cõſideratis ꝓceſſus meritis
ꝑ nos facti cõtra te talẽ delatũ nobis de here-
tica prauitate reperimꝰ te talia et talia cõmi-
ſiſſe dicant̃ illa q̃ te reddunt ſuſpectũ leuiter
de hereſi et ꝓpter q̃ te talẽ merito habentes te
fecimꝰ vt leuiter ſuſpectũ de p̃dicta labe ean-
dem hereſim abiurare. Verũ ne p̃dicta ꝑte cõ
miſſa remaneãt impunita et vt efficiaris cau
tior in futurũ de multoꝝ et magnorũ ꝯſilio
in iure ꝑitoꝝ ac etiã religioſoꝝ. Jn ⁊ ſuꝑ his
habito maturo ꝑiter et digeſto habẽtes p̃ o-
culis ſolũ deũ ac irrefragabilẽ ſancte fidei ca
tholice veritatẽ ſacroſanctis euangelijs poſi
tis coram nobis. Vt de vultu dei iudiciũ no
ſtrum ꝓdeat. et oculi noſtri videãt equitatẽ
ſedenteſq; ꝓ tribunali more iudicũ iudican-
tium te talẽ hic in noſtra p̃ñtia ꝑſonaliter cõ
ſtitutũ ꝑ modũ qui ſequit̃ cõdemnamus ſen
tiamus ſeu potius penitentiamꝰ ſc; ne de ce
tero vnq̃ꝫ ſciẽter teneas aſſocies verbis defen
das legas ſeu habeas talẽ. et ne deinceps ⁊c̃.
ponant̃ illa q̃ cõmiſit ꝓpter q̃ ſuſpecta fuit ha
bita de predicta heretica p̃uitate lata fuit hec
ſnĩa ſeu penitentia.

¶ Caueatq; notariꝰ ꝙ in ꝓceſſu ponat ꝙ ta
lis abiuratio eſt facta tanq̃ꝫ ꝑ ſuſpectũ habi-
tum de hereſi leuiter et nõ vehementer. alias
periculũ magnũ eſſe poſſet.

¶ Queſtio. xxiiij. ſuper quintũ modũ ſentẽ-
tiandi ſuſpectã vehementer.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quintus modus proceſſum fidei finiendi et terminandi eſt qñ delata de hereſi ꝓceſſus meritis diligenter diſcuſſis cũ bono cõſilio in iure ꝑitoꝝ reperit̃ ſuſpecta de hereſi vehementer. Et hoc eſt qñ delata de heretica prauitate nõ reperit̃ legitime deprehẽſa nec ꝯfeſſione ꝓpria nec facti euidentia nec teſtiũ ꝓductione legitima. ſ; ſunt magna et grauia ꝓbata indicia cõtra eã. ⁊ talia ꝑ ꝯſiliũ indicata q̃ illã reddũt ſuſpectã vehementer de p̃dicta heretica prauitate. Circa ca iſtũ talis practica eſt ſeruãda. Talis nãq; debet vt ſuſpectus vehementer de tali hereſi abiurare illã hereticã prauitatẽ. ita ꝙ ſi poſt moduȝ relabat̃ pena relapſi debita puniatur hoc eſt ꝙ tradat̃ brachio ſeculari vltimo ſupplicio ferienda. Juxta .c. accuſatus. in prin. de here. li. vi. Et abiurabit publice vel ſecrete ſ꜀m ꝙ ſuſpectus eſt habitus publice vel ſecrete et apud plures vel pauciores et graues vel leues. vt dictũ eſt ſtatim de illo q̃ eſt ſuſpectus leuiter de hereſi. et h; vt talẽ hereſim abiurare. Modus aũt diſponendi ad abiurationẽ talis eſt. Adueniente nãq; die dñica ad abiurationẽ faciendã et ad audiendã ſñiam ſeu pñiam abiurando imponendã. p̃dicator ſermonẽ faciet generalẽ. Quo facto legãtur publice ꝑ notariũ vel clericũ ea de quib; ipe abiurandus eſt cõuictus et alia ex q̇bus habitus eſt ſuſpect⁹ de hereſi vehementer. Poſt dicet̃ ſibi ꝑ iudicẽ vel officialẽ. Ecce ꝙ ex hic recitatis tu es nobis ſuſpectus de tali hereſi vehementer quare oportet ꝙ tu purges te et abiures hereſim ſupradictã. et tũc ponet̃ coram abiurãdo liber euangelioꝝ et ipe ponet manũ ſuꝑ illũ ⁊ ſi ſcit legere cõpetenter tradetur ſibi ſequens abiuratio in ſcriptis et leget corã omni ꝓplo. Si aũt neſciat legere ꝯpetenter notarius legat ea ſpacioſe et abiurandus reſpondebit alta et intelligibili voce ꝑ hunc modũ. Nam notarius vel clericus dicet ſic. Ego talis de tali loco. Et iſte rñdebit ꝑ eadẽ verba. et ille in iudicio cõſtitutus et iſte rñdebit ꝑ eadẽ verba in vulgari ſemꝑ. Et ſic quouſq; abiuratio ſit finita et abiurabit per formam tenoris ſequentis.

¶ Ego talis de tali loco talis dioceſis in iudicio ꝑſonaliter cõſtitutus. Corã vobis venerandis dñis ep̃o talis ciuitatis et tali iudice in terris ditioni talis dñi ſubiectis ſacroſanctis euangelijs poſitis corã me ꝓprijs manibus ꝑ me tactis. Juro me credere corde et ꝯfiteor ore illã ſanctã fidẽ catholicã et apoſtolicã quã ſacroſancta romana eccleſia docet ꝯfitet̃ p̃dicat et tenet.

¶ Item iuro me credere corde et ꝯfiteor ore ꝙ ⁊c̃. Explicet̃ articulus catholicus cõtrarius illi hereſi de qua vehemẽter eſt ſuſpectus vt verbi gratia. Si eſt de hereſi maleficarũ dicet̃ ſic. Juro me credere ꝙ nõ ſolũ ſimplices heretici aut ſciſmatici eternis ignib; cruciabunt̃. verũ ſuꝑ oẽs hereſi maleficarũ infecti demonijs fidẽ quã in ſacro fonte baptiſmatis ꝑceperũt abnegãtes et ſpurcitijs diabolicis ꝓ implendis eorũ prauis deſiderijs inſiſtũt hoib; iumẽtis terre frugib; plurima nocumẽta inferẽtes. Et ꝯſequẽter abiuro abnego et reuoco illã hereſim ſeu potius infidelitatẽ q̃ falſe ⁊ mẽdaciter aſſerit nõ aliquã maleficã in terris et ꝙ nemo credere debeat illas poſſe nocumẽta inferre auxilio demonũ cũ talis infidelitas expreſſe militat vt iam cognoſco aduerſus determinationẽ ſancte matris eccleſie ⁊ oĩm catholicoꝝ doctorũ immo et aduerſus leges imꝑiales q̃ hmõi cõburendas decreuerũt. Itẽ iuro ꝙ nũq; p̃dicte hereſi credidi ſuꝑ ꝑtinacit̃ neq; nũc credo neq; credã. nec adhereo de p̃nti nec adherere intẽdo. nec docui nec docere intẽdo nec docebo. Itẽ iuro et ꝓmitto ꝙ talia ⁊ talia exprimant̃ ꝓpt̃ q̃ hẽtis me ſuſpectũ de hmõi hereſi vehemẽter nũq; faciã nec operã vt fiãt dabo. Quod ſi aliq̇d de p̃dictis fecero in futuꝝ qđ deus auertat penis de iure relapſis debitis ꝓmpto aĩo me ſubmitto paratus ſubire oẽm pñiam quã ꝓ his q̃ feci et dixi ꝓpter q̃ habetis me ſuſpectũ de dicta hereſi vehemẽter decreueritis mihi iniungere et illã iuro ⁊ ꝓmitto ꝓ virib; adimplere ⁊ nullaten⁹ cõtraire. ſic me de⁹ adiuuet et hec euangelia ſacroſancta.

¶ Predicta aũt abiuratio fiat in vulgari vt ab oĩbus capiat̃ niſi fieret ſolummõ corã ꝑſonis eccleſiaſticis q̃ linguã latinã intelligerent ꝯpetẽter. Si aũt abiurauerit ſecrete ſc; in palatio ep̃i vel camera ep̃i qñ ſc; factũ nõ eſt publicũ mõ cõſimili abiurabit.

¶ Facta aũt p̃dicta abiuratione iudex auiſabit eũ vt ſupra ꝙ nõ incidat relabendo in penam relapſorum.

¶ Sit cautus notari⁹ ꝙ ponat in actis quõ talis abiuratio facta eſt ꝑ talẽ vt ꝑ ſuſpectuȝ de hereſi vehemẽter ad hoc vt ſi relaberet̃ ſciretur qualiter puniret̃. q; pena relapſis debita. Quibus pactis feret̃ ſentẽtia ſeu pñia in hunc modum.

Nos. N. ep̃s talis ciuitatis. ⁊ frater ſi aſſit. N. inq̇ſitor heretice prauitatis in terris talis dñi ditioni ſubiectis a ſancta ſede ap̃lica ſpecialiter delegatus. Attendẽtes ꝙ tu tal' de tali loco ⁊ talis dioceſis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

talia ꝛ talia ꝯmiſiſti dicanꝭ illa. vt ex ꝓceſſus
meritis diligēter diſcuſſis legitime nobis cō
ſtat ꝓpter q̄ merito habemus te ſuſpectū vehe
menter de tali heretica prauitate. Et vt tali=
ter ſuſpectū te fecim⁹ abiurare de magno cō=
ſilio in iure ꝑitoꝝ iuſticia ſuadente. Uerū vt
efficiaris cautioꝛ in futurū et ne reddaris ꝓ=
cliuioꝛ ad ſimilia ꝑagēda et ne crimina ꝑma
neant impunita vt ſis ceteris delinquentibꝫ
in exemplū de multoꝝ et magnoꝝ in iure
cōſilio ꝑitoꝝ ac etiā in facultate theologica
magiſtroꝝ ſeu doctoꝝ. Jn ꝛ ſuꝑ his habito
maturo et digeſto habētes p̄ oculis ſolū deū
ac ſancte fidei catholice et aplice veritatē ſa=
croſanctis euangelijs poſitis corā nobis. vt
de vultu dei iudiciū noſtrū ꝓdeat. ꝛ oculi no
ſtri videāt equitatē ſedētes ꝓ tribunali mo=
re iudicū iudicantiū te talē hic ī noſtra p̄ſen=
tia ꝑſonaliter cōſtitutū forma qua ſequiꝭ cō=
demnamus ſeu potius penitentiam⁹. vicȝ ne
deinceps talia vel talia facere vel dicere aut
docere p̄ſumas. ponanꝭ illa q̄ cōuinciꝭ cōmi=
ſiſſe ꝓpter q̄ fuit ſuſpectus habitus de p̄dicta
hereſi vehementer et nōnulla q̄ ſi cōmitteret
incideret leuiter in relapſum ſed alia ſibi im=
ponanꝭ ꝓut negocij varietas expoſtulat ꝛ re
quirit. Utpote ꝙ nunq̄ ſcienter habeat talia
exercitia vel ne eos quos ſciuerit abiuraſſe re
ceptet et ſimilia. lata fuit hec ſnīa.

¶ Attendendū aūt ꝙ ſuſpecti de hereſi et nō
deprehenſi ſiue ſint ſuſpecti vehementer ſiue
leuiter nō debent ꝑpetuo incarcerari nec ꝑpe
tuo immurari. qꝛ hec eſt pena illoꝝ qui fue=
runt heretici et poſtea penituerūt. vt ptȝ in. c.
excōicamus. ij. de here. et in. c. qm̄. de here. li.
vi. ſed pūt ꝓpter illa q̄ cōmiſerūt ex q̄bus habi
ti ſunt ſuſpecti ad certū tp̄s carceri mancipa
ri et poſtmodū ꝓut videbiꝭ diſpenſari. iuxta
c. vt cōmiſſi. de here. li. vi. Hec hm̄oi ſuſpecti
ſunt crucibꝫ cōſignandi. nā cruces ſunt inſi
gnia heretici penitētis. ſuſpecti aūt nō fuerūt
heretici habiti quare nō ſunt cōſignandi pōt
tū eis imponi ꝙ ſtent certis diebus ſolenni=
bus in valuis taliū eccleſiarū. vel circa alta=
ria dū miſſarū ſolēnia celebranꝭ habētes in
manibꝫ cereū ardentē tanti ponderis. vel ꝙ
vadant ad talē ꝑegrinationē et ſimilia ꝓut
negocij qualitas expedit et requirit.

¶ Queſtio. xxv. ſuꝑ ſextū modū ſententiādi delatū violēter ſuſpectū.

Sextus modus ꝓceſſus fidei terminā
di eſt qn̄ delatus de heretica prauita=
te ꝓceſſus meritis diligēter diſcuſſis
cū bono ꝯſilio in iure ꝑitoꝝ reperiꝭ de hereſi
ſuſpectus vehemēter. Et hoc eſt qn̄ delatus
ipſe nō reperiꝭ legitime deprehenſus cōfeſſio
ne ꝓpria nec facti euidētia nec teſtiū ꝓductiōe
legitima. ſed ſunt indicia nō leuia ſolū vel ve
hementia. ſed fortiſſima ꝛ violētiſſima q̄ ipm̄
delatū reddūt merito ſuſpectū de dicta hereſi
violenter et ꝓpter q̄ talis debet vt ſuſpectus
violenter de dicta hereſi iudicari. Et vt mo=
dus iſte clarius intelligaꝭ demus exempla tā
de ſimplici hereſi in fide q̄ȝ et de hereſi male=
ficarū. Nā in ſimplici hereſi caſus cōtinge=
ret qn̄ delatus ipſe nō repitur legitime depre=
henſus cōfeſſione ꝓpria ꝛc̄. vt ſupra. tū ꝓpter
aliquid qḋ dixit vel egit vtpote citatus in nō
cauſa fidei ſuſtinuit excōicationē ꝑ annū vel
plus. talis iam eſt ſuſpectus leuiter de hereſi
qꝛ hoc nō caret ſcrupulo heretice prauitatis.
de penis. c. grauē. Citatus aūt reſponſurus
de fide vbi nō cōparet: ſed rennuit cōtumaci
ter cōparere. ꝓpter qḋ excōicatur. tūc fit ſuſpe
ctus de hereſi vehemēter. nā tunc leuis ſuſpi
tio tranſit in vehementē. et ſi ſuſtinet illā ex=
cōicationē ꝑ annū aīo ꝑtinaci tūc fit ſuſpect⁹
de hereſi violēter. Nā et tunc vehemēs ſuſpi
tio tranſit in violentā ꝯtra quā nō admittiꝭ
defenſio immo ex tūc talis eſt vt heretic⁹ cō=
demnandus. vt ptȝ ꝑ. c. cū cōtumacia. et no=
tatur ibidē li. vi. Jn hereſi vero maleficarȝ
exemplificaꝭ ſuꝑ violentam ſuſpitionē qn̄ di
xit et egit aliqua q̄ a maleficis practicanꝭ qn̄
volūt aliquē maleficiare. et qꝛ hoc ꝯmune eſt
vt verbis cōminatorijs aut factis per viſum
vel tactū ſe habeāt maīfeſtare ꝛ triplici ex cau
ſa vt peccatū in iudicibꝫ aggraueꝭ. et vt ſim=
plices eo facilius ſeducanꝭ. et vt deus ꝑ am=
plius offendaꝭ et maioꝛ ſeuiendi in hoīes ſi=
bi facultas relinquaꝭ. vn̄ violēter malefica ſit
ſuſpecta qn̄ poſt verba cōminatoria dicēdo.
faciā tibi q̄ in breui ſenties vel ſimilia in ſen=
tentia et poſt verba effectus aliq̄s in ipo vel
in alio fuit ſubſecutus. tunc enī nō leuiter ſit
ſuſpecta ſicut q̄ ꝓpter familiaritatē habitā cū
maleficis fuerunt ſuſpecti. aut qui ꝓcare ad
amorē inordinatū aliquē voluiſſent. vide ſu
pra de tribꝫ ſuſpitionibus leui vehementi et
violenta. Nunc videndū eſt qualis practica
ſit cū talibꝫ ſeruanda. Nā circa violenter ſu=
ſpectū in ſimplici hereſi hec practica ſeruaꝭ.
Nā licet in re fortaſſis nō ſit hereticus. vtpo
te qꝛ nō hȝ errorē in mēte. nec de illo ꝑtinaci
am in voluntatē. vt notat Archi. ſuꝑ. c. alle.
nihilomin⁹ eſt vt hereticus ꝯdemnandus.
ꝓpter p̄dictā ſuſpitionē violentā ꝯtra quam
nō eſt ꝓbatio admittenda. cōdemnaꝭ aūt he=
retica ſic. qḋ ſi nolit reſilire et hereſim abiu=
rare et ſatiſfactionē cōdignā exhibere tradiꝭ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

brachio ſeculari animaduerſione debita pu-
niendus. iuxta. c. ad abolendã. §. pñti. Si au
tem velit et cõſentiat cũ effectu adiurat here-
ſim et carceri ꝑpetuo mancipat᷑. iuxta. c. excõ
municamus. ij. de here. Pari forma ille q̃ ſic
eſt ſuſpectus de hereſi violẽter. Circa ſuſpe-
ctum aũt violẽter ſup hereſim maleficarũ. li-
cet idẽ modus eſſet obſeruandus. tñ mitiori
mõ ꝓcedendo. Aduertendũ ꝙ ſi ſtabit in ne-
gatiua aſſerẽs ꝓut facere ſolẽt. ꝙ nõ ea inten
tione verba illa ꝓtulerit. ſed ex vehementi et
muliebri paſſione. vñ ⁊ iudici nõ videt᷑ ipam
igni poſſe adiudicare nõ obſtante violẽta ſu-
ſpitõe. tũc iudex ea in carceribꝫ detẽta inq̃rat
et ꝓclamare faciat ſi in ſimilibꝫ dudũ notata
fuiſſet. ⁊ ſi ſic vtrũ publice ſit de tali hereſi dif
famata. ex q̃bus ꝓcedere ad vlteriora p̃t tali-
ter vt aũ oĩa queſtionibꝫ tormẽtis exponat᷑ ⁊
ſi indicia apparuerint ſup talẽ hereſim aut ſu
per maleficiũ taciturnitatis. puta qꝛ lachry-
mas nõ effudit. immo ⁊ quaſi inſenſibilis ad
tormẽta reꝑitur qꝛ vicꝫ cito poſt tormẽta oĩ-
bus viribꝫ reſtituit᷑. tunc ꝓcedat per varias
cautelas ſupra poſitas vbi de ſilibꝫ agit᷑. Et
in caſu q̃ oĩa deficerent tunc aduertat ꝙ ſi ſi
milia dudũ ꝑpetrauit. tũc oĩno nõ eſt dimit-
tenda. ſed ꝑ annũ ad minus ſqualoribꝫ car-
ceris mancipãda et crucianda. ſepiſſime etiã
examinanda p̃cipue ſacratioribꝫ diebus Si
aũt diffamata cũ hoc. licet tũc iudex per ea
que ſupra tacta ſunt circa ſimplicem hereſim
ipam poſſet igni adiudicare. p̃cipue propter
multiplicationẽ teſtiũ. et qꝛ ſepius in ſimili-
bus vel ĩ alijs maleficijs fuit notata. tñ quia
cũ pietate ꝓcedere vult. Ideo indicet ei cano
nicam purgationẽ vtvicꝫ. xx. aut. xxx. cõpur
gatores hebeat et ꝓcedat ꝓut in ſecũdo mõ
ſententiandi tactũ eſt. ita vicꝫ indicando ſibi
ꝙ ſi in purgatõe defecerit ꝙ tũc tãq̃ rea igni
adiudicabit᷑. et ſm hoc iudex ꝓcedere p̃t. In
caſu vero quo ſe purgaret. tunc abiurationẽ
oĩs heret᷑ cũ pena relapſoꝝ ac ꝑpetua pñia ꝑ
modũ q̃ ſequit᷑ in ſñia formãda. faciat et mo-
dus diſponẽdi ad abiurationẽ talis eſt vt di-
ctum eſt in quarto et quinto modis p̃ceden-
tibus ꝓceſſum fidei terminandi. Nota etiã
ꝙ in ſequẽtibꝫ modis oĩbus ſententiãdi vbi
iudices ꝑ viã pietatis ꝓcedere vellẽt. tunc ꝑ
modũ iam tactũ ꝓcedere poſſent. Sed qꝛ ſe-
culares iudices varijs ſuis vtuntur modis
iuxta rigorẽ ⁊ nõ ſemꝑ iuxta equitatẽ ꝓcedẽ-
tes. Ideo ipis infallibilis regula ⁊ modꝰ aſ
ſignari nõ p̃t ſicut iudici eccleſiaſtico q̃ abiu
rationẽ recipere p̃t ſub ꝑpetua pñia ꝑ modũ
qui ſeq̄t᷑. Ego tal' de tali loco talis dioceſ᷑ in
iudicio ꝑſonaliter cõſtitutus corã vobis ve
nerabilibꝫ dñis epo talis ciuitatis ⁊ iudicibꝫ
ſacroſanctis euãgelijs poſitis corã me eiſq̃
ꝓprijs manibꝫ ꝑ me corꝑaliter tactis iuro me
credere corde et ꝓfiteor ore illã ſanctã fidem
catholicã et apl'icã quã ſacroſancta ro. eccle.
tenet ꝓfitet᷑ credit p̄dicat atq̃ docet. Et cõſe-
quenter abiuro oẽm hereſim et abnego et re-
uoco extollentẽ ſe aduerſus ſanctã romanã ⁊
apl'icã eccleſiã cuiuſcũq̃ ſecte fuerit vel erro-
ris. Itẽ iuro et ꝓmitto talia et talia exprimã
tur illa q̃ egi ſeu dixi ꝓpter q̃ et' ex culpa mea
habetis me ſuſpectũ de dicta hereſi violẽter.
deinceps nũq̃ faciã vel dicã vel ꝙ fiant ope
ram dabo. Itẽ iuro et ꝓmitto ꝙ oẽm pñiam
quã mihi iniungere volueritis ꝓ p̄dictis vi
ribus adimplebo nec cõtraueniã in aliq̃. ſic
me deus adiuuet et iſta ſacroſancta euange-
lia. Qꝫ ſi contra abiurata fecero in futurũ qđ
deus auertat ex tũc penis de iure relapſis de-
bitis nũc ꝓ tunc obligo et aſtringo q̃tenus il
lis ferior. Sit cautus notariꝰ ꝙ ſcribat in a-
ctis ꝙ dicta abiuratio eſt facta ꝑ vnũ de here
ſi violenter ſuſpectũ. vt ſi probaret᷑ poſt rela-
pſus vt tunc talis iudicaret᷑ talis et traderet᷑
brachio ſeculari. Ego talis de tali loco ta
lis dioceſ᷑ in iudicio ꝑſonaliter cõſtitutꝰ co-
rã vobis venerabilibꝫ dñis. N. epo talis ciui
tatis iudicibꝫ in terris talis dñi ſacroſanctis
euãgelijs poſitis corã me eiſq̃ ꝓprijs manibꝫ
ꝑ me corꝑaliter tactis. iuro me credere corde
et ꝓfiteor ore illã ſanctã fidẽ catholicã ⁊ apl'i
cam quã ſacroſancta ro. ec. tenet ꝓfitet᷑ credit
p̄dicat atq̃ docet. Et ꝯſequẽter abiuro abne
go et reuoco oẽm hereſim extollentẽ ſe aduer
ſus ſanctã romanã et apl'icã eccle. cuiuſcunq̃
ſecte fuerit vel erroris. Itẽ iuro ⁊ ꝓmitto ⁊
talia et talia exprimantur illa que egi ſeu di-
xi ꝓpter q̃ ⁊ ex culpa mea habetis me ſuſpectũ
de dicta hereſi violẽter deinceps nunq̃ faciã
vel doceã ꝙ fiãt operã dabo. Itẽ iuro ⁊ ꝓ
mitto ꝙ oẽm pñiã quã mihi iniũgere voluẽ
ritis ꝓ p̄dictis ꝓ viribꝫ adimplebo nec ꝯtra-
ueniã in aliq̃. ſic me deus adiuuet et iſta ſacro
ſancta euãgelia. Qꝫ ſi ꝯ abiurata vel iurata fe
cero in futurũ diabolo inſtigãte qđ deꝰ auer
tat peĩs de iure relapſ᷑ debitis nũc ꝓ tũc me
obligo et aſtringo q̃tenꝰ illis ferior cũ legiti
me ꝯſtiterit me ꝯtra feciſſe. Sit cautꝰ notari
us ꝙ aſcribat in actis ꝙ dicta abiuratio ẽ fa
cta ꝑ talẽ tãq̃ ꝑ bitũ ſuſpectũ de hereſi violẽ
ter. vt ſi ꝓbaret᷑ abiuratꝰ relapſus iudicaret᷑
et vt tal' traderet᷑ brachio ſeculari.

Quibꝫ ſic actꝫ abſoluat eũ a ſñia excõi
cationis de q̃ eſt ſuſpectꝰ habitꝰ vio-

ſenter ꝙ inciderit ſiĉ in hereſibꝫ ſupradictis. Vñ ſicut heretic⁹ cũ redijt ⁊ abiurat eſt a ſnĩa excõicatõis abſoluend⁹ q2 oĩs hereticus eſt excõicat⁹. iuxta. c. excõicam⁹. i. et. ij. de here. ⁊ etiã iuxta. c. ad abolendã. in pn. Sic talis de quo agit̃ cũ ſit vt heretic⁹ ꝯdemnãdus vt dictũ eſt pri⁹ poſtq̃ abiurauerit eſt ab excõicationis ſnĩa abſoluendus. Et abſolutõe facta feret̃ ſnĩa ſeu pnĩa ꝑ modũ tenoris ſequẽtis.

Nos. N. eps talis ciuitatis et ſi adeſt iudex i terris talis dñi. Attendẽtes ꝙ tu talis de tali loco talis dioc. fuiſti nobis delat⁹ de talibꝫ ⁊ talibꝫ fidẽ ſanctã tangentibꝫ exprimant̃ illa et ꝙ nos ꝓceſſim⁹ ad informãdũ nos ſuꝑ illis vt iuſticia ſuadebat et meritis ꝓceſſus diligẽter examinatis ⁊ oĩbus actis et actitatꝫ in cã pñti inuenimus te talia et talia ꝯmiſiſſe explicent̃ illa. Ea ꝓpter et nõ immerito de tali hereſi explicent̃ illa te ſuſpectũ violẽter habẽtes fecim⁹ te. vt taliter ſuſpectum oẽm hereſim generaliter publice abiurare ꝓut nobis mandãt canonice ſanctiones. Sane cũ ſm eadẽ canonica inſtituta oĩs talis ſit vt heretic⁹ cõdemnand⁹ ⁊ tu ſanioꝛi cõſilio inherẽdo et ad gremiũ ſancte matris eccleſie redeũdo abiuraueris vt p̃mittit̃ oẽm hereticã prauitatẽ ꝓpter qđ abſoluim⁹ te a ſnĩa excõicatõis qua vt obnoxi⁹ dei eccleſie aſtrictus merito tenebaris. Si tñ de corde vero et fide nõ ficta reuerſus es ad eccleſie vnitatẽ Idcirco inter penitẽtes deinceps cõputaris ad mĩe ſinũ ſacroſancta eccleſia te recipiens de pñti. Verũ q2 indignũ valde exiſtit offenſas diuinas impunitas ꝯniuẽtibꝫ oculis ꝑtranſire et iniurias hoĩm caſtigare cũ grauius ſit diuinã q̃ humanã ledere maieſtatẽ et ne tua crimina incentiuũ exiſtãt alijs delinquendi ⁊ vt efficiaris cautioꝛ in futurũ ac minus ꝓcliuus reddaris in poſterũ ad p̃dicta ſeu ſilia ꝯmittẽda vt in futuro ſeculo leuius patiaris. Nos eps et iudex p̃fatus p̃habito. In et ſuꝑ his ſano et maturo conſilio ꝑitoꝝ ſedẽtes ꝓ tribunali more iudicũ iudicantiũ habentes p̃ oculis ſolũ deũ et ſancte fidei irrefragabilẽ veritatẽ ſacroſanctis euangelijs poſitis corã nobis. vt de vultu dei iudiciũ noſtrum ꝓdeat ⁊ oculi noſtri videãt equitatẽ te talẽ in noſtra pñtia ꝑſonaliter conſtitutũ hac die et hora tibi in antea aſſignatis ſentẽtialiter ꝑ modũ q̃ ſequit̃ cõdemnam⁹ ſeu potius penitentiam⁹. In primis ꝙ ſtatim induaris ſuꝑ veſtes oẽs q̃s defers veſte liuida ad modum ſcapularis monachi ſine capucio facta ante et retro habente cruces de pãno croceo longitudĩs palmarũ triũ et latitudinis duorum quã veſtẽ deferre habeas ſuꝑ omnes veſtes alias ꝑ tantũ tps exprimatur vnius anni vel duoꝝ vel plus vel min⁹ ꝓut culpa exigerit delinquẽtis ⁊ nihilominus cũ dicta veſte et crucibꝫ ſtes in porta talis eccleſie tali et tanto tpe ſcꝫ in quattuoꝛ feſtis p̃ncipalibꝫ virginis glorioſe vel talibꝫ et talibus feſtiuitatibus in valuis talis et taliũ eccleſiarũ teq̃ ad talem carcerẽ ad ꝑpetuũ vel ad tale tps ſentẽtialiter cõdemnam⁹. Ponant̃ illa q̃ videbunt̃ magis ad honoꝛẽ fidei expedire attẽta culpe maioꝛitate ſeu mĩoꝛitate ſeu ꝯtumacia delinquẽtis ⁊ ſeq̃t̃. retinẽtes nob ex certa ſcia et expreſſe vt nobis ꝯcedũt canonica inſtituta quaten⁹ dictã pniam poſſum⁹ mitigare aggrauare mutare tollere in toto ⁊ in ꝑte totiẽs quotiẽs nobis viſum fuerit faciendũ. lata fuit hec ſententia.

¶ Qua lecta mox executioni debite demandetur et induat̃ veſte predicta cruces hmõi cõtinente.

¶ Queſtio. xxvi. ſuꝑ modũ ſententiandi debitam ſuſpectã et diffamatã.

Septimus modus ꝓceſſum fidei finiendi et terminãdi eſt qñ delatus de heretica prauitate proceſſus meritis diligẽter diſcuſſis cũ bono ꝯſilio ꝑitoꝝ in iure repitur ſuſpectus de hereſi ⁊ etiã diffamat⁹. Et hoc eſt qñ delatus ipe nõ repitur legitĩe dep̃henſus nec ꝓpria cõfeſſione nec facti euidentia nec teſtiũ legitima ꝓductione. ſed repitur publice diffamat⁹ ac etiã reperiũtur indicia ꝯtra eũ que ipm reddũt ſuſpectũ alias de heretica prauitate leuiter vl' vehemẽter. Utpote q2 habuit magnã familiaritatẽ cũ hereticis qualis fuit ille de q̃ agitur. In. c. inter ſollicitudines. de pur. ca. Et tali rõne infamie eſt indicẽda canonica purgatio et rõe ſuſpitionis debet hereſim abiurare. iuxta. c. alle. inter ſollicitudines. Circa iſtũ talis̃ practica eſt ſeruãda. Talis enĩ ſic publice de hereſi diffamatus et vltra infamiã ex alijs indicijs ſuſpectus habit⁹ de heretica prauitate in primis purgabit ſe publice ꝑ modũ q̃ in ſecũdo mõ tactũ eſt. Qua purgatõe expleta ꝑ ipm diffamatũ mox idẽ diffamatus vt ſuſpect⁹ aliter et ex alijs indicijs hereſi de q̃ eſt ſuſpect⁹ habitus p̃dictũ habẽs librũ euãgelioꝝ corã poſitis abiurabit per hunc modũ.

¶ Et ego talis de tali loco talis dioceſ corã vobis venerabilibꝫ dñis meis. N. epo talis ciuitatꝫ ⁊ iudice in terris talis dñi in iudicio cõſtitutus ꝑſonaliter ſacroſanctis euãgelijs poſitꝫ corã me eiſq̃ ꝓprijs manibꝫ coꝛpaliter ꝑ me tactis. Iuro me credere corde ac ꝓfiteoꝛ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

oꝛe illā ſanctā fidē apoſtolicā quā ro. eccīa credit ꝓfitet̄ p̄dicat et obſeruat. Et cōſequenter abiuro deteſtoꝛ abnego et reuoco oēm hereſim extollentē ſe aduerſus ſanctā ⁊ aplicā eccleſiā cuiuſcūq; ſecte fuerint ſeu erroꝛis. ⁊ poſtea vt ſup̄ tactū eſt. Itē iuro et ꝓmitto ꝙ talia et talia q̄ egi ꝓpter q̄ et merito ſum de tali hereſi diffamatꝰ vt vltra vos me habetis ſuſpectū exprimant̄ illa nūq; deinceps faciam ſeu dicā neq; operā dabo ꝙ fiāt. ¶ Itē iuro et ꝓmitto ꝙ oēm pniam quā mihi iniungere decreueritis ꝓ p̄dictis ꝓ viribꝫ adimplebo nec cōtraueniā in aliq̄. ſic me deus adiuuet ⁊ iſta euāgelia ſacroſancta. Qꝫ ſi ꝯtra p̄dicta iurata ⁊ abiurata fecero in futurū qđ deꝰ auertat a penis talibꝫ de iure debitis me nūc ꝓ tūc libere ſuppono obligo et aſtringo q̄tenꝰ illis plectar cū ꝓbatū legitime extiterit me talia cōmiſiſſe. ¶ Aduertendū tn̄ hic ꝙ ſi indicia ſunt talia et tā foꝛtia ꝙ cū infamia p̄dicta vel abſq; ea reddāt p̄dictū diffamatū ſuſpectū de hereſi vehemēter tūc abiurabit oēm hereſim generalit̄ vt habitū eſt et ſi relabant̄ in quācūq; hereſim pena relapſis debita punient̄. vt in. c. inter ſollicitudines. de pur. ca. et in. c. accuſatus. de here. li. vi.

¶ Si aūt indicia illa ſūt ita modica ⁊ leuia ꝙ etiā cū p̄dicta infamia nō reddāt eū ſuſpectū de hereſi vehemēter ſed ſolū leuiter tunc ſufficiet ꝙ abiuret nō generaliter nec ſimpliciter ſed ſingulariter hereſim de q̄ habitꝰ eſt ſuſpectus. ita ꝙ ſi ꝓbat̄ in aliā ſpeciē hereſis pena relapſis debita nō punient̄ ſed ſi in eadē rōne abiuratōis qꝛ ſcꝫ ſuſpectus leuiter abiurauit pena relapſis debita nō punient̄ licet durius q̄ſi al's nō abiuraſſet. vt oīa hec patent in. c. accuſatꝰ. in p̄n. de here. li. vi. Rōne aūt purgatōis canonice eſt dubiū an ſi poſt purgationē canonicā in eandeꝫ ſpeciē hereſis de q̄ ſe purgauit canonice ꝓlabat̄ pena relapſis debita hoc ē vltimo ſupplicio feriat̄. Et videtur ꝙ ſic. ꝑ. c. excōicamꝰ. i. §. adijcimꝰ. ver. vel ſi poſt purgationē. et. per. c. ad abolendā. §. illos q̄q;. de here. in antiq̄s. Sit cautus notarius ꝙ ſcribat ī actis an talis abiurauerit tā q̄ſi ſuſpectus de hereſi leuiter vel vehemēter. qꝛ multū intereſt vt al's frequēter dictum eſt. Quibꝫ ſic actis feret̄ ſnīa ſeu pnīa ꝑ foꝛmam tenoꝛis ſequētis.

NOs. N. eps talis ciuitatis aut iudex in terris ditioni talis dn̄i ſubiectis. Diligentiꝰ attendentes ꝙ tu talis de tali loco et talis dioceſ̄ fuiſti delatus nobis de tali heretica prauitate exprimant̄ illa. Et nos volētes vt tenebamur iudicialiter infoꝛmari an tu incidiſſes in p̄dictā hereſim ꝯdēnatā ad inquirendū. teſtes examinandū. teq; citandū ⁊ interrogandū medio iuramēto et ad alia faciēda q̄ fienda erāt ꝑ nos deſcendimus ⁊ ꝓceſſimꝰ vt decebat. Quibꝫ pactis viſis et diligēter inſpectis ꝑiter et diſcuſſis ꝓceſſus meritis hmōi cauſe ⁊ oībus ⁊ ſingulis ꝓductis actis et actitatis habitoq; in et ſup̄ illis theologoꝝ atq; ī iure ꝑitoꝝ pluries maturo cōſilio ac digeſto reꝑimus te de p̄dicta hereſi ī tali loco ſeu talibꝫ locis apud bonos et graues publice diffamatū ꝓpter qđ vt nobis mandāt canonica inſtituta. Indiximus tibi purgatiōꝫ canonicā qua coꝛā nobis hic publice te purgaſti. et ipi cōpurgatoꝛes ꝑiter te purgarūt. Inuenimus etiā te talia cōmiſiſſe exprimant̄ illa ꝓpter q̄ et nō immerito ſuſpectū te habuimꝰ vehemēter vel leuiter dicatur ſi eſt iſtud vel illud. et hoc de p̄dicta heretica prauitate ꝓpter q̄ fecimꝰ te vt taliter ſuſpectum hereſim abiurare dicat̄ oēm hereſim ſi abiurauit vt ſuſpectus vehemēter vel hereſim ſupradictā ſi vt ſuſpectus leuiter. Uerū qꝛ nō poſſumꝰ ⁊ debemus talia q̄ ꝑegiſti nullatenus tolerare ſed cogimur ea vitare iuſticia ſuadente ad hoc vt reddaris cautioꝛ ī futurū ⁊ vt crimina nō remaneant impunita et vt ceteri nō reddant̄ ꝓcliuioꝛes ad ſilia ꝯmittenda. Et vt creatoꝛis iniurie nō equanimiter tolerent̄. Ea ꝓpter talē p̄dictū purgatū et abiuratū hic in noſtra p̄ntia ꝑſonaliter cōſtitutū in hoc loco et hoꝛa tali tibi in antea aſſignatiſ Nos eps aut iudex p̄fati ſedētes ꝓ tribunali moꝛe iudicū iudicantiū ſacroſanctis euāgelijs poſitis coꝛā nobis vt de vultu dei iudiciū noſtrū ꝓdeat ⁊ oculi nr̄i videāt equitatē ſententiamꝰ ſeu penitētiamus ꝑ modū q̄ ſequit̄. ſcꝫ ꝙ tenearis ⁊c̄. Ponant̄ illa q̄ videbuntur magis ad honoꝛē fidei eſſe et exterminationē heretice prauitatis. Utpote ꝙ certiſ diebꝫ dn̄icis ⁊ feſtiuis habeat ſtare ad poꝛtā talis vel talis eccleſie cū cereo tāti ponderis in manu dū miſſarū ſolēnia celebrant̄ capite diſcoperto et pedibꝫ nudatis et offerre ad altare cereū antedictū et ꝙ habeat ſextis ferijs ieiunare et ꝙ certo tp̄e locū illū nō audeat exire ſed certis diebꝫ ebdomade ſe habeat ep̄o vl' iudici p̄ntare et ſilia q̄ iniungenda videbunt̄ ſ̄m culparū exigentiā et varietatē qꝛ nō pōt dari regula vna generalis. lata fuit hec ſententia.

¶ Qua lata exequat̄ poteritq; diſpenſari vel mitigari vel cōmutari ſ̄m ꝙ negociū penitētis coꝛrectio et humilitas hec requirūt qꝛ poteſtatē habet eps ⁊ iudex. et hoc de iure. vt in

c. vt cōmiſſi. de here. li. vi.

¶ Queſtio. xxvij. ſup modū ſententiandi hereſim cōfeſſam ſed penitentē.

OCtauus modus ꝓceſſum fidei termi
nandi et ſententiandi finiendi eſt qñ
delatus de heretica prauitate meritis
ꝓceſſus diligēter diſcuſſis cū bono conſilio
in iure ꝑitoꝝ reperit cōfeſſus hereſim ſed pe-
nitens et alias nō relapſus veraciter. Et hoc
eſt qñ delatus ipe cōfitetur iudicialiter coraȝ
epo et inquiſitore medio iuramēto fore verū
ꝙ ipe tāto tpe ſteterit et ꝑſeuerauerit in illa ſeu
alia de qua delatus eſt heretica prauitate. et
illi credidit et adheſit ſed poſtmodū ad infor
mationē epi et alioꝝ vult reſilire et ad gremi
um eccleſie redire. Et illā et oēm aliā hereſim
abiurare et ſatiſfacere put ipi voluerūt ordi-
nare ⁊ nō repitur ꝙ nūꝙ̄ aliā hereſim aliquā
abiurauerit ſed nunc abiurare ꝓmptu aīo eſt
paratus. Circa iſtū talis practica eſt ſeruāda
Talis enī eſto ꝙ multis annis ſteterit in he-
reſim ꝑdicta ac etiaȝ aliꝭ quibuſcūꝙ̄ illaſqȝ
crediderit practicauerit multoſqȝ induxerit ī
errores ſi tandē cū effectu illas hereſes cōſen
ſerit abiurare et ſatiſfactionē cōgruā ad arbi-
triū epi et iudicis eccleſiaſtici exhibere nō eſt
tradendꝰ brachio ſeculari vltimo ſupplicio
feriendus nec ſi eſt clericus degradandꝰ ſed
eſt ad miam admittēdus. iuxta. c. ad abolen-
dam. §. pñti. extra de here. et abiurata primi-
tus heretica prauitate eſt ī ꝑpetuū carcerē re-
trudendꝰ. iuxta. c. excōicamꝰ. ij. §. ſi q̇s ei ab
ſolutōis bñficio impēto et iniuncto eidē qḋ
talibꝫ iniungi cōſueuit. Juxta. c. vt officiū. ꝓ
uiſo tamē ſollerter ne ſimulata fictōe redeat
fraudulēter. ſeculare etiā brachiū impedire
nō pñt. Modus aūt abiurādi eſt vt ſupra ta
ctum eſt. tm̄mō addit. vt corā ꝑplo feſtiuo die
in eccleſia crimina ſua ore ꝓprio confiteat. ita
vicȝ vt dum ab officiali interrogat: tu tot an
nis ꝑſeueraſti in tali hereſi maleficarū et ille
rn̄debit. ita. et poſt tu hec et hec feciſti vt con
feſſus es. et ille rn̄debit ita et ſic cōſequenter.
et tūc poſt oīa abiurabit flexis genibꝫ. Et qui
ſuſpecti de hereſi nullatenus habeant. Et qꝛ
iſte qui eſt ſic deprehenſus in heretica praui-
tate eſt excōicatus. iuxta. c. excōicamꝰ. i. et. ij.
de here. et ꝑ abiurationē rediꝫ ad gremiū ec-
cleſie. Jdeo eſt ei abſolutōis beneficiū impen
dendū. iuxta. c. vt officiū. in prin. de here. li.
vi. quare poſt ꝑdictā abiurationē eſt abſoluē
dus vt modū habent epi abſoluēdi a maiori
excōicatione q̄ ꝛ vtunt apl'ica auctoritate ⁊ ſta
tim ferat ſnīa ꝑ hunc modū.

NOs talis eps talis ciuitatꝭ aut iudex
in terris tal' dñi ditioni ſubiectis. At
tendentes ꝙ tu talis de tali loco talis
dioceꝭ fuiſti nobis fama publica referēte ac
fidedignoꝝ inſinuatōe delatus de heretica
prauitate. Et qꝛ illa infectus fueras multis
annis in magnū tue aīe detrimentū que dela
tio noſtra ꝑcordia acrius vulnerauit nos q̇-
bus incūbit ex officio nobis tradito ſanctaȝ
fidē catholicā in cordibꝫ hoīm cōplantare ac
prauitatē hereticā ab eoꝝ mentibꝫ eneruare.
volētes vt tenebamur ⁊ tenemur. Jn et ſuper
his certius informari et videre ſi clamor qui
ad aures noſtras ꝑuenerat veritate aliq̄ fulci
retur. Ut ſi ſic veritas ſe haberet ꝓuideremꝰ
de ſalubri remedio oportuno deſcendimꝰ ad
inquirendū teſtes examinanduȝ teqꝫ vocan-
dū ac vt ꝯgruētiꝰ potuimꝰ in ⁊ ſuꝑ ꝯ̄ te denū
ciatis te interrogandū medio iuramēto ⁊ ad
peragendū oīa ⁊ ſingula q̄ ꝑ nos erāt fienda
iuſticia exigente ac vt nobis mandāt cano-
nice ſanctiones. Sane cū vellemꝰ cauſe tue
hmōi ꝯgruū finē dare et videre clare ꝙ com
pertū fuerat an ſcȝ ambulares in tenebris, vel
in luce et an fores infectꝰ hereſis labe nec ne
ꝓceſſus meritis actitatis ſolēne tam in ſacra
theologia facultate q̄ꝫ in iure canonico et ci-
uili ꝑitoꝝ corā nobis ꝯſiliū ordinauimꝰ cō-
gregari ſcientes ꝙ ſꝫm canonica inſtituta in-
tegrū eſt iudiciū qḋ plurimoꝝ ſentētiꝭ cōfir
matur et habito in ⁊ ſuper oībus et ſingulis
actis ⁊ actitatis in cauſa pñti ſano maturo ac
digeſto cōſilio ꝑitoꝝ ꝑdictoꝝ viſiſqꝫ ac dili-
genter inſpectis ꝓceſſus meritis oībuſqꝫ et
ſingulis in eo cōtentis libratis inuenimꝰ te
ꝓpria ꝯfeſſione. in iudicio recepto ꝑ nos me-
dio iuramēto in multiplici ꝑuitate malefica-
rū deprehenſum exprimant articuli. Ueruȝ
cū miſericors et miſerator dñs nōnullos ꝑ-
labi ꝑmittat aliqñ ī hereſes ⁊ errores nō ſolū
vt viri catholici litterati ī ſacris eloquiꝭ ex
ercent. Uerū etiā vt fide lapſi humiliores de
inceps fiant ac in penitētie operibꝫ excitent
eiuſdē ꝓceſſus meritis diligēter diſcuſſis re-
perimꝰ ꝙ tu ad informationē noſtrā frequē-
tem noſtreqꝫ et alioꝝ ꝓboꝝ adherendo cōſi
lio ſaniori ad gremiū ſancte matris eccleſie. ⁊
ad eiuſdē vnitatē ſalubriter euolaſti ꝑdictos
errores et hereſes deteſtando ac fidei ſancte
catholice agnoſcēs irrefragabilē veritatē tu-
is internis viſceribꝫ infligendo ꝓpter qḋ illiꝰ
veſtigiꝭ inherētes q̄ neminē vult ꝑire te ad-
miſimꝰ ad adiuratoriā ⁊ abiuratoriā publicā
cautionē faciēdo te in pñtiaꝝ ꝑfatas hereſes
et aliā oēm hereſim publice abiurare q̄ cōple

tā abſoluimus te a ſentētia excōicationis ma
ioris qua ex lapſu in hereſim extitiſti inno-
datus et te recōciliando ſancte matri eccleſie
reſtituim⁹ eccleſiaſticis ſacramētis dū tñ de
corde vero et fide nō ficta redieris ad eccleſie
vnitatē ꝓut te feciſſe credimus et ſperamus.
Sane cum indignū valde exiſtat dñoꝝ tem
poraliū iniurias vlciſci. deūq; celoꝝ creato-
ris oīm iniurias equanimiter tolerare. cum
multo grauius ſit eternā q̄ȝ temporalē ledere
maieſtatē et vt ipſe peccatoꝝ miſerator tui mi
ſereatur ſiſq; ceteris in exemplū. Et vt crimi
na nō remaneāt impunita et vt efficiaris cau
tior in futurū et vt nō reddaris ꝓclinior ſed
difficilior ad ꝑdicta et quecūq; alia illicita cō
mittenda. Nos epiſcopus et iudex ſeu iudi-
ces in cauſa fidei antefati ſedentes ꝓ tribuna
li more vt ſupra. Q induat̄ veſte liuida ⁊c.
Item te ſententialiter cōdemnamus ad ꝑpe
tuū carcerē vt ibi ſemꝑ pane doloris et aqua
anguſtie crucieris retinentes nobis ex certa
ſcientia ⁊ expreſſe quaten⁹ poſſimus libere di
ctam ſententiā ſeu penitentiā mitigare aggra
uare cōmutare tollere totaliter vel in parte ſi
et quādo et ꝓut nobis et totiens quotiēs vi
debitur faciendum lata fuit hec ſententia ⁊c.
Qua lecta iudex aſſumet per puncta et dicat
ſententiato hec vel ſimilia in effectu fili ſnīa
vel pnīa tua ſtat in h̄ ꝙ ſcȝ portes toto tꝑe vi
te tue cruces ꝙ ſtes in ſcala cū eis in porta ta
lium eccleſiarū et ꝙ ſis in carcere ꝑpetuo ad
panē et aquam ſed fili ne ſit tibi graue q̄r cer
tifico te ꝙ ſi patiēter tolleres: miſericordiam
apud nos inuenies nō dubites nec deſperes
ſed firmiter ſperes. quibus dictis ſnīa execu-
tioni debite demandet̄ et ſtatim veſtis predi
cta ſibi induat̄ et in ſcala in alto ponat̄ vt ab
egredientib⁹ eminenter videat̄ circūdantib⁹
cū miniſtris curie ſecularis. Hora aūt pran-
dij ducat̄ a miniſtris ad carcerē et poſt fiant
alia ꝓut ponunt̄ in ſentētia. Dum aūt ipſe in
duitur et ad portā eccleſie deducit̄. Iudex ec
cleſiaſticus nō ſe amplius intromittat ſi cu-
ria ſecularis cōtentatur bene quidē, ſi non a-
gat ad libitū.

¶ Queſtio. xxviij. ſuꝑ modum ſententiandi
hereſim cōfeſſam ſed relapſam licȝ penitentē

Nonus modus ꝓceſſum fidei termi-
nandi et ſententiādi eſt qñ delatus ꝓ
heretica prauitate ꝓceſſus meritis di
ligenter diſcuſſis cū bono ꝯſilio reperit̄ ꝯfeſ
ſus hereſim et penitens ſed relapſus realiter
Et hoc eſt qñ delatus ipſe cōfitet̄ iudicialiter
corā epo aut iudicib⁹ al's ſe omnē hereſim ab

iuraſſe. et ita legitime reperit̄. Et ꝙ poſt cre-
didit tali hereſi ſeu errori. Vel ꝙ ſpecialiter
hereſim adiurauit ſcȝ maleficarū et poſt re-
dijt in eandē ſed poſt adherēs cōſilio ſaniori
penitet credit catholice et reuertit̄ ad eccleſie
vnitatē tali eni nō ſunt ſi humiliter petat de-
negande pnīe et euchariſtie ſacramēta ſed q̄ȝ-
tumcūq; peniteat nihilomin⁹ vt relapſus eſt
tradendus brachio ſeculari vltimo ſupplicio
feriendus. Hoc aūt intelligit̄ vbi repit̄ur ꝙ
abiurauerit tanq̄ȝ deprehēſus in hereſim ſeu
tanq̄ȝ ſuſpectus de hereſi vehemēter nō autē
leuiter tm̄. Circa aūt iſtū talis practica eſt ſer
uanda. Nā cōcluſo in ꝯſilio ꝑitoꝝ maturo
ꝑiter et digeſto ⁊ ſi oportuerit replicato ꝙ ꝑ-
dictus delatus de iure eſt relapſus. Eps aut
iudex mittēt ad dictū relapſum delatū in car
cere incluſum duos vel tres ꝓbos viros ⁊ ꝑ-
ſertim religioſos ſeu clericos fidei zelatores
eidē relapſo nō ſuſpectos nec ingratos ſed fa
miliares et gratos. et iſti intrabūt ad eum ca
ptata hora cōpetent̄ et loquent̄ ſibi de ꝯtem-
ptu mūdi et miſerijs vite pn̄tis et gaudijs ac
gloria ꝑadiſi et demū his p̄miſſis indicabūt
ſibi ex parte epi ſeu iudicis ꝙ non p̄t euadere
mortē tꝑalem et ideo ꝙ curet de ſalute aīe ſue
ac diſponat de peccatoꝝ ſuorū ꝯfeſſione ⁊ ſa
cramēti euchariſtie ꝑceptōe et iſti frequenta-
bunt eū inducētes illū ad pnīaȝ ac etiā ad pa
tientiā. Cōfirmantes eū ꝓ virib⁹ in catholi-
ca veritat taliter vt ipm̄ diligēter faciāt cōfi-
teri ac cōferri eidē petenti humilier euchari-
ſtie ſacramentū nā hmōi ſacramenta nō ſunt
talib⁹ deneganda Iuxta. c. ſuꝑ eo. de here. li.
vi. Quib⁹ ſacramētis receptis eo ꝙ bn̄ diſpo
ſito ad ſalutē iudicio p̄dictoꝝ poſt duos vel
tres dies. In quib⁹ ꝑ p̄dictos in fide catholi
ca cōfirmet̄ et ad patientiā inducat̄. Eps ſeu
iudex loco eius mandabūt balino loci ſeu po
teſtati curie ſecularis q̄tenus tali die et hora
ſcȝ nō feſtiua ſit cū ſua familia in tali platea
ſeu loco extra eccleſiā tm̄ ad recipiendū de fo-
ro ſuo quendā relapſum quē ipi eps ⁊ iudex
tradēt ei Et nihilomin⁹ ꝙ die p̄fixa de mane
ſeu p̄cedente faciat publice p̄coniſari ꝑ ciui-
tatē ſeu locū i locis illis ſeu vicis in q̄bus p̄-
coniſatōes alie cōiter ſolēt fieri. Q tali die et
hora in tali loco p̄dicator ꝓ fide ſermonē fa-
ciet et eps ⁊ alij iudices ꝯdemnabūt quendā
relapſuȝ in hereticā prauitatē tradēdo eū bra
chio ſeculari. Cōſiderandū autē hic eſt ꝙ
iſte q̄ ſic relapſus eſt ſi fuerit in ſacris ordini
bus ꝯſtitutus vel al's ſacerdos vel cuiuſcūq;
ordis ſeu religiōis obumbratōe fuſcat⁹ pri⁹
anq̄ȝ tradat̄ ē toti⁹ ecc̄iaſtici ordis ꝓrogatiua

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

midandus. ⁊ ſic omni officio eccleſiaſtico et
poliatus relinquať ſecularis arbitrio pote-
ſtatis animaduerſione debita puniēdꝰ. vt in
c. ad abolendū. §. pñti. de here. Qñ igiť talis
eſt a ſuis ordinibꝫ degradandus ⁊ ſeculari cu
rie delinquēdus. Epūs cōuocet p̄latos et vi
ros religioſos ſue dioceſis. qꝛ licet non olim
nunc tñ ſolus eps cū prelatis ⁊ alijs viris re
ligioſis et ꝑitis ſue dioceſis p̄t in ſacris ordi
nibus cōſtitutū degradare cū eſt relinquen-
dus brachio ſeculari vel ꝑpetuo immurandꝰ
ꝓ heretica prauitate. Juxta. c. qm̄. de here. li.
vi. Adueniente autē die p̄fixa degradādo re-
lapſo ac tradendo ſi fuerit in ſacris ordinibꝫ
cōſtitutus in brachio ſeculari aut relinquen
do ſi fuerit laicꝰ ad audiendū diffinitiuā ſen
tentiā in aliqua platea ſeu loco extra eccleſiaȝ
populo cōgregato et facto ſermone ꝑ inqui-
ſitorē ac ipi relapſo inibi in alto loco cōſtitu
to et pñti curia ſeculari ſi degradandus ipſe
relapſus fuerit. Eps in pontificalibꝫ indutꝰ
et p̄latis ſue dioceſis eidē aſſiſtentibꝫ ipm de-
gradandū corā eo exiſtentē ⁊ indutū ac diſpo
ſitum ac ſi deberet in ſuo ordine miniſtrare a
ſuo ordine degradabit a ſuperiori ordine in-
cipiendo et ſic gradatim vſqꝫ ad infimū ⁊ ſic
conferendo ordinē verbis vtiť epiſcopus ad
hoc per eccleſiā ordinatis ita degradando in
qualibet depoſitione et caſule et ſtole et ſic de
alijs poterit vti aliquibꝫ verbis cōtrarijs pri
mis. Qua quidē degradatōe facta vbi fiēda
ſit ꝑ modū ſm̄ quē de iure ſeu cōſuetudinis
eſt fienda. officialis mandabit notario ſeu re
ligioſo vel clerico quatenus legat ſniam que
ſnia ſiue relapſus laicus ſiue clericus eſt de-
gradatus fereť ꝑ modū tenoris ſequētis.

Nos. N. miſeratōne diuina eps talis
ciuitatis ⁊ iudex in terris talis dñi di
tioni ſubiectis. Attendētes legitime
informati ꝙ tu talis de tali loco ⁊ talis dioce
ſis fuiſti corā nobis ſi ita fuerit ſeu cōtra tali
bus epō ⁊ iudicibus delatus de tali heretica
prauitate ſeu talibus explicenť. In quibꝫ he
reſibus vt legitime fuit cōpertum fuiſti a cō
feſſione ꝓpria deprehēſus ac etiā teſtibus cō-
uictus. et ꝙ in illis ꝑſtiteras tāto tp̄e animo
indurato dicať prout fuit ſed poſt adherens
cōſilio ſaniori illas hereſes in tali loco publi
ce abiuraſti in forma eccleſie cōſueta abnega
ſti et reuocaſti ꝓpter que p̄dicti eps et inquiſi
tor: credentes te veraciter ꝯuerſum ad gremi
um eccleſie ſancte dei te ab excōicationis ſen
tentia qua aſtrictus tenebaris abſoluentes ſi
tñ de corde vero et fide nō ficta reuerſus eſſes
ad ſancte eccleſie vnitatē iniunxerūt tibi peni
tentiā ſalutarē verū poſt oia ſupradicta ⁊ tot
annoꝝ curriculis iam elapſis nunc nouiter
iterū delatꝰ nobis extitiſti ꝙ iterū incideras
in tales hereſes abiuratas explicenť noſqꝫ li
cet diſplicēter de te talia audiſſemꝰ tñ iuſticia
nos cogente deſcendimus ad inquirendum
teſtes examinandū teqꝫ vocandū et interro-
gandū medio iuramēto necnō ad oia et ſin-
gula faciēda q̄ ꝑ nos fienda erāt ſm̄ canoni-
nica inſtituta. Sane cum vellemus pñtem
cauſam fine debito terminare ſolēne ꝯſilium
tā in theologica facultate q̄ꝫ in iure canonico
ac ciuili peritoꝝ iuſſimꝰ cōgregari et habito
predictoꝝ cōſilio maturo ꝑiter et digeſto. in
et ſup oibus et ſingulis actis et actitatis ac
viſis et dilgēter diſcuſſis ꝓceſſus meritis et
oibus equa lance libratis ꝓut fieri exigebat
reperimus legitime tā per teſtes q̄ꝫ ꝑ ꝓpriam
tuā cōfeſſionē iudicialiter receptā ꝙ tu reinci
diſti in hereſes abiuratas. Nā reperimus ꝙ
talia et talia dixiſti vel feciſti. Explicenť oia.
Propter q̄ et merito de predictoꝝ ꝯſilio te ha
buimus et habemꝰ ꝓ relapſo. Juxta canoni
ca inſtituta ꝙ dolenter referimꝰ et referendo
dolemus. ſed qꝛ ad informationē noſtram et
ꝓborum virorum catholicoꝝ diuina gratia
inſpirante iterū es reuerſus ad gremiū eccle
ſie et ad eiuſdē fidei veritatē predictos erro-
res et hereſes deteſtando et credendo catho-
lice fidēqꝫ catholicā ꝓteſtando admiſimꝰ te
ad recipiendū penitētie et eucharitie petita ꝑ
te humiliter eccleſiaſtica ſacramenta. Veruȝ
cum eccleſia dei in te et circa te vltra nō habe
at quid faciat cū ita miſericorditer ſe habue-
rit erga te vt p̄diximus et tu illa abuſus fue-
ris in abiuratas hereſes incidendo. Eaꝓpter
nos epiſcopus et iudices antefati ſedētes ꝓ
tribunali more iudicum iudicantium ſacro
ſanctis euangelijs poſitis corā nobis. vt de
vultu dei iudicium noſtruȝ prodeat et oculi
noſtri videant equitatē habentes pre oculis
ſolū deum et ſancte fidei irrefragabilem veri
tatem ac extirpationē heretice prauitatis te
talem hoc loco die et hora tibi ad audiendaȝ
diffinitiuā ſniam in antea aſſignatis ſenten-
tialiter iudicamꝰ te eſſe veraciter relapſuȝ in
hereticā prauitatē licet penitentē. Et vt vera
citer relapſum in eandē de foro noſtro eccle-
ſiaſtico te ꝓijcimus et relinquimus brachio
ſeculari traditus. rogamus tñ ⁊ efficaciter di
ctam curiā ſecularē quatenꝰ circa te citra ſan
guinis effuſionē et mortis periculū ſuā ſen-
tentiā moderet. Et ſic epiſcopus ⁊ ſui aſſeſſo
res recedentes curia ſecularis ſuum officiuȝ
exequetur.

¶ Attendendũ eſt ꝗ̃uis ep̄s et inquiſitor de
beant eſſe ſummoꝑe diligẽtes et ꝑ ſe et ꝑ ali-
os facere vt relapſus peniteat ⁊ ad fidẽ catho
licã ↄuertat᷑. tñ poſtꝗ̃ penituerit ⁊ ↄcluſum
fuerit in ↄſilio ꝙ licet peniteat nihilominus
veraciter eſt relapſus ⁊ vt talis tradend⁹ eſt
brachio ſeculari ipi ꝑſonaliter ꝙ tali ſñia d3
plecti eidẽ nõ indicẽt. q2 facies iudicis terrẽt
cõdemnandũ. Et verba ſua magis inducũt
plectendũ ad impenitentiã ꝗ̃ ad patientiã. ⁊
ideo nec ex tũc nec añ ſñiam nec poſt cũ ſibi
faciãt p̄ſtari vt nõ moueat᷑ aĩo ↄtra eos ꝙ in
caſu tali mortis diligenti⁹ eſt cauendũ. ſed vt
eſt dictũ mittãt ad eũ aliq̄s viros ꝓbos p̄ſer
tim religioſos ſeu clericos ei nõ ingratos ſed
gratos qui futurã ſñiam atq3 mortẽ infligen
dam indicãt eũ ad fidẽ cõfirment ad patienti
am exhortent᷑ ⁊ poſt ſñiam eũ aſſocient cõſo
lentur cũ eo exorẽt ⁊ ab eo nõ diſcedãt donec
ſpiritũ reddiderit creatori. Sint igit᷑ cauti ⁊
auiſati ne q̄d agẽt ſeu dicãt ꝓpter qd̄ relapſus
mortẽ preueniat᷑ et ipi efficiant᷑ irregulares.
Et vñ debebãt meritũ deportare deferãt ſecũ
penã pariter atq3 culpã. Cõſiderandũ eſt etia3
ꝙ talis ſñie tradẽdi aliquẽ curie ſeculari nõ
cõſueuerũt fieri die feſtiua vel ſolenni nec eti
am in eccleſia ſed extra in aliq̄ platea. q2 ſñia
eſt q̄ ducit ad mortẽ. et honeſtius eſt ꝙ ferat᷑
in die feriali et extra eccleſiã cũ dies feſtiua ⁊
eccleſia dño ſint dedicata.

¶ Queſtio. xxix. ſup modũ ſententiandi he-
reſim confeſſam ſed impenitentẽ et tamen re-
lapſum.

Decimus modus ꝓceſſum fidei termi
nandi et ſententiandi eſt qñ delatus
de heretica prauitate ꝓceſſus meritis
diligẽter diſcuſſis cũ bono cõſilio ꝑitoꝝ in
iure reꝑitur cõfeſſus hereſim et impenitens
nõ tñ relapſus. Sed q2 rariſſime inuenit᷑ ta-
lis caſus. licet interdũ nobis inquiſitoribus
cõtigerit tñ ep̄s et iudices cũ tali nõ debẽt fe-
ſtinare ſed bene cuſtoditã et cõpeditã ad con
uerſionem inducere etiã ꝑ plures menſes ꝓpo
nendo ꝙ in corꝑe et aĩa ſic impenitẽs dãna-
bitur. Qui ſi tandẽ nec ꝓſperis nec aduerſis
nec minis nec blandicijs poterit emolliri vt
reſiliat ab erroribus ſuis ⁊ fuerit p̄dicto cõ-
gruo tꝑe expectatus. Ep̄s et iudices diſpo-
nent ſe ad tradendũ eũ ſeu relinquendũ bra-
chio ſeculari et mandabunt ꝑ cedulã nuncio
ſeu balíuo ſeu poteſtati curie ſeculari quate-
nus tali die nõ feſtiua et tali hora ſit in tali lo
lo extra eccleſiã tñ cũ ſua familia et ipi tradẽt
ſibi quendã hereticũ impenitentẽ. Et nilomi
nus ꝙ ex ꝑte eoꝝ faciat publice ꝓconiſari in
illis vicis ſeu locis in quib9 alie ꝓconiſatio-
nes ſunt fieri cõſuete ꝙ die et hora ac loco p̄-
dictis. Predicator faciet ſermonẽ pro fide ac
tradet hereticũ quendã brachio ſeclari. et iõ
ꝙ oẽs veniãt ⁊ interſunt et habebũt indulgẽ
tiã ↄſuetã. Quib9 expletis tradet᷑ curie ſecula
ri ꝑ modũ tenoris ſequẽtis ſep⁹ tñ ammonẽ
do ꝑ prius vt reſiliat᷑ ⁊ peniteat. ꝙ ſi omo no
luerit fertur ſñia.

Nos. N. miſeratõe diuina ep̄s talis ci
uitatis. ⁊ iudex in terris talis dñi. At
tendentes ꝙ tu talis de tali loco talis
dioceſ᷑ fuiſti nobis delatus fama publica de
ferente ac fidedignoꝝ inſinuatõe de heretica
prauitate. Explicent᷑ hereſes et ꝙ in illis he
reſibus ⁊ factis ꝑſtiteras multis annis i tue
aie detrimentũ. Nosq3 q̄bus ex officio incũ-
bebat prauitatẽ hereticã extirpare. Volẽtes
vt tenebamur in et ſup his certius infor ma-
ri videre an ambulares in tenebris vel in lu-
ce diligẽter. Inquiſiuim⁹ de p̄dictis teq3 ci-
tantes ac efficaciter interrogãtes reꝑimus te
p̄dicta infectũ heretica prauitate. Sane cu3
p̄ cũctis noſtre mentis deſiderabilib9 inſidat
cordi nr̄o fidẽ ſanctã catholicã in ꝓloꝝ ꝓcor
dijs cõplantare eradicata heretica prauitate
modos diuerſos varios ⁊ cõgruos tã ꝑ nos
ꝗ̃ ꝑ alios adhibuim⁹ q̄ten⁹ reſilires ab here
ſib9 et errorib9 añdictis i q̄b9 ſteteras atq3 ſta
bas ꝓut et nũc ſtas ↄtumaciter ac ꝑtinaciter
aĩo indurato Verũ cũ humani gener̄ inimico
tuis ꝓcordijs aſſiſtẽteteq3 in dictis errorib9
voluẽte ⁊ inuoluẽte nolueris neq3 velis a ſe-
pe dictis hereſib9 reſilire plus eligẽs mortẽ
aie incurrere gehennalẽ et corꝑis tꝑalẽ ꝗ̃ an
tefatas hereſes abiurare ac ad gremiũ eccle-
ſie aduolare ⁊ aĩam lucrifacere in reprobum
ſenſum dat⁹. Eapꝓpter cũ ſis ab eccĩa ſancta
dei excõicationis vinculo innodat⁹ ⁊ merito
et numero a grege dñico ſeparatus ac ꝑticipa-
tione bonoꝝ eccleſie ꝑuat⁹ et eccĩa circa te nõ
habeat vltra q̄d faciat cũ ad te ↄuertendũ fe-
cerit iuxta poſſe. Nos ep̄s et iudices in cã fi
dei ſepefati ſedẽtes ꝓ tribunali more iudicu3
iudicantiũ ſacroſanctis euãgelijs poſitis co
rã nobis. vt de vultu dei iudiciũ noſtrũ ꝓde
at ⁊ oculi nr̄i videãt equitatẽ habẽteſq3 p̄ ocu
lis ſolũ deũ ⁊ ſancte fidei veritatẽ ac extirpa
tionẽ heretice prauitatis hac die hora ⁊ loco
tibi in antea aſſignatis ad audiendã ſñiam
diffinitiuã ꝓdem̄nam⁹ ac ſententialit᷑ iudica
mus te eſſe veraciter hereticũ impenitentẽ et
vt veraciter talẽ tradendũ ⁊ relinquendũ bra
chio ſeculari et ſic vt hereticũ impenitentẽ ꝑ
hãc noſtrã ſñiam de foro nr̄o eccleſiaſtico te

ꝓ̄cimus et tradimus ſeu relinquimus bra-
chio ſeculari ac poteſtati Curie ſecularis di-
ctam curiā ſecularē efficaciter deprecātes q̄-
tenus circa te citra ſanguīs effuſionē ⁊ mor-
tis periculū ſuā ſnīam moderet̃. lata fuit hec
ſententia.

¶ Queſtio. xxx. ſuꝑ hereſim cōfeſſam et rela-
pſam et impenitentē.

Vndecimꝰ modus ꝓceſſum fidei ter-
minandi et finiendi eſt qn̄ delatus de
heretica prauitate ꝓceſſus meritis di-
ligenter diſcuſſis cū bono ꝯſilio in iureꝑito-
rum reꝑitur cōfeſſus hereſim ac impenitens
et relapſus. Et hoc eſt qn̄ delatꝰ ore ꝓprio cō
fitet̃ iudicialiter talia et talia ſe credere et pra-
cticas ſe circa iſtū eſt practicandū vt ſupra et
ferat̃ ſnīa corā epō et iudicibꝫ que tn̄ ſunt he-
reticalia manifeſte ꝑ formā tenoris ſequētis.

Nos. N. miſeratōe diuina epus talis
ciuitatis aut iudex in terris talis dn̄i
Attendētes ꝙ tu talis de tali loco ta-
lis dioceſis fuiſti nobis ſeu talibꝫ p̄deceſſori-
bus noſtris delatus de heretica prauitate ex-
plicent̃. In quibꝫ vt legitime eſt cōpertū fui-
ſti cōfeſſione ꝓpria iudicialiter ac fidedignis
teſtibꝫ deprehenſus et ꝙ in illis ꝑſtiteras tan-
to tpe aīo indurato dicat̃ ꝓut fuit ſed ꝙ poſt
ſano cōſilio inherendo illas hereſes publice
abiuraſti in tali loco in forma eccleſie ꝯſueta
ꝓpter q̄ p̄dicti epūs et iudex credētes te veraci-
ter reſiliiſſe ab erroribꝫ antelatis et ad gremiū
eccleſie credendo catholice aduolaſſe tibi ab-
ſolutionis beneficiū impartirūt abſoluētes
te ab excōicationis ſnīa qua aſtrictꝰ in antea
tenebaris ſi tn̄ de corde vero et fide non ficta
conuerſus extiteris ad ſancte eccleſie vnitatē
tibi ſalutarē pn̄iam iniungētes ad miſericor-
diā receperūt. q͛ eccīa ſancta dei nō claudit
gremiū reuertenti. Verū poſt oīa antedicta
fuiſti nobis delatus ꝙ diſplicēter accepimus
ꝙ iterū incideris in dānatas hereſes ꝑ te pu-
blice in antea abiuratas ſeu talia et talia cō-
miſiſti cōtra abiuratā ꝑlibatā in tue aīe detri-
mentū. Explicent̃. Nosqꝫ quāqꝫ diſplicē-
tia ſautiati ꝙ de te talia audiſſemus nihilo-
minus iuſticia nos cogēte deſcendimꝰ ad in-
quirendū teſtes examinandū teqꝫ vocandū
et interrogandū vt decebat medio iuramēto
et ad faciendū oīa et ſingula q̄ ꝑ nos fienda
erāt ſm canonica inſtituta. Sane cū vellemꝰ
pn̄tem cauſam fine debito terminare ſolenne
tāꝑitoꝝ in theologica facultate q̄ꝫ in iure ca-
nonico ⁊ ciuili ꝯſiliū fecimꝰ cōgregari. Et ha-
bito cū p̄dictis in et ſuꝑ oībus ⁊ ſingulis in
pn̄ti cauſa ꝓductis deductis actis ⁊ actitatis
cōſilio maturo ꝑiter ac digeſto ac etiā replica-
to viſiſqꝫ ac diligēter diſcuſſis ꝓceſſus meri-
tis huiꝰ cāe ac oībꝫ ꝓut ius et iuſticia ſuade-
bant cōperimꝰ legitime tā ꝑ teſtes dignos fi-
de q̄ꝫ ꝑ tuā ꝯfeſſionē ꝓpriā pluries ꝑ nos rece-
ptam te incidiſſe ac recidiſſe in hereſes abiu-
ratas. Nā reꝑimꝰ ꝙ talia ⁊ talia dixiſti vl' egi-
ſti. Explicent̃ oīa ꝓpter q̄ et merito de p̄dicto
rū ꝯſilio te habemꝰ tuis exigētibꝫ exceſſibꝫ ꝓ
relapſo ſm canonicas ſanctōnes qḋ dolēter
referimꝰ ⁊ referēdo dolemꝰ nouit ille q̄ nihil
ignorat cordiū intima oīm intuet̃ ⁊ cū totis
nr̄is p̄cordiīs cuperemꝰ ꝓut adhuc cupimꝰ
te reducere ad ſancte eccleſie vnitatē ac enu-
merare a tuis viſceribꝫ p̄fatā hereticā praui-
tatē. vt ſic ſaluares aīam tuā ac mortē euade-
res corꝑis et aīe gehennalē conatꝰ nr̄os exer-
cuimꝰ ad te ſalubriter ꝯuertendū modos cō-
gruos varios adhibētes ſed tu in reprobum
ſenſum datus maligno ſpū ductꝰ ꝑiter et ſe-
ductus p̄elegiſti torq̄ri diris ac ꝑpetuis cru-
ciatibꝫ in infernū et hic tꝑalibus ignibꝫ cor-
poraliter ꝯſumari quā adherēdo ꝯſilio ſani-
ori ab erroribꝫ dānabilibꝫ ac peſtiferis reſili-
re ⁊ ad gremiū ⁊ ad miām ſancte matris eccle-
ſie aduolare. Eapꝓpter cū eccīa dei vltra non
habeat erga te q̄d faciat cū ad te ꝯuertendū
totū exercuit poſſe ſuū. Nos epūs ⁊ iudices in
hac fidei cā memorati ſedētes ꝓ tribunali mo-
re iudicū iudicantiū ſacroſanctis euāgeliis
poſitis corā nobis vt de vultu dei iudiciū no-
ſtrū ꝓdeat et oculi nr̄i videāt equitatē habē-
teſqꝫ p̄ oculis ſolū deū et honorē ſancte fidei
orthodoxe. Hac die hora ⁊ loco ad audien-
dā ſnīam diffinitiuā tibi in antea aſſignatſ te
talē in noſtra pn̄tia ꝯſtitutū ſnīaliter ꝯdēna-
mus ⁊ ꝯdemnādo iudicamꝰ eſſeueraciter im-
penitentē hereticū et relapſum et vt talē reali-
ter tradendū ſeu relinquendū brachio ſecula-
ri et ſic vt verū hereticū impenitentē ꝑiter et
relapſuꝫ ꝑ hāc noſtrā ſnīam diffinitiuā ꝺ fo-
ro nr̄o eccleſiaſtico te ꝓ̄cimꝰ et tradimꝰ ſeu
relinquimꝰ brachio ſeculari ac poteſtati cu-
rie ſecularis deprecātes efficaciter ſecularē cu-
riā antelatā q̄tenus citra ſanguinis effuſio-
nem ⁊ mortis periculū erga te ſuā ſnīam mo-
deretur. lata fuit hec ſnīa.

¶ Queſtio. xxxi. ſuꝑ cōuictum et deprehen-
ſum oīa tamē negantē.

Duodecimus modꝰ ꝓceſſum fidei ter-
minandi et finiēdi eſt qn̄ delatus de
heretica prauitate ꝓceſſus meritis di-
ligēter diſcuſſis cū bono ꝯſilio in iure ꝑitoꝝ
reꝑit̃ in hereſim deprehēſus facti euidētia vl'
teſtiū ꝓductōe legitima nō tn̄ ꝯfeſſione ꝓpria

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et hoc eſt quãdo ipſe delatus cõuincit legiti-
me de aliqua heretica prauitate vel facti eui-
dentia. Utpote qꝫ hereſim publice practica-
uit vel ꝑ teſtes legitimos cõtra quos excipere
delatus legitime nõ potuit tñ ipſe ſic cõuictuſ
et deprehenſus perſiſtit firmiter in negatiua
et cõfitetur ꝯſtanter. iuxta notata per Hoſti.
in ſum. ti. de here. §. qualiter quis in hereſim
deprehendat. et patuit ſupra. q. xxxiiij. Cir-
ca iſtũ talis practica eſt ſeruãda. Talis duro
carcere eſt tenend⁹ in cõpedib⁹ et cathena fre
quẽter ab officialib⁹ ꝯiunctim ⁊ diuiſim ⁊ ꝑ
ſe ac ꝑ alios et efficaciter admonend⁹ ꝙ eis
detegat veritatẽ indicẽdo ei ꝙ ſic faciat et cõ
fiteat errorẽ ſuũ ꝙ ad miſericordiã admitte-
tur abiurando primitus illã hereticã praui
tatẽ. Si aũt noluerit ſed ſteterit in negatiua
ꝙ ad finẽ relinquet brachio ſeculari ⁊ mortẽ
nõ poterit euadere tꝑalem. Qꝫ ſi diutius infa
...atus et expectatus ſteterit in negatiua epſ
et officiales mõ cõiunctim mõ diuiſim nunc
ꝑ ſe nũc ꝑ alios ꝓbos viros trahãt ad ſe mõ
vnũ teſtẽ mõ aliũ informãdo eũ vt attendat
q̃d depoſuit. Et ſi dixit verũ vel nõ. qꝫ nõ ſe-
ipm damnat eternaliter et aliuꝫ tꝑaliter. et ꝙ
vereat ſaltim eis ſecrete dicere ne ille delatus
moriat iniuſte et verba talia ſtudeãt ei dicere
vt clare videãt ſi depoſuerũt veritatẽ nec ne.
Qꝫ ſi teſtes ſicut informati ſteterint ĩ affirma
tiua et delatus in negatiua nec ad hoc ſtatim
velint epſ et officiales negociũ ꝑ ſniam deter
minare et tradendo taliter deprehenſum bra
chio ſeculari ſed diutius eũ teneãt nũc indu-
cendo deprehenſum ad affirmatiuã nunc te-
ſtes diuiſim tñ ad excutiendũ bene ꝯſcientiã
ſuã. Et ſingulariter attendant epſ et officia-
les ad illũ teſtẽ quẽ viderint melius diſpoſi
tum ad bonũ ⁊ qui videat melioris ꝯſcientie
Et circa illũ inſtent diuti⁹ ſi res ita ſe habu-
it vt depoſuit necne ei⁹ ꝯſciam onerãdo et ſi
viderint teſtẽ aliquẽ vacillare vel al's habeãt
indicia ꝯtra eũ ꝓpter q̃ ſuſpectus ꝙ falſitatẽ
dixerit merito habeat de bono ꝯſilio perito-
rum arreſtẽt eũ et ꝓcedãt vt iuſticia ſuadebit
Cõpertũ nãqꝫ eſt frequẽter et frequentius ꝙ
ſic deprehẽſus teſtib⁹ fidedignis poſtqꝫ in ne
gatiua diu ꝑſtitit ad cor reductus ꝑſertim ve
raciter informatus ꝙ nõ tradet brachio ſecu
lari ſed ad miſericordiã admittit ſuã detegit
prauitatẽ et veritatẽ quã iã diutius negauit
tunc libere confitet et frequẽter repertũ eſt ꝙ
teſtes malitia agitati ac inimicicia ſuperati ſe
ad inuicẽ colligarũt ad imponendũ inſonti
hereticã prauitatẽ. Poſtqꝫ ad informationẽ
frequentẽ epi et officiales remorſu ꝯſcie fati-
gati ac diuinitus inſpirati reuocãt quã dixe-
runt et fatent malitioſe ſe illi impoſuiſſe tan
tam labẽ ꝓpter qd talis et taliter deprehẽſus
nõ eſt ꝑ ſniam feſtinandus ſed diutius qꝫ ꝑ
vnũ annũ et plures expectand⁹ anteqꝫ ſic tra
datur curie ſeculari. Quo expectato tempo-
re cõpetenti et adhibita diligentia condecen
ti ſi ſic delatus legitime deprehenſus reco-
gnouerit culpam ſuã ac cõfeſſus fuerit iudi-
cialiter ſe fuiſſe illaqueatũ tꝑe ꝑfata heretica
prauitate ac illã ac oẽm hereſim cõſenſerit ab
iurare et ſatiſfacere ad arbitriũ epi et inq̃ſito-
ris cõgruũ exhibere tanqꝫ in hereſim depre-
henſus et ꝓpria cõfeſſione et teſtiũ legitima ꝓ
ductione. Ut hereticus penitẽs abiuret oẽm
hereſim publice ꝑ formã. De qua agit Octa
uo mõ ſupra poſito ꝓceſſum fidei terminan-
di. vbi de talib⁹ agit. Si vero ſic cõfeſſus ꝙ
incidit ſic in hereſim ſed ſtat in illa aĩo ꝑtina
ci vt impenitẽs relinquet brachio ſeculari et
agat circa illũ ꝑ modũ quo ſupra agit in de-
cimo mõ ꝓceſſum fidei terminandi. vbi de ta
libus agit. Si autẽ ipſe deprehenſus ſteterit
cõſtanter in negatiua ſed ipſi teſtes reſilierint
a ſua affirmatiua ſuũ teſtimoniũ reuocando
ac culpaꝫ ſuã recognoſcẽdo. qꝫ inſonti tantã
labem impoſuerũt rancore et odio agitati ꝑ-
ce ſeu ꝑcio deducti ipſe delato vt immune a
iudicio relaxato punient ipſi vt falſi teſtes ac
cuſantes ſeu deferentes. vt notat paulus ſuꝑ
c. multorũ. et ver. illos. in ꝓn. de here. in cle.
et feret ſnia ſeu pnia ꝯtra eos ad arbitriũ epi
et iudicũ. omnino tñ ad ꝑpetuos carceres ta-
les falſos teſtes cõdemnando et in pane ⁊ in
aqua ad dies vite penitentiãdo ponẽdo etiã
poſt ad ſcalas ante portas eccleſie tales ⁊c.
habẽt tñ poteſtatẽ epi mitigare aut etiam ag-
grauare poſt annũ et tꝑa ꝑ formã tenoris ſe-
quentis.

SI aũt taliter deprehenſus ꝑ annũ vel
plus vel alio maiori ꝯgruo tꝑe expe-
ctatus ꝑſtiterit in negatiua cõtinue et
teſtes legitimi in affirmatiua diſponãt ſe epſ
et iudices ad relinquendũ eundẽ brachio ſe-
culari mittendo eidẽ aliquos ꝓbos viros fi-
dei zelatores et ꝑſertim religioſos eidẽ nõ in
gratos ſed familiares et gratos qui ſibi indi
cent ꝙ mortẽ nõ ꝑt euadere temporalẽ dũ ſic
ſtat in negatiua ſed tradet tali die vt heretic⁹
impenitẽs poteſtati curie ſecularis. Et nihi-
lominus epus et officialis mittat balino ſeu
poteſtati curie ſecularis quatenus tali die et
hora et in tali loco extra eccleſiam tamen. ve-
niat cum familia ſua ad recipiendum quen-
dam hereticum impenitentẽ quẽ tradent ei.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et etiā ꝙ faciet publice preconiſari in locis
illis in q̄bus preconiſatões alie fieri ꝯſueue
runt ꝙ oēs ſint tali die ⁊ hora in tali loco ad
audiendū ſermonē quez p̄dicator faciet de fi
de et tradēt eps et officialis quendā hereticū
ꝑtinacē brachio ſeculari. Aduenīēte autē die
p̄dicta ad ferendū ſniam aſſignatā erunt eps
et officialis in loco p̄dicto ipo tradēdo ibidē
exiſtentē alto clero et populo cōgregato vt e-
minenter ab oībus videaṫ ac p̄nte ꝑtāte cu-
rie ſecularis ſtando ipo tradendo. Quibꝫ le-
ctis fereṫ ſnia per hunc modū.

Nos miſeratōne diuina eps talis ciui
tatis aut iudex in terris talis dn̄i. At
tendētes ꝙ tu talis de tali loco talis
dioceſis fuiſti nobis delatus de tali heretica
prauitate. Exprimanṫ. Et vellemus certiora
ri an ea q̄ de te et ꝯtra te nobis dicta fuerant
veritate aliqua fulcirenṫ et an tu ambulares
in tenebris aut in luce deſcendimus ad nos
informandū teſtes diligentius examinandū
teq̄ꝫ vocandū ac interrogandū ſepiꝰ medio
iuramēto defenſioneſq̄ꝫ exhibendū ac ad oīa
et ſingula faciendū q̄ per nos fienda erāt ẜm
canonicas ſanctiones. Uerū cū vellemꝰ p̄ns
tuū negociū fine debito terminare ſolēne cō-
ſiliū tam in theologica facultate q̄ꝫ in iure ca
nonico et ciuili corā nobis fecimꝰ cōgregari
et viſis ac diligēter diſcuſſis ꝓceſſus meritis
et oībus et ſingulis in p̄nti cauſa ꝓductis de
ductis actis et actitatis p̄dictoꝝ cōſilio dige
ſto ꝑiter ⁊ maturo reperimꝰ cōtra te legitime
ꝓbatū ꝙ fuiſti tāto tp̄e infectus heretica pra
uitate et iam reperimꝰ ꝙ feciſti et dixiſti talia
et talia. Exprimanṫ. ex quibus apparet mani
feſte ꝙ es legitime deprehenſus in p̄dictā he
reticā prauitatē. Sane cum cuperemus ꝓut
adhuc cupimꝰ te veritatē fatendo reſilire ab
hereſi antedicta et reduci ad gremiū eccleſie
ſancte ac ad ſancte fidei vnitatem vt ſic ſalua
res aīam tuā et tā aīe q̄ꝫ corporis mortē euade-
res gehennalē tā ꝑ nos q̄ꝫ ꝑ alios noſtrā dili
gentiā exercentes ac ꝑ te longa tp̄a expectan-
tes tu in reprobū ſenſuz datus cōtempſiſti ac
quieſcere nr̄o ꝯſilio ſaniori immo ꝑſtitiſti et
ꝑſiſtis in negatiua ꝑtinacia ac ꝯtumacia aīo
indurato qđ dolentes referimꝰ et referendo
plangimꝰ ac dolemus. Uerū cū eccleſia dei
tanto tp̄e expectauerit quatenꝰ reſilires reco
gnoſcendo ꝓpriā tuā culpā et nolueris neq̄ꝫ
velis et non habeat vltra q̄d tibi gratie faciat
ac mercedis. Ea ꝓpter vt ſis ceteris in exem
plū ⁊ aliȷ̄ ab hmōi hereſibꝫ arceanṫ ⁊ tanta fa
cinora nō remaneāt impunita. Nos eps ⁊ iu
dices in cauſa fidei memorati ſedentes ꝓ tri-
bunali more iudicū iudicantiū ſacroſanctis
euāgeliȷ̄s poſitis corā nobis. vt de vultu dei
iudiciū noſtrū ꝓdeat et oculi noſtri videant
equitatē habētes p̄ oculis ſolū deuz et ſancte
fidei gloriā et honorē te talem in noſtra p̄ſen
tia cōſtitutū hac die hora et loco ad audien-
dam diffinitiuā ſententiā aſſignatis diffini-
mus declaramus ac ſententiamꝰ te eſſe here
ticum impenitentē tradendū ſeu relinquen-
dum vt talē brachio ſeculari ac ꝑ noſtrā ſen-
tentiā vt vere hereticū ꝑtinacē ⁊ impenitentē
a foro eccleſiaſtico te ꝓȷ̄icimus et tradimus
ſeu relinquimus brachio ſeculari ac poteſta
ti curie ſecularis. Eandē curiā ſecularē effi-
caciter deprecātes quatenꝰ circa te citra ſan-
guinis effuſionē et mortis ꝑiculū ſuā ſniam
modereṫ. lata eſt hec ſnia.

Poterūt aūt eps et iudices diſponere
ꝙ aliq̄ ꝓbi viri fidei zelatores ipi reli
cto. Curie ſeculari nō ingratos ſed fa
miliares et gratos aſſocient dictū relictū dū
curia ſecularis in eū ſuū officiū exequeṫ qui
eū cōſolenṫ et adhuc inducant ꝙ fatendo ve-
ritatē et recognoſcendo culpā ſuā reſiliat ab
erroribus ſuis. Ex ſi forſan poſt ſniam ⁊ iam
relictus ad locū vbi eſt cōburendus deductꝰ
dixerit ſe velle fateri veritatē et recognoſcere
culpā ſuā ⁊ ita fecerit ac paratus fuerit hmōi
hereſim et oēm aliā abiurare licet p̄ſumaṫ ꝙ
hoc faciat plus metu mortis q̄ꝫ amore verita
tis credere ꝙ ex miſericordia poſſit recipi. vt
hereticꝰ penitēs et ꝑpetuo immurari. Iuxta
glo. ſuꝑ. c. ad abolendā. §. p̄nti. et ver. audien
tia. et. c. excōicamus. ȷ̄. de here. q̄ꝫuis de rigo
re iuris nec tali cōuerſioni eſt magna fides a
iudicibꝫ fidei adhibenda immo et ꝓpter dam
na tp̄alia illata ipm ſemꝑ punire p̄nt.

Queſtio. xxxiȷ̄. ſuꝑ cōuictū ſed fugitiuum
vel ſe cōtumaciter abſentantē.

Tredecimus et vltimus modus ꝓceſ
ſum fidei terminandi et ſententiandi
eſt qn̄ delatus de heretica prauitate ꝓ
ceſſus meritis diligēter diſcuſſis cū bono cō
ſilio in iure peritoꝝ reꝑitur cōuictus de here
tica prauitate eſt tn̄ fugitiuus ſeu abſens cō-
tumaciter ſed cōgruo tp̄e expectatus. Et hoc
eſt in tribus caſibus. Primus eſt qn̄ delatus
eſt deprehēſus in hereſim vel cōfeſſione ꝓpria
vel facti euidentia vel teſtiū ꝓductōe legiti-
ma ſed fugerit vel ſe abſentauerit ⁊ citatus le
gitime noluerit ꝯparere. Secūdus caſus eſt
qn̄ aliq̄s eſt delatus et receptus aliquali in-
formatōe cōtra eū habeṫ aliqualiter ſeu leui-
ter ſuſpectus et ſic citeṫ reſponſurus de fide
et q̄ꝛ rennuit ꝯtumaciter ꝯparere excōicatur

et excōmunicatus ſuſtinet illam excōmunica
tionē aīo ptinaci et ſemꝑ ꝯtumaciter ſe abſen
tat. Tercius caſus eſt qñ aliquis impediuit
directe ſententiā ſeu ꝓceſſum fidei epi vel iu
dicum vel qui ad hoc dederit auxiliū cōſiliū
vel fauorē ta is eſt excōmunicationis mucro
ne ꝑcuſſus quā ſi ſuſtinuerit ꝑ annū animo
indurato extunc eſt vt hereticus cōdemnan-
dus. per. c. vt inquiſitionis. §. ꝓhibemus. de
here. li. vi. et ꝯtumaciter ſe abſentauit. In pri
mo caſu ille talis eſt impenitēs heretic⁹ cōde
mnandus. iuxta. c. ad abolendaꝫ. §. pñti. In
ſecundo caſu et tercio nō eſt hereticus impe-
nitens iudicandus ſed tanqꝫ ſeu vt penitens
hereticus cōdemnandus. iuxta. c. cum cōtu-
macia. et per. c. vt inquiſitōis. §. ꝓhibemus.
de here. li. vi. Circa quēlibet iſtorū talis pra-
ctica eſt ſeruanda. Talis enī cōgruo tempore
expectatus citetur per epiſcopū et officialē in
eccleſia cathedrali illius dioceſis in quo deli
quit et in alijs eccleſijs illius loci vbi domi-
cilium cōtrahebat et ſpecialiter vñ fugit et ci
tabitur per formā tenoris ſequētis.

Nos. N. miſeratōe diuina epiſcopus
talis ciuitatis ⁊c. aut iudex talis dio-
ceſis ſpiritū cōſilij ſanioris. Preterea
cūctis noſtre mentis deſiderabilib⁹ illud po-
tiſſimū infigitur cordi noſtro tꝑibus noſtris
in dicta tali dioceſi vberē florentēqꝫ eccleſiaꝫ
vineā inquā dñi ſabaoth quā ſummi patris
dextera virtuoſis cōplantauit quā eiuſdē pa
tris filius ꝓprij ac viuifici vnda cruoris vbe
rius irrigauit quā ipe almus ſpiritus para-
clitus miris ineffabilibuſqꝫ donis intimus
fecundauit. quā tota ipa incōprehenſibilis
atqꝫ inattingibiliſ trinitas btā grandiſſimis
varijſqꝫ priuilegijs ſancti⁹ dotauit ꝑiterqꝫ di
tauit aper de ſilua qui eſt et dicit hereric⁹ qui
libet abſorbeat et depaſcat fructus fidei vbe
res deuaſtando ac lacerātes hereſim vepres
palmitib⁹ inſerendo ſerpenſqꝫ tortuoſus no-
ſtri improbus humani generis inimicus ef-
flans virus qui eſt ſathanas ⁊ diabolus. eiuſ
dem vinee dñice palmites inficiat atqꝫ fru-
ctus virus prauitatis heretice immittendo.
Nec etiā ager ipe dñicus populus inquam
catholicus ad quē excolendū pariter et ſeren
dum deſcendit de ſummoꝝ polorū arce dei
patris vnigenitus atqꝫ primogenitus ſemi-
nauit miris ſanctiſqꝫ predicationib⁹ diſcur-
rit per villas ⁊ caſtella docēs nō ſine magnis
fatigationib⁹. Elegit apl'os viros vtiqꝫ ope-
rarios induſtrios ac cōduxit ditans illos e-
ternis retributionib⁹ expectās ipe dei filius
de agro iſto magno illa die iudicij extremo
vberes manipulos colligere et ꝑ manus ſan
ctorum angeloꝝ recondere in celeſti horreo
ſancto ſuo. Sampſoniſqꝫ vulpecule incerta
te q̄ ſicut ꝑſone labe heretica prauitate facies
quidē habētes diuerſas caudas ſꝫ ignitaſ ad
inuicē colligatas. qꝛ de varietate flamme cō-
ueniunt in id ipm ſegetē dñicam iam albam
ad meſſem ſplendoribus fidei relucentē mor
ſu amariſſimo demoliant ac diſcurſu ſubti-
liſſimo pergāt impetuqꝫ validiſſimo accedāt
ꝑiter et accendāt diſſipēt et deuaſtāt ſincerita
tem ſancte fidei catholice ſubtiliter et damna
biliter ſubuertendo. Eaꝓpter cū tu talis in-
cideris in damnatas hereſes maleficarū il-
las publice in tali loco practicādo ſeu taliter
dicatur. ſeu fueris ꝑ teſtes legitimos cōuict⁹
de heretica prauitate ſiue ꝓpria deprehenſus
cōfeſſione in iudicio ꝑ nos receptus ⁊ poſt ca
ptus fugeris medicinā refutans ſalutarē ci-
tauerimus te vt de et ſuꝑ his corā nobis ma
nifeſtius reſponderes tuqꝫ ductus maligno
ſpiritu pariter et ſeductus renuueris cōpare-
re. Vel ſic. Eaꝓpter cum tu talis delatus no
bis de heretica prauitate et recepta informa
tione cōtra te al's de eadem eſſes nobis ſuſpe
ſpectus leuiter qm̄ fores infectus labe predi
cta. Citauimus te quaten⁹ corā nobis ꝑſona
liter ꝯparens de fide catholica reſponſurus
cunqꝫ citatus renuueris cōparere cōtumaci
ter excōicauimus te ac excōmunicatū fecim⁹
publicari. In qua ſteriſti ꝑ annū ſeu annos
tot aīo ꝑtinaci latitans et inde ita ꝙ nūc quo
te duxerit ſpiritus malignus ignoramus et
cū te expectauerim⁹ miſericorditer ⁊ benigne
vt reuerteris ad gremiū ſancte fidei vnitatē
tu facere cōtempſiſti in reprobū ſenſum dat⁹
Sane volums vt tenemur iuſticia nos co-
gente cauſam tuā hmōi fine debito termina-
re. nec valeamus tā nephanda crimina cōui
uentibus oculis tolerare. Nos eps et iudi-
ces in cauſis fidei ſupradictiſ te talē ſepefatū
latitantē ꝓfugum et fugitiuū ꝑ pñs noſtruꝫ
edictū publicū requirimus ꝑiter et citamus
ꝑemptoꝛ͂. quaten⁹ die tali talis menſis de ta
li anno in tali eccleſia cathedrali talis dioce-
ſis hora terciarū cōpareas ꝑſonaliter corā no
bis diffinitiuā ſnīam auditurus. Signifi-
cantes ꝙ ſiue cōparueris ſiue nō ꝓcedemus
ad noſtrā diffinitiuā ſnīam ꝯtra te ꝓut ius ⁊
iuſticia ſuadebūt. Et vt prius noſtra citatio
ꝑueniat ad tui noticiā nec valeas ignorantie
velamine te tueri pñtes litteras dictas requi-
ſitionē ⁊ citationē noſtras in ſe cōtinentes vo
lumus et mandamus affigi in valuis publi-
ce talis ꝓdicte eccleſie cathedralis. In quoꝝ

teſtimoniū ſingulorū pñtes noſtras litteras impreſſione noſtrorū ſigilloꝝ iuſſimus communiri. Datū.

ADueniente aūt die prefixa ad audiendam diffinitiuā ſnīam aſſignata. Si ꝑfugus cōparuerit et cōſenſerit publice oēm hereſim abiurare humiliter petēs admitti ad miſericordiā poſtulando ſi relapſus nō fuerit admittet̄ et ſi fuerit deprehenſus ꝓpria confeſſione vel teſtiū legitima ꝓductione abiurabit et penitebit vt hereticus penitēs ſm modū quo agitur ſupra in octauo mō ꝓceſſum fidei terminandi vbi de talibus agit̄. ſed ſi fuerit ſuſpect⁹ violēter ita ꝙ citat⁹ reſponſurus de fide noluit ꝯparere et fuit ex hoc excōicatus et ſtetit in excōicatione ꝑ annum aīo ꝑtinaci et penitebit admittet̄ et abiurabit omnē hereſim et penitebit vt heretic⁹ ſuſpectus de hereſi violenter. Penitens ſm modū quo agitur ſupra in ſexto mō ꝓceſſum fidei terminandi. Si autē cōparuerit et non cōſenſerit abiurare tradet̄ verus heretic⁹ impenitens brachio ſeculari per modū quo dictum eſt ſupra et agit̄ in decimo mō ꝓceſſum fidei terminandi. Si autē cōtumaciter rennuerit cōparere. tunc formet̄ ſententia ꝑ modum tenoris ſequētis.

NOs. N. eps miſeratōne diuina talis ciuitatis. attendētes ꝙ tu talis de tali loco talis dioceſ̄ fuiſti nobis de heretica prauitate fama publica referente ſeu fidedignoꝝ inſinuatōne delatus. Nos quib⁹ ex officio decumbit deſcendimus ad videndum ac inquirendū. an clamor qui ad aures noſtras peruenerat veritate aliqua fulciret̄. Verū cum inueniſſem⁹ te in hereſim deprehenſum deponentib⁹ cōtra te ꝗ̄pluribus teſtibus fide dignis te corā nobis aduocatum iuſſimus detineri. dicatur ſicut factū fuit an vic3 cōparuerit et medio iuramento interrogatus faſſus fuerit vel non. Sed poſt maligni ſpiritus cōſilio duct⁹ et ſeductus metuens tua vulnera vino et oleo ſalubriter cōfoueri. aufugiſti. aut ponat̄ ſi ita eſt carcerem et arreſtū fregiſti pariter et aufugiſti latitās hinc et inde et quo te malign⁹ ſpiritus duxerit antefatus totaliter ignoramus. Vel ſic. Verū cum inueniſſemus cōtra te taliter vt p̄dicitur nobis delatū de heretica prauitate multa indicia ꝓpter q̄ ſuſpectū leuiter de heretica prauitate p̄dicta te merito habeamus citauim⁹ te ꝑ publicū edictum in talibus et talibus eccleſijs talis dioceſis quaten⁹ infra certū terminum nobis p̄fixum corā nobis in tali loco ꝑſonaliter cōpareres. In et ſup p̄dictis cōtra te depoſitis et alias de fide catholica et eius articulis reſponſurus. tu vero inſano cōſilio adherēdo rennuiſti cōtumaciter ꝯparere. cunq3 iuſticia exigente te excōmunicauerimus ac fecerim⁹ excōmunicatū publice denunciari tu medicinā refutas ſalutarē dictā excōmunicationē vltra ꝗ̄ per annū ſuſtinuiſti et adhuc ſuſtines in reprobum ſenſum datus aīo ꝑtinaci et ꝑfugus latitans hinc ꝛ inde vt quo te malignus ſpūs duxerit ignoramus. Sane cū longo tpe quia tanto die te exꝑectauerit eccleſia ſancta dei miſericorditer ꝛ benigne quatenus ad eius miſericordie gremium euolares ab errorib⁹ reſiliendo ꝛ iuxta fidē catholicā ꝓfeſſam operando ipſaq3 te clementia vberib⁹ enutriet. malignoꝝ ſeductus cōſilio acquieſcere recuſaſti in tua ꝑtinacia ꝑſeuerans. Verū cum vellemus ꝓut volum⁹ et debemus iuſticia nos cogente cauſam tuā ſine debito ꝑ ſententiā terminare citauimus te quatenus hac die et hora et hoc loco cōpareres ꝑſonaliter corā nobis diffinitiuā ſentētiam auditurus. et quia rennuiſti cōtumaciter cōparere. merito te oſtendis velle ꝑpetuo in tuis hereſibus et errorib⁹ remanere qđ dolentes referimus et referendo dolem⁹. Sed cū nō poſſumus nec velimus iuſticiā ſubterfugere. nec tantā inobedientiā et cōtumacia3 ad dei eccleſiā tolerare. Ad exaltationē fidei orthodoxe et ad extirpationē heretice prauitatis. iuſticia exigente et tua inobedientia et cōtumacia requirēte hac die hora et loco tibi in antea ad audiendā diffinitiuā ſententiam ꝑemptꝫ aſſignatis. ꝑhabito multorum ꝯſilio peritoꝝ tam in theologica facultate ꝗ̄ in iure canonico et ciuili ꝓceſſus meritis viſis et diligenter diſcuſſis ſedentes ꝓ tribunali more iudicum iudicantiū ſacroſanctis euangelijs poſitis corā nobis vt de vultu dei iudiciū noſtrum ꝓdeat et oculi noſtri videāt equitatē. habenteſq3 p̄ oculis ſolū deū et ſancte fidei irrefragabilē veritatē cōtra te talē abſentem vt preſentē beati pauli apoſtoli veſtigia imitantes ſniā3 diffinitiuā taliter ferim⁹ in his ſcriptis xp̄i noīe inuocato. Nos eps et iudices in cauſa fidei memorati. attendētes in cauſa iſta fidei ac ꝓceſſibus inde cōfectis ordinem iuris fore ſeruatū. Attendentes etiā ꝙ legitime citatus nō ꝯparuiſti nec ꝑ te nec ꝑ alium te aliqualiter excuſaſti. Attendētes etiā ꝙ in p̄fatis hereſib⁹ longo tpe cōtumaciter ꝑſtitiſti. et adhuc etiā ꝑſeueras ac excōicationē ꝑ tot annos in cauſa fidei ſuſtinuiſti ꝓut ꝛ nūc ſuſtines animo indurato. Attendentes etiā ꝙ eccleſia ſancta dei non habet vltra erga te

quid faciat cum perſeueres ⁊ ꝑſeuerare velis
in excōmunicatione et hereſibꝫ ꝑlibatis. Ea
ꝓpter beati pauli apl̄i veſtigia ſectantes decla
ramus diffinimus ac ſententiam⁹ te talē ab-
ſentem vt ꝑſentem eſſe hereticum pertinacē
et vt talē relinquendū brachio ſeculari. et per
noſtram ſnīam diffinitiuā te a foro eccleſiaſti
co expellimus et relinquim⁹ poteſtati curie
ſecularis. Eandē curiā affectuoſe deprecātes
vt ſi qn̄ te habuerit in ſua poteſtate erga te ci-
tra ſanguinis effuſionē ⁊ mortis periculū ſu
am ſententiā moderet̄. Lata fuit hec ſnīa ⁊c̄.
Cōſiderandū eſt hic ꝙ ſi iſte ꝓfugus et cōtu
max fuerit deprehenſus in hereſi vel ꝓpria cō
feſſione vel teſtibus legitimis et ante abiura
tionē fugit. eſt ꝑ ſententiā vere hereticus im-
penitens iudicand⁹ et ita in ſententia ponen
dum eſt. Si autē aliter nō fuit deprehenſus
niſi qꝛ delatus et ſuſpectus habit⁹ fuit cita-
tus reſponſur⁹ de fide. et qꝛ rennuit ꝯparere
fuit excōicatus. et in excōicatione ſtetit vltra
ꝙ̄ ꝑ annū aīo indurato et tandē noluit cōpa
rere iſte nō eſt iudicand⁹ hereticus ſed vt he-
reticus et vt talis cōdemnandus. et ita ponē
dum eſt in ſnīa vt dictū eſt prius.

Queſtio. xxxiii. ſuꝑ perſonā delatā ab alia malefica incinerata vel incineranda qualiter ſit ſententianda.

Quartuſdecimus modus ꝓceſſum fi
dei terminandi et ſententiandi eſt qn̄
delat⁹ de heretica prauitate ꝓceſſus
meritis circa deponentē diligenter diſcuſſis
cū bono cōſilio in iure peritorū reperit̄ de ta
li heretica prauitate tantummō ab altera ma
lefica incinerata vel incineranda delatus vel
delata et hoc contingere pt̄ tredecim modis
tanꝙ̄ ꝑ tredecim caſus qꝛ ſic delatus. Vel re
peritur immunis et abſoluendus totaliter.
Vel reperit̄ cū hoc diffamatus de tali hereſi
generaliter. Vel reperit̄ vltra infamiā queſ-
ſtionibus exponendus aliqualiter. Vel repe
ritur ſuſpectus de hereſi leuiter. Vel reperit̄
ſuſpectus de hereſi vehementer. Vel reperit̄
ſuſpectus de hereſi violenter. Vel reperitur
diffamatus et ſuſpectus inſimul et cōmuni-
ter. Et ſic cōſequenter in alijs caſibus ꝓut in
viceſima queſtione tactū eſt vſqꝫ ad tredeci-
mum incluſiue. Primus modus fit qn̄ tan-
tummō ab ipa malefica detenta delatus eſt. ⁊
nō cōuincitur nec cōfeſſione ꝓpria nec teſtiū
ꝓductione legitime nec alias reperiunt̄ in-
dicia ex q̄bus veriſimiliter tanꝙ̄ ſuſpect⁹ iu-
dicari poſſet. talis omnino venit abſoluend⁹
etiam per ipm̄ iudicē ſecularē qui deponentē
aut incinerauit aut incinerare ꝓpria auctori-
tate aut ex ꝯmiſſione epiſcopi iudicis ordina
rij habuit et abſoluet̄ per ſententiā in primo
modo ꝓceſſum fidei terminandi circa viceſi-
mam queſtionē cōtentā. Secundus modus
incidit qn̄ vltra hoc ꝙ a detenta delatus eſt
etiam per totā illam villam ſeu ciuitatē diffa
mata exiſtat. ita ꝙ tantummō infamia ꝑciſe ⁊
ſola laborauit ſemꝑ. licet depoſt per deposi-
tionem detente malefice infamia ſit aggraua
ta. Circa talē talis practica eſt ſeruanda quia
iudex cōſiderando ꝙ vltra infamiā nihil in
particulari aduerſus eā ab alijs fidedignis
in villa aut oppido ꝓbatur. licet forte deten-
ta certa grauia aduerſus eum depoſuit. quia
tamen fidem ꝑdidit abnegando illā diabolo
vnde et difficulter ei⁹ dictis a iudicibꝫ fides
adhibet̄. niſi ex alijs circumſtantijs illa infa
mia aggrauaret̄. et tunc in terciū iam ſequen
tem modū incideret. Ideo canonica purga-
tio erit tunc indicenda: et ꝓcedetur ꝑ ſenten-
tiam in ſecundo modo ꝓceſſum fidei termi-
nandi circa viceſimam ſecundā queſtionē cō
tentam. Et ſi iudex ciuilis illā purgationem
coram epiſcopo decreuerit fieri et ſolenniter
in finem vt ſi deficeret vt tunc per eccleſia-
ſticum et ciuilem iudices in exemplū aliorū
eo firmiori ſententia puniret̄. bene quidē fit.
Si autem per ſe voluerit exequi mandet vt
decem vel viginti cōpurgatores ordinis ſui
habeat et procedat vt in ſecundo modo ſen-
tentiandi tales tactū eſt. niſi ꝙ vbi excōmuni
candus eſſet ꝙ tunc ad ipm̄ ordinariū recur-
ſum habeat. Et hoc cōtingeret vbi ſe purga-
re nollet. Tercius modus incidit ſuper talē
delatum vbi licet nō vincatur cōfeſſione pro
pria nec teſtium ꝓductione legitima nec fa-
cti euidentia nec etiam ſunt indicia ſuper ali
quod factum in quo vnꝙ̄ notatus fuiſſet ab
alijs inhabitatoribus ville aut oppidi niſi ꝙ
infamia tm̄ laborauit apud eos aggrauatur
aūt infamia ex detente malefice depoſitione
vtpote qꝛ aſſeruit illū vel illam in oībus fuiſ-
ſe ſociam et ſecum in criminibus participaſ-
ſe. hoc ipm̄ tamen ſicut conſtanter delata ne-
gat ita et alijs inhabitatoribus vel nō eſt no-
tum vel de nulla niſi de honeſta cōuerſatio-
ne ſeu etiam participatione ipſis cōſtat. Cir-
ca talē talis practica ſeruatur. Primo ꝙ ad-
frontare ſe habent facie ad faciem et obiectio
nes mutue ⁊ reſponſiones diligenter ſunt cō
ſiderande. et ſi quidem varietas aliqua in ver
bis incideret vnde iudex veriſimiliter ex cō-
ceſſis et negatis preſumere poteſt ipam dela-
tam merito queſtionibꝫ exponendā. ꝓcedat̄

per ſententias in tercio modo ꝓceſſum fidei
terminandi circa viceſimamterciã queſtionẽ
cõtentas ipam tormentis leuiter exponẽdo
adhibitis cautelis alijs ꝗ̃plurimis et neceſ=
ſarijs de quibus circa principium huius ter
cie partis ſupra patuit ad longum.et ex qui=
bus preſumit talem eſſe aut innoxiam aut re
am. Quartus modus incidit vbi talis delat⁹
inuenitur ſuſpectus leuiter.et hoc vel cõfeſ=
ſione ꝓpria vel depoſitione alterius detente.
et ſunt qui ad hanc leuem ſuſpitionẽ reducũt
illos qui ad procandum mulieres maleficas
cõſuluiſſent.vel vbi inter cõiugatos odio ſe
mutuo perſequentes amorẽ ꝓcuraſſent. aut
etiã pro aliquo cõmodo temporali apud ma
leficas laboraſſent.ſed quia tales vtiqꝫ excõ=
municati ſunt tanꝗ̃ hereticorum credentes
iuxta.c.excõmunicamus.i.§.credẽtes.li.vi.
de here.vbi dicit.credentes autem eorum er
roribus hereticos ſimiliter iudicamus.quia
etiam ex factis preſumitur de affectu.ad hoc
ar.xxxij.q.ij.qui viderit.ideo videtur ꝙ acri
us ſint puniẽdi et ſententiandi ꝗ̃ illi q̇ de he
reſi leuiter habentur ſuſpecti prout iudican=
di ſunt aliqui ex leuibus cõiecturis. puta qꝛ
eis ſeruitia exhibuiſſent.litteras detuliſſent.
eorum erroribus ſic nullam fidem adhibuiſ
ſent ꝙ tamẽ illos non manifeſtaſſent.alimo=
nia ab eis accepiſſent. Sed ſiue illi ſiue iſti
intelligant hoc qḋ in cõſilio peritorũ cõclu=
ſum fuerit ſuper leuem ſuſpitionẽ ꝓſequen=
dum erit a iudice per talem practicã.talis enĩ
aut abiurabit aut canonice ſe purgabit. Fm
ꝙ in quarto modo ꝓceſſuꝫ fidei terminando
ſub queſtione viceſimaquarta tangit. Sed
tamen qꝛ potius videtur ꝙ abiuratio ſit in=
dicenda.et hoc ꝓpter alle.c.excõmunicamus
i.§.q̇ vero inuenti fuerint ſola ſuſpitione no
tabili ⁊c̃. tamen nõ debent ſi relabãtur pena
relapſorum puniri et ꝓcedetur ꝓut in quar=
to modo ꝓceſſum fidei terminando circa vi=
ceſimamquartam queſtionem tactum eſt.
Quintus modus incidit vbi talis delatus
inuenitur ſuſpectus vehemẽter.et hoc ſimili
modo vel cõfeſſione ꝓpria.vel depoſitione al
terius malefice detente.⁊ ſunt qui ad hanc le
uem ſuſpitionen reducunt impeditores iudi
cum directe vel indirecte eorum officiũ inqui
rendo maleficas impediẽdo dummodo hoc
ſcienter fecerint.ex.c.vt inquiſitionis negoci
um.li.vi.de here. Item reducũt omnes qui
impedientibus preſtant ſciẽter auxilium cõ=
ſilium vel fauorem.patet per alle.c.vt inqui=
ſitionis. Item reducunt qui citatos aut ca=
ptos hereticos inſtruunt de celanda veritate
et vt illam ſubtaceant vel falſitatem aſſerant.
et hoc ex.c.accuſatus.et.§.ſi. Item reducunt
omnes qui eos quos ſciunt hereticos rece=
ptant ſcienter deducunt viſitant vel aſſociãt
munera mittunt ſeu fauorem impendũt.que
omnia in fauorem nõ perſone ſed culpe fiunt
vbi ſcienter fiunt. Et ideo dicunt ꝙ vbi de=
lata perſone participat de premiſſis et hoc ꝑ
conſilium ita iudicatum fuerit. Tunc iuxta
quintũ modũ ꝓceſſum fidei terminandi ſub
queſtione viceſimaquinta ſententianda eſt.
taliter vt omnem hereſim ſub pena relapſoꝝ
vbi recidiuaret habeat abiurare. Poſſumus
tamẽ aſſerere adijciendo ꝙ iudices reſpectũ
habeant ſuper vniuſcuiuſqꝫ malefice incine
rate aut detente familiã prolem ſeu etiam ꝓ=
geniem.eo ꝙ vt plurimũ tales reperiunt in=
fecte cum malefice etiaꝫ ꝓprios infantes ex de
monum informatione ipſis habent offerre.
vnde et indubie in quibuſcunqꝫ flagitijs in=
formare patẽt hec ex prima ꝑte operis. Pro=
batur et ex eo ꝙ ſicut in ſimplici hereſi ꝓpter
agnitorum hereticorum familiaritatẽ dum
quis de hereſi infamatus exiſtit etiam cõſe=
quenter ratione familiaritatꝭ eſt de hereſi ve=
hementer ſuſpectus:ita et in hac hereſi male
ficarum.prefatus autem caſus patet in.c.in=
ter ſollicitudĩes.extra de pur.ca.vbi apparet.
ꝙ ratione infamie de hereſi fuit decano cui=
dam indicta purgatio canonica. Et ratio=
ne familiaritatis hereticorum abiuratio pu=
blica.et ratione ſcandali fuit priuatus bene=
ficio quouſqꝫ ſcandalum ſopiretur. Sextus
modus incidit vbi talis delatus efficitur ſu=
ſpectus violenter.hoc autem fit non ad ſim=
plicem vel nudam depoſitionẽ alterius male
fice detente.ſed ad indicia facti que eliciunt
ex quibuſdam verbis et factis a malefica de=
tenta perpetratis et ꝓlatis:quibus ad min⁹
delata aſſeritur interfuiſſe et operibus depo
nentis cõmunicaſſe. Pro quorum intelligẽ=
tia aduertenda ſunt ea que ſupra queſtione
decimanona tacta ſunt.precipue ſuper vio=
lentam ſuſpitionẽ quomodo ex violentibus
et cõuincentibus oritur coniecturis et quali
ter iudex violentatur ad credendũ ex ſola ſu
ſpitione aliquẽ eſſe hereticum qui tamen for
taſſis bonus catholicus in corde exiſtit. Si
cut canoniſte exemplificant circa ſimplicem
hereſim de eo qui citatus in cauſa fidei ad re
ſpondendũ rennuit cõparere cõtumaciter.ꝓ
pter quam ꝯtumaciã excõmunicatur in qua
vbi per annum perſeuerauit efficitur ſuſpe=
ctus de hereſi violenter. Quare ⁊ a ſimili cir
ca talem delatã aduertenda ſunt indicia facti

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et quibus efficitur violenter ſuſpecta. et po-
natur caſus. detenta malefica aſſeruit illā in-
terfuiſſe ſuis maleficijs. que tamē delata con
ſtanter negat. qd ergo faciet. vtiqꝫ opus erit
cōſiderare an ex aliquibꝫ opibus ſit vehemē-
ter ſuſpecta et an vehemēs ſuſpicio in violen
tam valeat trāſire. ſicut in pfato caſu citatus
reſponſurus vbi nō cōparet ſed rennuit con
tumaciter fit ſuſpectus leuiter de hereſi. etiā
vbi citatus fuit in nō cauſa fidei. ſi autem in
cauſa fidei citatꝰ rennuit cōparere et ꝓpter cō
tumaciā excōicatur tunc fit ſuſpectus vehe-
menter. qꝛ tunc leuis ſuſpitio tranſit in vehe
mentē. et ſi per annū ꝑſiſtat tunc vehemens
tranſit in violentā. ita cōſiderabit iudex ſi rō
ne familiaritatis ꝯtracte cū detenta malefica
ſit delata vehementer ſuſpecta vt immediate
in quinto mō incidendi tactū fuit. tūc opus
erit cōſiderare an ipa vehemēs ſuſpitio in vi
olentā tranſire poſſit. preſumit̄ enī ꝙ tranſire
poſſit id eſt ꝙ flagitijs detente ipa delata in-
terfuit vbi familiaritatē cum ea frequēter ha
buit. Eſt ergo ꝓcedendū iudici iuxta ſextū
modū ꝓceſſum fidei terminandi. ꝓut in vice
ſima ſexta q̄ſtione tangit̄. Q. ſi querit̄ quid fa
ciet iudex ſi adhuc talis delata ab altera ma-
lefica detenta oīno ꝑſiſtat in negatiua nō ob
ſtantibus quibuſcūqꝫ indicijs aduerſus eā
ꝓductis. Reſpondet̄. Primo iudex debet ad
uertere ſuꝑ negatiuas reſponſiones an ex vi
cio ſeu maleficio taciturnitatis ꝓueniant ſi-
ue nō. et quidē vt in primis queſtionibꝫ que
ſtione. xv. et. xvi. huius tercie ꝑtis patuit. iu-
dex cognoſcere p̄t ſi flere et lachrymas emit-
tere non valeat. et vbi in queſtionibus quaſi
inſenſibilis reddit̄ ita ꝙ ad priſtinas vires fa
ciliter redit tunc quidē violenta ſuſpitio ag-
grauatur ⁊ oīno nō eſt libere dimittenda ſed
vt in ſexto mō ſententiandi et ꝓceſſum fidei
terminandi patuit ſupra allegato perpetuis
carceribus ad penitentiā ꝑagendā deputāda
Si vero maleficio taciturnitatis nō ſit infe-
cta ꝓpter vehemētes dolores quos in q̄ſtioni
bus ſuſtinet vere et realiter cū tn̄ alie ex male
ficio taciturnitatis quaſi inſenſibiles reddū
tur vt dictū eſt. tunc vltimū refugium iudex
habere pōt ſuꝑ canonicā purgationē que ſi a
ſeculari iudice indicit̄ dicet̄ vulgaris licita.
quia nō de numero illarū purgationū vul-
gariū de quibꝫ. ij. q. iiij. cōſuluiſti. et. c. mono
machia. tractat̄. In qua purgatōne ſi defece
rit vt reus vel rea iudicabit̄. Septimus mo
dus incidit vbi delatus ipe nō reperit̄ legiti-
me deprehenſus nec ꝓpria cōfeſſione nec facti
euidentia nec teſtiū legitima ꝓductione. ſed
tm̄ reperitur a detenta malefica delatus vel
delata. et cū hoc reperiunt̄ indicia q̄ ipm red
dunt ſuſpectū leuiter vel vehementer vtpotē
qꝛ ſolummō habuit magnā familiaritatē cū
maleficis tunc tali rōne infamie eſt indicen-
da canonica purgatio. Iuxta. c. alle. inter ſol
licitudines. et rōne ſuſpitionis hereſim abiu
rare cum pena relapſoꝝ vbi recidiuaret ſi vē
hementer ſuſpectꝰ. vel ſine illa ſi leuiter. et ꝓ-
cedatur vt in ſeptimo mō ꝓceſſum fidei ter-
minando circa. xxvij. queſtionē tactum eſt.
Octauus modus incidit vbi ſic delatus re-
peritur cōfeſſus hereſim illam ſed penitēs et
nūqꝫ relapſus. Ubi notandū ꝙ cōſequenter
vbi agit̄ de relapſis et nō relapſis. penitenti-
bus et nō penitentibꝫ. tales diſtinctiones fa-
cte ſunt ꝓpter eccleſiaſticos iudices qui de vl
timis inferendis ſupplitijs nō ſe intermittūt.
Ideo ciuilis iudex ſuꝑ cōfeſſam ſiue penite-
at ſiue nō. ſiue relapſa fuerit ſiue nō. per ciui-
les et imperiales leges procedere p̄t vt iuſti-
cia ſuadebit. tantummō recurſū ad ipos tre
decim modos ſententiandi habere p̄t. et ſ̄m
illos ſe reſoluere vbi aliquod ambiguū in-
terueniret.

Queſtio. xxxiiij. ſuper modū ſententiandi
maleficā maleficia tollentē. Inſuper etiam
ſuper maleficas obſtetrices et maleficos ſa-
gittarios.

Quintuſdecimus moduſ ꝓceſſum fi-
dei terminādi et ſententiandi eſt quā
do delatus de heretica prauitate re-
peritur maleficia nō inferentē ſed tollentem.
Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda quia
aut vtit̄ remedijs licitis aut illicitis. et ſi qui-
dem licitis nō vt maleficus ſed vt chriſticola
eſt iudicandus. De quibus licitis remedijs
ſupra circa principiū huius tercie partis ad
longū patuit. Si vero illicitis. tunc diſtin-
guendum. quia aut ſunt illicita ſimpliciter
aut ſ̄m quid. ſi ſimpliciter adhuc dupliciter.
quia vel nocumento ꝓximi vel ſine nocumē
to vtroqꝫ tamē modo ſemꝑ cum expreſſa de-
monū inuocatione. ſi vero illicita ſ̄m quid
puta quia abſqꝫ expreſſa licet nō abſqꝫ tacita
demonū inuocatōne fiunt. talia iudicant̄ va-
na potius q̄ illicita nominari a canoniſtis
et certis theologis vt ſupra in prima queſtio
ne huius vltime ꝑtis totius operis patuit.
Iudex ergo quicūqꝫ ſiue eccleſiaſticꝰ ſiue ci-
uilis licet primos et vltimos non habeat rē
probare et ſignanter primos potius cōmen-
dare. et vltimos tolerare ꝓut canoniſte aſſe-
runt licitū eſſe vana vanis cōtundere. Illos
tamē qui cum expreſſa demonū inuocatōne

maleficia auferunt nullo modo tolerare de-
bet precipue illos qui cum nocumento ꝓxi-
mi talia cõmittunt. et dicunt cum nocumen
to ꝓximi practicare quando maleficiũ ita ab
vno aufertur qḋ alteri infert. Nec obſtat ſi
illa cui infertur ſit malefica per ſe ſiue non. et
ſiue ſit illa que maleficiũ intulit ſiue nõ. et ſi-
ue ſit homo ſiue quecũqȝ alia creatura. patet
ſuꝑ hec oĩa acta ⁊ geſta in prima queſtione ſu
pra allegata. deducta. Sed queritur quid faci
et iudex vbi talis aſſerit ſe maleficia tollere ꝑ
licita et nõ illicita remedia. aut quõ poſſit ta-
lia veraciter iudex cognoſcere. Reſpondetur ꝙ
citato illo interrogetur quibus medijs vtatur.
nec tamẽ verbis ſuis ſtandũ erit. ſed eccleſia-
ſticus iudex cui ex officio incumbit diligen-
ter inquirat ſiue per ſe ſiue ꝑ plebanũ aliquẽ
quia ſingulis parrochianis exacte ſub ꝑſti-
to iuramẽto qḋ exigere poteſt perquirat qui-
bus remedijs vtatur et ſi quidẽ inuenta fue-
rit ꝓut cõmuniter inueniuntur cum ſupſti-
tioſis remedijs oĩno nõ ſunt ꝓpter horribiles
penas a canonibus inflictas vt inferius pa
tebit tolerande. Et ſi queritur vnde poſſunt
remedia licita ab illicitis diſcerni cum ſemꝑ
aſſerunt ſe quibuſdã orationibꝰ et herbarũ
applicationibꝰ huiuſmodi amouere. Reſpõ-
detur hoc facile foret dummodo diligẽs in-
quiſitio fieret. Nam quia neceſſe habent ſua
ſuperſtitioſa remedia occultare. eo vt nõ re-
prehendantur ſeu vt facilius mentes ſimpliciũ
illaqueare valeant. ideo hmõi verbis aut her
barum applicationibꝰ inſiſtunt. tamẽ ex quat
tuor ſuperſtitioſis eoꝝ actibus tanqȝ ſortile-
ge et malefice manifeſte reprehenduntur. Sũt
enim de occultis diuinantes ⁊ ea que nõ niſi
malorũ ſpirituũ reuelatõne ſcire poſſunt re-
ferantes. Exempli gratia. vbi ꝓ ſanitate ac-
quirẽda frequentantur a leſis cauſam leſionis
aut maleficij aperire et manifeſtare ſciunt. vt
ſi rõne altercationis cũ vicina acciderit vel
aliqua ex cauſa alia hoc ipm ꝑfectiſſime no-
ſcunt et indicare frequentantibus ſciũt. Se
cundo vbi ad vnius nocumenti ſeu malefi-
cij curam ſe intromittunt. alterius vero mini
me. prout in dioceſi Spirenſi malefica que-
dam in loco quodam zun hofen nuncupato
exiſtit que licet plures ſanare videatur certos:
tamẽ minime ſe poſſe curare fatetur. nullã ob
aliam de cauſa niſi vt ab incolis fertur ꝙ ma
leficia talibus illata ſint tam fortiter ab alijs
vt aſſerit maleficis impreſſa et hoc vtiqȝ vir-
tute demonũ qḋ illa amouere nõ valeant qꝛ
videlicet demon nõ ſemper demoni cedere ꝑt
aut nõ vult. Tercio vbi ſuꝑ huius maleficia

illata ſingulares exceptiones facere noſcuntur
prout in ipa ciuitate ſpirenſi cõtigiſſe noſcitur.
dum quedã honeſta perſona maleficiata in
tibijs huiuſmodi diuinatricem ob ſanitatis
gratiã aduocaſſet. illa domũ ingreſſa et cã dũ
intuita fuiſſet talẽ exceptionẽ fecit. ſi inquit
ſquamos ⁊ capillos in vulnere nõ habueris
reliqua omnia extrahere potero. cauſam eti
am leſionis aperuit licet ex rure et ad duo mi
liaria aduentaſſet dicens. quia cum vicina al
tercaſti tali die ideo tibi accidit. preter ſqua-
mos etiam et pilos alias qȝplures diuerſorũ
generũ res extraxit et ſanitati reſtituit. Quar
to vbi ſuperſtitioſis inſiſtunt aut inſiſtere fa
ciunt ceremonijs. vt ſi ante ſolis ortũ vel alio
determinato tempore ſe frequentari volunt.
dicentes ꝙ infirmitates vltra angariaꝫ illa-
tas ſanare nequeant. aut ꝙ tantummõ duas
aut tres perſonas per annũ ſanare valeant. li
cet nõ ſanando ſed a leſionibus ceſſando ſa-
nare videãtur. Poſſunt et addi qȝplures alie
cõſiderationes circa taliũ perſonarũ cõditio
nes quia vt plurimũ retroactis temporibus
male et reprehenſibilis vite fuerũt diffamate
ſeu adultere aut maleficarũ ſuperſtites vnde
ex nulla ſanctitate vite hec gratia ſanitatis a
deo collata. Incidentaliter reducuntur ⁊ obſte
trices malefice omnes alias maleficas in fla-
gitijs excedentes. de quibus et in prima ꝑte
operis deductũ eſt. quarũ etiam tantus nu-
merus vt ex earum cõfeſſionibus cõpertũ eſt
ꝙ nõ eſtimatur villula vbi huiuſmodi nõ re
periantur exiſtit. cui periculo vtiqȝ a ꝑſiden-
tibus foret in parte ſuccurrendum vt nõ niſi
iurate obſtetrices a preſidentibus deputarẽ-
tur cum alijs remedijs que in ſecunda parte
operis tacta ſunt. Incidit et de maleficis ſa-
gittarijs in cõtumeliam vtiqȝ chriſtiane reli
gionis tanto periculoſius degentes qȝto ⁊
ſecuriores habent in terris optimatũ et prin
cipum receptatores fautores et defenſores.
Sed ꝙ omnes tales receptatores fautores
⁊c. omnibus maleficis plerumqȝ in certis ca
ſibus damnabiliores exiſtunt ſic declaratur
Nam talium defenſores a canoniſtis ⁊ theo
logis in duplici genere aſſignantur. Quidã
nanqȝ errorẽ. alij vero perſonã ſunt defendẽ
tes. et hi quidem qui errorẽ damnabiliores
ipis qui errant exiſtunt cum nõ ſolum here-
tici immo hereſiarchi habendi ſunt. vt patet
xxiiij. q. iij. qui illorum. Et de his defenſori-
bus communiter nõ loquuntur iura eo ꝙ ab
alijs hereticis nõ diſtinguuntur. in quibus
etiam habet locum. c. ad abolendam. §. pre
ſenti. ſepe allega. Quidam alij ſunt qui licet

non defendunt errorem defendūt tamen ꝑſo
nam errantē vtpote ꝗ reſiſtūt viribꝫ ⁊ potētia
ne tales malefici ſeu quicunqꝫ aliȷ̄ heretici ve
niant ad manus iudicis fidei ad examinan⸗
dū vel puniendū ⁊ ſimilia. Simili mō etiaꝫ
fautores taliū ſunt in duplici genere. ꝗdā nā⸗
qꝫ ſunt ꝗ publica funguntᷣ auctoritate hoc ē
publice ꝑſone vt dn̄i temꝑales ſeu etiā ſpūa⸗
les tꝑalem iuriſditionē habētes qui etiā fau⸗
tores eſſe pn̄t duobus modis. obmittendo ⁊
cōmittendo. Obmittēdo .ſ. facere ea circa ma
leficos vel ſuſpectos. infamatos vel creden⸗
tes. receptatores. defenſores ⁊ fautores ad ꝗ̄
ex eoꝝ officō obligantᷣ. cū tamē ab epiſcopis
vel inquiſitoribꝫ vel eoꝝ alteri requirūtur vt⸗
pote ſi eos nō capiant vel captos non diligē⸗
ter cuſtodiāt. vel infra diſtrictū ſuū ad locuꝫ
de quo eis mandatᷣ nō deducant aut executō
nem promptā de eis nō faciāt ⁊ ſimilia vt pa⸗
tet in. c. Ut inquiſitionis. in principio. li. vi.
de here. Cōmittēdo aūt vtpote ſi captos hu⸗
iuſmodi ſine epi aut iudicis eius licentia vel
mandato a carcere liberent vel ꝓceſſum iudi
ciū vel ſententiā eoꝝ directe vel indirecte im⸗
pediāt vel ſimilia ꝑagunt vt patet. c. allega. vt
officiū. §. ꝓhibemus. Pene taliū in ꝑcedenti
bus circa ſecunduꝫ principale huius operis
⁊ circa finē vbi de maleficis ſagittariȷ̄s ⁊ aliȷ̄s
armorū incantatoribꝫ tactū ē declarate ſunt.
Ad pn̄s ſufficiat ꝙ om̄es tales ipſo iure ſunt
excōmunicati ⁊. xiȷ̄. magnas penas incurrūt
patet extra de here. excōmunicamus. primo
§. credentes. ⁊. c. alle. vt inꝗſitionis. §. ꝓhibe
mus. In qua excōicatione ſi ꝑ annum ꝑſtite
rint animo ꝑtinaci extūc ſunt vt heretici ꝯdē
nandi. vt eo. c. ⁊. §. alle. Qui vero dicēdi ſunt
receptatores ⁊ an habēdi ſunt vt heretici. Re
ſpondetᷣ ꝙ recipiētes hmōi maleficos ſagit⸗
tarios aut quoſcūqꝫ armoꝝ incantatores ni
gromanticos ſeu maleficos hereticos de qui
bus in toto oꝑe tractatum eſt ſunt in duplici
genere ſicut etiā de eoꝝ defenſoribꝫ ⁊ fautori⸗
bus tactum eſt. Quidam nanqꝫ ſunt ꝗ nō tm̄
ſemel vel bis ſed pluries ⁊ freqūter tales ſuſci
piūt. ⁊ iſti ꝓprie ⁊ ſm̄ vim vocabuli dicuntur
receptatores. a receptādo qd̄ eſt verbū freqn̄⸗
tatiuū. ⁊ tales receptatores quandoqꝫ ſunt ſi
ne culpa vtpote ſi ignorāter hoc faciūt nec ali
quid vnqꝫ ſiniſtri de eis ſuſpicati ſunt. Ali⸗
quādo ſunt in culpa vtpote qn̄ eoruꝫ errores
ſciunt. ⁊ nō ignorant ꝙ eccleſia tales ſemꝑ ꝑ⸗
ſequitur tāqꝫ crudeliſſimos fidei hoſtes. Et
nihilominus domini terraꝝ eos receptāt. te⸗
nent. defendūt ⁊c̄. tales ꝓprie ſunt ⁊ dicuntur
hereticoꝝ receptatores. ⁊ de talibꝫ etiā loquū
tur iura. ⁊ ꝙ ſunt excōmunicati iuxta. c. exco⸗
municamus. primo. §. credētes. Quidā aūt
non pluries ⁊ frequēter ſed tm̄ ſemel vel bis
huiuſmodi maleficos aut hereticos recepe⸗
runt ⁊ iſti non videntur proprie dici recepta
tores quia non frequentarunt ſed receptores
quia eos receperunt. ⁊ non receptauerūt. Li⸗
cet Archidiaconus dicat contrarium in. ca.
quicunqꝫ. ſuper ver. receptatores. de quo ta⸗
men non eſt magna vis qꝛ non de verbis ſed
de factis curandum eſt. Ponitur tamen diffe
rētia inter receptatores ⁊ receptores. eo ꝙ do
mini terrarum ſemper dicuntur talium rece⸗
ptatores. vbi ſimplices qui eos expellere nō
habēt nec poſſunt. ⁊ ſi receptores ſint ſunt ta
men ſine culpa. Ultimo autem de impedito⸗
ribus officiȷ̄ inquiſitionis epiſcoporum con
tra huiuſmodi maleficos hereticos qui ſunt
⁊ ſi heretici dicendi ſunt. Ad quod reſponde
tur ꝙ huiuſmodi impeditores ſunt in dupli
ci genere. Quidam nanqꝫ ſunt qui impediūt
directe vt ꝗ captos pro hereſis crimine a car⸗
cere propria temeritate liberant vel proceſſus
inquiſitionis lacerant. teſtes in cauſa fidei ꝓ
eo quia teſtificati ſunt vulnerant. vel ſi domi
nus temporalis ſtatuat ꝙ nullus niſi ipſe de
hoc crimine cognoſcat. Aut ꝙ nullus niſi ſi
bi de hoc crimine accuſari poſſit nec teſtifica
ri niſi coram eo ⁊ ſimilia ⁊ iſti impediunt di
recte iuxta notata per Jo. an. in. c. ſtatutum.
ſuper ver. directe. libro. vi. de heretᷣ. Et qui ꝓ
ceſſum iudicium vel ſententiam in tali cauſa
fidei directe impediunt. vel qui ad hec agen⸗
da preſtiterint auxilium conſilium vel fauo⸗
rem. Et tales licet ſint multum culpabiles.
non tamen ex hoc ſunt heretici iudicandi ni
ſi aliter appareret ꝙ eſſent conſimilibus erro⸗
ribus maleficorū inuoluti cum pertinaci vo
luntate. ſunt tamen ipſo iure excommunica⸗
tionis mucrone percuſſi. iuxta. c. Ut inquiſi
tionis. §. prohibemus. ſic ꝙ ſi in illa excom⸗
municatione ſteterint per annum animo per
tinaci extunc ſunt vt heretici condemnandi.
vt patet. c. ⁊. §. alleg. Quidam vero ſunt qui
impediūt indirecte vtpote qui ſtatuūt ꝙ nul⸗
lus portet arma ad capiendum hereticos ni⸗
ſi de familia domini temporalis ⁊ ſimilia iu⸗
xta noteta per Joan Andr. in. c. ſtatutum. ſu
per verbo indirecte. ⁊ tales ſunt minus cul⸗
pabiles qꝫ primi. nec ſunt heretici ſed ſunt ex
cōmunicati. Juxta alleg. c. Ut inquiſitōnis.
Et etiā preſtantes ſ ad hoc conſiliū. auxilium
vel fauorē. taliter ꝙ ſi ſteterint in illa excōica⸗
tione ꝑ annū aīo ꝑtinaci extūc velut heretici
ſunt condemnādi. ꝑ alle. c. ⁊. §. prohibemus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quod ſic eſt intelligendū ꝙ heretici cōdem=
nantur taliter ꝙ ſi volunt redire recipiuntur
ad miſericordiā. errore prius abiurato. alꝭ
vt impenitētes tradunt curie ſeculari. vt pa=
tet p̄ c. ad abolendam. §. pn̄ti. Epylogando.
malefice obſtetrices ꝑut alie malefice malefi
cia inferentes ſm̄ qualitatē criminū ꝯdemnā
tur et ſententiant. et a ſimili malefice malefi=
cia ſuperſtitioſe vt dictū eſt opere diaboli tol
lentes. cum nō dubiū ſit ꝙ ſicut auferre ita ⁊
inferre pn̄t. vnde ⁊ ex quodā pacto taliter ma
lefice ex demonū informatōne conueniūt. vt
he quidē ledere alie vero ſanare debeāt vt ſic
eo facilius mentes ſimpliciū illaqueando ſu
am perfidiā augmentant. Sagittarij vero et
alij armorū incantatores malefici. cum nō ni
ſi ex fauore defenſione receptatōe preſidenti=
um ſuſtentant. omnes tales penis p̄ſcriptis
ſubiacent et qui officiales quoſcūqꝫ cōtra hu
iuſmodi maleficos aut eoꝝ fautores ⁊c. in eo
rum officio impedirēt ſimili mō excōmuni=
cati ſunt. et oībus penis vti fautores ſubia=
cent. verū vbi ſteterint per annū in illa excō=
municatione aīo ꝑtinaci. ſi redire voluerint
abiurant impedimentū et fautoriā et ad mi=
ſericordiā admittunt alias vt impenitentes
heretici tradunt brachio ſeculari. Et vbi nō
ſtent ꝑ annū nihilominꝰ cōtra impeditores
hmōi p̄t ꝑcedi vt cōtra fautores hereticoꝝ.
ar. c. accuſatus. §. vltimo. Et qḋ dictū eſt de
fautoribus defenſoribꝫ receptatoribus et im
peditoribꝫ ſuper maleficos ſagittarios ⁊c. idē
et per oīa intelligendū eſt erga quaſcūqꝫ ma=
leficas aut maleficos hoībus iumentis ⁊ ter
re frugibus varia nocumenta inferentibus.
Verū et ipſi malefici quicūqꝫ vbi in foro pe=
nitentie ſpiritu contrito et humiliato peccata
deflentes et pure cōfitentes veniā petierint:
ad miſericordiā recipiunt. alias vbi innote=
ſcunt cōtra eos ꝑcedere debent q̄bus ex offi=
cio incumbit citando arreſtando capiendo ⁊
ꝑcedendo in oībus iuxta criminū qualitatē
vſqꝫ ad ſententiā diffinitiuā incluſiue vt ta=
ctum eſt ſi et inquantū hmōi p̄ſidentes eter=
ne dānatōis laqueum ꝓpter excōicationē eis
ab eccleſia inflictā euadere velint.

Queſtio. xxxv. huius vltime partis ſuper
modos ſententiandi maleficos quoſcūqꝫ fri
uole aut etiā iuſte appellantes.

SI vero ad appellatōis remediū finali=
ter delatum cōfugere iudex cerneret.
Notandū primo ꝙ hec interdū vali
da atqꝫ iuſta. interdū friuola atqꝫ nulla decer
nitur. Cum enī in negocijs fidei ſummarie
ſimpliciter et de plano ſit ꝑcedendum vt ex
precedentibꝫ ſepe tactū eſt ex. c. multoꝝ que=
rela. in cle. vbi et appellationis remediū inter
dicitur. Attamen qꝛ iudices interdū ſponte
ꝓpter negocij arduitatē licet̄ ipm̄ prorogāt
et dilatant. Ideo aduertere poſſunt ꝙ vbi de
latus ſentiret ſe a iudice realiter ⁊ de facto cō
tra ius et iuſticiā aggrauatū vtpote qꝛ eum
ad ſe defendendū admittere noluit. vel qꝛ ſo=
lus ſine cōſilio alioꝝ vel etiam ſine aſſenſu
epiſcopi vel eius vicarij ꝓnunciauit delatū
queſtionare cum alias ſufficientes probatio
nes ꝓ et cōtra habere potuiſſent et huius ſi=
milia. tunc quidem appellatio foret iuſta. alꝭ
nō. Secundo notandū ꝙ iudex appellatōne
huiuſmodi ſibi p̄ſentata. tunc abſqꝫ ꝑturba
tione et motu debet petere copiam appellatio
nis preſtādo verbo ꝙ nō currat ſibi tempus
et cum ipſe delatꝰ tradiderit ſibi copiā appel=
lationis aduertat ꝙ adhuc habꝫ duos dies
ad reſpondendū et poſt hec duos adhuc tri=
ginta ad apoſtolos exhibendum Et licet ſta
tim poſſit reſpondere ⁊ apoſtolos dare iſtos
vel illos vbi ſit multū expertus et peritus. tn̄
vt cautius ꝑcedatur melius eſt aliquē termi
num. x. vel. xx. aut. xxv. dierū eidem ad dan=
dum pariter et recipiendū apoſtolos quales
dare decreuerit aſſignare cum poteſtate pro
gandi. Tercio notandū eſt iudici ꝙ infra tē=
pus iuris ⁊ infra tempus aſſignatū debet di
ligenter attendere et diſcutere cauſas appella
tionis ſeu grauamina allegata. et ſi videt ha
bito bono cōſilio peritoꝝ ꝙ iniuſte et inde=
bite delatū aggrauauit ad ſe defendendū nō
admittendo vel queſtionibus nō debito tem
pore exponendo vel ſimilia adueniente ter=
mino aſſignato corrigat errorem ſuum et re=
ducat ꝓceſſum ad punctum et ſtatum in quo
erat quando defenſiones ille petiuit vel ter=
minum ad interloquendū aſſignauit et ſimi
lia. et tollat grauamen quo ablato procedat
prout ante. quia ꝑ ammotionē grauaminis
appellatio que erat aliqua fit nulla. Iuxta. c.
ceſſante. extra de appella. Sed hic attendat
circumſpectus et prouidus iudex. ꝙ que=
dam ſunt grauamina reparabilia et ſunt illa
de quibus iam dictum eſt. et tunc habent lo=
cum ea que dicta ſunt. Quedam autem ſunt
reparabilia. vtpote ſi delatus fuerit queſtio=
natus realiter et de facto et poſt euadens ap
pellat. Vel ſi Clenodia et aliqua vtilia ſi=
mul cum vaſis et inſtrumentis quibus ma=
lefici vtuntur fuerunt recepti et combuſti

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et ſimilia que nequeunt reparari nec reuoca
ri et tunc nō habet locum predictus modus
ſcȝ ꝓceſſum ad ſtatū reducere in quo fuit gra
uamen huius irrogatum. Quarto notandū
iudici eſt ꝙ licet a die reſpōſionis habeat tri=
ginta dies ad apoſtolos exhibendū. iuxta. c.
de appell'. et poſſit petenti aſſignare vltimum
diem iuris hoc eſt triceſimū ad apl'os recipi
endū. tn̄ ne videatur ꝙ velit vexare delatū et de
vexatōe indebita reddat ſuſpectū. ⁊ ne videatur
cōfirmare grauamē ſibi impoſitū ꝓpter qḋ ex
titit appellatū melius eſt ꝙ aſſignet infra tps
iuris terminū cōpetentem vtpote decimū di
em vel viceſimū et poteſt poſtmodum ſi ex=
pedire noluerit aduenīente termino ꝓroga=
re. dicendo ſe fuiſſe alijs negocijs implicatū
vel huiuſmodi. Quinto notandū iudici ꝙ
quando prefigit terminū appellanti et apo=
ſtolos petenti ꝙ nō aſſignet ſolum ad apoſto
los dandum. ſed ad dandum pariter et reci=
piendum quia ſi aſſignaret ad dandum tan=
tum: tunc iudex a quo appellaretur haberet
appellanti mittere. Aſſignabit ergo ei termi=
num. hoc eſt taleȝ diem talis anni ad dandū
eis et recipiendū a iudice apl'os tales quales
dare decreuerit. Sexto notare debet ꝙ in aſ=
ſignatione huius termini: nō dicat reſpondē
do ꝙ dabit apoſtolos negatiuos aut affirma
tiuos: ſed vt plenius deliberare poſſit. dicet ꝙ
exhibebit tales quales tunc decreuerit exhi=
bendos. Attendat etiā ꝙ in aſſignatione hu
ius termini appellāti vt tollatur omnis cau=
tela et aſtutie et malicie appellantis aſſignet
locum in ſpecie diem et horam. vtpote ꝙ aſſi
gnet viceſimū diē auguſti anni p̄ntis et horā
veſperarū et camerā ipſius iudicis in domo
tali talis ciuitatis vel loci ſitam tali appel=
lanti ad dandum et recipiendū apoſtolos ta
les quales decreuerit exhibēdos. Septimo
notat ꝙ ſi decreuit in animo ſuo detinere de
latum crimine requirente et iuſticia exigente
In aſſignatōne termini ponat ꝙ aſſignat ta
lem terminū ad dandum vel recipiendū pſo
naliter apoſtolos ipi appellanti aſſignetqȝ ta
lem locuȝ eidem appellanti ad dandū eidem
et recipiendum ab eo apoſtolos. de quo ſit in
poteſtate iudicis appellantem libere retinere.
datis tamen prius ſtatim apoſtolis negati=
uis alias nō. Octauo notet iudex ne aliquid
innouet circa appellantem ipm capiendo vel
queſtionando ſeu a carcere liberando. vel a=
lias ab hora qua fuit ſibi appellatio p̄ſentata
vſqȝ ad horā qua tradidit apoſtolos negati=
uos. Epylogando. Nota ſepe cōtingit ꝙ de

latus quando dubitat ꝙ contra eum feratur
ſententia. quia ꝯſtat ſibi de culpa ſua frequē
ter recurrit ad appellationis remedium vt ſic
ſubterfugiat iudicis ſententiā vnde ab ipſo
appellat et cauſas friuolas aſſignat. vtpote
ꝙ iudex eum captum tenuit et cautioni ido=
nee eum tradere noluit et ſimilia friuola co=
lorata. qua appellatōne iudici p̄ſentata copiā
appellatōis petat. qua habita ſtatim vel poſt
duos dies reſponſione. diē horam ⁊ locū ap
pellanti ad dandum et recipiendū apoſtolos
tales quales decreuerit prefigat. infra termi=
num tamē iuris vtpote. x. xv. xx. vel. xxx. diē
talis menſis. infra quem terminū aſſignatū
iudex copiā appellationis et grauamina ſeu
cauſas ꝓpter quas appellat diligenter diſcu=
tiat et cum bono cōſilio iuriſperitorū delibe=
ret an exhibeat appellanti apoſtolos negati=
uos hoc eſt reſponſiones negatiuas appella=
tionem nō admittendo vel affirmatiuas hoc
eſt reſponſiones affirmatiuas et reuerentia=
les mittendas ad iudicem ad quem appellat
appellationi deferendo. Si eni videat ꝙ cau
ſe appellationis ſunt falſe vel friuole atqȝ nul
le et ꝙ appellans nō vult niſi iudicium ſub=
terfugere ſeu prorogare det apoſtolos nega=
tiuos ſiue refutatorios. Si autem videat ꝙ
grauamina ſunt vera et iniuſte ſibi illata et
nō ſunt reparabilia vel dubitat ſi eſt ita vel a=
lias fatigatus ꝓpter maliciā appellantis. vult
ſe a tanto onere liberare exhibeat appellāti a=
poſtolos affirmatiuos ſeu reuerentiales. Ad
ueniente igitur appellanti termino aſſignato
ſi iudex nondum formauit apoſtolos ſeu re
ſponſiones vel alias nō eſt diſpoſitus. perem=
ptorie poteſt prorogare ſimul vel ſucceſſiue
vſqȝ ad. xxx. diem qui eſt vltimus terminus
iuris ad exhibendum apoſtolos aſſignatos.
Si autē formauit et eſt diſpoſitus poteſt ſta
tim dare apoſtolos appellanti. Si igitur de=
creuerit dare apoſtolos negatiuos ſeu refuta
torios adueniente termino peremptorio aſ=
ſignato exhibebit per modum qui ſequitur
in ſcriptis.

ET dictus iudex reſpondens prefate
interiecte appellationi ſi dici appella=
tio meretur. dicit ꝙ ipſe iuſte ⁊ ſꝫm ca
nonicas ſanctiones ſeu etiam imperialia ſta
tuta ſeu leges ꝓceſſit et procedere intendit et
a iuris vtriuſqȝ tramite nō diſceſſit: nec diſce
dere intendit. minuſqȝ ipm appellantē aggra=
uauit nec aggrauare intendit aut intellexit.
qḋ pȝ p cauſas coloratas ſ allegatas ſingulas
decernēdo. Nō ei grauauit in hꝫ ꝙ eū cepit ⁊

captum tenuit. quia cũ ſit ſibi delatus de tali heretica prauitate et teſtes multos habeat cõtra eum merito ipm tanq̃ cõuictum de hereſi. vel ſibi vehementer ſuſpectum captum tenere debuit atq̃ debet. nec grauauit eum qꝛ dare ipm noluit cautioni. nam cum crimen hereſis ſit crimen de maioribus et ipe appellans eſſet cõuictus et ſtatim in negatiua nequaq̃ erat. nec eſt cautioni etiã maxime dandus: ſed eſt et erat in carceribus detinendus. Et ſic diſcurrat per alias rationes. Quo facto dicat ſic quare apparet ꝙ ipe iudex debite et iuſte ꝓceſſit et a iuris ſemitis minime deuiauit. minuſq̃ ipm in aliquo aggrauauit. ſed ipe appellans per cauſas coloratas atq̃ fictas nititur ſubterfugere iudicium iniuſte et indebite appellando. propter que eius appellatio eſt friuola atq̃ nulla vtpote a nullo grauamine interiecta peccans in materia et forma. Et cum appellationibus friuolis nec iura deferãt nec ſit a iudice deferendũ. Ideo dicit ipe iudex ꝙ interiectã appellationẽ non admittit nec admittere intendit. nec ei defert nec deferre ꝓponit. Et hanc reſponſionẽ offert dicto tali ſic indebite appellanti ꝑ apoſtolis negatiuis. et mandat inſeri ſtatim immediate poſt appellationẽ predictã eidem p̃ſentatam. Et ſic tradat notario qui appellationẽ eidẽ preſentauit.

QUibus apoſtolis negatiuis ſic adhibitis appellanti. ſtatim iudex ꝯtinuando ipm ſuum officiũ exequatur. mandando eundem capi ſeu detineri. vel ipm arreſtando vel terminũ ad cõparendum coraʒ ſe eidem aſſignando vel aliquod ſimile. ꝓpter quod appareat qđ nõ deſinit eſſe iudex. continuabitq̃ ꝓceſſum ſuum contra appellantem quouſq̃ a iudice ad quem eſt appellatũ ſit ꝓhibitus ne ꝓcedat. Caueat tñ iudex ꝙ nullã nouitatem faciat cõtra appellantẽ perſonam. nec ipm capiendo nec ſi captus eſt a carcere liberando nec al's ab hora qua fuit ſibi appellatio preſentata. quouſq̃ apoſtolos ei tradiderit negatiuos. ſed extunc vt predicit̃ poterit ſi iuſticia hoc requirat. quouſq̃ ſit ꝓhibitus a iudice ad quẽ fuerat appellatum. et tunc cum ꝓceſſibus clauſis et ſigillatis et cum fide ac tuta cuſtodia idonea cautione ſi oportuerit remittat eum ad iudicẽ antedictum. Si autem iudex exhibere decreuerit apoſtolos affirmatiuos et reuerentiales adueniente eidẽ termino peremptorio aſſignato ad dandum ⁊ recipiendũ apoſtolos. Exhibebit per modũ qui ſequit̃ in ſcriptis.

ET dictus iudex reſpondendo prefate interiecte appellatõni ſi dici appellatio meretur. Dicit ꝙ ipſe iuſte et ꝓut debuit in cauſa preſenti proceſſum ⁊ non alias nec dictum aggrauatũ ſe appellaſſe aggrauare intendit. quod patet ad allegatas rationes ſingulas diſcurrendo. non enim ipm aggrauauit in hoc ꝙ dicit ⁊c. diſcurrat ꝑ cauſas ſingulas appellationis meliori modo et cum veritate qua poterit reſpondendo. Cõcludẽdo ſic. quare apparet ꝙ ipe iudex dictũ appellantem nullatenus aggrauauit nec cauſam dedit eidem appellanti metuens ne ſcdm eius demerita ad iuſticiã ꝓcedatur. ꝓpter qđ eius appellatio eſt friuola atq̃ nulla. qꝛ a nullo grauamine interiecta. nec ei eſt iure a iudice deferendũ. Uerũ ꝓpter reuerentiã ſedis apoſtolice ad quã extitit appellatũ dicit ipe iudex ꝙ dictã appellationẽ admittit eiq̃ defert et deferre intendit. totum preſens negocium ad ſanctiſſimũ dñm noſtrum papam et ſanctam ſedem apoſtolicã. remittendo aſſignando eidem appellanti certũ tempus ſcʒ tot mẽſes prime ſubſequentes. Infra quos cum ꝓceſſibus clauſis et ſigillatis ſibi ꝑ ipm iudicem tradendis. vel alias data idonea cautione de preſentando ſe in romana curia. vel cũ fida et tuta cuſtodia eidem per ipm iudicem exhibenda. habeat ſe in romana curia p̃ſentare dño noſtro pape. Et hanc reſponſionẽ offert ipe iudex eidem appellanti ꝑ apoſtolis affirmatiuis et mandat eam inſeri immediate poſt interiectaʒ appellationẽ eidẽ preſentatam. Et ſic tradet eam notario qui appellationem eidem preſentauit.

ATtendat autẽ prudens iudex ꝙ mox vt apoſtolos reuerentiales appellanti exhibuit in cauſa illa pro qua ille appellauit ſtatim ipſe deſinit eſſe iudex. Nec põt ampliꝰ de illa cognoſcere niſi ſibi cauſa remiſſa per ſanctiſſimũ dñm noſtruʒ papam quare de cauſa illa ſe amplius nõ intromittat niſi mittendo dictum appellantem per modum predictum ad dominũ noſtrum papaʒ aſſignando eidem terminum cõpetentem. vtpote vnius menſis duorum vel trium quatenus interim poſſit ſe ad eundem diſponere ⁊ parare recipiatq̃ ab eo de comparendo et ſe preſentando in romanam curiam infra eundem terminum aſſignatũ idonea cautione. Uel ſi appellans non poteſt illam preſtare. mittatur cum fide et tuta cuſtodia.

Vel obliget ſe meli⁹ quo poterit quatenus
ſe infra terminū aſſignatū in romanā curiā
p̄ſentabit dn̄o noſtro pape vel per ipm̄ nō ſta
bit. Si autē iudex habet cauſam aliā ac ꝓce
dit cōtra eā in alia cauſa in qua delatus non
appellauit. In ipā illa cā iudex remanet ꝓut
ante iudex. Etiā ſi poſt admiſſam appellatio
nem et datis apoſtolis reuerentialibꝫ ipſe ap=
pellans accuſat᷑ et denunciat᷑ iudici de alijs
hereſis criminibus. de quibus nō agitur in
cauſa ꝓ qua appellauit non deſinit eſſe iudex
immo p̄t ꝓ ſe ad informandū et teſtes exami
nandū libere ꝓut prius. Et finita prima cau
ſa in romana curia vel ad iudicē remiſſa pōt
ꝓcedere libere in ſecunda. Aduertant aūt iu
dices ꝙ ꝓceſſus clauſos et ſigillatos ad ro=
manā curiā mittant iudicibus aſſignatis q̄
iuſticiā faciant ꝓceſſus meritis actitatis. nec
inquiſitores ibi curent agere cōtra appellan=
tes ſed dimittant eos p̄dictis ſuis iudicibus
iudicandos. qui iudices ſi inquiſitores no=
lunt facere partē cōtra appellantes ꝓcedent
ex officio ad ꝓcurationē appellantiū ſi volue
rint expediri. Aduertāt etiā iudices ꝙ ſi ad
appellantiū inſtantiā citent᷑ ꝑſonaliter ⁊ com
pareant. caueant tn̄ omnino litem nō iurare.
ſed attendāt ꝓceſſus exhibere et totā cauſam
ad illos reducere et ꝓcurēt vt citius poterūt
remeare ne ibi tedijs miſerijs laboribꝫ et ex=
penſis damnabiliter fatigentur. ſequuntur
nāqꝫ damna eccleſie ⁊ heretici ꝯfortant᷑. et ex
poſt nō inueniunt iudices tantū fauorē et re
uerentiā nec timent᷑ ꝓut coꝝ preſentia facit.
Item ipſi heretici alij quicūqꝫ videntes iudi
ces in romana curia fatigari ⁊ detineri erigēt
ſibi cornua et cōtennent ac malignabunt᷑ e
audacius hereſes ſeminabūt. et vbi agit᷑ ꝯtr
eos ſimili mō appellabūt. Alij etiā iudices e
ficiunt᷑ debiliores ad negocia fidei ꝓſequen
dum et ad hereticos extirpandū metuentes
ne ꝑ ꝯſimiles appellationes tedijs ⁊ miſerijs
fatigent᷑ et hec oīa cedent in magnū preiudi
cium fidei et eccleſie ſancte dei a quibus ſin
gulis ſponſus ipſius eccleſie eam preſeruare
dignetur.

¶ Sit laus deo. exterminiū hereſis. pax
viuis. requies eterna defunctis. amen.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Dure lieff hiet for dych, suller wyndt du sorgher dych,
hudestu ruen, unde leit no sain sa als al dyn homaidt gedain,
Dure liefft quat gat, als hat ro y menich liefft. Du ... sach dan ... myt ... hat
... blest my ... als.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cult. G. 266.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf